

De groote schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen (3 delen)

Arnold Houbraken

bron

Arnold Houbraken, *De groote schouburgh der Nederlantsche konstschilders en schilderessen*.
B.M. Israël Amsterdam, 1976 (3 delen, fotografische herdruk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/houb005groo01_01/colofon.php

© 2009 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small hook at the top.

[Eerste deel]

Op de titelprint.

DE KONSTGODES vervoert door yver
 Verbeelt de Konstzucht van den Schryver
 Die zig geen moeite en vlyt ontzag;
 Om naam en roem der Konstenaren,
 Die door den tyd verduistert waren,
 Op nieuws te stellen in den dag:
 Noch dit de Leerjeugt konde weig'ren
 Die op hun spoor ten Konstberg steig'ren.

Men ziet haar driftvuur aangesteken,
 Den snellen TYD zyn seizsteng breken
 En wederhouden in zyn loop,
 En zynen vluggen gang beteug'len,
 Door 't fruiken van zyn' snelle vleug'len.
 De Beeltenissen over hoop
 Geworpen worden, voor het knagen
 Der wormen, rustig wech gedragen;

Op dat de Kunstjeugt die mocht sieren,
 Met palm, en groenende Laurieren,
 Of voerenze op naar d'Eeuwigheit.
 Dan mag de Nyd haar gal uitbraken.
 De blinde onwetenheit dit wraken,
 Haar is een vaste glans bereit.
 Daar zy voorheen gedaalt in 't duister,
 Steets pralen met vernieuden luister.

De groote schouburgh Der Nederlantsche konstschilders En schilderessen.

'TIS al van oudts af in gebruik geweest, dat men de Beeltenissen van Mannen, die in Wetenschappen en Konsten boven het gemeene Volk uitstaken, in marmer of metaal heeft opgerecht, om der zelve gedachtenisse onuitwisselyk te maken: hunne namen, en bedryven op duurzaam Perkament, tegens den verslindenden tyd geboekt: en hunne Afbeeltzels op Tafereelen gemaakt, opgehangen; op dat die den Nakomelingen, tot verwonderinge, en spoor tot navolginge verstreken zouden.

De waarheit van dit gezeide is zoo zonneklaar, dat niemant daar bewys toe vorderen zal: noch ook der Edele Schilderkonst, vergeleken met de Beelthouwery en Schryfkonst, daar omtrent den voorrang betwisten; wyl zy boven dien Beeltenissen en andere dingen der zichtbare natuur, met zulk een levendigen zwier, natuurlyke koleur, en gevolgelyk met onvergelykelyk meerder vol-

maaktheit, en daar al het andere maar als dootverf by te gelyken is, weet na te bootzen.

Overzulks is het niet om te verwonderen, dat de Schilderkonst in zoo groote achting is geweest, in die tyden en plaatzen daar de Wetenschappen en Konsten het hoofd opstaken, en het vernuft en de vlyt der deftige Mannen, door eere, en belooninge (de ware Voedsters van de zelve) wierden gespoort, en opgewakkert. En van hoe groot eene waardy de Schilderkonst oulings by de Grieken geschat is geweest, blykt uit deze voorbeelden. Attalus, anderen zeggen, Ptolomeus, boodt den Konstschilder NICIAS voor een zyner Tafereelen, daar Ulysses op afgebeeld stont, 60 Talenten, dat is zesendertig duizent goude Kroonen, doch dees weigerde 't zelve te verkoopen; maar gaf het Athenen, zyne geboortestadt, ten geschenk. Dezelve Attalus gaf voor een stuk Schildery van ARISTIDES (volgens getuigenis van Plinius) 100 Talenten. Ook schilderde ASCLEPIODORUS twaalf beelden van Goden, en Mnason gaf hem 300 *Minen* voor yder der zelve.*

Zelf in later tyd getuigt gemelde Plinius, *Dat Julius Caesar van TIMOMACHUS den Byzantiner heeft laten schilderen de beelden van Ajax en Medea, om in den Tempel van Venus de Teelster opgehangen te worden, en hem daar voor betaalt 80 Talenten.* Eyndelyk, wat hoogagting men oulings voor de Schilderkonst had, zal uit Demetrius blyken. Deze gestoort op die van Rhodus, om dat zy een verbond hadden aangegaan met zyn vyand Ptolomeus: dat zy ge-

* 3600 *Minen* zilver voor de 12 Geschilderde Godebeelden maaken naar de uitrekening van zommigen 63000 gulden.

dood hadden Alcinus den Epiroter, een wakker Krygshelt: dat zy een schip hadden aangehouden met een ryke lading, hem van zyn Huisvrouw Phila toegezonden, en het zelve aan Ptolomeus verzonden; kwam met zyn krygsmacht voor die vesting, met voornemen om de zelve door vuur en zwaard te verwoesten. Wat gebeurt'er? de belegerden zenden gezanten, om hem te smeeken, dat hy niet hen, die misdaan en sulks verdient hadden, wilde verschoonen, maar alleen een Konststuk van JALCHUS: om welk op te maken, PROTOGENES van Caunus bezig was. Demetrius belust, gaat dit Konststuk bezien, en wort zoodanig door het verwonderlyk Tafereel bewogen, dat hy zyn voornemen staakt. Zie *Plutarchus in 't leven van Demetrius*. Hierom zietmen ook dat de beruchtste Schryvers onder de Grieken, en Latynen de Schilderkonst hoog verheven, en daar van met grooten roem geschreven hebben.

Maar wat hunne Konstwerken, als ook de Boeken die men zeit dat ANTIGONUS, PROTOGENES, THEOPHANES, EUPHRANOR, XENOCRATES en APELLES, over de Schilderkonst (deze droeg zyn boek op aan zynen leerling Perseus) geschreven hebben aanbelangt, daar mede is 't als met vele hunner Filosofen gelegen, daar men alleen van weet, dat zy boeken van hunne geleertheit en wetenschappen geschreven hebben, maar dat zy zamen door den alles verslindenden tyd vernielt zyn: zynde niet als de roem hunner Konstwerken, en Geleerde schriften de vergetenheit ontvlugt.

Gelukkiger zyn de Italianen dan de Grieken om dat hunne boeken, die zy over de Schilderkonst, en 't leven der Schilderen geschreven heb-

ben, 't bederf des tyts ontworstelt, noch in wezen zyn; als daar zyn de schriften van den Ridder *Giorgio Vasari*, deze heeft geschreven tot het jaar 1567, en zig daar in van de aanteekeningen van *Laurens Ghiberti*, *Dominico Girlandai*, en van den grooten URBYN bedient. Als mede van *Giov. Baglione*, welke schryft tot den Jare 1642, zynde een vervolg op *Vasari*. *Carlo Rudolf* heeft mede een Boek geschreven van de Konstschilders, maar deze handeld alleen van de Venetianen. *Leonard da Vinci*, van de Schilderkunst in 't Italiaans, met een lange Voorrede van *Rafaël du Fresno*, *Giov. Paolo Lomazzo* van de *Proportie* of Lichaamsmeting. Maar dit kan tot ons oogmerk niet dienen, noch ook *Franciscus Junius*, hoewel ik 't zyner roem zeggen moet, dat een wonderbare zucht, en geneigtheit tot de Konst zyn boezem bezeten heeft, terwyl hy zig die onnavolgelyke moeite om alles dat tot lof, en bevordering van de Konst noodig is te weten, uit d'akelige outhet op te delven niet heeft ontzien, maar loffelyk uitgevoerd, en de Konst een Kroon op 't hoofd gestelt, welker luister de nyd, tyd en onwetenheit niet zullen verduisteren; en dus zyn oogwit bereikt.

Na hem heeft KAREL VAN MANDER de pen opgevat, en de leerlessen der Konst niet alleen in Vaarzen beschreven, maar is ook d'eerste geweest, die de gedagtenisse der Nederlandsche Konstschilderen (op dat die niet in 't graf der vergetenheit gesmoord wierden) ten voorbeelde der nakomelingen geboekt heeft.

Een geruimen tyd daar na heeft KORNELIS DE BIE, van Lier, het zwaart op gevat, maar wel meest voor de glory zyner Landslieden geschermt, en zig weinig aan de Hollandsche Konstschilders

laten gelegen leggen. Ook zyn 'er na dien tyd Fransche Schryvers geweest, als *Andre Felebien, Florent. le Comte, en Du Pile*, die het levensbedryf van sommige der voornaamste Nederlandsche Konstschilders beschreven, en my noch al in dingen die duister waren licht gegeven hebben.

Maar meerder dienst heb ik uit dat kostelyke werk **De Teutsche Academie van Joachim van Sandrart, auf Stoctau, Hoch-Furstl. Pfalz - Neuburgischen Raht**; kunnen trekken. Dit werk beschryft de Konst en Konstoeffenaars van hun eersten aanvang af, even als *van Mander*, en vertoont daar nevens in 180 Tafereelen, de beroemste Griekse, Roomse, Franse, Hoog- en Nederduitse Konstschilders, door de voornaamste Plaatsnyders in koper gebragt. Waarlyk een werk waar door de Schryver een onverwelkelyken roem behaalt heeft, en ook in 't byzonder moet geprezen worden om dat hy zonder veel eenzydigheit de Nederlantsche Konstschilders zoo wel als de Hoogduitsche, naar mate van hunne verdiensten pryst. En al schoon hymee, als anderen, *van Mander* (in opzicht der genen, die door hem beschreven zyn) volgt en naschryft, gelyk ook de gansche schikking van 't werk op de selve leest geschoeid is; zoo heeft hy 'er meer op zyn lyst; door dien hy vervolgt tot het Jaar 1675. Egter is 't 'er zoo mee gelegen, dat wy met Seneca kunnen zeggen: *De genen die voor ons geweest hebben, hebben veel gedaan; doch voor ons is noch wat overgebleven om te doen. Laat ons dan deze dingen, die wy ontfangen hebben, trachten te vermeerderen, en dit erfgoed grooter aan onze nakomelingen overgeven.*

Dat nu de volgende Eeuwen, ook deze in welke wy leven, roemwaarde Konstenaars konden opleveren: dat de zucht der Konstkwekende Muzen

aan geen lucht of waereldsoort bepaalt is, en dat die buiten Griekenland, en Romen wonen van de selve voor geen aterlingen gehouden worden: als mede dat het gewest daar men de Nederduitsche taal spreekt, hoe kleen in opzicht van Italiën en andere Landen en Koningryken, in zyn begryp en omtrek, geenzints onvruchtbaar is geweest, in 't voortbrengen en aankweken van brave vernuften, noch misdeelt van Roemwaardige Konstenaars: maar dat de Schiltgodes zelf binnen den Hollantschen Leeuwentuin, zoo outyts als in later tyd, en noch, doorluchtige Konstoeffenaars heeft doen ontspruiten, zulks lyt geen tegenspraak.

Het eerst gezeide heeft KAREL VAN MANDER, wiens yver elk pryzen moet, door menigte van voorbeelden betoogt: en het laatste zullen wy, die zyn Boek van het Levensbedryf der Schilderen, voornamentlyk in opzicht der Nederlantsche Konstenaren, voornemens zyn te vervolgen, doen blyken.

Egter hebben wy het zelve zoo eng niet kunnen bepalen, of wy moesten somwyl een buitensprong doen tot nabuurige landen; om dat vele van onze voorname, zoo oude, als nieuwydze Konstschilders uit Duitslant, Zwitserlant, Gulikerlant, Keulslant, en zoo voort, zig in Gelderlant, Brabant, en andere omleggende Provincien, als ook in Hollant met 'er woon begeven, hunne Konst daar geoeffent, en hunne levensdagen daar als inboorlingen gesleten hebben. Als GASPARD NETSCHER, geboren te Praag, in Bohemen; JOH. LINGELBAG en ABR. MINJON, te Frankfoort; JAN LIS, te Oldenburgh; PETER PAULUS RUBBENS, te Keulen; GER. LAIRES, te Luik; GOV. FLINK,

te Kleef; NICOLAAS DE HELT STOKADE, te Nimwegen; LUD. BAKHUIZEN en FRED. DE MOUCHERON, te Emden; ERNST STUVE, te Hamburg; DIDERIK FRERES, te Enkhuizen; GER. TERBURGH, te Deventer; LAMB. JAKOBSE, te Lewaarden, en een groot gedeelte in Brabant.

In tegendeel weer Nederlanders die door reislust geprikkelt, hun gantschen levens tyd, buiten hun Vaderlant, hebben gesleten, en hun Konst ten dienste van vremde Hoven geoeffent. Om deze hebben wy dikwerf over woeste zee, en steyle Alpise Gebergten, om bescheiden moeten uitzien; 't welk egter niet belet dat dit Boek alleen den naam van HET LEVENSBEDRYF DER NEDERLANTSCHEN KONSTSCHILDERS op 't voorhoofd draagt.

KAREL VAN MANDER, om ter zake te komen, sluit (na dat hy een Lyst van de toenmaals levenden heeft opgesteld) zyn Boek met het Jaar 1604. en dus is 'er van dien tyd, tot nu, een groote hondert Jaar verlopen, zonder dat iemand het zelve in dusdaniger voegen vervolgt heeft in de Nederduitsche taal. Overzulks was het wel hoogtyd (daar niemant de schade van zoo groot verlies ter harte gaat) dat de pen wierd opgevat, eer dat de verslindende tyd de gedachtenissen van velen geheel had uitgewischt.

Gezegt Negental, aankweeksters van eerlyke Konsten en Wetenschappen op Parnas, die door de tintelende vuurstralen van Apolloos Hoofdsierselen in gloet gezet, uwe Gunstelingen, als zy daarom smeeken, door dat zelve vuur den boezem ontsteekt, hunne geesten opwakkert, en een duidelyk begryp der zaken doet hebben, be-

gunstigt myn voornemen, en helpt my de dingen door de vergetenheit met duisterheid omzwachtelt, ontwindelen; op dat ik een verklaart gezicht kryge van het duistere: de Konst naar hare waarde, en elk der Konstoeffenaren ten Tooneel brenge, eyndelyk na mynen afgesloofden yver zeggen mag met Horatius:

*'K heb een gedachtenis den Volken
Voltooit, die 't staal verduuren kan.*

Maar my dunkt, dat ik van ter zyden hoor zeggen: Waar steekt gy u in? Wat beweegt u ongevergt zulken last op uw schouders te torschen, te waken, terwyl anderen hun rust nemen? en in uwe uitspanningen altyd overkropt met overdenken, ondersoeken en nasporen van dingen, die lang verleden zyn, eyndelyk, u te bekommeren met iets, waar van gy u kond ontslaan; inzonderheit in zulk een eeuw als waar in wy leven, *Daar yder voor zig zelve, byna niemant voor een 's anders nut, of voordeel is?* en men in dezen bedorven tydt van velen niet alleen weynig danks heeft te wachten voor die moeiten: maar in tegendeel Bedilzuchtigen (daar de spreuk: *De beste stuurluy staan aan lant*, op toegepast kan worden) op den schryfstyl, opschikking en woordenvoeging (schoon zy van hunne bekwaamheit nooit proef gegeven hebben) zullen vitten en hairklooven.

Wat nu gedaan? zal ik dit prysselyke voornemen, dat tot roem der Konstenaren, en tot opbouw der Eedle Konst strekt, om het bedillen van Momus nachtbroedzel, dat het heldere licht van wetenschap in zyn Uylegezicht niet verdragen kan, staken: en het den genen die daar

naar verlangen en reikhalzen onthouden? Neen! De Rede leert my, *dat, behulpzaam te wezen tot eens anders nut (waar in het ook wezen mach) zo wel als tot zyn eygen, de keten is, die de menschelyke zamenlevinge schakelt.*

Hoe lief zou het wezen als alle menschen naar hun vermogen toeleyden tot elks byzonder en algemeen nut: de Konstenaars onderling als een lichaam, en elk der zelve als byzondere deelen, gereed waren om elkander dienst te doen, behulpzaamheit te bewyzen, en dus de Konst op te bouwen! Die *alleen voor zig zelfs is* (zeit de spreuk) *toont dat hy een vrek is.* Maar het is te beklagen, dat de waerelt thans hoe langer hoe meer bedorven wort, en door die kwade geaartheit oorzaak is, dat velen die tot nut voor 't algemeen, en den weetlustigen in 't byzonder iets zouden kunnen voor den dach brengen, hun pen te ruch houden; om dat zoo ras 'er iets aan 't licht komt, 't zelve straks door spot-en lasterschriften wort gehekelt: een misdryf, dat den grondt leid om alle fraaije wetenschappen te dempen, en voor altyt te smoren.

Dus begreep het ook de doorluchtige Ystroomdichter, daar hy zeit:

*Heeft Scaliger niet Flakkus lier,
Zoo goddelyk van klank en zwier,
Beschuldigt van vervalschte snaren?
En word niet Nasoos eed' le geest
Gebrandmerkt, of hy onervaren,
Te los, en welig was geweest?
Wie zoekt zich dan in 't licht te geven,
Word dit die Helden aangewreven?*

'T was een vremd begryp van myn meester

Samuel van Hoogstraten, dat hy zyn *Treurspel* van DIERYK en DOROTHE, of de verlossing van Dordrecht aan d'Afgonst opdroeg met deze woorden: *Maar indien ik om de gemeene sleur te volgen, gehouden schyn eenig patroon te kiezen, wel aan, ik offer dan deze verzen aan de verwoede en felle tanden van de verhongerde Nydt.* Waarlyk een stout bestaan, de Nydt te tergen, en uit te dagen. Wy willen liever zyne onverbeterlyke konstlessen, dan diergelyke stoutheit ten voorbeeld van naarvolging nemen; want de Nyd slaat tyts genoeg, en ongetergt, de klauwen in yders Schriften, als ook de Bedilzuchtigen, zonder dat hun oordeel wort geveert. Maar wyl ik door dit myn schryven niemant in den wech loop, of schade aanbreng, maar de gedachtenissen der Konstenaren, tot luister van de Konst, en eer hunner nakomelingen, alleen tracht levendig te houden, wil ik een gewenster lot hopen. En beurt het echter dat de laster my hier over aanklampt, ik zal hem met een taay gedult afkeeren, terwyl ik aan den anderen kant my troost met de hoop, dat de bescheydenen deze myne nutte verhandelingen zullen pryzen, en myn yver dank wyten, als die

*Myn tydgenooten ten geval,
Den vrekken tyd den tyd ontstal.*

Doch dit alles overgeslagen, wil ik my tot het begin schikken, en den bescheiden Lezer voorstellen: of niet wel voeglyk wezen zal, yders Konstenaars Levensbedryf, daar het *van Mander* heeft gelaten, op te nemen? Zy zullen met my ja oordeelen; want daar zyn veele Konstschilders, als HENDRIK GOLTZIUS, MA-

THEUS en PAULUS BRIL, OCTAVIO VAN VEEN, HANS ROTTENHAIMER, ABRAHAM BLOEMAART enz. die, wanneer hy zyn Boek eindigde, in 't jaar 1604 noch in leven waren, zoo dat hy hunne geheele Levensbedryf, tot het einde van hun Leven, niet heeft kunnen beschryven. Gelyk ook veele welker naamen hy alleen noemt, als: ADAM VAN OORT, HENDRIK VAN BALEN, SEBASTIAAN FRANKS, FRANÇOIS STELLART, ADAM VAN FRANKFOORT, PIETER KORNELISZ. VAN RYK, ROELANT SAVERY, PAULUS MOREELSZ., FRANS HALS, HANS SNELLING, TOBIAS VERHAAGT, PIETER LASTMAN, AART JANSZ. DRUIVESTEN, en meer andere. De laatste achten wy maar als met kryt geschetst, d'eerste maar ten halven af gedaan, of (om naar de wyze der Schilders te spreken) gedoodverft. Waarom wy ons bevlytigen zullen om elks Levens vervolg, zoo na 't ons doenlyk is, daar aan te voegen, en alwaar aan hunne Levensbeschryvinge iets komt t'ontbreken, dat te vullen. Inzonderheid zullen wy ook die, welke geheel verzuimt, en door *van Mander* over 't hoofd gezien zyn, tot meerder volkomenheid met hunne Afbeeldzels (gevolgt naar de beste Schilderyen, Tekeningen en Printen die te bekomen waren) daar toe voegen; Als met name, DESIDERIUS ERASMUS, BERNARD VAN ORLEY, KORN. ANTONISSE, DAVID JORISZ., JOAN DACK, JAN DE HOEY, DIRK en WOUTER CRABETH, van welke men tweezints kan zeggen: dat zy doorluchtige werken gemaakt hebben; Mr. ISAK NICOLAI, JAN VAN KUIK WOUTERS enz.

Daar en boven hebben wy deze Konstwebbe doorgaans met leerzame Zinspreuken, en nutte leeringen voor de Schilderjeugt, als ook met verscheiden Redenvoeringen over voorname grontregelen en wezentlyke zaken van de konst, doorweeven: vele duistere Historien, benamingen, en spreekwyzen opgeheldert: der Heydenen Oudtydze gewoonten, en gebruik, omtrent hunne Feesten, wyze der Veeslachten, Offerdiensten, en toerusting der Offerdieren aangewezen. Als ook mede de gedaanten der Altaaren met hunne versierselen, en Offergereedschappen, uit de oude marmere overgebleven gedenkteeken, en Roomsche Muntstukken opgedragen, in printverbeeldingen, tot zonderlingen dienst der Leerbegerige Schilderjeugt vertoont, nevens onze Aanmerkingen, en Redenvoeringen over de zelve. Ook de wyze van Strafoeffening, Lykbegravingen, en Zintteekeningen op Standaarden en Leegervaandelen der Hebreuse, Grieksche en Romeinsche Volken, welke oulings in gebruik waren. Wy vertoonen ook in print verscheide Beeltenissen van d'aloude Waereltvorsten, als *Antiochus Epifanes*, *Filippus van Macedonien*, *Alexander den Grooten*, &c. ook Filosofen, inzonderheid welker bedryven het penceel en de teekenpen stoffe geven tot verbeeldingen; om de ware beeltenissen, in stee van verdichte in het tafereelwerk te kunnen gebruiken, die wy alle gevolgt hebben naar hunne Medalien, en marmere Kopstukken, welke voor egte bestempelingen in de Konstkabinetten opgesloten en bewaart worden. Al het welke wy tusschen de bedryven zullen invoegen; om den Lezer door die veranderinge (even als de aanschouwers der Tooneelen, by tusschenpoozen, door het snarenspeel vermaakt worden) te verlustigen.

Van de Konst der overledenen zullen wy vryborstig ons oordeel geven, en 't een tegen 't andere in vergelyking brengen: doch van de penceelkonst der levenden alleen zeggen, waar in hunne Konstwerken bestaan, en aanwyzen waar, en in wier Konstkabinetten eenige van hunne voornaamste Konststukken te zien geweest of noch te zien zyn; dienende met een tot wegwyzer voor alle vremdelingen, die geneigtheid hebben om de Konst der voornaamste Nederlantsche Konstschilders te zien.

Ook zullen wy, op 't einde van ons werk de Tooneelwetten, anders *'t Gebruik en Misbruik des Toneels* van den braven Dichter Andries Pels, op de Schilderkonst toepassen, en uit der zelve grontwetten voorbeelden tot Bespiegeling afleiden. Waar uit blyken zal dat de Dicht- en Schilderkonst eene en zelve Grondregelen tot haar Basis, of voetstuk hebben: en dat de meesters der Toneelen, gelyk de Historyschilders, die noodig hebben te weten; dienende niet alleen tot de Schilderjeugt die zich tot de oeffening der Historien wil begeeven: maar ook met een tot de Konstminnaars; op dat zy met een konstkundig oordeel, eene onfeilbaare keure zouden kunnen doen.

Zoo 't ymant verwaantheid mochte denken te wezen dat wy van zoo veele wigtige zaken, en 't edelste van de Konst bestaan te oordeelen: dien antwoord ik in dit opzicht als de genoemde Pels in zyne vertaling van Horatius, in opzicht van de Dichtkonst, met een weinig verandering:

*'K zal, als de stypsteen doen, die 't yzer wel kan scherpen,
Al blyft zy zelve bot; 'k zal onderwyzen, hoe
Men wel moet schild'ren, alhoewel ik 't zelf niet doe;*

*'K zal toonen, waar de schat der Maalkonst is verstecken,
 Wat brave Schilders maakt en voort weet aan te kweeken;
 Wat wel en kwalyk voegt; hoe hoog de kundigheid
 Van Schilders legt, hoe ver de dwaaling hen verleidt.*

Ten minsten zal ik de brugh leggen, daar anderen kunnen over stappen tot meerder volmaaktheit.

Wy hebben ook aangewesen de veranderingen die de Konstoeffenaars, zedert dat de Keizer *Maximiliaan* de zelve geadelt heeft, zyn onderhevig geweest: Hoe dezelve naderhand door de Stedebedienders onder Ambagtsghilden betrokken, en hoe daar weer uit ontworstelt zyn, met de verzoekschriften, en *acten* van scheidyng enz.

Hier benevens heb ik my van een klaaren en verstaanbaren Schryfstyl bedient, het slepende onrym somwylen met een vaarsje doormengelt, dat de tong by beurten op maat doet huppelen, een verandering die de verdrietelykheid in 't lezen beneemt; dewyl ik niet alleen den genen die in de letteren geoeffent, de boeken met een gefronst voorhoofd doorbladeren, maar elk tragt te behagen en dienst te doen. Een schakel van agtereenvolgende zaken van gelyken aart te lezen maakt den Lezer verdrietig: en voordachtelyk duister te willen wezen, is wel een vond om den Lezer vol verwondering te brengen over het verstant van den schryver: maar 't is te gelyk ook waarheit dat een inhoudende of raadzelagtige styl, onbekende, en t'zaamgewronge woorden den zin verworgen, waar door de Lezer, die zig daar niet aangewent heeft, niet verstaat wat hy leest, een last, die mynen Konst

genooten, voor wien dit werk ten meerendeelen is opgesteld, niet is te vergen.

Wy hadden met den aanvang van dit werk geen gedachten, of toeleg, om Konstenaressen ten tooneel te voeren, of Glasschilders in myn Boek nevens andere in te voegen; maar verscheide redenen hebben ons daar toe doen besluiten.

1. Om dat wy zagen dat *van Mander* ons daar in was voorgegaan, die een gansche Lyst van vernuftige Vrouwen opgemaakt heeft, en de Glasschilders, als ook de Schilders met Ey, Lym en Waterverf, mede Schilders noemt, en zulke die hun werk daar van maken mede onder de Konstschilders telt: gelyk ook *Samuel van Hoogstraten*; aangezien het zelve meede door behulp, of 't gebruik van 't penceel geschied.

2. Dat veele van de oude, en jongertydsche Olyverfschilders ook het Glasschilderen hebben gehanteert, als oulings *Luc. v. Leyden, Lange Pier, Marten Heemskerk, Hendrik Goltzius, Jan van Bronkhorst, Pieter Holstein, Abraham Diepenbeek* enz. en jongst geleeden *Jacob van der Ulst*, Borgermeester van Gorkum.

3. Om dat de Glasschilders, zoo wel als de Olyverfschilders voor opbouwers en voortplanters van de Konst in dien vroegen tyd moeten geacht worden, als uit welke weêr andere zyn ontsproten, en uit hunne Konstlessen en Voorbeelden voortgeteelt; als onder veele de Vader van den beruchten ANTONY VAN DYK, die mede in zyn tyd een Glasschilder was in 's Hartogenbosch. Gelyk ook die twee gebroeders DIRK en WOUTER CRABETH, daar Gouda nu noch trots op is, welke een zoon en verscheide brave Meesters hebben

voortgeteelt en naargelaten enz. Als ook om dat de Glasschilders thans maar weinig in getal en die Konst met hare bewerkers genoegzaam ten grave gedaalt zynde, over zulks ons weinig werk, en by gevolge dit boek niet veel meer dikte konden geeven, of toebrengen. Deze zelve Rede deed my ook besluit nemen van zulken die uit een enkele drift en zucht tot de Konst, (zonder toeleg om voordeel daarvan te genieten) het penceel hebben geoeffent (schoon in die volkomenheit niet als andere die het met een tot hun kostwinning dient) om hun yver te gedenken.

Daar en boven hebben wy ons een schikking in dit werk voorgesteld, waar door elk Konstschilder volgens zynen stiipen geboortentyd te voorschyn zal komen en veele met hunne Beeltenissen, die een groot honderd zullen uitmaken, behalven verscheide andere platen, elkander in rang zullen volgen, en men daar by ook op het Jaartal zal kunnen zien, wie'er in tegendeel (zoo veel ons doenlyk is geweest) gestorven zyn. Daar *van Mander* niet heeft opgelet: want hy plaatst MICHIEL MIEREVELT geboren 1568. voor HENDRIK GOLTZIUS die geboren is 1558. gelyk ook KORNELIS VAN HAARLEM geboren 1562. voor OCTAVIO VAN VEEN geboren 1558. Noch ook heeft KORN. DE BIE daar zoo naauw acht op gegeeven, maar zomwylen den eenen voor den anderen gestelt. Uit dien hoofde of in gevolge van onze voorgestelde leyding komt na 't openen van onzen GROOTEN SCHOUBURGH der KONSTSCHILDERS, d'eerste te voorschyn, met zyne Beeltenis,

t.o. 16

Desiderius Erasmus.

Wy hadden niet gedacht dat dit groote licht der geleertheid onzen SCHOUBURGH zou beschenen hebben; (want wy al ter halver wegen van ons pennewerk gekomen waren, eer wy hadden ontdekt, dat hy ook 't penceel uit Konstliefdigheid gehanteerd had) en noch minder dat wy met dit zelve het Tooneel openen zouden. Maar *Dirk van Bleiswyk* gaf ons in zyne *Beschryving van Delf*, de gelegenheid daar toe aan de hand, op de 321 en 360. bladzyden.

Hy is geboren binnen de Stadt Rotterdam in 't Jaar 1466, op den 28 van Wynmaand. Anderen willen dat hy tot Gouda geboren is, en tot Rotterdam aan de Maas opgevoed. Wy laten het die Stedelingen betwisten. Zyn Vader was *Gerard*, en zyn Moeder *Margriete* genaamt, afkomstig van een eerlyk geslacht te Zevenbergen. Deze, ontydig door de pest uit deze waerelt wechgerukt zynde, quam onze *Gerard Gerardzen* (welke benaminge hy naderhand in DESIDERIUS ERASMUS verwisselde) onder het bestier van drie opzigtters of voogden: die hem, (na dat hy al vorens tot Deventer de beginselen der taalgeleertheid aangevangen had) in 's Hartogenbosch in 't *Fraterhuis* bestelden, met voornemen om hem tot de Kap op te brengen. Maar alzoo de pest aldaar hand over hand toenam, wendde hy zig weder tot zyne voogden, die nergens meer op toeleiden dan om hem het Kloosterleven smakelyk te maken; gelyk hy dan hunne geneigtheid ten gevalle, zig begaf in het vermaarde Klooster, dicht by Delf gelegen, *Sion* genaamt. Dit was ontrent den jare 1486.

De proefjaren uit, en hem gevraagd zynde wat

hy nu van zin was, gaf hy den Oversten van 't Klooster tot antwoord: *Dat hy noch de waereld, noch het kloosterleven, noch ook zig zelve recht kende, en gevolgelyk tot geen Verband kost besluiten, maar voornemens was, gelegenheit te zoeken van zig vorder in de geleertheit te oeffenen.* Doch dit ging zo vlot niet, ten zy de Bisschop van Utrecht hem een voorspraak waar geweest, die hem ook een byzondere gunst bewees, met hem voor te dragen by den Bisschop van Kamerik, die voorgenomen had een reis door Duitschland en Vrankryk, naar Italiën te doen, en iemand zocht, die bedreven was in veele talen: 't geen onzen DESIDERIUS beter geleek, dan binnen den ringmuur van een Klooster besloten te zitten.

Die reis volbracht, en hy weder in Holland gekomen zynde, leiden zyne twee Voogden, (een was onderwyl gestorven) hem op nieuw, als voren aan 't oor, zelf met bedreiginge, dat hy zig tot het kloosterleven schikken zoude. Daar echter 't niet toe zoude gekomen hebben, ten ware een zyner goede kennissen, daar hy in zyne jeugt te Deventer mee ter school gelegen, en op een kamer geslapen had, hem door schoone woorden had weten te bekoren. Gelyk hy gevolgelyk zig dan in het klooster Emaus, of *ten Steene* genoemd, by Gouda, op den Yssel gelegen, begaf. Of het nu is geweest de geneigtheit tot zyn ouden Vriend, de overvloed van deftige Boeken, daar men doen ter tyd zoo gereed niet als thans aan konde geraken, of dat de wetten van dat *Convent*, hunne kloosterlingen zoo eng in hunne doeningen niet bepaalden, dat hy dit voor andere verkoos, weet ik niet; hoewel ik rede vind om het laatste te gelooven; aangezien hy, aldaar in zyne uitspanningen,

de Schilderkunst geleert, en geoëffent heeft; ja zoo hoog daar in door byzonderen vlyt, en vernuft is opgeklommen geweest, dat de Gedenkschriften melden, dat de Prioer *Kornelis Musius*, eertyds een Tafereel, verbeeldende de kruissing van Christus, gehad heeft, dat ERASMUS geschilderd had; 't geen van alle Konstkenners geprezen, en van gemelden **Musius* voor wat byzonders in zyn Konstkabinet bewaard is geweest.

Een groot vernuft vind de toegangen, die tot de wetenschappen leiden, gebaant. Zoo dat *Gratiaan* te regt zeyd: *Daar zyn lieden die ras volmaakt worden, in alles wat het ook wezen mag; andere ook die traag of zelden daar toe geraken; de rede is, om dat de een zyne vleugelen, de ander zyn beenen gebruikt.*

Meerder aanwyzinge van zyne Konstwerken ben ik niet magtig geworden; en geen wonder, de tyd heeft van 't Klooster, waar in hy de Konst geoëffent heeft, den eenen steen op den anderen niet gelaten; alleen is de naam, ten bewys dat het'er geweest is, door de loffelyke Schryf- en Drukconst, in weerwil van den verslindenden tyd, uit het puin, ter onsterfelykheid, geborgen.

Hy is te Bazel gestorven op den 11 van Hooimaand 1546, oud 70 Jaren, en heeft een onverwelkelyke roem van wegen zyn geleertheid nagelaten.

Zyne gevolmachtigden over de uitdeeling van zyne naarlatenschap, hebben hem te Bazel, in de Grootte Kerk, een aanzienlyke Grafstede laten op-

* Dit was *Kornelis Musius*, Proost van St. Aachten Klooster, binnen Delf, die naderhand door een meer als Barbarische wreedheid mishandeld, en eindelyk door bevel van *Lumsy*, Grave *vander Mark*, deerlyk verworpt werd. Zie de Beschryving van Delf p. 444.

rechten. Gelyk ook de Rotterdammers tot luister hunner Stad, hem eerst een steenen, naderhand een metalen beeld hebben opgericht; daar de Prins der Nederduitsche Dichters, dus van spreekt:

*Wat wysheit Latium en Grieken hield besloten,
 Begreep gansch Kristenryk zoo haast ERASMUS kwam,
 En gaf met zynen naam aan Hollands Rotterdam,
 Een naam, vermids hy was uit haren schoot gesproten.
 Zy, als de dood het licht voor hem had afgeschoten,
 Noch 't rottende gebeent', noch stuwende assche nam:
 Maar rechtte een steenen* Beeld. De Nyd spoog vuur en vlam,
 En zocht geweldig hem van 't Outer af te stooten.
 Dan laas! Geleertheits pronk zig keerd aan nyd noch spyt.
 Geen graf zyn Faam bestulpt. Hy helderd met den tyt.
 Zyn krans groent onverwelkt, en bloeid in afgunst veylig:
 Die onlangs was van Steen, nu glinstert van Metaal.
 En zoo de Nyd zig steurt aan deze pracht of praal,
 Zoo giet men licht van Goud den Rotterdamschen
 HEYLIG.*

Op den voet des beelts heeft men dit van J. Oudaan:

*Hier rees die groote Zon, en ging in Bazel onder:
 De Ryksstad eer' en vier' dien Heilig in zyn Graf;
 Dit tweede leven geeft, die 't eerste leven gaf;
 Maar 't licht der talen, 't zout der zeden, 't heerlyk Wonder,
 Waar met de Liefde, en Vrede, en Godgeleertheit praalt,*

* In den Jare 1572.

*Word met geen Graf geëert, noch met geen beeld betaalt.
Dies moet hier 't luchtgewelf Erasmus overdekken,
Nadien geen mind're plaats zyn Tempel kan verstreken.*

Hier aan volgt de Konstige Glasschilder

David Lorisz.

Hy was geboren te Delf: maar in wat jaar is my tot nu toe onbekend; alleenlyk word besloten, dat hy een Delvenaar was, uit de prediking der zesentwintig Apostelen, die van den Koning der Wederdooperen waren uitgezonden, welke onder andere nieuwe verzinzen den Volken verkondigden, dat 'er zederd Christus, vier Propheten waren opgestaan: twee valsche, te weten de *Paus van Romem*, en *Martyn Luther*; en twee waarachtige, namelyk *Jan van Leyden*, en *David van Delf*. Deze was (voor den tyd dat hy door *Obbe Philips* tot Bisschop over de Doopsgezinden tot Delf gesteld wierd) een konstig Glasschilder van zyn beroep; waar van noch zommige overblyfzelen te Delf, in 't jaar 1667. te zien waren.

Hy was een Speelmans zoon, onbedreven in taalkunde, doch volgens getuigenis van alle die van hem hebben geschreven, eigen wys, en niettemin byzonder loos, enz. schoon van aangezicht, en wel gemaakt van leden, in zeeden gemaniert, en wel bespraakt. Hy had een langen gekrulden geelen baard, waar aan hy ook, als men hem, begraven zynde, naderhand weder ontgraafde, om te verbranden, kenbaar was.

In den jare 1538 den 2 van Loumaand kwam het eerste Placcaat tegen hem uit; waar uit men by gissinge eenigzins zyn levenstyd kan afmeten: en het tweede Placcaat den 2den van Sprokkelmaand daar

aan volgende, binnen welken tusschentyd zyn moeder (die in het doodvonniss genoemt word *Marytje, Jan de Gorters Dochter, Weduw van Joris de Coman en Moeder van David Jorisz*) om dat zy herdoopt was, binnen 't Klooster van de Cellebroers te Delf wierd onthoofd, en ook daar begraven.

Wanneer hy zich aan langer, uit vreeze van aangegrepen te worden, en in banden te geraken, in de Nederlanden niet dorst vertrouwen, is hy in 't Jaar 1544 met zyn Huisgezin naar Bazel vertrokken, en na dat hy daar els jaren gewoont had, op den 26 van Oegstmaand 1556 gestorven, en in de *Parochie*- of Hoofkerk, (zyn naam verandert hebbende in *Jan van Broek* om niet agterhaald te worden) begraven.*

Heden worden noch van zyne Teekeningen by de Liefhebbers t'zyner gedachtenisse bewaard. De Konstliedige *Jacob Moelaart* te Dordrecht heeft 'er vier stuks die van zyn eigen hand geteekend zyn, te weten: de Vinding van Mozes. De verbeelding van 't Lant van Beloste: Daar Petrus de sleutels ontfangt. En de verbeelding van den Hoofdman over Honderd. Deze met de pen omgetrokken en met het penceel geschaduwtd, zwemen naar de handeling van Lucas van Leyden.

Zyn beeltenis kan men zien in de P L A A T A. nevens die van Erasmus, waar onder aan de byvoegzelen der Konstgereetschappen zich een masker omwoelt van een slang ('t geen ten Zinnebeeld van zyn levenswyze strekt) doet zien.

[Kornelis Antonisze]

Volgt in order van tyd

KORNELIS ANTONISZE geboren tot Amsterdam. Van zyn penceelwerk ziet men

* Zie hier van breeder in de Beschryving van Delf pag. 763.

op de *Thesaurie Ordinaria* de afbeelding van Amsterdam, in dien stant als het zich vertoonden in zyne eerste bemuuring, die in 't jaar 1482 begonnen werd. Dit stuk is door dezen KORNELIS ANTONISZE in 't jaar 1536, toen ter tyd Schutter der Voetboogs Doelen, en in 't jaar 1547, Raad dier Stad geworden, naar 't leeven gemaalt, en de Dichter Jan Vos maakte daar op deze regelen:

*Hier beurt zich Amsterdam; vol hoop, uit brakke veen.
Zoo wort een Visschers buurt de haven aller zeên.
Op zulk een grontvest weet het Land zyn Staat te zetten.
Men bloeit door Koopmanschap, men leeft door wyze Wetten.*

Deze heeft ook naderhand het zelve oud Amsterdam met deszelfs Kloosters, Kerken, en andere gestichten, in 12 platen Houtsnee gebracht, doen drukken, en aan Keizer Karel den V. toen Graaf van Holland, opgedragen, die het zelve met *Octroi* bestempelde voor 't namaken. Waar van afdrukken onder de Minnaars van Oudheden berusten.

[Jan De Hoey]

En nevens hem verscheind:

JAN DE HOEY geboren te Leyden in 't Jaar 1545. By wien dees de Konst geleert, of wat hy geschildert heeft, weet ik niet. De roest des tyds heeft de gedachtenis van 't zelve uitgewist, en ons alleen flaauwe merkteekenen overgelaten tot bewys, dat 'er zulk een Konstenaar in die vroege eeuwe geweest is; wiens penceelwerken met de goedkeuring van Hendrik

den IV. Koning van Vrankryk vereert zyn geweest. Die hem ook tot zyn Kamerdienaar, en opzichter zyner Schilderyen of Konstbewaarderschap verheven heeft. En *Fl. le Comte* in zyn *Kabinet der Konsten* getuigt: *dat hy in al zyn bedieningen tot zyn zeventigste jaar toe, wanneer hy stierf 1615, een gerust leven (dat zeldzaam is) gehad heeft; aangezien de Nyd voornamentlyk in de Hoven zich ontdekt: 't geen ons doet besluiten dat hy zich op de Staatkundige levenswyze grondig verstaan heeft, welke Gratiaan een byzondere hoedanigheyt noemt die niet in boeken, noch in de Scholen wort geleert, maar op de Toneelen van het vernuft, en in den Schouburg der bescheidenheid.* En besluit: *Dat de kundigheid van met alle menschen te kunnen omgaan, zommigen meer dienst en nut gedaan heeft dan de zeven vrye konsten t'zamen.*

Onder de heldere Konststarren die van Rome de Waerelt omscheenen hebben, was RAFAEL VAN URBYN inzonderheid in dezen tyd berucht: Des velen al vroeg die Leidstar in haar Stantplaats hebben opgespeurt; om door behulp van dat hemelsche Konstlicht de diepe verborgentheden der Konst t'ontdekken.

[Bernard van Orley]

Onder deze (waar aan *van Mander* maar met wynig woorden gedenkt (was BERNARD VAN ORLEY, gebooren in Brabant, maar in wat Stad of jaar weet ik niet; aangezien een lange reeks van verlopen jaren de gedachtenisse daar van begraven heeft: maar het is klaar af te meten, dat hy een goeden ouderdom bereikt heeft, wyl hy is geweest een Leerling van dien grooten *Rafaël van Urbyn*, die in 't jaar 1520 tot groot verlies van de Konst, pas 37 jaren oud gestorven, van onzen ORLEY in den jare 1550 op dat spoor gevolgt is.

Florent le Compte zeit: dat hy by *Rafaëls* leven zoo ver in de *Konst* gevordert was, dat hy hem aan zyn groote werken heeft helpen schilderen. Naderhand heeft hy zich ook tot het Schilderen van Beesten, Beestejachten en Lantschappen begeeven: zonder nochtans het Historie- en Beeldenschilderen af te laten, als onder blyken zal. *Groote Geesten* (zeit *Gratiaan*) hebben altyd getracht een nieuwen weg in te slaan, om roem te bejagen; dog op zoodanige wyze dat de voorzichtigheid hun altyd tot *Leidsman* gedient heeft. Of zy hebben liever getracht d'eerste te wezen in de tweede, als de tweede in d'eerste *Bende*. Of dit laatste, reden tot verandering in zyn verkiezinge, ontrent de voorwerpen zyner penceelkonst gegeven heeft, kan ik niet zeggen: maar wel dat hy roem in 't een en 't ander behaalt heeft.

In *Brabant* wedergekeert, geraakte hy berucht voor den beste in 't Schilderen van *Jachteryen* in dienst van Keizer *Karel den V.* voor wien hy heeft geschildert het *Bosch van Soigne*, met al de aangename gezichten, om en by dezelve. Diergelyke ook voor de *Hertogin van Parma* om de *Tapitzeryen* na te bootsen, voor welke hy (als ook voor de afbeelding van den Keizer, en voornaamste van 't Hof) rykelyk beloont werd.

't *Antwerpen* heeft hy voor de *Kanonniken*, om een hunner *Kloosterkapellen* te sieren, de verbeelding van 't laatste *Oordeel* geschildert, op een vergulden gront. En voor de *Gebroederschap te Mechelen* een groot stuk, waar in *St. Lucas* zit, de beeltenis van de waardige *Moedermaagt Maria* af te malen.

[Michiel Coixi]

MICHIEL COIXI heeft naderhand de deuren die dit *Konststuk* voor het te sterke dag-

licht, en stof dekten, van buiten beschildert. Gelyk *van Mander* daar ook aan gedenkt in 't leven van *Michiel Coixi* leerling van onzen ORLEY, met deze woorden: *Daar waren ook te Mechelen van hem twee deuren aan d'altaartafel van St. Lucas, waar van het binnenste Tafereel door Bernard van Brussel* (dus noemt hy onzen ORLEY) *beschildert was*. Doch deze deuren zyn door de Kloosterlingen tot een hoogen prys, aan den Hartog Mathias van wegen de konstige beschildering verkocht, en buitens land vervoert.

Zes *Cartons* zyn 'er na de dood van BERNARD VAN ORLEY onvoltooit gebleven, welke door *J. Jordaans* naderhand zyn opgemaakt. En dit is 't al wat ik 'er van weet te schryven.

Deze hebben hun rol uitgespeelt, en maken ruimbaan voor de twee gebroeders, Konstschilders daar Gouda niet al buiten reeden op roemt, namentlyk

[Dirk en Wouter Crabeth]

DIRK EN WOUTER CRABETH.

Men is verwondert, dat *Karel van Mander* in zyn Schildersboek geen een woord van dezelve meld.

Doch des te meer (zeit de Stads geschiedenisschryver) *dient hunne heugenisse vernieuwt*. Eenigen hebben gemeent dat zy van afkomst Duitschers waren; anderen dat zy uit Vrankryk waren gesproten; doch hunne nazaten getuigen dat zy uit Holland afkomstig zyn.

Van Mander melt op pag. 148, a, van eenen Adriaan Pietersz. Crabeth, wiens Vader door de wandeling *Krepeel Pieter* wierd genoemd. Deeze was een Leerling van *Zwart Jan*, of *Jan Zwart*, Schilder van Groeningen, welke hy door vlyt te boven geleert hebbende naar Vrankryk vertrok, daar hy ook gestorven is.

t.o. 26

De Heer *Almeloveen* is van gedachte dat Claudius, anders Krepel Pieter, niet alleen Vader van gemelden *Adriaan*, maar ook van DIRK, en WOUTER geweest is, en gevolgelyk ADRIAAN, DIRK, en WOUTER broeders. Hy styft zyn gevoelen daar mee, dat de twee laatste zoo wel *Pieterszoonen* als de eerste genoemd worden; behalven dat ook de tydrekening van alle drie te gelyk uitkomt.

Willem Tomberg, zoon van *Daniël Tomberg*, Glasschilder van Gouda, is van gedachten dat zy by eenige Kloosterlingen hunne eerste grondbeginzelen geleert hebben.

Van WOUTER word verhaald, dat hy Vrankryk en Italië heeft bezocht, en voor gewoonte had, op alle plaatsen, daar hy doorreisde, een glas alleen ten staal van zyn Konst agter te laten. Deze is by alle Konstkenneren geoordeelt boven zyn broeder uit te steken, voornamentlyk in het welteekenen, ook stak zyn werk uit in helderheid, en dat van DIRK in tegendeel was krachtiger in zyn koleuren, zoo dat men van ouds zeide; *'t geen Dirk doet door zyn diepzels, werkt Wouter uit door zyn hoogzels*. Beide waren zy brave meesters, zoo wel in groot als klein werk, en dat met zulke vaardigheid dat het byna niet te geloven is; 't geen egter uit de Jaarmerken blykt. WOUTER zyn eerste Glas, waar de Koninginne van Sába in afgebeeld staat in 't Jaar 1561, afgemaakt hebbende, leverde 's jaars daar aan het groote glas, dat Hertogin Margariet bekostigt had, en aan de Kerk schonk. In 't jaar 1564, dat van Christus geboorte, en 1566 dat, daar de Tempelroof van Heliodorus in verbeeld word, alles binnen den tyd van zes jaren: en noch was DIRK vaardiger in 't wer-

ken, want hy maakte zes glazen in drie jaren af, die immers zoo groot waren. Want in 't jaar 1555, maakte hy 't glas daar Christus gedoopt word. 's Jaars daar aan de twee volgende, en in 't jaar 1557 maakte hy drie glazen af, dat van den Koning van Spanje, Johannes den Boeteprediker, en den Doop van den Moorman, zynde die alle zes van de grootste maat.

In den jare 1567 maakte DIRK het Glas daar Christus de Wisselaars uit den Tempel dryft. En 1571 daar Judith Holofernes het hoofd afslaat, 't welk zyn laatste werk is geweest, dat hy in de Kerk van Gouda gemaakt heeft.

Zy waren, schoon broeders, zoo konstnayverende, en hielden zich ontrent de Konst zoo bedekt voor elkander, dat wanneer de een diesaangaande iets vraagde, den ander hem tot antwoord gaf: *Ik heb het door vlyt gezocht, doe ook zoo.* Dit ging zoo ver, dat wanneer zy by geval eens op elkanders winkel kwaamen (dat niet veel gebeurde) het werk dat zy onder handen hadden, voor dien tyd overdekt wierd, overzulks wanneer zy elkanderen iets te zeggen hadden; lieten zy het over en weêr schriftelyk weeten. Ook word getuigt dat zy voor hun Kerkwerk geen grooten loon bedongen hebben, waarom zy ook daar benevens het Glazemaken aan de hand hielden, zoo lang zy leefden.

DIRK bleef ongetrouwt en woonde op de westzyde van de Gouwe, over de turfbrugge, daar nu het Amsterdamse Veer is, en leefde noch in 't Jaar 1600.

WOUTER woonde agter de Vismarkt, op de Noortzyde, en trouwde een vrouw uit het oud geslacht van Proyen, en liet een zoon na, *Pieter* ge-

noemt, die naderhand Borgermeester wierd. Hy werd in zyn ouderdom beroert, maar het jaar, waar in hy gestorven is, weet ik niet. De Plaatsnyder *Reynier van Parzyn*, met *Wouters* zoons Dochter getrouwt, liet hunne afbeeldzels in print uitgaan, die wy nagevolgt vertoonen in de P L A A T B.: daar de vermaarde Dichter, Joost van den Vondel, dit volgende gedicht onder schreef:

Offert W O U T E R met *Elias*,
Doove verf schynt hemels vier.
Eet hy 't Paaslam met Messias,
Zyn penceel vol aart en zwier,
Draaft te moediger en stouter.
Stel het beeld op 't Schilders outer.

D I E D R I K S *uurglas is verlopen,*
Noch volhard hy met Sint Jan,
'T volk te leeren en te doopen,
Daar het grimmeld om dien man,
Zoo vol yver als boetvaardig.
Is die helt geen konstkroon waardig?

Deze twee groote meesters in die Konst zyn gestorven, en ook de Konst met hun, zegt *W. Tomberg*. Hoewel de Heer *Almeloveen* wil, dat in de Boekzaal van den Heere *Joachim Feller*, een of twee boeken gevonden wierden, daar deze Konst in te leeren was. Hoe het daar mee is, weet ik niet, maar wel, dat men van de uitwerkzelen van dat geschrist niet meer gehoord heeft. Gemelde *Willem Tomberg*, geeft wel eenig beduid ontrent de stoffe, die zy daar toe gebruikt hebben, maar belyd zyne onkunde in de wyze Hoe, zy die

stoffe tot zulken gebruik gebracht hebben, en begromt de zulken, die zeggen, dat men thans zulke schoone verwe niet heeft, als ouling in de glazen gebruikt is, even als of het glas toen met zulke schoone koleuren beschildert wierd, daar in tegendeel de koleuren aan 't glas gegeven worden door zilver, yzer, koper, bloedsteen, Menie, enz. daar over te stryken en in glasovens te gloejen. Waar naderhand de diepzels door het penceel, op 't reeds gekleurde glas bewerkt wierden, en andermaal gegloeit, enz. Deze *W. Tomberg* was de zoon van *Daniel*, zoons zoon van den Predikant *Herboldus Tombergius*; die eerst zeven jaren die Konst had geoëffent, by *Westerhoud* van Uitrecht, die doenmaals tot Gouda woonde, en naderhand dezelve voort leerde by meergemelden Vader van *Ant. van Dyk*, waar door hy zo ver in die Konst kwam, dat hy voor den besten gehouden wierd; gelyk hy ook naderhand, over het onderhouden van de Kerkglazen tot Gouda gestelt is geweest, van welke hy 'er ook verscheide, voor een groot gedeelte vernieut heeft, wanneer die door het schrikkelyk onweer in den jare 1674 waren ingeslagen. Dog hebben de koleuren zoo in kracht, als helderheid, by de vorige niet kunnen halen. Ook word gezegt, dat naderhand nooit de stof gevonden is van 't swart, waar mede 't kleed van d'Abdisse van Rynsborg, in 't glas van Koning Salomon geschilderd is. Hy stierf in 't jaar 1678. oud 75 jaren.

In en na den tyd van *DIRK* en *WOUTER CRABETH*, waren ook in bloei *Willem Tybout*, en *Kornelis Ysbrantse Kuffeus*. Van deze maakt, behalve den Goudze *Chronyk*, ook *Samuel Ampsing*, in zyne beschryving van Haarlem gewach, en pryst

hun Kunstwerk aldus in vaarzen:

*Hoe dapper meesterlyk kon TYBOUT glazen schryven,
En wat heeft KUFFEUS hand in deze konst gedaan?*

W. Tybout stierf den 24 van Wiedemaand in 't jaar 1699. oud 73 jaren, en *Kornelis Ysbrantse Kuffeus* den 24 van Bloeimaand, in 't jaar 1618.

D. van Bleiswyk in zyne *Beschryving van Delf*, gedenkt op 't Jaar 1563. van gemelden *Willem Tybout*, en zeyd: *Dat hy, in 't Noordkruiswerk van de Nieuwe, of St. Ursels Kerk te Delf, een uitnemend konstig glas geschilderd heeft: waar in het afbeeldzel van Philips den Tweeden, Koning van Spanjen, nevens dat van zyn derde vrouw Elizabeth de Valois, oudste Dochter van Hendrik den Tweeden, Koning van Vrankryk, beide knielende voor een tafel daar twee boeken op lagen, vertoond wierden. Zy waren in hun pragtig Koninklyk gewaad afgebeeld, ieder met een beschermheilig achter zich, en de geslachtwapenen boven hun hoofd. In de bovenhelft van 't glasraam stond afgebeeld de Oostersche Koningen, eerbied bewyzende aan Jesus, die op den schoot van Maria zat, met een groot gewoel van Beelden rondom haar heen: braaf geteekent en geschildert. Zulks de Konstkenners daar groote agtinge voor hadden. Gelyk ook voor 't konstig geschildert glas in de Kapel van de Hooge Heemraden van Delfland, die alle levensgroot ten voeten uit, in 't harnas natuurlyk geleecken, afgemaald waren, door den Konstigen LAURENS VAN KOOL.*

Van *WILLEM TYBOUT*, zietmen no noch, ten staal van zyn Konst, op de glazen van het groot vertrek van de voorste Doelen, binnen Leiden, alle de Hollandsche Graven, ten voeten uit geschil-

dert, welke hy gevolgt heeft (schryft *Michael Vosmerus*, in zyn Boek, dat hy noemt *Principes Hollandiae*.) naar de afteekeningen die hy gemaakt hadde, naar de oude muurschilderyen in 't Klooster van de Karmeliter Monniken, of de Lieve Vrouwe Broeders, gesticht in den jare 1249 binnen Haarlem, na dat de beschilderde paneelen, met de zelve Beeltenissen der Graven beschildert waren. Doch *Kornelis van Alkemade* (in zyn *Voorbericht op de Hollandsche Rymkronyk van Melis Stoke*) spreekt gemelden Schryver dies aangaande op pag. 8. tegen, en wil dat deze alleen voor egte namaakzels, gehouden moeten worden, welke de Kloosterlingen (wanneer de eerste en egte afbeeldzels met waterverw op den muur geschilderd, door afbryzeling des muurs en onduurzaamheid der waterverwe verdonkert waren) op houtte paneelen lieten schilderen, en die van de Magistraten van Haarlem, in 't laatst van de 15 Eeuw, uit de klauwen der Beeldstormers gered, en geplaatst zyn op de voorzaal van hun Stadhuis, daar zy noch te zien zyn. Waaronder gemelde *Alkemade*, de zelve ook heeft uitgekeurt, om 'er den laatsten druk van *Melis Stokes Rymkronyk*, mee op te sieren.

Ik laat deze tegenrede in hare volle waarde, maar moet omtrent de printverbeeldingen zeggen: dat, zoo de zelve in allen deelen naaukeurig gevolgt zyn, naar de oude afbeeldzels op de Klooster paneelen, ik my niet verbeelden kan de ware Beeltenissen der Hollandsche Graven te zien: Aangezien verscheide beelden noch gaan noch staan kunnen, noch eenige maatschikkelykheid van deelen tot het geheel, daar in is waargenomen, 't geen my doet agterdenkende worden, dat de Teekenaar even zoo min achtgevingen, in 't navolgen der

onderscheiden wezenstrekken gebruikt hebben.

Deze zoo overheerlyke oude pronkstukken (gelyk Alkemade verder voortgaat) met veel arbeid geschildert en zorge bewaart, by de lief hebbers der oudheden in zoo groote agting, dat ze die Stad niet doorreizen, ten zy ze deze eerwaarde oudheid begroet, en met veel genoegten beschout hebben, enz. mogen wezen wat zy willen, ik wilde liever hebben die konsttafereelen van Kornelis Korneliszen daar 't Prinsen Hof te Haarlem mee pronkt: en die in zoo groote waarde gehouden werden, dat voortyds voor een geschilderde Voet (zoo die uit een der Tafereelen gesneden mocht worden) 600 guldens geboden wierden; waar op de Dichter Jan Vos spreekt, en als met den vinger daar op wyzende, zegt:

*Dit is de Voet daar Luit tot honderd pond voor biet:
Maar Utrecht heeft een Voet, dien gaf het graag voor niet.
Zyn honderd pond, daar niet, wat heeft het Sticht voor reden?
Haar Voet wil uit de Kerk, tot in het Raadhuis treden.*

De meenigte Glasschilders die Gouda voortgebracht heeft, schynen my toe, genoeg geweest te hebben, om alle de Kerken van Holland, met hunne Konstwerken te vullen: want behalven die door anderen zyn voortgeteelt, zoo zyn uit de School van de Broeders CRABETTEN voortgesprooten *Jakob Caan, Jan Dirksz Lonk, Govert Hendriksz, Jan Damesz, Aart Verhaast, Gysbert vander Kuil, Dirk de Vrye, Adriaan vander Spelt.*

AART VERHAAST, en GYSBERT VANDER KUIL, waren yverige Konstgezellen, en getrouwe reisbroeders, door Vrankryk tot Romen toe. *Verhaast*, op bedreiging dat hy, indien hy niet weder in

zyn vaderland keerde, versteken zou wezen van zyn erfgoederen, nam naa 't verloop van elf jaren de te rugreis aan; dog *vander Kuil* bleef volle twintig jaren uitlandig, waar naar hy wedergekeert tot Gouda stierf, in 't jaar 1673. wanneer *Verhaast* al in 't jaar 1666. overleden was; en zig scheen verhaast te hebben, om eer zyn reisgenoot weder kwam, voor uit te wezen, op de reis naar de eeuwigheid.

[Dirk de Vrye]

DIRK DE VRYE verwisselde (na dat hy verscheiden maalen op zyn Konst door Vrankryk gereist had) 't penceel voor de Vroedschappelyke en Borgermeesterlyke waardigheid tot Gouda, en stierf 1681.

ADRIAAN VANDER SPELT was by toeval te Leiden gebooren, maar zyn afkomst aan Gouda verschuldigt. Hy was een uitstekend Bloemschilder, en had zig lang aan 't Hof van Brandenburg onthouden. Eindelyk keerde hy weder tot Gouda, daar hy voor zyn derde Vrouw, een Groenings kwaadaardig wyf trouwde, die hem niet alleen den lust, maar ook zyn levenslamp, eer hy noch den middeltrap zyns ouderdoms bereikt hadde, in 't jaar 1673 uitblies.

JAN FRANSE VERSYL, JAN DAME DE VET, JAN en PIETER DONKERS, zullen op hun beurt op het Tooneel komen; dog van de rest weet ik niet veel te zeggen.

[Joan Dac]

Maar eer dat wy daar aan beginnen, diend by de voorige (waar aan *van Mander* niet gedenkt) noch gevoegt te worden, JOAN DAC. Deze was een Keulenaar, en leerde de Konst by *Bartholomeus Spranger*, in den jaare 1556. die hy naderhand voortzette in Italië; daar na ook in Duitsland; waar door 't gebeurde dat Rudolf de Tweede, de Zoon

van Maximiliaan daar een welgevallen in kreeg, hem in zyn dienst nam, en naar Italien zond, om de geagteste *Antique* voor hem af te teekenen. Wedergekeert, maakte hy veele roemwaardige werken voor den Keizer. Hy stierf aan 't Hof, en had eer en goed vergaderd.

De geenen welker levensbedryf *Karel van Mander* maar ten deele heeft beschreven, hebben wy als maar gedoodverfd aangemerkt, en zullen nu, na voorgaande overleg, de hand daar aan leggen, om zyn tafereel daar 't gebrekkig is; op te maken. Onze pen zal tot penceel verstreken, om 't geen ingeschoten, en duister is, door een vernis op te helderen, op dat elk in het byzonder, duidelyk en klaar gezien mag worden. De eerste die na orde van jaren in de hand komt, is

[Johannes Snellinks]

JOHANNES SNELLINKS. *Karel van Mander* noemt hem *Hans Snellink*, en spreekt, in 't leven van *Octavio van Veen*, aldus van hem: *Daar is te Antwerpen een uitnemen Schilder, gebooren (zoo ik 't wel heb) te Mechelen, wonder fraai in 't verbeelden van Historien, en Bataljes. Hy is van Princen en Heeren dikwils gebruikt geweest, om Nederlandsche veltlagen te schilderen, en wist heel eigentlyk het krygsvolk, hier en daar door den damp van 't buskruid bewolkt, te verbeelden. Hy mach nu 1604. een man van 55 jaren wezen.* By gevolg geboren 1549. Meer weet ik ook niet van hem, als dat de groote VAN DYK, hem van wege zyne Konst heeft waardig geacht, onder de beste Konstschilders te stellen, en zyn beeltenis door eigen hand af te malen. Gelyk het zelve ook onder die, welke in print uitgaan, getelt word. Ik heb hem in de PLAAT A boven aan plaats ingeruimt. My is nooit van zyne werken, maar wel de roem van de

zelve voorgekomen. Het had *de Bie*, die zoo veel korter op *van Mander* gevolgt is, doenlyker geweest, van hem wat te melden, dan my, nu'er zoo veele jaren verlopen zyn. Maar wat raad? wy moeten 't ons getroosten, dat wy van sommige Konstschilders, die in onzen tyd noch geleefd hebben, maar weinig weten te zeggen; ja naalyks agter sommiger geboortentyd hebben kunnen komen; zoo om dat 'er van de zelve geen nageslacht meer overig was, en zy die hen in hun leven gekend hadden, dood waren, als ook om dat sommigen, die noch al veel bericht daar omtrent zouden hebben kunnen geven, zig daar aan niet lieten gelegen zyn; 't geen my dikwils verdrietig gemaakt heeft, ziende dat myn yver zoo traag geholpen wierd. Ja ik kan den Lezer wel verzekeren met waarheid, dat, indien ik een yder, waar van ik onderrigtinge, in dingen die duister voor my waren, verzocht hebbe, in dien zelve yver en geneigtheid gevonden had, als daar ik in was, veele zaken meer in 't licht zouden gekomen hebben, die nu wel voor altoos in 't duister zullen begraven blyven.

[Isaak Nicolai]

Om dezen tyd, of wel wat vroeger werd tot Leiden geboren Mr. ISAAK NICOLAI. Den netten tyd van zyne geboorte heb ik niet kunnen naspeuren. Ook verwonder ik my dat *Karel van Mander* niet een woort van hem melt, te meer dewyl hy een Man van aanzien, en verscheidenmalen Borgermeester der Stad Leiden geweest is; daar en boven lang genoeg voor zyn tyd geleefd heeft om het gerucht van zyn naam en Konst te kunnen hooren; want men vint zyn naam al in den jare 1596 op de Rol der Borgermeesteren getelt.* Daar en boven waren toen al van zyne

* Zie de Beschryving van Leiden p. 618.

Konstwerken te zien, inzonderheid in de Vierschaar, op de groote Looyhal, en verscheiden groote huizen te Leiden, die naar dien tyd pryslyk gehandelt zyn. Wat zucht deze Heer voor de Konst gehad heeft, blykt hier aan, dat hy alle drie zyne Zoonen daar toe heeft aangekweekt. Den oudsten JAKOB ISAAKSZ. is langen tyd te Napels geweest, alwaar hy ook een vrouw trouwde en met de zelve in den jare 1617 in zyne Vaderstad Leiden kwam, en de Konst tot genoeg der liefhebberen aldaar, en op andere plaatsen oeffende, tot dat hem door de Dood de draad des levens afgesneden wierd binnen Utrecht in 't jaar 1639, daar hy ook begraven is. KLAAS ISAAKSZ. zyn tweede Zoon, onthielt zig in den Haag, en zyne Konst was gewilt. WILLEM ISAAKSZ. was in zyn leven Hopman van de schuttery te Delft, en een geacht Plaatsnyder, maar hem is in 't bloejenste van zyne Lentejeucht op 't jaar 1612, het leven door de Doodzeis afgemaait.

[Adam van Oort]

Thans verschynt ADAM VAN OORT.

Hoe dat dikwerf de gedachtenissen van wakkere mannen, en hunne roemwaardige werken outyds door den tyd en woede van Mars, in de vergetenheid begraven zyn, blykt hier uit, dat ik, na onderzoek gedaan te hebben, niets van hem weet te zeggen, als dat *Karel van Mander*, in 't leven van *Octavio van Veen*, zyn naam melt: en dat *Kornelis de Bie* zyne Konst pryst, zeggende:

*Dees Konst die heeft van OORT, zoo wel en fraai gedaan,
Dat vele Geesten zelfs daar af verwonderd staan.
Die niet en is by 't goud van Cresus te gelyken.
Die ryke schat moet voor dees hemelgaven wyken.*

Onder zyn Afbeeldzel door Hendrik Snyers gesneden, leestmen dat hy is een leerling van Lambert, zynen Vader geweest: dat hy is geboren te Antwerpen, in 't jaar 1557. en gestorven 1641. zyne Beeltenis na het zelve gevolgt, zietmen nevens A. Elshaimer in de Plaat C.

[Octavio van Veen]

OCTAVIO VAN VEEN, geboren uit een aanzienlyk en vermaard geslacht, tot Leiden, in 't jaar 1558. Verloor zyn ouders vroeg. Zyn Voogden of Opzichters lieten hem de Taalkunde, en teffens de Tekenkonst leren, by ISAAK NICOLAI, die in den jare 1596 Borgermeester tot Leiden was. Met zyn vyftiende jaar bestelden zy hem te Luik, om zig in de taalgeleertheit voort te oeffenen. Hy gaf al vroeg blyken van zyn groot vernuft, zoo in de tale, als in de teekenkunde, daar hy wel inzonderheid toe geneigt was; des zocht hy onder voorwending van de taaloeffening voort te zetten, gelegenheid om daar in te kunnen voort gaan, 't geen hem gelukte. Hy had byzondere kennis aan den Kardinaal *Groosbek* (zeit *du Pile*) die hem brieven van voorschryvens gaf aan den Kardinaal *Maducio* te Rome, daar hy wel ontvangen werd. Hy oeffende zig voorts in de Talen, in de Natuurkunde, Dichtkunde, Wiskunstige Wetenschappen, en Schilderkonst, onder opzicht van *Fred: Zuchero*, zoo dat hy in Italië wierd aangezien voor een Man op alle Wetenschappen afgerecht en gevolgelyk voor een van de grootste verstanden van dien tyd. Na dat hy nu eenige roemwaardige werken gemaakt had, vertrok hy naar Duitschland en wierd

* Deze Lambert van Oort, van Amisfoort, groot Schilder en Bouwmeester, kwam te Antwerpen in St. Lucas Gilt, in 't jaar 1547.

ten eersten in des Keizers dienst ontfangen. Naderhand ook by de Keurvorsten van Beyeren en Keulen. Doch alle de voordeelen die zy hem aan de Hoven aanboden, waren niet machtig om hem lang te houden, maar hy vertrok, en ging vervolgens zyn dienst den Prins van Parma (die toen het bestier over de Nederlanden had) aanbieden, en schilderde des Prinssen Pourtret levens grootte ten voeten uit in 't harnas.

Na de dood van dezen Prins vertrok hy naar Antwerpen daar hy veele Konstwerken maakte, die daar noch in de Kerken zyn te zien.

Als Aartshertog Albert van Oostenryk het bestier in de plaats van Parma had, ontbood hy hem tot Brussel te komen, en maakte hem opziener van de Geldtmunt; doch niettegenstaande hem dit ampt veel belemmeringe gaf, liet hy niet na te Schilderen. Hy schilderde gemelden Aardshertog nevens de *Infante* Clara Eugenia Isabella, Dochter van Philips den II. Koning van Spanje, geboren in den jare 1566. en getrouwd met den Aardshertog Albertus 1599. die een Zoon was van Keizer Ferdinand den II. Welke stukken tot een vereeringe gezonden werden aan Jakob Koning van Engeland.

Om nu te toonen dat zyn geest tot alles bekwaam was, maakte hy een lange reeks van *Emblemataa*, of zinnebeelden, een werk alleen voor vernuftelingen.

Dus zag men van hem zinnebeelden van Horatius. 't Leven van St. Thomas van Aquina, en zinnebeelden van de ydele liefde; die hy opdroeg aan gemelde *Infante*, die hem daar voor zoo veel gunst bewees dat zy hem verplichtte ook iet diergelyks te maken van de Goddelyke Liefde.

Lodewyk de XIII. Koning van Vrankryk deed

hem verscheiden malen zyn Hof aanbieden, maar te vergeefs; want hy had voorgenomen in de Nederlanden zyn leven in de Konst te slyten. Gelyk hy ook te Brussel gestorven en begraven is in 't jaar 1629, den 6 van Bloeimaand.

OCTAVIO, komt my voor uit alle omstandigheden d'eersten of voornaamste geweest te zyn, die uit het Oorlogspuin 't hoofd boven gesteken, en den opbouw van de Konst in Nederland (daar door de schult des Oorlogs, Konst en Konstenaars ontbraken) voortgezet en aangekweekt heeft, waarom men dan met recht van hem heeft mogen zeggen:

Dum quondam ingentis &

Dat op dezen zin uitkomt, waar in hy sprekende word ingevoert,

*Veel stoffen dat hun pen de Helden tot de wolken
Heeft opgebeurt om 't slaan van onverwonnen Volken,
En hunnen roem door heel de Waerelt getrompet.
Maar my lust onze Konst dus lang door Mars verplet,
En in een oorlogsnacht gedompelt en begraven,
Weêr op te beuren, en heur luister te doen draven
Door al het waereltront. Door myne nyvre hand
Is weêr de Kunst gebragt in haren hoogen stant,
Waar op ik moedig ben ten trots der lasteraren.*

om welke rede wy zyne Beeltenis op de Tytel geplaatst hebben.

Dat de alverwoestende Oorlog het Graf der Konsten en het bederf der Konstenaren is, geeft de Y-

stroombichter niet onsierlyk in den voorzang van zyn Zege der Schilderkonst dus te kennen:

*O Konsten buigt voortaan uw hoofd,
 Als gy de Krygstrompet hoort steken:
 Dat schel geluit vermoeit uw spreken.
 De blakende Oorlogsvlam verdooft
 Den luister, die u pleeg te sieren;
 Mars eigent zelf dan uw laurieren.
 Wat baat het, of gy geestig weidt,
 En trots braveert met uwe waarde,
 Wanneer een krygsstorm werpt ter aarde
 Uw ingebeelde onsterflykheit?
 Voor al ziet elk hoe d' eêlste verven
 Der Schilderkonst om 't hoofd besterven.*

Dat dezelve noch al zoo arg gedrukt worden door inlandsche Kerkberoerten, en borgertwisten, waar door elk genoeg om die rampen, min om de Konst te denken heeft, is door de bevindinge ontdekt; inzonderheid in zulken tyd toen de Konst meer tot pronk der Kerken, als tot huisciersel gebruikt wierd. Nu leefde hy in dusdanig een tyd waarin de Kloosterlingen bedeed stonden te kyken, als beducht voor een algemeen verval van den Roomschen stoel door de predikingen van Johan Kalvyn, Martyn Luther en anderen meer, waar door de gemoederen van 't gemeen tegens elkander in bitterheid en twist aangroeiden.

In zulk een stand zomtyds arger, zomtyds beter voor de Konst, bleef het nog al eenige agtereenvolgende jaren. Want Willem Goeree teekent in *zyn waereltlyke veranderingen* aan, op het jaar 1566 uit *van Mander*, dat de Brugse Schilder, *Mar-*

kus Geeraards, die veel zig beholp met teekeningen voor de Glasschilders te maken, geheel buiten eenig werk was, wegens de nieuwe predikatie, die de Konst geheel in stilstant bracht. En hy voegt 'er by: *Want de Papery raakte in Nederland zoo zeer aan 't slapbakken, dat zelfs de Schilders en Beelthouwers begonnen van slegte neringe te klagen; waarom ook gemelde Geeraards het etzen van eenige Ezopische Fabelen in 125 kopere platen ter hand nam: welke Fabelprinten naderhand in 't Boek gebracht zyn, dat by ons noch met de naam van Vorstelyke Warande der Dieren bekend, en door den Dichter Joost van den Vondel, met leerzame uitleggingen in Vaarzen opgeheldert is.* Dus ver breed genoeg, aangezien de tyd ons gebied, dat wy zynen jaargenoot ten tooneel voeren, welke zoo 't my toeschynt, al vroeg de donkere wolken van twist, die de Konst drukten is ontvlugt, om ze elders adem te doen scheppen.

[Jan de Waal]

In wat deel van de Konst J A N D E W A A L zig heeft geoëffent, weet ik niet. Maar wel dat hy de Konst, by den ouden *Francois Franken* van *Herentals*, gemelt by *van Mander* bladz. 161. geleert heeft, en zig met eenen *Jan de Mayer*, die een goed Schilder was, naar Parys begeven, alwaar hy zyn Konst met yver heeft voortgezet, en de fortuin hem is gunstig geweest. Hy was een Antwerpenaar van geboorte, en stierf in 't jaar 1633 oud 75 jaren.

[Adriaan Nieulant]

Nevens hem verschynt zyn tydgenoot ADRIAAN NIEULANT, gebooren tot Antwerpen. Deze heeft de grondbeginselen van de Konst geleert by *Pieter Fransz*, die te *Helzevor* in de Sond, in het jaar 1569 geboren is, dog een Haarlemmer van afkomst was, en tot Amsterdam

woonden. Hy begaf zig daar na tot het onderwys van *Francois Badens*, die wel een Antwerper van geboorte was, maar 't zedert zyn vyf jaren met zyne ouders, die om den Spaansen moordlust t'ontwyken, in den jare 1576. tot Amsterdam was komen woonen. Hy was een goet Schilder van kleene Beeltjes en Landschappen, en stierf op den 5 van Bloeimaand 1601.

[Abraham Bloemaart]

De Bloemen, welke met hare menigerhande schoone gestalten, aangename koleuren, en verkwikkende geuren, de hooven sieren, en het oog der aanschouwers verlustigen, ontspruiten in 't prilste van den Zomertyd; maar onze ABRAHAM BLOEMAART, een der schoonste en welriekenste bloemen in den bloemhof der Konst, ontloek in den guuren wintertyd, ontrent Kersdag in 't jaar 1564. binnen Gorkom. *Hy was een Konstig Bouw- en Vestingbouwmeester en zyn Vader een Beeltsnyder*, zeit *K. de Bie* by vergissing. *Dog van Mander* zeit: *zyn Vader Kornelis Bloemaart genoemt verstant zig op de Bouw- en Vestingbouwkunde, daar beneevens was hy een Konstig Beeldsnyder*. 't Is klaar dat *de Bie* (die 't levens bedryf uit *van Mander* ontleent heeft) in 't naschryven geen genoegzame acht heeft gegeeuen. *Van Mander* geeft reden waarom zyn Vader uit zyne geboortestad Dordrecht met 'er woon naar Gorkom vertrok, van daar naar 's Hertogenbosch, van daar weer naar Utrecht, hoe dat onze A. BLOEMAART van Parys 't huis gekomen, van Utrecht te Amsterdam kwam wonen met zyn Vader die aldaar voor Stads Bouwmeester is aangenomen geworden. Na des Vaders overlyden keerde BLOEMAART weder naar Utrecht. *En hy is* (zeit *de Bie*)

*over drie of vier jaren eerst gestorven. Alsmen 4 jaren aftrekt van 1662 (wanneer zyn Boek gedrukt is) zoo komt het uit op 1658. Dog het is niet te denken, dat hy dus oud zou geworden zyn. Dus moet men het zeggen over 3 of 4 jaren, nemen op den tyd als hy dit boek schreef, dat veel jaren kan geweest zyn eer het ter drukpers kwam, en over zulks deze rekening onzeker is. Doch dat hy een oud man geworden is, blykt uit het Rym, waar in men aldus leest: *De Dood had hem, gespaart omtrent de honderd jaren.**

Wat Meester hy tot onderwyzer in de Konst gehad, en wat voorname stukken hy gemaakt heeft, en welke noch van hem te zien zyn, kan in *van Mander* nagelezen worden op p: 209. die daar in met *de Bie* verscheelt dat hy verscheiden Meesters met namen opteld, waar by Bloemaart geleert zou hebben, d'andre daar en tegen zeit:

*Meest heeft hy uit den geest dees Konst alleen bekomen
En zonder onderwys*

Zyn Beeltenis zietmen in de Plaat C boven de beeltenissen van *Elshaimers* en *Ad. van Oort*.

Hy heeft drie Zonen naargelaten die mede de Konst hanteerden.

HENDRIK, d'oudste, had de Schilderkonst by zyn Vader geleert, doch weinig van zyn geest en aart overgeërft, ook geene bekwaamheid om met de Waerelt te kunnen omgaan, waarom *Sandart* geestig van hem zeit: *Hy heeft zyn geluiskogel niet vernuftig genoeg weten voort te schieten, en dus is het afzetzel van die schoone Bloem verstikt.* In de tweeden, ADRIAAN

t.o. 44

genoemt, was meer geest en yver. Hy werd een goed Schilder, en trok naar Italië om zyn Konst voort te zetten, daar in hy dapper toenam. Daar na raakte hy in dienst te Salsburg by eenen Benedictus groot beminnaar van Konst, en maakte daar vele fraaije stukken. Maar geraakt in woorden met een Student, werd hy dood gesteken.

KORNELIS de Jongste had zig ook tot het schilderen begeven, maar verwisselde 't penceel voor 't graafzyzer, naardien zyn natuur daar toe meer geneigt was. Hy leerde de behandeling van 't graafzyzer by *Krispyn van de Pas*: en kwam in korten tyd zoo veer dat hy verscheiden platen, zoo naar teekeningen van zyn Vader, als van anderen in koper sneed, waar van de drukken noch onder de liefhebbers van Printkonst in agting zyn. Hy vertrok om gelegenheid tot het maken van grooter werken te hebben eerst naar Parys en van daar naar Rome, daar hy veel heerlyke Printen na Schilderyen van de geachte Italiaansche Konstschilders gemaakt heeft. Zyn Vader die groote geneigtheid had om hem voor zyn dood noch eens te zien, ontbood hem; maar het overkomen werd van hem zoo lang van den eenen tot den anderen tyd verschoven tot dat zyn Vader stierf, en hy toen voornemens wierd daar te blyven. En stierf'er in grooten ouderdom.

[Tobias Verhaegt]

Hoe verschillig de Konstoeffenaars zyn, in opzigt van de verkiezinge hunner voorwerpen, en hoe deze tot dit, en wederom andere tot dat deel van de Konst door een natuurlyke zucht worden aangedreven, zalmen doorgaans in ons werk kunnen bespeuren.

TOBIAS VERHAEGT was gezet op 't schilderen van Geboomte, Gebergten, Rui-

nen, Gebouwen &c. *K. de Bie* melt tot zynen roem,

*Hoe fraay dat yder stuk verzacht is in 't verschiet:
De Boomen schoon getrost en levendig geschildert,
De gronden los en mals, de takken dicht verwildert.*

Hy is om zyn Konst heel bemint by den Hertog van Florensen en sedert te Romen beroemt geweest,

*Daar hy ook heeft gemaakt den Babilonsen toren,
Die daar meer werd geacht als eenig werk te voren:
Gelyk hy naarmaals noch gemaakt heeft drie of vier,
Waar van m'er eenen vint geschildert binnen Lier;
Die Frank heeft gestoffeert met aardige Figuren,
Waar door dat zynen roem zal eeuwig blyven duuren.*

In 't Leven van *Octavio van Veen* vind ik zynen naam onder de Aankomelingen geboekt. Hy kon roemen dat hy een grootmeester tot onderwyzer gehad heeft, en door dat zelve Konstzog ook een grootmeester (te weten Petr. Paul. Rubbens) opgekweekt heeft. Hy is geboren te Antwerpen in den jare 1566. en aldaar ook gestorven in 't jaar 1631.

[Michiel Mierevelt]

Nu volgt de Konstige Pourtretschilder MICHIEL MIEREVELT, geboren te Delf 1567. wien wy moge vergelyken met de Aardvruchten, die hunnen bestemden tyd hebbende om te volgroeien, echter menigmaal, wanneer de Natuur dezelve door bekwamen reegen en zonneshyn gunstig is, eerder tot ryphed komen, dan de Landman gewacht had, 't geen hem dan hoop geeft van zyn oegst en winst zeker te hebben. Dus is

het gebeurd met onzen MIEREVELT, van wien getuigt word, dat de vruchten van zyn vernuft vroeger als naar gewoonte tot rypheid gekomen, groote hoop van eenen gelukkigen uitslag aan zyne ouders gaven; want met zyn agtste jaar kon hy trots den besten Schoolmeester van Delf schryven; waarom hy al van zyn twaalfde jaar af, by den vermaarden Konstschilder *Anthony Blokland* besteld werd, om de Konst te leeren, welkers penceelhandeling hy in weinige jaren wist na te bootsen.

Ons lust het levensbedryf, van dien puikschilder zyner Eeuw in Pourtretien, te vervolgen tot aan zyn grafstee, daar wy uit 's vaders lykas een jongen Fenix, den Vader niet ongelyk in schoonheid, zullen zien voortspruiten.

Van Mander breekt de schakel van zyn levens bedryven af, met tot zynen roem te zeggen, op pag. 196. *Dat hem de Hertog Albertus, om zyn verheven Konst, met grooten ernst heeft aangezigt.* En *Sandart* zegt: *dat hy zo ver in de gonst des Hertogs door zyne Konst was ingedrongen, dat hy hem vergunde en vryheid gaf, om zyn Mennonisten Godsdienst die toenmaals naau vervolgt werd, onverhindert te mogen beleven.* En als wy de oude gedenkschriften der Stad Delf doorsnuffelden, vonden wy ook t'zyner eere geboekt, dat, als Koning Karel de eerste trouwde met *Henriette de Bourbon*, Dochter van *Henrik den IV.* Koning van *Vrankryk*, in den jare 1625, hy verzocht werd om te Londen by zyne Majesteit te komen, het welke hy ook gedaan zoude hebben, ten ware in dien zomertyd het pestvuur zig te Londen zodanig verspreid hadde, dat de Koning en Koninginne zelf geraden vonden, de stad te ruimen, waar door zyn voornemen gestuit zynde hy besluit nam het overige

van zyn levenstyd in zyn eigen Vaderland te eindigen. Gelyk hy ook, na dat hy vele Vorsten en Heeren geschilderd heeft, tot Delf gestorven is, op den 27 van Hooimaand 1641. en een goeden naklank nagelaten heeft. De vermaarde Dichter Joachim Oudaan maakte 't zyner gedachtenis dit tydtellend Grabschrift:

DAT AAN DEN GROOTEN MIERE VELT
 STERFLIK VVAS,
 ALS 'T TOT ASCH
 EN STOF HEEN VIEL, IS HIER GESTELT,
 HET ANDER LAAT GEDACHTENIS
 AAN DEES KREÏTS;
 OF REE WEÏTS
 NAAR 'T RIJK DAAR GEENE NACHT EN IS.
 M. 1641. XLI.

Ik vind ook een ander op zyne afbeelding door hem zelf geschildert, aldus:

*Dit 's d'outerlyle schyn van MICHIEL MIEREVELDT,
 Die door zyn groote geest hem zelfs onsterfelyk stelt.*

Onder zyne leerlingen worden geteld inzonderheit *Paulus Moreelze*, *Pieter Gerritze Monfoort* en *Klaudius Kornelisz*. Hy was een wel bespraakt en vrindelyk man, waar door hy over al aangenaam was: men geloof dat hy in zyn leven wel 5000 Pourtretten gemaakt heeft, waar onder zyn geweest daar hy 150 gulden voor gehad heeft.

Een groot getal van zyn Pourtretten ziet men in koper gesneden van zyn zwager Willem Delff, in druk uitkomen, deze is gestorven voor zyn schoon-

vader, welke overleden is te Delf den 27 van Hooimaand 1641. en heeft naargelaten twee zoonen, den eersten PIETER MIEREVELT, geboren 1595. den 5 October, die een uitmuntend Pourtretschilder geweest is, gelyk men zien kan aan een stuk op de Snykamer tot Delf, zynde van den zelve aart als van zyn Vader.

[Paulus Moreelse]

PAULUS MOREELSE is geboren tot Utrecht, in 't jaar 1571. *Karel van Mander* gedenkt aan hem in zyn Boek op pag. 212. B. en zegt: *Ook is t'Utrecht een Schilder, geheeten Paulus Moreelze. Deze is byzonder in het Konterfeiten zoo groot als 't leven: heeft 'er tegenwoordig verscheide onder handen, welke meesterlyk behandelt zyn, als van den Graaf en Gravinne van Kuilenborg ten voeten uit, zoo groot als 't leven; de Huisvrouw van Sr. Knotter, welke trooni Konstig gehandelt is, en andere meer. Deze is een leerling van Michiel Mierevelt, en noch redelyk jong.* Wy voegen hier by, dat hy toen al in Italiën geweest had, en daar door in zyn Konst merkelyk was toegenoomen. Hy had zig te Romē zynde geoeffent in 't schilderen van Historien, maar vond daar toe geen tyd om eenige Historistukken te maken, om dat hy door de menigvuldigheid der Pourtretten, die hem van alle kanten toevloeden, belemmert of belet werd. Hy was niet alleen een Konstig Schilder in diervoegen, dat hy grooten roem behaalt heeft, maar daar nevens ook Bouwmeester, waarom ook de Katrynepoort, te Utrecht, naar zyn bestek gebout is. Hy is gestorven Raad en Schepen der Stad Utrecht, in het jaar 1638. en zyn lyk werd met een statig gevolg ter aarde bestelt. Dit mogt den vromen JAN VAN KUIK WOUTERSZOOM, Konstig Paneel- en Glasschilder niet gebeu-

ren, hebbende zyn noodlot gewilt, dat zyn lichaam levendig door de vlamme verteerd wierd.

Het is byna niet om te geloven, dat menschen waar in de rede, liefde, verdraagzaamheid, medelydzaamheid en alle Christelyke deugden en hoedanigheden, volgens het voorbeeld en de leere van hunnen patroon Jesus, onder welkers Baniere zy zig hebben laten inschryven, behoorden plaats te hebben, zig tot zulken vervloekten drift, haat, en dwingelandy hebben kunnen uitlaten, zoo niet menige voorbeelden ons hadden doen zien, dat de drift der zulken veel ongetoomder, hun haat vinniger, en hunne meesterschap met dwingelandy verzelt gaat. Trouwens ieder byna weet wat de Latynsche spreuk, *Odium Diabolicum*, en *Odium Theologicum*, beduiden wil.

Maar wat zullen wy zeggen? wy zien dat het egter dus gebeurt, tegens het recht der natuur aan, die yder in opzicht van zyn Godsdienst vrye keur laat, zoo dat, wie het zy, niemand bevoegt is over eens anders gemoet te heerschen, en desselfs begrippen, naar zyn oordeel of begrip te dwingen: dewyl yder mensch in dat opzicht op zich zelve staat, en van niemant afhangt dan van zyn Schepper, aan wien hy daar van rekenschap zal moeten geven ten laatsten dagen. Egter, gelyk wy even noch eens zeiden, gebeurt het; en zal het voorbeeld van dezen man hier toe ten bewys kunnen dienen.

[Jan van Kuik Woutersze]

JAN VAN KUIK WOUTERSZE werd om zyn geloofsgevoelen, 't geen van dat der Monniken verschilde, aangeklaagt, en gevolgelyk te Dordrecht op de Vuilpoort, toenmaals de Gevangenpoort, gezet, met Adriaantje Jans van

Molenaarsgraaf. Daar hy eenen langen tyd gevangen zat, om rede (gelyk my klaar toeschynt) dat de Hoofdschout, Jan van Drenkwaert Boudewynsze, hem wel liefst had willen verschoonen: en dus, gelyk men gemeenlyk in zulk geval doet, het uitvoeren van het vonnis van tyd tot tyd uitstelde, en sleurende hield. De gemelte Hoofdschout was noch jong en ongebaardt, waarom zyn Pourtret ook konde dienen voor Salomon, in de Historische vertooning van zyn eerste Recht, waar van hy een groot tafereel in de gevangenis had beschilderd voor den Opperschout. Doch dit doen veroorzaakte niet alleen agterdenken by de Monniken, maar zy hadden de stoutheid van in hunne openbare Predikation te zeggen: dat de Schout hem dus lang in de gevangenis hield, om dat hy voor hem zoude schilderen; en lasterden zyne slaphertigheid.* Waaronder de Schout zig gedrongen vond, hem ten slagtoffer hunner woede over te geven; gelyk geschiedde, zoo dat hy, op het nieuwe werk te Dordrecht op den 28 van Lentemaand 1572. in weêrzin van de meeste aanschouwers, te gelyk, met de voorgemelde Adriaantje Jans, levendig om de getuigenissen van Jesus Christus, is verbrand. Hy liet na een bedroefde Vrouw, een Dochtertje van 7 jaren, en een goet gerugte.

[Sebastiaan Franks]

Hem volgt SEBASTIAAN FRANKS, van wien *van Mander*, op pag. 208, aldus meld: *Hy heeft geleert by Adam van Oort, en is nu 1604 oud omtrent 31 jaren; is geestig in 't maken van Landschappen, Peerdekens en Beeldekens.*

K. de Bie meld daar benevens van *Gabriel*, en

* Zie Matt. Balens beschryvinge van Dordrecht p. 841. en 't Bloedig Tooneel der Doopsgezinden, pag. 590. en 628.

den *Jonge Franks*, dien ik gis dat hy naderhand in zyn rym *Jan Baptist* noemt, op pag. 100. en onder de Pourtretten van *Van Dyk*, zietmen *Sebastiaan; François*, en *François Franks* den jongen.

SEBASTIAAN komt my voor als de grondwel, waar uit de andere Konstbeken afvloeijen, of hunne af komst hebben. Immers hy schynt my toe de eerste van dien Konststam te wezen, aangezien *van Mander* van geene anderen meld. En hier in komt *de Bie*, met *van Mander* over een, dat SEBASTIAAN, een braaf Schilder van Landschappen en Figuurtyes was. Myn schoonvader Jakob Sasbout Souburg had in zyn tyd twee Landschappen, met fraaije Figuurtyes van hem, op koper geschildert, die my altyd wonder wel bevielen. In 't eene stond afgebeeld, hoe de kinderen van Bethel, die den Propheet, Kaalkop na riepen, door de Beeren verscheurd wierden. In het ander was een Historie uit het Nieuwe Testament, en de beeldjes waren vast geteekent, en los gekleed.

Van den jongen FRANKS zegt *de Bie*, dat zyn Konst bestond in het verbeelden, zoo van Historien van 't Nieuwe Testament, als van het oude Roomsche Volk, het gewoel is zonder ent, het geen zyn eel penceel daar in weet af te beelden, en met een lossen aart daar kragtig uit te haalen.

Wie nu van deze de Konstvertrekken, behangen met veelerhande Konststukjes, in 't klein, en zoo, dat men daar in de behandeling klaar ziet, van elken meester, geschildert heeft, weet ik niet. Wy zien dat de beruchte van Dyk hunne Beeltenissen heeft waardig geacht, om onder de grootste Konstschilders van dien tyd gestelt te worden.

[Adam Elshaimer]

Nu komt in ordre van tyd ten Tooneel de Konstschilder ADAM ELSHAIMER, geboren te

Frankfoort, in 't jaar 1574. Zyn Vader was een Pottebakker, anderen zeggen een Kleermaker, die in hem van jongs af aan een groot vernuft, en drift tot de Schilderkonst bespeurende, hem besteedde te Frankfoort, by *Philip Offenbach*,* een goed teekenaar, en Schilder: dien hy naderhand veer in Konst heeft overtroffen. Hy was wars van alle gezelschap, doorgaans droefgeestig, en geneigt tot eenzaamheid. Tot zyne uitspanningen verkoos hy de afgelegenste plaatsen, waarom hy dikwerf in Kerken en oude vervalle Ruinen, by zig zelve gevonden werd, en van die geneigtheid niet was af te trekken tot gezelschappen van zyne Konstgenooten of anderen, zeggende:

*Toen ik my wende met de menschen te verheeren,
Vond ik dat by hen niet, als kwaatdoen, was te leeren.*

Door welk doen hy wel een tweede Democriet scheen te wezen, *die* (volgens het schryven van T. Stanley uit Lucianus en Agellius) *in eenzame plaatsen, en in de Graven, die door hunne eenzaamheid en duisterheid tot overdenkingen best dienden, gelyk ook tot het oefenen van de kracht zyner verbeelding, zig verbergde; om buiten het gewoel der menschen te wezen.*

Hy heeft weinig stukken, maar kragtig, uitvoerig en met veel moeite bewerkt, in zyn leven geschildert. Doch heeft echter aan dat kleen getal genoeg doen blyken, dat hy een groot meester in de Konst was. Had hy in zyn leven voor zyn

* Van dezen *Offenbach* of *Uffenbach*, Leermeester van *A. Elshaimer*, is een groot Altaarstuk, te Frankfoort, in de Kerk van de Predikheeren, verbeeldende de Hemelvaart van Christus, te zien. Hy had zig in de Borgerlyke oproeren gemengt, en stierf in 't jaar 1640.

Konstwerk zoo veel gekregen, als 'er nu voor betaald word, hy waar licht niet arm gestorven; want dat stukje 't geen Ceres verbeeld, daar zy een jongen, om dat die haar bespote, in een Hagedis herschept, daar Ovid. in 't 5. B. af vermeld, en dat door *H. Goud* gesneden, in print uitgaat, is verkogt voor de somme van 800 gulden. Maar wat zal ik zeggen? de minste van de Konstenaars zien de waarde van hun Konst betalen by hun leven, en moeten zig overzulks met onzen *Elshaimer* getroost houden; die niets naargelaten heeft, voor al zyn vlyt, dan een beroemden naam, die met zyn doorbiokte penceelwerken, eeuw in eeuw uit stand houden zal. In welk opzicht men zegt: *'t geen op een sprong gemaakt word, is met een weder gebroken. 't Geen een eeuw duuren moet, moet in een eeuw gemaakt worden. Het kostelykste van alle Metalen groeit allertraagst.* Michiel Angelo, die zeer lang aan zyne werken bezig was, zeide; *Dat de verhaasting niet docht in de Konsten: en dat gelyk de Natuur langen tyd bezig is om de dieren te vormen, die lang moeten leven; van gelyken ook de Konst, die zig voorstelt de Natuur te volgen, enz. De vroege lentevruchten kan men niet lang bewaren.* Waarom ook Apelles eenen Schilder, die hem een zyner penceelwerken vertoonde, en daar nevens zeide, dat hy 't zelve in zoo korten tyd gemaakt had, tot antwoord gaf: *Men heeft geen moeite om dat te gelooven, want men ziet het aan 't werk.* Maar het was licht aan het penceelwerk van onzen Konstenaar te zien, dat hy 't met het kostelyke zweet van zyn vernuft, en door een weergadeloos gedult bearbeid had.

Sandrart zegt: *Hy had een Roomsche Vrouw getrouwd, en had veel Kinderen: waar door hy in*

schulden verviel, arm werd, en eindelyk in de gevangenis raakte. In den jare 1632. leefde zyn vrouw noch, en verscheide zoonen, maar toen was hy al lang dood. David Tenier de Oude, heeft in Italiën by hem geleert. Maar inzonderheid word zyn leerling Jakob Ernst Thoman van Landau, geroemt, die zyn handeling zoo net wist na te bootsen, dat 'er weinig onderscheid in te vinden was.

[Lucas Francois]

Van een geheel anderen aart en begrip was zyn jaargenoot L U C A S F R A N C O I S , de Oude. De Voorste beminde de stille eenzaamheid, deze het Hofgewoel: de eerste veragtte het geld, of behield niets, de laatste had het lief en bedienden zig daar van. Hunne begrippen verscheelden ook zoo veel, als hunne geboorteplaatsen van den anderen lagen; want hy begreep: *dat de Hoven de fortuin van de Konst zyn, en dat men die by de hairen moet houden zoo lang zy hare gunst aanbied.* Zes jaren heeft hy in Spanjen en Vrankryk zyn Konst, zoo wel in Historien als Pourtretten met lof geoeffent. Men ziet noch van zyn Konstwerken te Mechelen, daar hy geboren is, in het jaar 1574 op den 25 van Louwmaand, en is gestorven op den 16 van Herfstmaand 1643. naarlatende twee Zonen *Pieter* en *Lucas*, die brave Konstschilders geweest zyn, en dien wy op 't jaar van hunne geboorten zullen gedenken.

[Hendrik Gaud]

In den tyd dat *Adam Elshaimer*, daar wy even te vooren van gesproken hebben, te Romen was, was HENDRIK GAUD, geboren te Utrecht, uit een doorluchtig geslacht, ook daar. Deze hield groote gemeenschap met *Elshaimer*, 't zedert hy kennis met hem gemaakt had, wanneer hy in Holland was, en had groote achting voor zyn Konst, waarom hy niet alleen kocht, 't geen hy maak-

te, maar gaf hem ook gelt voor af, om voor hem te schilderen. Hy zelf schilderde ook op die wyze, waarom hy die ten Model hield, maar inzonderheid stak hy uit in 't plaatsnyden, gelyk hy ook de opgegaarde Konst van *Elshaimer*, wedergekeert tot Utrecht in koper bracht, 't geen zyn eerste en laatste werk geweest is. Want een Juffrouw die graag met hem wilde trouwen, gaf hem iets in, dat in stee van hem verlief te maken, hem 't verstand deed verliezen (dit was in 't jaar 1624) zoo dat hy geen weet van iets had, ten zy men hem over de Konst aansprak, daar van hy tot zyn dood toe wist te oordeelen.

[Roelant Savry]

ROELANT SAVRY *Jakobszoon* is geboren te Kortryk in Vlaanderen, in 't jaar 1576.

Gelyk de neiginge der menschen zo wel als hunne wezens onder malkander verschillen; zo is de een ook van een vergenoegder aart als de ander. Vele hebben zich vergenoegt met slegts een gering deel van de Konst te bezitten, en waren met hun lot te vreden. M. HONDEKOETER, Schilderde Vogelen; P. SNAYERS, viervoetige Dieren; OTTO MARCELIS, Slangen, Hagedissen, &c.; EEMONT, Watervogels, Kruiden &c. Deze beelden, geene Landschappen. Maar R. SAVRY verstond dit alles, zoo dat men niet kan zeggen, in wat deel hy best was.

Zyn Vader JAKOB SAVRY, die mede een goed Schilder was, leidde hem tot het Schilderen van Vissen, Vogelen, en andere dieren, maar deze bepaling scheen hem veel te eng; dus oeffende hy zich daar benevens in Landschappen, inzonderheid Noordsche gezigten, als Klippen en Watervallen. Ondertusschen geviel het tot zyn ge-

luk, dat de Keizer Rudolph van zyne werken quam te zien, zyn werkzamen aart prees, hem in zyn dienst nam en gelegenheid gaf om met een Heer na *Tyrol* te reizen, om alle fraaije gezichten van Landschappen en Watervallen na 't leven af te teekenen, en zich den aart en natuur der dingen door gestadige beschouwingen in te drukken, het geen hy ook wonder vlytig in agt nam: teekenende alles wat hem schilderachtig voorkwam in een boek, 't voorste werk met de pen, de verschieten met potlood, en voorts met kleurige sapjes, of met flauwe waterverf overwassen: waar van hy zich naderhand bediende als hy te Praag de Gallery met Landschappen beschilderde, waar van de meeste door Egid. Sadelaar, en zyn leerling Izak Major, in koper gesneden in print uitkomen.

Na de dood van Rudolf, die voorviel in 't jaar 1612. begaf hy zich naar Holland daar hy veele zoo groote als kleene Konststukken voor de liefhebbers geschildert heeft. Hy was een man van middelbare gestalte, maar diklyvig, 't geen aan zyn kopstuk of borstbeeld, dat op verscheide wyzen in koper gesneden uitgaat, wel te zien is.

Wy hebben ons bedient van dat gene welk van *P. Moereels* geschildert, en door Geertruyd Rogman in koper gesneden is, waar van wy een proefdruk vonden by den Konstliedigen *E. Feytama*, waar onder *Hend. Lamb. Rogman* 1640, met zyn eigen hand geschreeven had: ROELOF SAVRY *Schilder van Rudolphus en Mathias Roomse Keizeren &c.* met eenige Rymregelen die op dezen zin uitkomen:

*'T schynt dat SAVRY Natuur te booven heeft gestreeft;
 Wanneer by Bosch en Rots, en grazige Valeyen,
 Waar in 't viervoetig vee gaat lustig spelemeien,
 Door Konst verbeeldde. Zy hem daarom nydig heeft
 Den Dood geport zyn zeis, tot zyn bederf, te wetten.
 De Konstgodes betreurt dit droef en deerlyk lot
 Van haren Lieveling, schoon oud, te vroeg geknot.
 Maar Veerman Charon kon zyn ziel naau overzetten;
 Om 't Elizeesdom, 't geen zyn boot aan allen kant
 Omringde, en vreugdig aan den nieuling bood de hant.*

Ik heb eens een groot stuk van hem gezien, verwonderlyk Konstig geschildert, waar in Orpheus een Tracisch harpspeelder, zoon van Apol en Kalliope, een der negen Zanggodinnen, verbeeld was, daar hy als Nazo in zyn II. Boek der Herschepping, zeit: *'t Geboomte, 't grimmig wiltgedierte en steenen door zyn snarenspeel verrukt, lieflyk streelt en naar zich lokt.* Dit is de Fabel; maar zy wil te kennen geeven, dat hy wilde en woeste menschen heeft weten te temmen en van aart verwisselen, hen afleidende van de ongeregelde wyze van leven, door wetten te geven en Godendienst in te stellen, waar door hy dezelve tot deugd, beleeftheid, vriendschap en Gastvryheid geleid heeft. Justinus zegt: *dat Midas, die ryke Koning van Frygie, zoon van den Ossenhoeder Gordius, van Orpheus onderwezen in Frygien, de Godendienst instelden.* Horatius heeft deze Fabel insgelyks zoo verklaart. Hoor zyn Vertaler A. Pels op pag. 34.

*.....want Orpheus, zo in zynen tyd geacht,
 Die tolk der Goden, heeft het menschelyk geslacht*

*Door vaarzen afgeschrikt van moord, en beestig leeven;
Waarom die brave naam den held is nagebleven,
Dat hy de Leeuwen, en de Tygers temmen kon.*

En vervolgt:

*Ja Vorst Amphion, die oud Thebe zelfs begon
Te bouwen, kreeg dien naam, dat hy de harde steenen
Kon leiden door zyn luit, en vleyend dicht, waar heenen
Hy wilde.*

Dusdanige uitlegging hebben wy ook elders in 't breed aangetoont.

Gelyk door de warmte der Zomerzon de vrugten tot hare volkomene rypheid worden gebragt: zoo word ook het verstand van een Konstschilder door de kundigheid van de bedoeling der Fabelen tot volkomen begryp gebragt, om alle verbeeldingen, van wat aart zy ook zyn mogen, door dit behulp, uit de byvoegselen spraak by te zetten, doende dus de stomme Schilderyen spreken. By 't eerste voorkomende voorwerp zullen wy de proef van ons gezegde opmaken, en aantoonen wat nut zulks te weten, een Konstschilder geest. Immers zoo ons de lust daar toe byblyst, en de draad van ons leven zich zo ver uitstrekt, dat wy ten einde van dit werk, eens tot rust zullen gekoomen wezen, zullen wy den uitleg der Fabelen van Ovidius ter hand neemen, op dien voet als het PALEPHATUS begonnen heeft, in zyn boekje *van de Ongelooflyke Historien*.

Hy had zich gewent des morgens naarstig te schilderen, en 's namiddags in gezelschappen te gaan, en bleef ongetrouwd; en zoo hem iemand naar

den waarom vraagden, dien zette hy af met de spreuk van Horatius:

..... *Melius nil caelibè vita:* dat is:

Niet beter als een ongetrouwd leven. Of ook wel met het vaarsje dat uit den Dichter Menander, dus vertaalt is:

*Wie trouwen wil mag trouwen;
Maar wie de rust bemint,
Die wagte zich van vrouwen.*

Hy leefde wel vernoegt, en woonde t'Utrecht daar hy ook gestorven is, in 't jaar 1639.

Dit jaar 1577 ruim zoo vrugtbaar als de voorgaande in 't voortbrengen van Konstenaaren, brengt uit Antwerpen, de wieg van zoo menig vermaard Konstenaar,

[Adam Willaarts]

ADAM WILLAARTS te voorschyn. Deze had zich gezet tot het Schilderen van Rivieren, met Barken, Schuitjes, en Galeyen vol gewoel van kleyne Beeltjes, gelyk ook Zee, en Stedehavens, woelig door 't dry ven van Koophandel, en laden of ontladen van vragten, 't geen hy alles heel uitvoerig, natuurlyk en konstig door zyn Konstpenceel heeft afgemaakt, zoodanig dat hy door het zelve is geroemt geweest. Inzonderheid ('t geen ik by na overgeslagen had) muntte hy uit in 't verbeelden van Brand. Hy is t'Utrecht, daar hy woonden, overleden.

[Aart Janze Druivestein]

AART JANZE DRUIVESTEIN, dien *van Mander* in 't laatste van zyn Boek onder de aankomelingen gedenkt, werd een fraai Landschap en Beesteschilder: doch oeffende die Konst

uit enkele liefde tot de zelve, en niet uit noodwendigheid. Hy word onder de Borgermeesteren van Haarlem getelt, en was ook voor dien tyd Ouderling van de Gereformeerde Kerk. Hy overleed op den 5 van Oegstmaand 1617 oud 50 jaren.

[Jakob Willemsz Delff]

Nu volgt zyn brave tydgenoot

JAKOB WILLEMSZ. DELFF. Deze was een goet Pourtretschilder, als kan gezien worden op de Stads Doele te Delf, aan het rot Schutters dat hy in den jare 1592 heeft geschildert, 't welk met het opspringen van 's Lands Buskruidmagazyn in 't jaar 1654 nevens meer andere Konststukken gekneust en aan flarden raakte, maar om de agting, welke zyn Zoons Zoon de Heer Jakob Delff daar voor had, weder gekalfatert en herstelt werd.

Hoe groot een zucht en liefde JAKOB voor de Konst had, blykt daar uit dat hy alle drie zyn Zonen daar in heeft opgekweekt.

KORNELIS DELFF, de oudste, had eerst zyn Vader, daar na *Korn. Kornelisze* van Haarlem tot Leermeester in de Konst, en was een goed Stillevenschilder.

ROCHUS DELFF, de tweede, een goet Pourtretschilder.

WILLEM DELFF, de jongfte, een konstig plaatsnyder. Deeze was getrouwd met een Dochter van den beruchten *M. Mierevelt*, wiens voornaamste Pourtrette hy in Koper gesneeden heeft. Hy is overleden op den 11 van Grasmaand 1638.

[Petrus Paulus Rubens]

In dit zelve jaar 1577. den 128 van Wiedemaand is dat grote zonnelycht, aan den Nederlandsen konst-

hemel, namentlyk, PETRUS PAULUS RUBBENS, tot Keulen, aan den Ryn, tot grooten luister dier Stad, opgegaan. Want heeft de Duitsche Maro, Joost vanden Vondel, door zyn geboorte de Agrippyner stedekroon een paerel bygezet: zoo heeft zy geen minder luister ontfangen, door het te voorschyn brengen van dezen nieuwen Apelles, aan wiens helder konstvuur veelen hun lamp hebben aangestoken.

Zyn Vader *Jan Rubbens*, van edle afkomst, en Raadsheer in den Raad van Braband, vond zich gedrongen door een inlandse beroerte, Antwerpen te ruimen, en zyn wyk te nemen, met zyn Vrouw tot Keulen, om dat haar zwanger zynde door schrikken, geen ongeval mocht overkomen, by welke gelegenheid dan onze PETRUS PAULUS RUBBENS aldaar geboren is. Dus verhaalt du Pilé, het welk bevestigd word door *Florent. le Comte*, dien ik doorgaans veel netter en opmerkender bevind als *Kornelis de Bie*, die Antwerpen tracht door RUBBENS geboorte te vereeren. Doch het zy daar mee zoo 't wil: de Konst vind reden van zig te verheugen over de geboorte van dat Konstlicht, dat over de geheele waerelt schynt.

De onlusten gestilt, trokken zyne ouders van Keulen weder naar Antwerpen. Zyn Vader na verloop van weinig jaren gestorven, werd hy door zyn Moeder en Voogden ter school bestelt om talen te leeren; met voornemen om hem in de Rechtsgeleertheid op te kweken, ten einde hy daar na het aanzienlyk ampt van zyn Vader mocht bekleden. Daar benevens verzorgden zy hem van bekwaame meesters; om hem in zyn buitentyd andere eerlyke Wetenschappen en Konsten te laten leeren, aangezien zyn geest tot alles bekwaam

t.o. 62

scheen; en ziende hem ook zonderling geneigt tot de teekenkonst, bezorgden zy hem een goed meester, om eenige van zyne buiten uren in die oeffeninge te besteden. Maar 't was niet lang daarna of zyn drift en geneigtheid groeide tot die Konst zoo sterk aan, dat zyn Moeder en Opzigters geraden vonden, zyn geneigtheid op te volgen, en geheel tot het leeren van die Konst over te geven, en bestelden hem dus by OCTAVIO VAN VEEN, Schilder van den Hertog van Parma, en den Aartshertog Albertus: of wel eerst by TOBIAS VERHAEGT, wiens Beeltenis met die eer, *il este premier maistre du fameux P.P. Rubbens*, pronkt. Anderen willen dat ADAM VAN OORT zyn eerste onderwyzer in de Konst geweest zy.

Het lust ons niet eene pennetwist, om zyn geboorteplaats, of wie in hem de eerste gronden der Konst gelegd heeft, aan te rechten: maar ik zeg als Basilius Kennet, *in de levensbeschryving van den Grieksen Dichter Homerus*, by gelegentheid van den twist der Steden, over zyne geboorte: *Ondertusschen hebben de beminnaars van de Dichtkonst zig van die onzekerheid bediend, en gewilt, dat zoo wel hun groote meester, als hun Konst, van een Goddelyken oorspronk behoort te worden geoordeelt*. Dit is uit opzicht dat het menschelyke vernuft, waar uit de Konsten geteelt worden, en voortspruiten,

* Lang hebben de Steden *Rhodus, Colophon, Salamis, Cheo, Argos, Athenen* en *Smyrna*, over het geboorterecht van Homeer getwist. Herodoot schynt die eer aan de laatstgemelde toe te wyzen, aangezien zyn Moeder *Critheis* wel tot Cuma in AEolien, woonde, en van hem zwanger was voor zy van daar vertrok, dog egter by hare vrienden te Smyrna zynde, op een feestviering, nevens andere Vrouwen by de Rivier Meles, onverwacht van hem verlost, en het kind naar de plaats van zyn geboorte *Melesigenes* noemde.

van een Hemelsche afkomst is, volgens de Bybelspraak in het Boek des *Uittogts*, daar *Mozes* wel uitdrukkelijk in den naam van *J E H O V A*, van *Bezaleél* den Zoone *Ury*, en *Ahaliab* zegt: *Dat hy haar heeft vervult met den geest van wysheid, verstand en kennisse, om allerley konstige werken te maken enz.*

Doch dit alles overgeslagen, *RUBBENS*, na dat hy zich van 't onderwys van gemelde Leermeesters bediend had, verloor eindelyk weer *OTTO VENIUS*, niet om dat hy een grooter Konstschilder was als de vorige; maar om zyn groot verstant en vernuftige bespiegelingen, tot dat hy eindelyk door zyn uitstekenden vlyt, goed onderricht, en hulp van zyn vernuft zoo ver in de Konst gevordert was, dat zyn werk met dat van zyne onderwyzers om den prys dong.

Kort hier op becroop hem de reislust, waar op hy zich begaf door Vrankryk naar Italië; alwaar hy eenige jaren zyn verblyf hield; zomtyds schilderde, en voorts zyn tyd doorbragt; om alles dat te Rome, zoo van Beeldhouwery, als Schilderwerk, uitsteekt in schoonheid van omtrek, en behandeling naauwkeurig, en met opmerkinge te bezien.

Hy begaf zich in den zelve tyd na Venetië, tot de School van *Titiaan*, (toenmaals den voornaamsten hoogvlieger in de Konst) en maakte kennis met een Edelman van den Hertog van Mantua, die hem uit des Hertogs naam verzocht, als Edelman, en Schilder in deszelfs dienst over te gaan: welk verzoek hy inwilligde en aannam, om dat 'er te Mantua uitstekende Schilderyen van de geachtste Konstschilders waren. Hier onthield hy zich een tyd lang, maakte zich by den Hertog

byzonder bemint, en arbeidde met grooten vlyt aan de Konststukken van *Julio Romano*.

Van daar vertrok hy weer naar Romen daar hy zig voorts oeffende in alles wat dienstig was tot opbouw van zyn Konst, en kreeg gelegenheid, om in de H. Kruiskerk, als ook in de nieuwe Kerk van St. Pieter, eenige Altaarstukken te schilderen. Gelyk ook voor Albertus, Aardtshertog van Oostenryk.

Thans was het in 't zevende jaar, als hy de tyding kreeg, dat zyn moeder gevaarlyk ziek was, dat hem zonder eenig uitstel van Rome deed verstreken. Maar zy was al overleden, eer hy te Antwerpen kwam.

Opmerkelyk is, 't geen verhaalt word, namentlyk, dat hy weinig afteekeningen of modellen van Romen met zig bracht, en als 'er hem, (nu t'huis gekomen) naar gevraagd wierd, om ze te zien, tot antwoord gaf: *dat die in 't Kabinet van zyn geheugen waren opgesloten*. Het bleek ook wel aan de kragtige wyze van schilderen, die hy zig had gewent, dat hy de beruchte Konstwerken van *Titiaan, Paulo Veronees*, en *Tintoret* gezien had. Doch dit moet ik tusschen beide zeggen: dat de Faam, den roem dien hy te Rome en Venetien, door zyn schilderen behaald hadde, reeds voor zyne overkomst al had over gekraaid, waar door den een voor, den ander na, begeerte hadden, om van zyn penceelkonst wat te hebben: en hy overzulks gelegenheid vond om veel gelts daar voor te konnen bedingen: 't geen oorzaak is geweest, dat veelen hem ook met een scheef gezicht aanzagen. Onder deze was ABRAHAM JANSZEN, die hem tot een schilderstryd om den prys uitdaagde, willende 't zelve aan 't oordeel van alle Konstken-

ners stellen, 't geen hy geestig afsloeg, met dit antwoord: *Dat hy zulks al lang gedaan hadde, en het zelve aan 't oordeel van heel de waerelt had gestelt, en dat hy het op gelyke wyze ook konde doen.*

Het verstand dat hy bezat, en de bedrevenheid in de wyze van de waerelt te behandelen, vond middel om zyn benyders tot zyn vrinden te maken. Hy volgde namelyk de les van *Cleobulus: doe uwe vrienden wel, op dat zy nog meer uwe vrienden worden, en uwe vyanden, op dat gy hen tot vrienden maakt.* Daar benevens was hy bescheiden, beleeft en minzaam, tegen ieder een; een hoedanigheid, die hem by grooten en kleenen bemind maakte, inzonderheid ook tegen Konstenaren, waar van wy een opmerkenswaardig staal zullen aanwyzen.

Zyn Moeder, als gezegt is, was gestorven, 't geen hem beweegde te trouwen, dat eerlang geschiedde met *Catarina Brintes*, met welke hy vier jaren in der minne leefde, tot dat zy stierf, 't geen hem zoo aan 't harte ging, dat hy om de droefheid wat te verzetten, goed vond een reis naar Holland te doen, om in alle de steden de Konstscholen, Konstgenootschappen, en Konstoeffenaars te bezoeken, waar aan de Beschryving van Gouda ook gedenkt, gylykze ook in 't byzonder verhaast, dat hy *JAKOB REUGERS BLOK* aan zyn huis ging bezoeken, om zyn Konst te zien; waar van wy breeder in des zelfs levensbeschryving gemelt hebben. *SANDRART*, die hem in die tyd heeft leeren kennen, en zederd de vriendschap met hem onderhouden heeft, getuigt: *Dat hy t'Utrecht gekomen, 't eerst hy G. HONTHORST kwam, deszelfs Kunstwerk zag, en ook met een, een stuk van hem, dat noch maar begonnen was, verbeeldende Diogenes, daar by met een Lantaren op helderen dag, te Athenen*

op de markt naar menschen zoekt, kocht, en den aanleg van het stuk byzonder prees. Dat gemelde Sandrart zyn dienst aan Rubbens aanbood, om terwyl zyn meester Honthorst onpasselyk was, hem vorders te geleiden, eerst by A .

BLOEMAART, daar na by KORNELIS POELenburg, voor wiens Konst hy veel agting betoonde, en verscheide stukjes aanbesteedde, gelyk hy zoo by ieder Konstschilder in't byzonder deed. Van daar vertrok hy naar Amsterdam, daar Sandrart hem verzelde, alwaar hy veertien dagen doorbragt, om alles te bezien.

Hier benevens had hy ook een zonderlinge zucht tot alle soorten van wetenschappen en konsten, zelfs tot de taalgeleertheid. Hy zelf was geoeffent in verscheiden talen: daar by uit eigen aart welsprekent, en zyne uiterlyke wezenstrekken vertoonden de inwendige gaven van zyne eedle ziel, overzulks hy van wegen zyne bekwaamheden, van Philips den IV, Koning van Spanjen, voor wien hy veele roemwaardige werken gemaakt heeft, om eenige byzondere verrigtingen wierd gezonden aan het Brittannische Hof: en *du Pilé* voegt 'er by, *dat dit door de Infante, die hem gunst bewyzen wilde, zoo by Philips bekuipt was; dat hy, in de waardigheid als Ambassadeur naar 't Engelsche Hof gezonden wierd. Hy verhaald vorder hoe Karel de eerste Koning van Engeland, hem beleeft ontfing, en hem in tegenwoordigheid van 't Parlement een present deed van een Degen en Cordon, bezet met diamanten, waardig twaalf duizent Ryksdaalders. Waar op hy weder naar Spanjen vertrok, om rekenschap te geven van zyne verrigtinge aan zyn meester, van wien hy groote geschenken kreeg. Dog anderen gelooven dat dit wel ten meerendeele geschiedde, om RUBBENS daar door gelegenheid te geven van den*

Koning te spreken, met wien hy belangen had, van wegen het beschilderen van de zaal te Withal, 't geen wel bedongen was, maar niet betaalt; welke stukken hem, wyl hy tot Londen was, van Antwerpen, daar hy dezelve geschilderd had, werden toegezonden.

Karel Stuart, die men geloofte dat dien toeleg begreep, bewees hem ongemeene beleeftheid, en vriendschap.

My, in den jare 1714 daar zynde, dreef een zucht, zoo om het Konstwerk, als de Zaal, waar uit Koning Karel de slachtbyl te gemoet trad, te zien: welke zedert den tyd van die Marteldood, niet meer tot een gerechtsbank, maar om 'er vreemde Potentaten en Ambassadeurs op te onthalen, waarom nu als noch *Bankethous* genoemd word, gebruikt werd. Thans worden 'er om de schaarsheid van Kerken, die men te Londen heeft, alle naarmiddagen de *Common preers*, de gemeene gebeden, in voorgelezen, en des Zondags in gepredikt.

By dit, mochten wy ook wel gedachtig wezen, als een zyner voornaamste werken, de galery van Luxemburg, een werk dat hem zoo veel roem heeft bygebracht, en nu noch, vermits het in zyn geheel door de beste Graveerders, als *G. Edelink*, *G. Duchange*, *Kornelis Vermeulen*, *B. Picard*, *A. Loir*, en *B. en J. Audran*, in koper gesneden is, de drukken daar van door alle Landen en Koninkryken verspreit, de waerelt doen zien, wat hy door de Konst vermocht. Overzulks zoude het te vergeefs zyn dat wy breedwydig zynen lof melden. Al die Konstaferreelen, tot Altaarstukken of ergens anders toe gebruikt; ook een menigte Pourtretten, voor Vorsten en Princen geschildert, melden zelf den lof van hunnen maker.

Myn pen had byna zeker voorval, dat RUBBENS in Spanjen is ontmoet, voorby gestapt, en dus den lezer dit volgende verhaal ontroof, 't geen Voeglyk diend gemeld, eer wy hem weder in zyn Vaderland aanschouwen. *Jan Duc de Bragance*, die naderhand Koning van *Portugal* werd, een beminnaar van de schilderkonst, schreef naar *Madrid* aan een zyner vrienden, ten einde hy aan RUBBENS wilde verzoeken, den Hertog te komen bezoeken, in zyn woonplaats *Villa-Vizoza*. RUBBENS bewilligde dit verzoek, en begaf zig, verzelt met een groote sleep, op weg. De Hertog verwittigt, dat RUBBENS, die hy misschien maar alleen verwagtte, met zulken grootsen toestel, en sleep verzelt, *Vizoza* reeds naderde, zond hem in aller yl een Edelman te paard tegen, om hem te zeggen, *dat den Hertog om gewigtige reden elders vertrokken was, en hem niet had kunnen afwagten; maar tot vergoeding van zyne kosten en verlet, liet aanbieden 50 pistolen*. Maar RUBBENS weigerde de zelve aan te nemen, en zeide: *dat het veel te gering was, dewyl hy voorgenomen hadde 14 dagen zyn verblyf te Vizoza te nemen, en duizent pistolen daar te verteeren*.

Na dat RUBBENS nu noch een wyl in Spanjen geweest had, vertrok hy naar Antwerpen, daar hy zoo veele heerelyke konstwerken gemaakt heeft, datmen 'er zig over moet verwonderen: ja men zoude het geen menschen kunnen doen geloven, ten zy men dezelve daar by met een bericht geeft, dat hy veele Leerlingen in zyn tyd heeft aangekweekt, die hy tot schilderen van kleederen, gronden, verschieten, gebouwen en andere sieraden, ook wel tot het aanleggen der naakten, gebruikte, waar door hy zig, en inzonderheid zynen leerlingen grooten dienst

dede, gelyk 'er door het middel van hem veele brave meesters in de Konst zyn voortgesproten, die zyne grootsheid van ordineren en de kracht van zyn schilderen van hem afgezien, en zig daar van in hunne eigen werken bedient hebben; daar zy by het leven van hunnen meester niet te veel gelegenheid toe hadden, immers tot groote en voordeelige werken niet, dewyl hy de vermogenste luiden aan zyn snoer had, en het dus meest al in zyne handen viel, of ongezoekt toevloede. Dit is aan verscheiden stalen van brave meesters, die zyne Leerlingen geweest waren, inzonderheid ANTONY VAN DYK, gebleeken; die als hy al wat voor de Kloosterbroeders gemaakt hadde, van hun dusdanig beknevelt wierd, dat het schildervuur daar door meer gedooft, als aan gestookt wierd. 't Gebeurde, om dit met een voorbeeld te bevestigen, dat ANT. VAN DYK eens een Kerkstuk schilderde, 't geen tot een Altaartafereel zoude dienen, in die tyd, dat hy al van zyn Meester afgescheiden was, daar de gekapte Broeders zoo veel op wisten te vitten, dat het te duchten stond, of hy aan het bedongen geld de vingers wel blaau zou tellen; want zy hielden zig, als of zy 't hem aan de hand wilden laten houden, 't geen hem smartte, inzonderheid wyl hy in dien tyd, als het spreekwoord zegt, *overladen was met geld, als de Kikvorschen met veeren*. Overzulks hy over 't onrecht hem aangedaan als mymerende, zig begaf buiten de stad, en daar in eenzaamheid by zig zelf alleen overleide, wat middelen best diende by de hand genomen, om in dat geval zig best te redden. 't Gebeurde ter dezer tyd dat RUBBENS zig met zyn Koets, tot uitspanninge zyner geesten, liet door de Velden omryden, daar hy VAN DYK ontmoet-

te, aan wiens wezen hy met den eersten opslag wel zien konde, dat 'er iets aan scheelden. Dus vraagde hy hem naar de reden van zyn eenzaam wandelen, en droefgeestigheid, 't geen hy zuiver aan zyn gewezen meester opbiegtte, die hem zyn zwaarmoedigheid verlichtte, met tegens hem te zeggen: *dat hy des anderendaags aan zyn huis zoude komen, om het werk te zien, en middel bedenken, om hem daar in dienst te doen.* Dit geschiedde; want hy kwam des anderendaags by VAN DYK, zag het werk, betaalde hem in gereed geld de fom, welke hy daar voor bedongen hadde, en liet het naar zyn huis dragen. De Kloostervoogden daar niet weinig in verlegen, wyl zy nu wel begrypen konden, dat RUBBENS, hunne vrekagtige behandelinge ontdekt had, schaamden zig voor hem, die in groot aanzien en agting was; en waren bly dat zy 't uit zyne handen voor den zelve prys weder kregen.

't Zoude een groote ondankbaarheid schynen te wezen, zoo ik zeyde dat VAN DYK met RUBBENS naderhand in geen min en vriendschap leefde en omging, zoo ik de geheime reden daar van niet ontdekte, 't geen ik op zyn regte plaats doen zal.

RUBBENS dan, gelyk ik meermalen gezegt heb, was, zoo ten aanzien van zyn geboorte, gedrag, eerentytelen en konst, by alle de grooten geacht en gezien. Hier kwam noch by, dat hy tot zyn tweede vrouw getrouwd had *Helena Forman*, die een Helena in schoonheid was. Een schoon voordeel voor een schilder om de koste van 't model te sparen. Zy bezat daar by veel verstand en veel geld, hoedanigheden daar men'er drie in 't byzonder mee zoude konnenuitrusten, en had daar by vermogende vrienden, die

hem dienst konden doen. Overzulks vloeiden alle de voordeelen van 't penceel voor 't grootste deel hem gemakkelyk en van zelf toe. Daar en boven had hy een zonderlinge bekwaamheid om alle grooten te vleyen, en dus toe zyn voordeel in hun gunst te dringen. Zulks dat men de spreuk van J. de Bruin, in zyn *Banket werk*, op hem wel mag toepassen: *Dat gaauwe verstanden van alle hout weten pylen te maken, om hun oogwit te beschieten.*

Hy bouwde voor zig een huis binnen Antwerpen, dat hem wel zestig duizent gulden kostte, en daar in een zaal op de wyze van de *Rotonde* te Romén, daar het licht door eene opening in 't dak, van boven in neerstraalde, Deze zaal behong hy met zyne opgegaarde Italiaansche, Fransche en Nederlandsche Konststukken, en daar onder ook sommige van zyn eigen hand, welke Konstzaal alom berucht was, zoo dat de Hertog van *Bukkingham* die zyn paleis teffens met Konst wilde opsieren, order gaf, aan den Heer *Michiel le Blon*, lief hebber en goed kenner van Konst, om voor 60000 gulden aan Konst daar uit voor hem te koopen, 't welk ook geschiedde. Daar R U B B E N S zekerlyk goed gevoelen van zal gehad hebben, *daar nu zyn mes*, als het spreekwoord zegt, *aan weerzyde snee*, en hy den weg om geld te winnen op alle wyzen heeft geweten. Dus stapelde hy eenen onnoemelyken schat op; en 't moest heel de waerelt kenlyk worden.

Het was niet lang na dien uitkoop, of een doorslepen knaap maakte aanslag op dien vetten buit, doch vond zig in zyn voornemen schandig bedrogen. Het was de berugte *Alchemist Mr. Brendel* van Londen. Deze klampte R U B B E N S met veel hoopgevende redenvoeringen, en verzekeringen van

de wisse gevolgen van zyn Goudmakery konst aan boord; biedende hem zyn dienst tot de bewerkinge van 't zelve, voor de halve winst, zoo *Rubbens* een *Laboratorium* wilde doen opslaan, en de noodwendigheden, die daar toe vereist werden, bezorgen . Maar RUBBENS, naar dat hy hem met veel gedult had hooren uitspreken, antwoorden hem beleeft, verstandig en geestig aldus: *Myn Heer ik bedank u voor die aanbieding. Gy komt juist 20 jaren te laat; want zedert dien tyd, heb ik door 't penceel den regten Lapis Philosophorum gevonden.* En wees hem dus van de hand af.

Nu is 'er byna niets van zekerder gevolg, als dat, wanneer yemant door zyne byzondere bekwaamheden, die hy boven anderen in konst en wetenschappen heeft, en wanneer hy daar door tot den top van eere opklimt, zoodanig dat de Faam het gerucht daar van alom verspreid; zulks straks veroorzaakt in anderen eene aanritzelihe tot een drift, welke na de geartheid des gemoeds, tweederhande uitwerkingen heeft, een ten kwade, dat men afgonst noemt; om dat zy eens anders welwezen benyd, en zynen luister niet dulden kan, en een ten goede, dat wy nay ver noemen, om dat die niet misgunt eens anders welwezen, maar zich zelve ook wenst in dien staat te mogen zien; 't geen niet te laken is; en des noch te min, als dit hun diend tot een prikkel en spoor, om dien zelve weg in te slaan, waar door men tot die eer en dat geluk word verheven, dat men boven anderen uitsteekt.

Waarlyk de bevinding heeft ons doen zien, dat de Konst in geen eeuwen zoo gebloeit heeft, als in dien tyd van PET. PAUL. RUBBENS, aan wiens fakkellicht veelen hun kaars hebben aangestoken,

en wie weet wat dienst hy al meer aan de Konst zoude gedaan hebben, zoo zyne levenszon in volle luister niet waar benevelt geworden, door een onvermydelyke duistere wolk van 't nootlot; het welk ons leert, dat

Al wat geboren is, eens moet het leven derven.

Een jaar twee of drie voor zyn dood, kreeg hy een beving, op de wyze van een beroertheid, in zyn handen, waarom hy het groot werk moest aflaten. Doch hy schilderde egter kleine stukjes, meest Landschappen, op den Ezel, daar hy de maalstok meer tot zyn gebruik konde nemen.

Hy is overleden te Antwerpen, op den 30 van Bloemaand, in het jaar 1640. en begraven met een aanzienlyke en prachtige Lykstatie; want voor het Lyk ging 'er een, dragende een swart Fluwele kussen, en daar op een vergulde kroon, en agter het Lyk volgde een grooten sleep van de aanzienelykste, zoo Geestelyke, als Waereldlyke Heeren, en Konstenaren. Het Lyk werd geleid in St. Jans Kerk, daar zyn Grafsteê noch te zien is.

Hy liet een Dochter na, en een Zoon, sommige zeggen twee Zoonen uit zyn laatste huwelyk, de oudste ALBERTUS genaamt, is Secretaris, of Geheimschryver der Staten van Vlaanderen geweest.

Wy hebben zyn waare beeltenis gevolgt naar de beste afschetsing boven aangeplaatst, in de PLAAT D, op dat de Konstschilders zyn pryselyk gedrag, omtrent de jonge Konstoeffenaars, en yver tot den opbouwvan de Konst, daar by gedenken zouden, en zoo veel heuglyker zig ten spiegel voorstellen.

Beleeft zyn, en geneigt tot elks dienst, doet een man geacht wezen, en zet zyn Konst luister by.

't Kan niet wel wezen dat alle Konstoeffenaars elkander te gelyk minnen: doch nooit moet verschil tusschen persoonen oorzaak wezen, tot veragting van wederzydse Kunstwerken. Rafaël d'Urbyn, en Michael Angelo de Bonarote, waren wel de beste vrienden niet, dog prezen altyd elkanders werk. Rafaël was gemeenzaam in zyn omgang, beleeft, vriendhouwende, en geneigt om elk dienst te doen, en die welke van een leerzamen aart waren, openhartig van de Konst te onderrichten: waarom hy meest altyd, wanneer hy om een wandeling ging, met een hoop Schilders en Leerlingen verzelt was. 't Gebeurde dat Michael Angelo hem dus op straat ontmoetende, in 't voorby gaan zeide: *ecco il Barigello con tutta la sua sbirreria*, dat is: Zie den Schout verzelt met zyn bende of dienaars. Daar op Rafaël hem toeschoot: *e' tu caminate solo come la Boja*, dat is, en gy wandelt alleen gelyk de Beul.

Michael Angelo was van een stuurzer aart, en had voor gewoonte te zeggen wat hy dacht, waar om hy weinig vrienden had, en meest alleen ging, zoo dat zyne Konst alleen de oorzaak was, dat hy geagt wierd; want het gebeurde eens, dat de Paus hem zyn Konst- en Kabinetschatten (een eer die zelden iemand gebeurt) liet zien. De Paus, om dat Michael Angelo zich niet eens, als wel anderen t'elkens, daar over verwonderde, zeide: *Wy kunnen niet zeggen, als wel eer Petrus deed: Goud nog Zilver hebben wy niet. Dat 's waar*, antwoordde Michael Angelo; *Dog daarom kan uw Heiligheid ook niet zeggen: staat op en wandeld.*

Vryborstig spreken heeft zyn tyd. Waarheid word geprezen, zegt Juvenaal, maar moet kouw lyden. Altyd de waarheid te spreken, is altyd vyanden ma-

ken: en daar is geen gevaarlyker woestyn, als zonder vrienden te leven. Te leven zonder vrienden, zeit het Spaansche spreekwoord, is sterven zonder getuigen.

[Pieter Soutman]

Onder een groate meenigte Konstschilders, die Rubbens door zyne Leerlessen aangeteelt heeft, word ookgetelt PIETER SOUTMAN. Dezen alzo wy noch zyn geboorte of sterftyd hebben kunnen ontdekken, hebben wy niet voeglyker kunnen plaatsen, dan achter zyn meester.

PIETER KLAASZE SOUTMAN noemt hem *Samuel Ampzing*, en gedenkt hem ook in de *beschryving van Haarlem*, daar hy geboren en gestorven is, met dit Vaarsje.

*Hoe zou hier ook de naam van SOUTMAN zyn verzwegen,
Die door zyn kloek penceel, zig heeft dien staat verkregen,
Zig heeft door zyne Konst die eer en roem bereit,
Dat hy de Schilder is der Pruische Majesteit,*

Hy word geoordeelt meê van de beste geweest te zyn, die uit die school voortgesprooten is. Hy was, toen hy aan de Konst kwam, een borst van een grooten geest, en doordringend vernuft, 't geen meer en meer door goed onderwys geslepen, hem heeft doen klimmen tot den roem van een groot meester.

De stalen, die hy ook van zyne Konst naargelaten heeft, toonen dat hy niet door gonst, maar door zyne verdiensten, aan 't Poolsche Hof bemint en geëerd is geweest. Hy schilderde Pourtretten, en groote ordonnantien.

KORNELIS SCHUT, uit dezelve School voortgesproten, was te Antwerpen geboren. De zangberg had zyn geest begunstigt, met Poëtische vindingen, het geen in zyn Ordonnantien doorstak, en zyne Konst te meer bemind dede zyn. Hy zette zig tot kloeke en woelige voorwerpen te vertoonen: en heeft beneffens het schilderen ook den Etsnaald gehanteert, als te zien is aan de menigte Printen, die van zyne hand uitkomen, die schoon zy niet in allen deelen even beschaaft en vast van omtrek zyn, nochtans zyn vlugge geest te kennen geven. *Kornelis de bie* zinspeelt mede op zyne Etskonst, daar hy zegt:

*Het werk betoont de daat, wat hoeft'er meer gezeit?
De Drukpers wyst ook aan zyn Konst vol aardigheid.*

De groote VAN DYK heeft zyne Beeltenis ter liefde van zyn Konst, nevens zyn Konstgenooten ten dienst des Plaatsnyders, meê in 't klein geschildert, en wy om dezelve reden zyn borstbeeld geplaatst in de PLAAT E, by *Fr. Snyders* en *Joan Breugel*, onder aan. Nu volgt

[Samuel Hofman]

SAMUEL HOFMAN, van *Zurich*. Deze kwam, na dat de Faam den roem van *Rubbens* werken, op hare wieken, in dat waereltoort omgevoerd hadde, afzakken naar de Nederlanden, en begaf zich in de School van RUBBENS, daar hy door deszelfs leerlessen, en het afzien van zyne behandelingen, tot een goed meester in de Konst opwiesch. Hy zette zich naderhand te Amsterdam neer, daar hy veele brave Konststukken, ook Pourtretten gemaakt heeft, en trouwde in den jare 1628. en trok daar na met zyn vrouw naar *Zurich*, daar hy door zyn Konst grooten roem behaalde,

en gelegenheid kreeg, om voor den Hertog van Milanen eenige Kunstwerken te maken: van daar te Frankfort aan de *Main*, daar hy een groot stuk op 't Raadhuis geschildert heeft. Eindelyk zyn levensrol afgeloopen, stierf hy aan het Podgegra, in den jare 1640. Zyn Vrouw en Kinderen, onder deze een Dochter die een Schilderesse was, trokken na zyn overlyden weder naar Amsterdam.

[Jan van Hoek]

JAN VAN HOEK, Antwerpenaar, heeft het geluk gehad, dat hy, om zyn grootse schikkingen, kragtige wyze van schilderen, en vleyend penceel, niet minder als zyn meester RUBBENS, by Koningen en Vorsten is bemint geweest. Hy heeft te Romem zynde, voor verscheiden Kardinalen geschildert, die zyn penceelkonst in groote waarde hielden. Ook nam de Aartshertog Leopoldus, hem voor Edelman meê, naar de Nederlanden, daar hy gestorven is in 't jaar 1650.

[Marten Pepyn]

Eer ik vorder gaa, moet ik gedachtig wezen, zyn braven Stadgenoot MARTEN PEPYN, die gelyk de Arent alle vogelen braveert, ook alzoo in Italiem zynde, zyne tyd- en landgenoten te boven streefde, zulks hy door Italiem en Romem voor een hoogvlieger berucht was, en grooten roem behaalde.

Ik was verlegen waar ik hem plaatsen zoude, tot dat my uit zeker verhaal, 't geen volgen zal, bleek, dat hy by 't leven van PET. PAUL. RUBSBENS, al overleden was.

Men hout het voor een spreuk, toepasselyk op de geleerden, *Dat zy niet graag zien, dat hun licht door anderen betimmert word.* RUBBENS, die zyne snelle vlucht in de Konst kende, en hoorde

dat hy van Rome naar Brabant stond te komen, was daar over verzet. Maar wanneer kort daar aan het tegendeel door 't gerucht verspreid wierd, te weten dat hy van voornemen verandert, een Roomsche vrouw getrouwt had, liet hy zig ontvallen: *Nu PEPYN getrouwt is, heb ik geen vrees dat my alhier iemand zal overtreffen, of boven 't hoeft komen.* Het geen bevestigt, dat hy een groot Konstenaar is geweest. Op hem volgt

[Abraham Janszen]

ABRAHAM JANSZEN. Deze, alzo noch by *Sandart*, noch by *de Bie*, eenig merk van zyn geboorte of sterftijd word gevonden, dagten wy voeglyk te wezen, dat agter *Rubbens* geplaatst wierde; niet alleen om dat hy een tydgenoot van heni geweest is, maar ook om dat hy een rol in zyn levensbedryf heeft. Hy is te Antwerpen geboren, en was een der voornaamste Schilders in dien tyd. Dog heeft niet veel stukken gemaakt, maar die'er van hem zyn, zyn voortreffelyk konstig geteekent, en naar 't leven uitgevoerd. Zyne geneigtheid viel op 't schilderen van groote Historien, met levensgrootte Beelden, waarom alle Vorsten en Potentaten begerig waren naar zyn Konst, om in Vorflelyke Galeryen, Konstzalen en Kerken op te hangen, en naar alle bedenken, (dus word 'er getuigt,) had niemant zyns gelyk geweest, indien hy met yver op dien voet was voortgegaan. De verheffing van *Rubbens* was naar allen schyn, de eerste oorzaak van zyn val. 't Is waar dit behoorde hem een spoor geweest te hebben, om met des te meerder yver naar de volmaaktheid der Konst te streven, en *Rubbens* die hem in 't bejagen van voordeelen, door dien hy zoo veele vrienden had, voor uit was, door een onvermoeiden vlyt, met het penceel te volgen, in plaats van de moet ver-

loren te geven, en hulp te zoeken in zyn bederf. *Maar wie*, zegt de spreuk van Amphilogus, *is t'aller uren even wys? en als de kloot aan 't gaan is*, zegt het spreekwoord, *rolt hy voort*. Dus ging het ook met onzen ABRAHAM JANSZEN; hy verkoos zyn verderf, te weten de liefde, tot zyn vertroostinge, en stiet al zyn welvaren aan den steen van zyne ontydige min te mortel. Hy ging met zyn nieuwe vrouw dagelyks om een wandeling, en koesterde de ledigheid, die hem als de motte verteerde, waar door zyn huisgezin in slegten staat, eindelyk tot armoede verviel, terwyl hy met een berooit hoofd omzwervende, troost zocht in de herbergen, en de swarigheid met den drank af spoelde.

Zulke voorbeelden konnen de schilderjeugt ten baak verstrekken, om zig voorzigtig te vermyden voor die klip. Gelyk dat van *Rubbens*, om gerustelyk aan te zeilen, tot de haven van 't geluk, die door onvermoeiden vlyt, in stadige oeffeningen en spaarzaamheid alleen bekomen word.

[Horatius Gentilesco]

Op zyn beurt komt nu te voorschyn

HORATIUS GENTILESCO. Deze was een Florentyner van geboorte, doch word onder de Italianen niet getelt, om dat hy den meesten tyd van zyn leven in Spanjen, Engeland, Braband en Holland heeft gesleten, waarom wy hem ook een kleine plaats onder de Konstschilders hebben ingeschikt. Zyne geneigtheid liep meest tot het schilderen van groote Historiestukken. *Sandart* verhaalt: *dat hy twee stukken tot Amsterdam van hem heeft gezien, die hy voor Koning Karel den eersten geschildert had. 'T eene verbeeldde een om hare zonden treurende Maria; 't ander Lot met zyne twee dochters, die puik goed, en zoo ten opzigt van teekening, als*

koleur, wel gehandelt waren. Hy werd naderhand van den Koning naar Engeland geroepen, om voor hem te schilderen, daar hy ook gestorven is; maar in wat jaar heb ik niet kunnen te weten komen. De Brabanders noemden hem *Gentiel*. Hy was een goede bekende van *Sandart*, die ook, als hy te *Napels* kwam, zyn dogter *Arthemisia*, die een Schilderesse was, ging zien, en de groete van haar vader bracht. Zy ontving hem beleeft, en vertoonde aan hem 't geen zy toenmaals gemaakt had, zynde een David, vertoonende het hoofd van Goliat levensgroot, 't welk uitvoerig en stout geschildert was. Zy schilderde ook Pourtretten, en was wel gezien by de gemalin des Onderkonings van *Napels*. Zy teekende ook op de *Academie*.

[Henrik van Balen]

In dezen tyd moeten wy ook gedagtig wezen, aan den beroemden Brabantsen Konstschilder

HENRIK VAN BALEN. Deze is, volgens het getuigen van *Karel van Mander*, een leerling geweest van *Adam van Oort*. Wat zyne Schilderkonst aanbelangt, die is zoo in opzicht van ordinantie, teekening en wyze van schilderen deugdzaam goed, zoo dat zyn werk wel by de Konst van geagte Meesters hangen mag. In 't byzonder moet ik ook zeggen, dat hy zyne naakten zoo schoon van omtrek, en zoo rond en kragtig heeft uitgevoerd, dat byna alle andere Konst daar by afvalt.

Onder vele van zyne groote Konstwerken, steekt uit de verbeeldinge der zondige waerelt, ten tyde van den Boetprediker Noach: Het dorstige Israël, drinkende van 't water uit den Steenrots: Ook een stuk daar de Egyptische Koning Pharao verdrinkt in 't Roode Meer, en Israël dus de vervolger ontkomt. Van 't zelve voorwerp heb ik noch korts geleden

een kleimer stuk gezien, heel woelig, wel gekoppelt en vol veranderingen van kleederen. De grootste troep der vlugtelingen was op den tweeden grond, in den klaren dag gestelt, en de Figuren op den voorgrond beschaduwde, 't geen een goeden welstant gaf aan dat koppelende gewoel op den tweeden grond, dat zig weder tegens den benevelde bergagtigen agtergrond, en 't blaauw verschiep redde. Gelyk ook mede een klein stukje op koper geschildert, verbeeldende het oordeel van Paris; en waren de drie Godinnen, inzonderheid Venus, die zig van agteren liet zien, zoo rond, kragtig en uitvoerlyk geschildert, datze schenen buiten 't Tafereel uit te steken. Daar benevens was de grond, waar op zy stonden, met gras, kruittjes, en voorts het geheele landschap, uitvoerig en konstig door den *Fluweelen Breugel* geschildert.

Behalven veele historische vertooningen, die hy konstig door zyn penceel verbeeld heeft, vind men ook Zinnebeelden vernuftig en leerzaam door hem toegepast. De Hr. en Meester J. van Schuilenburg, Raad en Griffier over de Prinselyke Domeinen, enz. heeft diergelyke in zyn berucht Konstkabinet, in 's Gravenhage, verbeeldende een deugdzaam man, zittende onder een pragtig behangsel, met eene kroon van eere op zyn hoofd. Minerva, Godes der Wysheid, staat ter linker zyde nevens zyn zetel; ter rechter hand de Gerechtigheid, met een weegschaal in de hand, waar in zig in de eene de hoofden van een zwyn, vos, wolf en paauw, zinteekeningen van Gulzigheid, List, Rooflust en Hovaardy, doen zien, welke tegens den Winkelhaak, Linaal, Oyevaar en Breydel, zinteekenen die op een deugdzaam gedrag toegepast worden, in de benedenste schaal verbeeld, te licht worden bevon-

den. Daar nevens aan zietmen Liefde de Nyd van zig stooten, en de Kupidoos, Slangen en andere gedrochten, wegzweepen. Zyn Beeltenis staat nevens dat van R. Savry in de Plaat D.

Hy heeft een Zoon naargelaten J O H A N N E S genaamt, die hem 1611 te Antwerpen geboren wierd, waarvan *K. de Bie*, op p. 120 zegt: *hy heeft de Konst by zyn beruchte vader HENRIK VAN BALEN geleert*. Hy heeft de zelve naderhand in Italiën voortgezet, en by zyns vaders leven grooten roem verkregen, waar op dit vaers ziet:

Pythagoras, Tyran van† Lemnos, heeft geschreven: Als 't Lichaam sterft, de ziel tot slechte of beter stant Verhuist. Wie twyfelt aan dit oude leerstuk, want De Geest van HENRIK leeft in JAN, by 's vaders leven.*

* 't Is klaar darde oude Latynen door dit woord hebben verstaan, een die heerschappy voert met gezach en opperwaardigheid. Een voorbeeld hebben wy by Virgilius, daar Latinus aldus van Eneas zegt:

Pax mihi pacis erit dextrum tetigisse Tyranni:

door J. Oudaan dus vertaalt:

*Ik acht het van den Vreede een goet gedeelte althans,
De dapp're regterhand te raken des Tyrans.*

En Atheneus noemt de Liefde, *Τύραννος θεῶν τε ἀνθρώπων*. Een Tyran, dat is een heerscher, van Goden en Menschen. Ook is den Taalgeleerden bekend, dat dit woord een Koning, Vorst, en groot Meester in Konst of Wetenschappen beteekent. Zie P. Rabus *Vermaaklykheden der Taalkunde*. p. 123. daar hy zulks uit een Grieks vaars van Anakreon bevestigt, Naderhand heeft men, die door slinkse wegen, list, geweld, enz. dwingelandy oeffenden, met den gehaten naam van Tyrannen gebrandmerkt. Zie breeder in myn Kantschrift, op het *Leven van den Apostel Paulus*, by P. Boeteman gedrukt. p. 125.

† Anderen zeggen Samos, alzoo zyn vader hem, noch jong zynde, van Tyrhenen naar Samos had overgebracht. Zie Thom. Stanley, *Filosof. en Poetische Oudheden*. p. 125.

Hy was in den jare 1662. noch in leven, en woonde te Antwerpen, maar zyn vader was toen al overleden, als uit het Rym van *Kornelis de Bie* te bespeuren is.

[Francois Snyers]

Hier nevens verschynd ten Toneel de Konstschilder FRANCOIS SNYERS , geboren te Antwerpen, in 't jaar 1579. Hy heeft de beginselen van zyn Konst geleerd by HENRIK VAN BALEN . Doch zyne geneigtheid is gevallen, eerst op 't schilderen van Fruit, daar na op alle soort van viervoetige Gedierten, die hy wonderlyk, elk in zyn soort, zoo natuurlyk schilderde, dat men in zyn tyd, niemand vond die hem daar in gelyk was. Inzonderheid maakte hy zyn naam berucht door het zamenschikken der Dieren tot de Jagt; een verkiezing, welke inzonderheid diende om de wanden der Vorstelyke Zalen, en Galeryen op te pronken. Gelyk ook de Koning van Spanjen, en de Aartshertog Leopoldus Wilhelmus, zig in hunne Paleizen daar van bedient hebben. Hy leende dikwerf de hand aan RUBBENS , en die weder aan hem, en 't zyn wel de geagtste stukken, daar men 't penceel van die twee groote meesters in ziet. Want gelyk de een op het vertonen van kragtige werkingen en driften in Beelden was afgericht, zo scheen des anderens penceel als gemaakt om Dieren in hun grootste vuur en drift af te malen; ja 't is verwonderlyk, hoe hy in zoo menigvuldige veranderingen, draajingen en buitelingen, de vaste deelen, rekking en buiging der spieren in de Dieren heeft waargenomen. Zietmen de Jagthonden draven naar 't Wildt, zy schynen 't oog voorby te gieren. Grypenzy 't met hun gespitse tanden aan, 't vuur straalt hun ten oogen uit: en die verminkt of gebeten vertoond worden, drukken de pynlykheid

t.o. 84

van hun ontfangene wonden, door een gekromden rug, gewronge buiging en wyt opgesparde muilen, zoo natuurlyk uit, dat men 'er deernis meê hebben zoude. Wat hoeft'er meer gezeit, daar het Konstwerk zelf spreekt? zyn Beeltenis staat boven aan in de Plaat E.

[Joan Breugel]

Wy mochten ook niet langer verschuiven zynen braven Land-, tydt- en Konstgenoot

JOAN BREUGEL, bygenaamt den *Fluweelen*. Hy was de Zoon van PIETER BREUGEL, anders *Peer den Drol*, dus genoemd om zyne geestige koddigheden en boerteryen, die hy doorgaans maakte; in welk opzicht ook *van Mander* getuigt: *dat hy in een zyner laatste stukken een Galg, waar op een snaterende Exter zat, verbeeld had, daar hy de verdienste van een klappige tong meê wilde aanduiden, en 't zelve zyn Vrouw tot een testament naliet*. Plautus zegt: *Dat hy nooit een zwygende Vrouw heeft gevonden, en het gesnater een Vrouwlyk huisraat is*. En Socrates beklagde zig van drie lastige dingen, de Letterkonst, de Dichtkonst en een klapagtig Wyf, en zeide: *dat hy de twee voorste zig had kwyt gemaakt, maar dat hy het klapagtig Wyf moest houden*. Dit overgeslagen, 't is bedenkelyk dat onze JOAN BREUGEL, de grondbeginselen van de Konst, onder opzicht van zyn vader geleid heeft; doch heeft zig tot eenen geheel verschilligen aart van schilderen gesteld. *Men kan*, zegt het spreekwoord, *zyn kinderen wel minnen, maar niet zinnen*. Want hy verkoos den Bloemhof van Flora, ten voorwerp van zyn penceel. Maar gelyk de mensch by verandering leeft; zoo zag men ook na verloop van eenige jaren, zyn penceel, in sierlyke Land- en Watergezichten, op menigerhande wyzen, en zoo als 't hem in 't le-

ven voor kwam, speelemeyen. Egter verliet hy het schilderen van Bloem en Fruit, en wat tot Veld- en Tuingewassen behoort, niet zo, of hy heeft zig naderhand in zyne Landschappen daar noch van bedient.

In den jare 1713. heb ik een stuk 3 voet hoog, en 4 breed, van hem gezien, daar ik en alle Konstminnaars uren lang, zonder ons te kunnen verzadigen, met verwonderinge op stonden te kyken; waar in zoo menigerhande soort van Bloemen, Struik- en Boomgewassen, op den voorgrond geschildert waren, dat het oog daar in als in eenen doolhof verwart bleef, en schoon 't zelve op het twintigste deel in grootte, niet by 't leven konde halen, nochtans was yder in zyn soort, in dat klein bestek, zoo uitvoerig, konstig en natuurlyk geschildert, als of het in de grootte van 't leven had geweest: inzonderheid stak 'er in uit een Vygenboom, die in een tuinpot stond: waar van de stam zoo natuurlyk gekleurd, de bladen zoo geestig en dun geschildert, de groene uitspruitselen, half gekleurde, volwasschen, en van rypheid geplooide Vygen, zoodanig waren geschildert, dat het geen penceelwerk, maar 't leven scheen te wezen. Dit stuk van 't Loo gebragt, werd te Amsterdam in 't Heeren Logement 1713. den 26 van Hooimaand verkogt voor 2825 guld. De twee Figuren die in 't zelve waren, verbeeldden [†]Pomona en [†]Vertumnus, door Rubbens geschildert, gelyk

* Pomona heeft haren naam van *Poma*, Appelen, Peren, enz. zy was een der Latynsche Boommaagden, die in 't aankweken de kroon spanden; aangezien zy noch in 't jagen, noch baden, maar alleen in tuin oeffening haar vermaak nam. Zie P. Ovid. Nazo, 't 14 Boek, 't 11 Hoofdt.

† Vertumnus, een Latynsche Godheid, wiens Feestdag op den 30 van October wierd gevierd. Zie de kanteek. van L. Smits, op de voorgemelde plaats.

ook de weerga, met een slapend Vrouwtje en Sater, voor 1875 gulden. Dog het alleruitmuntenste in Konst dat ik van hem gezien heb, is het zoo genaamde Paradys, by den Heer *Le Court van der Voort*, tot Leiden, waar in zig een menigte van allerhande Dieren op 't allerkonstigst, in een niet min konstig geschildert Landschap doen zien: en de Adam en Eva op 't alleruitvoerigst door *Rubbens* geschildert. Dit stuk is gekomen uit het beruchte Kabinet van den Heer *de Bie*, den *Mecenas* van *G. Dou*.

Menigte van kleine stukjes, ten bewys van zyne naarstigheit, is 'er van zyne konstige hand in de Konstkabinetten alzins te zien; waar onder veele, waar in een Meulenhoef aan den kant van een riviertje staat afgebeeld: of ook wel een Dorpje, of eenig ander Gehugt aan den kant van 't water, 't welk hy dan vorders heeft opgeciert met kleine zeil- en waterroeituigen, gelyk op 't land met karren, wagens, paerden en allerhande soort van kleine Beeltjes, die hy by uitnemenheit konstig en uitvoerig wist re maken: waarom hy ook van *Judocus Momper* en anderen zyne tydgenooten gebruikt werd, om hunne Landschappen met Beeltjes, Paertjes, enz. op te cieren. Immers hy heeft zoo aan 't een als ander, aan al de waereld doen zien, dat hy een groot meester in de Konst was. Zie zyn Beeltenis onder aan in de Plaat E.

[Adriaan Stalbemt]

Hier aan verschynt de brave Konstschilder ADRIAAN STALBEMT, geboren te Antwerpen, in 't jaar 1580. op den 12 van Wiedemaant. Van hem word getuigd, dat hy van der jeugt af aan zoo vlytig en naarstig is geweest in de oeffening van de Konst, ja zoo geheel zig daar aan overgegeven heeft, dat het scheen

als of hy alleen voor de Konst geboren was. Hy zette zig tot het schilderen van Landschapjes, met kleine Figuurtjes, welke hy zoo natuurlyk, geestig, konstig, en uitvoerig behandeld heeft, dat hy, om zyne uitstekende Konst geroepen is aan het Brittannische Hof, alwaar hy, door zyn penceel dingen heeft uitgewerkt, daar men veel van weet te zeggen.

Hy leefde, en woonde binnen Antwerpen, en oeffende de Konst noch in zyn 80ste jaar.

[Daniel Blok]

In dit jaar 1580. werd te Stettyn, in Pomeran, DANIEL BLOK geboren. Zyn Vader *Marten Blok*, was geboren te Utrecht. In Holland, zegt de Schryver, doch dit willen wy voor geen fout rekenen, wyl het de Schryvers dus gewoon zyn, en zelden de onderscheiden Provinciën noemen. Immers om dat hy van 't Sticht van Utrecht herkomstig is, hebben wy reden gevonden van hem hier een enge plaats in te ruimen.

DANIEL, die dan al vroeg blyken gaf, dat hy tot de Konst geneigt was, werd te Dantzick besteld, by *Jakob Scherer*, een bekwaam meester om hem op te leiden tot de hooge Schole der Schilderkonst. Hy zette zig inzonderheid tot het schilderen van Pourtretten, dat hem wel gelukte; want hy heeft voor Gustavus Adolf van Zweden, de Genealogie, Stam- en Geslagtlinie der Hertogen van Mekelenburg geschildert. Van Schilder werd hy Hoveling, en verloor op eenen stond alles wat hy bezat, door 't brandstigten der woedende oorlogsbenden in den jare 1651, zoo dat hy die naauwlyks met behoudenis zyns lyfs ontvlugten konde. Hy stierf te Rostok in zyn tachtigste jaar.

Dat ik in de *Titelprint van 't Tweede Deel myner Zinnebeelden*, de Schilderkunst met een doek voor den mond verbeeld heb, daar van gaf ik deze reden: *Dat de tong niet mogt pleiten voor't penceel, maar het werkstuk zig zelf moet verantwoorden.* De slechtste soort van krukken en brekebeenen in de Konst hebben meesten tyd voor gebruik, dat ze hunne werken door stoffen, en snorkeryen opvyzelen: maar groote meesters hebben in tegendeel hunne kunstwerken laten spreken, en het vernuft van hunnen maker melden.

Apelles en *Praxiteles* konden roemen, dat zy alleen voorrecht hadden, om 's waerelts Monarch af te beelden, daar dit volgende vaers op speelt:

*Apelles werd uit veele alleen gestelt,
Te schilderen den groot en Alexander:
Praxiteles had oorlof, en geen ander,
Een marmer beeld te maken naar dien Helt.*

Doch zy hebben zig daarom niet vermeten aangestelt, maar stil gehouden, en hun werk laten zeggen: *wie zy waren, en wat zy in de Konst vermochten.*

Van den eerstgemelden hebben wy een opmerkelyk voorbeeld: 't geen ons tot aanleiding van een nieuw Toneelbeeld strekken zal. Deze, door begeerte aangespoort, om *Protogenes*, en zyn beruchte werken, te zien, scheepde naar Rhodus; maar als hy hem niet op zyn winkel vond, nam hy een penceel met verf, maakte daar meê, op den opgespanne doek, dien hy daar vond staan, een fynen trek, zeggende tegens de Dienstmaagd, die hem vraagde wie zy zeggen zoude dat naar haar meester gevraagd had, dat zy tegens *Protogenes*, wanneer hy t'huis kwam, zeggen zoude, *Die dezen trek met*

het penceel gemaakt heeft, heeft naar u gevraagd. en ging weg. *Protogenes* t'huis gekomen, en bericht ontfangen hebbende van 't geen 'er gebeurt was, en ziende dit werk met verwondering, zeide: *Dit heeft Apelles gedaan, want niemand anders kan zulks doen.* Daar op nam hy een penceel, en maakte eenen anderen trek, op den zelve doek, zeggende tot zvn Dienstmaagd, *Zoo Apelles andermaal komt, toon hem dien trek, en zeg, Dit heeft gemaakt daar gy naar vraagt.* *Apelles* kwam, en ziende dat die trek konstiger was, dan de zyne, nam een penceel met andere verf, en maakte eenen *Trek* door de andere trekken heen, zoo konstig, dat als *Protogenes* dien zag, zig verwonnen gaf, in alleryl naar de zeepoort liep, en *Apelles*, dien hy daar vond, minnelyk bejegende.

[Frans Hals]

Een diergelyk geval ontmoet ons in 't leven van FRANS HALS, wiens Beeltenis zig aan den overkant met een hoed op't hoofd doet zien. *Anthony van Dyk*, de Fenix van zyn tyd, als hy in dienst van Karel den eersten, naar Engeland zoude overschepen, was verlangende om hem voor af te zien, kwam te Haarlem, en ging aan zyn Huis. Maar 't had zyn

* *Samuel van Hoogstraten*, in zyn negende Boek van de *Schilderkunst* p. 332, is met *van Mander* hier omtrent van eene gedachten. Zy meenen niet dat dit slegts regte uitgetrokke linien of streepen zullen zyn geweest, die een Schryfmeester dikwils beter uit de hand zou kunnen trekken dan de beste Schilder, maar eenige omtrekken van armen, beenen of iet diergelyks. Hoogstraten sterkt zyn gevoelen met de getuigenis van Plinius, die zegt: *dat 'er de genen die de Schilderkunst verstonden, grootelyks zig over verwonderden, en verbaast stonden;* waar uit wel te denken is, dat de Konstrekken geen regte lynen zyn geweeft, en 'er de oude Schryvers 't regte beduid niet van hebben gegeven, 't Beurt meer, als onbedrevelingen van zaken schryven, die zy niet verstaan, *dat zy daar van oordeelen als de blinden van de koleuren.*

werk in, hem in de bierkroegen op te zoeken, daar hy niet eer uit kwam, voor hy zyn pintje geleegd had. Inmiddels stont *van Dyk* met veel gedult te wagten, die zig voor hem bedekt hield, zeggende alleen tegen hem, dat hy een vremdeling was, die geen anderen tyd had, als den tegenwoordigen, en egter begeerte had van zyn Pourtret door hem te laten schilderen, 't geen F. HALS zonder verder navragen hem inwilligde. Hy nam een doek, zoo goed en zoo kwaad, als hy toen maar aan de hand had, en begon aan 't werk te vallen. *Van Dyk* maakte weinig tusschenspraak met hem, onder 't zitten, om niet bekent of ontdekt te worden. 't Was in korten tyd gedaan, en FRANS verzocht hem op te staan, om te zien of het dus van zyn behagen was. *Van Dyk* prees het, en maakte toen met hem eenige zamenspraak, dog zoo, dat hy niets merken konde. Onder andere reden zeide hy: *gaat het schilderen zoo in zyn werk? Zou ik het ook niet kunnen doen?* vatte voort een ledigen doek, dien hy daar zag staan, zette dien op den Ezel, en verzocht hem neer te zitten. FRANS zag haast aan 't aanvatten van 't palet, en penceelen, dat dit de eerstemaal niet was, en dat de vermomde Ulysses zig van zelf wel ontdekken zou, dog had geen bedenken op *van Dyk*, maar besloot dat het de een of de ander potzige Schilder moest wezen, die zig door een staal van zyn Konst te toonen, wilde doen kennen. 't Leed niet lang of *van Dyk* belastte hem op te staan, om 't werk te zien. Zoo haast als hy 't bezag, zeide hy: *Gy zyt van Dyk, want geen mensch anders kan zulks doen, viel hem om den hals, en kuste hem.*

Van Dyk nam zyn Pourtret nat voor zich meê, bedankte hem, en stopte zyn kinderen daar ryke-

lyk wat voor in de hand, daar zy niet lang kassiers van bleven; want FRANS die buitekans voort op de lippen nam.

Men zegt dat *van Dyk* veel moeite deed, om hem meê te troonen naar Engeland, maar hy wilde daar niet naar luisteren, door dien hy zoodanig op die slegte wyze van leven verslingert was. Egter behield hy groote achting voor deszelfs Konst, gelyk hy ook naderhand dikmaals gezegt heeft: Dat, indien hy in zyne vermenginge wat meer van het teere, of dunne gehad had, hy een der grootste meesters zoude hebben geweest; want dat hy zyn weerga niet kende, die 't penceel zoo tot zyn wilhad, dat hy, na hy een Pourtret had aangeleid, de vaste wezenstrekken, hoogsels, en diepsels met een penceelzet, zonder verzagtinge of verandering zoo hun behoorlyke plaats wist te geven.

Men zegt, dat hy voor een gewoonte had, zyn Pourtretten vet, en zachtsmeltende aan te leggen, en naderhand de penceeltoetsen daar in te brengen, zeggende: *Nu moet 'er het kennelyke van den meester noch in.*

Hoe krachtig en levendig hy, door zyn penceel den natuurlyken zweem des menschelyken wezens heeft weten na te bootsen, getuigen de menigvuldige Pourtretten, die men nu noch van hem ziet. Te Delf in de Oude of Kolveniers Doelen is een groot stuk van hem, waar in eenige Hoofden of Bevelhebbers der Schuttery, levens groot in staan afgebeeld, en zoo kragtig en natuurlyk geschildert zyn, dat zy de aanschouwers schynen te willen aanspreken.

Hy had ook een Broeder, DIRK genaamt, die een fraai Schilder was, en zig oeffende in Gezelschapjes, en kleine Beeltjes. Samuel Ampzing

t.o. 92

gedenkt aan hun beide in de beschrijving van Haarlem, met dit volgende rym:

*Hoe wakker schildert FRANS de luiden naar het leven?
Wat zuiv're beeldekens weet DIRK ons niet te geven?*

Zyn brave Konst en stoute wyze van penceelbehandelinge, maar niet zyne levenswyze moet de schilderjeugt zig ten voorbeeld, en tot naarvolging stellen, aangezien hy geen goed bestierder van zyn levenskar was, als die niet zelden van 't middelspoor afholde, wyl hy zyne driften te ruimen toom vierde.

FRANS was gemeenlyk allen avond tot de keel toe vol met drank. Echter hadden zyne Leerlingen groote agtinge voor hem, en de oudste verstonden malkander daar in, dat zy by beurten agt op hem gaven, en hem des avonds, inzonderheid wanneer het duister of laat wierd, uit de kroeg haalden, op dat hy niet in 't water zoude loopen, of op een andere wys eenig ongeluk ontmoeten; die hem dan gevoegelyk t'huis bragten, koussen en schoenen uittrokken, en te bed hielpen.

Deze, die dan de een voor en de ander na, agt gegeven hadden, dat hy, hoe beschonken, egter eenig avondgebed, uit gewoonte, uitstamerde, en altyd besloot met dezen wensch: *Lieve Heer, haal my vroeg in uwen hoogen Hemel*, waren agterdenkende onder malkander, of dit wenschen van hunnen meester wel ernst was. Des bedachten zy te zamen een middel, om daar proef af te nemen. Een *Adriaan Brouwer*, die een Leerling van hem was, van de jeugt af aan op potseryen

afgericht, en *Dirk van Delen*, waar van wy op 't jaar 1650 zullen spreken, hadden hier deel in. Dit stuk ging onder beloste van elkander niet te bekrajen, onder hun vieren aan. Zy boorden vier gaten in den zolder, boven zyn bedsteê, waar door zy sterke koorden neerlieten, die zy aan de hoekeinden van 't bed vast knoopten. Wanneer zy hem dan den volgenden avond vol en zoet, als men gemeenlyk van de zulke zegt, te bed geholpen hadden, en het licht uit de kamer gedragen, gingen zy op hunne koussen de trappen op naar boven, om hunne rol uit te spelen, zonder dat hy daar af iets gewaar werd, en luisterden scherp toe naar het prevelen van zyn Avondgebed, dat hy dan naar gewoonte weer met dezelve wenschinge: *Lieve Heer haal my vroeg in uwen hogen Hemel*, besloot; waar op zy hem gelykerhand met het bed naar boven trokken. Hy die in den dommel van zyn dronkenschap dit egter gewaar werd, en vast besloot dat de Hemel zyn gebed verhoord hadde, terwyl hy zig voelde om hoog heffen, veranderde van toon, roepende veel luider als gewoonlyk: *Zoo haastig niet, lieve Heer, zoo haastig niet, zoo haastig niet*, enz. waar op zy hem weder zacht lieten dalen naar beneden, zonder dat hy bemerkte dat hem dit uit potsery gespeelt werd. Wanneer hy nu vast in slaap lag te ronken, maakten zy behendig de touwen weder los, en zy noch hy ontdekten niets, dan na verloop van jaren wat 'er geschied was: maar F R A N S gebruikte na dien tyd die wyze van bidden niet meer. 't Welk onder hen dikwils stoffe tot lachen gaf, wanneer zy hem niet meer om den Hemel hoorden wenschen.

Ik was met de beschryving van myn Boek al heel naar 't eind gevordert, wanneer onder de pa-

pieren van een oud Haarlemmer Konstschilder een begraafnisbriefje van hem gevonden werd, waar agter op aangeschreven stond: FRANS is gestorven te Haarlem, in den ouderdom van 5 of 86 jaren, in 't jaar 1666, en is op den 29 van Oogstmaand, in 't Koor van de Groote Kerk begraven, naar dat zyn Broeder DIRK hem in 't jaar 1656 was voorgegaan. Zy waren Mechelaars van geboorte. En op de Lyst van St. Lucas Gildeboek te Haarlem staan verscheiden Zonen, en Zoonszonen van FRANS HALS geboekt, die alle de Konst gehanteert hebben, als FRANS HALS FRANSZON, HERMAN HALS FRANZ., JAN HALS FRANZ., en KLAAS en JAN HALS JANSZONEN, van welke 'er noch een leeft in Oostindien, die daar getrouwd is aan een Mestys, of halve Zwartinne. Zekerlyk om haar geld. Deze heeft daar een huis gebouwd, en 't zelve met Schilderyen behangen, op de Hollandse wyze, en is een groot beminnaar en konstig oeffenaar van de Speelkonst, door het welke hy zig meer als door zyn penceelkonst by de braafste luiden bemind heeft weten te maken. Het een en 't ander schynt hun aangeboren te wezen. J. Wieland, een oud Liefhebber, en die de meeste der zelve gekent heeft, getuigt: dat al de kinderen van F. HALS luchtig van geest, en beminnaars van Zang- en Speelkonst geweest hebben.

Het spreekwoord zegt: *Armoede is de vindster der wetenschappen en konsten*; doch dit gaat niet altyd zeker, want zoo dit een algemeene regel was, zoo zoude moeten volgen, en voor een waarheid doorgaan, dat de braafste Konstenaars, en veelweters, uit behoestigheid zyn voortgedreven, of door armoede zyn voortgekomen; daar menigte van voorbeelden ons het tegendeel heeft doen zien, hoe

buiten noodwendigheid van zig daar door te generen, veele door geldmiddelen gezegend, en van groote geboorten, echter door een aangeboren zucht tot wetenschappen en konsten, zoodanig wierden gedreven, dat zy die oeffeningen boven alle andere waereltsche vermaken verkozen, en zig daar geheel aan over gaven.

[Deodatus del Mont]

DEODATUS DEL MONT zal een voorbeeld tot bewys van myn zeggen opleveren. Deze was geboren te St. Truyen, in 't jaar 1581, uit een geacht geslagt; daar en boven om zyn groot verstand in de Meetkunde, Starkunde, Schilderkunst en meer andere pryswaardige wetenschappen en konsten, geadeld van den Hertog van Nieuborg, aan welks hof hy lang verkeert heeft; was ook van den Koning van Spanjen, dien hy als Vestingbouwmeester in zyn jeugd gedient hadde, met veele voordeelen en vrydommen begunstigt: en wanneer die hem naderhand betwist werden, heeft de Koning in eigen Persoon, daar over aan zyn Broeder Ferdinand, den Prins Kardinaal geschreven, ten einde hy hem zyne vrydommen en voorrechten wilde verdedigen en herstellen. Hy is niet alleen een Leerling van *Petrus Paulus Rubbens*, maar ook zyn liefste boezemvriend geweest; die hem ook in zyne reis door alle de Steden van Italiën heeft verzeld. Behalven zyne Konststukken, die in buitengewesten zynen roem schragen, ziet men ook te Antwerpen, in 't Klooster genaamt de *Facons*, een Altaarstuk, dat kloek gehandelt, wel geordineert en vloeiende geschildert is, verbeeldende de Offerhande der drie Koningen. En noch een ander in de Lieve Vrouwe Kerk, vertoonende de *Transfiguratie*, de Verheerlykinge van

Christus op den berg. Als ook by de Paters Jesuiten, een Kruisdraging enz. genoegzaam stalen van zyn vermogen in de Schilderkonst.

Frustra fit per plura quod per pauciora fieri potest.

'T is te vergeefs veel woorden te gebruiken, als men 't door weinige beduiden kan.

Hy is gestorven op den 25 van Slachmaand in 't jaar 1634. binnen Antwerpen. En word van hem gezeit, dat hy door zyne bedrevenheid in de Sterreloopkunde veele zaken wist te voorspellen; als onder andere ook

*Het Jaar van zyne Dood ook waarlyk te voorzeggien.
En zoo hy had gezeit, is 't waarlyk ook geschiet.*

Die dit getuigd is *Kornelis de Bie*. Dog die 't niet gelooven wil zal 'er niet om gebrand worden.

[Pieter Lastman]

Thans zal het tyd wezen dat ik den beruchten PIETER LASTMAN ten Toneel voer, aangezien hy op, of omtrent dezen tyd is geboren.

Hy was een Leerling van *Kornelis Kornelisz van Haarlem* geboren 1562, in welkers levensbeschryving *van Mander* van hem op pag: 207 B. meld, met deze woorden: *Lastman is een Jongman van goede hoop, en thans in Italiën*. Dit was in 't jaar 1604. Als ik nu stel dat hy toen ter tyd 23 jaar oud was; (want dat hy Jonger de reis naar Romen zoude ondernomen hebben is niet denkelyk) en als men dan die 23 jaren te ruck teld, van 1604, komt het uit op 1581.

'K heb dikwils met grooten roem van zyne Konstwerken hooren spreken, doch geen gelegenheid

gehad om 'er veel van te zien nog ook zyn Beeltenis, door Thomas de Keizer geschildert, daar Vondel dus op zeit:

*De geest van PETER voer in 't ordineeren speelen,
En volgde vrouw Natuur op doeken en pannelen,
Zyn Kunstgetuigen. Toen, wie 't oordeel stryken kan,
Of LASTMAN Fenix was, of RUBBENS zyn genan.
De Keizer heeft hem dus zyn ommetrek gegeven:
Maar anders tekend hy zich in zyn Konst naar 't leven.*

Gemelde Vondel, die door stadig met de braasste Konstenaren te verkeerren goed oordeel van Konst had, zeit: *Dat zyne ordonnantien woelig waren, en zig welvoeglyk koppelden: zyn naakte wel geteekent, zyne Kleederen natuurlyk en vlak geplooit, en de Koleuren vloeyende en kragtig geschildert.* Meer kunnen wy 'er niet van zeggen, als dat gemelde Nederduitsche Maro den inhoud van een zyner voornaamste Konststukken in Vaarzen tot zyner gedachtenis en roem naargelaten heeft, welks hoofdschrift is; LASTMANS OFFERSTAETS I te LISTREN aanden Heere JOAN SIX. Dit is 'er 't begin af:

*Wat dunkt u, Konstgeleerde SIX?
Wie had de schikkonst ooit zoo fix
Als LASTMAN, waard de teekenkroon
't Ontfangen van Sint Paulus troon,
Toen hy zyn wonderwerk van Listren
Zoo versch vertoonde, als beurde 't gistren?
Dit tuigt uw hemelsch Tafereel,
Daar onze Apelles zyn Toneel
En grond met volle kennis bouwd,
En zoo deze Offerstaatsie houd,*

*Dat zelf de geest van Rome en Grieken
 Nooit hooger zweefde op zyne wieken.
 Met welk een' zwaai en staatigheid
 En priesterlyke Majesteit
 Verschynt al 't Heidensch Priesterdom
 Voor d'oude Stad, vol yvers om
 Te wierooken voor Christus Boden,
 Hier aangezien voor Grieksche Goden!
 Men acht dat hier in menschen schyn
 * Merkuur, en Dondergod Jupyn
 Verschynen, om den Jongeling,
 Die ftus op krukken ging, en hing,
 Te heelen, zonder konst van kruiden.
 Dat stuk verbaast veel duizend luiden.
 Een rykdom, en verscheidenheit
 Van toestel naderd, en geleit
 † Bekranste en § witte Stieren vast*

- * De bygeloovigheid had den oude Heidenen ingeboezemt te gelooven, dat de Hemelgoden zomtyds in menschelyke gedaante op de waereld verschenen, en omgang met de volken hielden, 't welk de oude Fabeldichters hielpen onderschragen; onder welke Naso, als een der voornaamste, wel mag gesteld worden, die by 't leven van Keizer Augustus een geheel boek van die herschepping geschreven heeft; in het welke hy onder meer andere vertellingen (want hooger staan zy by ons niet te boek) verhaald, hoe Jupiter en Merkuur, in Menschelyke gedaanten omwandelende, de ondankbaren verdelgden, en de herbergzame Philemon en Baucis in boomen veranderden; om dat d'een des anders sterfuur (dat hun beede was) niet met smarte zoude zien, waar op de puntdichter *L. Rotgans*, aldus zegt:

*Zoo treurt Philemon nooit by 't Lykvier van zyn vrouw;
 Noch Baucis scheurt om hem 't gerimpelt vel uit rouw.*

- † *Bekranste]* Dat de slachtdieren als zy naar 't outaar geleid wierden, met groene kranssen om hals en lendenen omhangen waren, daar van hebben wy verscheyden voorbeelden in d'oudheid: gelyk ook anders, de lenden met een offerkleed, bestikt met goude en zyde Loopwerken, overdekt, en het hoofd met een pragtige offerhuif opgeciert, die tusschen de hoornen uitgespannen met zyde koorden aan de topeinden der hoornen gebonden wederzyds met kwasten afhingen, waar van wy de gedaante, afgeteekend uit een marmere fries, den woedende tyd ontrukkt, om de gedachtenis daar van te behouden, hier nevens in print aanwyzen. Tot meerder opciersel hebben de Heydenen ook zomwylen de hoornen van het offerdier verguld. Ovidius zegt in zyn 10 Boek der Herscheppinge.

*Indutaque cornibus auro victima,
 Dat is;
 'T slachtofferdier hebbende de hoorenen verguld.*

- § *Witte stieren]* Het offerbeest zullende dienen ter eeren van eenig oppergod moest niet alleen uitgelezen uit andere geenig mangel hebben, maar ook hagel wit wezen. En in tegendeel pikzwart als het dienen zoude tot een offer voor de Geesten en onderaardsche Godheden; gelyk *L. Smids* heel wel heeft aangemerkt in het kantschrift op Nazoos werken, gelyk wy ook breeder zullen aanwyzen, wanneer wy van deze dingen in het byzonder zullen handelen.

*Naar d' Offerplaats op 's Priesters last,
Op veêl, tamboer, en lier, en fluiten,
Langs 't ryk bestrooide padt naar buiten.
Hier blaken fakkels, licht en klaar.
Hier riekt de wierookkandelaar.
Hier glinstren wierookvat, lampet,
En goude schotel, op dien tredt.
De Byl, en Bloetpan op het slagten
Van Vee en Offerhande wachten.
Een kenner ziet hier, heel vernoegt,
Hoe d'eene persoonadie voegt
By d' nder; en hoe elks gelaat
En ampt, gelyk een zangers maat,
Zyn plicht bewaart: koe kleene en grooten*

Hier treên, als op een' galm van noten.
 Hoe schoon verschiet die lange ry,
 Van verre flaaui, en dichter by
 Al sterker, voor 's aanschouwers oog?
 Hoe deist de Poort, en Kerk, zoo hoog
 En rond gebouwd, Jupyn ter eere,
 Op datze ons noch de Bouwkonst leere.
 Zoo stuit ten leste d'Ommegang,
 Daar 't Outer wacht, en al te lang
 Verlangde naar den Offerwyn.
 Nu wil d' Aertspriester van Jupyn
 In 't wit, bekranst met eike blaren,
 D'Apostels eeren op d'altaren.
 Maar zie om hoog, hoe 't heilig paar
 Met woorden, handen en gebaar,
 Van 't Heidensch gruweloffer yst,
 En Offermans, en scharen wylt
 Naar Godt, wiens eere altaren passen.
 Zy roepen: wy zyn stof en asschen.
 Gy zultze straks van boven neêr
 Zien springen, Godts en Jesus eer
 Beschutten, en van harteleet
 En rouw* verscheuren elk zyn Kleet,

* Het scheuren der kleederen was gemeen by de Hebreuwen, wanneer iemand godslasterlyke woorden hoorden spreken. In later tyd is hier omtrent zekere bepaling gemaakt: want wy lezen by R. Maimonides, *indien iemand een Israëliet zynde, een Israëliet Gods naam hoort lasteren, die moet zyn kleederen scheuren, maar indien hy het hoort van een Heiden zoo is het niet nootzakelyk*. En dus zouden d'Apostelen zig hier in hebben vergrepen, of hun drift te ver vervolgt hebben. Wy hebben deze tegenwerping beantwoord in het kantschrift op het leven van DEN KRUISHELD, PAULUS p. 55. Hier komt alleen te pas, dat wy (om de Leerbegerige jeugt in 't regte spoor te leiden) aantoonen de wyze van het Kleederscheuren. De Kleederen van den hals af benedenwaarts met beide de handen van een te rukken, zulks dat men de naakte borst zag, was de gemeene wyze van Kleederscheuren. Dus leest men by Maimonides: *De Kleederen moesten gejecheurt worden van voren, en die de zelve scheurt op den rug, of in de zyde, of van enderen, wykt af van de gewoonte van scheuren*; en by Joseph. in het 2. b. deff. *De Overpriesters zelf kon men zien, op hun hoofden stof geworpen hebbende, en naakt aan de borst, hunne Kleederen gescheurt zynde*, in tegenstellinge van die wyze van Kleederen scheuren, die alleen en enkel hoorde tot den Hoogenpriester, die zyn kleed niet anders vermocht als van beneden af naar boven op te scheuren; gelyk de Joodse meesters dit in hunne schriften naaukeurig onderscheiden. Dus lezen wy: *De Hoogepriester scheurt van onderen, maer een gemeen priester van boven. Misna tit, Horajoth. Hoofdstuk 3.* Volgens deze leiding hebben zig onze braafste Konstoeffenaars vergist, als zy den Hoogenpriester Kajaphas hebben verbeeld, zyne Kleederen van de borst nederwaarts scheurende.

*Op datmen bloet noch wynkelk storte,
En dadelyk d'Offerstaatsie schorte.
Hoe stemt de straal van ons gezicht
Met elks hoegrootheid, en met licht
En schaduw van een ieder zaak?
Hield vrouw Natuur om haar vermaak
Voorheen de hand aan eenig Schilder,
Zoo doet zy 't hier, en nergens milder.*

'T heeft geen tegenspraak, dat, wanneer wy een oulingse Hebreeusche, Grieksche, of Romeinsche gebeurde zaak, of Historie willen vertoonen, wy ons dan in opzicht van de bekleedingen der Beelden naar 's Lands gebruik, wyze van plechtigheden, met hun gantsche aankleeven, toestel, en gereedschappen, moeten bedienen van die Schryvers welke het naast aan die tyden geleefd hebben: of van de verbeeldingen of marmere gedenkstuk-

ken, en muntstempels, die eentydig met het geen waar van zy het gedenken dragen, ook te samen door den tyd grys geworden zyn; en niet doen als den Konstschilder Rembrant, die (gelyk Andries Pels in zyn *Gebruik en Misbruik des Tooneels* p: 36 zeit)

*Op Nieuwe, en Noordermarkt zeer yv'rig op ging zoeken
Harnassen, Mariljons, Japonsche Ponjerts, bont,
En rafelkragen, die hy schilderagtig vond,
En vaak een Scipio aan 't Roomsche lichaampaste,
Of d'ed'le leden van een Cyrus meê vermaste.
En egter scheen hem, schoon hy tot zyn voordeel nam,
Wat ooit uit 's waerelds vier gedeelten herwaarts kwam,
Tot ongemeenheid van optooisel veel te ontbreken,
Als hy zyn beelden in de kleederen zou steken.*

en veel min als die Schilderbaas, die, Kleopatra, daar zy de slang om haar te steken tergt, voor aan in een stuk, en op den agtergrond de Kaart van Amsterdam met de nieuwe uitlegging vertoonde, en dus ons zelve bespottelyk maken by die, welke het wezentlyke in de Konst verstaan, en in de Oudheidkunde bedreven zyn. Wy verzwigen den naam van dezen vernufteling die noch in leven is, agtervolgens de les van Horatius, door den zelve Dichter Andries Pels aldus vertaald:

*Wacht u, op 't leven van byzonderen te schimpen;
Met welk een schyn, wat slag van verwen, welke glimpen
Gy't ook wilt mommen. Toon in 't algemeen het kwaad;
Bestraf, berisp het; maar verzwyg hem, die 't begaat.*

Maar om dat het aller Schilders doen niet is, met de neus in de boeken te snuffelen; heb ik my de moeite getroost van nazoek te doen, aangaande de gereedschappen die de oude Heidenen in hunne offerdiensten gebruikten; als ook der zelve gedaanten uit de afteekeningen der oude Marmere Friezen, als elders op te gaaren, in een plaat by een te stellen, de Leerbegeerige Schilderjeugt *de stukken* (als men gemeenlyk zeit:) *voorgesneden*; zoo dat niemant (óf hy wil) daar in onwetende behoest te blyven, of zig in zyn werk te vergrypen.

Hier ziet gy dan verbeelt, des Opperpriesters Muts, ook die van een minder Priester; de Slagtbyl, Slagtmessen, koker met Vilmessen, Wierookkandelaar, Lamp, Kiekenkevie, offerhuif, Offerschaal, den Offerpot, Wierookkoffertje, Watervat, Offerkruik, Kroezen, Kwispel, Wywatervat, Bloetpan, enz. in 't voorgaande vaers gemeld.

Met zulke Huif, of Hoofddekzelen dekte de Priesterschap hare hoofden, en die de Godtsdienstige plegtigheden bywoonden, gebruikten daar toe de slip van hun opperkleed of sluyer. Dit bevestigt Plutarchus daar hy zegt: *De Romeinen tot de Goden gaande, plachten met bedekten hoofde de zelve te eeren, om met dat teeken de neerslagtigheid hunnes gemoeds te betuigen*. En is niet buiten waarschyntlykheid van Joachim Oudaan aangemerkt: dat de Apostel Paulus den mannen gebied *met ongedekten hoofde te propheteeren; om 't gebruik der Christenen, tegen 't gebruik der Heidenen aan te kanten, en dus onderkennelyk te maken*, gelyk zulks ook de toeleg was van Moses, het geen wy breedwydig uit Spencer hebben aangewezen in de Brieven van Philaléthes.

Dit Hoofddekzel of deze Opperpriesterlyke Muts,

I. *Apex* genoemd, was van witte wol gemaakt, met purpere banden verciert, welke ook dienden om onder de kin toegebonden te worden. Het spits dat pynappelwys na boven toeliep, werd wel met een takje van een heilzamen boom besteken. Doch om wat reden deze Muts is van wol gemaakt geweest, daar het dragen van wolle kleederen door een wet aan de Priesters verboden was, weet ik niet, maar dit weet ik uit Plutarchus: *Dat de wolle kleederen volgens de leere van Orpheus en Pythagoras voor zulken onbetamelyk geacht wierden, om te dragen; als zynde de wolle van een dood lichaam, het geen onrein werd gehouden.* Over zulks dienen de selve altyd in wit lywaat verbeeld te worden, als ook alle die eenige verrichtingen daar ontrent hadden, en de geene die in hunne proef jaren waren. en de Priesterschap by de offerhande verzelden. Die ook daar en boven (volgens de getuigenis van Tzetzes) met mirtetakken, of andere groente met bloemen doorvlogten, waren gekranst. Zodanig eene schynd Hippolitus geweest te hebben als Fedra op hem verliefde; want dus lezen wy in Nasoos IV. Heldenbrief volgens de nieuwe vertaling van Vondel, den Nederlander geschonken door den Heere David van Hoogstraten: *Ik wenschte dat ik in Krete gestaan hadde, toen ik te Eleusis op het Feest van Ceres ging. Toen viel myn zin (hoewel ook te voren byzonder op u, en de liefde zette zig in 't merg van myn gebeente. Gy waart in 't wit gekleed, en met bloemen bekranst: en uw blank aan schyn bloosde van bloode schaamte.*

II. Verbeelde Muts of het hoofddekse van een *Flamen*, Priester van Jupiter, 't welk de bliksem, op de zelve gestikt, duidelyk aan wyst. En om dat in velerlei gevallen te lastig viel voor de Opper-

Priesters het hoofd met een hoed of huid bedekt te houden, is naderhand een draad of snoer *Filum* genaamd, in plaats gekomen, en de Priesters zyn zedert *Flamines* genoemd, zie A. Bogaert Rooms. Mog. p. 84. ook dekten zy somwyl hun hoofd met een krans van Laurier- of Eykenloof.

III. De *Slagtbyl*, overeenkomende met de gedaante die men van dezelve ziet op een penning van Lepidus, gemeen in de Muntkabinetten, IV. V. en *Slachtmessen* uit d'oude overgebleve marmere friezen binnen Romer gevolgd. Festus, zegt: *dat het is geweest een lang yzer mes, met een rond yvoren handvat, dat met goud of zilver, of met spykers van Cyprisch koper beslagen was, 't geen de priesters tot de offerhande gebruikten.* En het tweede heeft zyne overeenkomst met de afbeelding, die men daar van vind op de Keizerlyke munt, zie Oudaans Roomsche Mogendheid pag. 545. Tab. 113. 9. en 558. Tab: CXIV. 4. waar nevens wy niet t' onpas verbeelden VI. den *Koker* met Vilmesschen, die de slachters aan hun gordel hangende droegen; uit de oudheid opgespeurd door den oudheidkundigen *W. du Choul*, Raadsheer des Koninks van Vrankryk, en *Bailliu* over de gebergten van *Dauphine*.

Van dezen hebben wy ook ontleent den *Kandelaar*, waar boven aan een schaalswyze holligheid te bespeuren is, bekwaam om wierook op t' ontsteken, waar op J. van den Vondel naar alle bedenken op gezien heeft in dit even voorgaande vaers, daar hy van een *wierookkandelaar* spreekt. Welke dan van een zelve gebruik zal geweest zyn, als de wierookvaten, en schalen; of konden tot een Lamp hebben gestrekt om licht te geven; aangezien deszelfs schulpschaal,

of lepelswyze holligheid op de top deszelfs eenige gelykheid heeft met de lepelswyze schalen op den zevenarmigen Joodschen Tempelkandelaar, waar van wy alleen een topstuk, in de print by de priesterlyke Muts (gevolgt naar de aftrekening die W. Goeree in het 4 Deel der Mosaïse Historien der Hebreusche kerke p. 88. doet zien) vertoond hebben.

Diergelyk een gedaante van Kandelaar zietmen op een penning van Augustus, nevens een krans van Ossenbekkeneelen en offerschalen en bloemen aan een gevlogten.

Het zy daar mede zoo 't wil, dit gaat vast, dat d'oude Romeinen hun Tempeldienst en offerhanden met ontstoken lichten vierden. Op een penning van Antonia (na datse van Klaudius tot Priesterinne van den vergoden Augustus gemaakt was) ziet men twee ontsteken toortsen nevens een festoen van loos werk, met het byschrift SACERDOS DIVI AUGUSTI. *Priesterinne van de vergode Augustus.* Zie Oudaans Room: Mog: Tab: CXIII. 11. 12.

En aangezien d'oude Romeinen ook Lamplichten in hunne Tempelen, huizen of haardsteden gebruikt hebben, hebben wy ook deze *Lamp.* VIII. om hare vremde vorm en gedaante mede na geschetst, om te kunnen dienen voor de Konstoeffenaars, wanneer zy somwyl eenige Godenbeelden, in Tempelen, of overdekte poortalen vertoonen, wyl het de gewoonte was dat voor de zelve zoo wel by dag, als by nacht brandende lampen hingen. Van welk Lamplicht zig ook de Priesters die by beurte de nagtwagt hielden hun gebruik hadden. 't Is ook dienstig voor die Huisgoden op hunne altaren vertoonen willen, by

welke altyd een brandende Lamp hing. Aan deze Lamp (uit den grond opgedolven in den jare 1525.) hing een kopere plaat waar in met Latynsche letteren geschreven stond LARIBUS. SACRUM. PUPUBLICAE. FELICITATI. ROMANORUM. dat is: *Aan de Huisgoden toegewyd tot algemeen heil der Romeynen*. En alzo wy zagen dat wy den omtrek van onze plaat ruim genoeg genomen hadden, hebben wy ook dien brok steen IX (waar op de Kiekenkevie, van de Priesters en Wichelaars allerwegen met hun omgevoerd, om uit de wyze van het eeten der Kiekens voorspellingen te doen) nog te Rome in zyn geheel bewaard, en te zien, plaats ingeschikt. Uit deze schatkamer van oudheden hebben wy ook ontleend dezen beeldvertoonenden marmarsteen, X waar op zig verbeeld het Bekkeneel of ontvleesde stierkop met zyn Offerhuif. Deze *inful*, of Huif, was van gebreide wol, gespannen boven het hoofd des Offerstiers, gestruikt aan de topenden der hoornen, van waar de geknoopte offerbanden (van de Grieken *ταβίαη*, en van de Latynen *Vittae* genaamd) neêrwaarts hingen. Met dit optooisel stond het Offerdier een en tyd lang voor het* altaar te pronken; daarna dienden de Bekkeneelen der geslagte Offerdieren, om de Godvrugtigheid en den Godsdienst te vertoon, en wierden geplaatst tegen den altaar^s XI. Deze altaren waren rond

* Dus op het ruggestuk eenes pennings van Cesar, verbeeld Tab. CXIV. Fig. 4. in Oudaans, Roomsche Mogendheid.

§ *Altaar*] De Heidensche schriften melden van een altaar van uitstekende hoogte, die Apol van enkele Bekkeneelen, of hoornen der geslagte Offerdieren had opgestapelt. 't Welk Dan. Heinsius in zyn Lofzang van Bachus, dus te pas brengt.

*Men zeit dat Febus heeft gemaakt in oude tyden
Een groot en hoog altaar, bestuwt aan alle zyden
Met horens die hem bragt zyn zuster uit het velt,
Die menig horenbeest by Delos had gevelt.*

Een potsig Dichter heeft deze volgende rymregelen daar op toegepast,

*Zoo eens de Mannen in 't gemeen,
De Hoornen zamelden by een,
Die dikwils de geliefde vrouwen,
Voor pluimen, zetten op hun hoofd:
Men zou daar meê op 't minst, gelooff
My, wel een altaar konnen bouwen,
Zoo hoog als in Egiptenland,
Ooit spitze grasnaald is beplant,*

t.o. 108

of vierkant, hoog of laag, naar 't geen de Priesters daar op te verrigten hadden. Op het buitenrond, of zoo zy vierkant waren, op de plint beelden hebbende van Festoenen van bloemen, vrugten, offerschalen, bekkeneelen enz. Ook wel omvlogten of behangen met Festoenen van levend groen, doormengeld met bloemen, of vrugten; welke af hingen of geschikt werden, naar vereisch van het geofferde, of naar de onderscheyden Godenbeelden voor welke het offer geschiede. Daar benevens is het ook niet even veel (dit behoord een Konstenaar die zig in de oude Historien oeffend te weten) wat soort van slagtvee men op 't outer brengt, aangezien een zelve offer, d'eene Godheid vermaak, en d'andere een af keer verwekt.

Verkens wierden geslagt in velerhande voorvallen en opgeofferd aan verscheiden Godheden. Als aan Jupiter nevens een stier en schaap, alle vyf jaren te Romem door den Tugtmeester op het veld van Mars: aan Venus op de Bruiloften, om

hare gunst tot de voortteling: aan Ceres, om dat zy de bezaaide akkers met hunne snuiten niet omvroeten zouden.

Den Grensgod *Terminus* werd in de eerste tyden geen bloed geofferd; om dat hy een twistscheider is tusschen de Landbewoonders en de Lantheeren, en de Dorpelingen waren jaarlyks op den 20 van Februarius gewoon zyn beeld te bekrassen, en met offerkoeken te beschenken. Naderhand werd hem een zuigende bigge opgeofferd. Zie *Ovid. 23. van zyn Alm: het 15 Hoofdstuk.*

De Lampsaceners slagten jaarlyks een Ezel voor den Tuingod Priapus, en zy offerden het ingewand aan Vesta, op welker vierdag een Ezel word bepronkt met halscieraad. De overige krygen heilig avond en worden uit den rosmeulen ontspannen, tot dankbare gedagtenisse, dat de Ezel van Sileen, wanneer de Tuingod haar in den slaap stil meende te bekruipen, door zyn gebulk haar had gewekt, op datze dien snoeplustigen mogt ontvingten. Zie *Ovid. 2. Boek aan zyn Alm: het 5. Hoofdstuk.* Op den Feestdag van Saturnus werd een mensch geslagt. Welk onmenschelyk bedryf sproot uit misduyding van het Orakel. Dusdanig een dwaling (zeit H. Korn. Agrippa, in zyn *boek van de ydelheid der wetenschappen* p. 20.) is den Grieken en Italianen over gekomen uit de Dubbelzinnigheid van het woord $\Phi\hat{\omega}\varsigma$, 't geen en een mensch, en een licht beteekend, waar uit eertyds de bezorgers der Feesten van Saturnus, door des woords tweezinnigheid misleid, alle jaar aan Saturnus een mensch geofferd hebben, daarze hem met ontsteken wasse kaarssen of ander licht even eens hadden kunnen te vrede stellen; welke misvattinge des volks ten laatsten door onderregting van Hercules begrepen zynde, zyn zy naderhand wyzer gewor-

den. Hoewel nogtans de Karthaginensers deze jaarlykse onmenschelyke menschenlachinge (volgens getuigenisse van Curtius) noch lange jaren hebben onderhouden.

De Wyngaardeniers hadden voor gewoonte, alle jaar een Ram of Bok aan Bachus te offeren, op dat hy 't beschadigen van den wynstok zou voorkomen. Daar en tegen had Juno as keer van een Geit. Hoewel die van Sparta, zedert dat Herkules hun was voor gegaan, jaarlyks een Geit op haaren feestdag offerden. Dusdanige byzonderheden, thans van ter zyden ingevloeit, zullen wy elders verhandelen, en ons tot de verdere opening der Printvertooningen begeven.

By het cieren der altaren daar wy even van spraken moeten wy ook zeggen dat de Heidenen gewoon waren met dusdanige vercierselen de *plinten* tusschen de bovenlyst, die het tempeldak schooren, en de *kapiteelen* op te pronken (daar deze marmere brok, of plaat XII. het bewys van aantoon) en dus in wendig in hunne gewyde Tempelen deden stellen; om den aandacht door die godvrugtige bespiegelingen op te wekken. Gelyk dan deze steen om de gedagtenis daar van te behouden, gemetselt in den muur boven de poort van St. *Just* ontrent Lions nog te zien is. Waar in zig boven de Festoen met offerbanden aan twee gehoornde Bekkeneelen gestrikt zig ook doet zien een *Patera* zoo genaamd, dat is, Offerschaal: hoewel dit woord ook van Virgilius gebruikt word tot die schaal, of het bekken daar men gewoon was het bloed der slagtdieren in te vangen. Zie *Oudaans Ro. Mog:* p. 557. Deze schaal diende om by de offerhande uit te drinken; *want* (gelyk de Heer L. Smids in zyn kantschrift op Nasoos werken aanmerkt) *Zelden waren*

'er offerhanden zonder *Gastmalen*, waar in voornamentlyk de exta of ingewanden der geslagte dieren werden opgesmult, gekookt of gebraden van de Koks, die daar altyd tegenwoordig waren. De gedaante van den pot of ketel, genaamt *olla* ziet men XIII. vertoond. Daar nevens aan XIV. het wierookkoffertje *Acerra* genaamd, waar uit de Priester, zoo haast het offervlees aan 't smeulen was, een deel nam en wierp het in 't vuur om den stank van 't gezengde vlees te verdooven. XV. Vertoond een draagbaar watervat, dienende om het offer te reinigen. Ook XVI. het vel van een slagtdier. Dit diende by wylen voor de Priesters die den nacht over in de Tempelen bleven, om de Goddelyke antwoorden af te wagten van de Goden, over 't gene zy verzogten, om op te ruften. Daar Virgyl op ziet in het VII. boek, als hy zegt:

Op vellen neergespreit heeft hy den slaap gezogt. Want de Goden (zeit Cicero) spreken met de genen die slapen.

Hier nevens aan XVII. vertoond zig 't *hoofd eenes Rams*, dat tot gelyke beduiding gesteld werd, als wy van 't hoofd des stiers gezegd hebben. XVIII. Vertoond de gedaante van een *Offerkruik*, daar de offerdienaars den wyn meê naar de Tempels, of daar de Offerdienst geschiede, droegen, en XIX. twee onderscheiden *Kroezen*, om den offerwyn, (na dat de zelve al vorens gevuld waren uit de Offerkruik *Praefericulum* of *Sympulum* genaamd) op 't altaar te plengen, of de drinkschalen te vullen.

XX. Een wit aarde kruikje met een engen hals *Urceus*, *Urceolus*, of *Guttus* genaamd (*Druppelvat* noemd het Oudaan) om dat'er het nat als by drup-

pelen uit liep, en gebruikt werd om water uit te schenken tot reiniging en wassing der handen, of om oly op de offerhande te gieten. In den jare 1520 is dusdanig een kruikje gevonden op den grond, of binnen de gesloopte muuren van het huis te Britten, bedenkelijk door Keizer Kaligula gestigt; thans met het zeewater bedolven. Van dit kruikje (by den Heere van Wassenaar nevens andere oudheden in bewaring) geven wy een afteekening, heel gelyk naar de gedaante die men daar van op verscheiden penningen van Keizer Antoninus en andere ziet; nevens den Wichelstaf. XXI waar van Oudaan zeit: *De Wichelaar zullende eenige voorteekenen nemen, hield dezen staf in de hand en teekende of streepte daar eenige streken des Hemels mede af, om tusschen de zelve de voorteekenen van 't geen 'er voorkwam waar te nemen, zonder zyn oogen wyder te laten weyden.* Die ook van gedachten is: *Dat* (nadien de zelve hol was) *de Wichelaar daar op heeft konnen blazen, en daar meê geluit maken, als met een krygsklaroen.* XXII. De Kwispel, of de Besprengkwast. Deze diende nevens een Laurier of anderen groenen tak, om de Offeraars of 't geofferde, gedoopt in 't water daar d'offertoorts in uitgeblust was, te besprengen: voor welk besprenkelen d'oude Heidenen groote achtinge hadden, verbeeldende zig daar door van misdrys-smetten gezuivert te worden. *Virgilius*, beschryvende de uitvaart van Misenus, zegt, *dat Coryneus de beenderen in een koper vat gezet hebbende, de geenen, die daar rondom waren, drywerf met schoon water besprengde, gebruikende tot een Kwispel een Olyftak.*

Hier by vertoonen wy XXIII. het Wywatervat. Dit werd geplaatst aan, of in den ingang

der Tempelen, om de genen die tot de zelve ingingen te besprengen. Gelyk wy 'er dan een van geen oncierlyken stal, uit een oud overblyszel nagebootst doen zien. Eindelyk XXIV. het Afbeeldsel van de holle Schotel of Bloetpan *Discus* genaamt. Oudaan noemt de zelve een *Platteyl*, en wierd gebruikt om het bloed der Offerdieren welke geslagt wierden in te vangen, of om de ingewanden daar in te reinigen. De Konstschilders moeten ook niet verzuimen eenige *Fluitenisten* of Pypers by de Offerhande te plaatsen; aangezien de zelve daar, en inde Lykstatien, en blyde Feesten alzins in 't spel komen: spelende zy op enkele Fluiten *Tibae* genaamt, en dubbele Fluiten, die regs en links behandelt, d'eene een hoogen of scherpen, d'ander een lagen of doffen toon speelden. Waar van wy verscheiden soorten A. B. C. uit oude marmere gedenksteen en vertoon, in de even Voorgaande print.

Van meer andere byzonderheden zullen wy op een andere plaats spreken, als wy van de Feesten die onder de Heidenen in gebruik waren zullen handelen, en inzonderheid van zulke, die met woeste dertelheid, dronkenschap, en geilheid verzeld gingen. Dus willen wy onze tuischenrede hier afbreken.

Met het openen van dit nieuw Toneel, verschynd DAVID TENIERS en HENR. VANDER BORGHT, gevolgt van hun tydgenooten.

Een onbedreven stuurman mag na veel dobberens op de woeste baren eindelyk zyn haven bezeilen, maar die by tyds een ervaren loots inneemt gaat veel zekerder.

[David Teniers]

DAVID TENIERS de oude, nam in zyn begin tot leiding den bedreven Loots in de Konst P.P.

RUBBENS, onder wien hy zoo veer gevordert is, dat hy zig naar Romen begaf omzyn Konst voort te oefnen. Hy heeft tien jaren in Italiën gewoon by den berugten ADAM VAN FRANKFOORT, bygenaamt *Elshaimer*. D'een en d'andere verschillende behandeling van Schilderen mengelde hy onder een, en hield zig aan die wyze zoo in 't groot als klein. Hy was een Antwerpenaar, geboren in 't jaar 1582. en is gestorven. 1649.

[Henrik vander Borght]

HENRIK VANDER BORGHT de oude, is geboren te Brussel in 't jaar 1583, maar met zyne ouderen in den jare 1586, om de beroerten, waar door Brabant inzonderheid in dien tyd geschokt werd, vervoerd naar Duitschland, daar hy opgevoed is. Tot zyn jaren van begrip gekomen viel zyn genegenheid op de Schilderkonst, waarom zyn ouders hem bestelden by den Konstschilder GILLES VALKENBORG, van wien asscheidende hy zyn Konst voortgezet heeft in Italiën. Van daar wedergekeert heeft hy zig tot Frankendaal neergeslagen, en daar gewoon tot den jare 1627, wanneer hy met 'er woon te Frankfoort is gekomen.

Hy was ook een groot kenner van allerhande *Rariteyten* en *Antique Medaljes*, dat hem inzonderheid by den Graaf van Arondel bemind maakte. Hy is in een goeden ouderdom gestorven: maar waar, en wanneer, is my tot nog toe onbekend gebleven.

Onder het getal der Schilderen, die wy by *Korn. de Bie* geboekt vinden zonder eenig merk van hunne Geboorteplaats of Sterftijd, nog ook by wien zy de Konst geleerd hebben, word gemeld.

[Wencelaus Koeberger]

WENCELAUS KOEBERGER. Hy was *Praefectus Generalis Montium Pietatis Bruxellis, Alberti Archiducis quondam Pector humenarum Figurarum.*

Dat is Schilder van den Aartshertog Albertus, en algemeen Bewindsman van de Bergen der Barmhertigheid te Brussel; het geen de Lombart betekend. *Florent le Comte, Schulpteur, & peintre te Paris*, schryft in zyn *Kabinet der Konsten*, dat hy is geweest een Leerling van *Marten de Vos* die gestorven is in 't jaar 1604. oud 70 jaar: waar by hy doet dit volgende verhaal: Dat KOEBERGER door de min getroffen, verliefde op de *Dochter van Marten de Vos*, en dat hy om die *Minnedrift te verzetten voornam een Reis naar Romem* te doen, *denkende* (als het spreekwoord zegt) *Uit het oog, uit het hart*, gelyk 't ook gebeurde.

Als hy dan een wyl tyds te Romem geweest had vertrok hy naar Napels, daar hy kennis maakte met een Brabander *Franco* genaamd, een van de eerste en berugste Schilders in dien tyd. Hy was hier niet lang by geweest, of hy verliefde (want Cupido vervolgde hem met zyn minneschigt) op de *Dochter van Franco*, zoodanig dat hy haar ten huwelyk verzogt, het geen hem, om dat hy een jongman was van goede hoop, en een grooten geest bezat, toegestaan werd. Hy bleef dan nog eenigen tyd in Italiem naarstig en yverig de Konst voortzetten naar de beste voorbeelden, maar vertrok eindelyk naar Braband. Te Antwerpen heeft hy in de kapel van de *Arbalétriers* in de Lievevrouwe Kerk geschildert een St. Sebastiaan grooter als 't Leven; en eenige vrouwtjes in 't verschiet, weenende om de marteldood van dien Sant, in welks wezen hy de doodelyke trekken zoo natuurlyk had verbeeld, dat'er alle konstkenners van verwondert en verbaast moesten staan, als zy het zagen. Maar dit was zyn ongeluk, dat het stuk

niet lang in de Kerk hing of het hoofd van den Sant was 'er met een mes (zonder te weten wie het gedaan hadde) uitgesneden, en weg gestolen. Hy vulde het gat weder met een stuk geplumierd doek en schilderde daar weder een ander hoofd op, maar dit lukte zoo wel niet als het eerste. Daar na trok hy van Antwerpen naar Brussel om den Hertog Albert, die hem voor zyn Schilder heild; en inzonderheid beminde, om dat hy zoo Medaljekundig was. *Glaude Fabri de Peyresc* kwam uit Vrankryk om zyn Kabinet te zien. Hy vertoonde het hem en wees hem veele dingen tot berigt daar ontrent dienende. KOEBERGER verstond zig ook op de Bouwkunde, zoo zeer, dat hy is Bouwmeester geweest van de Kerk der Lieve Vrouw van *Montaigu*, die hy maakte naar 't model van St. Pieters Kerk te Romen; ook de Augustine Kerk te Brussel. Hy heeft ook veel Fonteynen en cieraaden in des Hertogen Paleys te *Fornure*, anders *Veurné*, gelegen tusschen Nieupoort, Duinkerken, en Dixmuyden, de vermakelykste Landstreek van Vlaanderen gemaakt. Uit welke omstandigheid men (al is men geen Edipus) wel ramen kan in wat tyd hy geleefd heeft, om hem een plaats onder de braafste Konstoeffenaars in te schikken. Want de Aartshertog Albertus, zoon van Keizer Ferdinand den tweeden is geboren 1560. getrouwd in 't jaar 1599, en gestorven 1621. Des zullen wy (vermits ons niets nader daar ontrent gebleken is) hem plaatsen op 't jaar 1583.

Men ziet zyn Beeltenis, gevolgt naar de afschildering van *A. van Dyk* in de PLAAT F. boven aan nevens dat van L. VAN UDEN.

Leiden vrugtbaar in 't voortteelen van Konstenaren bragt voort in 't jaar 1584.

JAKOB WOUTERSZ. VOSMEER, af komstig van het oud geslacht der Vosmeeren. Deze is eerst geweest een Landschapschilder, maar begaf zig naderhand geheel tot het schilderen van Bloemen waar in hy zeer gelukkig is geweest. In zynen lente tyd heeft hy Italiën bezogt, en keerde van daar in 't jaar 1608, (toenmaals 24 jaren oud) weder in zyne geboorte Stad Delf, alwaar hy de Konst (schoon hy *Majoor* van de Borger wagt was) tot genoegē der konstliedigen bleef oeffenen tot dat hy stierf in 't jaar 1641.

[David Bailii]

In dit zelve jaar is binnen de Stad Leiden geboren DAVID BAILII, Zoon van *Pieter Bailii*, die in zyn tyd een Konstig Schilder is geweest. Zyn Vader ziende in hem van der jeugt aan een natuurlyke drift tot de Konst doorsteken, liet hem eenigen tyd by zig zelve zoo wat teekenen naar prenten. By toeval gekomen op den winkel van *Jaques de Geyn*, kreeg hy genegenheid om het graafyzer te leeren behandelen, 't geen hy oeffende een jaar lang, en daar in wel toenam. Dog hebbende meerder zugt tot de Schilderkonst, besteeden hem zyn Vader by *Adriaan Verburg* om in die Konst onderwezen te worden, alhoewel hy zig in dien tyd geneerde met de geneeskunst te oeffenen, en bleef daar eenigen tyd, tot hy in den jare 1601 naar Amsterdam vertrok om de Konst voort te zetten onder 't onderwys van *Kornelis vander Voort*, toen geagt den besten Pourtret Schilder, waar by hy omtrent zes jaren bleef. En alzoo dezelve veele konstige Schilderyen van andere meesters hadde, vond hy gelegenheid om 'er nu en dan een na te schilderen, onder deeze was een Tempel van *Steenwyk*, dien hy zoo konstig naargebootst had, dat de gemelde Steenwyk bezwaarlyk

het een stuk van het andere konde onderkennen.

Van Amsterdam weder tot Leiden gekomen, maalde hem de reislust in 't hoofd. Dus vertrok hy in den Wintertyd 1608, naar Hamborg; daar van daan naar Duitschland, tot Frankfoort, Noremborg, Augsborg, en verscheide andere Steden; door Tirol naar Venetien, en van daar tot Romen, om de behandeling der Italiaansche Konstschilders, waar 't mogelyk, af te zien, en een lange wyl verblyf te nemen; maar zeker toeval deed hem, als hy daar niet lang geweest was, van voornemen veranderen en weder naar Venetien keeren; daar hy maar vyf maanden bleef, en van daar genoegzaam weder langs den zelven weg dien hy van te vooren gereist had, naar zyn Vaderland keerde; dit was in 't jaar 1610. Door Duitschland naar beneden komende heeft hy verscheiden Hoven aangedaan, daar hy een staal van zyn Konst tot gedagtenis liet, inzonderheid aan 't Hof van Brunswyk, daar hem de Hertog een jaarlykse wedde wilde toeleggen, zoo hy zig voor eenige jaren tot zyn dienst wilde verbinden, 't welk hy afsloeg. Eindelyk wars van 't reizen, is hy in den jare 1613 weder tot Leiden gekomen, om, als hy uitgerust zoude hebben, zyn Konst in stilheid te oefenen.

De menschen (zeit het spreekwoord) *leven by veranderinge*: dit is aan onzen DAVID BAILII, ook gebleken, want in den jare 1623, verwisselde hy zyn kloek penceel, voor de fyn versnede Pen; en teekend veele Pourtretten uitvoerig, met inkt, (die hy dan met het penceel voort opmaakte) op parkement, daar de lief hebbers van de Konst groot genoeg in hadden.

Simon van Leuwen, meld (in zyn *Korte beschryv-*

van Leiden) om dezen tyd ook van eenen *Jan Arentsz.* die een goed Landschapschilder was.

Friesland heeft in deezen vroegen tyd meê flikkeringen van een verborgen konstvuur doen uitlichten in zyne steedelingen.

[Pieter de Valk]

PIETER DE VALK geboren te Leeuwaarden 1584. was de Zoon van een Zilversmit en Borger van die Hoofdstad van Friesland. By wien hy de Konstgeleert heeft weet ik niet, *maar dat hy zig in zyn jeugt geoeffent heeft naar de Penceelkonst van A. Bloemaart* (zeit Joh. Hilarides van Bolsward) *blykt aan een stuk Schildery dat nog te zien is by zyn Dochters Dochters Dochter Antje leppes te Sneek.* Waar van wy naderhand zullen spreken.

Valk reisde naderhand om zyn Konst voort te oeffenen naar Italien, daar hy verscheiden achter een volgende jaren bleef. Weder t' huis gekomen zynde kwam hy te trouwen en won twee Zonen, die in hun jeugt meê derwaards trokken, d'een door lust tot de Konst gedreven, d'ander op zyn handwerk, en tot gezelschap van zyn broeder, op de lange reis. Dog deze misleid en bedrogen door een Genuwees, werden in Barbaryen voor slaven verkogt, zonder ooit weder op te dagen. De Vader schilderde onderwyl te Leeuwaarden op 's Princen Hof verscheiden Beeltenissen, Historien, Landschappen enz. die in waarde gehouden worden, en voor een gedeelte daar nog te zien zyn.

Zyn Borstbeeld konstig en uitvoerig door hem zelf geschildert 1605, in zyn 21 jaar, te Sneek by zyn Dochters Dochters Dochter te zien, doet ook 't effens zien, dat hy op dien voet voortgegaan, naderhand een braaf meester moet geweest zyn.

Antje leppes bove gemeld heeft een afteekening na 't zelve gemaakt, en ons van Sneek toegezonden-

den om de gedagtenis van haren overgrootvader onder de Konstschilders levendig te houden. Men zie die Beeltenis geplaatst in de Plaat G.

[Willem vander Vliet]

WILLEM VANDER VLIET, (wiens afkomst is van een jonger Zoon) uit het oud adelyk geslacht van *Vander Woert*, is geboren te Delf in 't jaar 1584. had een vaardig, en vloeiend penceel, schilderde Historien, (zeit de Stads schryver) dog begaf zig naderhand tot het schilderen van Pourtretten, tot dat hy overleed in Wintermaand 1642 oud 58 jaren. Deze had ook een Broeders-Zoon HENRIK VAN VLIET genoemd, die ook de Konst hanteerde, en lange jaren onder zyn Ooms opzigt zig oeffende in 't schilderen van Historien, Nagtlichten, Perspectiven; naderhand begaf hy zig by den berugten *Mierevelt*, om zig tot het Pourtretten schilderen te oeffenen. Dog zyne kerkjes van binnen in te zien, en op de wyze van *Em. de Wit*, met geestige Vallichten en beeltjes gestoffeert behagen my wel best.

[Guiliam Nieulandt]

GUILIAM NIEULANDT, geboren t' Antwerpen in het jaar 1584. was een Leerling van *Roelant Savry* t' Amsterdam, by welken hy in 't jaar 1594. kwam om de Konst te leeren. Waar na hem de Reislust den Schilders inzonderheid als aangeboren, in 't hoofd kwam; Hy vertrok naar Rome en woonde drie jaren by den berugten *Paulus Bril*. Zyne genegendheid strekte byzonder tot het verbeelden van vervallen en door den tyd, en woede gesloopte Roomsche gebouwen, Triomfbogen, Tempelen, Badstoven, Graven en dergelyke schuilhoeken van uilen en vledermuizen, of vervallen holle spelonken, daar men de Echo hoord nabaauwen, waar van hy 'er ook een goed deel zelf met de naald in koper geëtst heeft. Hy was ook

een goed Digter, naar dien tyd te schatten. Hy keerde in den jare 1607. weder naar zyne geboortestad Antwerpen, en van daar met 'er woon t'Amsterdam, alwaar hy gestorven is in het jaar 1635.

[Christiaan Jansz. van Biezelingen]

CHRISTIAAN JANSZ. VAN BIEZELINGEN, zyn tydgenoot, was geboren te Delf, maar in wat jaar, heb ik niet kunnen naspeuren; maar hy was in den jare 1584. al berugt voor een goed meester in de Konst, en over zulks heb ik hem geen voeglyker plaats kunnen inschikken. Van hem word verhaald, dat hy den Prins van Oranje in dat zelve jaar te Delf doorschoten zynde van Balth. Gerards, na dat door den Staat verboden was naar zyn wezen eenig pourtret af te malen, op dat het misschien in handen van 's Prinsen Vyanden komende hun stof van spotten zoude geven, echter gelegenheid gevonden heeft om 't doode lichaam van den Prins te zien, en een schets van het wezen te maken, ja de gelykenis zoo wel getroffen heeft, dat men het zelve naderhant boven alle andere afteekeningen heeft gekeurt: waarom ook[§] *Henrik Gerritsz. Pot*, als hy dat groote stuk in 't jaar 1620 maakte dat op het Raadhuis te Delf in Schepens Kamer hangt, zig van dat Model bediende. 'T geen vorder van hem verhaald word, is dit, dat hy zommige zyner goede vrienden, die een reis naar Spanje zouden doen, aan boord van 't Schip ging bezoeken, om het laatste vaar wel

* David Flud van Giffen, Predikant te Dordrecht heeft het pourtret van *Balthasar Gerards*, den Moorder van Willem den I. Prins van Oranje, onder zyne Rariteiten gehad, door dezen van Biezelingen naar 't leven afgeteekent, toen hy in banden was.

§ Beschryving van Delft, pag. 845.

met hun te drinken: en in die vrolykheid, op het sterk aanhouden zyner vrienden (terwyl het Scheepsvolk vast zeyl maakte) met zyn vrouw en twee kinderen meê gevaren is. In Spanje gekomen, raakte hy te Madrid aan 't Hof, en is daar gebleven tot dat zyn vrouw overleden was; waar na hy naar Holland scheeppte, daar hy een andere heeft getrouwd, waar mede hy is te Middelborg in Zeeland gaan wonen, daar hy ook gestorven is in 't 42 jaar zyns Ouderdoms.

De Stad Antwerpen die wel den grootsten naamrol (in vergelyking van andere Nederlandsche Steden) zou kunnen uitleveren, heeft ook d'eer dat binnen haren wal in den jare 1585, geboren wierd.

[Gasper de Kraye]

GASPER DE KRAYE. Van wien *Korn: de Bie*, aldus tot zyn roem spreekt:

*Want al het geen hy doet is lieffelyk gedommelt,
Heel zwierig zoet en mals, verdreven en geschommelt.*

Hy heeft de Konst geleerd by *Raphael Coxi*, en zoodanig daar in van tyd tot tyd toegenomen, datmen hem onder de berugte Konstenaars teld. Van zyne Konst getuigen nog Brussel, Gent enz. ook Nazaret, by Lier gelegen, daar hy verscheide altaarstukken geschildert heeft, die het gemoed tot aandagtige beschouwingen kunnen opwekken.

Hier by verschynd de Konstschilder en Zededigter DIRK RAFELSZ. KAMPHUIZEN geboren te Gorkum in 't jaar 1586.

Zyn Vader Rafel Kamphuizen, uit een adelyk geslagt gesproten, was een Heelmeester, om zyn oordeel in de Geneeskunde en hups gedrag by elk

bemind: en zyn moeder (welkers Vader Hans van Mazeik, een Koopman van Gorkum om de belydenis van zyn geloof onthalst werd) was berugt om haar zonderling godvrugtig leven onder de Doopsgezinden. Deze sturf als DIRK acht jaren oud was, en zyn Vader volgde haar in kort na. Zyn oudste Broeder die getrouwd was, en den winkel van zyn Vader na deszelfs overlyden waar nam, ziende een groot vernuft in zyn jongsten Broeder, en hem tot de Schilderkonst geneigt, bestelde hem by eenen *Diderik Govertze* om de Konst te leeren welken hy in eenige jaren door naarstige oeffeninge niet alleen naby kwam, maar ook in Konst te boven ging. Van zyne geschilderde Tafereelen zyn my nog eenige voorgekomen waar in verbeeld waren Boere stalletjes, en Landschappen met beeltjes, koetjes, paerden enz. ook verbeeldingen van Maneschyn enz. Ook zommige van zyne Penteekeningen, waar in hy zonderling uitstak, berusten nog onder zyne vrienden. Hy oeffende de Konst tot zyn achtiende jaar, wanneer hy door aanradinge zig tot de taaloeffening begaf, waar in hy zoo bovenmaten vorderde, en zig zoo wel gedroeg, dat, als de Heer van Langerak en Nieupoort tot Leiden kwam om by de Professoren te vernemen of zy geen bekwaam persoon op de Academie kenden dien hy 't opzigt zyner Kinderen mogt toebetrouwen, Armyn onzen KAMPHUISEN inzonderheid hem daar toe aanprees, gelyk hy gevolgelyk ook tot dien dienst overging, en zig daar ook zoo wel in kweet, dat hy daar na ook tot deszelfs *Sekretaris* of Geheimschryver wierd aangestelt.

Onderwylen had hy zig in zyn buitentyd naarstig in de Godgeleertheid geoeffend; en zynde wel bes-

spraak, en van deugdszaam leven, werd hem van zyne vrienden geraden zig van den dienst te ontslaan, en zyne oeffening alleen aan te leggen tot den Predikstoel, 't geen wel gelukte. Want na dat hy eenige reizen de Preekbeurt van Do. Taurinus in de Domkerk tot Utrecht tot groot genoeg van de gemeente had waar genomen, kreeg hy, door voorspraak van de Heeren Ledenberg en Langerak, een vasten dienst te Vleuten.

Altyd voor wind en stroom te varen is maar zelden het lot der vromen. Wat gebeurt'er? Als hy op eenen morgen in zyn Boekvertrek zit, komt een verschrikkelyke groote Uil met groot gedruis aanscheren, en zig neer zetten voor het glasraam. Hy hervat zyn vlugt andermaal, dringt met groot geweld door de glazen in zyn kamer en zet zig neder op zyn Schryflessenaar, ziende hem met vreeselyke opgespalkte oogen aan. Hy daar van niet weinig verzet, grypt egter dit dier en werpt het tegens den want dat het stierf, raapt het eindelyk op, en draagt het naar beneden om dit monster aan zyn vrouw (want hy was toen al getrouwd) te vertoonen, die immer zo min als hy met dit voorval in haar schik was, vreezende dat dit niets goeds beduidde, maar een voorteecken was (zeit de Schryver) dat de Kerk-Uilen hem plagen zouden, gelyk na weinige dagen gebeurde dat'er een verbodschrift wierd afgekondigd, waar in Kamphuizen en alle die van zyn gevoelen waren niet alleen den Predikstoel, maar ook het Leeraren in huizen, schuren ook in 't open Veld, op verbeurten van lyf en goed verboden werd; zedert welken tyd hy als een verbanning hier te Land en elders in bekommertheid heeft moeten omzwerven, en zig by deze en gene van zyne vrienden verschuilen. Waarom ook

Lambert Jakobze Konstschilder en Prediker te Leeuwaarden hem ried het Prediken voor een tyd te staken, en zig tot eenig ander burgerlyk beroep, of Winkelnering te begeven. Maar zyn yver was te vlammente om naar dien raad te luisteren, zig niet ontziende het gevaar dat nem met loode schoenen alzins naging te ondergaan. En hoe afschuwelyk de leer van Armyn, en wat op die leeft schoeide, in dien tyd uitgekraaid wierd, blykt aan dit eene staal; Dat zyner vrouwe moeder, welke te Dordrecht woonde, hem met schroom eenen nagt herbergde, vreezende voor oproer, aangezien het in dien tyd zoo gevaarlyk was een Remonstrant, als een gedrogt in huis te nemen. *Tantum potest praejudicata opinio*. Zoo veel vermag het vooroordeel, zeit Cicero. Dus veer genoeg.

Hy heeft een Zoon naargelaten, welke de Schilderkonst geoeffen heeft, maar daar kan niet breed van geroemd worden. En 't scheen ons vreemd dat een Vader, die getragt heeft elk van de Konst af te schrikken, in hem geen af keer tot de Konst verwekte: ja men had dien goeden man al beschuldigt van onverstant, tot ons *het levens bedryf van D.R. Kamphuizen*, gedrukt by *J. Rieuwertsz.* 1699. in handen kwam, en aanwees dat hy niet de Schryver, maar alleen de vertaler is geweest van het Straf-Rym, *Idolelenchus*, dat in zyn Rymwerken staat, en dus begint:

*Beeldryke Schilderhand, na aapster van Gods hand,
U wil ik door gedigt, afschild'ren voor 't verstand;
Verleidster van 't gezicht, dat zig verstaat op 't sterffelyk.
Uw tooversche vergift is meê al ziel verderffelyk.*

De Bouw van dit gantsche hekelschrift is gegrond op het misbruik der Konst. Als de Keizer Julianus beval dat men onder de Beelden van Jupiter, Mars, Mercurius en meer andere Goden zyn Beeltenis zoude plaatsen, en dezelve op zware bedreigingen belaste Goddelyke eere te bewyzen: wie had nu de schult, of was oorzaak tot deze verfoeilyke afgodery? Niet de Konstenaar, om dat hy maker van het zelve was, en des Keizers Beeltenis op de Beelden der Goden stelde; wyl dezelve geen meerder agting voor het zelve daar door konde hebben als voor eenig ander Beeld; gelyk verhaald word van zeker Beeldsnyder, die een Christus Beeltje van Palmenhoud gemaakt had, het welke hem, ziek zynde, van den Priester voorgehouden wierd. En als hy geen de minste eerbewyzinge, of agtinge voor het zelve betoonde, vraagde de Priester wel degelyk verwonderd hem of hy zyn God niet meer kende, aangezien hy geen bewys daar van blyken deed: waar op hy antwoorde: *Zouw ik dat niet kennen, dat ik zelf gemaakt heb van Palmhout?* maar het was de Keizer (om weder tot ons vorige gezegde te komen) die door Schandelyke Eerzucht vervoerd, zyn onderdanen met geweld dwong voor de zelve te stuipen. Over zulks worden de gemaakte Beelden alleen door misbruik verheven; en dus kon ook Gesteranus op dien voet ook wel den wyn, welke van een nuttig gebruik is, om dat de zelve veeltids misbruikt word; meê wel hebben veragt. Die dit volgende rympje,

*Die Beeltenissen maakt door verf, van hout, of steen,
Maakt die ook Goden? neen: maar die hun stort gebeên,*

Gemaakt heeft verstonde het vry beter, en dus ook *Jan de Brune*, (daar hy in zyn *Wetsteen der Vernufften*) in opzigt van den wyn zeit:

*De schult u zelve geef als gy iets doet beschonken,
De Wyn en doet het niet, maar die hem heeft gedronken.*

[Kornelis Poelenburg]

Utrecht, thans door het vertrek van den Konstschilder *Gerard Hoed*, byna geheel ontbloot van Konstoeffening, kon in voorleden tyden nevens voorname Hollandsche Steden roemen op vele vernufften. Onder deze is niet van de minste geweest KORNELIS POELENBURG, geboren in 't jaar 1586. 't schynd my toe of die Eeuw geen agtinge heeft gehad voor Konstenaren, ten zy de zelve Romen gezien hadden. Immers de meeste van de Konstschilders in dien tyd, die my in 't schryven voorkomen, hebben in hunne Jeugt al eens derwaarts gereist.

POELENBURG heeft meê dat spoor gevolgt. Te Rome gekomen behaagde hem de behandeling van *Ad: Elshaimer*, zoo dat hy toeleide zyn voorbeeld te volgen: maar 't leed niet lang of hem bekoorde de zagte, en lieffelyke behandeling van *Rafaél*, inzonderheid omtrent zyne naakten. Eindelyk nam hy een eige wyze van Schilderen aan, en oeffende zig voorts naar 't leven, en quam zoo veer dat hy boven zyn tydgenooten heeft uitgemunt zoo in teederheid, poezelheid, en schoone omtrekken, als ook aangename verkiezinge, geeastige byvoegzelen van oude ruinen, natuurlyk gekleurde landschappen, dunne en heldere luchten; 't geen zyne meenigvuldige Kunstwerken, in de geagtste Kabinetten te vinden, getuigen konnen.

Hy heeft d'eer gehad dat verscheide Kardinalen

t.o. 128

op zyn aanlokkelyk penceel verslingert, hem hebben komen bezoeken, om hem te zien schilderen. Gelyk hy ook in zyn vaderland wedergekeerd, straks van Koning Karel in Engeland ontboden werd, voor wien hy verscheide Kabinetstukjes maakte, daar hy rykelyk voor betaald werd. Waar na hy weder tot Utrecht quam, daar hy zyne overige levensjaren sleet, en stierf in 't jaar 1660. weinige jaren na het overlyden van zyn eersten Leermeester *Abraham Bloemaert*. Zyn beeltenis zietmen boven aan in de Plaat G. nevens eene nissing met naakte vrouwtjes tot aanduiding dat hy in 't verbeelden der zelve, zyn meesten roem behaald heeft.

Onder zyne voornaamste Leerlingen, die hy in de Konst heeft opgekweekt, mag men tellen *Joan vander Lis*, geboren tot Breda. Deze kwam hem zoo na in de eigen wyze van verkiezing, natuurlyke vermenginge der verwen en penceelbehandeling dat zyn werk, dikwils voor POELENBURGS werk is aangezien.

Daniel Vertangen, een Hagenaar, schilderde heel bevallig Valkejagten, badende Vrouwtjes, en danssende Bachanten, in cierlyke landschappen.

François Verwilt van Rotterdam, heeft in zyne naakte beeltjes, meê de zelve wyze van schilderen gebruikt: dog zyn landschappen en ruinen schilderde hy (zeit Sandrard) op de wyze van *Kornelio van Bojo Leubourys*.

Zoo was ook *Warnard van Rysen*, geboren te Bommel: die zig naar Italiën begaf om zig voort in de Konst te oeffenen. Wedergekeerd tot zyn geboorteplaats, werd hy de Leermeester van den Konstschilder *Gerard Hoet*; maar dit duurde maar een jaar; want hy begaf zig tot den Juweelhandel, en vertrok naar Spanje daar hy gestorven is.

POELENBURG had ook een Neef *Willem van Steenree* genaamt, die by hem de Konst leerde.

[Alexander Keerings]

Onder zyne tyd- en Konstgenooten komt **ALEXANDER KEERINGS** ten Toneel; deze was een fraai landschapschilder, maar had geen handeling van beeldwerk, waarom *Poelenburg* wel de meeste van zyne stukken met beeltjes heeft opgeciert.

[Joris van Schoten]

Dat de natuurdrift, een gebiedende meesteres is, heeft de bevindinge, en vele voorbeelden ons geleerd, en zal nader bevestigd worden met de levensbeschryving van JORIS VAN SCHOTEN. Deze is geboren te Leiden in den jare 1587. en was van der jeugt af aan zoodanig van natuur geneigt tot de Konst, dat hy ter schoole gaande, in steê van letteren, zyn papier, met mannetjes, en dieren, als honden, katten en zoo voort bekladde, daar zyne schryfmeesters veel tegen, en ook zyn ouders ongenoegen in hadden; en ook hoe dikwerf van hem gevergt, geen toestemming wilden geven tot het leeren van de teekenkonst, ja 't zoude daar nooit toegekomen hebben, ten zy ymant van zyn'er ouderen kennissen (die een beminnaar van de Konst was) zyn voorspraak daar in waare geweest. Dit doet my gedenken aan de jaren myner jongelingschap, toen ik in den zelve staat gesteld, myne ouders niet konde bewegen dat zy my de teekenkonst lieten leeren, maar getroost moest wezen twee agter een volgende jaren den twyndraat te hanteren by eenen Johannes de Haan. Thans Vendumeester, en gezworen Makelaar te Dordrecht, dog dit werken was van een gunstigen onvoorziene uitslag; want deze de Haan nog nieuwling getrouwd zynde ging dikwils met zyn nieuwe vrouw vrienden bezoeken, en beval my het

toezigt van den winkel. Hy, die Leerling van *Nikolaas Maas* pourtretschilder te Dordrecht geweest hadde, ziende myne drift tot de teekenkonst, gaf my nu een teekening, dan een print om na te maken, om dus te beter in huis te blyven en daar agt op te geven; waar door ik zoo ver toe nam, dat eer ik myn tyd nog ten vollen uitgedient had, ik door voorspraak van goede vrienden, al besteed was by *Willem van Drillenburg* Landschapschilder van Utrecht. Dit was in den jare 1669. Om nu weder tot onzen VAN SCHOTEN te keeren; zyne ouders lieten zig bewegen, en hy werd in 't jaar 1604 ontrent 17 jaren oud, besteed by *Koenraat vander Maas* een goed pourtretschilder, daar hy in den tyd van drie jaren zoo toenam in de Konst, dat hy konde op eigen wieken dryven. Toen becroop hem de Reislust maar zyne ouders weerhielden hem in dat voornemen, en huwelikten hem uit: zedert welken tyd hy tot Leiden gebleven is, oeffenende zig dagelyks in 't schilderen van historien, landschappen, en inzonderheid pourtretten, als'er op den Doele te Delf nog van hem te zien zyn.

[Nestus Thoman]

De geheugenissen der dingen zyn een groot behulp om de gebeurde zaken aan haar tydsnoer te schakelen; maar wanneer de zelve door den tyd zyn gesleten en uitgewist, en niemand van de zelve iets heeft geboekt, kan men in den tydkring, waar in men de dingen besluit, ligt mistasten; aangezien men in dat opzigt de waarschynlykste gissingen alleen maar tot behulp heeft. Wy vonden geen reden tot de levensbeschryving van **ERNESTUS THOMAN** (vermits hy nooit in Nederland gewoont of verkeerd heeft) als om dat wy daar door het levensbegin van zommige Konstschild-

ders, (waar ontrent wy alleen op gissingen hebben toegegaan) nader bepaalt vinden, gelyk wy op 't eind zullen aanwyzen.

JAKOB ERNESTUS THOMAN geboren te Hagelstein in den jare 1588, reisde (na dat hy in de beginselen van de Konst was onderwezen, en tamelyken voortgang had gemaakt) naar Italiën ontrent den jare 1605. hy heeft 15 agter een volgende jaren te Napels, Genua en Romén in de oefening der Konst doorgebracht. Hy verkoos inzonderheid tot zyn gezelschap te Rome *Adam Elshaimer*, *Pieter Lastman* en *Johannes Pinnazio* anders *Jan Pinas*, die dagelyks met veel vlyt, wanneer de Zon boven de kimmen rees, de vermakelyke landzigten na 't leven afteekende.

Elshaimer gestorven zynde vertrok hy naar zyn Vaderland, om de smart van zulk verlies te eerder te verzetten. Hy had zig deszelfs penceelbehandeling zoo zeer aangewent, dat verscheiden van zyne stukken voor *Elshaimers* werk zyn aangezien. Hy stierf in dienst van den Keizer te Landouw, op den 2 van Wynmaand 1653.

Wy zien hier uit dat *Pieter Lastman*, dien wy op 't jaar 1581 gesteld hebben, met zyn vierentwintigste jaar al te Romén was, zoo wy stellen dat onze THOMAN hem in 't jaar 1605, daar vond: dog dit kan niet zeker besloten worden, aangezien dat'er ook wel sommige jaren van die 15 jaren dat THOMAN in Italiën is geweest, kunnen verlopen zyn geweest, eer *Lastman* en *Pinas* in Italiën kwamen, of dat zy aan malkander kennis kregen. Het zy zoo 't wil, de waarschylykheid van hunnen geboorten tyd is ontrent den jare 1581. Nu volgt

[Pieter Feddes]

PIETER FEDDES van Harlingen. Of hy

een Glas- of Tafereelschilder geweest is weet ik niet, nog ook iets van zyn levenswyze en Konst. Maar in de buitencieraden van zyne in koper gesnedene Beeltenis, vertoonen zig Palet en Penceelen, en op den Boord van de Lyst staat PETRUS FEDDES PICTOR, 1615. dat ons hem doet onder de Konstschilders van de 15 Eeuw tellen. Van hem zietmen ook verscheiden geëtste Printen, gemerkt *P. Harlingensis*.

Gissen kan missen, zeit de oude Hollandsche spreuk. Dit zullen wy in het tegenwoordige voorwerp onzer bespiegeling,

[Henrik Terbruggen]

HENRIK TERBRUGGEN, bewaarheid vinden. *Korn. de Bie*, en *Joach. Sandrart* noemen hem by vergissing VERBRUGGEN, en schryven dat hy tot Utrecht 1587 geboren is. Maar uit een gedrukte *Notificatie* of waarschouwing aan alle Liefhebbers van de Schilderkonst enz. is my gebleken dat gemelde Hen. ter Bruggen een *Transisalanus*, of Overysseelaar was, geboren 1588, maar tot Utrecht trouwde, en woonde; want zyn vader kwam in den tyd der onlusten, oproeren en vervolgingen 1581 uit Overysseel vlugten tot Utrecht, en is hy, zyn Zoon, en deszelfs nageslagt daar zedert met 'er woon gebleven, uitgezondert dat thans zyn Zoonszoon Meester Hen. ter Bruggen in den Plaag woond. Na dat hy de vaste gronden der Konst by A. Bloemaart geleerd had, bekwam hem de reislust, en begeerte om groote Meesters op het loffelykste spoor te volgen. Dus heeft hy vele buitengewesten in zyn jeugt (behalve dat hy tien jaren te Rome gewoont heeft) bezogt; daar hy proefstukken van zyn uitnemende Konst, bestaande in Historien gelaten heeft, inzonderheid, te Napels een groot stuk geplaatst boven het hooge Al-

taar in de Groote Kerk. By dit stuk heeft hy geen naammerk gesteld, gelyk hy ook niet gedaan heeft by vele van zyne Konstwaerken, alzoo zyne vloeiende penceelhandeling in dien tyd genoegzaam alom bekend was. Een uitmuntend Konststuk hangt van hem tot Middelburg by den Heere vander Streng, in zyn leven Ontfanger Generaal enz. verbeeldende een vrolyken Maaltyd, de Beelden levensgrootte. Hy heeft d'eer gehad dat *Rubbens*, wanneer hy tot Utrecht kwam om de Schilderkonst-oeffenaars te bezoeken, in gezelschap van hun alle, zyne Konst by uitnemenheid roemde. Waar van Sandrart, die deze reis van *Rubbens* meld, en zelf zyn Leidsman geweest is, niet een enkel woort zegt, 't geen agterdenken geeft dat zy geen goede vrienden geweest zyn. Immers hier op vat het de Schryver van meergemelde gedrukte *Notificatie*, als hy deze uitdrukkingen van Sandrart doet: *In Italien den tyd tot zyn nut wel besteed hebbende is hy naar zyn vaderland gekeerd, en heeft naar eigen geneigtheid, door diepzinnige en zwaarmoedige gedagten, in zyne werken de Natuur wel, maar onaangenaam gevolgt.* Zoo euvel neemt hy dit zwygen dat hy de spreuk: *Dat voor een levenden Ezel ligt is, een dooden Leeuw met den voet te treden*, op hem toepast.

Dog dit overgeslagen. De Dood, als nydig over zyn roem, knipte zyn levensdraad af, op het 42 jaar, op Alderheiligen dag 1629. en 't zyner gedagtenisse is dit volgende Graf-Schrift na gebleven.

*Hier leit TER BRUGGEN, door de Dood
Verrast, en overrompelt.
Van 't dierbaar levensligt ontbloot,*

*In 't duister graf gedompelt:
Daar 't vleesch vergaat tot stof.
Doch egter blyft de lof
Van 't geen hy heeft bedreven,
Ten spyt der Afgunst leven.*

Welke woorden overeenkomen met de uitdrukking, welke de Ridder A. vander Werf, tot geruststelling van den Heere *Richart ter Bruggen*, in een brief aan hem uit Rotterdam den 18 van Grasmaand 1707, geschreven dus laat invloeijen: *Brave Schilders hebben dit tot hun voordeel dat hunne werken de geheele Werelt doorwandelen, en derhalven altyd voor hun spreken &c.*

Eindelyk werd gemelde Richart zyn Zoon in den jare 1707 van wil, om met eenige van zyns Vaders Konstwerken, (op het voorbeeld van den Athenienser Konstschilder Nicias) desselfs geboorte Stad Deventer een geschenk te doen, het welke ook geschied is, gelyk my gebleken is uit een gedrukt Extract, uit het Boek van de *Resolutien* der Stad Deventer den 5 van Oegstmaand 1707.

Nu verschynd de Konstschiider P I E T E R BRONKHORST, geboren te Delf den 16 van Bloeimaand, 1588. Hoe verschillig de driften der menschen zyn, en hoe onderscheiden in verkiezingen blykt, als men ziet dat de een dit, en een ander weder dat deel van de Konst tot zyne bespiegelinge en bewerkinge uitkiest. BRONKHORST verkoos niet het ligtste, maar wel het zwaarste en werkelykste in de Konst, namelyk gezigten van Tempels en Kerken, gestoffeert met historien; egter heeft hy het met veel roem uitgevoert; als inzonderheid aan twee bekende stukken te zien is; waar van het eene geplaatst is in de Vier-

schaar op het Raadhuis te Delf, zynde een rykelyk en groots gebouw, en word daar in verbeeld Salomons eerste regt. Het tweede is te zien by de Weduwe van zyn Zoon, zynde een Tempel daar Christus de koopers en verkoopers uitdryft. Hy stierf den 21 Juny 1661. Hem volgt

[Adriaan van der Venne]

ADRIAAN VAN DER VENNE Schilder en Dichter. Deze is geboren te Delf Anno 1589. zyne ouders waren vermogende luiden herkomstig uit Braband. Naar my toeschynd uit de beschryving die *Korn: de Bie.* van hem maakt, zoo is hy van zyne ouders te Leiden bestelt geweest om de Latynsche taal te leeren. Maar hy leerde met een door 't lezen van d'oude Poëten zulke fraaije denkbeelden vormen, dat hy ook zugt heeft gekregen, om de zelve op 't papier, of met verwe af te malen, tot welken einde hy eenen *Simon de Valk*, meester Goudsmit en Schilder in den arm nam, die hem de grondbeginselen der Konst heeft onderwezen. Daar na van voornemen geworden om de Konst met yver te vervolgen, begaf hy zig by *Jeronimus van Diest*, een fraai Schilder in 't graauw, waar by hy een geruimen tyd met yver de Konst heeft voortgezet, en naderhand het door zyn vernuft zoo veer gebragt, dat zyn Konst in dien tyd den Prins van Oranje, den Koning van Denemarken en andere Vorsten heeft behaagt. Hy is daarenboven een zinryk Dichter geweest, gelyk hy ook zyn ryk vernuft en Poëtische vindingen in menigvuldige ordonantien, die hy ten dienste van de Plaatsnyders gemaakt, of geteekent heeft, wel heeft laten blyken; inzonderheid aan het dikwils herdrukte rymwerk van den Heere *Jakob Kats*, en een groot getal *Emblemata*, of Zinnebeelden, die hunne waarde onder de

Boekminnaars behouden. Onder de Boeken door hem zelf beschreven zyn my bekend: *Zinnevonk op den Hollandschen Turf &c. Zinnedroom op het nieuw Wys Mal van den ouden Italiaanschen Smit* enz. in 12. En 't *Tafereel der belachende Waerelt*. 1635. in 4.

Gelyk een geagt Dichter den luister van die Konst te kort doet wanneer hy zyne pen tot dertele Gezangen, Hekeldichten, en vuile belastingen van zyn evenmensch gewent, niettegenstaande die dingen den Boekverkoopers dikwils meer voordeel bybrengen, en beter aan den man willen als wat goeds: zoo ontluistert een Konstschilder (zegt Plinius) de zede Konst, zoo wanneer zyn penceel slegts kroegen, hoerewinkels, en andere veragtelijke, en schaamagtige dingen maalt: gelyk gemelde Plinius al in dien vroegen tyd van eenen Pycicus, die niet als ergerlyke voorwerpsels en slegte grollen maalde, gewaagt.

[Johan Torrentius]

Op 't laatst van de vyftienhonderste eeuw is'er geweest een JOHAN TORRENTIUS geboren tot Amsterdam in 't jaar 1589. Deze schilderde konstige en uitvoerige kleine naakten; maar de werkinge dier beeltjes, en 't geen dezelve verrigten, was niet alleen schaamagtig om aan te zien, maar geil, onkuis, onbeschoft, of ergerlyk, verleidende, en aanlokkende tot vuile bedryven: zoo dat hem zulks te maken en te verkoopen striktelyk en met bedreigingen verboden wierd. Maar wanneer hy daar niet naar wilde luisteren of zulks gehoorzamen; denkende met 't ontkennen het goet te maken, werd hy door last van 't gerecht tot Amsterdam in hegtenis gebragt: en daar over verhoort weigerde hy te bekennen, dat hy de maker was van 't gene waar mede hy

beschuldigt wierd, schoon de bewyzen daar toe maar al te klaar waren. Des werd hy op de pynbank gebragt. Sandrart in den Latynschen druk p. 299. zeit: *Dat de Raad of het Gerecht van Haerlem hem tot de pynbank bragt.* Maar hy bleef hardnekkig zonder het zelve te willen belyden. Dat nu zyn kop beter gehard was tegens de beschuldiging, dan zyn lichaam om de pynbank te wederstaan, bleek; want hy stierf onder 't pynigen. En het penceelwerk datmen van hem vond, werd door Beuls handen verbrand, in 't jaar 1640. De omstandigheid van die zaak geeft duidelyk genoeg te kennen dat zyn tafereelen hebben gestrekt tot aanritselinge; niet zoo zeer tot de Cyprische, als wel de Sodomitische wanbedryven. Zyn beeltenis 1628, wanneer hy 39 jaren oud was in koper gebragt, vertoonen wy in de Plaat G. agter *Daniel Segers.*

'T lust ons hier (by gelegentheid van dit vuile voorwerp) de schoone les van *F. Junius* in zyn 3 Boek *van de Schilderkonst*, in te lassen, daar hy van zulke schandelyke tafereelen zeit: *Datze de wulpse begeerlykheid van de onbezinde aanschouwers, door de ontuchtige vertoonselen gaande maken: Dus behoord een opregt en eerlyk Konstenaar agt te geven, dat hy zig niet om 't voordeel, of ydel lofgetuit van een ligtvaardigen hoop, tot het verbeelden van dusdanige dingen laat vervoeren; aangezien verscheiden groote Meesters d' aanzienlykheid van een eerlyken naam kwyt geraakt zyn, om dat zy den roem van ik en weet niet wat voor een klugzinnige geestigheid al te hittiglyk najaagden.*

Hier past het spreek woord: *Men behoeft geen luizen in de pels te zetten, ze komen 'er genoeg van zelf in.*

Nu zyn'er voorbeelden by menigten die aan-

toonon hoe door geile vertoonfelen de fnoepluft word ontfteken. *Petronius Arbiter* verhaald van een Jongeling die ziende op een tafereel de fchaking van *Ganimedes* door *Jupiter*, en de onbefchaamde *Nais*, die den fchoonen *Hylas* tot oneer aantokkelt, in deze woorden uitbrak. *Doen ook de Goden zulks?* en raakt daar op aan 't hollen.

By Torentius verfchaft ons Chevea een even gelyk voorbeeld in een tafereel, waar in Jupiter onder fchyn van eenen gouden regen Danoë verfhalkt. Hierom zeide *Achilles Tatius*: Lib. I. de Clitophontis en Leucippes Amoribus. *Al is 't dat zig een Mensch nog zoo ernftig d' onthoudinge voorfteld, nogtans word hy door kwade voorbeelden ligtelyk tot navolginge verlokt; voornamentlyk als het voorbeelden zyn der gener, van welke hy een goed gevoelen heeft: Want de fchaamte van de misdaat word dan door d' aanzienlykheid van zulke voorgangers in een vrymoedige ftoutheid verandert.* Dus zeide ook *Donatus* van zommige Dichters: hoe groote fchade zy doen, *wanneer ze den genen ondeugende voorbeelden voorftellen, die van zig zelveu genoegzaam tot allerlei gebreken genegen zyn.* En wy hebben dit ftekelyk vaersje op onzen Schilder gepast:

De naam van Heroftaat' zal eeuwen overleven;

Om 't fchendig ftuk 't geen hy t' Ephezen heeft bedreven:

Als hy de Tempel van Diana ftak in brand.

JOHAN TORRENTIUS, *ftak door 't penceel de vonken*

Van ontucht, listelyk de jeugt in merg en fchonken.

Zyn naam blyft na zyn dood wel levend; maar met fchand.

Dat de uitwerkingen van 's menschen vernuft buiten toeëigeninge niet anders als onverschillig zyn, en de toeëigeningen, en oogmerken derhal-

ven alleen goed of kwaad, pryslyk of veragtelyk zyn, is een waarheid, die niet te wederspreken is. Dienvolgens is de spreekwyze, *hoe grooter Schilder, hoe wilder*, en het geen men daar mede wil te kennen geven, te wraken. Ten minsten zal het een bewys geven dat het van geen nootzakelyk gevolg is, als brave mannen, zelfs zulke die in een Kerkelyk verband waren, niet hebben geschroomt de Schilderkonst te hanteren. Gelyk men dan oudtyts heeft gezien dat de Kardinaal *Franciscus van Verone*, die een heilig leven leidde, en een vyand van alle kwaad was, en daarom nooit eenige voorwerpen van ligtvaardigheid, (schoon hy daar toe dikwils van Prinsen en Waereldsche Heeren verzogt wierd) heeft willen verbeelden, het penceel hanteerde, en een goed Schilder was. Als ook de eerwaardige Heer *Don Bartholomeo, Abt van Sint Clemens van Aresso*. En in later tyd onze

[Daniel Zegers]

DANIEL ZEGERS, een *Jesuit*, geboren te Antwerpen in 't jaar 1590. Deze wist allerhande Bloemen, zoo los, zoo levendig, zoo klaar, zuiver en dun te behandelen, dat het verwonderlyk was. Ik heb in Braband zynde in de Kerk der Paters Jesuiten een gantsche Kapel behangen met zyn Schilderyen gezien, waar onder kransen of bloemfestoenen waren, zoo verstandig naar de Konst met troepen, naar vereys der koleuren by een geschikt, dat ik tegens het gezelschap dat ik by my had, zeide: *Niet te gelooven dat Glicera byzit van Pausanies by de Grieksche Schryvers zoo berugt wegens bloemen te schakeren, dezelve welstandiger heeft kunnen by een schicken*. Daar was ook in zyn tyd een *Pater Johannes van der Borght* van d'orde der Minnebroeders, die 't Plaatsnyden

hateerde. Dog van de Graveerkunst wil ik niet handelen, om dat die Roomsche Juffrouw *Claudia Stella* den roem van alle (weinig in vergelykingen van 't groot getal uitgezondert) weg draagt. Want zoo men een lyst van die alle opstelde (dat een byna onnoemlyk getal uitmaken zoude) 'k maak my sterk te kunnen aantoonen dat'er van de honderd niet een tegens haar in konstige behandelinge zoude kunnen ophalen. Gelyk zulks ten proef van myn gezegde te zien is aan die print welke zy naar het berugte stuk van *Nicolaas Pouzyn*; verbeeldende Moses, door zyn stafslag 't water uit den Rotsteen doende voortkomen, om het byna van dorst versmagte volk te laven, heeft gegraveert.

ZEGERS was een Leerling van *Jan Breugel* bygenaamt den *Fluweelen*, die in zyn vroegen tyd mede een Bloemschilder geweest is. En gelyk de Bloemen, het ciersel der Lente, om hare schoone gestalte, en frissen geur van elk begeert worden, zoo werden die van ZEGERS, om dat men die in den Herfst van de vyftiende Eeuw zoo schoon zag bloeijen van alle Bloemkonst minnenden graag ontfangen, zoo by gemeenen als grooten, inzonderheid den Aartshertog Leopoldus: en den Prins van Oranje Frederik Hendrik, die hem voor twee van zyne stukken een groote vereering gaf. Zyn Beeltenis, door *Jan Lievens* geschildert, zietmen in print, die wy gevolgt hebben in onze Plaat G.

De Groote Dichter J.v. Vondel, verlokt door 't zien van DAN. ZEGERS Bloemstukken, maakte daar op dit volgende vaersje.

*De geest van ZEGERS is een By,
 Waar op de Nederlanders roemen.
 Zy zuigt haar honinglekkerny
 En geur uit allerhande bloemen.
 Een By kwam op zyn schildery
 En geur, en kleuren aangevlogen,
 En riep, Natuur vergeef het my:
 Dat bloempaneel heeft my bedrogen.*

Deze heeft zyn rol gespeelt, en is vertrokken. Wy willen, eer een ander opkomt, de Schoutoneelgordyn maar even laten vallen; om het geen in de voorgaande tusschenreden open bleef, te vullen.

Laatst werd onze Redenvoering, in haar vollen loop (even als het snarenspeel door 't opligten van de Toneel gordyn) gestuit, thans zullen wy dien toon weêr opvatten, en vervolgen.

Wy spraken van de Offergereedschappen die zig ontrent der Heidenen Godsdienst deden zien, waar aan rest te spreken van de konstig gewrogte Dryvoeten, of Dryvoetschragen, daar d'ouden zoo veel meê op hadden, de Dryvoetschragen waren tot verscheiden gebruik geschikt, en niet alleen van koper en zilver gemaakt, maar ook met allerhande konstig beeld- en loofwerk geciert, die zy aan byzondere goden als aangename geschenken toe eigenden.

Onder verscheide die Herodotus te Thebe in Beotie gezien heeft, gedenkt hy van een pragtigen Dryvoet in den Ismenisen Tempel van Apollo; die met dit opschrift in Kardinische letteren pronkt:

*De Vorst Laodames heeft dezen Dryvoet vol
 Van Kunstwerk toegewyd den grooten God Apol.*

Verscheiden afbeeldingen der oudtydse Dryvoeten of Dryvoetschragen, ziet men ter gedagtenis van der zelve gebruik op de Roomsche penningen, waar van wy de juiste afbeeldingen in plaat, hier nevens vertoonen, als 1 die van Vitellius met het byschrift: PONT. MAX. TR. POT. AUGUR. *Opperpriester van Wykmeesterlyke magt, Wichelaar.*

Dus ook op een penning van Antoninus, die den Eernaam van AUGUR of *Vogelwichelaar* onder zyne voorname Eertytelen aannam. Niet ongelyk aan dezen is de penning van M. Lepidus; met dit onderscheid nogtans dat zig boven uit den Dryvoetstal een Slang vertoond, door welke (zeit Lucianus) Apollo gewoon was zyn antwoorden te geven aan d'Orakelvragers. Zie Fig. 3.

De groote agting die de Heidenen voor dusdanige Dryvoeten hadden, heeft geen andere reden: als, om dat dezelve een zweemsel hadden naar den Delfisen Dryvoetstal, waar uit het blinde Volk geloofde dat Apollo aan de Orakelvragers antwoorden gaf. Het blinde Volk zeggen wy; want ons ontbreken geen stalen om te bewyzen, dat mannen van uitstekent vernuft, en naauwe opmerking onder de Heidenen dusdanige bedriegeryen bespot hebben.

Kato plag te zeggen: *Dat hy verwondert was, dat een Wichelaar niet lachte, zoo dikwils hy een Wichelaar tegen kwam; om dat zy onder schyn van Godsdienst het gemeene volk by de neus omleiden.*

Velen hebben zig afgeslooft om den Godsdienst der Heidenen in zyn binnenste te beschouwen; om de ydelheid deszelfs, en de bedrogplegingen der Wichelaren en Tempelpapen t'ontdekken en aan 't licht te brengen. Maar wy beschouwen het zelve maar alleen in den buitensten omtrek, en doelen op de zienlyke prachtige vercierselen; (welker glans het gemeen in d'oogen schitterende te meerder agting voor dien Godsdienst deed hebben) om onze Konstgenoten in 't gemeen, en de yverige Schilderjeugt in 't byzonder dienst te doen; wanneer wy hun den weg wyzen tot de Oudheidkunde, 't welk nootwendig is voor die zig tot het verbeelden der Historien begeven, en niet graag tegens het gewoon gebruik dier aeloude volken mistasten. En op dat de leergierige jeugt zig verzekerd mogt houden dat de kundigheid dier dingen den Konstschilders dienstig zy, zoo heeft hy maar alleen op te merken, hoe G. Laires alzins daar 't te pas komt, zig van dergelyke sieraden (om zyn werken luister by te zetten) heeft weten te bedienen: en nog meer roem verdient zou hebben, zoo hy de oudheid daar in nagebootst had.

Tot dus ver oordeelen wy in opzigt van den toestel der Heidensche Offerhanden met hun aankleven genoeg gezeit te hebben; schoon wy alleen de'franje (om zoo te spreken) van dien voorhang alleen beschouwd hebben. Verder was onze toeleg niet: en men oordeelt een zaak volkomen te wezen, die aan het oogmerk voldoet.

Wy bragten voorhenen verscheiden Konstschilders, mannen van onbesproken leven en wandel, en nu even te voren *Dan. Zegers*, die de Konst en het Kloosterleven te gelyk betragte, op het Toneel. Thans sluipt'er weer een ruig schaap onder de geschoore kudde. Het schynt dat het zoo effen in de waereld niet gaat. Trouwens de Toneelen vereischen somwylen wel eens verandering van persoonen en zaken.

[Adriaan van Linschoten]

ADRIAAN VAN LINSCHOTEN (op de lyst der Regenten van St. Lucas Gilt, te Delf, staat zyn naam op 't jaar 1627 dus aangeschreven: KORNELIS ADRIAAN LINSCHOTEN) is geboren te Delf in 't jaar 1590. By wien hy de Konst geleerd heeft weet ik niet met waarheid te zeggen, maar sommigen meenen dat hy een Leerling van *Spanjolet* is geweest. Immers de stalen die van hem na gebleven zyn, doen ons zien, dat hy zig beter op de Schilderkonst, dan op de wellevenskonst verstant. Want hy een los, onbesuist, en slordig leven leide, waar door hy tot armoede zou hebben geraakt, ten waar twee zusters die hy had, gestorven zynde, hem erfgenaam van het jaarlyks inkomen harer nalatenschap gemaakt hadden.

In 't jaar 1634 trok hy naar Braband, en trouwde daar met een jong en gering meisje, dat zig geneerde met Speldewerken, maar schoon was, en goed verstant had. Na verloop van eenige jaren kwam hy met zyn Vrouw en twee Dochtertjes in den Haag wonen. *Pieter van Ruiven*, Konstschilder te Delf, heeft my verhaalt, dat hy hem in den jare 1677 of 78, heeft gekent, zynde toen een man van 87 of 88 jaren, met een langen ongeschoren baart. Van Linschotens Konst sprekende, wist

hy te zeggen, dat hy het voorval 't geen den Apostel Petrus met de dienstmeit des Hoogenpriesters is ontmoet, zoo natuurlyk had afgemaalt, en de gestalte des gemoets in de wezenstrekken zoo konstig verbeeld, dat zeker Predikant daar zulk een welgevallen in had, dat hy hem verzogt, ook het berouw van Petrus, tot een weergâ daar toe, op een ander doek te schilderen. Dit geschiede en 't was niet min konstig en naar zyn zin uitgevallen. Als de Predikant dan kwam om 't zelve te zien, en daar verwondert voor stond te kyken, zeide hy: *wat dunkje, Heer Predikant? heb ik dien huilebalg niet wel getroffen?* De Predikant hem over zy aanzierende, zeide: *Wel hoe! wat 's dat voor zeggen?* waar op hy 't nog erger maakte, zeggende: *Wel ja: was 't niet een groote zot dat hy daarom ging huilen? ik heb zoo dikwils gelogen en gezworen tegen myn beter weten, en heb'er nooit over gehuilt.* De Predikant zig omkeerende, zeide: *Foei jou goddeloos mensch, nu ik dit hoor, begeer ik van jou Konst niet te hebben, en ging weg, zonder daar meer naar om te zien.*

By den Heere vander Heul, Buskruitmaker buiten de Waterlootse Poort, hange een Konststuk van hem verbeeldende een *Alchimist* in zyn werkhuis, geestig gedagt en geschildert. Inzonderheid de borst en armen van het Mansbeeld, welke niet alleen vleezig en natuurlyk zyn geschildert, maar ook vast, en konstig geteekent. En dus zyn 'er meer in de huizen der oudste geslagten te Delf te zien.

[Lukas de Waal]

Nu komen wy tot LUKAS DE WAAL Jansz. geboren te Antwerpen in 't jaar 1591. *Al wat van katten komt wil muizen*, zeit het oude Hollandsche spreekwoord. Dus was het ook met dezen LUKAS, wiens Vader een Schilder was. Want

hy mede trek hebbende tot de Konst, maakte eenen aanvang daar van by zyn Vader, en daarna by JAN BREUGEL, wiens handelinghe hy wonder wel heeft weten te volgen. Hy trok al vroeg, het reizen in 't hoofd hebbende, eerst naar Vrankryk, en van daar naar Italien, daar hy veele fraaije Konstwerken zoo in Fresco, als in Olyverf gemaakt heeft. Hy hadde doorgaans meer veranderingen, of meer verscheiden verschillende voorwerpen in zyne werken, als wel zyn Meester. Want men zag somtyds vremde watervallen langs rotsige gronden: ook zonneshynen, weerlichten en onweerbuijen in zyne werken te pas gebragt, die hy met een lossen aart natuurlyk vertoonde. Hy was in het jaar 1660 nog in leven, oud zynde 69 jaren, en woonde te Antwerpen; daar hy met lust en yver dagelyks de Konst oeffende.

[Wybrand de Geest]

Onder de Konstvuuren, welke de Schildergodes oudtyds in Friesland heeft ontstoken, is niet van de minste te reekenen

WYBRAND DE GEEST. Deze was een braaf History- en Beeltenisschilder, onder zyne tydgenooten byzonder geroemt. Te Rome, daar hy verscheiden jaren heeft gewoont, om zig naar de beste voorwerpen voort te oeffenen, werd hy genoemd de Friessche Adelaar, van wegen zyn hooge vlugt in de Konst.

Hoe naau agt hy op alles heeft gegeven, blykt aan zyn *Kabinet der Statuen*, waar in de makers der zelve naagespoort, en de plaatsen waar zy staan, vertoond worden. Dit Boek is in den jare 1702 tot Amsterdam gedrukt.

Zyn Beeltenis kan men zien in de Plaat F nevens *F. Hals*.

Onder de Lierdichten van *Vondel* vind ik deze waarschuwing aan WYBRAND DE GEEST;

*O Geest, die in het Vriesche Hof,
 Het leven geeft aan asch, en stof,
 En zweeft met geestige penceelen
 En verf op doeken en paneelen;
 'k Geloof gy terreght vrouw Natuur,
 En durft de zon haar heilig vuur
 Ontsteken, en de vingers zengen,
 Om leven in uw beeld te brengen.
 Zie toe, Prometheus, wien gy raakt,
 Als gy den mensch onsterfelyk maakt,
 En, om op 't Aartryk 't licht te malen,
 Den Hemel plondert van zyn stralen.
 Men ketende eertyds zulk een gast
 In 't Noorden aan een steenrots vast,
 En kortte hem die stoute vlogels,
 Daar hy verstrekte een aes des Vogels.
 't Zyn geesten die de wolken treên,
 't Is waar, dog zonder vleesch en been.
 Een yder kenn' zyn' staat en waarde.
 De zichtbre geesten gaan op d'aarde.
 Dus blyftge ons hier beneden by,
 Daar NOYEN, zittende aan uw zy.
 U weet aan zyne tong te lymen,
 Met puik van heerelyke rymen.
 Hy is gewoon zyn Poëzy
 Te huwen aan uw Schildery,
 Gy zuight zyn dichten met uw ooren,
 Zyn oogen kussen uw Pandoren.*

Zyns Zoons Zoon, meê WYBRAND genaamt, oeffend zig nog in de Schilderkonst.
 Deze heeft tot Leermeester gehad *Antoni Coxié*, wanneer hy t' Amsterdam woonde.

Onder zyne tyd- en landsgenoten worden geteld J. DE WILDE, een braaf Beeltenisschilder, en JELLE REINIERS. Deze was een Konstig glasschilder. Te Sneek is heden nog een Konstig geschildert glas te zien, door het Timmermans Gilde aan de Kerk geschonken: waar in verbeeld staat de vlugt van Joseph (hunnen Patroon) met Maria naar Egipten. Dit word geoordeelt in Konst het werk van de berugte *Crabetten*, die de glazen in de St. Jans Kerk tot Gouda geschildert hebben, te overtreffen. Na hem volgt

JAKOBUS POTMA geboren tot Workum in Friesland. Wiens geboortetyd wy niet weten, konden wy niet voeglyker als agter zyn Leermeester Wybr. de Geest plaatsen, door wiens onderwys en yver hy een braaf Beeltenis-en Historischilder werd. Hy was daar benevens een man (als men gemeenlykzeit) die de Waereld verstont; en werd in zyn tyd eerste Kamerling van den Keurvorst voor Weenen, daar hy ook gestorven is, in 't jaar 1684. bedenkelykaan den Rooloop, waar door in dien tyd een groote menigte van 't leger sneuvelde.

[Gerard Honthorst]

GERARD HONTHORST, geboren binnen Utrecht, in het jaar 1592. Heeft de gronden van de Konst geleerd by ABRAM. BLOEMAERT, daar naar voort te Romem; daar hy in eenige jaren zoodanig was toegenomen, dat de keurigste kenners en beminnaars van de Schilderkonst groot bevallen in zyn werk, inzonderheid zyn nagtluchten, kregen; gelyk hy ook naderhand van verscheiden Kardinalen, den Koning van Engeland Karel den I., den Koning van Denemarken, en eindelyk van den Prins van Oranje in dien tyd, om zyne uitstekende Konst, zoo in Pourtretten

als Ordinantien is aangezigt geweest.

Hy was byzonder minzaam, beleeft en van een geregelt leven; waarom hy ook vele Kinderen van de voornaamste luiden in de Konst heeft onderwezen, inzonderheid die van de Koningen van Bohemen, zuster van Koning Karel van Engeland, den Prins Palatin, Prins Robbert, en vier Dochters, waar van d'eene was Sophia, ook de *Abdisse van Maubuisson*, die veer in de Konst gekomen waren.

Hy heeft vele Beeltenissen van aanzienlyke luiden geschildert, en onder deze ook Maria de Medicis, Koningin van Vrankryk enz. daar Jan Vos dit op zeit:

*Dus toont zig Medicis, een Moeder van drie Ryken,
De doren van de nydt verstikt haar leelybloem:
Al wat Fortuin aan veel der Grooten ooit deed blyken,
Heeft zy alleen gevoelt. Onzeeker is de roem.
Haar klimmen word verpoost door zwaare ballingschappen.
De troonen zyn van goud; maar glibberig van trappen.*

Hy was in den jare 1662 nog in leven, en schilderde op het Prinselyke Lusthuis in 't Bosch buiten den Haag.

[Pieter Snayers]

PIETER SNAYERS, geboren te Antwerpen in den jare 1593. heeft in zyn leven geweest Schilder van de Aartshertogen Albertus, en Isabelle, als ook van zyn Hoogheid den Prins Kardinaal *Infant* van Spanje, en meer andere Prinsen. Zyn Konst bestond in 't schilderen van landschappen, maar inzonderheid landbataljes, met hunnen bedroefden nasleep. En 't is te verwonderen, dat

*Hy, die den Krygsgod Mars, die als een Salamander
In 't vuur van buskruit leeft, nog legers aan malkander,
Nog 't zwangere metaal, met koegels opgevult,
Dat als 't zyn vlam uitbraakt, vervaarlyk loeit, en brult,
Nog 't blanke zwaart, geschaart op blinkende kasketten
Zag rukken uit de scheê, nog trommels, nog trompetten,
Den aantogt blazen: en veel min in 't bloedig velt
Ooit was, daar lyk op lyk gestapelt, door 't geweld
Verwonnen, legt ten prooi der plonderzieke handen;
Of daar men dorp aan dorp, ziet als een Etna branden;
Nogtans al dit bedryf des Oorlogs zoo vertoont,
Als of hy 't van de wieg af aan had bygewoont.
Men ziet hoe legers als verwoede Tygerinnen
Het bloedig schoutoneel, in rook, en vuur beginnen:
En hoe de dolle wrok weerzyds niet is gepaait,
Ten zy'er is een oegst van lyken afgemaait
Door 't blinkent staal, gewet op moort en bloet vergieten;
Hoe een verdwaalde troep zig voelt den moed ontschieten,
Daar yder vrugteloos kermt om 't leven in dien nood.
Hoe ginder een die zig van helpers vint ontbloot:
Mee moet den bangen steek der punt van 't lemmer smaken,
En uit die open wond zyn veege ziel uitbraken.
Daar weder anderen verminkt aan arm en voet,
Vast worst'len met de dood, en zwemmen in hun bloed.
Den gantschen handel en byzondere bedryven
Des Oorlogs, kon geen pen zoo ysselyk beschryven,
Nog ook de trekken van het wezen als de nood
Den mensch zoo prangt, dat hy om hulp roept aan de Dood,*

*Als hy (slegs op berigt) heeft door zyn Konstpenceelen
Gemaalt, op 't gladde veld van zyne tafereelen.*

Hy was 1662 nog in leven en woonde te Brussel.

[Adriaan de Bie]

ADRIAAN DE BIE, geboren uit een ongeboren Vader binnen Lier quam ter waereld in 't jaar 1594. Te weten zyn Vader was niet volgens de gemeene wyzen, als de meeste menschen, in de waereld gekomen, maar wierd door zeker toeval uit zyn moeders ligchaam gesneden, en mirakeleus by 't leven behouden. In zyne jeugt heeft hy de Konst geleerd by *Wouter Abts Vorder* getuigt H. de Poter, dat hy met zyne 18 jaren naar Parys trok, en by eenen *Rudolph Schoof*, schilder des Konings Lowys den XIII. twee jaren woonde, welke heel vermaart was. Dezen tyd bragt hy met byzonderen vlyt, en yver door, waar van daan hy naar Romen reisde, daar hy zes agtereenvolgende jaren sleet, met zig te oeffenen naar de beste voorbeelden. Voorts heeft hy de meeste en voornaamste Italiaansche steden bezogt, zulks zyne reis negen jaren geduurt heeft. In welken tyd hy ook gelegentheid vond om voor verscheiden Kardinalen zyne Konst te oeffenen, die wel meest bestond in het beschilderen van goude en zilvere Platen, Porfier, Jaspis, en andere kostbare steenen, waar in zy om de nette en zuivere behandeling groot behagen vonden. In het jaar 1623 is hy weder naar Brabant gekeerd, daar hy veel fraaije pourtretten, en kloeke ordonantien, vol beelden, geschildert heeft, als onder vele tot Lier in St. Gommaars Kerk boven 't Altaar van St. Eloy. Deze ADRIAAN was de Vader van *Kornelis de Bie*, die *het gulde Kabinet der Schilders* geschreven heeft.

[Christoffel Schovarts]

In 't zelve jaar 1594 storf de Konstschilder CHRISTOFFEL SCHOVARTS, geboren in Ingolstadt. Hy was tot zulk een hoogte in de Konst geklommen, dat hem de Keurvorst van Beyeren in zyn dienst aannam, voor wien hy veel treffelyke Konstwerken te Munchen zoo in *Fresco*, als Olyverf gemaakt heeft. Hy heeft eenige jaren in Nederland gewoont (waarom wy hem ook onder de Nederlanders gedenken) maar van zyne Penceelwerken heb ik niet kunnen te zien komen. Sandrart die zyn Konst gekend heeft, spreekt 'er met roem van.

[Kornelis de Waal]

'T gaat in de Konstschool als in den Bloemhof van Flora, daar ter zelve tyd, wanneer d'een afvalt, d'ander weer te voorschyn komt, en dus, zo de luister aan den eenen kant afneemt, neemt hy op een anderen kant weder aan. Ingolstadt verliest een konstbloem aan SCHOVARTS, Antwerpen wind ter zelve tyd een andere aan KORNELIS DE WAAL, broeder van LUKAS, en Zoon van JANDE WAAL. Hy heeft naar allen schyn de Konst by zyn Vader geleerd, 't welk een groot voordeel is, om dat de spreuk: *Men moet niet zoo leeren dat men uitgeleert is*, omtrent Vader en Kind niet gelt. Hy begaf zig naar Italiën, of om in Konst aan te winnen, of om dat hy de spreuk kende die zeit: *Het vaderland is een stiefmoeder voor uitmuntende geesten, de Nyd heerst in hare geboorteplaats*. Vele voorname Konstwerken heeft hy voor Philips den III, ook voor den Hertog van Aarschot die ter zelve tyd in Spanje was, gemaakt. Hy was 1662 nog in leven en woonde te Romën, oud zynde 68 jaren. Zyn penceeloeffening bestond in 't verbeelden

van allerhande Oorlogs gewoel, Zeeslagen, Veldslagen, en aftochten, met hun ganschen nasleep in 't klein.

Ik heb in den jare 1715 een voornaam stuk van hem tot Amsterdam op een Boelhuis gezien, daar een Vesting bestormt word vol gewoel van beelden en konstig geschildert. Hier zagmen het Krygsvolk vol moed de stormladders beklimmen; ginder weer anderen verminkt naar beneden buitelen. De Vesting scheen byna overweldigd. Men zag 'er 's Vyands Vaandel op geplant, en den Bevelhebber op den voorgrond te Paerd, de Stormers aanvoeren.

[Jaques Jordaens]

Het Maasorakel* heeft ergens in zyne geschriften gezeit; *Wanneer de driften tot d' een of d' ander Konst of Wetenschap niet kragtiger zyn, dan dat de zelve door belofte of door bedreiging, of voorwendinge tot iets anders kunnen gestuit worden; is het een bewys, dat zulke niet bekwaam geweest zouden hebben, om met roem te volbrengen 't geen hun drift zig had voorgesteld. Maar wanneer de natuurlyke geneigtheid onstuitbaar is, en met een onvernoegde nyverheid verzelt gaat, is de uitslag der zaken die men onderneemt wis.* Dus is het met J A Q U E S JORDAENS vergaan; dees leide het toe op de Schilderkonst, en 't lukte hem; zoo dat hy door zyn onverzettelyke drift, en yver, den naam van een groot meester in de Konst verkregen heeft. Den 19 van Bloeimaand 1594 werd hy binnen Antwerpen geboren. Hy heeft tot Leermeester gehad *Adam van Oort*, wiens Dochter hy ook naderhand heeft getrouwd. Hy maakte al vroeg zyn werk van Konststukken zoo van *Carats*, *Titiaan*, en

* *Erasmus.*

t.o. 154

Paulo Veronees, als van *J. Bassan* met oplettentheid na te schilderen, en naderhand zig de stoute behandelingen van *Rubbens* aan te wennen, en in zyn penceelwerk te laten doorsteken. Dus waren zyne Konststukken groots van gedagten woelig en geestig van vinding, zyn penceel kloek en zagt smeltende, en zyne naakten vast geteekent, en natuurlyk gekoleurt. Hy heeft verscheide groote werken, die zoo hier als elders geplaatst zyn, geschildert, als onder andere 12 stukken van Christus lyden voor Karel Gustaaf Koning van Zweden. Ook zyn geen van zyne minste op 't Huis in 't Bosch buiten den Haag, verbeeldende de roemrugtige daden van Frederik Hendrik Prins van Oranje. Emilia van Solms Douariere d'Oranje heeft dit in een groote zaal (genoemt de Zaal van Oranje) in 't rond doen schilderen, dog zyn alleen de voornaamste stukken van zyn hand, als daar de Prins zig op zyn Zegewagen vertoond enz. Hy was 1678 nog in leven en had veel roem en gelt verkregen, ging 's avonds in gezelschap, en was vrolyk by den Wyn, maar stierf kort daar aan.

Sandrart merkt aan, dat hy *Rubbens*, toen hy in zyn lustigsten tyd was, in den weg liep, waar om die hem ongevergt een groot werk opschommelde, en te weeg bragt dat hy te Madrid ontboden wierd om ten dienst van 't Hof Patroonen in Waterverf voor de Tapytwerkers te maken; *om dat hy veel ligt zyne handeling daar door zou verzetten, ten minsten zoo lang van honk en hem uit den weg zyn.* Gemelde *Sandrart* geeft ook te kennen: dat hy naderhand zoo kragtig mals, en uitgevoerd niet meer schilderde, door dien hem die kleurige en harde wyze van schilderen bleef aankleven.

'T schynt my toe dat *Sandart* in zyne levensbeschryving der Konstschilders meer zugt tot den eenen als den anderen gehad heeft. Dat geval ontrent *Rubbens*, en *Jordaens*, door hem geboekt, (op de voorgaande bladzyde aangetekent) doet geen flaauwe schemering daar van zien. Neem, *Rubbens* heeft een byzonder doel daar in voor gehad, en hem die zaak zoo schoon voor gedaan, dat hy zyn oogmerk daar door bereikt heeft, kennende (door een staatkundig begryp 't geen hy bezat) de spreuk: *De waarheid heeft kragt, de rede gezag, en de gerechtigheid vermogen: maar die zyn zonder glans, indien de schoone wyze van voordoen daar aan ontbreekt. Zy vergult de mislagen, en bedekt de onvolmaaktheden. Eindelyk zy vermomt alles, zoo veel geeft het die hoedanigheid te bezitten;* en zig daar van bedient heeft. Nogtans is dit maar een raadsel van *Sandart*; want hy dit geheim zig alleen zal hebben toebetrouwd. En laat het zoo zyn dat hy een dubbele bedoeling hier in gehad hebbe: nogtans is aan JORDAENS groote dienst geschied; *want men moet* (zeit de Italiaansche spreuk) *over een wyde streek van den tyd komen, om tot het middelpunt van de gelegentheid te geraken.* Waarom ik ook rede zou vinden om Richard ter Brugge, in zyne beschuldiging tegens *Sandart* in opzigt van de levensbeschryving, die hy van Vader Henr. ter Brugge geboekt heeft, te billiken, en op den schryver te passen de reden van Gratiaan, die zeit: *Daar zyn menschen die van alles misdaden maken, niet door zugt, maar door hunnen aart. Zy veroordeelen in den eenen 't geen zy zelfs gedaan hebben, en in den ander 't geen zy willen doen.* Waarom ook de spreuk zeit:

*O schande, daar een meester slaat,
Dien zelf de schult aan 't voorhoofd staat.*

Hy was byzonder vaardig. Men verhaald dat hy de Historie van ^{*}Pan en [§]Siringa, met het aankleven van dien, levensgrootte in zes dagen had afgemaakt.

Hy verstond zig niet alleen op het zeedige, maar ook op het boertige te verbeelden. Zoo d'ouden zongen, zoo pypen de jongen; en den drie Koningen avond heeft hy geestig weten te verbeelden. Men ziet daar een print van; ook van den Satyr[†] uit Ezopus, die verwondert toeziet dat de huiswaard koud en heet uit eenen mond blaast, door

* Pan was van het geslagt, dat de Grieken Satyrs noemen, zynde bewoonders van het wilde **Woud**, en Zailanden. Hem word in 't byzonder het uitvinden van de Hardersfluit toegeschreven. Men ziet hem op oude Muntstukken verbeeld met korte hoornen, lange ruige ooren, en een bol staartje aan 't einde van de rugstreng als een Geit; om zyne bokkige geilheid, enz.

§ Sirinx of Siringa was de Dochter van den Arkadischen Riviergod Ladon, welke voor den Boxvoet Pan, op hare schoonheid verhit, nagejaagt tot gemelde rivier, in een Rietbos herschept, zyn geweldenary ontging.

† De Fabeldichters verhalen van eenen Satyr, half geit half mensch, die in den kouden Winter, uit mededogen, door een huisman werd ingenomen. Wanneer dan een der huisgenooten van koude in de handen blies, vraagde de Satyr die zulks niet gewoon was te zien, wat zulks beduide; die tot antwoord gaf: *Om de koude handen te verwarmen*. Een weinig tyds daar naar de Tafel gedekt, en het heete moes in een schotel opgedist zynde, schepte de Huiswaard een lepel vol moes, en blies voort daar in, om zig niet te branden. De Satyr dit ziende stond verwondert en vraagde, waarom hy zulks dede. De Huiswaard zeide: *Om het zelve te doen koelen*. Straks stond de Satyr op, en zeide: *dat hy geen gemeenschap wilde hebben met zulken, die uit eenen mond koud en heet blazen*, en ging terstond weg. De Fabel schynd naar de letter eenvoudig, maar toegepast op dubbelhartige Menschen, dient zy tot waarschuwing, van geen ommegang met zulken te houden; om dat 'er geen staat op te maken is.

Lukas Vorsterman in koper gesneden. En welk een kragtige wyze van schilderen hy in zyn besten tyd had (schoon hy Italiën niet had bereist) bleek aan dat nagtlicht, verbeeldende de Historie daar Petrus in zynen yver Malchus 't oor afslaat. Wat hoeven wy meer te zeggen, daar wy de bewyzen van zyn brave Konst dagelyks kunnen zien? zyn Beeltenis ziet men in de Plaat H boven aan.

[Henrik Berckman]

Hy was een man van borgerlyken en beleefden ommevang, en die veel gediensigheid en goede raadgevingen voor anderen over had; als nevens anderen is gebleken, aan HENRIK BERCKMAN uit de Klundert van geboorte. Deze was een schilder van kleine Batalitjes, maar konde daar meê niet wel door de waereld geraken, des rade hy hem tot het groot schilderen zig te begeven 't geen wel gelukte. Hy zette zig in Zeeland neêr, daar hy ook gestorven is.

[Lukas van Uden]

'T is ontegenzeggelyk dat Aurora de stralen van haar goude hulsel boven de benevelde kimmen pas doende zien, als de bladen der boomen nog druppen van den nagtdauw, en de velden nog van den nevel als met een blaauw floers overdekt leggen, en hier en daar de toppen van gehugten, en torenspitsen beginnen in een goude tinteling zig te laten zien, wel de Schilderagtigste gezigten vertoond voor hun die hun werk maken om zulks ter gelegener tyd op paneel te vertoonen. Dit ham LUKAS VAN UDEN in agt; want men zegt van hem dat hy zig den vadzigen slaap ontrok, en met het morgenkrieken opstond en naar de Velden, en Bosschen zig begaf,

*Als 't gedierte vrolyk huppelt,
't Gras word van den dauw bedruppelt,
En de nieuw verrezen Zon
Spiegelt zig in beek, of bron.*

Zyne dommelagtige en zoete behandelinge, en de goede welstand, dien hy in 't geheel in zyne stukken, en de byzondere losse zwier dien hy hadde in zyne boomen, gronden, verschieten, en veranderingen van lochten, heeft hem eenen geagten naam gemaakt onder de beminnaars van de Schilderykonst. Hy is geboren te Antwerpen op den 18 van Wynmaand 1595. Zyn Beeltenis ziet men in de Plaat F boven het borstbeeld van F. Hals, 't welk zig met een hoed boven 't hoofd doet zien.

[Dirk van Hoogstraten]

In dit zelve jaar 1595, is tot Antwerpen geboren DIRK VAN HOOGSTRATEN. Zyn Vader Hans van Hoogstraten geboren in 't jaar 1568, op St. Mathys avond, en gestorven in 't jaar 1605 den 14 van Lentemaand kwam, om de vervolging t'ontgaan, in Holland met zyn huisgezin wonen. Hy deed zynen Zoon in zyne jeugt het zilver- en goudsmiden leeren, nevens de daar toe vereiste teekenkonst; ook het graveren of plaatsnyden, waar in hy vry veer gevordert is geweest, als aan zeker bekend printje *Ecce Homo* genoemd ('t geen hy ook zelf geteekent heeft) te zien is. Maar gelyk gemeenlyk deze of gene landaart in iets byzonders omtrent gemeene wetenschappen en handwerken uitsteekt, zoo stak Germanien in dien tyd in 't vergulden van 't zilver boven de Nederlanders uit. Dus werd DIRK door leerzugt aangespoort, om een reis derwaarts te doen,

en den Duitschers die behandelinge af te zien. Gelyk dit ook met goetvinden zyner Ouders geschiede.

Maar daar zynde (wie kent het besluit van zyn nootlot voor af?) krygt hy kennis aan Nederlandsche Schilders. 't Zy hem nu de voordeelen der Schilderkonst meerder dan die van 'tzilvermeden vleiden, het zy de geheime Schilderlust toen zig in hem eerst openbaarde; hy begaf zig tot het leeren van de Schilderkonst, en volharde daar in met yver en naarstigheit verscheiden jaren agter een; zoo onder opzigt van zyn Meester, als op zig zelve. Maar eer myn pen hem uit Duitschland wederom in zyn vaderland brengt, komt my te binnen zeker voorval dat hem in zyn uitzyn ontmoette. De plaats daar het voorviel is my uit het geheugen gegaan (wyl 'er sedert myn Meester *Samuel van Hoogstraten*, zyn Zoon, my dat verhaalde, al vele jaren verlopen zyn. 'T zal'er ook niet op aan komen. Hy viel in een krankheit, zoodanig dat 'er niets te wagten scheen als de dood. Zyn huiswaardin, die hem met veel toezigt en zorge diende, en hem om zyn hups gedrag lief hadde, willende haar gemoed kwyten, liep naar een Priester, die hem op haar berigt het gewyde brood toediende. De zieke hebbende even zoo veel bezef dat hy ontwaar wierd dat dit hem op de Roomsgezinde wyze wierd toegereikt, liet het zig uit zyn mond ontvallen, zoo dat het naderhand met het verschudden van 't bed agter 't ledekant op den grond viel, en daarna, wanneer hy nu wat beter geworden, om door een wandeling zig wat te verfrisschen, was uitgegaan, door de vrouw die dit waarnemende zyn kamer kwam schoonmaken, onder 't ledekant gevonden wierd. Zy verzwөөg

dit tot dat hy volkomen van zyne quale hersteld was. Ondertusschen naderde het Feest van Paasschen en gevolgelyk de tyd van Biegten. Toen moester het hoogste woord uit. Over zulks zy tot hem zeide: *Ik moet u tot myn leetwezen zeggen dat gy moet vertrekken; om dat gy het Kerkelyke heiligdom geschonden, en die waardige bedieninge van het Heilige Sacrament veragt hebt; want ik heb de hostie voor een gedeelte op den grond onder 't ledekant gevonden, en uit dien hoofde moet gy u by tyds van kant pakken zoo gy uw uit het ongeval dat daar uit spruiten zoude wilde gered zien, want de biegt is aanstaande, en ik mag zulks niet verzwynen.* 'T geen dan gevolgelyk d'oorzaak was dat hy zyne ouderen te eerder weder t'huis kwam. T'huis gekomen vraagde hem zyn Vader: *Wat hy van zyn waare te doen; of hy nu winkel als meester Zilversmit wilde opzetten, of op een anderwys proef geven van zyne vordering in de konst, die hy in zyne reis beoogst had.* Hy antwoorde zyn Vader, die daar wel verwondert over stont te kyken; *Dat hy den hamer voor 't penceel verwisselt had, en zig niet tot het Zilversmeden, maar tot het Schilderen zoude begeven.* Hy deed het ook, en kwam door byzonderen vlyt en yver zoo veer dat hy den naam van een goed Schilder droeg. Ik heb van zyne werken gezien die wel geteekent en ook natuurlyk geschildert waren. Ook, uit dat voorval dat myn meester SAM. VAN HOOGSTRATEN in zyne *Inleydinge tot de Hooge schoole der Schilderkonst* op pag. 107. verhaald, blykt dat hy de voorwerpen natuurlyk door zyn penceel heeft weten na te bootsen.

Het jaar van zyn sterven is my gebleken uit het kantschrift van een teekening die myn meester

Sam. van Hoogstraten na zyns overleden Vaders wezen had afgeschetst. Welke teekening nu nog by den Heere David van Hoogstraten, door zyne Poëzy genoeg bekend, tot een gedagtenis zyns Grootvaders in zyn konstboek, by de beeltenissen der oude en nieuwe vernuftryke mannen, bewaart word.

Hy is gestorven binnen Dordrecht den 20 van Wintermaand in 't jaar 1640. Zyn beeltenis zietmen in de Plaat I. onder *Leon. Bramer*.

[Jaques Francart]

Nu volgt de Konstschilder en Bouwmeester JAQUES FRAN CART geboren te Brussel; maar het jaar zynere geboorte is my onbekent, aangezien *Fl. le Comte en Korn. de Bie*, daar ontrent niets hebben geboekt. Dus voeren wy hem ten Toneel tusschen den jare 1560, en 1621. zynde het geboorte- en sterfjaar van den Aartshertog Albertus, Zoon van Keizer Ferdinand den tweeden, die zyn *Mecenas* is geweest en hem veel gunst heeft bewezen om zyne byzondere bekwaamheden in verscheide konsten en wetenschappen. Hy was Bouw- en Vestingbouwmeester van Brussel, in welken tyd hy ook de Kerk der Jesuiten heeft gebouwd. Hy verstond zig daar en boven op de Schilderkunst, Meetkunst, Doorzigtkunst, Dichtkunst, en Wellevenskunst, welke t'zamen gepaart een man gelukkig kunnen maken; *want hoe groot de talenten en het vernuft eenes mans mag wezen, het zyn slegs halve talenten* (zeit Gratiaan.) Maar als de Wellevenskunst daar by komt, heeft alles meer aanzien. *Zy vervult alles, zelf het gebrek van de rede. Zy vergult de misslagen. Zy bedekt de onvolmaaktheid, enz. Zo veel geeft het die hoedanigheid te bezitten.*

FRAN CART was ook inzonderheid bemind by

de Infante Isabelle, voor welke hy geschildert heeft de *Misterien*, of verborgentheden van den Rozekrans, die gezonden zyn aan Paus Paulus den vyfden, en naderhand in koper gesneden.

Anna Françoise de Bruns, die hem in maagschap bestond, heeft hy de Schilderkunst geleerd; zoo dat zy alle Schilderessen van dien tyd overtrof.

Naderhand ontsloeg hy zig van alle zyne oeffeningen, en gaf zig over aan de liefhebbery der bloemen; die hem verstrekte tot een Zinnespiegel van zyn vergankelyke leven, dat ook kort daar aan verging.

[Pieter Mierevelt]

By het uiteinde van *Michiel Janze Mierevelt* hebben wy met een woord of twee gezegt, dat hy twee Zonen had naargelaten, die zig beide in de Konst oeffenden, en PIETER de oudste inzonderheid den Vader in de Konst van Pourtretschilderen niet ongelyk was; ook de plaats waar te Delf overblyfselen zyner Penceelkonst te zien waren aangewezen. Op het jaar nu van zyn geboorte 1596, moet ik 'er tot lof en roem van PIETER MIEREVELT dit byzeggen: Dat, eer ik eens wist dat *Mich. Mierevelt* Zonen naargelaten had, of van hunne Konst iets gezien, my een Pourtret vertoond wierd by Gerardus Wigmana Konstschilder t' Amsterdam, dat hy voor een stuk van *M. Mierevelt* gekogt had, daar ik het ook voor aanzag. Dog het merk (zynde een P en M door een gevlogten met het jaartal 1620) dat op den agtergrond stond, deed my daar aan twyffelen, tot dat ik t' huis komende, de beschryvinge van Delf opsloeg, en daar op pag. 851 geboekt vond, dat Michiel een Zoon PIETER genoemd gehad heeft, welke overleden is in het prilste van zyne lente-

jeugt den 11 van Wintermaand 1632 het 27 jaar zyns levens.

Zyn tweede Zoon J A N had mede een goed begin gemaakt in de Konst; maar een ongelukkig toeval belette den voortgang: hy werd krankzinnig en stierf in 't jaar 1633.

[Leonard Bramer]

Dit zelve jaar 1596 bragt voort LEONARD B R A M E R . Deze door reislust gespoort begaf zig al met zyn achttiende jaar op reis naar *Atrecht* in *Artoys*, van daar naar *Amiens*, *Parys*, *Marsellie*, *Genua*, eindelyk naar *Romen*, daar hy zig eenige jaren heeft opgehouden, eerst met yverig en naarstig zyn Konst naar zoo veel heerlyke voorwerpen voort te zetten, en daar na met zyn talent te vertoonen aan de konstliedige Hoven te *Romen*, *Venetien*, *Florence*, *Mantua*, *Napels*, *Padua* &c. Zyne Konstwerken die hem voornamentlyk berugt maakten, waren, eene Opwekking van Lazarus, heel woelig van ordonantie wel geteekent, en geestig van dag en schaduwe. Een verlooehening van Petrus en meer andere: en wyl hy meer op roem dan op gelt gezet was; vergenoegde hy zig daar meê, dat zyn naam door geheel Italiën berugt was; en trok weder naar zyn Vaderland, om daar ook zyne Konst te vertoonen. Thans pronkt het Princelyk Huis te Ryswyk nog met een voornaam staal van zyn loffelyken geest. Zyn beeltenis gevolgt na 't geen Ant. vander Does gesneden heeft, staat in de Plaat I. boven aan.

Men ziet dikwils onder de beminnaars van Konst, nog van zyn kleine historitjes op koper geschildert, die geestig van vinding en Konstig gedagt zyn.

Op een zyner voorname op koper geschilderde tafereelen, verbeeldende Thisbe, met Pyramus

t.o. 164

haren minnaar, heeft Lud. Smids dit volgende vaers gemaakt:

*Eerwaarde grysheid! wat zoekt gy, by naaren nagt,
Met toorts ligt, aan dit graf van Ninus? 't is de Vader
Van Pyramus, en het is THISBES Moeder zag!
Hoe zullen deze twee zig houden, treênze nader?*

*Hier legt de minnares, in 's minnaars bleeken arm.
O t'ongelukkige, en te deereyke lyken!
Elk word zyn kind gewaar. Zie beider droef gekerm
De Moeder knikkebeent. Hy stut haar in 't bezwyken:*

*Dog onder 't stutten, zeeg hy met de Vrouw haast neer,
Had BRAMER hem niet, met de kragt van kloeke verven,
Gesterkt; 't bloed met een nagt gedekt, en 't moordgeweer
Verborgen in het gras; hy poogd haar zelf van sterven*

*Te vryen, met metaal geharnast, op dat zy
Dus eeuwig treuren in een koop're Schildery.*

Men vind onder d'oude Konstschilders stalen van zulke die met hunne werken traag of langzaam voortgingen, en wederom anderen welker werken (gelyk het spreekwoord zeit) *als van de hand vlogen*, aangeteekent.

Protogenes nam veel tyds tot het maken zyner Kunstwerken, schilderde dezelve viermaal over, om dat zy het marmer zouden kunnen verduuren. *Leonard da Vinsi* zegtmen, dat over zyn schoone *Mona Lisa*, vier jaren bezig was, en 't stuk nog

onvoldaan liet. En *Zeuxis* roemde dat hy lang over zyne werken bezig was, zeggende: *De rasheia geeft geen bestendige schoonheid, daar de gestadige en langzame arbeid, een bestandige kragt, het werk een duurzame luister geeft en doet behouden.* Waar op het spreekwoord past,

Haast gedaan, haast vergaan.

Anderen daar en tegen hebben hunne Konstwerken met een ongelooffelyke vaardigheid weten af te maken, als *Rosso, Pordenenes, Peeryn del Vago, Polidoor*, en oulings onder de Nederlanders *Frans Floris*, die, wanneer hy eens boven zyne gewone rassigheid wilde toonen wat het penceel vermogt, wanneer het door yver aangezweept word, schilderde zeven beelden levens groot, in den tyd van zeven uren, welke dienen moesten tot de prachtige inhaling van Keizer Karel tot Antwerpen.

Deze voorbereitselen hebben wy gemaakt om die drie bekende penceelkampers, namentlyk *KNIPBERGEN, VAN GOIJEN*, (waar van wy daadlyk breeder zullen spreken) en *PARSELLES* daar by te gedenken. *Deze* (dus verhaald het Hoogstraten, in zyn VI Boek van *de Hooge schoole der Schilderkonst*) *hadden t' zamen een wedding aangegaan, om elk binnen zonneshyn een stuk te maken.*

KNIPBERGEN stelde een tamelyk grooten doek op den Ezel, en het penceel tot zyn wil hebbende, begon op zodanig een aangewende wyze te schilderen, dat al wat hy ter neer zette gedaan was; want lucht, verschiet, geboomte, gebergte, en stuyvende watervallen, vloeiden uit zyn penceel, als de letteren uit de pen van een vaardig Schryver. Hy sloeg zyn bladerwerk en spartelende groente, op een

aangewende lugtige wyze; de dunne wolken dreven hem als van de hand, en de klipagtige rotsen, en brokkelige gronden werden als spelende uit zyne verwen geboren. Nevens dezen zat JAN VAN GOIJEN die op een gansch andere wyze te werk ging. Want zyn geheel paneel overzwadderende hier ligt, daar donker, min of meer als een veelverwige Agaat, bestont hy allerlei aardige koddigheden daar in te zoeken, die hy met weinig moeite, door penceeltoetsen kenlyk maakte, zoo dat ginder een geestig verschiet, verciert met boere gehugten zig op deed. Hier zagmen een oude steevest, met poort en waterhoofd voor den dag komen, en zig in 't aankabbelende water spiegelen, ook verscheiden slag van Schepen, en Schuiten met vragt of reizigers beladen. In 't kort zyn oog, als op het uitzien van gedaantens, die in een Chaos van vermengde verwen verborgen lagen afgeregt, stierde zyn hand en verstand op een vaardige wys, zoo datmen een volmaakte schildery zag, eer men regt merken kon, wat hy voorhad. De derde was PARSELLES, die groote Fenix in 't Zeeschilderen. Maar de aanschouwers gaven den moed byna verloren, als zy zagen hoe traag hy zyn penceelen handelde, ja het scheen in 't eerst, of hy moedwillens den tyd verkwiste, of niet wist, hoe te beginnen. Maar dit kwam om dat hy eerst een vast denkbeeld vormde van zyn gansche werk, eer hy verf op 't paneel bragt. Maar de uitslag toonde wel dat dit de regte wyze van doen is; want schoon hy in langzaamheid volharde, hy nam alles zeker en wis, en was des avonds zoo wel klaar met zyn stuk, als zyn tegenstryders; en hoewel KNIPBERGENS stuk grooter, en VAN GOIJENS volder van werk was, PARSELLES had in het zyne meerder natuurlykheid waargenomen, en 't werd ook by de kenners waardiger geschat, schoon yder in

't zyne niet en was te verwerpen.

Ik houde deze laatste wyze ook wel voor de zekerste, ook de tweede wel voor de vreemdste; en lust het u Lezer, te luisteren, ik zal u diergelyk verhaal doen van den Franschen *la Fage*, door zyne Teekeningen en Printkonst genoeg bekend.

[Joan vander Brugge]

JOAN VANDER BRUGGE, die te Parys omgang met hem hadde, had zyne Landsluiden, Brabanders, wonderen van dezen *Raimond la Fage* weten te vertellen, en hun belofte gedaan, dat hy hem eens van Parys meê zouw brengen, gelyk hy dan eindelyk deed. Hy kwam met hem in de gewoone schilderskroeg, en plaatste hem nevens den schoorsteen aan den haart, zonder dat ymand daar eenig agt op gegeven had, veel min eenig vermoeden dat dit *la Fage* was, die met hem was ingekomen. Behalven dit had hy geen glansig goud, of zilver om zig, dat straks het oog trekt en dikwils gelegenheid veroorzaakt in de nieuwsgierigen om te weten wie zoo een is.

'T leed niet lang of 't gezelschap maande VANDER BRUGGE tot het voldoen van zyne belofte, waar op hy met een lachenden mond antwoorde: *Of ik hem nu eens meê gebragt had?* Hier door stak elk d'ooren op, en begon d'een voor en d'ander na te vragen: waar is hy? Daar op (na hy hen een lange wyl in de maling gehouden had,) zeide hy: *la Fage is onder ons gezelschap, en wees hem aan:* dog zy namen dit op voor spotterny, waar om ook sommigen zig niet ontsagen te zeggen: (wyzende met den vinger op hem) *is dit la Fage? hy lykt 'er wel na.* Dit lokte *la Fage* uit den hoek; die zyn hals als een paauw opstak, en met een bytende stem zeide: *Ik ben 't zelf, en wilt gy 'er 't*

bewys van zien, zoo doen papier en inkt geven. Dit werd hem straks bezorgt, en hy aan de tafel gezeten, daar zy alle rond om henen schoren, en voorts op stoelen en banken klommen, om over de voorste heen te kunnen zien, vraagde hy: *wat zy wilden dat hy zoude maken?* waar op een uit den hoop hem toeriep: *Pharao daar hy in 't Rode Meir verdrinkt,* 't welk van alle tegengesproken wierd; wyl onbehoorlyk was, hem, die hun d'eer aandeed van in 't gezelschap te komen, een werk te vergen daar de gansche avond meê zouw deurloopen, en over zulks geen tyd overig zyn om hem eenig vermaak aan te doen. 't Woord was egter gesproken, en *la Fage* begon aan 't werk, maar op een wyze waar van zy alle verbaast stonden te kyken. Hier schetste hy een arm, ginder een been, hier een hoofd, daar een voed; dan eens eenige beginselen van t' saam gekoppelde beelden in 't verschiet, straks weer op den voorgrond; zulks dat in 't kort het gantsche blad papier alom bezaaid stond met stukken en brokken, van paarden en menschelyke figuren. Eindelyk kwam die *Chaos* van onder een vermengde leedematen, tot een Konstige welgeschikte teekening aangegroeit, binnen den tyd van twee uren tot aller verwonderinge voltooit, waar in hy verbeeld had hoe Pharao met zyn krygsheir, en paarden en wagenen, waar mede hy Moses vervolgde, in 't Rode Meir verdrinkt, die met Aaron en gans Israël op het drooge over hunne verlossinge juigten. En dat alles vast naar de Konst geteekent met een menigte van cierlyke byvoegselen, zoo vazen als kruiken, en menigerhande veranderinge van dragten, sluyers en hoofdhulsels, te lang om te verhalen. Dit is my dus van goederhand berigt, en ik geef

het, zonder daar op te woekeren, voor den eigen prys, als ik het ontvangen heb weêr over. Zyn Leerling *Bauttard* thans in Engeland, heb ik 't ook op gelyke wys, dog ontrent een werk van geringer beslag in een vol gezelschap, daar ik tegenwoordig was, zien doen.

[Jan Josephszoon van Goijen]

In 't jaar 1596, op St. Pontiaans avond, die toen kwam op den 13 van Louwmaand, is geboren JAN JOSEPHSZOON VAN GOIJEN, binnen Leiden. Zyn Vader Joseph Jansz. van Goijen, was een beminnaar van de Teeken- en Schilderkonst; en ziende in zyn Zoons geneigtheid en drift tot de Konst, heeft gereed bewilligt in hem daar toe op te brengen, gelyk hy hem ook, om in de beginselen der Konst onderwezen te worden bestelde by *Koenraad Schilperoort* landschapschilder. En naa het verloop van drie maanden by Mr. *Isak Nicolai*, geestig schilder en Borgermeester: dog hy bleef daar mede niet lang, nog ook by *Jan Adriaansz. de Man*. Waar na (zyn Vader in den zin hebbende hem een glasschilder te maken) hy besteld werd by *Hendrik Klok*. Maar VAN GOIJEN verklaarde voor dat beroep geen geneigtheid te hebben, maar tot het olyverfschilderen alleen: waarom zyn Vader hem om de Konstdrift in hem niet te blussen, te Hoorn in Noordholland bestelde by *Willem Gerretzen*, by wien hy ontrent den tyd van twee jaren de Konst met yver en naarstigheit behartigde. Naa welken tyd hy zig weder naar Leiden begaf, en oeffende de zelve voort by zig zelven. Ontrent negentien jaren oud zynde becroop hem een reisluijm, hy vertrok naar Vrankryk, maar kwam, na dat hy de voornaamste Steden doorzien hadde, weder te rug. Zyn Vader ziende dat hy reeds veer in de Konst gevordert was, wil-

de hem graag tot een groot meester zien aangroeijen, en zig geen kosten ontziende, trok met hem naar Haarlem en besteede hem by den vermaarden Landschapschilder *Esaias van den Velde*, by wien hy een jaar bleef, en zodanig in de Konst toenam, dat elk zig daar over verwonderde. Hy kwam te trouwen en bleef van toen af te Leiden de Konst oeffenen tot den jare 1631. Wanneer hy om eenige reden met 'er woon naar 's Gravenhagen vertrok, daar hy ook gestorven is in 't laatst van Grasmaand 1656.

Hy schilderde meest stille watergezigten, met binnenlandse Marktschepen, en Vissers schuitjes, en een Kerkje, of eenig bekend Dorpje in 't verschiet. Gelyk hy ook de meeste van die naar 't leven geteekent heeft; welke teekeningetjes, met zwart kryt geestig aangetoetst, nu nog onder de liefhebbers bewaart worden.

Doorgaans zietmen dat zyne stukjes wat eenkleurig of graauw zyn: maar dus zynze van eersten af aan niet geschildert; maar in dien tyd was 'er een verf die men Haarlems blaauw noemde, nu buiten gebruik, om dat zy geen stant houdt, dat daar d' oorzaak van geweest is.

Zyn Beeltenis zietmen in de Plaat H, onder *Jordaans*.

Onder zyne Stad en tydgenoten worden opgeteld,

Kornelis Liefring,

Arnoudt Elzevier, en

Egmont Kornelisz. Stooter, die hunne Konst dagelyks met vlyt en yver oeffenden, tot den jare 1640.

De geltmiddelen (een groot behulp om tot wetenschappen te komen) zietmen ongelyk in de waereld gedeelt: en zoo het zeggen van een oud Fi-

losoof zeker gaat, *zoo gevende Goden zelden Rykdommen en verstant te gelyk.*

Schamen moeten zig zoo veel luye leeggangers, over het verwaarloozen van den kostelyken tyd. Dog het gaat in de waereld als het spreekwoord zeit: *Die wel zouden willen, en kunnen niet.* Veel menschen hier toe genoegzaam van den Hemel gezegent, verzuimen die schoone gelegenheid; en eenigen die graag tot wetenschappen zouden willen komen, word door behoefte, of iets anders, de tyd tot d' oeffeningen onmedogent ontrukkt. Dog een onophoudelyke drift komt die klip wel eens te boven, en maakt dat zy heur doel bereikt. De spreuk van Juvenaal:

*'T beurt zelden dat een Geest den hoek te boven raakt:
Die in zyn armoe naar de wetenschappen haakt;*

Zeit niet, *'t beure nooit, maar zelden.* Dit zal de volgende levensbeschryving bevestigen.

[Pieter Pietersz. Deneyn]

In 't jaar 1597, op den 16 van Wintermaand is tot Leiden geboren P I E T E R P I E T E R S Z . D E N E Y N , of *van Neyn*. Twaalf jaren oud zynde heeft zyn Vader hem besteed by een Steenhouwer, daar hy eenige jaren by bleef; maar zyn geest bekwaam tot grooter bezigheden, dreef hem aan tot het leeren der *Mathematise* wetenschap, en vorder tot de *Bouw- en Doorzigtkunde*. Maar zyn ouders niet groot van vermogen, konden het hem niet volkomen doen leeren. Egter was zyn drift tot diergelyke wetenschappen zoo groot, dat, (niet tegenstaande hy dagelyks met zyne handen den kost met Steenhouwen winnen moest) hy, daar in zoo veer gevordert en toegenomen was, dat hy zelf in staat was om het aan anderen volkomentlyk

te leeren. En wyl hy uit dien hoofde kennis en omgang met veelweters, en ook schilders had; ook aan *Esaias van den Velde* Lantschap en Batalje Schilder; zoo liet hem die eerst eenige zyner teekeningen en daar naar ook van zyne schilderyen, (op voorgaande berigt aangaande de mengeling der verwe, om dat hy een byzondere drift in hem zag) na maken. Waar door hy zodanig in korten tyd gevordert was, dat hy zig in staat bevond van zyn huisgezin daar door t'onderhouden. In den jare 1632, wierd hy Stads Steenhouwer, welke bediening hy nevens het schilderen waar nam, en onderhouden heeft, tot den jare 1639, wanneer hy al eenige jaren met een benaauwde borst gekwelt, (een gebrek dat den Steenhouders eigen is) eindelyk, stierf op den 16 van Lentemaand.

[Roelant Rogman]

Nu volgt ROELANT ROGMAN geboren tot Amsterdam in 't jaar 1597. Deze was een braaf landschapschilder, bragt een goede houding in zyn werk, maar schilderde ruuw, en wat te veel gebraden, of getaant: of dit nu hier by kwam dat het hem aan zyn gezigt scheelde, (want hy had maar een oog) weet ik niet.

Hy was inzonderheid yverig in het teekenen naar 't leven, en men ziet heden nog veele vervalle Kloosters en Borghten in print, welke naar zyne teekeningen uitgegaan zyn. My gedenkt een geheel boek met teekeningen gezien te hebben, waar in de meeste Hollandsche stamhuizen, en bemuurde, of omwaterde sloten afgeschetst stonden. De geneigtheid tot de Konst bleef hem tot zyn ouderdom by; maar hy plag gemeenlyk te zeggen: *Als men de dingen komt te weten, is men versleten*. Hy was in den jare 1686 nog in 't leven en woonde t'Amsterdam in 't Oude-Man-

huis, oud zynde 88 jaren; en stierf zonder getrouwd geweest te hebben; het geen men gemeenlyk, zegt Micio by Terentius, voor een geluk rekend. Hy was in zyn tyd, met *Gerbrant van den Eekhout*, een groot vriend van *Rembrant van Ryn*.

Hem volgt THEODOOR ROMBOUTS, die door uitstekenden vlyt en leeryver zoodanig in de Konst gevordert is geweest, dat hy den eernaam van een groot meester gehad heeft, hy had Italiën en meer andere landen bereist, en is gestorven te Antwerpen in 't jaar 1637. waar hy ook geboren was op den jare 1597.

*De Konstgodes laat zig niet in heur neiging dwingen.
Men pleit vergeefs by haar, op 't oude voorregt, dat
Eerst Griekenland, daar na Oud Rome heeft gehad;
Haar Konstvuur broed, en teelt, wel eens uit dorpelingen
Verheven geesten, die uit zuiv're zucht tot loon,
De Konst verciereren met een blinkende eerekroon.*

[Pieter Zaenredam]

Dit passen wy toe op PIETER ZAENREDAM geboren in 't jaar 1597 den 9 dag van Wiedemaand binnen het Dorp Assendelft.

Deze al vroeg zyn Vader verloren hebbende, kwam met zyn Moeder in 't jaar 1608 binnen Haarlem wonen, en zig vindende van natuur tot de Konst genegen, kreeg gelegenheid van by den Konstschilder *Frans Pieterz. de Grebber* te komen, daar hy eerst de teekenkonst, naderhand ook de schilderkonst leerde en zig daar yvrig by bleef oeffenen tot het jaar 1622. naa welken tyd hy de Konst by zig zelve vlytig voortzette en kwam tot Haarlem als meester in 't St. *Lukas Convent*, den 24 van Grasmaand 1628. Toen zette hy zig tot

het schilderen van *Perspectiven, Kerken, Zalen, Galeryen*, en *Gebouwen* zoo van binnen als van buiten te zien: en had een preislyke behandeling ontrent zyn werk.

Een staal van zyn loffelyke penceelkonst ('t geen alleen genoeg is om zyn konstroem eeuw in eeuw uit levendig te houden) is de afbeelding van het oude Stadhuis van Amsterdam konstig in 't klein geschildert, thans nog voor een waardig Kabinetstuk gehouden; aan het welke de Dichter P. van Rixtel ook gedenkt in zyn *Mengelrymen* p. 52. daar hy het tegenwoordige Raadhuis zig verheffende op zyn oude glorie, dus doet spreken.

*Dat oud gebouw, gesloopt aan vonken,
Lag lang in assche, en puin verzonken,
En wierd niet meer genoemd, indien
Het zig niet op 't paneel liet zien,
Door ZAENREDAMS penceel en verven,
Die *Spaar-geest, heeft het voor zyn sterven,
Herbaart, en eer het lag gebukt,
De dood, die 't al vernield, ontruk;
En leerd in Schilderkonst aanschouwen,
De nietigheden der gebouwen,
Terwyl myn Borgermeesterzaal,
Nog glans trekt uit die oude praal.*

[Salomon de Bray]

Thans verschynd ook ten Toneel SALOMON DE BRAY geboren te Haarlem in 't jaar 1597. Deze werd onder de brave Konstschilders van zyn tyd getelt, en geprezen om het voortplanten dier Konst in zyne Zoonen: welke hy eene lange reeks van jaren door zyn Konstkundig oordeel, in hunne oefeningen heeft onderschraagt; aangezien hy

* 't Spaar vloeit door Haarlem.

nog eenige weken na zynen jongsten Zoon heeft geleefd. Deze was JAKOB DE BRAY, een der uitgelezenste paerlen aan Haarlems Stedekroon, dewyl hy een groot meester in de schilder- en teekenkonst is geweest.

De Konstbeminnde *Arn. van Halen* tot Amsterdam heeft een stuk met levensgrootte beelden van hem, verbeeldende Koning David, daar hy in koorgewaast spelende op zyn harp voor de Bontkist staat, verzeld met zingende en spelende Levyten 't welk konstig geteekent vleijend zuiver en kragtig is geschildert, en 'er zoo wel uit ziet, of 't eerst uit het penceel kwam. Dit stuk is gejaarmerkt 1697 ten bewys dat hy eenen goeden ouderdom bereikt heeft. Tusschen beide moet ik ook zeggen; dat aan zyn penceelwerken ligt te zien is, dat hy zig het naakt wel verstaan heeft. En wat zyne teekeningen op papier en perkament konstig en ten uitersten uitvoerig, met zwart en rood kryt door malkander gebruikt, aanbelangt, daar van bezit de Konstlievende Heer *Isaak del Court* wel de meeste en beste.

In *P. van Rixtel Mengelrymen*, vind ik dit volgende op de afbeelding van den Haarlemmerdichter *Fr. Snellinx* door *J. de Bray* geschildert.

*De BRAY vertoond zyn Konst aan Snellinx op 't paneel;
Maar Snellinx toont zyn Geest, doorlugtig in zyn blaren;
Zyn inkt verstrekt hem verf, de veder zyn penceel.
Ligt Vondel aan het Y, hy ligt nog meer aan 't Sparen.*

Maar onze dichtgeesten zouden hier niet alle ja toe zeggen. Hy stierf tot Haarlem in 't jaar 1664 in Grasmaand, en zyn Vader SALOMON volgde hem naar 't Graf op den 11 van Bloeimaand. De wormen mogen zyn lichaam verknagen, maar zyn naam blyft eeuwen duuren; door dien zyn Zoon DIRK (die een fraai Bloemschilder, naderhand Monnik werd) zyn borstbeeld konstig in hout gesneden heeft. Het welk wy geplaatst hebben in de Plaat I onder de Beeltenis van *L. Bramer* op de linkerhand van *Dirk van Hoogstraten*.

Hadden de menschen eenen zin (zeit het spreekwoord) *zy zouden eenen weg loopen*, maar wy zien dat yder al van een byzondere drift aangevoert en gedreven word. De Schilderkonst heeft hare byzondere deelen, en by gevolge keurs genoeg tot voldoening van yders lust, en verschillige geneigtheid.

[Adriaan van Utrecht]

ADRIAAN VAN UITRECHT verkoos het Schilderen van vrugten, dieren, inzonderheid Indiaansche vogels, en alle soort van pluimgedierte. 't Geen hy zoodanig natuurlyk schilderde dat zyn Konst in verscheide waereldsoorden getrokken is geweest. En waarlyk dusdanig een stil leven zou my ook meer behagen, als geschilderde Boeken, Brieven, Zandloopers, Doodshoofden en diergelyke vertoonsels, daar een vreesagtig of bygeloovig mensch by schemerend lamplicht wel voor schrikken zou. Zyn penceel was zoo vleijende dat hy(om geen andere grooten te noemen) ook de gonst en geneigtheid van den Konink van Spanjen daar door tot zig getrokken heeft; daar hy een gunstigen *Mecenas* aan had.

Sandrant zeit: *Zyn eerste doen* (dat hem veel

ligt aanleiding tot de Konst zal gegeven hebben) *was het opzetten van alle soort van pluimgedierte, 't geen hy zoo konstig wist te doen, dat de dieren schenen te leven, en veel gekogt wierden om op Kabinetten te zetten.*

[Hubertus Grimani]

Hy was geboren te Antwerpen, in 't jaar 1599. en is gestorven in 't jaar 1651. Zyn jaargenoot

HUBERTUS GRIMANI, anders gezeit HUBRECHT JAKOBSZ. geboren te Delf, was, in zyne Jeugt tot het reizen geneigt, hebbende wel negen of tien jaren te Venetien aan 't Hof doorgebracht by den Hertog, van wien hy den bynaam van GRIMANI aangenomen heeft, dien zyne nakomelingen hebben aangehouden. Hy was een goed pourtretschilder, maar wanneer hy naderhand gelegenheid had om voor Engelsche Heeren (welke niet veel gedult hadden om zoo lang voor hem te zitten, als vereischt werd om 't werk te door schilderen) te werken, *heeft hy 'er wat ligt* (gelyk men voor een spreekwoord zeit) *overgelopen*, waar om zyne laatste werken niet zoo goed als zyn eerste geschat worden. Hy stierf in den Briel, ontrent den jare 1628 of 29.

In den tyd van HUBR. JAKOBSZ. leefde ook WOUTER CRABETH kleinzoon van den berugten *Wouter Pietersz. Crabeth*. Deze was een der voornamste Leerlingen van *Korn. Ketel*. Hy bezogt Vrankryk, Italien, en de vermaarde schilderschool te Romen. Van waar hy na een dertien jarige reis weder kwam in zyn geboortestad Gouda, en daar in 't jaar 1628 trouwde met Adriana Vriesen. Onder zyn beste werken word getelt een Maria's Hemelvaart, het altaarstuk in de bidplaats van J.W. Zyn laatste groot stuk dat hy geschildert heeft was de toenmaals regerende krygsraat

tot Gouda, 't geen op de zaal van St. Joris doele hangt.

[Antoni van Dyk]

Dit zelve jaar 1599. op den 22 van Lentemaand is ANTONI VAN DYK geboren, en te Antwerpen in de wieg geleit, om tot zynen volkomen wasdom aangegroeit in de zestienhonderste eeuw onder de Konstenaren, als een Fenix onder de vogelen, in schoonheid uit te blinken.

Zyn Ouders hebben voortyds te s'Hertogenbosch gewoont, daar zyn Vader de Konst van 't Glasschilderen oeffende, als uit de beschryvinge van Gouda door J. Walvis te zien is, daar men dus leest: *Daniel* (te weten de Zoon van den Predikant Herboldus Tombergius) *oeffende zeven jaren deze Konst onder Westerhoud; en naderhand by den Vader van Antoni van Dyk die een goed glasschryver was, in den Bosch.* &c. 'T lust ons (om een aanvank van VAN DYKS levensbedryf te maken) den Vader uit zyn verbrande lyk te doen opzien, op dat zyn geest zig verheuge over den schoonen en heerlyken luister van zynen Zoon, in een Poëtische beschryving, of zinspelend vertoog van den vogel Fenix; waar toe wy ons bedienen van 't rym van Joach. Oudaan.

*Maar als ze merkt eer lang hoe d'as, in een gedrongen,
Opwellende uit dien klomp, en Lykbus, eenen jongen
Te voorschyn brengt, een vrugt die na den Vader sweemt,
Die 't blinkende gewaad den voor'ge pennen neemt,
(Daar d'Eed' le mengeling der goude en purp're veeren
Zig tot een halsjuweel, en borstcieraad schakeren)
En met dien glans hervormd, komt dryven door de lugt;
Dan juichtze: dan verschynt een ongemeene vlugt*

*Van Voog'len, van alom, die vrolik in 't ontmoeten
Met grunz'len en gezang dien Zonnezoon begroeten.*

En waarlyk veelen hebben uit een Konstminnende drift, anderen uit leerzugt gedreven, altyd zyne werken met verwonderinge beschouwd. Ja de bevindinge heeft ons doen zien hoe als eenige van zyne voorname werken in 't ligt gesteld worden, en gelegenheid gegeven is omze te kunnen zien (gelyk toen die stukken in 't jaar 1713 van 't Loo gebragt op 't Heere Logement te zien waren) de menschen om de zelve als de muggen om het ligt zworven. En zoo men Konst agting moet toedragen, zoo verdientse die van VAN DYK waar in niet alleen een naar de Konst geregelde teekening met het leven over een komende bespeurd word; maar die met het schoonste leven zoude twisten: als ook een kragt en helderheid in de mengeling der verwen, daar men de natuur, zoo ze zig nevens de zelve wilde ter monsteringe stellen, van schaamte zoude zien blozen. De Konstminnaars hebben ook op den verkoopdag den 26 van Hooimaand van 't jaar voor gemeld, aan de waereld doen zien wat agting zy voor van Dyks Konst hadden. Want een stuk (waar in verbeeld stond Maria, Joseph, Jesus nevens eenige dansende kintjes) hoog 7 voet en breed 10 voet, werd verkogt voor 12050 gulden.

Ik die de gelegenheid gehad heb om een groot deel van zyn konstige Pourtretten in Engeland van naby te kunnen beschouwen, heb menigmaal moeten verwondert staan over de enkele behandelinge, die zeer welstandig en egter op een ligtvaardige wyze aangetast is.

Om dan tot VAN DYKS levensbeschryving voort te varen, zegge ik vast te gelooven dat de

Schryver der Stad Gouda boven gemeld, dit van zyn Vader naar trouw en waarheid heeft geboekt; en geen toeleg heeft kunnen hebben om de nakomelingen hier door te misleiden, wyl hy geen vooruitgezig heeft kunnen hebben, dat dit ooit tot bewys van, of voor deszelfs eer zoude kunnen dienen, of te pas gebragt worden, gelyk het nu doet. Want hier door valt nu die gansche vertelling die men gemaakt heeft; (als of VAN DYK door *Rubbens* als van de straat was opgeraapt, en opgevoed, zonder te weten van wien hy voortgesproten was) van zelfs om veer.

Eene zaak brengt my wat belemmering aan: dat is, dat ik verschil onder de Schryvers, in opzigt van het jaar zyner geboorte vind. Wie zal regter wezen? en nogtans wilden wy wel zeker wezen in onze aantekeningen. *Korn. de Bie* stelt het jaar zyner geboorte als boven in zyn Boek ook onder zyn portret. Maar *Moreri* in zyn algemeen Woordboek: *dat hy is geboren in 't jaar 1598.* nu kan ik dit als geen drukfout aanmerken dewyl hy ook het jaar van zyn sterven vervroegt: dog *Moreri* staat hier in alleen tegen alle getuigenissen: en wy zullen den meesten hoop volgen, maar ik vind by gemelden Schryver zaken in zyn leven voorgevallen die van anderen meede beschreven zyn, dog by hem veel naaukeuriger, en met meerder oplettentheid geboekt. Gelyk onder anderen wie zyn eerste meester in de Konst is geweest; dat hy een vrouw gehad heeft met wie hy getrouwd was, ook van wat geslagt, daar andere zoo maar wat in 't wilt (als men gemeenlyk zeit) over geschermt hebben, en in twyffel getrokken of hy ook wel een egte vrouw gehad heeft; als ook byzondere berigting aangaande zyne naarlatschap, en meer

byzonderheden, die wy op haar plaats zullen te pas brengen. Welk alles my gerustheid geeft van hem daar in te mogen volgen. Maar dat hy steld, dat, *Henrik van Balen* zyn eerste onderwyzer in de Konst zoude geweest zyn; zoude hy, indien hy geweten had dat zyn vader een Konstoeffenaar geweest waar, niet gezegt, maar die eer aan zyn vader gelaten hebben; wyl het bedenkelyk is dat hy zyn Zoon van der jeugt aan naar mate zyner bevattinge in de gronden der Konst zal hebben onderwezen.

En niet alleen was de vader van VAN DYK een Konstoeffenaar, maar ook zyne moeder een berugte Konstenaresse met de Borduurnaald. Onder hare gestikte werken word geprezen een schoorsteenkleed, waar in zy door allerhande koleur van zyde de Historie van Susanna afgebeeld had, de Beelden van een vasten omtrek, en de vermenginge der kleuren naar den aart van elk ding, als ook den boord van 't kleed met losse ranken zoo konstig door malkanderen gevlogten, dat dit eene stikwerk alleen genoeg was om haar vernuft te roemen. Daar by word ook verhaald dat zy inzonderheid met yver daar aan gewrogt heeft, in dien tyd als zy van ANT. VAN DYK (wiens beeltenis hier over staat) zwanger ging.

Of VAN DYK nu het onderwys van *van Balen* gehad heeft voor hy by *Rubbens* kwam, daar van is geen zekerheid; maar dat hy een Leerling van *Rubbens* geweest is, is by allen bekend, gelyk ook dat hy zoodanig in de Konst onder zyn leiding is toegenomen, dat hy hem stelde aan zyne beste werken te schilderen. Hy heeft nog by zyn meester zynde, deszelfs portret, dat van zyn vrouw en verscheide anderen gemaakt, als mede zommige

t.o. 182

stukken met verscheiden Beelden van welke alle hy meerder roem als geld oplei, uit oorzaak dat *Rubbens* by alle Grooten aangezien (gelyk ik meer gezegt heb) hem in alle voordeelen te veer voor uit was, om het tegens hem op te halen.

De twee eerste stukken waar aan hy zyn vermogen in de Konst dede zien, wanneer hy van zyn meester was, waren, de Gevangenneming van Christus in den Hof; en daar hem door de Roomsche Krygsknegten de Doornekroon word op 't hoofd geplant.

In dezen tyd was Italiën in vollen bloei; en scheen yder uit te lokken tot een renloop in de Konst om een onsterfelyke eerekroon; ja men sprak van Romen niet anders als de Grieken van Athenen, even als of de Konstgodes daar haar zetel gevest had; waar door men dagelyks zag uit alle oorden Konstenaars daar na toe vloeijen; waar door onze VAN DYK meê den reislust in 't hoofd kreeg, daar hem zyn meester mede toe aanzette, en voortstuwde; om inzonderheid de Konst van *Titiaan* tot Romen en Venetien te gaan zien: Dog men verhaald dat hy dezen raad van *Rubbens* verdagt hield; even als of hy 't maar deed om hem van honk te helpen, op dat de stralen van zyn ryzende zon, zyn ligt niet zouden benevelen. Het zy daar meê zoo 't wil: verscheiden stalen hebben ons egter doen zien dat *Rubbens* VAN DYK opregt bemind heeft.

De reis ging egter aan, en de Heer *Nani* was een der genen die hem op den weg naar Rome verzelde. Dog de uitreis duurde zo lang niet als zy zig wel hadden voorgesteld, vermits de pest in verscheiden Italiaansche Steden in dien tyd merkelyk toenam. Echter was hy daar zoo lang dat, toen

hy weder te rug kwam, men aan de behandeling van zyn naakt wel zien konde dat hy de penceelkonst van den grooten *Titiaan* wel doortuurt had. Want men zag van dien tyd aan, meer een peerle moeragtige tederheid in zyn naakt doorspelen als wel voorhenen.

Naar dat hy zig in Vrankryk dan een lange wyl had opgehouden, zonder nogtans veel voordeel te doen, is hy weder te rug naar Antwerpen gekomen, daar hy welkom was, inzonderheid by zyn Meester *Rubbens*, die (zoo de vertelling anders waar is) hem onder genoegzame verstaanbare omstandigheden zyn Dochter aanbood, 't geen hy op een beleefde wyze van de hand wees, *onder voorwending dat hy van voornemen was de Roomsche reis nog eens weder te hervatten*. Maar dit was (gelyk men gemeenlyk in zulken geval zeit) *de Booschap niet*, maar dit; *Dat hy een algemeene liefde voor het moederlyke beeld hadde, en zyne geneigtheid tot geen een of enkel voorwerp bepalen konde*: hoewel hy naderhand nog in Engeland getrouwd is geweest.

Het eerste groot stuk dat hy maakte, na dat hy was van zyn reis wedergekomen, was het hoog Altaarstuk in 't Klooster van d'Augustinen t'Antwerpen, waar door zyn naam rugtbaar werd. Dog het Goud dat hy daar voor in zyn beurs stak, kon hy gemakkelyk dragen, door dien de Broederschap, die meer van 't hebben en houden, als van geven hielden, daar vry veel op wist te vitten, en wel op 't voornaamste van 't werk, te weten 't beeld van St. Augustyn; voorgevende dat het scheen als of hy dronken zynde, agter over viel: daar VAN DYK de verwonderinge, op 't beschouwen van 't Hemelsche gezigt, door die gestalte verbeeld had.

Weinig tyd hier naar werd hy ontboden van Frederik Hendrik Prince van Oranje, om zyn pourtret en dat van de Princes, en Zoon te schilderen; het geen hy tot hun groot genoegen uitvoerde. Wedergekeert tot Antwerpen, maakte hy een altaarstuk voor de Capucynen te Dendermonde, dat zoo wel uitviel dat het voor een van zyne beste werken geschat wierd.

Daar aan volgde het stuk voor de Cordeliers, verbeeldende een dooden Christus in den schoot van Maria. Deze drie stukken die elk op zyn schoonst geschildert, den roem van hun maker melden; al had hy niet meer als deze stalen van zyn Konst de waereld naargelaten, waren genoeg geweest omte doen zien, dat hy de Fenix onder de Schilders van die eeuw geweest is. Straks hier op vloeide hem van alle kanten gelegenheid toe tot het schilderen van pourtretten, die zoo wonder wel gelukten, dat het scheen of hy daar toe geboren was, zulks dat de eerste luiden van aanzien hem daar om aanzogten: onder deze was Izabella Klara Eugenia, Hertogin van Brabant enz. in Nonnekleeding door hem geschildert, daar J. Vos dit vaers op maakte:

Dus zietmen Izabell de hoofsche praal verdryven.

Zy leid het purper om de Nonnekleeding af.

Haar hoofd behaagt geen kroon, dan die van vredeolyven.

Zy kiest den palmtak voor den gouden paarelstaf.

De toppen van haar Deugt gaan hooger dan de wolken.

De Deugt der grooten strekt een baak voor alle volken.

Inmiddels werd hy bekend by de Engelsen door 't schilderen van zyn overkonstige pourtretten. En 't leed niet lang of hy wierd door den Ridder *Digby*

verzocht, om naar Brittannien over te schepen, gelyk hy ook deed. Deze bragt hem by Koning Karel, dien hy verscheide malen schilderde, als ook de Koninginne Henriette de Bourbon, en de Princen Karel en Jakob, voorts de meeste Lords en grooten van Engeland, waar door hem de beurs vry wat dikker opzwol als wel voorheenen. Daar by vereerde hem de Koning met de Ridderschap en een goude keten met 'sKonings pourtret, omzet met diamanten; en een jaarlyks inkomen. Waar door zyn yver en lust magtig werden aangespoort. Dog het is te beklagen dat veele van zyne beste werken, die hy voor den Koning gemaakt heeft, verstroot en verbrand zyn.

'T is waar, zyn yver en lust nam toe, terwyl zyn beurs aangroeide, maar 't leed niet lang of hy wierd door 't schoon praten van een bedrieger, die zig voor *Alchemist* of Goutmaker uitgaf, (daar deze menschen nogtans altyd goutzoekers zyn en blyven) zodanig betovert en misleid, dat hy een *Laboratorium* liet opregten, en duizenden daar aan te koste lei zonder dat 'er eenig voordeel uit quam; als dat hy daar door geleerd was zulks niet meer te ondernemen, en klaar bevond dat zyn Schilderkonst de beste en zekerste goudmyn voor hem was.

Hy die nu dagelyks aan 't Hof verkeerde, en zoo menig behaaglyk voorwerp zag, liet zyn oog vallen op de schoonste, die hy (wyl hy op geen andere wys, als door den weg van Huwlyken daar bezitter van worden konde) trouwde met goedkeuring van den Koning. Dit was een van de schoonste en eerste Dames van 't Hof, en van een oud adelyk geslagt uit Schotland, Dochter van den *Lord Ruten, Comte de Gorie*. Maar hy had met haar niet ten Huwelyk dan hare schoonheid en Adeldom.

Ik heb my niet genoeg kunnen verwonderen als ik in Engeland zynde, zag, zoo menig poutret met een zelve jaarmerk bestempelt: waar uit ik besluiten moet dat hy een ongemeen vaardig penceel moet gehad hebben. De meeste van de Hovelingen en Grooten van dat Koningryk zyn nevens hare Vrouwen, ook de Dames van Staat in dien tyd door hem geschildert, waar van 'er verscheiden in print uitkomen.

Op *Winsingdon*, het Landhuis van den Lord *Warthon* heb ik 32 poutretten, waar onder 14 ten voeten uit, in een vertrek geteld, elk in 't bijzonder van hem op 't heerlijkst en konstigst geschildert, inzonderheid de beeltenissen der Vrouwen: waar omtrent ik heb opgemerkt, dat hy een volmaakt schoon model tot het schilderen van de handen gehad moet hebben: als mede dat hy een zeker getal uitgekijpte welstandige buigingen en grepen van handen doorgaans in zyne werken gebruikt heeft; en dus een en de zelve handen aan verscheiden Beeltenissen te pas gebragt. En terwyl ik van zyne schoone en konstig gevormde handen schryf, schiet my in den zin, een grappig antwoord dat hy de Koningin daar op toeschoot. Deze dan door zyn konstpenceel een en andermaal afgemaald, vraagde hem, waarom hy hare handen, meer dan haar wezen had *geflatteert*, waar op hy tot antwoord gaf: *Om dat ik van de zelve belooning wagt*. Maar het is te beklagen dat zulk een voorligter in de Konst zoo ontydig door de dood wierd weggerukt. Dog wat zal ik zeggen? Hy had zig (dus is my in Engeland door verscheiden geloofwaardige menschen verhaald) aan de vlam van Kupidoo's fakkel gezengt, en de Hulpmeesters, om dien brand te koelen, hadden

zyn levensvuur met een uitgeblust, zoo dat 'er geen verwarmen aan hem was. Koning Karel, die een groote zugt voor hem had, beval aan zyn geneesheer, geen kosten ontrent hem t'ontzien, maar alles wat helpen konde in 't werk te stellen, met beloste van aan hem 300 *Guinea's* voor zyn herstelling ten geschenk te zullen geven. Dees deed dan een Rund keelen, de ingewanden in aller haast daar uittrekken, en hem (latende maar een weinig opening tot ademscheppen) daar naakt in naaijen, om zyn bloed te verwarmen, en de levensgeesten te doen opwakkeren: Maar 't was te vergeefs; hy leefde daar na nog maar een korten tyd, en stierf in 't jaar 1641, en werd in de Kerk van St. Paulus te Londen begraven.

Alle de genen, die men wel wenste dat lang leefden, om dat zy nut geven, zullen veeltids vroeg sterven: en de genen, die nergens goed toe zyn, leven 't langst, zeit Gratiaan.

[Jodocus de Momper]

JODOCUS DE MOMPER, nevens andere van zyne Konst- en tydgenooten, wier levens begin en eind ons onbekend is, hebben wy agter *van Dyk* geplaatst, aan wien zy dank verschuldigt blyven, voor dat hy hunne gedagtenissen door zyn Fenixpenceel heeft vereeuwigt. *K. van Mander* gedenkt aan de Momper in zyn Boek op p. 208 aldus; *Nog is t'Antwerpen een JOOS DE MOMPER, die uitnemend is in Landschappen, hebbende een geestige handeling. Zyn penceelwerken by allen Konstschilderen bekend, geven te kennen dat hy een braaf meester in dien tyd is geweest.* Zyn beeltenis is door den grooten *van Dyk* met eigen hand op 't koper geëetst.

[Johannes van Ravesteyn, Kornelis de Vos, Adam de Koster, Daniel Mytens, Artus Wolfart, Theodorus van Loon]

Zoo ook de Haagsche poutretschilder JOHANNES VAN RAVESTEYN, en KORNELIS DE

V O S *van Hulst*, aan wiens vaste wezens trekken wel te zien is dat hy een schrander vernuft is geweest.

ADAM DE KOSTER.

DANIEL MYTENS, die volgens zeggen van *Korn. de Bie* een Hollander is geweest, en vele aanzienlyke luiden met roem heeft geschildert, aangezien hy een vleezige en vleijende wyze van schilderen had.

ARTUS WOLFART Antwerpenaar: Die niet alleen berugt is door 't schilderen van zedebeelden, maar ook Fabelen en potseryen. En

THEODORUS VAN LOON van Leuven, die aan de behandeling van zyne kloeke beelden, genoegzaam deed blyken dat hy Rome gezien had. Met dezen Konstschilder zullen wy deze Eeuw sluiten.

[Tussenstuk]

Dus gaan de Eeuwen en te gelyk de Jaren van 's Menschen leeven voor hy, en die, welke zig d'een na d'ander levendig op den Schouburg lieten zien, zyn thans als agter de Toneelgordyn begraven. Op de spelling van dit woord word ik indagtig zeker berigt daar myne bedenkingen al voor lang van zwanger gingen, belangende het begraven der doode lyken, en de verschillige behandelingen welke d'oude daar omtrent gebruikten; aangezien dat ik van tyd tot tyd opgemerkt heb, dat de Konstschilders daar ontrent door onkunde dikwils misslagen begaan hebben; en veel meer ontrent der Joden als der Heidenen oulingse gebruiken. Want door dien de voornaamste lyken der Grieken en Romeinen met groote pompe verbrand wierden, en eenen breeden omslag met zig sleepten, zoo hebben hunne tydschryvers, inzonderheid He-

rodianus het zelve niet alleen met alle omstandigheid geboekt, maar is ook de gedagtenisse daar van levendig gehouden door de bestempelingen van dien toestel op de Keizerlyke muntstukken. Hierom willen wy ons tot de Hebreeuwen (waar ontrent het wat stilder in zyn werk gegaan heeft, en dus de Schryvers zoo niet in 't oog geloopt hebben) wenden. Onze pen thans vlot zal tot in Egipten uitweiden, om den oorspronk der wyze hunner lykbestellingen na te sporen. Leerbegerige jeugt, de Konstschool van Pictura gewyd, laat dit u tot geen last strekken.

Al 't geen dat nut geeft, moet een Leerling niet verdrieten.

De lichamen der afgestorvenen in speceryen geleit, werden met een (*Sindon*) wit laken omwonden, en met windels of zwagtels omwoeld van den hoofde tot de voeten, uitgezondert het hoofd, 't geen met een byzonderen doek bedekt werd. Dit word van Herodoot bevestigd, daar hy sprekende van d'Egiptenaren zeit: *Als zy den dooden gewasschen hebben, bewinden zy zyn gansche lichaam in een linne Sindon, met afgesneden windels. Gelyk de Joden ook voor gewoonte hebben, zeit de Evangelist Joh. in zyn 19 Hoofdstuk, 't geen nader in 't 11 Hoofdst. bevestigd word daar de Text van Lazarus zeit: En de gestorvene kwam uit, gebonden aan handen en voeten met grafdoeken.* Gelyk wy 't dus ook in de groote Bybelsche figuren, die door den Heere vander Mark staan uitgegeven te worden, hebben vertoond.

De Prince *Radzivil* die Egipten bereist, de Grafsteden met opmerkinge bezigtigt heeft, en by de

lyken kleene gevormde beeldekens ontdekt heeft, zeit van de zelve: *Die beelden zyn van klei of potaarde, hemelsblauw of roodagtig van koleur ter groote van een vinger, de gedaante van een Kind met zwagtels omwonden, met lettermerken beslempelt. Gelyk nu die Beeltjes zyn, zoo zyn ook de lichamen met linnedoeken omwonden.*

Kircherus noemt verscheiden soort van dusdanige gebakerde poppen: de groote die onder de draagbare huisgoden geteld worden, werden van de Egiptenaars *Serapes* genoemd. Deze (zegt hy) dat zonder zienlyke armen en beenen, handen of voeten, maar gans in windelen omwonden en bedekt waren, en men geloofft dat het de zelve waren welke de Hebreen *Teraphim* noemden; hoedanige Rachel haar Vader Laban ontstal. Zie Gen: 31. Een kleinder soort was'er welke de Priesters aan hun hals, en in hun gordels droegen; en nog een bysoort; welke d'Egiptenaren gewoon waren in de windselen der Mumyen te naaijen. Sommige van die hadden een vrouwen aangezigt, andere hadden de gedaante van kinderen, dog 't hoofd altyd overkapt, gelyk wy straks vertoonen zullen, gevolgt naar de printverbeelding die W. Goeree, in zyne *Mosaise Histori der Hebr. Kerke* 't II D. p. 556. doet zien. En om hier van nog klaarder beduid te geven, zeit Byneus in het XX Hoofdst. van zyn gekruisten Christus, niet alleen, dat de doode lichamen der Egiptenaren en Hebreen van den hals tot de voeten toe met windelen omzwagtelt wierden, zoo dat de armen langs het lichaam onder het zelve lagen, maar hy doet ook een printverbeelding uit *Chiffletius* (gevolgt naar een oud marmerstuk van Rome gebragt, daar P.P. Rubbens bezitter af was) zien, verbeeldende een gebakert

Kind. Waar van wy het namaaksel, nevens een omzwagtelt Lyk- of Grafbeeltje in
Plaat

alhier vertoonen; om met een aan te duiden de tweederhande wyze van omzwagtelen by d'Egiptenaren en Joden gebruikt. Dus stelt ook de Griekse Schryver *Artemidorus* een gelykheid tusschen gebakerde Kinderen, en de lichamen van de dooden met windelen omwonden, wanneer hy zegt: *Dat te dromen van kinderen in de luyeren gewonden aan een zieken betekend dat hy zal sterven*, en geeft 'er deze reden van: *om dat ook de Dooden in gescheurde doeken gewonden worden, gelyk de kinderen enz.* Overzulks hebben wy klaar genoeg aangeduid voor de leerbegeerige schilderjeugt (om alle mislagen diesaangaande te vermeiden) dat de oude Egiptenaars en Hebreers hunne dooden in lywaat gelegd en omzwagtelt hebben wanneer zy die in 't graf leiden. De Grieken daar en tegen lieten hun doode lyken door vuur verbranden: dog dit was zoo algemeen niet in ge-

bruik, dat geen stalen tot het tegendeel zouden kunnen aangetoont worden, waar by blykt dat vele derzelve ook wierden ter aarde besteld. Homerus, wanneer hy zingt van *Patroclus* Lyk, gebruikt deze woorden: *zy hebben hem bedekt met fyn lynwaat van den hoofde tot de voeten enz.* Dog dit onderscheid is'er in op te speuren, dat'er van geene omzwagtelinge gemeld word. Dus is het doen der zulken te berispen die het waardige lichaam van den Heere Christus verbeelden op die wyze dat het naakt op een laken, of, dat nog arger is, zonder het zelve behulp by de beenen en armen getorst in 't graf geleid word.

Geen minder misslagen zyn'er begaan in de verbeeldingen van het kruis. d'Oude Konstschilders hebben hier in grootelyks gedooft, en vele door hun voorgaan verleit, hebbende zig de minste bemoeit om het ware gebruik na te sporen. Aangezien dan dat zulks te verbeelden nog dikwils den Konstschilders voorkomt, en wy door leeslust gespoort de waarheid daar van ontdekt hebben, willen wy onzen Konstgenoten die ook meedeelen.

De kruissen hebben gehad een regt opgaande hout en een dwarshout, daar het opstaande hout met den top uitstak, nevens een middelhout of uitstek waar op de Leider zat, de beenen wederzyds afhangende, wanneer hy door handen en voeten met nagels aan het zelve vast geklonken wierd. Dit bevestigt *Irenaeus*, daar hy zegt: *Het kruis heeft vyf einden, twee in de lengte, en twee in de breete en een in het midden, op welke die met spykers vastgehegt word, rust.* En Tertullianus noemt die paal, welke in 't midden van het opstaande kruishout was, zeer nadrukkelyk *Sedi-*

lis excessum. Dat is: *Den uitstek van de zitbank* En die middelste uitstek of zitbank, was aan de kruissen nootzakelyk; eerst op dat de lichamen niet straks van de kruissen vielen, *welk zou* (gelyk Ant: Byneus wel aanmerkt) *geschied zyn binnen korten tyd, wanneer de leden beginnende te verrotten, en de wonden in de handen verder open te scheuren, de zwaarheid van het lichaam geduurig na beneden zakkende, het zelve zou doen ter neder storten; tegen het oogwit en gebruik der Romeinen, die de lichamen aan de kruissen lieten hangen, tot dat zy door de vogelen gegeten, of door de lucht verteerd wierden.*

Ten tweede diende deze uitstek, op dat de gene die gekruisigt zoude worden, aan het kruis mogte worden gehangen, wanneer 't zelve opgeregt stond, en niet op d'aarde leggende eerst aangenagelt, en daar na met het zelve opgeregt; gelyk 't de Konstschilders van ouds af dus hebben verbeeld, verleid zynde door een verkeerd begryp welk zy van de kruissen gehad hebben.

Door nasporing heeft men ontdekt dat de kruissen zoo hoog niet geweest zyn, als men dezelve veelyds verbeeld ziet, 't is zeker dat deze doling haren oorspronk heeft genomen uit de eerste verbeelding die anderen (zonder nazoek) slegts hebben gevolgt. Gelyk men ook ziet dat de schilders hooge ladders bedagt hebben, wanneer zy de afneming Christus van 't kruis wilden verbeelden. Uit die zelve dwaling komt het ook dat *Rubbens* en anderen den krygsknegt die de zyde van Christus doorstak te paerd zittende verbeeld hebben; aangezien zy niet kosten goed maken, dat een soldaat uit de Roomsche voetbende dit zou hebben

konnen verrigten met een lans, of korte worpspies. Eindelyk ten bewys dat de kruissen niet hoog uit den gront gestaan hebben, heeft men maar agt te geven op 't geen Petronius, en andere daar omtrent hebben geboekt, namelyk, dat de gekruisigden door krygsknegten bewaart wierden op datze niet van de kruissen zouden worden genomen, niet alleen terwylze nog leefden, maar ook na hun dood. *De Soldaat die de kruissen bewaarde* (word'er gezegt) *op dat niemant de lichamen daar van aftrekken zou om te begraven.* En by Plutarchus in 't leven van Cleomenes, *weinig dagen daar na hebben die genen die het gekruiste lichaam van Cleomenes bewaarden enz.*

'T is waar dat de Roomsche Stedehouders zig in dit opzigt hebben gevoegt naar der Joden gewoonten, en toegestaan, (verzogt zynde) dat de lichamen der gekruisigden voor den ondergang der zonne afgenomen en begraven wierden, in welk opzigt Ulpianus zeit: *dat de lichamen van de genen die ter dood veroordeeld worden, aan hun Vrienden niet geweigert worden;* ingevolge van het beleefde antwoord van Diocletiaan en Maximian: *Obnoxios criminum digno supplicio enz.* dat is: *wy verbieden niet dat de schuldige behoorlyk gestraft zynde begraven worden.*

Dog dit maakt niet dat de kruissen niet altyd op dezelve wyzen als van ouds hebben geweest. Daarenboven wanneer men agt geeft, dat de veroordeelden hun kruis moesten dragen of torschen naar de gerigtsplaats, gelyk dus van de Evangelisten in opzigt van de Heere Jesus is geboekt, zoo is klaar genoeg te besluiten dat de kruissen van zulke hoogten en zwaarten niet zyn geweest als vele Schilders hebben verbeeld, maar zoo datze van

een mensch konden voortgesleept of gedragen worden.

Eindelyk bespeurtmen ook doorgaans een grove vergissinge in de wyze van hen kruis te dragen, als men ziet dat het kruis met deszelfs dwarshout, op en neer staande op den schouder word getorst, daar blykt dat de misdadigen met de armen langs het dwarshout uitgestrekt, en de handen aan de einden van 't zelve vast gebonden, het lange hout met hun rug of schouders onderschorende droegen: even als de *Patibulum*, of *Furca* werd gedragen, waar van Plautus zeit: *Dispessis manibus patibulum cum habebis*. Dat is: *Als gy in uw uitgestrekte handen, een Patibulum zult hebben*: waar van wy de gedaante, als ook de wyze hoe de kruissen gedragen wierden, hebben vertoond in het meergemelde boek *van den gekruisten Christus*.

Ook is 't een misslag als men Christus, en Simon van Cyreenen te zamen het kruis dragende, verbeeld; te meer als men ziet dat Christus het bovenste en Simon het agterste, of onderste end van 't kruis torst, aangezien dat zulks niet kon dienen om dien last te verligten maar om den voorsten drager daar door te bezwaren; daar de toeleg van de Krygsknegten was om den Heere Christus, die het kruis dus veer door Jerusalem alleen getorst had, en door zwakheid, en door de zwaarte daar onder scheen te bezwyken, daar in te verligten, of daar van t'ontheffen. Dus zyn oulings Origenes, Athanasius, Augustinus; en later Claudius Salmasius, Gerardus Johannis Vossius, en meer

* Dit was een regt hout met twee schuins opgaande dwarshouten, als de Letter Y. dog het neergaande hout was langer.

andere van gedagten, gelyk zy ook uit de omstandigheid, en reden hebben beweert dat Christus eerst, en Simon daar na alleen het kruis heeft gedragen; 't geen ook duidelyk uit den text blykbaar is; want by geen van de Evangelisten word gezeyt dat Simon dien last heeft helpen onderschoren of dragen: maar wel nadrukkelyk by Lukas: *Datze het kruis op hem (te weten Simon) leiden, dat hy het agter Jesus droeg.* Waar om wy 't ook dus hebben verbeeld in de Bybelsche Tafereelen die eerstdaags staan in 't ligt te komen, door den Heere Hend. vander Mark Heere van de Leur.

Iemand zal ligt zeggen: de Evangelisten melden niet dat Christus op dusdanige wyze (als ik aangetoond heb uit Plautus) het kruis gedragen heeft. Dit zy zoo; maar aangezien Christus na de gebruikelijke wys gekruissigt is, zoo is het ook bedenkelijk dat hy ook naar de gebruikelijke wyze het kruis getorst heeft. De Evangelisten vermelden ook niet, dat boven de Moordenaars, die met Christus gekruist werden, hunne beschuldiging geschreven stond: en nochtans is dit een waarheid; die ontegenzeggelyk is; om dat het dus de gewoonte was, en van velen is beweerd. Een duidelyke plaats uit den Grieksen Schryver Dio vertaald, bevestigt dit gezegde, waar in verhaald word dat de Zoon van Caepio een slaaf heeft laten kruissigen, en daar by gezegt: *met een opschrift, te kennen gevende de oorzaak waarom hy gedood wierd.*

Wil dan een Konstschilder iemand ter straffe geleit op zyn Tafereel verbeelden, hy doet een krygsknegt een bordeken met het opschrift der beschuldiging voor uit dragen, op dat het van

ieder gelezen en gezien worde, aangezien het dus in dien tyd (zelf ontrent andere wyze van doodstraffen) de gewoonte was. Dus leestmen by Eusebius, dat de Martelaar Attalus eerst in de Schouburgh onder al het volk rond geleid, en een bordeken voor hem gedragen wierd, waar op in het Latyn geschreven was: *Deze is Attalus de Christen*. Daar en boven werd de beschuldiging somwylen door den Tyteldrager voor het volk uitgeroepen.

Eer wy onze tusschenrede eindigen moeten wy nog iets tot onderrigt, hier voegelyker als elders, omtrent de Grafteikenen der oudtydze volkeren melden.

De onderzoekers der oudheid beweeren (zeit *Korn. van Alkemade in zyn berigt ontrent de Lykbegravenissen der oude volken*) dat d'eerste Tombe of Grafteeken geweest is die van Rachel, daar van wy in 't 35 Hoofdst. van 't *Boek der Schepp.* leezen: *Jakob rigte een gedenkteken op boven haar Graf.*

Dit gedenkteken is geweest volgens de getuigenis van *Bochart*, een verheven pyramide of grafnaalt, rustende met den voetstut op twaalf steenen, naar 't getal van Israëls Zoonen. *W. Goeree* doet ons twee byzondere afschetsingen daar van zien in het I. Deel van zyn *Mosaize Oudheden*; dog ik derf die mynen Konstgenoten niet voor egte afbeeldingen aanpryzen; alzoo min als de penningbeelden van Gideon, Jephtha, Barak, Debora, Hagar, Ismaël, Judas den verrader enz. in de *Waereld en Kerkhistorien*.

De oude Hebreen tot op den tyd van Christus, en nog lang daar na maakten hunne Grafsteden buiten de Steden in steenagtige gronden, en steen-

rotsen, waar van *Alkemade* deze rede geeft: *Dan, nademaal het menschelyk vernuft nog geen doodvaten, of kisten had uitgevonden, zoo waren de lyken onderworpen om van het gedierte, in de aarde levende, en voor al van de wormen geschonden en verteert te worden. Om welk voor te komen hebbenze in plaats van de zelve onder de aarde te verbergen, uitgevonden. zekere uitgeholde plaatsen in Bergen en Steenrotsen, alwaar de lyken het gewormte minder onderworpen zyn. En om de lichamen te meer voor het bederf te verzekeren, hebbenze daar en boven uitgevonden en gebruikt sterkruikende kruiden, speceryen en olyen &c. Zie zyn Boek van 't Ceremonieel der Begravenissen p. 33. 't geen my doet besluiten dat der Joden Grafsteden weinig uiterlyke versieringen gehad hebben. Alleen word getuigt van de Joden in later tyd, als ook van d'eerste Christenen, dat zy de welfzels, en wanden der ingangen tot den Grafkelder of Grafsteden, met beeltenissen, en zinnebeelden van de sterffelykheid deden beschilderen: wel te verstaan, door bloemen, loof en dergelyk verbeeld; want de Joden vermogten niet eenig afbeeldzel van levendige schepzelen af te malen.*

De graven van min vermogenden werden jaarlyks schoon gemaakt, en de ingang en 't wulzel gewit met kalk, gelyk by ons de muuren in de huizen, waarom zy de zelve noemden *Sepulchra dealbata*, geschilderde Graven. Deze Grafplaatsen waren gemeenlyk overwelft, zes ellen diep, en vier ellen breed, en daar in agt of meer uitgehakte holten of Cellekens, om de dooden in te leggen, welke onderscheide holten met een steen gesloten werden. Den Grafkelder of verwelfde spelonk noemden de Hebreen *Magnara*, de byzon-

dere Graven *Cucim*, en den steen, die de mond van het Graf sluit *Golel*, Wentelsteen.

Ook hadden de Joden voor gewoonten dat zy boven hunne Grafsteden, dus of dergelyk dede schryven: *Dat de ziele ga in den Hof van Eden*, amen. *Of in het bundelke der levendigen*. Sela.

Deze gewoonten is oud en al by de Trojanen in gebruik geweest als uit het zeggen van Homerus blykt, 't geen dus vertaald word: Op dat uwe broeders en medegezellen u bestellen ten grave, en met een grafschrift vereeren: dewyl dit het loon is der stervenden.

Dit is overgegaan tot de Christenen in alle landen en koninkryken en blyft nog in gebruik, inzonderheid ontrent mannen die om hunne dappere bedryven zulks hebben verdient. Onder alle aan de geletterde waereld voldoende Grafschriften (zeit *Alkemade*) munt om zyn kortheid en allerkragtigste uitdruksels, boven andere uit, dat van den Rotterdamschen Zeeheld Egbert Meesze Kortenaar, die voor 't Vaderland vegtende, op 't bedde van eer gestorven is, staande op zyn Tombe, enz. Dit schreef den groote Historieschryver en Dichter Gerard Brand aldus luidende:

*De Held der Maas, verminkt aan oog en regterhand,
En egter 't oog van 't Roer, de vuist van 't Vaderland,
De groote KORTENAAR, de schrik van 's Vyands Vlooten,
D'ontsluiter van de Zont, legt in dit Graf beslooten.*

Inzonderheid geschied dit (als ik gezegt heb) aan die om hun dappere bedryven zulks hebben verdient, en voor menschen daar iet zeldsaam van gezegt kan worden, als by voorbeeld dat een man drie

Eeuwen gezien heeft, gelyk zulks John Bailes gebeurt is, op wiens Graf ik te Northampton in Engeland dus vond geschreven:

Here under lyeth JOHN BAILES, Born in this towne; He was above 126 years Old, and had his hearing, and sight, and memory to the last. He lived in III Centurys, and was Buried the XIV of April 1706.

Dat is:

Hier onder leid Johan Bailes geboren in dit Dorp; hy was boven de 126 jaren oud, heeft drie Eeuwen beleeft, en had zyn gezigt gehoor en geheugen tot het laatste van zyn leven. Hy werd begraven den 14 van Grasmaand 1706.

De Grieken waren zoo overpragtig in 't bouwen van hun Grafsteden en Tomben, dat de Richters van Athenen daar een wet tegens maakten. De Romeinen bouwden elk naar zynen staat een Tombe, van welke *Georgius Fabricius* de menigvuldige cieraden beschryft. Ook plagten de Grieken hunne graven te verciere met de kenteekenen van des overledens Konst en oeffening: als blykt aan't graf van den vermaarden Archimedes verciert met een Sphcer en Cylinder volgens de getuigenis van *Cicero*. By *Homerus* bid Elpenor aan Ulysses, dat hy zyn graf vereere met een scheepsriem. En *Virgilius* zingt van de lykpragt van den Trompetter Misenus:

At pius AEneas ingenti mole sepulcrum Imponit, &c.

Dat door Vondel dus vertaald is:

*Maar dees Godvrugte Vorst Eneas bouwde voort
Den man een heerlyk graf, hangt 's mans Trompet en Wapen
En Gordel aan den berg.*

Dus kan een weetlustige vele oudtydsche gebruiken opspeuren, welke de Historische verbeeldingen groot cieraat byzetten. Maar schynen dusdanige voorwerpen een wakker Konstschilder wat te gering om 'er agt op te geven: wel aan, dat hy verbeelde de berugte Koningin Artemisia in 't midden van hare pragtig uitgestreeken Hofstoet, in weduwe gewaad, met een goude kelk, of schaal in hare hand, gereed om de gemengde Lykas van Mausolus (een zeldzaam voorbeeld van vrouweliefde) in te drinken; om zelf een Tombe te verstreken tot haar mans gedagtenis: en vertoone in 't verschiet de overpragtige Grafsteê, geschat voor een van 's Waerelds wonderen, *Mausoleum* genoemd, en speur de Bouwgestalt na van dat groot gevaart uit d'oudste schryvers. Of vertoone de begravenis van een Egyptischen Koningen, en de pragtige uitvaart naar zyn Graf, verzeld met een groote Lykstatie, Fluit- en Ratelspel, en menigte van Fakkelligten, terwyl de Priesters op het aankomen vast reukwerk en gebeden offeren aan de Zon, op den kruin van zyne hemelhoog opgemetselde pyramide, in de valeijen van Memfis.

* Aangezien dat reizigers van sommige pyramiden of grafnaalden een trapswyzen opgang van buiten hebben ontdekt, en op den kruin een breede oppervlakte, is de geleerde *Spencer* zedert van gedagten geweest, dat deze groote gevaarten, verstrekt hebben tot geweide hoogten en het oppervlak voor een Altaar, waar op de Priesters oudtyds offerden; om dus nader by de Zon, die zy voer haar God eerden te zyn: en tot Grafsteden der Koningen. Isouf (schryft de *Turksche Spion*) heeft binnen een dezer groote gevaarten geweest, en gevonden in het midden een groot vierkant vertrek, welkers muuren van Thebaisch marmer gemaakt waren, en in het zelve een kist van denzelven steen. Buiten twyffel (zeit hy) had het lichaam van den stigter daar in geleege. *Diodorus Siculus* Lib. 1.Cap.5. geeft van de ledigheid dier Grafsteeden deze rede: De minste van de lyken der Egyptische Koningen in die Pyramiden of Grafnaalden gelegd, zyn daar in gebleeven; want het volk werd door 't bouwen derzelve zoodanig belast en verbitterd, dat zy de doode lyken der Koningen daar uit wierpen; waarom sommige Egyptische Koningen zig heimelyk in onbekende plaatsen lieten begraven.

Omtrent de vertooningen der Bybelsche Historien behoorde een Konstschilder zig min, als omtrent de Heidensche te vergissen; aangezien dat zy doorgaans maar eenen schryver daar in hebben te volgen, daar en tegen heeft men tot de Heidensche Historien en tydgevallen somwylen verscheide schryvers welke een en dezelve gebeurtenissen verschillig geboekt hebben, waar ontrent de geloofbaarste dienen gevolgt te worden om 't minst te doolen. Maar wel meest zal een Konstschilder het spoor der waarheid misloopen, wanneer hy de Dichters daar ontrent navolgt; aangezien dat die de vryheid nemen van doorgaans de zaken te schikken naar hun oogwit, en zoo als het hun in hun kraam best en cierlykst te pas komt om het oor van hun lezers te vleijen, zonder zig eens te bekreunen of zy de waarheid of hunne eigen verdigtselen volgen, als by voorbeeld. Herodotus verhaald dat Cyrus in een veldslag tegens Tomiris Koningin van Scytien omkwam,

dat zy hem onder de Dooden liet opzoeken, den kop afslaan en den zelve in een lederen zak met Scytisch bloed gevult steken, zeggende: *Bloedhont gy hebt myn Zoon en Volk met list overrompelt en vermoort; zuip nu zoo veel bloed als gy kont.* Welk ook de groote *Rubbens* dus (alleen met in steê van een ledere zak een koper bekken of koelvat met bloed te vertoonen) verbeeld heeft. Maar die den Franschen Tooneeldichter *Monsr. Quinault* in zyn Treurspel van Cyrus volgt, zal hem verbeelden daar hy van Tomiris in den veldslag gevangen gekregen, zig zelve door drie steken in zyn grootmoedige borst, met een degen den wagtters ontweldigt, om 't leven helpt, om dus het strafschat, reeds voor de legertent van Tomiris opgereggt, te ontgaan. Welk wy ook (niet by vergissing, maar om zyn vertaalde Treurspel door W. den Elger, te cieren) op gelyke wys hebben vertoond.

Fontenelle (en hier meê maken wy een einde van onze tusschenreede) zinspelende in zyne t'zamenspraak der Dooden, op de vryheid die de Dichters zig toematigen, merkt aan dat Virgyl Eneas met Dido paart die 300 jaren na hem eerst ter waereld kwam: dog laat zulk doen door den sprekenden Geest van Stratonica spotswyze aldus tegens Dido verdedigen: *Hy was weduwenaar, gy weduw, beide zyt gy genootzaakt geweest uw Vaderland te*

* List] Cyrus deed een menigte vaten met wyn vullen, en week af als was hy bevreest voor de veldmagt van Tomiris, en liet die in zyn Legerplaats leggen. De Scythen, die hem vervolgden, dien drank ongewoon, slobberden daar zoo rykelyk van dat zy beschonken gins en herwaards neervielen, en in slaap raakten, waar op het leger van Cyrus zig in allereyl wende, en de Scythen dood sloeg.

verlaten: beide zegt gy uw geluk in vremde Landen; dat zyn zaken die veel overeenkomst met malkander hebben. Het is waar dat gy drie honderd jaren naa hem ter waereld zyt gebragt: maar Virgyl heeft zoo veel reden gehad om u met malkander te voegen, dat hy oordeelde, dat die 300 jaren, welke u van den andere scheiden, geen zaak van aanbelang was.

[Jan Lis]

Maar

*De Konsten staan aan eeuw nog tyd gebonden:
Vernuften gaan en komen op hun tyd:*

zeit de Prins der Nederduitsche Dichteren. Dit passen wy tot een voorbereidse toe op den beroemden JAN LIS, anders *Pan*, konstig schilder van Beelden en Historien; heel en half levens groot.

Oldenburg zyne geboorteplaats heeft zyns gelyken voor hem, nog na hem in de Konst voortgebragt. Naar dat hy den grond tot opbouw der Konst geleid had (by wien in die landstreek weet ik niet) kwam hy afzakken naar Nederland en begaf zig by *Hendrik Goltzius*, welks wyze van schilderen hy uitkeurde onder anderen tot zyn voorwerp, en kwam in korte jaren door vlyt en naarstigheit zoo veer dat hy verscheide stukken zoo tot Haarlem als t'Amsterdam heeft gemaakt, zoo gelyk naar de handeling van zynen meester zwemende, datmen ze daar voor zoude aangezien hebben. Daar na vertrok hy naar Parys, Venetien en Romen, daar hy een andere wyze van schilderen aanving die hem gelukte.

Hy betuigde groote agtinge te hebben voor de *Antike* wyze, maar hy begreep met een, zoo hy daar geheel op wilde toeliegen, dat hy dan van

voren af aan zoude moeten beginnen. Waarom hy niet lang te Rome bleef maar weder naar Venetien vertrok, 't geen toenmaals de Bloem der Konst van *Paul, Veronees, Tintoret, Titiaan* inzonderheid *del Fetti* bezat, om zig daar met vlyt en oplettentheid naar te oeffenen. Onderwylen schilderde hy in de Kerk *Alli Tolentini* te Venetien Hieronimus levensgroot, daar hy in de Woestyn met een pen in de hand zit te schryven, en nevens hem een Engel die op een Bazuin blaast, naar welken de Grysaart zyn hoofd omwend; als ook een Adam en Eva, daar zy de dood van Habel beschreijen, in welke wezens hy daar benevens een verwonderlyke verbaastheid (dewyl zy de eerstemaal een dood mensch zagen) had geschildert. Deze en andere stukken verspreiden zyn roem alom, zulks hy voornemens wierd de faam te vervolgen; trok naar Nederland, en maakte daar verscheiden stukken zoo van Historien als vrolyke gezelschappen, daarmen de zang- en speelkonst oeffend, zynde de beelden op de Venetiaansche wyze gekleed. Maar hy bleef daar niet vele jaren, zoo om dat hy 'er niet kon aarden, als om dat hy de hulp van d'*Academie* miste; dus trok hy weder naar Venetien daar hy bleef.

Onder zyne stukken word inzonderheid geroemt de val van Faëton om de geestige buiteling en

- * Faëton was de Zoon van de Zon of Apol, en de Nimf Klymene, volgens schryven van Naso. Maar Pausanias en Hesiodus noemen hem de Zoon van Cefalus, en Aurora. Van zyn dwaze begeerte, en treurigen uitslag van dezelve zingt de brave Dichter L. Rotgans, in zyn *Zedelessen uit de oude verdigtzelen* aldus:

*Klimenes zoon ontrust door Epafus verwyf,
Bezoekt zyn Vader in 't Paleis der Zonnestrallen,
En klaagt dat anderen op zyn geboorte smaalen.
Betuigme, zegt hy, God, dat gy myn Vader zyt:
Vergun my eenen eisch, dien ik u voor zal draagen.
Apollo slemt zyn beë. Vermeetle Faëton
Verzoekt, ter kwader uur, de paarden van de Zon
Te mennnen eenen dag, en stygt op Febus wagen;
Schoon 't woord dien God berouwd om 't dreigende gevaar.
Hier vogld hy 't Zonnespoor hovaardig en vermetel,
Maar smooit in 't schuimend zout, geklonken van den Zetel
Door blixemschichten van Jupyn den donderaar.*

Maar volmaakter afbeelding van Faëton is te vinden in het Treurspel van dien naam by den grooten Agrippiner, waar aan Antonides gedenkt in zyn Lykdicht:

*Vermeetle Faëton, ten Zonnewagen op
Gestegen, en gevoert tot in des Hemels top,
Roost nu het Aartryk met zyn gloeiende gareelen.
Smelt dan de Starren zelfs, die met verbrande keelen
Om aemtogt hygen, steekt den Regenboog in brant,
En zengt de Goden, tot Jupyn met felle hant
Hem blixemt, daar hy uit de Zonnekoets geklonken
Van boven stort, en legt in d'Eridaan verdronken,*

de konstig geschilderde Waternimphen, die daar over met verbaastheid opzien. In dit stuk zyn de beelden ontrent drie spannen groot, gelyk ook dat was 't geen ik by den Heere Gerard van *Hoogeveen* tot Leiden gezien heb, verbeeldende de Historie van den verloren Zoon, 't geen braaf geschildert dog meer op de *Moderne* wyze gekleed is als hy gewoonlyk deed; want hy anders d' *Antike* en *Moderne* wyze van kleedingen heel bevallig wist door malkander te mengen. De konstlievende Heer *Siewert vander Schelling* heeft een veel gelukkiger keur gedaan: (*wel te oordeelen* zeit de spreuk *is een konst die al de waereld niet verstaat.*) en een stuk van J A N L I S in zyn konstvertrek dat zoo heerlyk geteekent, kragtig en teer geschildert is, als of *Rubbens* en *van Dyk* t' zamen de hand daar in

gehad hadden: over zulks ik hem op deze proef alleen wel derf onder de grootste meesters in de Kond tellen.

Hy had zig aangewent (zeit *Sandrant*) lang te bedenken, maar als hy van eenig werk begin had gemaakt ging hy 'er spoedig mee voort. Hy was graag by gezelschap, en liet zig (als hetspreekwoord zeit) met een stroo binden, waar door het dikwils gebeurde dat hy twee of drie dagen en nagten agter den anderen uitbleef zonder dat men wist waar hy was, tot dat zyn beurs leeg was. Wanneer hy dan in den nagt t' huis kwam, maakte hy zyn verwe en alle toereedzelen tot zyn werk gereed eer hy zig zette om uit te rusten, of te bed te gaan: waar na hy dan met zulk een yver aanvang maakte van zyn werk, dat hy niet afhield (schilderende somwylen drie dagen en nagten zonder slaapen, zoo dat hy zig naauw tyd gunde om te eeten) voor dat het voltooit, of ten minsten zyn voornemen of oogwit voldaan, en hy vernoegt was. En schoon hem dikwils gezegt wierd dat zulke wyze van leven hem schadelyk, en zyne gezontheit nadeelig was, 't mogt niet helpen. Dus Sandrant hem van Venetien, en van zyn gezelschap zocht af te troonen, gelyk hy hem al zoo veer had overgehaald dat hy zyn woord had gegeven, en hem belooft te volgen naar Romem. Dit was in den jare 1629. Maar hier meê sleurde hy zoo lang (wie kan zyn noodlot ontgaan) tot dat de pest, die toen te Venetien toenam dit voornemen belette en hem in steê van naar Rome naar de eeuwigheid deed reizen, in den bloei van zyn leven. Hy liet geen Kinderen of Weduw naar: want hy had zig gedragen naar de Italiaansche spreuk, welke op dezen zin uitkomt:

Zoo lang men van melk voor geld gerieft kan worden, hoeft men geen Koei op stal te houden.

[Joan de Heem]

En aangezien wy den regten tyd van zyn geboorte niet weten, hebben wy hem hier geplaatst; om door hem en JOAN DE HEEM, een der berugtste Bloem- en Fruitschilders, het jaar 1600 luister by te zetten.

Wy hebben ontrent het leven van sommige Konstschilders aangemerkt, dat, gelyk der menschen levenstyd verdeelt word in Lente, Zomer, en Herfst, de Konst ook gelyk als van de kindsche jaren opklimt, hare hoogte heeft, en weder daalt: zoo dat, die mannen in de Konst waren, naderhand met den ouden dag, kinderen daar in wierden. Maar daar van is het tegendeel in onzen DE HEEM gebleken; wiens Konstzon, na dat zy eens ten kimme was verrezen, nimmer daalde; want het is bekend dat hy tot zyn t'zeventigste jaar geleeft en de Konst geoeffent heeft; en egter zyn laatste penceelwerk het beste en konstigste was. Onder alle muntte uit zeker groot Tafereel, gemaalt met een krans van allerhande Fruit en Bloemen, 't geen hy voor den Konstminnende *Johan vander Meer*, die ook als Konstschilder op zyn beurt ten Toneel zal komen, schilderde, die hem daar voor betaalde de somme van 2000 gulden.

Dezen *vander Meer* die een Loodwitmakery en treffelyke woning buiten Utrecht hadde, trof het ongeluk, dat de soldaten in den jare 1672 dit alles tot den grond toe verwoesten, zoo dat hy daar door in een slegten staat raakte. Dit stuk ter naauwer nood voor de woede geborgen, scheen hem de eenigste hoop te wezen tot herstelling; des hy besloot met goedkeuring van den Heer van Zuile-

stein dit ten present te schenken aan zyn Hoogheid den Prince van Oranje, naderhand Koning van Engeland, met verbeelding van eenig ampt daar door te zullen verkrygen, en des te meer, om dat de soldaten van den Staat wel voornamentlyk de oorzaak van zyn bederf waren geweest. Dit geschiede. Dog hy liet voor af, om het te meer smakelyk te maken aan den Stadhouder, deszelfs beeltenis in 't midden van gemelde Fruit en Bloemkrans schilderen. Maar *gelyk 'er* (als het spreekwoord zeit) *niet eerder vergeten word als weldaden*, zoo verliep'er ook een geruime tyd dat de Prins aan hem niet dagt, niettegenstaande hy het zelve door voorspraken en verzoekschriften levendig hield. Anderen hebben aangemerkt dat het sterven van den Heer van Zuilestein voor Woerden (die 't wel met hem voor had) zyn ongeluk was. Eindelyk stelde de Prins hem in de Vroedschap tot Utrecht, dat hem even zoo veel dienst doen konde als 't vyfde rad aan den wagen. De Raad van Utrecht met hem verlegen zynde, aangezien hy in zyn oogmerk miste, gaf hem het Tollenaars ampt of *Controleurschap* aan de Vaart anders Vreeswyk. Dit was het loon voor zoo heerlyk Konstjuweel 't geen ik niet weet waar zedert vervaren is.

Verscheiden buitenlandsche Hoven hebben zyne konstwerken behaagt, en het teeken van de Ridderschap dat hy droeg is een bewys van de agtinge die zyn Konst gehad heeft, tot dewelke hy (behalve de natuurdrift) geene andere leidinge gehad heeft als die van zyn Vader *David Davidze de Heem*, die te gelyk met zyn Zoon in den jare 1660 nog leefde, als uit dit Rym van *Korn. de Bie* te speuren is,

Hier leven twee door Konst, de Zoon met zynen Vader.

Beider neiging liep tot het schilderen van allerhande soort van oog- en smaakstrelende vrugten, als Druiven, Persiken, Abrikoozen, Kersen, Oranje, Citroene en Granaatappelen. Beide waren zy afgerigt op 't nabootsen der schoone natuur; zoo dat'er gezeit word by gemelden *de Bie*:

*De Zoon doorploegt zoo wel, zoo zuiver en zoo wakker,
Gelyk de Vader doet, Picturaas vrugth'ren Akker.
Die 't werk van Vader en van Zoon stelt by malkander,
Kan geenzins onderscheid bespeuren.....*

Dog inzonderheid word JAN DE HEEM geprezen, om dat hy het Goud en Zilver als schotelen, schalen enz. natuurlyk wist na te bootsen als of het waarlyk Goud en Zilver was. Op het een en ander ziet het volgende vaers:

*Wanneer DE HEEM, vol vuurs, op 't onbezielt paneel,
't Nieuwsgierig oog verschalkt door streken van 't penceel,
Verwondert zig Natuur, die voor den gloed der verven,
Haar Ooft, hoe glansryk ziet verbleeken en besterven.
'T is ydel datmen van den vrekken Midas rept;
Hier heeft de Konst de verf in klinkklaar goud herschept.*

Zyn Beeltenis staat in de Plaat K onder *Ant. van Dyk*, wiens Beeld van de Schilderjeugt met verwonderen word aanschouwd.

Hy ontweek in den jare 1670 met zyn vier Dochters en twee Zoonen, den moetwil der Fransche soldaten, die kort daar aan het Sticht overstroonden, naar Antwerpen, maar stierf 1674 na dat hy meer dan seventig jaren bereikt had. Beide zyn Zoonen oeffenden zig meê in de Konst. Van KORNELIS die wel 't veerste gevordert was in de Konst vintmen naam: maar van den anderen ziet men zelden stukken die met zyn naam gemerkt zyn, aangezien hun Vader voor gewoonte had hunne werken met zyn konstpenceel t' overloopen of over te polysten, gelyk ook de stukken van *Minjon* die eenige jaren by hem woonde om de Konst te leeren. Men mag hem wel meê onder de gelukkige schilders tellen.

J. Sandrart verhaald dat Tomas Keyzer t' Amsterdam hem voor twee kleine stukjes schildery aanbodde de somme van 450 gulden; maar dat hy dezelve, schoon hy een vrient van hem was, niet geven wilde.

Behalven *Abrah. Minjon* (waar van wy naderhand melden zullen) word ook de Utrechtse HENRIK SCHOOK onder de Leerlingen van JOH. DAVIDSZ. DE HEEM geteld, alschoon hy eerst *Abrah. Bloemaart*, en *Jan Lievenze* den ouden tot onderwyzers gehad heeft, en in de Historien al een wyden stap gevordert was. De lust dreef hem (*wie kan zyn geneigtheid altyds paal zetten?*) om eens een Bloemstuk te maken, 't geen hy aan JAN DE HEEM, aan wien hy kennis had vertoonde, die het zoo fraai keurde dat hy hem ried op dien voet voort te gaan, en zig geheel daar aan te houden, sprekende openhartig (gelyk hy dus voor alle jonge Schilders gewoon was te doen) van de Konst, en de behandeling der zelve met een gegrond oordeel,

waar door gemelde *Schook* zig aan hem overgaf; te meer om dat hy bespeurde dat dit deel van de Konst hem ligter toeviel als de Historien.

[Johan Parcellus]

JOHAN PARCELLES, wiens netten geboortetyd wy meê niet weten, plaatst *de Bie* by *Hendr. vander Borgh*t geboren 1583. en *Joh: Wildens* geboren 1600, en op de lyst der Konstschilders, die wy in de beschryving van Haarlem vinden, staat hy by *Pieter Molyn*, *Karel de Hooge*, *Jakob Pinas* en *Salomon de Bry*, geboren 1597. Wy hebben het zeker voor het onzeker genomen, en hem geplaatst in 't begin van de XVI Eeuw.

JAN PARCELLES, Leerling van *Vroom*, schilderde natuurlyk en konstig Zeeschepen, Zeestormen, en Zeestrantjes, met fraaije Beeltjes. Ik heb'er van hem gezien, verbeeldende, hoe de Visschers hunne pinken over rollen op 't strant slepen; en weer daar zy met hun vragt in manden op hun schoften het Duin op torschen; maar inzonderheid steekt zyn penceelkonst uit in het natuurlyk verbeelden van Zeestormen, waar in hy de onweerwolken, die den dag in een nagt zetten, en de geweldige blixemstralen, die uit de t' zaamgeperste wolken doorbreken, zoo natuurlyk tegen rotsen, stranden en in 't schuimende Pekel doet flikkeren, dat een Hannekemajer wel schrik zou krygen voor 't Zeewater.

Hy was, meent men, van geboorte uit de Kaag een Dorp in 't Meer by Leiden. Dog de Ridder *Karel de Moor* heeft my verzekert dat hy tot Leiden geboren is, en tot Leyerdorp begraven. Hy had een Zoon JULIUS genaamt, die hem zoo na by in die Konst kwam dat'er dikwils in gedoolt word, te meer om dat hy meê als zyn

Vader J.P. onder zyne stukken schreef.

Onverschillig was hy, en even natuurlyk in 't verbeelden van zyne voorwerpen: 't zy hy een geplaveid strand met hooge santduinen schilderden, daar in 't verschiet de scheepjes voor en agter, met malkander spelemyen. Of een stille Zee daar de Dichters Galatée in een schulp, ontvluggende den vreeselyken Eenooog Polefemus, zonder schroom zouden durven overvoeren, of daar Eoöl door zyn geblaas de Zee beroert, en de baren aan 't woeden maakt, even als

*Wanneer de Tritons (als de Strantreus zwaar verbolgen
Door spyt en minnesmart zyn Galatée vervolgen,
In 't vlugten stuiten wil, en dwingen tot zyn min)
De golven klooven met hun vinnen, om haar in
Dien nood te bergen, en met opzigt te verzellen;
Om spoedig over Zee na 't drooge strant te snellen,
Den Zeeweg vloeren voor de blonde Galatée:
Dan golven golf op golf elk naar een goede ree,
En staap'len zig gezweept, op een tot hooge bergen
Die in hun woede zelf de lucht en 't onweer tergen.
De Zeehulk gins en weer, gefoltert in dien drang,
Maakt 't scheepsvolk angstig en het hart des stuurmans bang,
Zig ziende in dezen nood geperst aan alle zyden;
Nu 't stuur niet luist'ren wil om rots en klip te myden.*

[Jan en Jacob Pinas]

JAN EN JAKOB PINAS van Haarlem schilderden Beelden en Landschappen. JAN was wel 't veerste in de Konst gevordert, en heeft in den jare 1605 met P. Lastman geboren 1581 verscheiden jaren in Italiën geweest om zig naar de beste voorbeelden te oeffenen. Zyn penceelwerk

helde naar den bruinen kant, waarom vele gelooven dat Rembrant hem daar in na geaapt heeft.

Vondel gedenkt aan hem in zyn voorberigt voor 't spel van *Joseph* in *Dothan* met deze woorden: *Josephs verkooping schoot ons in den zin, door het Tafereel van Jan Pinas, hangende nevens meer konstige stukken van P. Lastman, ten huizen van Docter Robbert vander Hoeven; daar de bloedige rok den Vader vertoond word.*

[Pieter Molyn]

PIETER MOLYN zyn tyd- en stadgenoot was een fraai Landschapschilder, helder en dun in zyn verschieten, als ook natuurlijk gloeiend op de voorgronden.

Nevens hem verschynd een geheel rot Konstschilders, zyne tydgenooten van verscheiden oorden, dog meest Antwerpenaren ten Toneel: als *Warnard van Valkert, Remigius van Rheni, Lowys de Vadder, Marten Rykaard, Andries van Artvelt, Jakob van Es.*

[Warnard van den Valkert]

WARNARD VAN DEN VALKERT is geboren tot Amsterdam, maar in wat jaar van de vyftiende eeuw, weet ik niet, maar aan een groot stuk dat ik van hem gezien heb, waar op hy met eigen hand geschreven had, dat hy het zelve had voltooit op den 10 van Herfstmaand 1623 was wel te zien, dat het van geen Jongeling gemaakt was. Wy hebben hem daarom nevens andere zyne tydgenooten, welker geboortetyd ons niet bekend is, geplaatst. In dit stuk kwamen verscheide Pourtretten levens groot, met nog andere beelden, en zyn eigen pourtret boven aan. En in 't verschiet vertoonde zig St. Jan predikende in de woestyn. Dit beeltje was inzonderheid konstig geteekent en ront geschildert, gelyk ook het ander werk op de wyze

van Hend. Goltzius, by wien hy de Konst geleerd had.

[Remigius van Rheni]

REMIGIUS VAN RHENI geboren te Brussel, was een groote yveraar, om na te speuren al 't geen dienen konde om de Konst een groote kragt by te zetten, en had het veer gebragt, als aan de konststukken die hy voor Hendrik Graaf van Wolfegh in Duitschland gemaakt heeft, bleek. Hy heeft in 't jaar 1600 by dien graaf gewoon op zyn slot, 't welk naderhand door de woede der Zwitsers, met al de Konst is verbrand. Ook is 'er in dien tyd geweest een uitstekent meester in de Konst, PETER VAN LOON genaamt; dog deze had een heel andere handeling van penceel als de voorgemelde: dog was vernuftig in 't schilderen van *perspectiven* en gebouwen, die hy loflyk en net uitvoerde. Hy is gestorven daar hy geboren was, namelyk t'Antwerpen; maar in wat jaar weet ik niet.

[Lowys de Vadder]

LOWYS DE VADDER geboren te Brussel, was een fraai landschapschilder en byzonder yverig in 't naspeuren van den aart, en eigenschap der boomen, gronden enz. minder en meerder wykingen, naar mate van hunnen afstand, en wat meer om een goed landschapschilder te wezen dient in agt genomen te worden. Men zegt van hem; *dat hy* (eer Aurora met glans gehult 't hoofd boven de kimmen stak om den komenden dag aan te kondigen) *al op de been was om agt te geven hoe de nagtdampen allengskens door haren gloed verdunt zynde, de dingen zig klaarder en klaarder aan 't oog ontdekken, tot aan 't uiterste verschiet*, 't geen hy met een konstig oordeel in zyn stukjes heeft waargenomen. Daar by zietmen overal in zyn werk zulke zoete spiegelingen van boomen en

gronden in de zoetvloeiende beken, die hy doorgaans te pas bragt, dat zyn werk yders oog streelden. Deze had tot zyn Leerling

LUKAS ACHTSHELLINKS mede van Brussel, die een goed landschapschilder was; en zyn meesters handeling heel wel wist na te bootsen.

[Marten Rykaard]

Dat het zaad der Konst, eens in een vrugtbaren stamgrond geworpen, naderhand nieuwe spranten uitschiet, is gebleken aan den landschapschilder MARTEN RYKAARD, Broeders Zoon van den ouden *David Rykaards*. Zyne handeling zweemde na die van *Joos de Momper*.

[Andries van Artvelt]

Nu stelt zig voor onze oogen

ANDRIES VAN ARTVELT van Antwerpen. Deze was fraai in 't schilderen van water, inzonderheid van onstuime Zee, tempeesten daar de zoute plas door het bulderend geblaas van Eolus, het Zeeschuim tot aan de zwarte wolken opjaagt, tegen de schitterende blixemstralen;

*'T geen ARTVELT heeft zoo fraai geschildert naar het leven
Natuurlyk, kragtig, en zoo na de Konst verzoet,
Of hy van Jongs af aan op Zee was opgevoet.*

Hy heeft nevens andere zyne tydgenooten d'eer gehad dat zyn Beeltenis door den grooten *A. van Dyk* in 't koper gebragt is.

[Jacob van Es]

JAKOB VAN ES, mede een Antwerpenaar, schilderde heel natuurlyk, Visschen, Vogels, Bloemen, inzonderheid alle soort van smakelyke Vrugten, waar op dit vaersje ziet:

..... *Want ziet de Muscadellen
Hoe levendig zy staan; men zou haar kernen tellen.*

Zyn Beeltenis is in print, van W. Hollar gesneden.

[Guilian en Gilis Bakkereel]

GUILIAM EN GILIS BAKKEREEL, schilders van Antwerpen, waren twee gebroeders, gelyk in naam maar gans verschillig in aart, geneigtheid en verkiezinge hunner konsthandeling. Want de een was een landschapschilder, de ander had zig tot het schilderen van groote Beelden gezet.

*De een hield altyd den spot met 's Waerelds yd'le pragt,
Maar d'ander heeft te meer den staat en d'eer geagt.
Zy bleven naa hun dood gescheiden van malkand'ren.
D'een stierf te Romen, en t'Antwerpen stierf den and'ren.*

Daar is geen geslagt bekend waar onder de konst zoo vele jaren agter een heeft gebloeit als het geslagt der *Bakkereelen*. Van ouds af heeft'er altyd een of twee te Romen gewoont; en de laatste was niet gestorven, of'er trok straks weder een stuk of twee van Antwerpen na toe, om de plaats te vullen. *Sandrart* verhaalt: *dat hy'er in zyn leven 7 of 8 van gekent heeft, die veel geld door hun konst wonnen, maar ook alles weer in vrolykheid vertreedden.*

[Joannes Wildens]

JOANNES WILDENS was een landschapschilder van Antwerpen. Zommigen hebben hem den naam van Pourtretschilder gegeven, misleid door dit volgende vaersje:

*'T was WILDENS, welkers konst ontving haar eerste leven
Door Rubbens, in dien tyd den grootsten in de konst,
Zy heeft uit dankbaarheid ook eindelyk die gonst,
In zyne Beeltenis, aan hem weerom gegeven.*

Maar dit is de waarheid dat *P. Paul. Rubbens* dezen WILDENS veel gebruikte om de gronden en agterwerken met landschappen te beschilderen, het geen deze volgende regelen zeggen willen:

*Als WILDENS had den grond aan Rubbens konst gebragt,
Zoo kwam'er 't leven in, met een veel grooter kragt.*

[Pieter van de Plas]

Wie zou den tyd, indien hy wezentlyk was, niet met scheve oogen begluren, om dat zoo menig konstwerk, door den zelve zoodanig vergruisd is dat'er byna niets overblyft, om des werkmeesters roem te bestempelen? Gelukkiger zyn daarentegen geweest, zulke welke konstwerken de woedende klauwen der oproerige Beeldstormers ontrukkt, of door byzondere voorzorge bewaard, voorhanden zyn: om den naam van hunnen maker in spyt van den tyd eeuwen te doen leven op de tongen der konstlievenden, en tot voorbeelden van naarvolging te strekken. Dus is het gegaan met de konststukken van den Hollandschen PIETER VAN DE PLAS, tot welkers loffelyke gedagtenis *Korn. de Bie* van hem zeit: *Hy verdient een groote eer, en afgescheiden te wezen van alle konsthatende berispers, als die in veel deelen van de konst anderen overtreft en te boven gaat, waarom de re-*

de vereist hier te gedenken aan de treffelyke ordonantien die Pieter vander Plas heeft in zynen tyd door zyn konstpenceel, tot verwonderinge van alle liefhebbers, voortgebragt, mits daar in is te bespeuren dat de natuur hem mild begunstigt heeft met de gaven van de uiterste volmaaktheid die in't leven kan gezien worden, gelyk tot Brussel en in andere uitlandsche steden nog van zyne werken te vinden zyn, welke getuigen dat hy zonder beroeming niemand in onze eeuw in grooter volmaaktheid naar reden, proportie en eisch van eenige schilderkonst behoefde te wyken. Hy is binnen Brussel gestorven.

[Jacobus de Geest]

Hier aan laten wy volgen den konstoeffenaar JAKOBUS DE GEEST schilder van Antwerpen, op welks dood den Dichter Jan Vos deze lykklagt gemaakt heeft:

*Antwerpen, treur, ei! treur, uw Konst is nu in nood:
Laat al de tranen vry langs uwe kaaken loopen.
Vraagt gy: om welk een reên? uw schilders Geest, is dood.
Wie zynen geest verliest, heeft op geen Konst te hoppen.*

Dit volgende paste dezelve dichter op de konstschilder Gerret Bartels, die door den val van een steen sturf:

*Twee steenen rukten 't lyf van Bartels van ons af,
D'een die hem't hoofd verplet; en d'ander op zyn Graf:
Men hoord zyn kroost vergeefs by deze steenen steenen.
De dood verschoond Geen geest; zy lagt als and'ren weenen.*

[Pieter Neefs]

Nu volgt de Antwerpenaar

PIETER NEEFS. Deze schilderde Vorstelyke Paleizen, en Galeryen in *Perspectief*, maar inzonderheid gezigten van Tempels, en Kerken inwendig te zien, met al der zelve *ornamenten*, *Balkons*, verheve Choren, Altaren, Predikstoelen, en wat inwendig aan en tot dat werk behoord. Een arbeidsame verkiezing, die ik liever wil zien dan zelf maken.

[Theodoor babuer]

Hier by zal niet kwalyk voegen de Hollander THEODOOR BABUER. Dog ik weet van hem niets te zeggen, als dat ik uit zekere omschryving begryp, dat zyn konst bestond in een diergelyk werk als dat van den voorgemelden.

[Kristoffel en Jacob vander Lanen]

'T geen niet minder als naar gewyde Tempels en Kerken geleet was de verkiezinge die KRISTOFFEL en JAKOB VANDER LANEN, tot hunne behandelinge in de konst, hadden uitgekeurt, bestaande in het verbeelden van gezelschappen daar men vryt, speelt, drinkt, en allerhande vrolyke en zinstreelende tydverdriyen oeffent.

[Henrik de Klerk]

Wy hadden byna overgeslagen, en vergeten HENRIK DE KLERK, die geroemd word om de zinryke Poëtise vindingen die hy in zyne penceelwerken heeft te pas gebragt; ook om zyn fraaije zeedestukken, waar van 'er nog hier en daar te Brussel in Kerken te zien, en uitvoerig gemaakt zyn. Hy was een Leerling van *Marten de Vos*.

[Anthoni Salart]

Van ANTHONI SALART zyn mede nog eenige stukken te zien tot Brussel, daar hy geboren en ook gestorven is. Ook is GULIAM MAHUE, Pourtretschilder, te Brussel geboren en begraven.

In dien tyd waren ook om hunne konst in ag-

ting AUGUSTYN BRUN, en HANS HOLSMAN Schilders van Keulen, mitsgaders FREDERIK BRENTTEL, en JAKOB VANDER HEYDEN te Straatsborg geboren, welke om hunne Konst by Vorsten geëerd werden. Gelyk ook DANIEL VAN ALSLOOT, van Hertog Albert.

Eindelyk komen mede op de naamrol de Antwerpenaars ABRAHAM MATTYS, en EGIDIUS VAN TILBURG, van deze weet ik niet te schryven, als dat de laatste Boerekermissen, en Markten schilderde, en de eerste een goed Landschapschilder was. Gelyk ik ook niet van onzen Rotterdammenaar DAVID DE HAAN weet te zeggen, als, dat ik uit dit volgende rym besluit dat hy te Romen geweest is;

*Die uit het Hollands lant
Naar Romen was gevlogen,
Alwaar zyn groot verstant
Werd yv'rig opgetogen.*

Deze vind ik alle ten opzigt van hunnen geboorte- en sterfdag ongemerkt, zoo dat 'er geen jaartal aan te bespeuren is. Wy willen hen ook ongemerkt laten deurgaan.

Het maakt my dikwils onlustig, als ik Schryvers ontmoet, die meer dan een halve eeuw voor my, en gevolgelyk zoo veel nader aan den levenstyd der zulken, welke bedryf zy voorgeven te beschryven, geweest zynde, egter daar niet van zeggen dat 'er van gezeit moest wezen. Ja 't smart my nu ik zoo laat aankom dat 'er veele zaken in de vergetenheid geraakt zynde, ik gevolgelyk van de

zelve, niet zoo schryven kan als ik wel wilde. Ik heb wel over meer als twintig jaren bedagt hoe nodig het was, dat ymand eens de pen versneed om over die stoffe te schryven, en zedert my zelven geveid dat 'er wel ymand zou opkomen, die zig het verlies der gedagtenisse van zoo vele brave Konstschilders zoude ter harte nemen: maar daar is niets van gekomen, als dat nu en dan deze en gene, een stukswyze verhandeling van de zelve in druk hebben gegeven in de Fransche taal, zulks wy 't ons moeten getroosten, en de Lezer met ons, dat het met velen mager uitkomt.

[Justus van Egmont]

Als by voorbeeld met

JUSTUS VAN EGMONT, geboren tot Leiden in 't jaar 1602, die zoo veer in de Konst gevorderd is geweest, dat de Koning van Vrankryk Lowis de XIV daar een welgevallen in gehad, hem een lange wyl aan zyn Hof gehouden, en met loffelyke geschenken beloond heeft; nogtans vind men van hem niets geboekt, by wien hy de Konst geleerd heeft, of wat behandeling hy hadde; maar alleen dat hy een Historieschilder was.

Dat waereldsche zaken in gestadige veranderingen bestaan, heb ik meer als eens gezegt. En hoe de wisselingen de gansche levens jaren van den eenen mensch met tegenspoeden aaneenschakelen; en die van een ander in voorspoed doen uitloopen, zoo dat al zyn tyd van het geluk zonder ebbe bespoelt word, heeft de bevindinge ons ook meer als eens doen zien. 'T laatst gezegde zal door dit volgende levens verhaal bevestigd worden.

[Philips de Champanje]

PHILIPS DE CHAMPANJE werd geboren te Brussel in 't jaar 1602. Zyne ouders waren

van geringe geboorte, maar hadden veel geld, en zynde een eenige Zoon hadden zy veel met hem op. Zyn geneigtheid liep al vroeg op 't leeren van de Schilderkonst, 't geen zy hem inwilligden, dog deden daar ontrent geen goede keur, 't geen hem dikwils van meester deed veranderen, verdrietig maakte, en deed besluiten zig buiten eenig onderwys naar 't leven te oeffenen, 't geen wel gelukte.

Zyn borstbeeld vertoont zig aan d'overkant, tusschen de beeltenissen van *J.v. Bronkhorst* en *P.J. van Asch*, in de Plaat L. waar by zig een *Academie* beeld, afgeschetst op papier, nevens een portret doet zien.

Met zyn 19 jaar kwam hem het reizen in 't hoofd; waar op hy besloot door Vrankryk naar Italië te trekken, maar bleef eenigen tyd in Vrankryk ten huize van een Duitscher, een gemeen schilder. Naderhand ging hy op zig zelf wonen in het *Collegie* van *Laon*, waar *Nikolaas Pousyn* toen een woning nam, en met Philips groote vriendschap onderhield. *Chesne*, een Schilder maar een zottebol en windbuil, had aangenomen eenig werk te schilderen in het Paleis van Luxemburg, en gebruikte daar toe deze twee jonge Konstenaren. CHAMPANJE maakte het groot, en *Pousyn* het kleen werk tot de sieraden van dat vertrek, en zy verstonden elkander daar in. De Koningin nam zeer groot genoegen in het werk, inzonderheid dat van CHAMPANJE van wegens des zelfs helderheid, in vergelyking van dat van *Pousyn*. *Chesne* die hier door bemerkte *dat hy zig uit het nest* (als men zegt) *gestooten had*, en hem ligt geen ander werk meer zoude worden aanbesteed, werd nayverig op CHAMPANJE, en veroorzaakte moeilykheid. Maar CHAMPANJE die den vrede beminde

t.o. 224

ontging dit, en vertrok naar Brussel, om zyn Broeder te bezoeken. Wanneer hy eenigen tyd daar geweest hadde, werd hy andermaal voornemens naar Italiën te gaan, maar zyn reis niet door Vrankryk maar door Duitschlant te nemen: dog eer hy zig op reis begeeft komt de Abt van St. Ambrosius, *Sur-Intendant des Bâtimens*, tot Brussel, met berigt dat *Chesne* die hem hartig was, gestorven was, en verzoekt hem weder te komen tot Parys.

CHAMPANJE was niet zoo haast te Parys gekomen of hy wierd opzigter gemaakt over de konstkabinetten van de Koningin, met een inkomen van 1200 gulden jaarlyks. Zy liet hem ook eenige groote werken schilderen, in de Kerk en 't Klooster der Carmeliten, in welken tyd hy ook trouwde met de Dochter van meergemelde *Chesne* die veel geld hadde. Zie hoe de gevallen zig van begin af aan schikten tot zyn geluk? en hoe sommigen in deze waereld altyd tegen stroom en wind moeten oproeijen, terwyl anderen gemakkelyk voor den wind zeilen.

De Kardinaal de Richelieu zocht hem door anderen te lokken uit den dienst der Koningin, met aanbiedinge dat hy zoo veel zoude eisschen als hy begeerde om voor hem te schilderen, maar hy sloeg dit op een beleefde wyze af, en voegde daar by: *Dat hy den Kardinaal (indien hy zulks begeerde) wel een schilder zoude aanwyzen die hem genoeg zoude geven, en verzogt vorder in zyn gunst te mogen blyven.* Dit antwoord by den Kardinaal overgebracht, was oorzaak dat hy te meerder agtinge voor hem kreeg, om dat hy niet ontrouw wilde wezen aan die hem wel beloonden, en liet hem zyn afbeelding op verscheiden wyzen schilderen.

Hy was yverig en van een werkzamen aart, en heeft veel beroemde Konstwerken in dat Koninkryk gemaakt.

In 't *Cabinet des singularitez d'Architecture, Peinture, Sculpture, & Graveure &c. Par Florent le Comte, I.D. p. 78.* is een lyst van al zyne berugte werken, waar ontrent inzonderheid geroemt word zeker stuk, waar in Louys de XIII, knielende voor een Mariabeeld, dat hy zyn Rykskroon aanbied, verbeeld staat. Dit stuk had hy geschildert voor de Zilverwinkelhouders te Parys, en 't is in de Kerk van *Notre-Dame*, of de Lieve Vrouwe Kerk, opgehangen; gelyk dezelve uit een oud gebruik jaarlyks gehouden zyn te doen; waar toe zy dan een der voornaamste Konstschilders uitkeuren. Welk konststuk voor af op den Feestdag van Maria, van den morgen tot den avond, voor de Kerk te pronk hangt, om van allen beschouwd te worden.

Monsr. Poncet Raadsheer in 't Hof der Aydes, kwam hem eens op eenen zondag bezoeken om van hem geschildert te worden, maar hy weigerde zulks te doen (schoon hy een groot man en byzonder vriend van hem was); om dat hy zwaarigheid maakte van de Kerkelyke beveelen, en het gemeen gebruik te overtreden; hoe gretig hy ook op winst was.

In dien tyd werd de roem van *C. le Brun*, toenmaals nog in Italien, door geheel Vrankryk getrompet, en zyne aanhangers maakten zyne bekwaamheden nog veel grooter dan zy waren (gelyk het gemeenlyk gaat als men iemand gunst bewyzen wil) om hem tot Hofschilder van den Jongen Koning Louys den XIV in te dringen. Maar CHAMPANJE kreunde zig daar niet aan. *Hy*

had (als het spreekwoord zeit) *zyn Schaapjes op 't droog*, en storf in 't jaar 1674, oud 72 jaren.

Geen enkel, maar verscheiden voorbeelden hebben ons doen zien, dat het konstzaad in 't stambloed verspreid, van d'eene tot d'andere Eeuw nieuwe Konstbloezels heeft voortgebracht.

[Van Aelst]

De Boeken van *J. Sandrart* door bladerende vind ik in het 3. Boekdeel van zyn **Teutsche Academie** op pag. 69. gemeld van eenen VAN AELST, die niet alleen een hoogvlieger in de Schilderkonst, maar ook een voornaam Bouwmeester was; waarom hy ook door den Magistraat van Antwerpen werd uitgekeurd om de Eerepoorten, naar zyn bestek, te doen vervaardigen, tegens d'intrede van Filippus den tweeden, Zoon van Karel den vyfden, in den jare 1550. Van wien ook de Boeken:

Siciliae & Magnae Graeciae Historia, ex antiquis numismatibus illustrata. (met Medaljes) en

De Romanae & Graecae antiquitatis monumentis é priscis Numismatibus erutis, per Hubertum Goltzium Herbipolitanum Venlonianum, civem Romanum, geschreven zyn.

Deze VAN AELST is de zelve dien *K. v. Mander Pieter Koek van Aelst noemt*, en die overleden is tot Antwerpen kort na den jare 1550. Want zyne naargelaten schriften van de Bouwkunde werden in den jare 1553 door zyn Weduwe *Maayken Verhulst* in druk uitgegeven. Hy liet ook een Zoon na PAULUS genoemd, die ook de Konst oeffende, en getrouwd is geweest, uit wien geloofd word (schoon *van Mander* alleen van zyne Weduw meld, en

zeit: *Dat zy naderband getrouwd is geweest aan Gillis van Koningsloo.*) dat van AELST in de beschryving der Stad Delf op 't jaar 1602 aangetekent (thans het voorwerp voor onze pen) zyn oorspronk heeft.

[Evert en Willen van Aelst]

EVERT VAN AELST, is geboren te Delf in 't jaar 1602. Hy was een braaf schilder in allerhande soort van stilstaande leven, inzonderheid Fruit, dat hy heel natuurlyk wist te verbeelden, als mede yzere Harnassen, Stormhoeden, en alle soort van glansige Metalen, die hy hunnen behoorlyken glans en weerschyn naar vereisch wist te geven. Hy stierf 1658. naarlattende tot naarvolger in de Konst WILLEM VAN AELST, Zoon van zyn Broeder *Jan van Aelst, Notaris* te Delf, die deze Konst van zynen Oom zoo wel geleerd heeft, dat hy nog jong zynde, hem te boven ging, ja zodanig in de Konst toenam, en het leven zo natuurlyk wist na te bootsen, dat zyn penceelwerk geen schildery, maar het leven zelf scheen te wezen. Hy heeft in zyn jeugt vier jaren in Vrankryk en zeven jaren in Italien de Konst geoeffent, en in dien tyd by Kardinalen, Vorsten en groote Heeren in aanzien geweest. In den jare 1656 weder in zyn Vaderland gekeerd, heeft hy zig met 'er woon eerst te Delf, daar na tot Amsterdam begeven, alwaar zyne Konst by alle Konstkenners hoog geagt is geworden, en tot een hoogen prys verkogt. Waar uit men klaarlyk ziet, en daar uit besluit kan maken in 't algemeen hoe alle konsten en wetenschappen niet van eersten af aan in hare volkomenheid zyn uitgevonden; maar dat de vinder, of anderen op dien grond voortvarende trapswyze hebben ontdekt, en uitgevonden, 't geen daar aan ontbrak, om ze te

brengen tot hare hoogste volkomenheid. WILLEM, anders GUILHELMO, was een man (na dat hy in Italiën geweest had) die een grootmoedigen inborst bezat, en die niemand, inzonderheid als hy wat boven zyn peil gedronken had, ontzag. 'T is gebeurt, dat de Borgermeester Maarzeveen met hem geschil kreeg, over d'eene of andere zaak, waar door zy in woorden kwamen.

VAN AELST, die voor een Borgermeester van Amsterdam niet wilde 't zeil stryken, in een zaak daar hy meende regt in te hebben, stoof op, trok zyn boven rok open, en toonde op zyn borst den gouden penning, en keten die hy van den Groothertog van Toskanen had gekregen, zeggende: *Gy zyt met een geldzak om uw hals geboren, en dat is t al; maar dat ik ben, ben ik door verdienste.* Maar of hem die worst (als het spreekwoord zegt) naderhand niet opbrak, daar twyffelde zelf, die 't my verhaald heeft, niet aan.

Een man (zeit Gratiaan) verliest zyn agting door een hardnekkige verdediging; want zulks is niet de waarheid voorspreken, maar eer zyn koppigheid vertoonen. En op een andere plaats. *Zommige vertrouwen zig zoo zeer op hunne verdiensten, datze gansch geen zorg dragen, om zig te doen beminnen.*

Schoon hy (gelyk ik even gezegt heb) een grootmoedigen inborst bezat, nogtans trof hem Venus zoon met zyn vlamme schicht, zoodanig dat hy verslingerde aan zyn dienstmeit, dat een dikke moffekop was, de zelve trouwde, en drie schoone kinderen by haar teelde. In dien tyd woonde hy op de Princegrast, by het Waale Weeshuis daar hy ook gestorven is, in 't jaar 1679: Maar het jaar zyner geboorte heb ik niet kon-

nen te weten komen, en heb daarom zyn levensbedryf aan dat van zyne tyd- en konstgenooten geschakelt.

Jan Vos maakte op een zyner voornaamste bloemtafereelen dit volgende vaersje:

Hier komt de lieve Lent by wintertyd verschynen.

Natuur, die al wie maalt door haar penceel verdooft,

Begint, nu zy dit ziet, van enk'len spyt te kwynen.

Aurora, leg uw pruik vol roozen van uw hoofd:

Hier groeijen roozen die uw hulsel overtreffen.

Zoo word VAN AELST, door konst, de waereld door beroemt.

Wie and'ren overwint behoord men te verhefsen.

Zyn hand, vol geesten, heeft het blad van dit gebloemt

Beschildert met een glans, die nimmer zal verslensen.

Het loof dat heet en koud verduurt zal eeuwig staan.

Vrouw Venus zou haar krans om dit gewasch verwenssen;

Om, als zy hoogtyd houd, te pronken met de blaân;

Of als zy 't hart van Mars aanminnig komt bestryen.

'T cieraad der Vrouwen is de lyst der Schilderyen.

Zyn Weduwe vertrok na zyn dood met de kinderen (dit was in 't jaar 1680) naar haar land, waar een Brouwer verlokt op de harde Ryksdaalders die zy meê gebragt had, haar trouwde. Maar 't leed niet lang of een droevig ongeluk trof den oudsten van de kinderen, zynde een welgemaakte jongen, want hy viel in den Brouwketel en verbrande.

De bevindinge heeft den Landman doen zien dat de groeibaarheid niet alleen van de gesteltheit der zaden, maar byzonder van een wel doorbouwden en gemesten grond af hangt.

[Jan van Bronkhorst]

De jeugt die zig tot d'oeffening der Konst begeeft by een Akker geleden, en de leerlessen van haar onderwyzer by het zaad, zullen wy zien dat zy beide meer of min van een zelve goeden aart moeten wezen. Want zoo die grond niet is doorbouwd met oordeel; en doormest met vernuft, yver, en leerzugt, is 'er weinig hoop van eenen ryken oogst te maaijen. In tegendeel als die grond goed is, gaat de verwagting zeker zelfs buiten verwagting. Dit is gebleken aan JAN VAN BRONKHORST, die door yver, aangeboren leerzugt, en aangewende opmerkinge (schoon hy maar een gering zaad van onderwyzingen in den akker van zyn begeerte ontfangen had) dat zaad zoo wel heeft gebroed, dat 'er van hem word getuigt, dat, al mogt iemand het geluk gebeuren van het doorluchtigste verstand, en den grootsten meester in de konst tot zyn onderwyzer te hebben, zoo konde hy niet beter in de uiterste wetenschappen van de Konst ervaren wezen.

Elf jaren was hy pas oud als hy besteed wierd by een Glasschryver geheeten *Jan Verburgh*, om de grondbeginzelen der Teekenkonst te leeren, alwaar hy een en een half jaar zig met grooten yver en naarstigheit heeft geoeffent, en daar na nog by twee andere gemeene Glasschilders, zoo lang tot dat hy in 't jaar 1620 lust kreeg om een reis naar Vrankryk te doen, om daar zyn Konst verder voort te zetten, dus nam hy de reis over Braband, maar werd door zeker toeval in den voort-

gang gestuit; want tot Atrecht kwam hy gevallig by eenen *Peeter Mathys* konstig Glasschilder, daar hy zig ophield ontrent een en een half jaar, in welken tyd hy gelegenheid had om veel fraaije werken te helpen maken. Van daar trok hy naar Parys, daar hy een heel bekwaam meester in 't Glasschryven, *Chamu* genaamt, aantrof, daar hy eenigen tyd bleef en toen weer naar zyn geboortestad geraakte, alwaar hy als meester in die Konst de zelve met vlyt en yver voortzette; nogtans altyd by zig zelve onvergenoegt, wyl dit doen hem te gering scheen te wezen. Dit was de regte slypsteen om zyn brein te scherpen tot grooter ondernemingen; te meer werd dit voornemen in hem opgewakkert, toen hy gelegenheid had van met *Kornelis Poelenburg* om te gaan, en hem te zien schilderen, welke aangename en bevallige handeling zyn gemoet zoodanig trok dat hy onveranderlyk by zig zelve besloot, tot het schilderen in Olyverf over te gaan, en op de handeling van *Poelenburg* zig te zetten. Dog dit sleurde nog al een tyd lang, zelfs na dat *Poelenburg* al was naar Engeland getrokken. In 't jaar 1637. heeft hy het Glasschilderen nog al gehanteerd, dog in het jaar 1639 ontsloeg hy zig geheel daar van, yverende dagelyks zonder onderwys, en bragt het zoo ver dat de tyd zyn roem niet ligt zal afmaaijen. Hy was geboren t'Utrecht in 't jaar 1603.

De nieuwe Kerk tot Amsterdam pronkt nog heden neffens het Koor met drie van zyne konstig beschilderde kerkglazen. Men ziet daar in verbeeld hoe de Vrede den Oorlogsgod Mars boeid, en kluistert, en den Kryg en zynen aanhang vertreed. Hoe de welvaart van zee en land bloeid,

als de met slangen geparuike Twist verbannen word. Zy word verdoond door den Overvloetshooren, die allerhande slag van uitheemsche Koopmanschappen uitgeeft; gelyk ook door de Boeken te kennen word gegeven, dat geleertheid, konsten en wetenschappen, in tyden van vrede 't schoonste bloeijen. En op de deuren van het Orgel zietmen door zyn konstpenceel met olyverf verbeeld, de Triumf van David over den verslagen Goliat: de zalving van Saul tot Koning, en hoe hy van zyn troon David voor hem spelende aan zyn speer meende te spitten.

Zyn Beeltenis kan men beschouwen in de Plaat L boven aan daar zig nevens aan een beschildert kerkglas verdoont.

[Nicolaes Knuffer]

In dit zelve jaar 1603 kwam NICOLAES KNUFTER te Leipsig ter waereld. Hy, als van natuur tot de Konst geboren, deed van der jeugt aan in ste van zyn schoollessen te leeren niet anders als zyn boeken met beeltjes, en beesjes bekladden. Waar over hy dikwerf van zyn meester gehekelt en gekastyd werd. Dog alles te vergeefs; want wierd hem papier en inkt onthouden, hy bediende zig van houtkool en betekende de wanden zoo hoog als hy ze bereiken kon: Daar over hy van de huismeid dikwils heel onzagt gehandeld werd. Zyn Vader ziende dat alles wat hy aanwende zyn drift niet stuiten konde, dagt in 't eerst nog dat dit ontstond, om dat hy geen geneigtheid hadde tot het leeren van talen. Dus bedagt hy alle ambagten die hy konde, schreef die op een blad papier, en leide dit zyn Zoon voor, zeggende, *hy konde een van alle verkiezen wat hy wilde*, dog hy verkoos niet anders dan 't schilderen te leeren. Maar dit moet ik nog vooraf zeggen;

dat ook wel de voorname reden, waarom de meid over het begruizen der muuren hem zoo hard viel, was: dat hy zyne Beelden zoo Paradysagtig natuurlyk met kool overal door 't huis op de wanden afschetste, dat zy al zoo wel als Eva konde zien datze naakt waren. Gelyk hy onder andere ook heel geestig had afgeschetst, daar Ulisses naakt by Nausicae komt, gevolgt naar de beschryving van *Homerus*. Zyn Vader besteede hem dan gevolgelyk by eenen schilder genaamt *Emanuel Nysen*, daar hy twee jaren by woonde; maar daar viel het niet tot zyn voordeel uit, terwyl hy in steê van hem de Konst te leeren hem voor knegt gebruikte om zyn mantel agter hem te dragen wanneer hy uitging. Dit hem tegen de borst zynde liep hy weg, en kwam tot Maagdenburg daar hy eenigen tyd zyn kost won met penceelen te maken voor schilders, dog daar hy weder afraakte, en zig begaf by een kladder, daar hy by bleef tot het jaar 1630, wanneer hy tot Utrecht kwam, en gelegenheid aan de hand kreeg, om zyn grooten yver en zugt die hy tot de Konst hadde aan *Abraham Bloemaert* te kennen te geven, die ziende zyn natuurlyke drift, en hoe veer hy reeds meer door zyn leerlust als grondig onderwys gevordert was, hem een plaats in zyn huis schikte, alwaar hy door goed onderwys en naarstigheit in korten tyd zoo veer kwam dat hy op eigen wieken konde dryven, ja zoo hooge vlugt in de Konst maakte dat hy d'eer gehad heeft van voor den Koning van Denemarken te schilderen drie stukken; vertoonende veldslagen, waar in des zelfs voorzaten d'overwinninge bevogten hadden. Waar, of wanneer hy gestorven is, heb ik niet konnen naspooren.

[Johannis Cossiers]

In dit zelve jaar 1603 is tot Antwerpen geboren JOHANNIS COSSIERS een man daar de Brabanders veel van roemen, inzonderheid om een konststuk dat te Mechelen in de Kerk van het groot Begynhof hangt, 't geen alleen genoeg is om zyn roem te trompetten, zoo veer als 'er schilderkonstminnaars gevonden worden. Hy is na dat hy vele Hoven bezogt, en overal blyken van zyn konstpenceel gelaten heeft gestorven. Dat 's zeker, maar in wat jaar weet ik niet.

[Simon de Vos]

Dit jaar 1603 vrugtbaar in konstoeffenaars te teelen bragt ook voort den gedagteniswaardigen SIMON DE VOS. Deze was een man die zig op de fondamenten van de Konst grondig verstond, en daar van met oordeel bedient heeft. Zyne stukken in Braband inzonderheid bekend, getuigen wat vermogen zyn penceel heeft gehad.

[Joan Bylert]

Van JOAN BYLERT, hunnen tydgenoot geboren te Utrecht, weten wy niet veel te zeggen, als dat hy, naar het ons heeft toegeschenen, eerst van een los en ongebonden leven is geweest, en naderhand een afkeer daar van gekregen hebbende, zig tot de oeffeninge der schilderkonst begeven, een gelukkigen voortgang daar in gemaakt, en in die keurwisseling roem behaald heeft.

[Pieter Janze van Asch]

Eer wy dit jaar 1603 eindigen moeten wy ook gedagtig wezen den Delfzen Konstschilder PIETER JANZE VAN ASCH. Deze was een braaf landschapschilder, inzonderheid in 't klein. Men ziet maar zelden van zyne penceel werken, om dat hy niet veel gemaakt heeft: wyl hy op een andere wys (om zyn ouden Vader en Moeder te bezorgen) zyn tyd heeft moeten besteden; maar 't geen datm'er van ziet is goed. Hy was deugdzaam en vroom van

leven, en bereikte eene hoogen ouderdom. Want de konstschilder Johannes Verkolje, geboren 1650, nog omgang met hem gehad, en ook zyn beeltenis in koper gebragt heeft, die wy (geen ander voorhanden zynde) gevolgt hebben. Zy staat onder aan in de Plaat L nevens een tafereeltje waar op een landschapje geschetst staat.

[Kristiaan van Kouwenberch]

Na hem volgt

KRISTIAEN VAN KOUWENBERCH geboren te Delf op den 8 van Herfstmaand 1604. Hy heeft tot Leermeester in de Konst gehad *Johan van Nes*, is daar naa gereist naar Italiën, van waar hy, byzonder in de Konst gevordert, wedergekeerd is in zyne geboortestad Delf. Daar heeft hy vele konststukken zoo Historien als naakte Beelden levensgroot geschildert en daar door veel roem behaald. Behalven op andere plaatsen zietmen ook van zyne penceelkonst in de Princelyke lusthuizen Ryswyk, en t'huis in 't Bosch. Daar na ging hy zyn Fortuin volgende te Keulen wonen, alwaar hy overleden is den 4 van Hooimaand 1667. Onder zyne stad-, tyd- en konstgenooten worden opgeteld:

Leonard Bramer, Pieter van Asch, Adriaan van Linschoten, Hans Jordaans, Kornelis de Man, en Johannes Vermeer.

Deze alle waren, als Dirk van Bleiswyk Evertz in 't jaar 1667 zyn Boek, de beschryving van Delf eindigde, nog in leven.

[Daniel van Heil]

Nu eischt ook eene plaats

DANIEL VAN HEIL geboren te Brussel in 't jaar 1604. Gelyk dezes geboortestad met die van den voorgaanden in tusschenstand verschilde, zoo verscheelden zy nog meer in de verkiezinge van hun penceelwerk. Want de voorgaande scheen

tot verlustiging van 't gezicht, deze op een ontroering in de ziel der aanschouwers toe te leggen. Want hy schilderde meest Brandstigtingen en diergelyke voorwerpen die ysselyk zyn om aan te zien.

Nochtans ('t geen tot zyn lof getuigt word) was alles zoo natuurlyk dat'er niets als de nette aan ontbrak. Onder zyne voorname stukken worden geteld de ondergang van Sodom en Gomora met de gansche landstrecke, door een vuur uit den Hemel &c. en het verbranden van Troje, daar men ziet, hoe,

*Toen Sinons toorts de stad verdelgde door baar vlam
De Koning Priam lag voor 't oog van zyne maagen,
Geharnast op den grond door Pyrrhus zwaart verslagen;
Daar Hekuba den val van haar beroemden stam
Betreurde, op 't bloedig lyk van haar' gemaal gezegen;*

*Of daar Eneas torst Anchises op zyn schouders,
En geeft Askaan de hand in 't midden van 't gekerm;*

teekenen die diergelyke Historische verbeeldingen kenbaar maken.

[Jakob Gerretze Kuip]

Wy hadden byna vergeten den braven Dordrechtse konstschilder J A K O B GERRETZE K U I P , wiens penceelkonst al vroeg de konstminnende bekoord heeft, te gedenken; maar wierden hem indagtig als wy zyn Zoon Albert Kuip ten Toneel zoude voeren. Hy schilderden Osjes, Koetjes, Schaapjes enz. De verschieten agter de zelve waren meest land- en watergezigten die zig om en by Dord doen zien, welke hy tot zyn gebruik naar 't leven afgeteekent heeft, en zyn wyze van schilderen was helder gloeiend en smeltende.

Deze JAKOB GERRETZE KUIP, Dortenaar, leerling van *Abr. Bloemaart* IZAK VAN HASSELT, KORN. TEGELBERG beidelandschapschilders, en JACQUES GRIEF, anders *Klaau*, die stil leven schilderde, waren de hoofden of aanleiders welke in den jare 1642 het konstgenootschap van St. Lukas te Dordrecht hebben opgerecht, na dat zy uit het Gild, genoemd het Gild van de vyf Neringen (volgens beding als in de Acte van scheiding staat uitgedrukt) waren uitgegaan. Maar eer ik eenige byzonderheden (om den Lezer berigt te geven van 't geen van tyd tot tyd, rakende de Konstschilders is voorgevallen) voortbreng, zal voor af dienstig wezen aan te wyzen hoe de Konstschilders in St. Lucas Gild, en andere Ambagtgilden zyn betrokken: van wien de naam van St. Lucas Gild, zyn af komst heeft; en hoe de Schilders in verscheiden steden uit die Gildens uitgegaan, Broederschappen hebben opgerecht, welke bestonden uit enkele Konstenaars, en Konstlievenden.

Hoedanig oulings de Konstschilder en hunne werken by de grootsten van de waereld zyn geagt geweest, hebben vele schryvers breedwydig gemeld; het geen den leer- en weetlustigen is bekend: dus zal 't niet nodig wezen uit de twyffelagtige oudheid menigte van voorbeelden op te delven, maar wy zullen alleen van de zelve, en van later tyden zoo veel ontleenen, als tot aanleiding van ons oogmerk dient.

Leonard da Vency, was van wegen zyne Konst zoodanig by den Koning van Vrankryk geagt, dat deze Vorst verscheidenmalen, hem, daar hy op zyn ziekbed lag, kwam bezoeken, en handreiking aanbod, zulks hy ook eindelyk in 's Ko-

nings armen den geest gat. Zie *K. van Mander* p. 57.

Den moord van Polidoor heeft de Raad van Rome zoo euvel opgenomen, dat den Moorder zoo zwaren straf wierd aangedaan, als of hy eenen van den Raad om 't leven had gebragt. Dit merkt Philips Angels in zyn lof der Schilderkonst aan op p. 22. en voegt daar by, dat de Venetianen nog in later eeuwen, zig door de Konst zoo verëerd agten dat zy aan brave meesters jaarlyks 300 kroonen ten geschenk gaven, op dat zy die binnen hunne muuren mogten behouden. En hoe meer men in d'oudheid te rug treed, hoe meer men zal ontdekken de groote agtinge die men voor de Konst en Konstenaars over hadde. 'T waaren Apelles en Praxiteles die het geluk alleen hadden, dat de grootste waereldvorst hunne Konst beminde; waar op zeker Dichter zinspelende, zeit:

*Apelles werd, uit veel', alleen gesteld,
Te schilderen den grooten Alexander;
Praxiteles, bad oorlof, en geen ander,
Een marmer beeld te snyden naar dien Held.*

[Tussenstuk]

D'eerstgemelde schilderde daar nevens voor den Vorst een naakte Venus, *Anadyomene*, zeit Plinius dat is, *vers uit Zee opkomende*: waar toe hem de schoone Campaspe, Alexanders byzit, tot een levendig model om naar te schilderen vergund werd. Maar wat gebeurt 'er? De ontvlamde drift, hoe zeer hy ze tragte te bedekken was niet zoo te ontveinzen, of het wierd van Alexander bemerk. Die ziende zyne grootmoedigheid hier door ter proef gesteld, besluit, daar hy tot dus veer de waereld bedwongen had, ook zyn neiginge te bedwingen. Hy stapt

van zyn lieve Campaspe af, en schenkt die aan Apelles.

Gemelde Plinius merkt ook aan, hoe na dien tyd een Grieks Vorst, wanende de Konst hier door in eere en aanzien te houden, door een wet gebood dat niemant de Konst van schilderen vermogt te leeren, of de zelve te oeffenen, ten zy hy edel geboren was. En uit een even zo nadeelig begryp, voor de Konst was't, dat 'er zulk een hooge prys gesteld wierd, voor die dezelve begeerden te leeren. Want hier door werden bekwame geesten, en de schranderste vernuften, om dat zy van een slegte geboorte waren, gesmoort en tot den ploeg gebruikt: daar en tegen vernufteloozen als zy slegs van groote geboorte waren, tot het penceel opgebracht: 't geen een merkelyk verval in de Konst veroorzaakte, tot dat Keizer Maximiliaan deze konstbreuk heelde, by zeker voorval verklarende, dat hy van honderd Boeren wel honderd Edellieden, maar van honderd Edellieden geen een goed schilder maken konde. Dezelve Vorst heeft met een de Konstenaars in 't algemeen geadelt; daar hun verkregen blazoen (zynde drie zilvere schilden op een blaau veld) nog de gedagtenis van draagt. *K. v. Mander* meld van dit voorval in 't leven van Albert Durer, op pag. 131. B. Als ook een diergelyk in 't leven van Hans Holbeen p. 143. Edog hoe dit gemelde wapen aan den naam van St. Lucas wapen komt, staat t' onderzoeken.

De schryvers die somwylen hun werk hebben gemaakt van de oudtydse veranderingen, zoo Kerkelyke als Waereldlyke, te doorsnuffelen, hebben aangemerkt; wanneer deze Landen, in magt van Menschen en Steden aangegroeit, de Roomsche

Godsdienst, en het waereldlyk bestier gezetelt was, datmen toen voor de Ambagt- en Hantwerklieden Gilden of Broederschappen heeft opgeregt, dezelve met voordeelen en voorregten begiftigt, en dezen of genen Heilig tot patroon of beschermengel toegevoegt: als by voorbeeld het Timmerluiden Gild aan St. Joseph: de Smits aan St. Elooï: de Schoenmakers aan St. Krispyn: de Kleermakers aan St. Joan den Dooper: de Schilders aan St. Lucas, en zoo voort; welke in de Kerke een byzonder Kapel en Altaar hadden: en aan welke zy op zekere tyden Kerkdienst pleegden en offerhanden deden, van waar de spreekwyze: *St. Lucas moet op zyn oud kleed een nieuwe lap hebben* oorspronkelyk is. Dus ook verscheidene andere Broederschappen, als van St. Huibregt, die de vrye Jacht ten voorregt hadden, en diergelyke meer, welke zekere wyze van Godsdienstige plechtigheden, d'een meer d'ander min, volgens de instelling, verpligt was aan zynen patroon of patronesse; als by voorbeeld de Konstraterniteit, of Maria's Broederschap, welke volgens de instelling verpligt was op de Feestdagen van Maria Missen te laten doen, en gebeden voor de afgestorvene Broederen op gezette tyden: 't welk zy, als de Stad 'sHertogenbosch aan de Heeren Staten 1629 over ging, in de Kapitulatie bedongen onverhindert te mogen onderhouden; gelyk het ook zoo gebleven is, uitgezondert dat zulks in 't verborgen, om geene ergernisse te geven, geschiede, tot den jare 1642, wanneer het meestendeel uitgestorven was, latende sommigen die van den Hervormden Godsdienst waren zig daar by inschryven, 't welk van de Heeren Predikanten in dien tyd euvel opgenomen werd, die daar *Classicale* handelingen over beleid-

den in verscheide steden, en opstellen maakten, die zy aan de *Universiteiten* afvaardigden. De Predikanten op het *Classis* te Gornichem vergadert in Juni 1643. waren de eersten die dit werk ter hand namen, en hunne voorstellingen en vragen daar omtrent den Professoren te Leiden in schrift toezonden. Jakobus Trigland, en Fredrik Spanheim waren toenmaals hoogleeraren in de Godgeleerdheid. Dien 't lust kan het Boekje, *Oordeel van verscheiden Leeraars enz. over de Mariaansche Broederschap, door een liefhebber der waarheid, enz.* gedrukt 1645, nazien: terwyl wy reeds te verre van 't spoor geweken, te rug stappen moeten, tot dien tyd, waar in Keizer Karel de V. deze landen bestierde, om te zeggen dat hy sommige steden met voorregten heeft begistigt; als ook de Gilden der zelve, bevoordeelt met zeker regt, waar door zy al 't geen hunnen handel en hanteringen hinderlyk en naadeelig was, buiten de steden hielden: zulks, die deszelfs voordeelen wilden deelagtig zyn, genootzaakt wierden, het Borger- en Gilderecht dier steden met geld te koopen.

Nu was het by vele van de Konstschilders dies tyds in gebruik gekomen, dat zy openbare winkels, en verkoopdagen van Schilderyen hielden, en dus zig, om hun voordeel te bejagen, met het voorregt van een Gild dekten. Maar als met'er tyd het Glasschilderen geheel ten onbruik wierd, in enkel Glazemaken verkeerde, en door de slegte tyden gemeene Konstschilders mede tot den kladpot vervielen, en het getal der Grofschilders hielpen vermeederen; en dus het Gildebroederschap meest in ambagtsgezellen bestond; hebben de Konstoeffenaars daar wat tegens aan gezien, als

waar het der Edele Konst oneer aangedaan, onder ambagtslieden geteld te worden. Waarom zy dan gelegenheid zогten om die Broederschap te ontgaan, en een Konstraterniteit van enkele Konstoeffenenden op te regten. Ook heeft men in sommige steden de Konstlievenden daar mede onder betrokken; het welk die van Dordrecht in den jare 1641 werkstellig maakten, door een verzoekschrift het geen zy aan de Eedele Heeren Borgermeesteren en Schepenen dier Stad presenteerden, die hun die scheiding van den Gilde der Glazemakers, op eenige voorwaarden niet alleen hebben ingewilligt, maar den Konstschilderen ten voordeel door een *Acte*, ondertekent *M. Berk*, in den *X Artykel* vergunt en toegestaan: *Dat niemant vermogt met eenige Schilderyen langs de straat te loopen, om die langs de deuren te veilen &c. XI. Dat niemand van buiten in komende vermogt eenige openbare verkooping van Schilderyen aan te regten enz.* En in eene nader verklaring van dezen *XI Art.* verleent 1643. *Dat niemand wie hy zy van buiten ofte van binnen, onder wat voorwendzel het zelve ook zoude mogen wezen, op geenerhande wyzen eenige verkooping van Schilderyen zal vermogen te houden, als alleen die van het Konstgenootschap van St. Lucas, gezeit de Fynschilders, enz.*

Dit spoor hebben de Konstschilders in verscheide Hollandsche steden gevolgt.

Die van 'sGravenhage, als my uit de aantekening, die daar van gehouden is, is gebleken, kwamen in den jare 1656 op den 15 van Sprokkelmaand by den anderen, om over de wyze van scheiding te beramen, en een verzoekschrift diesaangaande te presenteren aan den Raad dier plaats: en waren de verzoekers 48 in getal, en onder

deze DIRK VANDER LIS, toen Regerende Schepen.

In 't zelve jaar wierd hun verzoek van scheiding uit het Gild van Glazemakers, Stoelemakers en Boekbinders toegestaan, en eerst het bovenste der Boterwaag, naderhand vier vertrekken boven de Korenmarkt tot hun vry gebruik gegeven. Het grootste vertrek dient tot de verkooping van Schilderyen, die uit sterfhuizen, of anderzins voorvallen, waar van de konsraterschap zyn voordeelen trekt.

De zoldering van deze zaal, van onder te zien, is verdeelt in vier hoekstukken met een ovaal in 't midden, alle met beeldwerk konstig beschildert. Het eerste hoekstuk door THEOD. VANDER SCHUUR geschildert, verbeeld de drie hoofdkoleuren. Het tweede door DANIEL MYTENS, daar de Deugt de Historien op den rug van de Faam schryft, die door haar worden uitgebazuint. Het derde door AUG. TERWESTEN, waar in de Perspectief, Doorzigtkunde en Architecture, of Bouwkonstzig verтоond. Het vierde door ROBB. DU VAL waar in de *Astronomie* of Starrekunde, en *Geometrie* of Meetkonst gezien word. Het middelvak, door WILL. DOUDYNS beschildert, verтоond de Haagse stedemaagt, onder welker bescherming zig de Schilderkonst, Beeldhouwery, Glasschildery en Graveerkonst, aanbieden. Hier nevens aan zietmen Pallas verzeld met de Konstliefde, de Grofschilders met ladder en kladpot: De Boekbinders met schroef en pers, en de Stoelmakers met hun gereedschap, in yver ten konsthemel uitbonzen. En in het schoorsteenstuk door MATT. TERWESTEN geschildert, ziet men de jeugt door Merkuur opleiden, tot de konstschool, aangespoort door roem en beloning.

Het tweede vertrek dient tot hun vergaderplaats, en pronkt met een glazekas vol Konst-

boeken met vergulde banden, by 't afsterven van dezen en genen tot hun gedagtenis aan de Konstkamer vereert, als ook in twee lystten, de Lykvaarzen, op d'uitvaart der berugte Konstschilders Daniel Mytens, voorgevallen op den 19 van Herfstmaand 1688, en Willem Doudyns, 't eene door J. STERREBERG, 't ander door SILVIUS, berymt.

Het derde vertrek tot de gemeene Tekenplaats of *Academie* opgerecht in den jare 1682. Het vierde vertrek dient tot gebruik van den knecht van 't Konstgenootschap.

Haarlem, een der oudste Steden van Holland, heeft al vroeg een bloeiende Konstschool, en talryk Konstgenootschap binnen zyn ringmuur gezien. Maar om niet alles op te halen, uit vreeze dat het den Lezer verdrieten mogt, zal ik maar alleen van het Konstgenootschap der Antwerpse Schilders iets melden: eerst om dat hun Konstgenootschap vroeger in tyd is begonnen, dan een der Konstgenootschappen van Nederland: ten tweede dat ook geen der zelve met zulke voordeelen is begunstigt, dan dat van Antwerpen. Inzonderheid heb ik de gedagtenis daar van willen ververschen; op dat alle Stedebestierders door dit loffelyke voorbeeld gespoort mogten worden, om dergelyke hulpmiddelen tot opbouw der Konst, en roem der Steden aan de zelve te schenken.

Ik vind in het MEMORIAAL van de Schilders kamer tot Antwerpen geboekt, dat dezelve begin genomen heeft met het jaar 1450, en dat 1454 de Konstschilders zig tot een voegden en een Konstgenootschap aanvingen, waar van JOAN SNELLAERT en JOAN SCHUERMAEKER de eerste Regenten of Overluiden waren. Sedert welken tyd de Konst daar met grooten luister gebloeit heeft, gelyk het Konstgenootschap ook (op

dat de Konst zig meer en meer voortzetten zoude) een *Academie*, of oeffenplaats om naar 't naakte leven te teekenen, heeft opgeregt in den jare 1664. en in den jare 1695 een pleister- *Academie* waar toe zy de keurlykste afgietsels der geagtste Antiken hebben opgezocht. Welke *Academien* of konstscholen vergroot en verbeterd zyn in den jare 1694 en 1695 zedert welken tyd dezelve kamer pronkt met het marmere Borstbeeld van den Hertog van Beijeren, toen Gouverneur van de Spaansche Nederlanden en groot beminnaar van Konsten, inzonderheid de Schilderkonst, als ook een yverig voortplanter dier oeffening.

Het geld tot onderhoud van gemelde twee *Academien* en verdere kosten die daar op loopen, word gevonden uit 12 vrybrieven door de Gouverneurs uit order van den Koning van Spanjen aan het Konstgenootschap vergunt, om de gemelde kosten tot opbouw der Konst goed te maken.

Yder der zelve word waardig geschat 800 gulden meer of min, na die schaars te bekomen zyn, en zy worden van het konstgenootschap verkogt aan goeode Borgers; om van alle Borgerbeamtingen, die kostbaar en lastig vallen, vry te zyn voor hun leven: als Gildemeester-, Kerkmeester-, Wykmeester-, Vaandrig- en mindere Officierschappen van de Borgerwagt. Welke vrybrieven, de bevoordeelden overleden zynde, straks weder vervallen aan het konstgenootschap dat dezelve weder op nieuws aan anderen verkoopt, en tot onderhoud der konstschole zig van die penningen bedient.

De twee laatste der gemelde vrybrieven zyn hun door gunst der Keurvorst van Beyeren bezorgt, wanneer zy hem tot *Protector* van de Konst, en

het konstgenootschap inwyden. Dit geschiede op den 2 van Sprokkelmaand 1693. De schilderskamer was rykelyk behangen met penceelkonst van uitmuntende Meesters, en de Heer Jan Babtist Gyns oud Borgermeester, en hoofdman der konstkamers, en Dekens haalde den Vorst op, geligt door menigte flambouwen, tot de konstzaal, daar een tafel met kostelyke spyze stont aangeregt om zyne Doorl. te onthalen. Waar by zig allerhande konstig snarenspeel deed hooren, en naar het eindigen opende zig een Toneel, daar zig de Antwerpsche Steedemaagt treurig leunende op een waterkruik (verbeeldende de *Schelde*) op vertoonde. Straks verscheen Apol die haar naderende dus aansprak: *Hoe leid de Stedemaagt zoo treurig? wat reden zyn 'er die u de zilte tranen langs de bleeke wangen doen rollen? gryp moet; de Goden zyn door uw klagten bewogen. Als ik in het morgenkricken (vervolgde de Zonnegod) myn heng sten uit het pekel opmende, zag ik een Held uit het huis van Oostenryk tot u naderen; om u in zyne bescherminge te nemen, waar door de Konsten weder als voorheen in vollen luister zullen bloeijen enz.* Ook kwam een Beeldhouwer en Schilder op het Toneel. Deze met een beschildert doek, daar de belegering van *Belgrado* op afgebeeld stond, en boven dezelve de Faam, die des Vorsten roem trompette: 't welk ook de voorname toeleg van dit spel is, 't geen ook *B. Ogier* huisvrouw van *Guil. Kerricx* die het zelve berymt heeft, te kennen geeft. En zeker dit spel verdient dat men 't pryze, te meer wyl het in zoo korten tyd opgeslagen is.

*Tweemaal vier en twintig uren,
Tusschen dag en tusschen nagt,
Heeft dit op 't Toneel gebragt.*

Maar het geestigst in 't spel was dit, dat gemelde *Kerricx* het borstbeeld van den Vorst naar een geschildert af beeldsel in marmer gemaakt had, zonder dat de Vorst daar iets van wist, en het zelve met pleister overtoegen, werd als of 't een ruwe blok steen waar, op het Toneel gebragt. De beeldhouwer die onder 't spel somtyds den Keurvorst aanzag, als wilde hy zyn beeltenis in marmer uithouwen, gaf somwyl een slag met den hamer op het zelve, waar door dan eerst een brok af sprong, die de bovenkruin ontdekte, dan eens het eene oog, dan het andere, de neus en zoo voorts, tot het beeld zig volkomen deed zien. Waar over de Keurvorst verwondert stond te kyken, en verklaarde dat hem nooit zulk vermaak aangedaan was. Dit borstbeeld staat nog op de Konstkamer. Beter was 't voor de Konst geweest zoo hy zelf waar tegenwoordig gebleven. Ja het is te beklagen dat verwisseling van Staat zyn Konstvuur gedooft heeft; want dat deed ook anderen ontvonken, zoo dat de Konst tot groote waarde steigerde.

[Aalbert Kuip]

Hier meê willen wy onze Redenvoering eindigen, en de Toneelgordyn openen met de Konstschilder

AALBERT KUIP geboren te Dordrecht in 't jaar 1605. Deze was de Zoon van JAKOB GERRITZE KUIP een braaf schilder, by wien hy de Konst geleerd heeft, hoe wel hy in handeling veel van zyn Vader verscheelde; want hy wat meer aan den netten kant was: ook zoo ruw in zyne penceelbehandeling niet als zyn Neef BENJAMIN KUIP die een medeleerling met hem was:

hoewel ik 'er dingen van gezien heb, die meesterlyk aangetoetst waren. Daarenboven hield zig zyn Vader aan eenerhande verkiezinge. Hem daarentegen scheen het evenveel te wezen wat hy ook maakte Ossen, Koeijen, Schapen, Paerden, Fruit, Landschap, stil water met Scheepen; 't scheen hem alles onverschillig te wezen, en daar men zig over verwonderen moet, is, dat hy alles even fraai en natuurlyk schilderde. Daarenboven heeft hy inzonderheid wel in agt genomen de tydstonen waar in hy de voorwerpen verbeelde, zoo dat men den benevelden morgenstond van den klaren middag, en dezen weer van den saffraanverwigen avondstond in zyn tafereelen kost onderscheiden. Ook heb ik verscheide maanligten van hem gezien die heel natuurlyk verbeeld waren, en zoo geschikt dat dezelve een aangename spiegeling in 't water maakten. Onder zyne Konststukken zyn wel de voornaamste, daar hy de Dordsche Beestemarkt in verbeeld, als ook de Pikeurbaan, daar hy dan de schilderagtigste Paerden die daar gewoonlyk kwamen, in te pas bragt, zoo dat men dezelve kost onderkennen. Dat 'er na zyn dood geen modellen of teekenen van andere meesters by hem gevonden wierden is een bewys dat hy alleen de natuur tot leiding nam. 't Was ook zyn aart niet geld daar aan te besteeden, want hy had altyd tot zinspreuk: *In harde Ryksdaalders komt de mot niet*. Egter was hy een man van onbesproken leven, en ouderling van de Gereformeerde Kerk.

[Pieter Dankers de Ry]

Hy heeft in zyn tyd menigte van landschapegezigten zoo buiten Dordrecht als elders getekent, die met zwart kryt omgetrokken, en met sapjes opgewasschen, geestig en natuurlyk behandelt zyn.

PIETER DANKERS DE RY is geboren t' Amsterdam in 't jaar 1605. Hy was een goed schilder van pourtretten. Zyn penceelkonst was zoo in Nederland als in andere gewesten geagt, als aan dit onderstaande vaersje, in zyn tyd tot zyn lof gerymt, blykt.

*O wyd befaamde Konst die menig Ryk doorwandelt,
Als gy uw eel penceel wel naar het leven handelt,
Gelyk aan 't Poolsche Hof heeft menigmaal gedaan
DE RY, daar van zyn hand veel brave stukken staan.*

Gelyk de luister der Zonne, die 's morgens uit den dageraad geboren is, uitgeschenen, in eenen benevelden avondstond wegzinkt: even dus is het ook met het menschelyke leven. Het jaar 1606 heeft verscheide Zonnen aan de kimme van den konsthemel zien opgaan; en weer andere na zy de waereld alom beschenen hadden, zien ten grave dalen. Onder deze was KAREL VAN MANDER Konstig schilder, en Schryver van het leven der Konstschilders. Ook zouden wy (om zyne verdiensten) verplicht zyn geweest, hem onder de braafste Nederlandse Konstschilders te gedenken, ten ware zyne levenswyze, en wat hy gewrogt heeft, uitvoerig ware beschreven, 't geen in den tweeden druk van 1618. agter zyn werk geplaatst is. Dus wy van hem niet te zeggen hebben als (wyl door verzuym het jaar, en de maand waar in zyn sterftyd is voorgevallen, daar in is vergeten) dat hy zynen levensloop geeindigt heeft op den 11 van Herfstmaand, in 't jaar 1606. oud 58 jaren, en dat de puikdigter J. v. Vondel 't zyner eere dit vaers op zyn beeltenis gemaakt heeft:

Sic itur ad astra.

*Men ziet den Geest van ouden KAREL zweven,
 In deze prent, maar levender in't werk
 Van 't Schilder boek, waar in de Schilders leven,
 Na hunnen tyd, zyn pen, in 't worstelperk
 Der Schilderkonst, de leerb're jeugt leert stryden
 En worstelen, op't voorbeeld van Natuur,
 En haar ontvouwt den zin der schilderyen
 Van Nazoos Dicht, dat Jovis blixemvuur
 Braveert met zyn gestalte wisselingen,
 Zoo goddelyk en konstiglyk verknogt
 Als MANDER haar ontknoopte, en op dat zingen
 D'Orakels van dien Held te voorschyn brogt.
 Wat eischt dit beelt? geen gout, nog geen juweelen,
 Een Schilders kroon van d'edelste penceelen.
 MDCLVII.*

Als mede dat hy een Zoon naargelaten heeft KAREL genaamt, zyn Vader niet ongelyk in Konst en vernuft. Inzonderheid was hy berugt door 't schilderen van Pourtretten, waarom hy ook door den Koning van Denemarken is ontboden geweest, daar hy zig door zyn Konst en gedrag bemind heeft gemaakt, en van daar veel roem en voordeel weg gedragen. Dit bevestigt de Prins der Nederduitsche Dichteren in 't hoofd van 't vaars dat hy op't afbeeldsel van zyn Koninglyke Majesteit, te Denemark, Noorwegen en Gotten, Frederik den III, door onzen van Mander geschildert, gemaakt heeft, daar hy hem noemt Hofschilder van zyn Majesteit, en vorders zig dus laat hooren:

*Den geest van Mander, om de Majesteit te malen
 Van Koning Frederik, ontbreekt geen verf, maar vier,
 Dat uit vier Kroonen gloeit met levendige stralen,
 Of uit zyn Noordstar geeft een' Goddelyken zwier.
 Wat raat? de Schilder zit bekommert, en verlegen.
 In groote zaaken mist de Konst haar kragt, en eisch.
 Penceelen zyn te ligt om Scepters op te weegen;
 Dies maald hy in 't verschiet de Zee, en 't Zeepaleis,
 De Sont, en Kroonenburg, op dat men 't beeld mogt kennen.
 De flauwe schildergeest met merken van de Kroon
 Zyne onmagt sterken mogt, eer hy verflaude in 't rennen.
 Zoo strykt' de Konst haar vlag voor's Konings glans en troon.*

En gelyk deze alleen door de verstandige leerlessen tot die hoogte in de Konst geklommen is geweest, zoo zyn 'er ook meer brave mannen door zyn onderwys voortgesproten, als J A Q U E S D E M O S C H E R O , K O R N . E N G E L S Z , H E N D R . G E R R E T Z . , F R . V E N A N T enz. inzonderheid F R A N S H A L S .

'T schynd my toe dat des ouden Karels Zoons Zoon meê een oeffenaar dier Konst geweest is, uit dit vaers, dat Vondel op zyn eigen Afbeelding door hem geschildert maakte, dat dus luid:

*Ik sloot een' ring van tienwerf zeven jaren,
 Toen Mander, wiens penceel, zoo ryk begaaft,
 Op 'sGrootvaêrs spoor en faam ten hemel draaft,
 My schilderde, bezaait met gryze haaren,*

*Daar Fredriks Kroon ontzien word, en benyd.
Zoo kan myn schyn nog leven na myn' tyd.
MDCLVII.*

[Pieter Francois]

Wy hebben tot nog toe gezien dat Antwerpen wel de grootste lyst der Konstschilders heeft opgelevert tot onzen Schouburgh; maar andere Steden brengen hunne vernuften meê op de Rol, gelyk Mechelen.

PEETER FRANCOIS *Lucasz*. geboren in 't jaar 1606 op den 20 van Wynmaand. Hy heeft de Konst eerst by zyn Vader, daar na by *Gerard Segers* tot Antwerpen geleerd. Zyn geneigtheid strekte wel meest tot het schilderen van Landschappen met kleene Figuurtjes, die hy wonder net en zuiver schilderde, zoo dat ook de Aartshertog Leopoldus een goed behagen in zyne werken gehad heeft, en hem langen tyd in zyn dienst gebruikt. Hy is gestorven den 11 van Oegstmaand 1654. en wy laten zyn Konst haars meesters lof melden.

[Ludowicus]

In dit zelve jaar 1606 is ook tot Brussel geboren LUDOWICUS anders LOUIS PRIMO gebynaamt *Jentiel*. Deze, na dat hy dus veer in de Konst gevordert was (maar onder wiens opzigt weet ik niet) *dat hy zig op zyn Konst (als men zeit) bedruipen konde*, trok naar Romen, waar hy 30 jaren zig gehouden heeft. Zyne handeling van schilderen was uitvoerig, zinlyk en net, daar het Brabands woord *Jentiel* zyne oorspronk uit genomen heeft. Zyn Konst heeft d'eer van in des Paus Paleis, onder de beste Konst, geplaatst te wezen. Hy was 1660 nog in leven.

Sandart die hem mede gedenkt onder de Konstenaren, wil, dat hem de bynaam *Jentiel*, als hy

hem in den jare 1626 te Romen in de Bend begaf, is gegeven; *om dat hy zig wel wist voor te doen, zig by groote luiden vervoegde, en als een geboren Edelman gedroeg.*

[Rembrandt van Rijn]

Dit jaar 1606 byzonder vrugtbaar in 't voortbrengen van brave Konstenaars deed ook op den 15 van Wiedemaand aan den Ryn buiten Leiden REMBRANT te voorschyn komen.

Zyn Vader werd door de wandeling Herman Gerritzen van Ryn geheeten, zynde een mulder op de Korenmolen tusschen Leyerdorp en Koukerk aan den Ryn, en zyn moeder was Neeltje Willems van Zuitbroek genaamt, welke door dat beroep eerlyk aan den kost konden geraken.

Onze REMBRANT VAN RYN een eenige Zoon zynde, wierden zyne Ouders voornemens van hem de Latynsche taal te laten leeren, en hem tot de geleerdheid op te voeden, tot welken einde zy hem te Leiden ter schoole deden. Maar de byzondere drift, die hy tot de Teekenkonst hadde, deed hen van besluit veranderen, gelyk zy ook gevolglyk hem bestelden om de fondamenten dier Konst te leren by *Jakob Izakzen van Zwanenborg*, by welken hy bleef omtrent den tyd van drie jaren, in welken tyd hy zodanig gevordert was, dat yder zig daar van verwondert hield, en besluit maakte dat uit hem wat groots te verwagten stond, des besloot zyn Vader (om dat hem geen gelegenheid zoude ontbreken van een vasten grond, tot opbouw van de Konst) hem by *P. Lastman* t' Amsterdam te brengen, by den welken hy zes Maanden bleef, en na dien tyd nog eenige maanden by *Jak. Pinas* tot hy besluit nam van voortaan by zig zelve de Konst te oeffenen, 't geen hem wonder wel van eerst af aan gelukte. Anderen willen dat *Pinas* zyn eerste

onderwyzer in de Konst zou geweest zyn. En Simon van Leewen, in zyn korte beschryving van Leiden, zeit: *dat Joris van Schoten de leermeester van Rembrant en Jan Lievensz. geweest is.*

Terwyl hy dan yverig en met grooten lust by zig zelve aan zyner Ouders huis, dagelyks de Konst voortzette, kreeg hy nu en dan bezoek van konstlievenden, welke hem eindelyk aanwyzing deden aan een Heer in den Haag, ten einde hy zeker stukje 't geen hy toen gemaakt had aan den zelve zoude vertoonen en aanbieden.

REMBRANT trok daar op met het zelve te voet naar den Haag, en verkogt het voor honderd gulden. Hy, wonderwel in zyn schik en niet gewoon zoo veel geld in zyn buidel te hebben, verlangde straks om op 't alderspoedigste t'huis te komen, op dat zyne Ouders deelgenooten wierden van de verheugenis die hy daar over hadde.

Te voet gaan was nu te gering, met de Jachtschuit te varen te gemeen, des ging hy op de wagen zitten, die naar Leiden reed.

Wanneer zy nu aan 't huis den Deil pleysteren zouden, en elk van den wagen afging om zig te ververschen, bleef onzen REMBRANT alleen op den wagen zitten, by zynen buit, vertrouwende den zelve niet alleen. Wat gebeurt'er? de kreb naauw weg gezet, terwyl de wagenaar vast met de rest van 't volk aan kwam treden, raken de paerden op den hol, en rennen met hem voort, zonder zig aan 't keeren te steuren tot binnen de Poort van Leiden, en bleven voor hun gewoone Herreberg met den wagen stil staan daar elk zig over verwonderende, hem vraagde hoe zulks waar by gekomen; waar tegens hy niet veel praat hield, maar zig van den wagen en met den buit weg-

maakte naar zyne Ouders, wel vergenoegt dat hy dus voor niet en zonder eenige kosten spoediger als anders tot Leiden gebragt was.

Thans deed hem dit blinkend beginsel de hoop van geldwinning vooruit zien, en zyn konstdrift op die wyze gespoort nam zodanig toe in de Konst dat hy aan alle konstkenneren genoeg gaf. *Dus kreeg hy* (als het spreekwoord zeit) *de handen vol werk*. En dewyl hy naderhand zoo om 't schilderen van pourtretten als andere stukken, dikwils genootzaakt was tot Amsterdam te komen, vond hy goed (ziende dat die Stad inzonderheid hem gunstig scheen te wezen, en zyn opkomen daar in te voorspellen) zig met 'er woon daar na toe te begeven, 't geen was ontrent den jare 1630.

Daar zynde vloeyde hem het werk van alle kanten toe; gelyk ook menigte van Leerlingen, tot welken einde hy een Pakhuis huurde op de Bloemgragt, daar zyne Leerlingen elk voor zig een vertrek (of van papier of zeildoek afschoten) om zonder elkander te storen naar 't leven te kunnen schilderen. En gelyk'er onder de Jeugt, inzonderheid als'er veel by een zyn, wel somtyts iets klugtig voorvalt; zoo gebeurde 't hier ook. Want een van dezelve een vrouweleven tot model noodig hebbende, bragt het zelve in zyn afgeschoten vertrek. Dit lokte de anderen tot nieuwsgierigheid, zoo dat zy op hunne kousen (om niet gehoord te worden) by beurten door eene kleine scheur, met voordagt daar toe gemaakt, het spel betuurden. Nu was het op een warmen zomersen dag wanneer dit voorviel; des de teekenaar of schilder zig zoo wel als het model moedernaakt ontkleeden. Wat dertele behandelingen en re-

denwisseling tusschen die twee voorvielen, konden de aanschouwers van dit blyspel melden. En gebeurde 't op den zelve tyd dat REMBRANT kwam om te zien wat zyne Leerlingen deden, gaande om hen te onderwyzen naar gewoonte by den eenen voor en den anderen naa, tot dat hy ook eindelyk by het vertrek daar deze naakte gelieven by een zaten kwam, dat hy wel dicht gesloten vond, en van de zaak verwittigt eenigen tyd stil dit spel door de gemaakte splete beschoude, tot dat hy onder meer woordenwisselingen hen hoorde zeggen: *Zeker nu is 't even of wy Adam en Eva waren in 't Paradys, want wy zyn beide naakt.* Waar op hy met zyn schilderstok op de deur klopte, en met een luide stem tot beider verbaastheid hun dus toeriep: *Om dat gy naakt zyt, daarom moet gy het Paradys uit,* noodzaakende door bedreigingen zyn Leerling van binnen de deur te openen; zoo dat hy binnen kwam, het spel van Adam en Eva stoorde, 't blyspel in een treurspel deed verwisselen, en den gewaanden Adam en zyn Eva met slagen uitdreef, zoo dat zy ter naauwernood in 't afloopen van de trappen nog een gedeelte van hunne kleederen om 't lyf kregen, om niet naakt op de straat te komen.

Hy was in opzigt van de Konst ryk van gedagten, waar om men van hem niet zelden een menigte van verschillende schetzen over een zelve voorwerp ziet verbeeld, ook vol van veranderingen zoo ten opzigt van de wezens, en wyze van staan, als in den toestel der kleedingen; waar in hy boven anderen (inzonderheid zulken, die dezelve wezens en kleedingen, even of het al tweelingen waren, in hunne werken te pas brengen) is te pryzen. Ja hy munte daar in boven allen

uit: en niemand weet ik dat zoo menige verandering in afschetzungen van een en 'tzelve voorwerp gemaakt heeft; 't welk ontspruit uit aandagtige bedenkingen der menigerhande Hartstochten, die op zulk een zaak noodzakelyk bewogen, en gaande gemaakt in der menschen wezens inzonderheid door vaste kentrekken zig doen zien, en ook uit de onderscheidentlyke beweginge der lichamen zig vertoonen. Om een voorbeeld te stellen: daar Christus zig door de brekinge des broods aan zyne Discipelen die met hem naar Emaus gegaan waren, doet kennen, zyn'er verscheiden schetsen (behalven de twee die 'er in druk uitgaan) by de beminnaars van de teekenkonst bekend. En geen minder getal afschetzungen zyn'er van de gestalte der twee Discipelen als Christus uit hunne oogen verdwenen was, waardoor zy verzet, verbaast en verwondert stonden. Wy hebben een der zelve die ons best beviel, om den Hartstocht van verwonderinge die daar in waar genomen is, en het verbaast staaren met het gezicht op den ledigen stoel, waar in Christus een oogenblik te voren gezeeten, nu daar uit verdwenen was, tot leidinge voor de nog onbedreve schilderjeugd in plaat gebragt, en hier nevens vertoont.

De bedrevenen moeten myn yver niet ten kwade duiden; 't is om de jeugd aanleiding tot opmerken te geven, en die niet ondankbaar zyn, zullen myn moeite met dank loonen; want zulke voorbeelden, *zyn* (gelyk de Spaansche zinspreuk zeit) *als de hand die de Ossen met den muil by 't water leid.*

Maar een ding is te beklagen dat hy zoo schigtig tot veranderingen, of tot wat anders gedreven, vele dingen maar ten halven op gemaakt heeft,

t.o. 258

zoo in zyne schilderyen als nog meer in zyn geëtste printkonst, daar het opgemaakte ons een denkbeeld geeft van al 't fraais dat wy van zyne hand gehad zouden hebben, ingevallen ny yder ding naar mate van het beginsel voltooit hadde, als inzonderheid aan de zoo genaamde honderd guldens print en andere te zien is, waar omtrent wy over de wyze van behandelinge moeten verbaast staan; om dat wy niet kunnen begrypen hoe hy het dus heeft weten uit te voeren op een eerst gemaakte ruwe schets, gelyk blykt dat hy gedaan heeft aan het pourtretje van Lutma dat men eerst in ruwe schets, daar na met een agtergrond en eindelyk uitvoerig in print ziet. En dus ging het ook met zyne schilderyen, waar van ik 'er gezien heb, daar dingen ten uitersten in uitgevoerd waren, en de rest als met een ruwe teerkwast zonder agt op teekenen te geven was aangesmeert. En in zulk doen was hy niet te verzetten, nemende tot verantwoording *dat een stuk voldaan is als de meester zyn voornemen daar in bereikt heeft*, zoo ver dat hy om eene enkele parel kragt te doen hebben, een schoone Kleopatra zou hebben overtaant. Een staal van zyne koppigheid omtrent diergelyke wyze van behandeligen schiet my te binnen. 'T gebeurde dat hy een groot pourtretstuk onder handen had, waar in Man Vrouw en Kinderen stonden; dit stuk ten deelen afgemaakt, komt onverwagt een aap dien hy had te sterven. Hy geen anderen doek gereed aan de hand hebbende, schildert dien dooden aap in 't gemelde stuk, daar die luiden veel tegen hadden, niet willende dat hunne pourtretten by dat van een afschuwelyken stervenden aap zouden te pronk staan. Maar neen: hy had zoo veel liefde voor dat model van den dooden aap dat hy

liever dat stuk onvoldaan wilde aan zig houden, dan hun ten gevallen de kwast 'er op zetten, gelyk ook geschiedde; waarom het gemelde stuk ook naderhand, tot een afschutting gedient heeft voor zyne Leerlingen.

Egter zyn 'er nog vele van zyne konststukken, welke in 't geheel doorschildert en uitgevoerd zyn, in de voornaamste Konstkabinetten te zien, alschoon 'er eenige jaren verleden vele tot hoogen prys opgekogt naar Italië en Vrankryk zyn gevoerd.

En ik heb opgemerkt dat hy in zyn vroegen tyd wel meer gedult gehad heeft om zyne konststukken uitvoerig te bewerken dan daarna. Onder verscheide bewys-stalen is dit inzonderheid aan dat stuk te zien dat by den naam van St. Pieters sloopje bekend is, 't geen veel jaren in 't kabinet van den Heere Jan Jakobzen Hinloopen, voorheen Schout en Borgermeester tot Amsterdam, gehangen heeft. Want de werking der beelden, en wezens trekken zyn daar zoo natuurlyk naar de gesteltheit van het geval uitgedrukt als te bedenken is, daar benevens veel uitvoeriger geschildert als men gewoon is van hem te zien. Ook is ter zelve plaats een stuk daar Haman Hester en Assweer vergast, door *Rembrandt* geschildert, waar van de Dichter *Jan Vos*, als een verstandig konstkenner, den inhoud des zelfs, nevens de kragt der byzondere gemoedsdriften, daar in te bespeuren, dus uitdrukt:

*Hier zietmen Haman by Assweer en Hester eeten.
Maar 't is vergeefs, zyn borst is vol van spyt en smart.
Hy hyt in Hesters spys: maar dieper in haar hart.
De Koning is van wraak en raazerny bezeeten.*

*De gramschap van een Vorst is schrik'lyk alsze raast.
 Die alle mannen dreigt, word door een vrouw verbaast.
 Zoo stort men van den top in 't dal der tegenspoeden.
 De wraak die langzaam komt gebruikt de strengste roeden.*

Dus is ook het stukje 't Vrouwtje in overspel bevonden, genaamt, by den Heere en Meester Willem Six oud Scheepen der Stad Amsterdam. Als ook het stukje de prediking van Johannes den Dooper, in 't graauw geschildert; verwonderlyk om de natuurlyke verbeeldingen der toelusterende wezenstrekken, en veranderlyke bekleedingen by den Heere Postmeester Johan Six mede tot Amsterdam te zien. Waarom ik ook vast moet besluiten dat hy daar inzonderheid zyn werk van gemaakt, en op de rest zoo veel agt niet gegeven heeft. Hier in word ik te meer verzekert, om dat verscheiden van zyne Leerlingen my hebben verklaard, dat hy somtyds een wezen wel op tienderhande wyzen afschetste eer hy 't zelve op paneel bragt; ook wel een dag of twee konde doorbrengen om een Tulleband naar zyn zinlykheid op te tuigen. Maar wat het naakt belangt daar ontrent heeft hy zoo veel voorbereidselen niet gemaakt, maar daar meestentyd slordig over heen geloopt. Zietmen een goede hand van hem 't is zeldzaam, wyl hy dezelve, inzonderheid by zyn pourtretten, in de schaduw wegdommelt. Of het mogt een hand zyn van een oude berimpelde Bes. En wat zyn naakte vrouwtjes aanbelangt, de heerlykste voorwerpen voor 't konstpenceel, en daar alle berugte meesters van ouds af, al hun vlyt op hebben gelegd; die zyn (als het spreekwoord

zeit) *te droevig om 'er van te zingen, of te spelen*. Want het doorgaans vertoonzelen zyn daar men van walgen moet, en zig verwonderen dat een man van zoo veel vernust en geest zoo eigenzinnig in zyne verkiezingen geweest is.

'T zal den Lezeren niet vervelen, inzonderheid den genen welke geneigtheid hebben om de behandelingen der Konst volgens de rede en zekersten grond te kennen, 't zy om die tot gebruik te maken of daar van te kunnen spreken, op dat zy weeten en verstaan de grondleidingen der onderscheiden begrypen die groote meesters in het behandelen dezer Konst hebben gehad, en die zy zig als een grondwet hebben voorgesteld; dat ik eens twee groote lichten in de Schilderkonst in opzigt van hunne wyze van doen in vergelyking breng, en dan myn oordeel, met dat van *K. v. Mander* gepaart, vryborstig uitzeg. Deze verhaalt dat *Michael Angelo* plag te zeggen: *Dat alle schilderwerk, 't zy wat, of van wien gemaakt, maar kinderen beuzelwerk is, zoo niet alles naar 't leven geschildert is, en datter niet goet of beter kan wezen, dan de natuur te volgen; over zulks hy niet eenen enkelen streek deed, of hy zette het leven voor zig &c.* Van deze meening was ook onze groote meester *REMBRANT*, stellende zig ten grondwet, *enkele naarvolging van de natuur*, en alles wat daar buiten gedaan werd was by hem verdagt. Wat besluit nu *van Mander* op dit gestelde? Dit: *Dat het geen kwade weg is om tot een goed einde te komen: want naar tekening (of zy schoon na 't leven komen) te schilderen, is zoo gewis niet als het leven voor zig te hebben, en de natuur met al haar verscheiden verwen na te volgen; dog behoeftmen eerst zoo veer gekomen te wezen in ver-*

stant, dat men 't schoonste leven uit het schoon onderscheiden kan, en weet uit te kiezen. Hier leit de knoop: *Het schoonste uit het schoone te kunnen verkiezen*, dien wy nog wat vaster zullen tragten te leggen.

Wy willen graag toestemmen dat naar 't leven te schilderen nootzakelyk en goed is, maar dat dit niet tot zoo een algemeenen grondregel kan gebragt worden, dat het leven enkel te volgen de eenige weg zoude wezen om volmaakt in de Konst te worden; want dan zoude nootzakelyk moeten volgen, dat de genen die zig meest gewenden naar 't leven te schilderen de beste meesters in de Konst waren, dat niet algemeen doorgaat, maar in tegendeel ontrent velen onwaar bevonden word. Want my zyn schilderyen voorgekomen, waar in alles met grooten arbeid, en met de uiterste uitvoerigheid naar 't leven was geschildert, en nogtans was 'er in dezelve nog houding, nog wyking, nog schikking, nog teekening. En weder andere die zoo stip niet naar 't leven gevolgt waren, maar daar de geest des schilders meer in doorstak, die in allen deelen van de Konst welstandig waren, en voor goede en deutzame schilderyen konden doorgaan.

Daar beneffens is 'er een onnoemelyk getal van dingen, en voorwerpen, die yder op hun beurt in het schilderen te pas gebragt worden daar het leven niet toe gebruikt kan worden; als by voorbeeld vliegende, buitelende, springende, of loopende beelden, welker beweging en werking alle oogenblikken veranderen, waar door de schilder zig op die wyze daar van niet kan bedienen. Egter zyn'er ten allen tyden meesters geweest die tot hun grooten roem diergelyke voorwerpen wonderlyk

naar de Konst hebben weten te schilderen, buiten behulp van 't leven. Ja hoe zouden zulke die groote vaste stukken schilderen 20 of 30 voeten van den grond, op steigeringen en schragen, het leven hebben kunnen gebruiken? by gevolge hebben zy hun vaste denkbeelden, en modellen ten voorwerp moeten gebruiken om daar na te schilderen. Nog eens.

Stel eens, men moet vreugd, blydschap, droefheid, schrik, toorn, verwondering, veragting enz. dat is, de menigerhande leidingen van de ziel, door vaste en kennelyke wezenstrekken vertoonen. Hoe zal men 't daar meê maken? gy zult ligt antwoorden: men kan het levend model gebieden te lachen, te schreijen &c. en op dusdanige wyze 't leven gebruiken. Ja, maar dan is 't ook wel schreijen dat m'er om lachen zou, en treurig zien of m'er meê spotte, om dat het lichaam de vereischte aandoening niet hebben kan zonder drift der ziele; en over zulks de wezenstrekken niet natuurlyk zyn; dewyl zy niet door aandrift der geesten, maar gedwongen het wezen plooijen. By gevolge kan door navolging van 't leven in dit opzigt onmogelyk voldaan worden aan de Konst, maar het werk moet noodwendig gebrekkig blyven; om dat in het voorwerp vermist word, 't geen in 't konstwerk word vereischt.

Ook blyven vele gemoedsdriften zoo lang niet in stant; want de wezenstrekken straks op de minste veranderlyke aandoening van gedaanten verwisselen, zoo dat'er naauw tyd is van naschetsen, ik laat staan van te schilderen, en by gevolge kan'er geen andere wyze bedagt worden waar door een konstoeffenaar in dezen opzigt zig bedienen kan, dan door een enkele bevatting en vast denkbeeld:

of men moet zig bedienen van het vernuft van zulken, welke door vaste regelen en konsttrekken elke byzondere gemoedsdrift tot leiding voor de leerbegerigen in de plaatdruk de waereld hebben meegedeelt. Gelyk daar is dat pryslyk Boek: DISCOURS ACADEMIQUES, 't geen door de meesters der Koninglyke *Academie* te Parys aan *Monsr. de Colbert* opgedragen is, naar welks voorbeeld wy ook een proefje van dien aart, door andere ontleende voorwerpen hebben opgesteld, en in het tweede Deel van *Philaléthes* Brieven te pas gebragt.

Ymant zal ligt zeggen, Rembrant heeft zig op het verbeelden der byzondere wezenstrekken wel verstaan, en word daar in geprezen; heeft hy dit niet op vasten grond gedaan? Ik antwoord ja: maar op een grond welken ik niet tot een algemeene leiding kan stellen; naardien hy door een wonderbaar vast denkbeeld, de gemoedsdriften in dien oogenblik, wanneer dezelve zig in het wezen der voorwerpen vertoonden, heeft weten in te drukken, en zig daar van te bedienen: 't welk alleen een zeldsame natuurlyke hoedanigheid is; waar voor onze leerlessen niet noodig zyn: dienende onze leiding alleen om zulken die dat geluk niet bezitten, door beproefde weegen op te leiden; om daar toe bekwaam te worden.

Om deze zaak aangaande 't gebruik van 't leven, nu nog wat klaarder aan te duiden, zoo zeg ik I. Daar moet voorafgaan een vast denkbeeld over het gantsche bewerp van 't geen men maken wil, waar van men geen volmaakt denkbeeld vormen kan, ten zy men weet en kend wat tot het maken van zulk een kunstwerk als men zig voorsteld vereischt word: te weten de schikkinge der Beelden,

en voeglyke werking onder malkander; om het model voor of daar na te schikken eer men tot het na 't leeven schilderen komt. Zonder dit staat al het werk op losse schroeven. Ik zal eens een voorbeeld van een minder beslag voorstellen. Om daar nu de proef op te maken, zeg ik: 'T is nootsakelyk datmen in de *Academie* naar 't leven teekent; dit zal ieder met my toestemmen, en ligt daar byvoegen: *datmen uit het leven, het leven leert kennen*. 'T schynt fraai gezeit, Lezer, maar oordeelt niet te voorbarig; want de meeste van de jeugt die hier in Holland naar 't naakte leven teekenen, teekenen zonder dat het hun hut doet; om dat zy een zeker oordeel en kundigheid missen, dat voor af moet gaan, zoo zy de vrugt van het naar 't leven teekenen willen genieten: Hier in bestaande, I. Dat zy zig niet genoeg gewennen het naateekenen van fraaije Italiaansche en andere Printen en teekeningen. II. Dat zy zig niet genoeg bevlytigen in het naateekenen van pleister, gevormt naar de fraaiste antique, als ook boetseerzels van de geagtste meesters, zoo veer, dat zy hier door het schoone van het gemeene leeren onderscheiden. III. Dat zy de Menskunde in den grond niet verstaan, dat is al de spieren in het menschelyke lichaam niet kennen; om te weten hoe deze en gene spieren door beweging en rekking der armen of beenen van vorm veranderen, daar een pranging is opzwellen, daar een rekking is weder in een langwerpige of hoekige gedaante verkeeren. Het spreekwoord: *men moet beslagen ten ys komen*, komt hier te pas. Want zonder deze voorbereidselen kan 'er niet een voetstap in de Konst gevordert, nog het oogmerk dat men voor heeft met naar 't naakte leven te teekenen bereikt worden. Wilje nu de rede weten waarom? de men-

schelyke lichamen verschelen van malkander hier in, dat de *Musculen* of spieren zig in 't eene lichchaam veel duidelyke vertoonen dan in 't ander. Wat zal nu iemant onbedreven in de Menskunde (wanneer de spieren zig door een flauwe en twyffelagtige tint vertoonen) daar van maken? zulk een zal niet wetende wat hy ziet, ook op het papier brengen 't geen hy niet en weet wat het is, of waarom dat het zoo is, en by gevolge zoo onzeker of 't gedroomt ware. Daarentegen die zig des verstaat, en de spieren in hare beweginge plaats, en gedaante kent, weet van de twyffelagtigste ontdekkinge zig te bedienen. Dusdanige leidingen tot de Konst heeft *C. le Brun*, opziender van de *Academie* des Konings van Vrankryk, in gebruik gebragt, en veel fraaije geesten en berugte schilders daar uit voortgeteeld.

Vondel zegt zeer wel in de Aanleidinge der Nederduitsche Dichtkunste: *Die van zynen geest naar den Parnas gedreven, in den schoot der Zanggodinnen nedergezet, en Apollo toegeheiligt word, dient zyne genegenheid en yver door hulp van de Konst, en leeringe te laten breidelen; anders zal zulk een vernuft, hoe gelukkig het ook zy, gelyk een ongetoomt paert, in het wild rennen; terwyl een ander door Konst en onderwys getoomt, den hengst slagt, die, onder eenen goeden roskammer en beryder, met roede en sporen getemt en afgeregt zynde, overal by kenners prys behaald.*

REMBRANT (om een einde van dit pleit te maken) wilde zig aan geene regelen van anderen binden, en nog min de doorluchtigste voorbeelden volgen van die, welke met het schoone te verkiezen zig zelven eenen eeuwigen roem gemaakt hebben; maar vernoegde zig met het leven te volgen, zoo als het hem voorkwam, zonder eenige

keur daar ontrent te maken. Waarom ook de brave Dichter *Andries Pels*, heel geestig van hem zeit in zyn *Gebruik en Misbruik des Toneels*. p. 36 dat hy,

*Als hy een naakte vrouw, gelyk somtyds gebeurde,
Zou schild'ren, tot model geen Griekse Venus keurde,
Maar eer een' Waster, of Turftreedster uit een schuur;
Zyn' dwaling noemende naarvolging van natuur,
Al 't ander ydele verzieling. Slappe borsten,
Verwongen handen, ja de nepen van de borsten
Des ryglyfs in den buik, des kousebands om 't been,
'T moest al gevolgt zyn, of natuur was niet te vreên,
Ten minsten zyne, die geen regels, nog geen reden
Van evenmatigheid gedoogde in 's menschen leden.*

Ik prys deze vryborstigheid in *Pels*, en verzoek dat de lezer myn openhartig oordeel ook zal ten besten duiden, als niet geschiet uit haat tegen des mans werk, maar om de verschillende begrypen, en onderscheiden behandelingen der Konst met elkander te vergelyken, en den leerbegerigen tot naarvolging van het prysselykste aan te sporen. Want buiten dit moet ik zeggen met den voormelden Dichter:

*Wat was 't een schade voor de Konst, dat zig zoo braaf
Een hand, niet beter van haare ingestorte gaaf
Bedient heeft! Wie had hem voorby gestreeft in 't schilderen?
Maar ag! hoe grooter geest, hoe meer hy zal verwildren,
Zoo hy zig aan geen grond, en snoer van regels bind.
Maar alles uit zig zelf te weten onderwind!*

Dog dit alles overgeslagen; zyn Konst werd zoodanig in zyn tyd geagt en gezogt, *dat men hem* (als het spreekwoord zeit) *moest bidden en geld toegeven*. Vele jaren agter den anderen heeft hy het met schilderen zoo druk gehad dat de menschen lang naar hunne stukken moesten wagten, niettegenstaande dat hy met zyn werk vaardig voortging, inzonderheid in zyn laatsten tyd, toen het 'er, van na by bezien, uitzag of het met een Metzelaars truffel was aangesmeert. Waarom hy de menschen, als zy op zyn schilderkamer kwamen, en zyn werk van digteby wilden bekyken, te rug trok, zeggende: *de reuk van de verf zou u verveelen*. Ook word 'er getuigt dat hy eens een pourtret geschildert heeft daar de verw zoodanig dik op lag, datmen de schildery by de neus van de grond konde opligten. Dus zietmen ook gesteente en paeren, op Borstcieraden en Tulbanden door hem zoo verheven geschildert al even of ze geboetseerd waren, door welke wyze van behandelen zyne stukken, zelf in wyden afstand, kragtig uitkomen.

Onder een menigte van roemwaardige pourtretten die hy gemaakt heeft, is 'er een geweest by den Heere Jan van Beuningen, dat hy naar zyn eigen wezen had geschildert, 't geen zoo konstig en kragtig uitgewerkt was, dat het kragtigste penceelwerk van *van Dyk*, en *Rubbens* daar by niet kon halen, ja het hoofd scheen uit het stuk te steken, en de aanschouwers aan te spreken. Niet min word ook, 't geen in de Galery van den Groothertog van Florencen nevens de pourtretten, van F. KONING, F. MIERIS, G. DOU, B. VANDER HELST, FERDINANDUS VOET

van Antwerpen, M. MUSSCHER, G. SCHALKEN, G. LAIRES, A. VANDER WERF, K. DE MOOR, en VANDER NEER, hangt, om de kragt van 't schilderen gepreezen.

Dus veel oordeelen wy genoeg gezeit te wezen aangaande zyn penceelwerk. 'T lust ons (schoon zyn levensrol zig al vry wyd en breed heeft uitgestrekt) nog van zyn natuurlyke en onnavolgelyke etskonst wat te zeggen, 't geen alleen genoeg zoude geweest hebben om zyn roem op te houden. Van deze zyner ettelyke honderden onder de printkonstlievenden bekend, gelyk ook geen minder getal van schersen met de pen op papier, waar in de driften van 't gemoed ontrent allerhande voorvallen zoo konstig en duidelyk zig in de wezenstrekken vertoonen dat het te verwonderen is. Toren, haat, droefheid, blydschap, en zoo voort, alles staat zoo natuurlyk afgebeeld dat men uit de pentrekken lezen kan wat elk zeggen wil. Onder vele die onder die menigte uitsteken is de verbeeldinge van Christus laatste Avondmaal 't geen ik by den konstminnenden vander Schelling heb gezien, thans in handen van meergemelden Heere Will. Six, het geen meer als twintig Ducatons waard geschat word, schoon het maar een enkele schets met de pen op papier is. Waar uit men besluiten moet: dat hy magtig is geweest op de beschouwinge der menigerhande gemoetsdriften, zig een vast denkbeeld in te drukken.

Veel geestige Historien, Beeldjes, Pourtretjes, en een menigte van Manne-en Vrouwe - Kopstukjes zyn door hem met de naald ten eersten, en vele onder die heel uitvoerig in koper geërst, die tot genoegden der liefhebbers door den druk verspreit zyn.

Hy had ook een eige wyze van zyne geëtste platen naderhand te bewerken en op te maken: 't geen hy zyne Leerlingen nooit liet zien; 't is ook niet te bedenken op wat wyze 't zelve gedaan is; dus is die vinding (even als de wetenschap van het Glas te koleuren, gelyk het *Dirk* en *Wouter Crabet* van Gouda hebben gedaan) met den uitvinder ten grave gedaalt.

Men ziet van het Pourtretje van Lutma (om een voor alle ten voorbeeld te stellen) drie onderscheiden drukken: eene die ruuw geschetst is, een wat meer opgemaakt, met byvoeging van een glasraam, en eindelyk een uitvoerig en kragtig uitgevoerd. Men ontdekt ook aan het pourtretje van Silvius, dat het op gelyke wyze eerst ruuw geëtst is, de teedere tintelschaduwe en kragt daar naderhand is ingebracht, en zoo eel en zagt gehandelt, als door de schraapkonst kan gedaan worden. Dit doen bragt hem grooten roem en niet min voordeel by: inzonderheid ook het kunsje van lichte verandering, of kleine en geringe byvoegzelen, die hy aan zyne printjes maakte, waar door dezelve andermaal op nieuw verkogt werden. Ja de drift was in dien tyd zoo groot dat zulke luiden voor geen regte lief hebbers gehouden wierden, die het Junootje met en zonder 't kroontje, 't Josephje met het wit en bruine troonitje en diergelyke meer, niet hadden. Ja het Vrouwtje by de kachel, schoon van zyn geringste, moest elk met, en zonder 't witte mutsje, met, en zonder het sleutelkacheltje hebben, 't geen hy door zyn zoon Titus (kwamsuis te gering voor hem) liet uitventen.

Daar benevens had hy zoo groot een menigte van Leerlingen die hem yder jaarlyks 100 Gulden opbragten: dat Sandrart die omgang met hem gehad

heeft, getuigt *dat hy konde berckenen dat REMBRANT, jaarlyks van zyne Leerlingen meer dan 2500 Gulden inkomen had.* En nogtans was hy (geldgierig luid niet wel) zoo geldliefdig dat zyne Leerlingen dit bemerkende, by wylen uit potsery op den vloer of elders, daar 't hem in 't oog moest komen, stuivers, dubbeltjes, schellingen enz. schilderden, daar hy dikwerf de hand vergeefs naar uitstak, dog verlegen zynde, daar van nooit iets deed merken.

Geld stopt geen begeerten.

Doe hier by het geen hy met het penceel won, want hy zig voor zyn schilderen wel liet betalen. Zoo moest hy noodwendig een groote somme geld opgeleit hebben; te meer nog dewyl hy geen man was die veel in de kroeg of gezelschappen verteerde, en nog min binnens huis, daar hy maar borgerlyk leefde, en als hy aan zyn werk was, dikwils met een stuk kaas en brood, of met een pekelharing zyn maalyd deed. Niettegenstaande dit alles, heeftmen van zyn groote nalatenschap niet hooren trompetten, na zy dood, welke voorviel in 't jaar 1674.

Hy had ten Huisvrouw een Boerinetje van Raarep, of Ransdorp in Waterland, wat klein van persoon maar welgemaakt van wezen, en poezel van lichaam. Haar Pourtret zietmen nevens het zyne in een van zyne printjes, daar wy ons van bedient hebben, en zyn Beeltenis doen zien in de Plaat M. onder Ann. Mar. Schurmans.

Hy verkeerde in den herfst van zyn leven wel meest met gemeene luiden, en zulke die de Konst hanteerden. Misschien dat hy de wellevens wetten, door Gratiaan beschreven, gekent heeft; want

t.o. 272

die zegt elders: *Het is goet met uitstekende Persoonen te verkeeren, om zoodanig te worden, maar wanneer men dat is, moetmen zig by middelmatige voegen.* En hy gaf'er deze rede van: *Als ik myn geest uitspanninge wil geven, dan is het niet eer die ik zoek, maar vryheid.*

Zyne wyze van doen ontrent de Konst (schoon in vele deelen te mispryzen) doet my besluiten dat hy zulks voordagtig gedaan heeft; want indien hy zig een wyze van schilderen, die naar die van anderen geleek, had aangewent, of zyn penceel op den voet van eenige berugte Italiaanen, of andere hoogvliegers geschoeit, zoo zou de waereld, uit vergelyking van 't een met het ander, zyne verdienste hebben kunnen opmaken, daar hy nu, met het tegendeel te doen, die proefneming heeft vooruit geloopt, en gedaan als Tacitus van Keizer Tiberius zegt: *Dat hy alles vermyde waar uit het volk gelegentheid konde nemen van vergelykingen tusschen hem en Augustus te maken, wiens gedagtenis hy zag dat by yder aangenaam was.*

[Paudis]

Onder de menigvuldige Leerlingen, die hy in de Konst heeft opgekweekt, worden ook deze volgende genoemd, die, om dat wy den tyd van hunne geboorte niet weten, voeglyk staan agter hun meester geplaatst, als

PAUDIS, een Nedersakx (ook by Sandrart gemeld) die naderhand geschildert heeft by den Hertog Albert van Beijeren.

[Frans Wulfhagen]

FRANS WULFHAGEN, geboren te Bremen, heeft de behandeling van zynen meester met veel roem weten na te bootsen, en zig ook daar aan tot het einde van zyn leven gehouden.

[Juriaan Ovens]

JURIAAN OVENS. Deze was een braaf meester in Historien en Nagtlichten, en bragt

groote kragt in dezelve. Van hem is een groot stuk te zien in de Gaandery van 't Amsterdamse Raadhuis, verbeeldende de 't zamensweeringen der oude Batavieren in 't heilig of Schaaker Bosch, daar Claudius Civilis de voornaamste Hoofden en Edelen, op een gastmaal genoodigt, in zyn belang overhaald, om 't juk der Romeinen van hunne halzen af te werpen. Hy was 1675 nog in leven en schilderde voor den Hertog van Holsteyn in Frederikstadt. Zyn pourtret, door *G. Dou* geschildert, hebben wy in de Plaat N geplaatst onder *Adr. Brouwer*.

Ook worden inzonderheid zyne pourtretten geprezen.

Vondel laat zig op de Afbeelding van den Edelgeboren Heer *Godart Baron van Amerongen*, Heer van *Ginkel* enz. door *J. Ovens* geschildert dus hooren:

*De schilder mengelde, om Heer Godart af te maalen,
 Opregte rustigheid, en Ridderlyken zwier
 In doogen daar men d' eer van Utrecht uit ziet stralen;
 Gelykze Frederik ontvonkten met hun vier,
 Toen hy op 't Baltisch Hof den borst schild hem vereerde:
 Nu bruist hy moedig door den Spaanschen Oceaan
 Naar Flippus, die in Oost en Westen triomfeerde,
 En blixemt op den vloek der Turksche halve Maan.
 Madrid zal juichen op den glans van Amerongen,
 En 't Bisschoplyke Sticht, wanneer de Staatgezant,
 Onthaalt op t groot Paleis, door eenen straat van tongen
 Het bontgenoodschap strekt van 't vrye Nederland.
 Dan welkomt d' avondstar de zevenstar der Staaten.
 Op 's Helds getrouheid mag de Vryheid zig verlaaten.
 MDCLX.*

's Gravenhage heeft vroegtyds al meê brave kunstenaars voortgebragt om dien roem niet alleen aan bemuurde steden te laten.

[Monniks]

MONNIKS, OF MONIX (dus spelt hy zyn naam) is geboren in 't jaar 1606. De reislust en zugt tot vermaarde konstwerken te zien, dreef hem naar Rome, waar hy dertien agter een volgende jaren, in dienst van den Paus, met schilderen en teekenen heeft doorgebragt.

Hy schilderde Gezelschapjes op de wyze van *Gerarts*, maar men ziet die zelden hier te land: maar van zyne teekeningen vind men 'er nu en dan een by de liefhebbers. Hy stierf egter in den Haag ruim 80 jaren oud zynde.

[Jan vanden Velde]

Zyn jaargenoot JAN VANDEN VELDE weet ik niet waar geboren is. Hy is wel meest bekend door de fraaije Landschapjes die van hem in print uitgaan, en alzins onder de printkonstlievenden bekend zyn.

[Esaias vanden Velde]

Deze had een Broeder, maar of die ouder of jonger dan hy was, daar heb ik niet kunnen agter komen. Deze was genaamt

ESAIAS VANDEN VELDE, en schilderde Bataljes en andere Ruitergevegten, en strooperyen.

Hy heeft ook veeltyds zyn konstpenceel geleent om de werken van andere meesters met beeldjes, paarden en troepen van Ruitertjes op de Spaansche wyze gekleed te cieren.

Hy woonde in den jare 1626 te Haarlem, en 1630 te Leiden. Zyn penceelkonst was in dien tyd geagt, en werd duur betaald.

Men geloof dat *Willem vanden Velde*, de penteekenaar, Vader van *Adriaan* en *Willem vanden Velde* geboren 1610, de Broeder van beide de voorgemelde is geweest.

[Joachim Sandrart]

JOACHIM SANDRART Laurenszoon is geboren te Frankfort aan de Mein, den 12 van Bloeimaand 1606. Deze (na dat hy in het leezen en schryven, als ook in de eerste beginzelen der Konst was onderwezen door Theod. de Brie en Math. Nierian) heeft, door begeerte tot de Konst gedreven, in den ouderdom van 15 jaren zig te voet naar Praag begeven, om de Graveerkonst te leeren by den berugten Gillis Sadelaar, die hem zulks af-, en in tegendeel het schilderen aanried, waar ontrent hy zig liet gezeggen. Hy is daar op naar Utrecht gereist, daar hy zig begaf om onderwezen te worden van Gerard Honthorst, die hem mede nam (van den Koning ontboden zynde) naar Engeland, alwaar hy gelegenheid vond om brave konstwerken te zien, gelyk onder andere de XII Keizers en Keizerinnen van Titiaan meer dan levensgroote geschildert, de zelve welke in koper gesneden zyn door gemelden G. Sadelaar; welke konststukken na de dood van den Hertog van Buckingham, nevens meer andere stukken tot een hoogen prys verkogt werden aan Keizer Ferdinand den III; om daar meê zyn Paleis te cieren. Hier door gespoort nam hy zoodanig in Konst toe, dat de Koning (te weten Karel Stuart) hem verscheide stukken liet schilderen en hem voor zyn yver een geschenk gaf. En 't geen hem aan 't Hof meer bemind maakte, was, dat hy voor den Graaf van Arondel de Beeltenissen van Koning Henrik den VIII. Tom. Morus, Des. Erasmus en andere meer, naar de schilderyen van H. Holbeen, zoo konstig wist na te bootsen.

De geneigtheid die hy had om Rome te zien groeide dagelyks aan, des hy in den jare 1627 uit

Engeland scheepte naar Venetien, daar hy door den Konstschilder *Jan Lis* anders *Pan*, en *Nicolaas Ringnerus* verwelkomt werd, als ook geleid om al het fraai dat Venetien bezit, te zien, inzonderheid de weergalooze kunstwerken van *Titiaan*, en *Paul. Veronees* in de Kerk van St. Sebastiaan.

Van daar vertrok hy naar Bolonie daar hy minnelyk ontfangen werd van *Mich. le Blon* vermaard Plaatsnyder, zyn vollen Neef van Vaders kant, dewelke hem verzelde eerst tot Florence, en daarna tot Rome, daar hy onder de Konstschilders verscheiden vond welke hy kende, als onder andere *Piet. van Laar*, of *Bamboots*, met den welken hy wel meest omgang hield.

De eerste stukken die hy te Rome maakte, waren Hieronimus, en Maria Magdalena, welke door den Kardinaal Barbarini gekogt, ten geschenk gezonden werden aan den Koning van Spanjen, naderhand een Altaarstuk in de Kerk van de Heilige Maria, verbeeldende de 12 Misterien van den Rozekrans, waar door zyn naam berugt werd. Zoo dat als toen de Koning van Spanjen gelast had 12 stukken schildery van twaalf der voornaamste schilders die te Romem gevonden werden te koopen, hem gezonden wierden een van Guido, Guerchin, Josepin, Massimi, Gentileschi, Pietre de Cortone, Valentin, Andre Sacchi, Lanfranc, Dominikin, Poussin, en een van Sandrart.

Naderhand gaf hem den Hertog Justiniaan het bewind over de graveerders der beelden van zyn Galery.

Eenige jaren te Romem in 't oeffenen der Konst besteed hebbende, vond hy zig geneigt om andere steden van Italiem te bezien. Tot dien einde

vertrok hy eerst naar Napels in Sicilien, daar hy verscheiden konstwerken maakte, en teffens zig verlustigde met verscheiden afschetzungen te maken van den vuurbrakenden Berg Vesuvius, en den ingang tot de Elizeesche velden, daar Virgyl aan gedenkt. Van daar vertrok hy naar Malta daar zyn Konst byzonder geagt werd: en schoon hy daar door veel benyders kreeg, wist hy dezelve door beleeftheid en gediensdigheid tot zyn vrienden te maken.

Ons lust geen lyst te maken van al de steden welke hy bereist heeft, maar wy zeggen alleen in 't voorby gaan, dat hy allerwegen in dien waereldtoort alles naar 't leven afteekende, waar van d'oude Dichters zoo vele vertellingen te boek geslagen hebben: Als de Vulkaansche Eilanden, den Berg Etna, en de gevaarlyke klippen Scilla en Caribdis. En na hy nu alles tot zyn genoegen beschouwt had, keerde hy weder naar Frankfoort en trouwde met Johanna de Milkau.

Maar aangezien de Pest en Hongersnood meer en meer daar omstreeks in Duitschland toenam, en reets zyn zwager door een deel hongerige boeren in zyn huis overvallen was die hem meenden te verworgen, en dan voorts alles weg te stroopen, dagt het hem daar niet veilig te wezen, over zulks vertrok hy in aller yl met zyn Huisgezin naar Amsterdam, daar hy gelegenheid vond om zyn Konst te oeffenen. Gelyk hy dan behalven meer andere konststukken; in 't Gasthuis op den Kolveniers Burgwal de inhaling van Maria de Medicis geschildert heeft, en voor den Heer Bikker, en Spieringer gezant van Zweden de pourtretten hunner Huisgezinnen, en hield zig eenige jaren daar op tot dat hem eene erffenis te Stockau by

Ingolstadt in 't Hertogdom van Neubourg te beurt viel. Maar bewust dat het Landhuis en de Lustgaarden byster vervallen waren, verkogt hy al 't gene hy tot Amsterdam bezat, zoo van schilderyen, teekeningen als andere fraajigheden, te weten aan gemelde Spieringer 2 Boeken met Italiaansche Teekeningen voor de somme van 3500 gulden. Nog is in een openbare verkoping voor zyne Teekeningen gekomen 4555 gulden, en van zyne Schilderyen 40566 gulden, om het zelve weder te herstellen. Maar toen het naauwlyks was herbouwd, en de Landeryen in staat gebragt om vrugten te geven, werd het ten eenemaal verbrand door de Fransen. Dog hy bouwde het zelve weder op, schooner dan het geweest was, en bedugt voor een tweeden inval, verkogt het, en ging zig nederzetten tot Augsburg, daar hy vele konstwerken voor Maximiliaan Keurvorst van Beijeren, en Keizer Ferdinand (die hem een goude keten met een medalje vereerde) gemaakt heeft, als inzonderheid verscheiden Martelisatien van Heiligen, en de vindinge van 't Heilig Kruis[†] door Helena[§] te Brinna in Moravia.

† Heilig Kruis] Sulpicius Severus verhaald deze wonderbare Kruisvinding dus: Dat Helena, boven gemeld, in 't omgraven van den heuvel, of slechten van den Berg Kalvaria, om een Tempel op die plaats te stigten, drie kruissen vond, van welke zy door openbaring het Kruis van Jesus, hier door uit die der Moordenaren wist te onderkennen, dat een doode door het zelve aangeraakt, aanstonds levendig wierd: hoedanig een vermogen in de andere twee kruissen niet gevonden werd. Dit zou volgens des schryvers zeggen voorgevallen zyn in 't jaar 326 na Christus geboorte.

Dog de geloof baarheid van dit verhaal is door P. Rabus, die het kantschrift op gemelde bock van Sulpicius gemaakt heeft uit Salmazius genoegzaam verydelt, met aan te toonen dat, gelyk de genen die gekruissigt zouden worden hun kruishoud naar Golgotha droegen, ook de kruissen met de doode lichamen wierden weg genomen. En neem, zy waren niet weg genomen, maar blyven leggen, en men heeft 300 jaar lang tot aan Konstantyn zulke straf op die plaats geoeffent, hoe is het dan by gekomen dat 'er maar drie kruissen onder 't puin van den Berg zig hebben laten vinden? Wil dit egter iemand gelooven, hy doe dit zonder betwisting, mits hy my daar in drage, dat ik het niet geloof, 't welk de rede en billikheid eischt; aangezien ik niet weet dat iemand regt vergunt is van over een anders begrip te heerschen, veel min zyn evenmens te verketteren om een verschillig begrip, als *Korn. de Bie*, in zyn Schilderboek op pag. 269 in diergelyk geval doet.

Die meer van deze stof belust is te weten, zie na Ant. Byneus *Gekruisten Christus* xvii. Hoofd. p. 484. en Wil. Goeree in zyn Waereld en Kerkhistorie op pag. 401.

§ Helena.] De Vrouw van Flavius Valerius Constantinus Chlorus, en Moeder van Constantyn den Grooten geboren in Brittanje in 't jaar 272 na de geboorte van Christus.

In dien tyd nam hy ook onderhanden zyn Boekwerk, de *Duitsche Academie*, waar aan hy bezig is geweest tot in zyn ouderdom.

In den jare 1672 (zyn Vrouw overleden zynde) verliet hy Augsburg, en ging wonen tot Neurenberg, en trouwde in dat zelve jaar den 5 van Slagtmaand met Hester Barbara Dochter van den Raadsheer Wilh. Bloemaart.

De voornaamste inhoud van zyne Boeken, daar wy van gemeld hebben, behelst het levensbedryf van de Schilders, waar in hy Vasari en Rudolfi in opzigt van de Italianen, of anders *K. van Mander* in zyn geheele schikking en orde gevolgt heeft, en daar hy in zyn tyd omgang met veele Schilders had, heeft hy der zelve leven en konstwerken beschreven, daar aan toegedaan, en dus het getal veel vergroot, in de Latynsche en Hoogduitsche Tale doen drukken: welk nut een prysbaar werk,

behalven het aankleven van dien, en de menigte der konstplaten, alleen genoeg is om zyn naam onder de gedenkwaardige mannen te tellen.

*Wat arbeid, moeite, en yver,
En nazoek dat een Schryver
Steets doen moet, weet niemand;
Als die 't zelf neemt ter hand.*

Zyne laatste penceelwerken (ten bewys dat zyn oordeel en yver tot de Konst met de jaren niet afgenomen hebben) worden byzonderlyk van zynen Levensbeschryver, in den Latynschen druk, geprezen.

Deze waren de verbeelding van de laatste sterfuur van Christus, waar by vertoond stonden, Maria de Moeder des Heeren, Johannes, en Longi-

* Longinus], is by de Romeinen voor een naam gebruikt nu als blykt aan Velius Longinus Grammaticus, en Dionisius Longinus Rhetor. 't Is gelooflyk (zeit Byneus) dat het verdigtzel van Longinus zynen oorspronk genomen heeft uit het Grieks woord, 't welk het scherp van een Lans, Speer of Spies beteekent: gelyk dit woord dus by Xenophon Strabo en anderen gebruikt word. Of uit de beteekenis van lang; alzoo tot de bende der Spiesdragers (even als by ons) de langste persoonen gekeurt werden. En overzulks loopen zy de meening der Euangelisten mis, welke hier eenen Longinus verdigten, die zwak van gezigt, door het bloed uit de zyde van Christus bespat genezen werd, en naderhand als Martelaar om de Christelyke belydenis gedood is. Dewyl zy alleen zeggen dat een der krygsknegten zyn zyde doorstak enz. en wel inzonderheid uit de beteekenis van 't Grieks woord, een uit de krygsknegten te voet.

In het Persisch Euangelium van Xaverius, en in de Boheemsche vertaling leeftmen dat het een Ruiters is geweest. Dog deze misvatting is ontsproten, om dat de ouden door onkunde en verkeerde beeltenissen misleid, de kruissen veel hooger gewaant hebben te wezen, als men naderhand door naspeuringe heeft bevonden. Waar van wy boven op pag. 194 hebben gesproken.

nus met gebogen knien. Ook het laatste oordeel, waar aan hy in zyn zeven en zeventigste jaar de laatste hand leide, en kort daar aan uit deze waereld verhuisde.

[Emanuel de Witt]

Gelyk der menschen aangezigten van den anderen in kennelyke weezenstrekken verschillen, zoo verschilt ook hun aart, en geneigtheid, naar mate dat d'een meer of min bestier over zyne Hartstogten oeffent, en nog meer wanneer de gemoedsdriften niet alleen de volle toom word gegeven, maar ook wanneer zy in haren aart gevleid worden; waar ontrent

EMANUEL DE WITT uitstak, die als een tweede Diogenes Cynicus, elk in de veeren zat, en als Momus elks doen beschimpde, en lasterde.

Hy is geboren tot Alkmaar in 't jaar 1607. zyn Vader was een Schoolmeester geoeffent in de Meetkonst en een goede Redenaar, in welke wetenschap EMANUEL in zyn jeugt zig ook geoeffent heeft, waar door hy de Redenkonst boven het gemeen verstond: maar ook daar door menigmaal zintwisten en onlusten in gezelschappen veroorzaakte, inzonderheid wanneer 'er van een Bybelstof gesproken wierd, zig niet ontziende die wyze van Redenvoeringen te dwarsboomen, en het zakelyke in twyffel te trekken, zeggende: *dat met zyn vyftiende jaar, hem de schellen al van d'bogen geligt waren.* En ten waar de brave Konst die hy bezeten heeft zulks niet vorderde, zyne levenswyze had ons niet bekoort, om hem een plaats onder de Konstenaars in te schikken. Trouwens hy staat 'er niet alleen; wy hebben meer schurfte Schapen onder de kudde ontdekt. Zyn waarde penceel-

konst moet ten voorbeeld van naavolging, maar zyne levenswyze tot een afkeer en verfoeizel strekken.

Hy heeft de Konst geleerd te Delf by *Evert van Aelst Willemsz.*, waar van wy op pag. 228. gesproken hebben. Als hy zig de gronden van de Konst verstond oeffende hy zig in 't schilderen van Beelden, Historien en Pourtretten, gelyk ook nog het pourtret van de Vrouw van *Juriaan van Streek* door hem geschildert, by deszelfs Zoon te zien is. Dog hy begaf zig naderhand geheel met'er woon tot Amsterdam, en tot het schilderen van Kerkjes, waar in niemant hem gelyk was, zoo ten opzigt van de geregelde Bouwkonst, geestige verkiezinge van lichten, als welgemaakte beeldjes. De meeste Kerken binnen Amsterdam heeft hy van binnen op verscheiden wyze naar 't leven afgeteekent, geschildert, met Predikstoel, Orgel, Heere- en gemeene gestoelten, Grafsteden en andere vercierselen, zoo dat dezelve te kennen zyn. In sommige heeft hy den Predikdienst, in andere daar het volk te Kerk komt, vertoond, elk in zyn gewoone dragten.

Het voornaamste zyner konstwerken is geweest het ingezigt van het Koor en dat gedeelte van de Nieuwe Kerk daar de Tombe, of Marmere Grafstee van den Admiraal de Ruiter staat. Dit stuk was hem door Jonker Engel de Ruiter voor een goede somme geld aanbesteed, maar die stierf eer het geleverd was. De Predikant Bernardus Somer met de Dochter van den Admiraal getrouwd, niet veel werk van schilderyen makende, bood onzen *Emanuel* 200 en eindelyk 300 gulden voor het zelve, maar hy bleef stysnekkig staan op het regt van zyn gemaakt verding, en schold den

Predikant voor al wat leelyk was, die hem daar voor zoo lang liet naloopen, dat hy van kwaadheid een mes nam, (nietteenstaande hy geen een stuiver in zyn zak had) en sneed het stuk aan riemen. *Het is slegs een kleen gebrek* (zeit een wys man) *dat uwe bejeeningen ruw zyn; en nogtans is dat genoeg om een yder afkeerig van u te maken. In tegendeel is de vriendelykheid yder bevallig.*

Zyn brave Konst maakte hem al dikwils goede vrienden, *maar hy wist zig* (volgens de Spaansche spreuk) *daar zoo lang niet van te bedienen, tot hy dezelve niet meer noodig had.* Hem werden in zyn tyd twee stukken voor den Koning van Denemarken aan besteed. De tyd binnen dewelke zy gedaan moesten wezen, lang verstreken, kwam des zelfs *Consul* daar na omzien, zeggende dat zyn Koning onvergenoegt was; dien hy met een norschen kop dus toegraude. *Als de Ossenkonink die stukken niet begeerde, dat hy dezelve wel aan een ander verkoopen konde.* Dus maakte hy door zyn onbesnoeide tong zyn vrienden tot vyanden; *en werd van elk* (als men zeit) *met den nek aangezien:* zelf van de Konstenaars, door dien hy van elks doen met veragting sprak. De Schilderyen van *Lares* vergeleek hy by de Prince Vlag, ja de beste Konst was niet vry van belastering.

'T gebeurde op een laten avond dat *Lares* in de herreberg kwam daar de *Witt* zat, een stuk kryt nam en eenige lynen op de tafel trok; om de *Witt*, die gewoon was op zyn meetkunde te snorken, te trotseeren. De *Witt* die zulke schuld niet lang borgde, maakte met kryt op de tafel een schets van 't kanon, waar meê hy zeide *dat hem zyn neus afgeschoten was.* 't Welk *Lares* euvel opnam; en *Emanuel* kwam niet on-

geteistert daar van daan. 's Morgens vroeg met den dag ontmoette hem een van zyne bekende, die hem eerder aan zyn kapot als wezen kende, want hy twee blaauwe oogen, een dikke neus, en verscheide krabben in zyn aangezicht had. Dees zeide tot hem: *wel hoe Vader de Witt! hoe dus geteistert, en waar zoo vroeg na toe?* die tot antwoord kreeg, *zie: dit pourtret hebben zy my gister avond dus mismaakt in den donker gedoodverft, en daar gae ik weer na toe, om het by den dach te laten opmaken.*

'T schynt of de *Witt*, naar de verkeerde zinspreuk, *De minste vrede best*, leefde. Wat noodwendigheid was het dat hy *Lares* zoo stekeligen antwoord toeschoot, daar de zinspeling geen grond van waarheid had? Want de Venusziekte had zyn neus dus wanstallig niet herschept, maar hy was met dezelve dus geboren, als my gebleken is aan zyn af beeldzel door hem zelf geschildert toen hy 17 jaren oud was.

Als hy dan te laat (als men zeit van de Mollen) *oogen kreeg*, en zag dat de Fortuin hem den nek gekeerd had; dat elk schuw van hem was, dat hy als een vremdeling in zyn eigen land met het oor wierd aangezien, en tot armoede verviel, wierd hy mistroostig by zig zelven, inzonderheid toen zyn Huiswaard hem somwylen lastig begon te vallen om betaling van schuld, met verwytingen dat hy zelf oorzaak van zyn ongeval was, en dat hy, als hy naar raad had willen luisteren, zulks wel had kunnen voorkomen.

Meer stalen van zyn levensbedryf zouden wy kunnen beschryven. Dog het zouden maar als voren bewyzen wezen van zynen weerborstigen aart. Een staal moet ik nog aanhalen, dat men zeit van de beleefste bejegeningen te wezen die iemand

van hem heeft ontmoet. Zeker jong kunstenaar, *Janssens* genaamt, had dan een stukje geschildert dat hem dagt wel het beste te wezen dat hy gemaakt had. Des verzogt hy de *Witt*, als een oud ervaren meester, om het zelve eens te komen zien, in verwagting dat hy zyn yver zoude pryzen, den misstand aanwyzen, en hem moed geven om daar in voort te gaan. Als het hem dan wierd voor gesteld, en gevraagd wat hy van hem dogt; antwoorde de *Witt*: *ik denk dat gy een vergenoegt mensch zyt; om dat deeze prullen u behagen*: en ging weg.

Gelyk zyne levenswyze van alle andere verschilde, zoo verschilde hy ook van andere in de wyze van sterven; want door dien de rede elk leerd, dat hy zonder zyn wil of toedoen in de waereld komt, en niemant keur, of magt gegeven is dit leven te slaken, maar dat dit van 't welgevallen des Scheppers afhangt; heeft hy zig naar allen schyn daar ontrent vergrepen, zoo uit de omstandigheden, welke op dien tyd voorvielen, als uit de getuigen, die het uiteinde beschouwd hebben blykbaar is.

Ik heb van de onlusten tusschen hem en zyn huiswaard gemeld. 't Gebeurde den laatsten avond van zyn leven dat 'er hooge woorden tusschen hun beide kwamen. Zulks de Huiswaard met een dieren eed zwoer dat hy hem niet langer onder zyn dak wilde hebben. Waar op hy opstond, en zeide: Dat hy daar al in voorzien of een middel bedagt had dat hy hem zulks niet meer zoude zeggen, en ging de deur uit. Twee van 't gezelschap die daar tegenwoordig waren ziende dat de *Witt* van gelaat verandert mistroostig scheen, volgden hem van verre na om te zien waar hy

mogt belanden, maar verloren hem door den duister ontrent Korsjesbrug uit hun gezigt. Dien zelve avond begon het sterk te vriezen, en 't ys bleef elf weken in 't water, in welken tyd niemand wist waar hy vervaren was; dan wanneer 't ys brak, werd hy ontdekt by de Haarlemmersluis. Hy werd dan opgevist, en men bevond dat hy een touw om zyn hals had, waar uit men besluit gemaakt heeft, dat hy zig aan de leuning by het sekreet aan de Korsjesbrug heeft willen verhangen, het touw gebroken, en hy verdronken is.

Men bragt het Lichaam in 't Gasthuis, en van daar naar 't Pesthuiskerkhof, op den Overtoomzen weg, daar het begraven werd, in 't jaar 1692, in den ouderdom van 85 jaren.

Wanneer een Konstschilder door zyne levenswyze stigt, en door zyne penceelverbeeldingen 't effens 't oog vermaakt en den aandagt door waarde beschouwingen opbeurt, door voorwerpen welke leerzaam en stigtelyk zyn, zoo gaat vermaak en nut gepaart.

Beelden en Schilderyen zyn Boeken voor de leken zeit de Concieliespreuk, maar ze moeten 'er ook na wezen. Een dertel Bachus Feest, daar men de geile Satyrs volgezopen, de Veldnimfen snoeplustig ziet na jagen, om den sluyer die haar naaktheid dekt te rooven, of uit geilheid hun hoofd onder 't hemd steken, hoe konstig verbeeld, zou weinig aanleidinge geven tot godvrugtige gedagten.

[Pieter vander Willigen]

Het prysselyke heeft de Konstschilder PIETER VANDER WILLIGEN van Bergen op den Zoom, in agt genomen, die door zinnebeelden en beeltenissen, op zyne tafereelen heeft afgebeeld de ydelheid der aardsche schatten, de

vergankelykheid van 's menschen leven, en den onwissen wissen sterstyd. Men moet waarlyk zeggen van zulke geschilderde Beeltenissen te teekenen van de sterfelykheid:

*Elk is een Doods Herout, die zeit:
Gedenk ô mensch, dat eens uw luister,
Uw schoonheid, roem en heerlykheid,
Zal worden in het graf geleid,
En door een zark bedekt in 't duister.*

Heeft het konstpenceel geldzakken tot barstens toe opgevult. Juweelen en andere waereldschatten verbeeld, de aandacht daar in spiegelende, en door de rede den aart dier zaken beschouwende, onderwyst het gemoed uit de gevolgen, dat

*Die zig aan 't blinkent goud vergapen,
En zoeken hunne rust in 't gelt,
Steeds onrust vinden die hun kwelt:
Zoo wel in 't gretig zamenschrappen,
Als in 't bezitten van hun wensch;
Dog schoon het zelve nog genoeg
Nog rust, maar onrust baart na 't zwoegen,
'T blyft egter 't doelwit van den mensch.
Dus was 't voorhenen, en nog heden.
De Muntgod word steeds aangebeden.*

'T is zeker, zeit Isidorus, dat de leerzame vonden van 't menschelyk vernuft ontspruiten uit goede opvoedinge, of uit natuurlyke gesteltheid. En daar een deugdzame geest het penceel geleid, is de verbeelding leerzaam. Hier in word ook LEONARD VAN ORLY geprezen, als mede een DAMMORI VAN LUIK welke door hun konstpenceel

meest Emblematische Tafereelen, en zeedebeelden vertoonden, die een aandagtig gemoed tot deugd konden opwekken.

[Abraham van Diepenbeek]

ABRAHAM VAN DIEPENBEEK werd geboren in 's Hertogenbosch. Den tyd wanneer hy geboren is, weet ik niet, maar hy leefde nog in den jare 1662. Hy heeft van der jeugt af, en voorts den meesten tyd van zyn leven met het behandelen van doorluchtige voorwerpen doorgebracht, dat is glas, 't welk hy zoo konstig met beeldwerk en historien heeft weten te bewerken door 't penceel, dat hy in zyn tyd voor den besten meester in die Konst wierd geagt. *Korn. de Bie* zeit:

*Hy wierd in Nederland genoemt de kloekste geest:
Was mals in 't schilderen, heel los en poezelagtig,
Ook vast geteekent: en zyn kleuren wonder kragtig.*

Hy heeft de schilderkonst geleerd by den grooten Pet. Paul. Rubbens; en van een edelmoedigen geest zynde, heeft hy zig niet vernoegt met den lof dien hy door 't glasschilderen behaald had, maar begaf zig ook tot het Tafereelschilderen. Hier by ('t geen wy in de beschryving van Gouda gevonden hebben) kwam nog een tweede reden, te weten (nademaal het glas na het beschildert is, in een oven moet gegloeit worden) dat dit hem in Italiën zynde verscheide malen mislukte, waar om hy 't zelve vervloekte en zig geheel tot het paneelschilderen begaf, 't geen hem zoo wel gelukt heeft, dat de Prins der Nederduitsche Dichteren, J. vanden Vondel, zyn Pourtret door hem zelf geschildert, met dit vaers vereerde:

*Dus teekende ABRAHAM zig zelve naar het leven.
 Wy kennen hand en geest aan ommetrek en streek.
 Zy vloeijen evenryk, gelyk een DIEPENBEEK.
 'T wel schikken van natuur aan weinigen gegeeven
 Is 't veld waar in hy weid met zyn begaaft penceel.
 De vond van 's mans vernuft ontziet geen zonnestralen
 Nog zelfs Apelles oog in Kerken en in Zaaln.
 Laat tuigen print en doek, en koorglas en paneel.*

[Jan Thomas]

Hier aan laten wy volgen deszelfs tydgenoot JAN THOMAS, geboren te Iperen. Deze had met den voorgaanden een zelve konstzog gezogen. De reislust en drift om in de Konst volkomener te worden, dreef hem al vroeg naar Italië, berugt door zyne uitstekende meesters in de Konst. Door gestadigen vlyt en yver in de Konst opgeklimmen, is hy schilder geweest van den Bisschop van Ments. En in den jare 1662 was hy schilder aan 't Hof van den Keizer Leopoldus.

[Theodoor van Tulden]

Op hem volgt zyn yverige tydgenoot THEODOOR VAN TULDEN. Deze heeft door zyn onvermoeit blokken genoeg te verstaan gegeven dat het hem om een onverwelkelyken roem te doen was; gelyk hy daar van ook proeven gegeven heeft, welke ten spyt zyner hateren, zyn vermogen in de Konst melden zullen, zoo lang zy in wezen zyn. Hy heeft vele roemwaardige Altaarstukken geschildert: dog daar zyne neiginge wel meest naar helde, was het verbeelden van Boerekermissen, Bruiloften, en alle soort van geestige bootseryen. Hy heeft ook een goede handeling van 't etsen gehad, als men zien kan aan den Ulisses van Primatisco van Bolonien, dien hy te Parys gemaakt heeft. 1662 woonde hy in

's Hertogenbosch, zyne geboorteplaats, en was om zyne Konst by yder geagt. Zoo ook

JUSTUS ZUSTERMANS van Antwerpen; die om zyn brave Konst by den Groothertog van Florencen in groot aanzien is geweest, en by alle de hovelingen bemind. Zoo werd ook

JAKOB SANDRAART van Amsterdam, zyn tyd- en konstgenoot, om zyn welstandig ordonen, en bevallig schilderen aan 't Keurvorstelyk Hof van Beijeren geagt, en geëert.

Nu verschynt de berugte.

[Paulus de Vos]

PAULUS DE VOS, geboren te Hulst in Vlaanderen. Deze is door de fortuin, alwaar zy zig wende, zoo in Spanjen als andere Koningryken en andere Vorsten Hoven, gevolgt, en met gunst en voordeelen bekroont. Hy was een uitstekend schilder in Beestejagten, waar meê hy verscheiden zaalen verciert heeft voor den Hertog van Aerschot, daar hy in 't jaar 1662 nog bezig was. Zyn Beeltenis nevens die van Theod. van Thulden en Just. Zustermans, gaan onder de pourtretten van van Dyk, en Diepenbeek door Pontius gesneden in print uit.

[Erasmus Quellinus]

In dit zelve jaar 1607 den 19 van Slagtmaand is dat groote licht in de Konst ERASMUS QUELLINUS tot Antwerpen geboren. Deze was eerst in talen en letterwetenschappen zoo veer gevordert dat hy *Magister Philosophiae* was, dog hy begaf zig naderhand tot de oeffeninge der schilderkonst, en was van wegen zyn kloek penceel en ordonen van Historien beroemt, gelyk tot Antwerpen in de *Reeffer* of Eetzaal van de St. Michiels Heeren, welke hy geheel beschildert heeft met Historien uit het Nieuwe Testament daar men eet en drinkt; (als onder anderen daar

Christus aan tafel leit en Maria hem de voeten zalft) te zien is. Deze als ook andere zinryke verbeeldingen die hy met een volgeestig oordeel, en konstige behandelinge op de voorwerpen heeft weten toe te passen, doen ons zien dat hy een groot meester in de Konst is geweest.

Dit, en niet anders heb ik van den grooten P E T . P A U L . R U B B E N S zynen onderwyzer in de Konst konnen zeggen; ook weet ik niet dat zyne verheve Konst, die van zynen meester overkraait; gevolgelyk agt ik voldaan te hebben aan den lof dien hy verdient. Waar en tegen *Korn. de Bie* het zeil van zynen luister zoo hoog in top vyzelt; dat het bezwarelyk den wind van tegenspraak zal konnen uithouden. Dus zegt hy:

*Zoo dunkt my dat de geest van Zeuxis of Urbin
Gemengt is met de ziel in 't lichaam van Quellin,
Uit reden dat zyn Konst heeft zulk een kragts vermogen,
Of hy het eerste zog had uit Pictuur gezogen
Zoo wonder schemeroogt zyn Konst op 't punt van d'eer;*

.....

Dit is onzen schryver niet genoeg maar hy vervolgt aldus deszelfs Konst ten roem

*Daar Griekenland voor zwygt, zoo het op Konst wil stoffen,
En meent de waereld door zyn schilders te overpoffen,
Om dat Protogenes in niet een Koningryk
(Zoo 't scheen) in 't konstpenceel vond ymand zig gelyk.
Maar neen, Erasmus kan hun roemlust stil doen zwygen,*

Wanneer zyn waarde hand een proefstuk toont.....

Dit gaat een toon te hoog.

De marmere beelden (de schilderyen zyn door de tyd uitgewist) welke uit Griekenland naar Rom en vervoert zyn, zyn stalen die onwedersprekelyk toonen dat de Konst te dier tyd tot den hoogsten top geklommen was.

Al 't geen d'ouden tot roem derzelve geschreven hebben voor blaaskakery te agten, en QUELLINUS Konst zoo hoog op te heffen, dat niets van al 't geen d'oude Konstenaars berugt gemaakt heeft daar by ophalen kan, schynt my wat naar snorkery te zweemen. Had *de Bie* gezeit: dat QUELLINUS konststukken in Konst en kragt, dat waard geschatte tafereel dat St. Lucas naar de Heilige Maria geschildert, veer overtroffen heeft, dewyl het tegen de zyne niet konde ophalen, 't waar ligter te gelooven; want het is gebeurt dat aan een konstkenner een tafereel van St. Lucas geschildert (zoo men voor gaf) vertoont wierd, die het zelve met aandagt beschouwende, eindelyk zeide: *Lucas, Lucas! wat zyt gy gelukkig dat gy dood zyt; want zoo gy thans leefde, en den kost met schilderen winnen moest, gy zoud naau droog brood konnen verdienen.*

Het eerstgemelde stuk van St. Lucas was in dien tyd, als myn meester S.v. Hoogstraten aan 't Hof te Weenen was, zoodanig door ouderdom uitgesleten, dat het zyne kragt byna geheel verlooren had: om welke rede Keizer Ferdinand het hem deed copieren. Maar waarom getwist? onze schryver is een Dichter, en de Latynsche spreuk van Horatius gelt hier:

..... *Pictoribus atque poétis*
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.

Zyn Zoon Joannes Erasmus Quellinus was in 't jaar 1660 te Rome, toen pas 27 jaren oud, daar hy grooten opgang in de Konst maakte.

Onze ERASMUS wiens Beeltenis zig in de Plaat N onder aan doet zien, heeft ook een Broeders Zoon gehad Artus Quellinus genaamt, welke de Beeldhouwers Konst oeffende. Vondel noemt hem *het ligt der Beeldhouwery, en Nederlandschen Fidias*, en laat zig dus op zyn Beeltenis door Held Stokkade geschildert hooren:

STOKKADE *maalde aldus de helft van 't zigtb're deel*
Van Artus Fidias. Waarom hem niet geheel,
Of t'effens lyf en ziel, zyn Konst met al haar vonken?
Zo heeft QUELLYN zig zelf in marmer uitgeklonken.

De Lezer zal ligt wel opgemerkt hebben, dat ik in 't begin van Quellinus levensbeschryving, wanneer ik den inhoud van eenige zyner penceelwerken aantoonde, gezegt heb: *aan tafel leit*; om aan te duiden dat de Joden voor gewoonte hadden, op bedden aan te leggen in hunne maaltyden: egter zal het niet ondienstig wezen dat myn pen hier omtrent wat breeder uitweid; op dat de schilderjeugt zig daar van bediene, wanneer zy dergelyke voorwerpen vertoonen wil, en het dwaalspoor van velen hier in myden.

Van waar, en wanneer de gewoonte van op de maaltyden aan te leggen onder de Joden ingekropen is, kan niet zeker gezegt worden. Hugo de Groot is van gevoelen dat deze gewoonte onder de Joden gekomen is, door naarvolging van de Assy-

t.o. 294

]

riers en Persen; want dus lezen wy Esth. 7 vs. 8. Dat *Haman was gevallen op 't bedde daar Esther op lag*. 'T kan ook wezen dat zulks eerst tot de Grieken, en van die tot de Joden over gegaan is. By Plato leestmen: *Jongens trekt Alcibiades de schoenen uit; op dat hy aanlegge*. Dus, de voeten ontschoeit, en agterwaarts van het bedde afstekende, en Christus die wyze van aanleggen volgende, is het gemakkelyk te begrypen hoe Maria de zuster van Lazarus de voeten van Christus gezalft heeft.

Wy vinden by A. Byneus een opmerkelyke plaats aangetrokken uit Aristofanes, alwaar de oude Philocleon onder andere diensten die hem bewezen wierden opteld: *En voor eerst myn dochter wast my, en zalft myn voeten; en kustze nederbukkende*. Dus zeit ook Lucas in zyn Euangelium Cap. 7. vs. 38. *Ende staande (te wete Maria) agter aan zyne voeten, begon zy zyne voeten nat te maken met tranen, en zy droogdeze af met het hair van haar hoofd, en kuste zyne voeten, en zalfdeze met zalve*.

By de Joodsche meesters word ook gewag gemaakt van 't zalven der voeten. Johannes Lichtforus heeft een plaats uit het *Tractaat Menachot*, waar uit dit te zien is. *De Meit staat 'er, bragt een gouden vat vol oly, daar mede hy gezalft heeft zyn handen en voeten*.

Wy hebben ook niet ondienstig geagt de wyze van aanleggen aan tafel aan te wyzen, door een schets getrokken uit een zeer ouden marmersteen, waar op verbeeld is een beddeke by een tafel met drie pooten, waar aan een man met zyn vrouw leggen, welke *Fulvius Ursinus* doet zien. En wy hebben dezelve na gebootst in de Plaat N nevens

de Beeltenis van Eras. Quellinus. Waar nevens wy ook een uitgedompte graflamp doen zien; ten zinteeken dat die bovenstaande konstlichten door den tyd, hun roem benydende, uitgedoofd zyn.

[Karel Erpard]

Om dezen tyd vinden wy ook gemeld van eenen KAREL ERPARD, en van *de Bie* in zyn *Gulde Kabinet* pag. 520. geprezen.

*Doordien zyn konstpenceel vol levensaardigheid.
Den geest verlokt, en door bevalligheid verleid.*

Leiden, dat nevens andere Hollandsche steden mede heeft kunnen roemen over het voortbrengen van stedelingen, die als heldere fakkels in de schilderkonst uitflikkerden, bragt ook in den jare 1607

[Jan Lievensz.]

JAN LIEVENSZ. op den 24 van Wynmaand voort. Zyn Vader Lieven Hendrikze, was een konstig Borduurwerker, naderhand een Pagter. En ziende de groote geneigtheid, en drift die zyn Zoon tot de schilderkonst hadde, bestelde hem nog maar acht jaar oud om de gronden en beginzelen dier Konst vast te leggen by eenen JORIS VERSCHOTEN. Toen hy ontrent tien jaar oud geworden was, zyn Vader ziende dat hy in die drift volhardig bleef, nam besluit van hem daar in te laten voortgaan, en bragt hem by den vermaarden schilder PIETER LASTMAN tot Amsterdam; by welken hy twee volle jaren bleef, en braaf in de Konst vorderde.

Naa dezen tyd heeft hy de Konst by zig zelve geoeffent, gebruikende het leven tot zyn onderwyzer, en bragt het zoo veer door vlyt en naarstigheit, (en 't geluk viel hem toe) dat alle konstkenners zig verwonderden dat een jongen van

twalf of weinig meer jaren, zoo veel door de Konst vermogt. In dien tyd schilderde hy den Democriet en Heracliet van KORN. KORNELISZ van Haarlem na, zoo even gelyk, dat men geen onderscheid tusschen die beide konde bespeuren.

Tot een staal van zynen byzonderen yver, en onophoudelyke drift, verhaald de schryver van Leiden, dat wanneer in den jare 1618, binnen Leiden op den 4 van Slagtmaand een groote oproer ontstond tusschen de Remonstranten, Waartgelders en andere Borgers, zoodanig dat de Borgermeesters genootzaakt waren, de Schutters in de wapenen te doen komen, om de beroerte te stillen, hy met dusdanigen yver zat te teekenen, dat hy daar geen agt op gegeven had, of zig des bekreunde.

Hy heeft al vroeg fraaije pourtretten gemaakt; als inzonderheid dat van zyn Moeder Machtelt Jans van Noortzant, dat verwonderlyk konstig geschildert was: als mede fraaije ordonantiestukken. Onder deze was 'er een verbeeldende een Student, geestig van muts en kleederen toegetakelt, zittende by een brandend turfvier in een boek te lezen. Dit was levensgroot, en zoo konstig geschildert dat de Prins van Oranje 't zelve dede koopen, en vereerde 't aan den Ambassadeur van Engeland, die het wederom vereerde aan zyn Koning, die daar groot gevallen in had. Dit was ook de reden wel, als hem de geneigtheid om andere landen te bezien aankwam, dat hy zig naar Engeland begaf, daar hy wellekom was; en den Koning, Koningin, Prins van Wallis, en veel van de grootste Lords schilderde, daar hy rykelyk voor beloont werd. Dit was in 't jaar 1631. als hy ontrent 24 jaren oud was.

In Engeland ontrent drie jaren geweest zynde is hy wederom te rug gekomen op Calais; van daar op Antwerpen, daar hy zig neersloeg met 'er woon, en met de Dochter van den berugten Steenebeeldhouder Michiel Colyns trouwde. Vele roemwaarde groote stukken heeft hy in dien tyd voor Kloosterpapen, en byzondere persoonen, gemaakt: gelyk ook in den jare 1640, voor den Prins van Oranje, en Borgermeesteren van Leiden twee groote stukken, waar van het eene verbeeld de berugte daad van den Roomschen Scipio Africanus, daar hy de ondertrouwde Princesse hem aangeboden haren Bruidegom ongeschonden te schenk weder geeft.

Hy heeft ook de eer gehad van op 't Raadhuis te Amsterdam (nevens GOVERT FLINK, en FERDINANDUS BOL) een voornaam stuk te schilderen, daar J.v. Vondel dit volgende byschrift (door den berugte pen-en penceelschryver Koppenol daar onder geschreven) gemaakt heeft.

De Zoon van Fabius gebiet zyn eigen Vader
Van 't paert te stygen, voor Stads eer en agtbaarheid.
Die kent geen bloed, en eischt dat hy eerbiedig nader.
Dus eert een man van staat, het ampt hem opgeleid.*

Dit stuk hangt in Borgermeesters kamer voor den schoorsteen.

* De Borgermeester Suesso gebood zyn eigen Vader G. Fabius Maximus, door den Raad van Rome als gezant aan hem gezonden, van 't paert te stygen, door dien 'er een wet was, dat niemand te paert zittende een Borgermeester mogt naderen, om aan te spreken. De Vader gehoorzaamde dit bevel met eerbied, en bewees zyn Zoon dien pligt welke hem als Borgermeester toekwam.

Zyn brave schilderkonst is ook door de Fenixpen van denzelven Vondel vereeuwigt. In zyne Lofdigten op Schilderyen &c. op pag. 340 hebj'er een op de beeltenisse van den Borgermeester Lamb. Reinst, en Mevrouw Alida Bickers &c. en nog een zynde een gesprek tusschen Schilder en Poëet, op den Leeuw door hem geschildert,

Poëet. *Wie voertme nu in een Woestyn?
Hier leit een Leeuw, en niet de schyn.
Hy vlamt op roof en Menschespieren.*
Schild. *Hy heeft zyn wilden aart verleert.
Zoo temt de Konst den Vorst der dieren,
Die over alles triomfeert.*

Hy heeft ook d'eer gehad dat hy de Afbeeldingen van Michaël de Ruiters, Opper Admiraal en Kornelis Tromp, Onder Admiraal van Holland door zyn konstpenceel heeft afgemaald, op welk laatste Vondel zig dus laat hooren:

*Als Jurk, de Britsche Turk, de Zee wil overgapen,
En vlooten slikken in zyn onverzade maag,
Dan voert hy op den mast den Bezem tot een wapen,
En dreigt uit nieuw Algiers de magt van s'Gravenhaag.
Hoe lange toch? tot dat de Zeeleeuw TROMP, verwildert
Getergt van wrake, met gevangens moordend bloet,
Een schoone waterverf, zig naar het leven schildert,
Om's Vaders dood ontvonkt van nimmer bluscb'ren gloet,
Hy vaagt in Oost en West met 's roovers bezemroeden
De beide straten van dit haven schennend slyk,
En geesselt het, dat borst en lenden vreeslyk bloeden,
Ter straffe van geweld, geleên in Christenryk.*

*Dan hoord men Askué, en Monken, en Barklaien,
Geweldenaren van de vrye en ope Zee,
Zig t' enden adem op 't schavot der baren schreijen.
En deerlyk jammeren om 't afslaan van den Vreê.
Wie beezems voeren wil, geef TROMP de roên in handen.
Dees voert het Scherpregt uit, in 't aanzien van twee stranden.*

En 't blykt aan dit volgende vaers dat hy onder anderen ook de beeltenis van Jan Vos geschildert heeft,

*Dus maalt my LIEVENZEN, om na myn dood te leeven.
Ik poog de dood vergeefs t' ontvlugten door myn schacht.
'T penceel is magtig om de verf en ziel te geeven.
En die de dood verwint, heeft overgroote kracht.
Ik word door LIEVENS hand onsterfelyk geschapen.*

Philips Angels die in den jare 1642, het lof der Schilderkonst schreef, meld van hem met roem aangaande zyne bedrevenheid in Historykunde, pryst ook onder andere een stuk waar in hy de geschorte offerhande van Izak volgens de beschryving van Fl. Josefus, welke zeit: *na Godt het voornemen van den aartsvader gestuit had, zy malkander omhelsden en kusten*, natuurlyk en konstig afgebeeld: als ook zynen grooten geest, en zyne vernuftige bedenkingen die hy ontrent de verbeeldinge van Bathseba heeft doen blyken, daar hy 't alles naar de bedenkelykste wyze, en zoo als het waarschyneelyk zig ontrent het geval heeft toegedragen, heeft afgebeeld. Maar hier in tast onze

Schryver mis, als hy ook het byvoegzel, te weten een Cupido ('t welk hy noemt *het Waereldberoerend kind*) in de lugt van 't stuk gemaald, *met een vlammende pyl in steê van een gescherpte fliets, in welkers dunne rook men de teere leden zoetelyk ziet wemelen*, pryst. Aangezien dit wel een zinnebeeldige beduiding van den ontsteken minnebrand in 's Konings hart aanduid, maar die in Bybelstof nooit te pas komt. Maar 't gaat gemeenlyk als Junius zegt: *Dat de Schilders en Dichters van eenen geest gedreven, veelyds iet nieuws plagten te ondernemen*. Zyn beeltenis staat in de Plaat N, op de hooge zy van Pallamedes. Volgt

[Ferdinandus Bol]

FERDINANDUS BOL. Dezen (alzo ik zyn geboortejaar niet heb kunnen opspeuren) heb ik voeglyk gedagt agter zynen konst- en tydgenoot te plaatsen. Dordrecht matigt zig de eer van zyn geboorte, gelyk Amsterdam die van zyne opvoeding aan. Hy was twee of drie jaren oud, als hy in Amsterdam kwam, waar hy tot redensgebruik gekomen, en zig geneigt vindende tot de Konst, onder den Grooten REMBRANT zig daar in geoeffent heeft. De natuur en de fortuin waren hem beide gunstig. Dus hy grooten roem, en veel geld, tot dienst van zyn ouden dag overgewonnen had; want hy stierf in een goeden ouderdom, op 't jaar 1681.

Nevens een groot getal pourtretten, natuurlyk en kragtig geschildert, ziet men ook menigte van zyne roemwaarde konststukken, zoo in Godshuizen als anderzins, die zyn konstroem wel altyd zullen schragen.

Inzonderheid gedenkt de groote Agrippyner een zyner Konstwerken, 't welke hy in zyne Lofdigten op Schilderyen enz. noemt het heerlyke

stuk van FERDIN. BOL, voor den doorluchtigen Zeeraat te Amsterdam, in 't Reisjagt geschildert aldus:

*De groote Zeevoogdin bezweert den waterheilig
En Opperadmiraal, in haren dienst getreên,
Dat by de Zeevaart voor 's Lants Vrede en Vryheid veilig,
En zeegene den bouw en koopvaardy der Steên.
De Zeevoogt om dien last gehoorzaam uit te voeren,
Neemt daatlyk Sterkheid, en Voorzigtigheid te baat.
Nu durft geen rover, nog geen storm de vinnen roeren.
Dus groeit de handel aan, ten wasdom van den Staat.*

Ook zietmen nevens het grootste gemelde groote stuk, nog verscheiden Konststukken van hem, op 't Amsterdamsche Raadhuis, als een op de Raadkamer, boven den schoorsteen, waar in verbeeld staat de verkiezing der oudsten in Israël, om neffens Jetro den schoonvader van Moses, het volk te rigten. En in der Schepenen Kamer, daar Moses de Wet in steene tafelen op Sinai ontvangen hebbende, afbrengt, en die het volk voorhoud, daar dit vaers op ziet:

*Hebreeusche Moses heeft de Wet van Godt ontvangen,
Waar mede hy naar 't volk van boven wederkeert:
Dat hem eerbiedig groet, en welkomt met verlangen.
De Vrye Staat luikt op, als 't Volk de Wetten eert.*

Nog een proefstuk van zyn penceelkonst ziet men in 't Borgermeesters Vertrek, waar onder meergemelde Vondel dit byschrift tot verklaringe van den inhoud gemaakt heeft:

** Fabricius houd stant in Pyrrhus legertenten.
 Het gout verzet hem niet, door schandelyke zugt,
 Nog Elefants gebriesch, en felle dreigementen.
 Zoo zwigt geen man van Staat voor gaven, nog geschenken.*

[Palamedes Palamedesz. Stevers]

Nevens deze verschynt

PALAMEDES PALAMEDESZ STEVERS. Deze word onder de Konstschilders van Delf geteld, alhoewel hy te Londen geboren is. Zyn vader die een Vlaming, en konstig werkbaas, om kroezen, koppen, vazen, enz. van Jaspis, Porphier, Agaat en diergelyke kostbare gesteenten te maken, was, woonde te Delf, als hy wegens zyn Koning Jakob van Schotland, wierd ontboden; en alzo hy eenen geruimen tyd aan 't hof opgehouden wierd, kwam zyn vrouw die hy mee genomen hadde, in de kraam van dezen PALAMEDES, dog hy kwam met zyne ouders weder te Delf, daar hy voorts is opgevoed, en zyn leven lang is blyven wonen. Hy is genoegzaam zonder meester, meester geworden, hebbende zig alleen geoeffent met de konststukken van den vermaarden ESAIAS vanden VELDE, na te schilderen, waar door hy met den tyd zodanig, niet alleen aan die

* Cajus Fabricius werd na den Veldslag by de Rivier Liris van wegen de Romeinen in Gezantschap aan Pirrhus, Naneef van Achilles en Koning van Epieren, gezonden, die zyn aanbrengen toestond, dog zocht hem op zyn zyde te trekken, eerst door geschenken, door dien hy gehoord had dat hy arm was, daar na door bedreigingen des doods, door een vervaarlyk briessenden Olyfant, maar de Romein bleef standvastig en onverzettelyk, niettegenstaande hy hem het vierde deel van zyn ryk aanbood, zoo hy by hem wilde blyven, en toonde dat een edelmoedig Romein, de deugd en getrouwheid meer dan 's waerelds schatten agt. *Zie Livius in zyn Rom. Hist.*

handeling, maar ook aan dezelve wyze van ordonantien, gewent werd, zoo dat hy Ruitergevegten, roerende en stilstaande legers, en andere krygsgevallen zoo wel heeft weten te verbeelden, dat hy by alle konstkenners in zyn tyd roem behaalde.

In de Plaat N staat zyn Beeltenis op de lage zy van J. Lievensz.

Hy had zoodanigen zugt, en begeerten om grooter te worden in Konst, dat hy altoos voor een spreekwoord hadde: *nog eerst te zullen beginnen*, dog zyn edelmoedig voorneemen is door de alvernielende dood voor altoos belet geworden, op den 26 van Lentemaand 1638, nog maar 31 jaar oud zynde. Hy liet een ouder broeder na, ANTONY PALAMEDESZ STEVERS genaamt, die ook een goed schilder was, zoo in Pourtretten, als gezelschappen. Deze kwam in 't jaar 1636 tot Delf in 't St. Lucas Gild, en was 1673 voor de laatste maal Hoofdman van gemelde Gild.

[Tussenstuk]

NAARDIEN wy met een verandert Toneel staan te beginnen, en die toestel een weinig tyd vereischt, willen wy den aanschouwer, op dat het wagten hem niet verdriete, ondertusschen met een korte redenvoering onderhouden: dienende tot meerder berigt van 't geen wy op pag. 97. 98. gezegt hebben, van de Offerhanden der Heidenen met der zelve gereedschappen, en byvoegzelen: te weten, dat een Konstschilder moet bedagt wezen, wanneer hy eenige Heidensche offerhanden met hun aankleven verbeelden wil, daar by het Beeld van die Godheid aan, en voor wie het offer geschied, op een verheven voetstal, of in een holle nis te plaatsen: 't zy naakt, of bekleed, daar een konstoeffenaar vryheid toe heeft;

zangezien de ervarenheid ons doet zien, dat de Heidensche Godenbeelden, 't zy man of vrouw, naakt verbeeld of gevormt, in hunne Tempelen by de altaren stonden, ook zomwylen met sluiers, prachtige kleederen en andere kostbare vercierselen omhangen wierden. Om dit eerste gezegde te bevestigen dienen deze regels uit Statius Papinius:

*De gryze Koormaagd voed ter haardste 't waakvier aan,
En zal geen oog op de geheime schaamte slaan,*

en tot het tweede ontbreken geen getuigenissen die zulks bevestigen. Trebellius Pollio verhaalt, dat de Dwingeland Celsus met den purperen sluyer van de Godinne Celestis verciert weird. En Vopiskus, dat de Tyran Saturninus, wanneer hy van de soldaten tot Keizer uitgeroepen was, het purper kleed van Venus nam, en in 't byzyn der krygsknechten met een vrouwen rok bekleed, wierd aangebeden. De Kerkroover Dionysius rukte Jupiter Olympius den gouden mantel van de schouderen, onder voorgeven dat die des zomers te zwaar, en 's winters veel te koud was; en gaf hem eenen van laken in de plaats, die des zomers dekken, en des winters verwarmen konde.

Ook moet een konstschilder weten, wanneer hy de Feestvieringen van Mars en Venus zal schilderen, dat de afgodendienaars dezelve hebben geviert met verwisselde kleederen: Dat de Vrouwen een mannen lyfkolder of pansier aantrokken, een helm op 't hoofd zetten, en de mannen zig in vrouwengewaad verkleedden. Dus deden inzonderheid de Assyriërs volgens de getuigenis van Julius Firmikus: en Herodoot verzuimt niet dus-

danige dingen van de oude Babiloniers en Egiptenaren aan te teekenen, welke gewoonte naderhand tot de Grieken, en voorts tot de Romeinen over gegaan is. Door welke wyze van doen zy de deur openzetten tot dartele onkuisheid. Waarom ook Israëls wetgever het Hebreeusche volk, geneigt tot de afgodery der nabuurige volken, zulk doen scherp verbied, als uit menigte van bewyzen te zien is.

De reden waarom de oude Heidenen tot gemelde Godsdienst-pleging hunne kleederen verwisselden, willen sommigen dat deze geweest is; dat zy waanden in dusdanig gewaad die Godheden aangenamer te zyn. Maar andere vernuften hebben op zekerder grond besluit gemaakt, dat zulks uit loutere onkunde, en om dat zy onzeker waren of hunne Godheden die zy dienden tot het mannelyk of vrouwelyke geslagt behoorden, ontsproten is. Hier van daan is deze twyffelagtige aanspraak welke in dusdanige offerhanden plag gebruikt te worden, by Arnobius te boek geslagen: *Sive tu Deus es, sive Dea?* dat is: *Het zy gy een God, of een Godinne zyt?* ja deze dwaling ging zoo veer, dat zy zelf sommige hunner Godenbeelden in de gedaante van beide de geslagten gevormt, offerdienst toegebracht hebben. Onder deze mag men de Cyprise Venus wel de eerste tellen.

Deze was (volgens de getuigenis van Makrobius) met een vrouwenbekleding en met een mannenbaart afgebeeld, en werd van de mannen in vrouwen gewaad, en van de vrouwen in mannenkleederen gedient. Dusdanig had het blinde Heidendom oulinx ook de Fortuin (in het boekje van den Heer Spon, van den Altaar der onbeken-

de Goden aangewezen) afgebeeld. Men kan die beeltenis, gevolgt naar het marmere by W. Goeree in het II. Deel van zyne Mosaische Historie pag. 579 zien, met dit byschrift.

FORTUNAE BARBATAE &c. *DE GEBAAARDE FORTUIN.*

Dus dient een konstschilder agt te geven in hoedanige gedaante de Afgodsbeelden by de onderscheiden oudtydsche volkeren verbeeld wierden; want in een heel andere gedaante werd Jupiter by de Lydiërs, als by de Sicioniërs afgebeeld.

Deze verbeelden hunnen Jupiter in de gedaante van een van onderen breed vierkant, en gedraaide spits opgaande piramide, daar mede te verstaan gevende, dat het natuurlyk verstant (by de *Basis* geleken) niet magtig is om de Godlyke en Hernalche dingen te doorgronden, als die niet anders als door scherpziende verligte oogen (door 't scherp opgaande spits afgebeeld) konden beschouwt werden: en wanneer de Priesters 't zelve wilden raad vragen, droegen zy dat Beeld met veel plegtigheid en gevolg (in een verguld schip, omhangen met zilvere kroezen en drinkschalen) op hunne schouderen door de straten om, zingende eenige heilige liederen.

Anders werd zyn Beeld in Lydie gezien; te weten met een Geitevel, *Diptera* genoemd, in welk binnenste men schryven konde, om aan te duiden dat Jupiter al de bedryven der menschen op aarde in zyn geheugen (even als door letteren op Perkament) houd; op dat hy de goeden op hun beurt beloone, en de kwaden door zyn blixem straffen zoude.

Ook werd zyn Beeld by hen zonder blixem in de vuist verthoont, hebbende een byl in de hand, waar van Plutarchus deze reden geeft: Herkules, hebbende Hippolite de Koninginne der Amazoonen gedood, heeft nevens andere wapenen van die overwinninge ook een byl mede gebragt, welke byl hy ten geschenk gaf aan zyn beminde *Omphale*, die van het geslagte der Lydiers was: die dezelve als heilig bewaarde, gelyk ook de Koningen een namaaksel daar van hebben gedragen, tot op de Regering van Candaulus, die dezelve van een dienaar zig agter na liet dragen. En dus hadden de Lydiers tweederhande Beeltenissen van Jupiter, waarom zy hem *Jupiter Labradus* genoemd hebben, want in die sprake wierd de Byl *Labroum* geheeten, en met een Degen op de zyde, *Carius* genaamt.

De Thebaners, en verscheide Afrikaansche volken verbeelden hunnen Jupiter Hammon met Ramshoornen aan beide zyden van 't hoofd; en zoo wy met Servius, dien grooten uitlegger van Virgilius, over de reden van dit vreemd Hoofdciersel raadplegen, hy zal ons zeggen: Dat Jupiter Ammon daarom met Ramshoornen afgebeeld word, om dat zyne Antwoorden of Godspraken zoo veel draaijingen en wendingen hadden als zulke Hoornen. En die van Creta eerden Jupiter (volgens zeggen van Eusebius) in de vuurstenen, en zwoeren by hem, dus: *Zoo ik wetende bedriege zoo moet my de Vader van den dag (alzo zweer ik by dezen steen) uit alle myne goederen uitwerpen.*

Anders was de Beeltenis van Mercurius gevormt, of van houd of steen gebeeldhout, als hy voor den God der welsprektheit geëerd wierd. Anders

als zy hem dienden als begunstiger der vrye konsten. En weder anders, wanneer zy hem aanzagen voor bevrediger der geschillen: Dan zagmen aan zyn voeten leggen een witte roede, om welke twee slangen gevlogten waren, ter gedagtenisse dat hy twee slangen vegtende ziende, dien stryd door het tusschenkomen van zyn roede hadde gescheiden. Waarom oudtyds de gezanten tot het maken van vrede afgezonden, diergelyk een teeken met zig droegen. Om dezelve reden werd ook zyn beeltenis in de Galeryen en Twistscholen der oude Filosoofen geplaatst, nevens het beeld van Minerva. Van welke beeltenis zig dan een konstschilder (als een noodwendig bycieraad) wanneer hy een school of gezelschap van oudtydsche Letterwyzen, en Redenaaren verbeelden wil, zig bedienen kan.

In een andere gedaante is Diana verbeeld geweest by de Heidenen, daar zy dezelve eerden voor Beschermgodin van de Jagt en Bosschen: Anders als zy voor de Maan genomen, als de Ligtbrengster by nacht geëert wierd: want dan werd zy verbeeld met een brandende fakkel in beide handen. Gelyk men haar deeld dus bestempelt ziet op een penning van Faustina, met het byschrift *DIANA LUCIFERA*.

Weer in een heel andere gedaante stond haar beeld te pryken by die volken welke haar hielden voor voedster, en voortbrengster van alle levendige schepselen. Dus werd zy geëert van de Ephesers. Waar af het ruggestuk des pennings van Keizer Klaudius de bestempeling draagt, waar op men haar ziet in een Tempel portaal staan, met dit byschrift *DIANA EPHE*. Waar van ons Fr. Perrier een duidelyke afteekening, (gevolgt

naar een uitgehoudent marmersteen, uit Griekenland te Romēn gebragt) in print, onder zyne Roomsche Statuen doet zien. In welk opzigt ook Hieronimus in zyne voorreden van den Brief tot de Ephesers zeit: *dat zy niet Diana de Jagerinne, maar die met de veele mammen eerden*. Dit was om de kragt der opvoedinge te beteekenen; gelyk door de omzwagteling van den navel der beelds, benedewaards, (daar tusschen zig verscheiden koppen van dieren doen zien) dat zy door 't ontsluiten van den band der geboorte de schepselen te voorschyn doet komen. Waarom Diana ook van de Grieken Genethlios genoemd werd, om dat zy het bewind over de geboorte heeft.

Ligt zullen myne konstgenooten zeggen: wie zal daar juist zoo naauw agt op geven, zoo alles zoo stipt naar de oudheidkunde niet is waargenomen? Ik antwoord: niemand dan zulken die daar in geoeffent zyn. En dus is het ook met de Historische verbeeldingen gelegen: niemand zal de mislagen daar in begaan opmerken dan die, welke in de Historien ervaren zyn, van wien men de berispingen te wagten heeft, en naar wiens opmerkingen de onbedrevene luisteren. Meer zouden wy ter zake dienende kunnen zeggen, zoo de Toneelgordyn reeds opgeschoven ons niet gebod af te breken.

Tot nog toe heeft de Schouburgh niet als Konstschilders vertoond. Voortaan zullen ook de berugte Schilderessen daar op verschynen, en op haare tydbeurten nevens de Mannen ten Toneel komen; om den lezer door die veranderinge op nieuws te verlustigen, en zynen yver door wakende begeerten tot het gene zy zeggen zullen op te wakkeren.

De oude gedenkschriften melden van eene *Vestaalse* maagt *Lala*¹ genaamt, die de Konst van schilderen verstond. Maar wat hoeven wy in de ²twyffelagtige oudheid voorbeelden op te zoeken? de voorgaande eeuw levere ons ³*Marietta* Dochter van den berugten Italiaanschen schilder *Tintoret*, in dezelve Konst tot verwonderinge van

- 1 *Lala* van *Cyzieus*, of *Spiga*. Deze (zeit Plinius) was zoodanig bedreven in de penceelkonst dat haar werk ongelyk waardiger geschat wierd, als dat van den schilder *Sopilos*: schoon dit tot een hoegen prys verkogt wierd
- 2 *Twyffelagtige oudheid*. Wy spreken dit niet tegen, nog min den volgenden roem der doorluchtige vrouwen, maar zeggen dat de Dichters somwylen de palen van vryheid wel wat veer uitzetten, en gevolgelyk zoo heel veel staat niet op dezelve is te maken: terwyl wy ondertusschen gedagtig zyn aan de spreuk van *Gratiaan*: *De waarheid komt zelden zuiver voor onze ooren, voor al wanneer zy van veere komt; want dan vat zy eenige verf van de hartstogten, die zy op haren weg ontmoet.*
- 3 *Marietta Tintoret* geboren te Venetien, leerde de Konst by haar Vader, waar toe zy zoodanig geneigt was; dat zy gewoon was zig, toen zy nog jong was, in jongens gewaat te verkleeden, om by haar Vader (wanneer die groote werken buitens huis schilderde) te mogen wezen, welke haar ook inzonderheid lief hadde, zoo dat zy voor zyn Zoon wierd aangezien. Zy heeft uitgesteken in het schilderen van poutretten, schilderende veel *Dames*, die graag by haar waren, wyl zy dezelve, door haar zang en snarenspeel, waar in zy beroemt was, wist te vermaken. 'T geen haar inzonderheid berugt maakte was het poutret van den Bisschop *Marco* en dat van den Opperhofmeester van Keizer Maximiliaan: welk poutret zy aan den Keizer vereerde, en zig daar door zoo beroemt maakte dat zy daar door gelegentheid kreeg om *Philippus* den tweeden Koning van Spanje, en den Aartshertog *Ferdinand* te schilderen. Zy stierf in 't jaar 1590, oud zynde maar 30 jaren, en werd begraven in de Kerk van *Sante Maria dell Horto*. Dus melt *Sandrarts Tuitsche Academie*, pag. 170.

alle die het zagen gevordert. ⁴*M. Propertia de Rossi* beeldsnydster van Bolonien, die Konstig in Perziksteen en marmer gesneden heest: gelyk de Roomsche ⁵*Claudia Stella* onverbeterlyk in koper deed. Andere hebben weder haar brein gescherpt op taalgeleertheid, of andere prysselyke wetenschappen. Vele Vrouwen hebben de eedle zwaneschagt gevoert, en de wysheid boven alle vergankelyke schatten bemind en uitgekozen.

Men leest van ⁶SAFFO, *en haar hoog geroemde Dichten,
Zoo lang als Febus blyv' de pronkpraal aller lichten.*

⁷ASPASIA *bezat de gaven van verstand.*

- 4 *Propertia*. Deze schoon en welgemaakt van lichaam, en van de natuur begaaft met een schoone zangstem, verstond zig meesterlyk op de behandeling van 't snarenspeel, en andere fraaije konsten en wetenschappen, maar het geen haar meest berugt gemaakt heeft, was haar graveerkunst op een Perziksteen. Anderen zeggen op een Porfiersteen, de grootte van een perziksteen. Daar tot verwondering van getuigt word: *dat zy de gantsche Passie, of het Lyden van Christus en elk deel deszelfs onderscheidentlyk daar had op afgebeeld*. Zy maakte ook pourtretjes heel uitvoerig en konstig in marmer, Paus Clement de zevende van die naam was begerig om haar te zien, en zond om haar, maar te laat, want zy een week te voren was overleden. Zie *J. Sandrarts, Academie* p. 203.
- 5 *Claudia Stella*. Weergaloos in 't behandelen van 't graafyzer, aan de bekende print, naar de Schildery van N. Pouzyn (daar Moses de Rots slaat) te zien.
- 6 SAPPHO, geboren te *Mitylene* een voorname Stad, op het Eiland *Lesbos*. Zy werd in haar tyd genoemt de tiende Zanggodin. Zy leefde ontrent de vierenveertigste *Olympiade*, ten tyde van *Pittacus* den tyran. Zie *Basilus Kennet*, in de *Levensbeschryving der Grieksche Dichteren*, op p. 90.
- 7 ASPASIA, van *Miletan*, muntte niet alleen uit in Konst van Welspreketheid, maar heeft vele door hare leidinge daar in tot volmaaktheid gebragt, waar onder was ook *Socrates*, die zig niet heeft geschaamt zulks zelf te bekennen, Zie *Thomas Stanley. in zyn boek van de oude Wyzen* p. 78

⁸THEANO *hield het school van haren man* in stand.*

⁹ARETE *heeft haar Zoon geleerdlyk onderwezen.*

TERENTIA *de vrouw van Cicero geprezen,*
Om haar verstand, is door de snelgewiekte faam,
En tallooze andere, roemrugtig door haar naam;
De Deugd van vele bralt op elpenbeene troonen,
Zy leven na de dood gecierd met schoone kroonen,
Als eertyds in triomf de groote Vorst August;
Der Vrouwen deugd is aan geen volken onbewust,
Al d'aard verheft haar lof ten trots van 't lastrend drukken.

¹⁰MARIA *brak de fles met Narduszalve aan stukken*
En gootze vrolik uit op 's Heilands heilig hoofd.

[Anna Maria Schuurmans]

Al deze prysselyke hoedanigheden, konsten en wetenschappen, in zoo veele voorbeelden aangewezen, en die yder op zig zelf genoeg zyn, om de bezitters der zelve een berugten naam te maken, en in roem te doen leven, bezat onze waardig gedagte Juffrouw ANNA MARIA SCHUUR-

8 TEANO van *Creta*, thans *Kandia*, vrouw van *Pythagoras*, nam het bestier der School na de dood van haren man waar, tot dat zy *Aristaeus* trouwde, die *Pythagoras* in de wyze van leeren gevolgt heeft. Dezelve p. 306.

* Pytagores.

9 ARETE, van haar vader *Aristippus* volkomen in de wysheid onderwezen, leerde het zelve voortaan haren Zoon. Zie den voorgemelden schryver op p. 134.

10 Dit ziet op het gebeurde te *Bethania Mark. Cap. 14. v. 3.* beschreven. Waar aan zig *Judas* stiet: waar op zig *N. van Brakel* dus heeft uitgelaten.

Godvrugte Maria, uw weldoen kan dien snooden,
Den buideldrager niet behagen; waar toe is 't?
Blaft hy haar toe, waar toe is dit verlies van noden;
Waarom deze Oly, dus zoo reukeloos verkwest?
Men kon de zelve tot een hoogen prys verkoopen.

MANS te gelyk. Zulks als men ziet dat zy de Schilderkonst, graveeren in koper, 't beeldsnyden, en Boetseerkonst verstond, inzonderheid ook de Taalgeleertheid en Godvrugt bezat. Men met reden besluiten moet dat de milde natuur, of om beter te zeggen de schikking des Hemels, heeft gewilt dat alle gaven van 't vernuft in haar te gelyk zouden uitsteken.

Zy is geboren te *Utrecht* in 't jaar 1607. tot grooten luister dier Stad. Met haar 3 jaren kon zy onderscheidentlyk lezen, en op haar 6 jaren konstig met de schaar velerhande dingen snyden. Met hare jaren groeiden haar begryp, geneigtheid en zugt tot geleertheid, en geagte wetenschappen, rustende zy niet voor zy hare beooginge verkreeg; waar omtrent zy zonder voorbeeld gelukkig was, om dat zy een vernuft bezat dat fix alles begreep, een geheugen dat zonder missen alles onthield, en handen die tot alle behandelingen zig wisten te voegen. Wy hebben haar beeltenis konstig geëtsd en voort met het graveeryzer opgemaakt, op haar XXXIII jaar CI□. I□C. XL. door haar zelf in koper gebragt met dit Latyns vaers:

*Cernitis hic picta nostros in imagine vultus:
Si negat ars formam, gratia vestra dabit.*

Dat is:

*Gy ziet myn wezen op dit tafereel gemaalt.
Uw gunst voltooit het werk, indien'er Konst aan faalt.*

Welke printverbeelding wy voor d'andere hebben gekeurt om na te volgen in de Plaat M boven aan, staande op het voetstuk, welk het Tafereel schraagt, Pallas vogel.

Al vroeg had zy zig een behandeling met het penceel aangewend, en schilderde allerhande soorten van Bloemen heel natuurlyk, als ook velerhande soort van gedierten, als Slangen, Hagedissen, Rupsen en Flintertjes; het welke zy dog maar voor uitspanningen hield, wanneer haar geesten door 't veel blokken in vremde talen haar eene ademhalinge vergden. Vorder word van haar gezegt, dat zy alleen met een mes, (zonder ander Beeldhouwers gereedschap te gebruiken) van Palmhout heeft gesneden haar Moeders, Broeders, en haar eigen portret, zoo konstig en met zoo goede gelykenis dat yder daar van verwondert stond te kyken. Ja men verteld dat de Konstschilder HONTHORST dat van haar Broeder inzonderheid heeft geschat op 1000 gulden. Hier beneven had zy ook haar beeltenis halver lyf van was geboetseert waar door zy veel roems behaalde. Maar het gene haar boven alle berugt gemaakt heeft, was haar weergalooze taalgeleertheid. Want men zegt dat zy negen talen in den grond verstond, en spreken konde. Daar en boven was zy dooroeffent in de Natuurweetkunde, Bybelstof en Redenkonst. Ja zoo dat zy het fynste der talen begreep, en 't pit en merg der Filosofy en Bybelschriften bevatte, en daar over met de geleerde Mannen van hare eeuw brieven wisselde. Maar al dezen roem dien zy van wegen hare Konst en geleertheid bekomen had, heeft zy eensplots versneden, wanneer zy onder voorwending van den nederigen Jezus in eenvoud te willen dienen, tot de Labadeesche dweepery verviel; die haar ook van Utrecht, en hare vrienden aftrok naar Altena, daar een zamenlevinge van eensgevoelende opgereggt werd. Op welke wyze van verandering de Dich-

ter onder haar portret, dat door Munnikhuizen gesneden is, aldus zinspeelt.

*Hier ziet gy d' eedle Maagt, genaamt weergadeloos,
Eer zy voor 's Waerelds lof het beste deel verkoos.
Zy was als zaamgesteld van Wysheid, Geest en Deugd:
Haar liefde was gekruist, het kruis was hare vreugd,
Konst, Talen, Wetenschap, Geleertheid, Grootheid, Eer,
Met blyschap ley zy 't al voor Christus voeten neer.*

[Margarita Godewyk]

Zy is gestorven te Altena in 't jaar 1678 in den ouderdom van 71 jaren. En haar roem voor het grootste gedeelte met haar.

Nevens haar verschynt MARGARITA GODEWYK ten Toneel.

De Lezer wil het niet kwalyk nemen, dat ik voor eene enkele reis myn voorgestelde perk overtredende, MARGARITA GODEWYK schoon jaren later geboren nevens haar ten Toneel breng. Dit geschied, om dat al 't geen ik tot roem van Anna Maria Schuurmans gezegt heb, en de loffelyke voorbeelden daar toe aangehaald, teffens, op beide te gelyk zouden kunnen toegepast worden.

MARGARITA werd in den jare 1627, op den 31 van Oegstmaand te Dordrecht, (alwaar haar Vader in dienst van de Latynsche School was) geboren. Zy van de milde natuur met veel vernuft beschonken, was zonderling ervaren in de Grieksche, Latynsche, Italiaansche, Fransche en Engelsche tale; begrypende mede de Hebreeusche Boekstave, en rymde geestig op Dichtmaat. Zy wist konstig met de naalt te stikken, Landschappen, Hoven, Huizen, Bloemen en allerlei slag van Scheepsgevaarten, gelyk ook alles door Oly- en Waterverf konstig af te malen. Tot welke

Penceeloeffening zy NICOL. MAAS, tot onderwyzer gehad heeft. Zy wist ook geestig met de Pen en Potlood alle voorwerpen prysselyk te verbeelden: kon ook geestig op glas schryven, en verstond zig de Maatzang en Klavecimbalspel. Daar en boven begreep zy ook de Hemelloopkunde, en wat des meer is.

Math. Balen die van haar in zyne beschryving van Dordrecht meld, getuigt dat hem na haar dood verthoont zyn verscheiden van hare geschreven Boeken, als hare Latynsche, Fransche, en Nederduitsche zinnebeelden, met beeltenissen, door haar vernuft en Konst opgeciert: hare Latynsche gedichten van verscheiden stoffen, ook hare Latynsche brieven aan geleerde Mannen, inzonderheid aan den Heere Arnoldus Senguerdius Professor in de Filosofy tot Amsterdam, over verscheiden stoffe geschreven. Deze drie ingebonde stukken nevens hare losse nagelaten schriften, en verscheide stalen van hare Konst, berusten ter dier tyd in het Kabinet van den Heere Samuel vander Heiden.

Gemelde Balen heeft ook zyn Boek van Dordrechts af komst met de beeltenis van die schoone paarl (gelyk zy die zelf naar 't leven gemaakt had) geciert. Waar onder zig dit volgende byschrift doet zien, gedicht door den Heer Samuel van Hoogstraten:

*Dus maalde MARGARIET haar uiterlyken schyn,
Als stontse voor ons: maar om haren geest in taalen,
In Konst in kennis, en in godvrucht t' agterhaalen,
Scheen Nestors levenstyd nog wel te kort te zyn.*

Zy stierf te Dordrecht op den 2 van Slagtmaand 1677.

Hoe verschillig men de menschelyke geartheid, en gevolgelyk de neigingen bevint, is min te verwonderen, als men opmerkt dat dit aan de menschelyke natuur eigen is, zoo veer, zelf tweelingen van eener dragt, niet alleen in geartheid zullen verscheelen, maar zelf door een gants strydige genegenheid gedreven worden; een vast gevolg dat de onderscheidene driften uit de verschillende natuurs gesteltheit voortspruiten, en over zulks de uitwerkingen door verschillende en byzonder gearde gemoedsdriften aangevoert, ook verschelen. Egter hoe verschillig iets is, zoo is 'er niets dat meer het genoeg streelt, als het opvolgen van de natuurlyke geneigtheid; nog zyn de lichamelyke werktuigen (in opzigt van eenige behandeling of uitwerkinge) gereeder, om dat het werk van zelfs zig vlyd. Het levensbedryf van

[Adriaan Brouwer]

ADRIAAN BROUWER zal ons gezegde als in een spiegel doen zien. Deze zyne genegenheid opvolgende, die tot boerterye helde, heeft niet anders beoogt als de zelve op het natuurlykst door 't penceel af te malen, ('t geen hem boven anderen gelukt is) en daar door den eernaam van een groot meester bekomen.

Potsig was zyn penceelkonst, potsig zyn leven, Zoo de man was, was zyn werk.

Sommigen willen dat hy geboren is te Oudenaarden in 't jaar 1608. Maar een geschrift door den Heere *Nicolaas Six* Leerling van den Leidschen Ridder en puikschilder *Karel de Moor*, onder de papieren van zyne voorzaten gevonden, en my ter hand gestelt, doet my zien dat hy een Haarlemmer van geboorte is. En als men op waarschyndykheid bou-

wen mag, wanneer 'er geen zekerder bewyzen voor handen zyn, moet het hier plaats grypen; aangezien die geschrift eene zekere handleiding daar toe aan my ontdekt.

Voor eerst dat hy een Leerling van *Frans Hals* is, die te Haarlem altyd gewoon heeft. Immers my is nooit gebleken dat Hals in Braband gewoon of zyn Konst geoeffent heeft, en BROUWER hier door gelegendheit zou gehad hebben om van hem de Konst te leeren.

Ten tweede om dat my toeschynt dat hy van geringe ouders geboren, en by gevolge niet van Oudenaarden tot Haarlem gezonden is, gelyk luiden van vermogen wel gewoon zyn te doen, wanneer 'er in hun stad geen bekwame meesters daar toe gevonden worden: maar het tegendeel blykt; want BROUWER werd van *Frans Hals* die een vluggen geest in hem bespeurende ingenomen en tot de Konst gebragt, waar omtrent dat meergemelde geschrift onder meer omstandigheden meld: dat BROUWER nog jong zynde van zyn moeder wierd gehouden om loofwerk en vogeltjes met inkt op lywaat te trekken, het welk hy dan naderhand overstikte met de naald, en tot mutsen en borstlappen gesneden, aan de Boerinnen verkogt.

Dat *Frans Hals* gevallen daar voorby komende en ziende hoe los en geestig hy dit werk behandelde, hem vraagde: of hy niet wel zin zou hebben om een schilder te worden? daar hy straks ja op antwoorde, indien zyn moeder zulks wilde toestaan. F. HALS vraagde het zyn moeder, die zulks inwilligde, mits hy haar jongen den kost geven wilde.

FRANS bespeurende in korten tyd dat'er een

groote geest in den jongen stak, en dat hy dagelyks in de Konst buiten gemeen toenam, zette hem op den zolder, afgescheiden van zyn andere Leerlingen, alleen. Maar de nieuwsgierigheid de jeugt eigen dreef hen om ter sluik zomwyl by hem te komen; om te zien wat hy maakte, en zy verwonderden zig telkens over zyn vaardigheid, geestigheid en vindingen, waarom zy verding met hem maakten van heimelyk voor hun wat te schilderen, 't geen hem in de gedagten kwam; gelyk hy dan voor hun maakte de vyf Zinnen, de twaalf Maanden, en dergelyk, daar zy een stuiver of twee voor 't stuk aan hem voor betaalden. Deze dingen los en geestig opgesmeert bevielen hun zoo wel, dat zy hem spoorden om wat meer tyds daar aan te besteden met beloften van het loon te verdubbelen.

Maar alzoo BROUWER veel voor zyn meester werken moest, en weinig te eeten kreeg (want het wyf van FRANS, BROUWERS hollen romp wel met wind zou hebben willen opvullen) werd hy verdrietig by zig zelve, en opgestookt door de andere Leerlingen, waar van O STADE een was, besloot hy van zyn meester weg te loopen, gelyk hy deed. Maar niet wetende (naar dat hy de stad doorkruist had) waar te belanden; aangezien zyn moeder toen al gestorven was, en hy vriend nog kennis had, liep hy met den avondstond in de kerk en zette zig onder het Orgel (daar men des winters avonds gewoon is, tot vermaak der Borgers, op te spelen) bedroeft en radeloos neer, daar hy van iemand die hem kende (terwyl die wel aan 't huis van zyn meester kwam) gezien werd, die hem ziende zoo bedrukt en met de tranen op de wang, vraagde wat hem scheel-

de. BROUWER biegt zuiver op, deed beklag over zyn mishandeling, toonde hoe weinig hy om en aan had, en dat het van binnen nog schraalder gestelt was, dat hy daarom van zyn meester was weg geloopt, dat hy nu niet wist waar te geraken, en egter niet weder dorst 't huis komen bedugt voor stokslagen. De goede man met den jongen verlegen, bood zig ten voorspraak voor hem aan, en beweegde hem onder zyn geleide weder te gaan naar 't huis van zyn meester, die vast aan alle hoeken van de stad naar hem had doen zoeken, om hem wederom te lokken; dewyl hy reeds groot voordeel van hem trok; want elk even gretig werd om een stukje schildery van dien vremden meester (dus wist *Frans* het werk te doopen) te hebben.

BROUWER kwam dan met hangende vlerken weder in zyn huis. FRANS toonde zig gestoort en gebood hem uit zyn gezicht naar boven te vertrekken, met bedreiging in dien hy zulks weer kwam te doen, hem dit en dat te leeren. Maar onderwyl wist onze vriend, FRANS zoo wel zyn pligt ontrent den jongen aan te wyzen, dat hy beloften daar ontrent deed. Voor BROUWER werd ook een pak op de voddemarkt gekogt, maar 't was zoo nieuwerwets of 't met Noachs Ark van de eerste waereld was overgebleven, en 't paste hem (want hy kleen naar zyn jaren was) als David het harnas van Saul. 't Moest wel passen; want FRANS zey: 't kleed staat wel, en of 't aan je lyf geschildert was. BROUWER kreunde 't zig ook niet veel, was 't wambus hem te wyd, hy hoefde 't weer niet te ontknoopen wanneer hy 't aan, of uit trok.

Hy met dit pak wat te vrede gestelt, begon

weer naarstig te schilderen, en FRANS deed groote winst met zyn penceelwerk; aangezien alle liefhebbers even gretig waren om wat van dien nieuwen meester (daar FRANS alleen bezitter van was) te hebben.

Dog dit duurde niet lang, aangezien sommige van zyne meedeelerlingen, welke agter dien geheimen handel van FRANS, als ook agter den prys gekomen waren, hem dagelyks opstookten, zeggende: dat hy een groote zot was, indien hy zig langer dus door zyn meester liet blintdoeken. Dat hy te groote meester in de Konst was, en al te groot voordeel aanbragt, om zoo slegt behandelt te worden. Zy rieden hem eindelyk andermaal uit de slaverny te ontvlugten, en zig naar Amsterdam te begeeven, alwaar zy wisten dat zyne stukken tot een hoogen prys verkogt wierden. BROUWER nam zyn slag waar als FRANS uit was, en peurde voort naar Amsterdam, zonder zig van eenig berigt aan den eenen of anderen konstminnaar te voorzien. Zulks hy daar gekomen zynde niet wist tot wien hy zig zoude wenden: maar vernemende naar eenig konstkooper of iemand die handel met schilderyen dreef, geraakte hy by eenen *van Zomeren* toen waard in 't schilt van Vrankryk, die in zyn jeugt de Konst geoeffent had, en zelf een Zoon had HENRIK VAN ZOMEREN genaamt die fraaije Historien, Landschappen en Bloemen sehilderde. Deze nam hem in, en zette hem te schilderen. Hier kreeg onze BROUWER een vetter keuken dan hy gewoon was te hebben, 't geen hem wonder wel geleek, en naderhand verklaarde oogen, om de waardy van zyn penceelkonst te zien.

Nu schilderde hy met grooter lust en yver ee-

nige kleene stukjes: dog zyn huiswaard ziende dat zulks zoo gemakkelyk ging, besloot daar uit dat hy tot grooter ondernemingen bekwaam was. Des ried hy hem, iets van meerder beslag op een kopere plaat te schilderen, om daar meê aan te toonen wat hy in de Konst vermogt, gelyk hy deed. Hy schilderde een gevegt tusschen Boeren en Soldaten, ontstaan (zoo 't scheen) uit het spelen met de kaart, waar van de bladen alzins over den grond verstroot lagen. Hier slaat de een den anderen met een bierkan op den kop, daar leit 'er een op den grond geslagen, die de doodverf al gezet heeft, egter zig schynt te willen wreeken door zyn degen, welken hy tragt onder 't worstelen uit de scheê te trekken. Aan den anderen kant ziet m'er een in volle gramschap, met het mes in de vuist van zyn stoel opryzen, als wilde hy tusschen de kampioenen indringen. In 't verschiet ziet m'er een in allen haast met een tang in de hand den trap afkomen, enz.

Alles was zoo natuurlyk naar den aart der hartstogten, in de wezenstrekken verbeeld, en zoo verwonderlyk vast geteekent, en los geschildert dat het wel tot een proefstuk van zyn Konst kon verstreken.

Ondertusschen had het gerugt al verspreit dat BROUWER die nieuwe meester was, welkers Konst een tyd lang door FR. HALS was uitgevent, en dat die van hem weggelopen zig tot Amsterdam onthield, daar straks de lief hebbers van de schilderkonst jagt op maakten, om na te snuffelen in wat hoek hy tot Amsterdam zat. 't Lekte eindelyk uit dat hy by *van Someren* t' huis lag. Des de Heer *du Vermandois*, die groote begeerte had om een stuk van hem te hebben hem daar kwam opzoeken, en het gemelde konststuk ziende

straks bevallen daar in had, en naar den prys vraagde. Nu had zyn huiswaard hem voor af al berigt dat 'er zoo een Heer, die ook al verscheidenmalen had komen vragen om iets van hem te mogen zien, komen zoude, en dat hy 100 Ducatons voor 't gemelde stuk eisschen moest, 't welk hy met schroom deed, niet denkende dat iemand hem voor een stuk zoo veel geld zou geven: waarom hy ook, wanneer gemelde Heer 't hem vraagde, een lange wyl stond te dralen, zyn knevels op te stryken, en dikwerf te zeggen: *ik hebb 'er veel arbeid aan besteed*, eer 't 'er wilde uitkomen dat hy 'er 100 Ducatons voor hebben moest, 't geen gemelde Heer *du Vermandois* hem straks bewilligde, en verzogt hem mede te gaan aan zyn huis, om zyn vollen eisch in Ducatons te ontfangen, ADRIAAN stond te kyken, denkende als nog dat de Heer met hem spotten wilde, dog *Zomer* knikte hem toe, dus nam hy de schildery onder zyn arm en ging met den Heer meê, die hem zyn geld, wel vergenoegt met dien koop zynde, aantelde. Dit stuk heeft naderhand gehangen in 't kabinet van den konstminnenden Keurvorst van de Palts.

Hy niet gewoon zoo veel geld te handelen wist van blydschap niet hoe hy ras genoeg met dien buit zou gaan stryken, en storte (t' huis gekomen zynde) het geld uit op zyn bed, en wentelde zig daar in.

Eindelyk verzamelde hy de zilvere schyven weer by een, en ging daar meê ten huis uitstryken, zonder dat men wist waar hy vervaren was. Na 't verloop van negen dagen kwam hy zingende en fluitende in den laten avond weer t' huis, en gevraagd: hoe hy zoo vrolyk was, en of hy zyn geld nog had? gaf hy tot antwoord: *dat hy zig*

van dien ballast ontslagen had. Op deze wyze leefde hy doorgaans, en was zig niet magtig, als hy geld had, van drinken, zwelgen en Boerteryen te onthouden.

Deze nette verhandeling bepleit genoegzaam het geding over BROUWERS geboortestad, en wyst die aan Haarlem toe: egter willen wy geen uitspraak daar over doen, om geen onregt vonnis te wyzen, en d'een of ander Stad hare geboortelingen ontwringen, terwyl hy ook in vroeger tyd met zyne ouders kan uit Vlaanderen in Holland vervoert wezen: of 't kan wezen dat *Frans Hals*, BROUWER met zig uit Vlaanderen heeft meê gebragt; aangezien wy uit de aantekeningen, welke *Vincent vander Vinne* de oude, op de agterzyde der Begraafnisbriefjes van *Frans* en *Herman Hals* gehouden heeft, zien, dat zy te Mechelen geboren waren. Dat hy in Braband gestorven is, en over de wyze van zyn sterven en begraven daar over valt geen geschil, wyl alle gedenkschriften en geheugenissen daar in eens zyn, uitgezondert dat de een in zyne aantekeninge wel wat netter is, gelyk ik meergemelde geschrift in dit opzigt bevind en dat op 't end aantoonen zal.

Hy was van der jeugt aan tot boerteryen geneigt, en belust om allerhande potsen uit te voeren. 't Gebeurde dat hy voorby een wolspinders winkel komende (hoedanige winkels gewoon zyn des zomers met open veinsters, en 's winters met dooroliede papiere raamen gesloten te worden) zyn kop door den raam stak, om te vragen, hoe laat het aan de klok was, dog zig zonder antwoord af te wagten voortpakte. Deze aart groeide in hem met de jaren op. Nogtans was hy niet misdeelt van verstand, maar heeft dikwils zyn vernuft

onder zyne potsemakeryen doen blyken. Waarom wy een Aap nevens zyn Borstbeeld vertoonen in de Plaat O. Men kan niet zeggen dat de fortuin zig ontrent hem als een stiefmoeder gedragen heeft, maar dat hy zelve door zyn losse veranderlykheid, en verwareloozing in armoede is vervallen die hem heeft doen omzwerven. 't Is gebeurt (verhaald *Korn. de Bie*) dat hy tot Amsterdam eens naakt en bloot (op Zee van roovers geplondert) aangeland, het penceel te hulp nam om aan geld te geraken. Dus voornemens iets uit te voeren waar by hy lang bedagt kon blyven, laat hy een ruuw linnen kleed en mantel maken, beschilderende dezelve met vremde looveren en bloemen; zoo dat het een nieuwe stof scheen te gelyken, hier ging hy na dat het wel glanzig met fennis overstreken was mede langs de straat, daar straks 't oog van de Juffrouwen (die gemeenlyk op wat nieuws gezet zyn) op viel; gelyk ook in den Schouburgh. Maar dit scheen hem niet genoeg te wezen dat hy de waereld dus stilzwygende bedroog. Wat doet hy? Hy maakt juist als de Komedie eindigde op het *Theater* te wezen, en treed in dat gewaad met een natte doek in zyn hand voor 't oog van al de aanschouwers, die heel verwondert toezagen, in verlangen wat daar van komen zoude.

Als hy zig dan dik werf had om en omgekeerd, zoo dat zy hem genoeg van agteren en van voren bekeken hadden, sprak hy hen alle op dusdanige wyze aan: *Dames en Heeren, gy staat met verwondering te zien naar dit vremde kleed, ja vele Juffrouwen hebben reeds al in de winkels doen vernemen of diergelyke stof ook ergens te bekomen is; maar gy moet weten dat ik'er de maker af ben, en niets meer daar van is dan gy ziet. 't En is zulks niet als gy*

t.o. 326

waant dat het is: want als gy wist wat het was gy zoud het niet begeren: Hy nam daar op den natten doek, veegde al de met waterverf geschilderde loovers en bloemen van het zelve af, en vervolgde met zyne aanspraak aldus: Gy alle meende dat het een kostelyke gefigureerde stof was, maar ziet nu dat het is een rouw linnen kleet. Dus is het ook met des waerelds schoonheid, daar yder zoo na tragt, gelegen. Haar glans is maar blanketsel van bedrog en ydelheid, en die afgevaagt, is zy niet anders dan dit slegte kleet, dat niemant van u zou begeren.

Mundus exteriora rerum ostendit, interiora tegit.

*Des waerelds schoonheid is maar schyn,
Van binnen vals en vol fenyn.*

Korn de Bie, na dat hy van onzen schilder gezeit had dat hy

Was traag in 't schilderen, en mild in het verteren.

mengt in zyn Rym een verhaal, wat wyze Brouwer somtyds gebruikte om aan geld te komen (als hy in de kroegen door de waarden gekerkert wierd) en zig zelve te lossen; te weten dat hy dan inkt en papier deed komen, een schets of teekening maakte, en hen daar meê by den een of den ander konstkenner zond, om 'er twee of drie hondert guldens voor te halen; en wanneer 't gebeurde dat'er minder voor geboden wierd, het liever aan de vlam opofferde, dan dat hy zyn vollen eisch daar niet voor zou genieten. *Non credo*. Dog zoo ik 't gelooven moest, wil ik 't eerder gelooven als 't geen hy voor de waarheid verhaald

op pag. 269. te weten. *Dat een Petrus Cavallinus, Roomsche schilder (dog van een Heilig en Godvrugtig leven) een gekruisten Christus geschildert heeft, die in St. Paulus Kerk te Romem opgehangen, tegens de Heilige Brigitta gesproken heeft.*

Dit word verhaald voor waarheid, en geen wonder, 't staat aangeschreven en gedrukt, *Nelle vite de sancti del ordine de F. Seraf. Razzi.* Maar dit overgeslagen.

Zyt gy belust lezer, om te weten den inhoud van zyn konststukken die hem zoo veel roems nadragen, ik heb de moeite genomen om ze na te schryven.

*Zyn schilderkonst bestont in snakery en boetsen,
Die hy zoo geestig wist met zyn penceel te toetsen,
Dat niemant zyns gelyk, in deze tyd en is.
Dies 't werk komt over een met zyn gesteltenis.
Hier staat een lompe boer van dronkenschapte spouwen,
En 't wyf met eenen stok gereed zyn huid te touwen,
Daar zietm' een bootsgezel met 't pintje in zyne vuist,
En hier een fielenrot dat met de kaarten tuist.
Daar zuipt een gulzigaart den pot uit onder 't pypen,
Of wil de huiswaardin kwanzuis na 't voor schoot grypen.
Daar vegtmen om 't gelag met bezem bank en stoel,
Daar zietmen boers gevry, en diergelyk gewoel.*

Na dat BROUWER dan eenige jaren tot Amsterdam gewoont en zyn Konst met veel roem geoeffent had, kreeg hy geneigtheid om zyne konstgenooten tot Antwerpen te gaan bezoeken, en begaf zig in die drift op de reis, zonder eens in agt te nemen dat de Staten toen met de

Spaansche Nederlanden in oorlog waren, en zig van een vrye pas te verzien. Waaron hy ook zoo haast hy te Antwerpen kwam van de Spaansche soldaten voor een spion aangezien, opgevat, en op 't Kasteel gevangen gezet wierd. Menigmaal zugte hy over zyn los bedryf. Menigmaal beklagde hy zyn voornemen, en wenste zig te vergeefs in Amsterdam. *Dog geen ongeluk zoo groot (zeit de spreuk) of daar is een geluk by.*

Wat gebeurt'er? de *Hertog van Aerdenborg* zat in dien tyd ook op 't Kasteel gevangen, dog egter zoo dat hy vryheid had om binnen den ringmuur, verzeld met twee soldaten te mogen gaan waar 't hem luste. Deze op een tyd voorby de tralien der gevangenis waar in BROUWER zat wandelende, wierd van hem wanende dat hy de Gouverneur was, toe gesproken, en om zyn verlossing gebeden, aangezien hy daar onschuldig gezet was. De Hertog vraagde hem wie, en van waar hy was, en wat hy in Brabant kwam doen. 't Antwoord was, dat hy een schilder was, en van Amsterdam was gekomen om zyn Konst tot Antwerpen te oeffenen. *'t Eerste* (antwoorde de Hertog) *moet ik gelooven, maar van het laatste zal ik de proef nemen, en vervolgde, ik zal u verwe, en al 't geen daar toe meer noodig is bezorgen, waar meê BROUWER in zyn schik was, hopende dat dit een beginzel tot zyn verlossing mogt wezen: gelyk het ook gebeurde.*

De Hertog die dagelyks van groote luiden bezogt werd, ook van P E T . PAULUS RUBBENS, welke dien zelve naamiddag hem kwam bezoeken, nam dit waar, en verzogt aan RUBBENS dat hy door een van zyne Leerlingen schildergereedschap wilde laten brengen, alzo daar een schil-

der gevangen zat dien hy tot zyn vermaak wat wilde laten maken dat RUBBENS straks inwilligde en daags daar aan vroeg morgens het verzogte deed brengen.

BROUWER was niet traag om zig tot een begin te schikken, en 't geval wilde dat hem een voorwerp in 't oog kwam waar van hy zig bediende. Sommige Spanjaarden die zig om een hoek neerzetten om een kaartje te spelen, plaatsten zig juist zoo dat zy hem tot model verstrekten, van welke hy straks een afschetsing maakte, (den yver in 't spelen, en den ernst der wezenstrekken prente hy voorts in zyne gedagten) en voorts met de penceel aan 't werk in weinig dagen een konstig tafereel voltooide, waar in de Hertog groot gevallen had; om den ernst dien zy in 't speelen betoonden, en de natuurlyke verbeelde magere getaande Spaansche troonien. En inzonderheid om een die in 't verschiet zat te kakken, waar in het drukken, als wilde het zig niet gemakkelyk ontlasten, zoo natuurlyk en potsig vertoont was, dat men 't zelve zonder te lachen niet konde aanzien.

RUBBENS die (als ik gezegt heb) kennisaan den Hertog had, kwam hem kort daar aan bezoeken, en vergat uit nieuwsgierigheid niet te vragen: wat die arme schilder voor hem gemaakt had? 't geen de Hertog hem vertoonde. Die dit ziende strak uit verwondering zeide: *op myn ziele... 't is van BROUWER!* en bood den Hertog straks 600 gulden voor 't zelve, dog die wilde het om de geestige verbeelding tot zyn vermaak, en ter gedagtenis van dit voorval, behouden.

RUBBENS, die niet dulden kon dat zoo brave kunstenaar zoo slegt gehandelt wierd, ging ten

eersten naar den Gouverneur, welken hy te kennen gaf, dat'er een konstig schilder, uit Holland gekomen, op enkel vermoeden dat hy een bespieder mogt wezen door de soldaten was aangehouden, en in de gevangenis gebragt: dat zy te onregt vermoeden op hem hadden opgevat, dat zyn Hoogheid daar ontrent wel gerust mogt wezen, dat hy met dien toeleg niet tot Antwerpen gekomen was: maar alleen om zyn Konst te oeffenen, en over zulks, dat hy mogt in vryheid gesteld worden, 't geen de Gouverneur op't woord van RUBBENS toestond. Dus werd hy uit het gevangenhuis gelaten, en was bly over zyne verlossing. RUBBENS nam hem meê naar zyn Huis, liet hem straks een pak kleeren maken, zette hem nevens hem aan zyn tafel, en nam hem meê by braaf gezelschap, dat geregelt leefde, en toonde met dit doen dat hy groote agting voor hem had. Maar onzen losaart, strekte dit niet alleen tot een last, maar 't scheen hem een veel enger gevangenis te wezen dan waar uit hy gered was. Des ontweek hy RUBBENS, en volgde het oude spoor van zyn ongebonden leven.

'T leed niet lang of hy verliefde op de Vrouw van een Bakker die konstminnende was en ook handel daar meê dreef. Deze maakte verbant met BROUWER dat hy hem in zyn huis zou nemen mits hy hem in de Konst onderwees. Dit was een regt kolfje (als men zeit) naar zyn hand; om gemelde reden. BROUWER onderwees hem niet alleen in de Konst, zoo, dat hy een goed schilder wierd (gelyk wy van hem zullen melden) maar maakte ook dat hy pluimgraaf wierd. Zy waren knapen van eenderhande leven, en voerden te zamen menige pots uit, waar onder waren van dien

aart, waar door de Schout gewoon is een theater op te regten. Des nam hy voor, wanneer de kerfstok vol was, een reis naar Vrankryk te doen, denkende dat ondertusschen die schult wel vergeeten zou worden. Zyn Reistoerusting was ras vaardig; aangezien hy niet anders met zig nam dan zyn goudgevende penceelen. Hy verliet Antwerpen, maar niet zyn losse wyze van leven. Na dat hy eenigen tyd te Parys en elders om gezworven had; en Venus en Bacchus teffens te yverig gedient had, kwam hy ziek zynde te rug tot Antwerpen, en arm zynde tot het Gasthuis, daar hy na verloop van twee dagen kwam te sterven, en voorts by de dooden in den pestput geworpen met stroo en kalk gedekt werd. Dit viel voor in 't jaar 1640 wanneer hy pas 32 jaren oud was, en liet meer na dan hy konde meê dragen: en wilje weten (Lezer) wat?

*Men hoorde na zyn dood niet om het goed krakeelen;
Want hy niet agter liet als morsige pencelen,
En Ezel, en Palet.....*

Een Leerling van RUBBENS, die by geval het overlyden van BROUWER hoorde verhalen, maakte dit terstond aan zyn meester bekend, de welke zulks met ontsteltheid en tranen in de oogen aanhoorde. Zyn edelmoedige inborst, tot medelyden bewoogen (hoe wel BROUWER zig des onwaardig gemaakt had) gaf straks order dat het doode lichaam opgegraven en in een kist gelegd wierd, niet konnende dulden dat zulk een groot kunstenaar zoo onwaardig gehandelt wierd, en liet het zelve in de Kerk der Karmeliten begraven.

Gelyk zyn levenswyze van die van anderen ver-

scheelde, zoo was ook de wyze van zyn begraven, want hy tweemaal begraven wierd; eerst veragtelyk, daar na van een deftige Lykstatie gevolgt in een ander graf (daar dit Vlaams gedicht op zinspeelt) geleit:

*Niet om zyn edeldom of dappere oorlogsslagen,
Wierd BROUWER na de Kerk van 't Kerkhof heen gedragen.
Maar d' eerste grafsteê was voor zynen roem te kleen.*

Men verhaalt dat RUBBENS voornemens wierd om ter gedagtenis hem een aanzienlyke *Tombe* te laten opregten, en dat het *Model* daar toe al gereed was; maar alzoo die berugte Konstenaar zelf kort daar aan kwam te sterven, is zulks agter gebleeven.

[Joost van Craasbeek]

Niemant moet zig verwonderen als ik zeg, dat 'er in des menschen geest eene *sympatie* is of verborgen trekking ingeschapen tot zulke die van een gelykgeaarde natuur zyn. Dit willen wy niet alleen door het gemeene spreekwoord, *Elk mint zyns gelyken*; maar klaarder door dit volgende voorbeeld bevestigen. Van

JOOST VAN CRAASBEEK. Deze was van zyn ambagt een Broodbakker, te Brussel, maar door de dagelykze verkeering die hy met *Adr. Brouwer* en *Brouwer* met hem had, wierden zy als Broeders met malkander, zoo dat in wat drinkwinkel de een was de andere daar ook moest wezen. Want als JOOST zyn dagwerk verrigt had, was hy straks by *Brouwer*, welken hy dan onder 't smooken van een pypje en potteke bier gezelschap hield, tot dat *Brouwer* dan mede

zyn penceelwerk volbragt hebbende, zy te zamen naar de kroeg gingen om wat te kouten, en de een of de andere pots aan te regten.

J O O S T die een oplettenden geest moet gehad hebben, ziende hem dagelyks zyn werk beginnen, aanleggen, en voltoojen, kreeg een bevatting van 't zelve, en sloeg de hand mede aan 't penceel.

Brouwer dit ziende ondersteunde dit beginzel door vaste leerlessen, en stookte dit konstvuur nog sterker aan; dat zoo veer ging dat *Brouwer* in hem zyn regte Beeltenis in stee van een spiegel konde zien; want hy was hem niet alleen gelyk geworden in slordig leven, drinken, potzemakeryen, maar ook in de penceelkonst zoo veer dat het den konstkenneren genoeg gaf. In Braband zietmen nog op verscheide plaatsen van zyne stukjes die om hunne koddige vindingen en wyze van schilderen geagt zyn by zulken die niet vies vallen om ze aan te raken uit vrees van zig te bevuilden. Want al wat uit zyn penceel kwam waren schyters, spouwers, dobbelaars, tuisschers, bordeelders, luizeknippers en diergelyke walgelyke drolligheden, daar de kamer van *Rhetorica* dit vaers op *gecomponeert* heeft:

*Al 't geen' wierd afgemaalt door 't konstpenceel van Brouwer,
Was eenen satterick, een schyter ofte spouwer,
En zoo de meester was zoo was ook zynen knegt,
Want GRAASBEEK schilderde meê tuisschers of gevegt.*

Men verhaalt onder de potsen die hy uitgevoerd heeft, dat hy vermoedende dat zyn vrouw wel liever een ander dan hem zag, daar op deze

wys proef af nam. Hy trok zyn wambes open en beschilderde zyn bloote borst even als of hy zwaar gewond was, en zyn lippen en wangen met wit bestreken, maakte een luid moort geschreeuw en ging voorts op den grond als of hy dood was uitgestrekt neer leggen. Zyn vrouw daar op boven toe geschoten maakte groot misbaar, viel huilende op het lyk zoo zy waande neer, waar na hy straks oprees, zeggende: *Nau ghy zottinne houd u bakhuis, ik zie wel dat gy my lief hebt, ik ben niet dood.*

Zulke en diergelyke potsen heeft GRAASBEEK meer gespeelt, waar door hy *Brouwer* niet alleen in zyn Konst, maar ook in zynen klugtigen handel van leven heeft willen naarvolgen. Ik verwonderde my dat niet een der Brabandsche Plaatsnyders zyn Pourtret in koper gebragt hadde, tot my berigt wierd, dat hy dat zelf met verf beter heeft gedaan, dan de beste Plaatsnyder, want die konde maar het wezen verbeelden. Maar hy maalde by het wezen zyn aart, en gansche levensbedryf. Want somtyds heeft hy zig geschildert gapende, spouwende, 't aangezigt getrokken als of de brandewyn op zyn tong beet, of ook wel met een plaaster op 't oog. Waar door zyne gedagtenis levendig blyft. Had GRAASBEEK aan den Dichter *Jan Vos* kennis gehad en zulke tafereelen aan hem vertoont, hy zou wis gezeit hebben, als hy deed aan L. den Schilder, wanneer die hem zyn schildery vertoonde:

*Ik min dit Beeld; want 't is heel los gemaakt: maar gy,
Dat haat ik, zyt zoo los als uwe schildery.*

[Jakob Bakker]

JAKOB BAKKER (want die volgt nu) is geboren te Harlingen, maar heeft den meesten tyd zyns levens te Amsterdam doorgebracht. *Joach. Sandrart* gedenkt aan hem in zyn *Duitsche Academie*, dog zonder eenig tydmerk. Hy is gestorven in den jare 1638. op zyn dertigste jaar als uit dit vaers af te leiden is, 't welk zeit: dat hy

*Was dertig jaren oud als hy ley 't leven af;
Als hem de bleeke dood kwam rukken in het graf.*

en dus geboren in 't jaar 1608. Volgens schryven van *K. de Bie*. Maar onder zyn Beeltenis door *T. de Keyzer* geschildert, en door *Theod. Matham* gesneden staat: OBIIT XXVII A U G . Anno MDCLI. AET. XLII. by gevolge geboren in 't jaar 1609. welk afbeeltzel van ons gevolgt, wy vertoonen in de Plaat M nevens *Rembrandt*. Hy is berugt geweest, inzonderheid van wegen 't schilderen van *Pourtretten*, welke hy konstig, met een goede gelykenis en vaardig opmaakte.

'T is byna niet te gelooven 't geen van zyne uitstekende vaardigheid 'in 't schilderen verhaald word, namelyk: dat hy een vrouw van Haarlem gekomen om uitgeschildert te worden, met kraag, kleederen, twee handen levensgroote ruim halverwegen en wel geschildert, op eenen dag voltooide, en zy met het stuk voor den avond naar Haarlem vertrok.

Hy heeft ook by de Konstbeminnaars veel roem behaald met het schilderen van Historien, tot schoorsteenstukken, als anders.

Jan Vos heeft op een zyner Konststukken verbeeldende een Harderin, die van *Chimon* begluurt word, geplaatst in de groote zaal van *Abrah. van Basse*, dit volgende vaers gemaakt:

VAN BASSEN *hou tog stant; de Nimf die gy ziet slapen,
Is niet door't groot penceel, maar door natuur geschapen.
Laat Cimon tog beziën, wie hem de borst doet braân.
Men kan den lust, by wyl, door d'oogen ook verzaan;
Dies zyt een weinig stil; hier moet geen voetzool kraken.
Gy zult, zoo gy u rept, de Veldnimf wakker maken.
Zy brand ons nuzy slaapt; indien zy wakker wert,
Zoo maaktze ons heel tot asch; want 't oog ontsteekt het hert.*

En Lud. Smids laat zig op d'*lphigenia* van *Cyprus*, door J. BAKKER gemaakt, dus hooren:

*Mars, tredend in een zaal, die men verkeeren zou
In eenen Heemel, door de geestigste penceelen,
Zag op een veldtapyt, een sluimerende vrouw.
Hy boog zig, en begon haar witte borst te streelen,
En schoof zyn gladden helm van 't voor hoofd, om die mond
Te kussen, daar Natuur voor opgetogen stond.*

*Vrouw Venus! sprak hy: (dog het was een Herderinne,
Dien* Cimon vind in 't Bosch) hier is den Oorlogsgod!
Waak op; gun hem de vrugt eens van uw wederminne;
Met week hy, schamende zig het gewaand genot!
Hy meende Venus lag hier voor zyn dartele oogen:
Maar was, door BAKKERS konst, en verf, en doek, bedrogen.*

* *Bokkatus* in 't 19 Cap. zyner vertellingen zeit: dat *Cimon* een plompaard, dog van grooten huize, door het gezicht van deze schoonheid, veranderde in een verstandig minnaar.

Ik had byna vergeten (en zou dus zyn roem by verzuim benadeeld) van zyne uitstekende wyze van teekenen te melden. Zeker hy heeft zyne Academiebeelden, inzonderheid de vrouwtjes zoo konstig op blaau papier met zwart en wit kryt geteekent, dat hy daar door de kroon van alle zyne tydgenooten heeft weg gedragen. 't Is ook haast aan de zugt der papierkonstminnaars, wanneer 'er van zyne teekeningen op een verkooping komen, te zien wat agting zy voor dezelve hebben.

[Bartram de Fouchier]

BARTRAM DE FOUCHIER geboren te Bergen op den Zoom, by gelegenheid dat zyn Vader Paulus de Fouchier, die uit Vrankryk kwam om de Nederlanden te bezien, en de belegering van Oostende by te wonen in den jare 1596, komende te Bergen op den Zoom, verliefde op de Dochter van Joan Spruit die een eenige Dochter was en veelgeld bezat, en met dezelfde trouwde; uit welk Huwelyk onze BARTRAM ontsproot op den 10 van Sprokkelmaand 1609. die al vroeg door zyn geneigtheid blyken deed dat hy tot de Konst geboren was; waarom zyn Vader hem bestelde by den berugten Ant. van Dyk die toen te Antwerpen woonde, by wien hy zoo veer in de Konst vorderde dat hy een goed pourtret konde schilderen. Maar alzoo gemelde van Dyk door zyn veelvuldig werk, en bezoek van groote Heeren, zig zoodanig in zyn tyd bezet vond, dat hy weinig agt op zyne Leerlingen geven konde, scheidde hy van hem af, en begaf zig in den jare 1634 naar Utrecht by Joan Bylaert, by welken hy twee jare bleef, wanneer hy naar Bergen op den Zoom, tot zyn ouders trok met voornemen om de Konst by zig zelven te oeffenen. Dog 't leed niet lang of de Reislust dreef hem na Rome, daar

hy zig naar brave voorbeelden, inzonderheid de penceelwerken van Tintoret oeffende.

In dien tyd stond het Roomsche Kerkbestier aan Urbaan den achtsten die Konstminnende zynde veel gelegenheid gaf tot het aankweken en voortzetten van jonge meesters, daar hy zekerlyk groote opgang gemaakt zou hebben, zoo niet een tusschenval hem en zynen konstgenoot J O A N F R E D E R I K V A N Y S E N D O R E N , door een gevegt tegen twee Spanjaards, die hen voor Kettens hadden uitgemaakt, en gedreigt aan den Raad der *Inquisitie* aan te klagen, van dat voordeel had berooft; want zy zig hier door genootzaakt vonden Rome in alleryl te verlaten, en zig stil naar Florence te begeven, daar zy een wyl hun verblyf hielden, en hun Konst oeffenden. Van daar reisden zy naar Parys, en kort daar aan naar Antwerpen, alwaar zy afscheid van malkander namen. Y S E N D O R E N begaf zig naar Wyk te Duerstede in 't Stigt, (daar hy naderhand nog Opperschout geweest, en gestorven is in 't jaar 1684.) en F O U C H I E R naar Bergen op den Zoom daar hy vele jaren de Konst geoeffent heeft; dog ziende dat zyne behandeling op de wyze van Tintoret geen deurgang vont, stapte hy in tyds daar van af, en schilderde gezelschappen op de wyze van Adr. Brouwer, daar hy veel beter by stond. Ook oeffende hy het glasschilderen daar hy veel geld meê won, en dus meê onder de gelukkige mag geteld worden.

Hy stierf, na hy eenige dagen ziek geweest had, en werd in de Groote Kerk van zyne geboortestad begraven in 't jaar 1674.

De zon in 't prilste van de lieve lent uit de blaaubenevelde oosterkim opgerezen, verbeeld de

jeugt; in vollen luister aan den Hemel opgeklommen, de volkome jaren van begryp en oordeel; en hellende naar de westerkim, den avond van het menschelyke leven, die eindelyk in den donkeren nagt van de dood verdwynt. De Konst heeft meê haar jeugt; dat is haar beginzel en opgang, die met de jaren aanwast, tot in hare volle hoogte, waar na zy weder, of door gebrek van kragten of oordeel, allengskens afneemt, min of meer na zy eenen korten of langen levens avond heeft. Dusdanige verschilligheid heeft men kunnen bespeuren in het penceelwerk van

[Herman Zachtleven]

HERMAN ZACHTLEVEN . De stukken van zyn eersten tyd waren eenvoudig, zynde de natuur, zoo in schikking als koleur gevolgt, ik heb'er gezien die my wonder wel gevielen. Maar naderhand, zoo 't schynt, niet te vrede met de schikkinge der natuur; dat is de voorwerpen te schilderen zoo als ze hem in 't leven voorkwamen (wyl die zig allezins niet even behaaglyk voordoen) zoo heeft hy een eige schikking, of om wel te zeggen een byeenschikking, van verscheiden behaaglyke voorwerpen te gelyk in zyn werk gebragt; uitgezondert eenige gezigten die hy aan den Ryn vlak naar 't leven gevolgt heeft, die ook door kenbare teekenen de plaatsen aanduiden, en van zyn ander werk duidelyk te onderscheiden zyn. Dit zeg ik niet, om dat ik oordeel dat hy met zulks te doen tegen de konstregelen misdaan heeft, geheel niet; in tegendeel moet ik zyn groot vernuft en fraaije vindingen in dit opzigt pryzen, dewyl hy al het schoone heeft weten uit te kiezen, en by een te schikken, zoodanig dat zyne penceelkonst (de mode mag hare rol daar meê onder spelen zoo alsze wil) altyds plaats zal ingeschikt worden in

de beroemste konstkabinetten. Ja ik moet tot zynen roem zeggen, dat my onder de Nederlandsche Landschapschilders geen bekend is, die zyne verschieten zoo helder en dun, als ook de graden of trappen van wyking, beter en bevalliger heeft waargenomen, of ook zyn werk woeliger, en cierlyker gestoffeert, te weten dit zy gezegt van stukken die van zyn besten tyd zyn; want zyn laatste werken voldoen myn oog zoo wel niet, om dat zy al te bontkleurig zyn. Hy was buiten zyn schilderen ook by uitnemenheid vlytig in naar 't leven te teekenen dat hy op een vaardige dog vaste wyze met zwart kryt wist te doen. Hy is geboren te Rotterdam in 't jaar 1609. maar heeft den meesten tyd van zyn leven te Utrecht gewoont daar hy ook gestorven is.

De Puikdichter *J. v. Vondel*, die (nevens andere van zyne tydgenooten) ook kennis aan hem had, en vermaak daar in vond, als hy eens zyn konstboek met zyne voornaamste teekeningen doorbladerde, maakte daar op dit volgende vaers tot zyn lof:

*Lust het iemant ZACHT TE LEVEN,
 Lugt te scheppen naar zyn wil,
 Die blyf t' huis, gerust en stil:
 Hy kan stil den Ryn opstreven,
 Van oud Utrecht, en den Dom;
 Tusschen d' oevers van de stroomen,
 Tusschen wynberg, bosch, en boomen,
 Zig verlustigen alom,
 Sloten, steden, en landouwen,
 Kudden, vee, en dorp, en vlek,
 Akkers, en gebuurte, en hek,
 Bron, en waterval aanschouwen,*

*In zyn kamer, zoo hy maar
 Opsla deze konstpapieren,
 Zoo vol levens, zoo vol zwieren,
 Dat natuur by wylen daar
 Stom staat, toornig, en verbolgen,
 Over dat, en over dit,
 Over zwart, en over wit,
 Ligt en schaduw, snel in 't volgen
 Van haar wezen: kan de Konst.
 Kan de hand van dezen trekker
 My dus volgen tot den Nekker?
 Heeft hem Pallas met haar gunst
 En genade dus bescheenen?
 Zeker laat de vlugge Faam
 Dan braveeren met zyn' naam:
 Laat hem dan zyn' naam vry leenen
 Van het L E V E N : want hier leest
 Wat hy trekt met duim en vingeren,
 Los en levendig in 't slingeren,
 Dat de bladen leven geeft.
 Wien verdriet het op dees blaren,
 Dus den Rynstroom op te vaaren?*

[Kornelis Zachtleven]

KORNELIS ZACHTLEVEN, de broeder van HERMAN, schilderde konstig gezelschappen van boeren en soldaten. Ik heb Kordegaarden met soldaten van hem gezien, elk in zyn byzonder bedryf natuurlyk los, en geestig geschikt, en geschildert. Daar drie of vier speelende met de kaart, ginder weer die met malkander zitten te kouten, of een pypje onder den schoorsteen smooken, op de wyze van Adr. Brouwer. Dog doorgaans ziet men dat hy op den voorgrond byeen geschikt heeft allerhande soort van krygsgereedschappen, als vuurroer, degen, piek, hellebaard, vaandel,

t.o. 342

trom, ook wel een gepluimden hoed, en geborduuden draagband of zyde sluier met goude franje enz. 't welk hy alles naar 't leven schilderde, en ook natuurlyk wist na te bootsen. Dus zietmen ook boerewooningen van binnen in te zien, en allerhande huis- en bouwgereedschappen op gelyke wyze als voor byeen geschikt en geschildert, gelyk ik ook dergelyk van Dav. Teniers heb gezien, wiens wyze van schilderen hy nabootste.

Ik gis dat hy ouder geweest zal hebben als zyn Broeder, aangezien men zyn beeltenis meê teld onder de pourtretten van Ant. van Dyk; waarom wy hem ook in de Plaat P boven zyn broeder hebben geplaatst, wiens borstbeeld op een ovaal tafereel gemaakt, door een kindje word opgeheven, aan wiens voeten een klein tafereel word gezien, waar op een Ryngezigt, gelyk hy dezelve dikwerf verbeeld heeft, afgeschetst staat.

[Willem van Bommel]

Onder de beste Discipelen van *Herm Zachtleven*, word geteld WILLEM VAN BEMMEL, geboren te Utrecht. Deze trok naar hy zyn werk redelyk wel verstond, naar Romen, zoo om de Konst naar brave voorbeelden voort te zetten; als om dat zyne geneigtheid helde tot het verbeelden van Italiaanse Gezigten, of Landschappen. Overzulks teekende hy met grooten vlyt en yver te *Tivoli*, en bragt de afteekeningen daar na op paneel, zoo geestig en natuurlyk dat hy grooten roem daar door te Romen kreeg. Van daar trok hy naar Duitsland, daar zyne meeste werken zyn, inzonderheid te Norenburg; hy heeft alzins in zyne stukken, de wyking, licht, en schaduw wel weten waar te nemen; en egter word'er getwist, of zyn vernuft en zinryke geest, of zyn penceel meest geroemt moet worden.

[Salomon Koning]

SALOMON KONING is geboren te Amsterdam, dog van Brabandse ouders, want zyn vader Peeter Koning was een Juwelier van Antwerpen van geboorte, en der Schilderkonst genegen, waarom hy ook zyn Zoon tot zyn twaalfde jaar gekomen, namelyk in 't jaar 1621 (want hy was 1609 gebooren) bestelde by *David Kolyn*, tot Amsterdam, om in de teekenkonst onderwezen te worden. Naderhand om de Schilderkonst te leeren, by *François Vernando*, en eindelyk by *Nicolaas Mooyart*. Naa welken tyd hy de Konst voort by zig zelven met veel vlyt en naarstigheid oeffende: en kwam 1630 in 't Schilders Gild tot Amsterdam. Hy was een goet Pourtret Schilder, dog van natuur meer genegen, tot het schilderen van Historien, zoo in 't kleen, als levensgroot. Tusschen dezen tyd en den jare 1660, heeft hy verscheide brave konstwerken gemaakt; als voor den Heere Johan Huidekoper, een stuk verbeeldende Tarquinius en Lucretia. Voor Ludowyk van Ludick, een David en Batzeba, welk stuk naderhand de Ambassadeur van Portugal heeft gekogt. Voor Jan Pieterse Bruyning, daar Judas de dertig zilverlingen voor des Hoogenpriesters voeten nederwerpt. Voor den kondstlievenden Gerard Luiken, de verbeelding van *Salomon* den afgoden offerende, en meer andere. Ook verscheide stukken voor den Koning van Denemarken: waar door zyne gedagtenis nog eeuwen lang zal leven.

[Jan Baptist van Heil]

JAN BAPTIST VAN HEIL, geboren te Brussel, in 't jaar 1609. was een braaf Schilder in devote ordonantien, en pourtretten. Hy werd de beste, in vergelyking van zyne Broeders DANIEL en LEO in Konst geagt. Van zyne werken

word getuigt, dat zy geestig van vinding zyn.

*Want in uw werken, kort gezeit,
Is geest in overvloedigheid.*

Zeit K. d. Bie.

Zy waren alle drie 1661, nog in leven, dus word 'er gezeit, dat de dood niet ligt zal

VAN HEILENS *luister doen vergaan
Die in drie levens nog bestaan.*

[Robert van Hoek]

Zyn tydgenoot, ROBERT VAN HOEK, geboren te Antwerpen, schilderden by uitnemenheid klein en net, heele legers, met hun aankleven, als kanon, legerwagens, en tenten, alles in zyn kleen bestek, dat het bezwaarlyk door d'oogen was na te speuren, 't welk in dit tweeregelig Referein word te kennen gegeven,

*Zeldzaam en veel, al even cel,
Veel en klein, even rein.*

't Is veel, zegt Gratiaan, als de menschen zig over ons verwonderen; maar nog meer als zy ons beminnen. Het goet gestarnte helpt daar toe iets, maar het vernuft doet het overige; dit voltooit, 't geen 't ander alleen begonnen heeft. Dit kan in allen deele toegepast worden, op den braven Konstschilder

[David Teniers]

DAVID TENIERS den Jongen, geboren te Antwerpen 1610. Deze werd door de gelukstar van zyn Vaders vernuft en Konst van jongs afaan voorgeligt, waar door hy naderhand agt gevende wat aan zyn Vaders penceelwerk nog ontbrak,

het zelve in zyne tafereelen, volkomender naar de Konst gewrogt heest. *Facile est inventis addere*, men kan ligt by een anders vinding wat toe doen, zeit de spreuk, waar door zyne penceelkonst haar beminnaars en begunstigers heeft gevonden.

De Koning van Spanjen is zoodanig op zyn Konst verliefte geweest, dat hy een lange Galery aan zyn Hof liet maken, enkel en alleen om vol te hangen van zyn penceelkonst. Koningin Kristina heeft zulk gevallen in zyn Konst en Persoon gehad, dat zy hem ten bewys van hare gonst beschonk met een goude keten en medalje, daar hare beeltenis boven op gestempelt was. Met gelyke gift beschonk hem ook de Aartshertog Leopoldus, die hem daar en boven Edelman van zyn bedkamer maakte.

De Graaf *Fonsoldani* zond hem naar Engeland om de beste Italiaanse Konst op te koop, die hy bekomen konde, en schonk hem voor zyne moeite een zwaare goude keten. Ook was hy byzonderlyk gelieft van zyn Hoogheid Don Jan van Oostenryk. Om kort te gaan, de fortuin heeft hem met veel gedult gedragen, zulks hy wel onder de gelukkige Konstschilders mag geteld worden. Hy had een teckenagtig en vleijend penceel, en wist zyn beelden een levendigen zweem by te zetten. En wat de verkiezinge zyner voorwerpen aanbelangt, dit geeft *K. de Bie* in dit volgende rym te kennen.

*In al de stukken die gemaakt zyn van zyn hand,
Is 't Boersche keukengoed, of geestige aperyen
Of beesten of gespook van hel helsche razernyen,
Of dronkemans gevegt, byzonder in het klein,
Het werkt natuurlyk, en vertoont zlg even rein.*

*Natuur en brengt niets voort dat aangenaam kan wezen;
Of 't komt als levend uit TENIERS penceel gerezen.*

Zyn Beeltenis staat in de Plaat P onder aan.

[Adriaan en Izaak van Ostade]

Na deze verschynen ten Toneel

ADRIAAN en IZAAK VAN OSTADE. Deze waren, zoo ik 't wel heb, Lubekkers van geboorte, maar hebben hunnen meesten levenstyd tot Haarlem gewoont. ADRIAAN is geboren in 't jaar 1610, en gestorven 1685. *Adr. Brouwer* en hy waren op een tyd Leerlingen van *Frans Hals*, en IZAAK VAN OSTADE een Leerling van zyn broeder; dog stierf eer hy de hoogte van den konstberg beklommen had, waar zyn broeder de laurieren voor zyn yver en moeite plukte. Deze maakte in den jare 1662 al zyne Konst en huisraad, dien hy had tot geld, en kwam van Haarlem met dien buidel naar Amsterdam, met voornemen, om daar meê (bedugt voor de geweldenary der Fransen) naar Lubek te vlugten; dog de Konstminnende Konstantyn Sennepart wist hem zoo schoon te belezen, dat hy by hem bleef in zyn huis, alwaar hy die konstige gekoleurde teekeningen, die de Heer Jonas Witzzen naderhand nevens eenige Teekeningen van Batten kogt, voor 1300 gulden gemaakt heeft: die ik verscheide malen met groot vermaak beschouwd heb.

Boere hutjes, keetjes, stalletjes, inzonderheid binnehuisjes, met al hun bouwvalligen huisraad. Herbergjes en kroegjes, met hun gantschen toestel, heeft hy zoodanig geestig en natuurlyk weten te verbeelden, als ooit iemand gedaan heeft. Als ook de beeltjes in hunne bekleeding, en allerhande bedryven, zoo natuurlyk boers en geestig,

dat het om te verwonderen is, hoe hy 't heeft weten te bedenken. Met een woord, hy heeft het gantsche boere leven zoo natuurlyk door 't penceel, als L. Rotgans door de pen afgemaalt. 't Lust ons hem te hooren, daar hy in de Kermisvreugt het danssen van een boere meid beschryft, en dus vervolgt:

*.....en danste voort op 't klinken van de snaren.
 Een jonge boer, nog glat van kin, en zonder hairen,
 Bekleed haar linke zy, en leid haar met de hand.
 De hoed rust op een oor. 't Bekwyldde pypje brand
 Al smookende in zyn mond. Zy hupplen op en neder,
 En draaijen als een tol, en glippen heen en weder.
 Kees Rootneus strykt de veel, en vult terwyl zyn darm
 Met bier. De dansser vat de vryster in zyn arm:
 Zy vangt den adem van boer Tewis aan de tippen,
 Na 't sluiten van den dans, van zyn besmookte lippen:
 Den adem die nog stinkt naar 't ingezwolgen nat
 Uit boere kroezen, toen hy op de bierbank zat.
 Beschonke Tewes bloost, en voelt zyn boezem blaken.
 De kinkel schurkt en grynst, na 't drukken van haar kaken,
 Gelyk een Sater, die, op snoepery belust,
 De Veldgodin verrast, en met haar weêrwil kust.
 Het krielt in 't dansvertrek van Vrouwen en van Mannen.
 Myn ooren worden doof door 't klappen van de kannen:
 Daar zitten in een hoek twee liefjes zy aan zy,
 En koozen mond aan mond, verwart in vryery.
 Gins klinkt een dorpmusiek van meer dan dertig keelen;
 En wiltzang zonder zin verminkt in alle deelen.
 t' Wyl loome Lammert zit op radde Wyburgs schoot,
 En zingt van Velzens wraak, en lantheer Floris dood.*

t.o. 348

Zyn Beeltenis kan men zien in de Plaat Q waar by zig sommige van zyne geëtste printjes doen zien, nevens een kintje dat zig over der zelve geestigheid schynt te verwonderen. Dus hebben wy om dat zyne levensbeschryving (by gebrek van meerder berigt) wat schaars uitkomt, het met de print willen goet maken.

[Kornelis Bega]

KORNELIS BEGA was zyn eerste en beste Leerling die hy in de Konst opgekweekt heeft. Zyn Moeder was Maria Kornelisz. Dochter van den vermaarden *Korn. Kornelisze van Haarlem*, die fraai teekende en schilderde, en zyn Vader een houte beeldsnyder Pieter Janze Begyn genaamt. Hy werd een groot meester in 't schilderen van Boere gezelschapjes, maar teffens een losse knaap, zoo dat zyn Vader hem niet meer voor zyn Kint kennen wilde. Toen wilde hy ook niet langer den naam van Begyn voeren, maar veranderde die in *Bega*. Zeggende: myn Vader zeit tegens my *Bega, Bega*, maar.... In wat jaar hy tot Haarlem geboren is weet ik niet, maar wel dat hy in 't jaar 1664. op den 27 van Oegstmaand aan de Pest gestorven is. By welke gelegenheid my verhaald is dat hy een Juffertje had daar hy byster op verlief was, zoo dat als die door de Pest besmet wierd, hy zig van haar niet wilde onttrekken; schoon zyn Moeder en de Heelmeesters hem zulks met geweld tragten te beletten, en ernstig afrieden digt by haar bedsteê te komen. Zy op het uiterste van haar levens tydstep gekomen, stelde hy zig door liefde verrukt als ontzinnig aan, en wilde haar op 't laatst vaar wel kussen, dog zulks werd hem belet: dus nam hy den stok van een Raagbol, en stak die haar toe, 't welk zy aan 't eene eind, en hy aan 't ander einde drywerf kuste,

nemende dus van elkander het laatste afscheid. Dog hy wierd meê door het pestvuur besmet, en volgde haar in kort door dien zelven weg in 't prilste van zyn levenstyd.

Zyn penceelkonst geschat onder de beste soort van dien aart, pronkt in de geagste konstkabinetten van Nederland, enz.

Zyn Beeltenis door zyn stadgenoot *L. vander Koogen* in zyn jeugt geteekent, gevolgt, staat in de Plaat O neven *J. Ovens*.

[Leendert vander Koogen]

Zyn tyd-, stad-, en konstgenoot LEENDERT VANDER KOOGEN, af komstig van 's Moeders zyde van de Beeresteins (waar onder groote begunstigers en voorstanders van de Konst oudtyds zyn geweest, daar *van Mander* ook met roem van meld in zyn Schilderboek) heeft de Konst geleerd by Jaques Jordaans, tot Antwerpen.

Onze VANDER KOOGEN, van zyn meester t'huis gekomen, maakte inzonderheid konfraterschap met Korn. Bega sporende elkander aan tot den opbouw van de Konst, en zy tekenden met malkander dikwils naar 't leven. Hy had dezelve zuivere, vlakke, of breede behandeling van de teekenpen als *Bega*: dog kloeker, en eenen weg gearceert. Ook schilderde hy zyne Beelden grooter, en veelyds levensgroot. Hy heeft ook eenige platen geëtst in koper, redelyk fraai en kloek maar wat ruuw op de wyze als die van *Carrats*.

Dog aangezien hy niet om den broode (als het spreekwoord zeit) behoefde te schilderen, heeft hy zig zelf ook niet hard aangeport, maar alleen als zyn lust hem daar toe van zelf aandreef, en dus ook zoo veel niet gemaakt dat hy buiten zyn ge-

boortestad Haarlem (daar hy ook overleden is in 't jaar 1681) is berugt geworden. By gevolge konnen wy weinig van hem aanschryven; dog dit zullen wy weer aan den Lezer goed maken met een vreemd potzig en geestig voorval, dat hem in zyn leven ontmoet is, daar ik zelf om lachen moet, terwyl ik het schryf.

Hy leefde buiten Huwelyk op dien tyd te Haarlem in de Schachelstraat by iemant zyner bloedverwanten in den kost, wordende van de Huisgenooten in 't gemeen *Leendert Oom* genoemt, gelyk men dikwils bedaagde vryers dus noemt. Wy willen hem ook voorts *Leendert Oom* noemen.

Wat gebeurt 'er? op een Avondstond komt zekere Juffrouw, hun allen wel bekend, aanschellen, en vragen of de Heer VAN DER KOOGEN t'huis was? 't antwoord van de meid die opende was ja; waar op zy vervolgt hem wel eens te willen spreken. De meid met die boodschap agter komende, had elk straks het oog op *Leendert Oom*; terwyl de meid spottende (niet wetende dat zy een waarzegster was) zeide: *Leendert Oom daar komt een vryster om u te vryen*. Men had de Juffrouw dan in een kamer laten gaan. *Leendert Oom*, die wat verzet stond over dit voorval, en gehoord hebbende van de meid, dat de Juffrouw zoo net aangedaan was, wou ook zoo ongezien niet voor 't ligt komen, kemde zyn lokken uit, haalde zyn kouzen op, en streek met vinger en duim de kreuken uit zyn breedden bef, zoo goed als hy kon, trad na vore, en groette de Juffrouw. Deze wilde zoo straks haar boodschap niet zeggen, maar maakte eerst een voorbereiding, waar in zy hem vergde belofte van zwygen, en 't geen zy hem zeggen zoude aan

geen mensch te openbaren: 't welk hy haar beloofde. Dog onderwyl werd alles door de Huisgenooten, zonder dat zy zulks wisten, afgeluistert.

Haar aanspraak was dan dus: *Myn Heer, gy zult vreemt op hooren, dewyl myn bootschap heel buiten gemeen is, en hoedanige gy bedenkelyk van uw leven nooit ontmoet zult hebben. Mogelyk zal ze ook van u voor onbetamelyk worden opgenomen. Dog voor my, ik vind 'er geen onvoegzaamheid in. 'T spreekwoord zegt: 't is evenveel wie 't vraagt, als 't wel slaagt. Gy zyt een Jongman, die by my, en myn vrienden altyd voor hups en eerlyk gehouden is: gy kent my, en weet ook wie ik ben. Ik, en gy, leven beide buiten belemmeringen gerust van 't geen onze Ouders ons hebben naagelaten. Een gerust leven is een gewenst leven. Maar ondertusschen gaan onze jaren de een voor en de ander na voorby, en wy worden niet jonger of jeugdiger. Onze vrienden gaan al meê de een na den ander uit de waereld, en dat het ergst van al is, de beste sterven 't eerst, en wy missen hun gezelschap en aanspraak. Deze van onze vrienden zyn te groots om ons aan te zien, genen leven wy te lang, om dat zy graag aan 't grabbelen waren. Dit bemerkende trek ik my meer en meer van hun af; maar dus word dit leven hoe langer hoe eenzamer. Dit zoude my te eer doen besluiten een gezellig leven aan te vangen, en indien gy ook zulks van zin wierd, gy zoud my niet ongenegen vinden.*

Leendert Oom, die nooit zulk een predikatie gehoord had, nog ooit een bootschap ontfangen welke zyn ingewanden zoo ontroert had, zeide, met een bevenden mond, en lillende beenen. *Wel Juffrouw! wel Juffrouw dat komt my vreemt voor!*

Dit heb ik (antwoorde zy) voor af wel geweten,

en daarom zeide ik van 't eerste af dat het u vreemt zou voorkomen. Maar neem uw beraad, ik verg u niet dat gy my op staanden voet uw besluit zeggen zult. Onze staat en afkomst zal niet veel van malkander verschillen, gy kond het overleggen. 'K heb u myn hart geopenbaart, gaa gy nu met het uwe te rade: en hoe gy het goed vind, wy willen altyd even goede vrienden blyven: en gy weet de gewoone wegen, en middelen (indien gy 't goed vind) waar door die zaak moet behandelt worden, enz.

Hy meer en meer verlegen met dus onverwagt aangeklampt, en overrompelt te worden, was zoo bedeed, dat hy niet konde spreken als stamerende, en met afgebroken woorden: *Wel Juffrouw! wel hoe! ik weet niet, trouwen! wel ja, ik kan 't niet zeggen. Het komt my zoo vreemt en onverwagt voor.*

Zy, bemerkende hoe byster zyne hersenkas door deze boodschap ontzet was, zeide eindelyk met bedaartheid en op haar vriendelykst, om hem tot bedaren te brengen, en zyn ongerustheid te stillen: *dat zy niet kwam om over die zaak te besluiten, maar alleen om die voor te stellen, en dat hy zoo langen tyd van bedenken konde nemen, als 't hem goed dagt.* Hier meê brak zy af, en hy liet de Juffrouw heen gaan naar haar huis.

Zoo haast hy nu agter in de keuken kwam, ging het klugtspel aan. Want zy hadden alles afgeluistert, en spotten met die vryery. Dog *Leendert Oom* wilde niet zeggen, hoe zeer zy hem op alle wyze zogten uit te halen, maar zat dien gantschen avond als een stokbeeld, kon ook dien gantschen nagt niet rusten, en nam vast voor zig uit dien strik te ontwarren.

'T geviel als hy voormiddaags uit ging, gelyk

hy gewoon was, naar de markt of elders, dat juist deze Juffrouw als of 't wezen wilde; dwars over zyn weg komt. Hy neemt kort beraad, roept, *hem: hem Juffrouw*. Die daar op stil staande, van *Leendert Oom* met bestorve lippen haar paspoort kreeg, met deze woorden: *Juffrouw daar gister avond af gesproken is daar zal niet in gedaan worden. Heel wel, myn Heer*, antwoorde de Juffrouw, en daar meê groeten zy malkander. 't Is zedert onder dat geslagt altyd gehouden voor een spreukje: *Daar gister avond af gesproken is, daar zal niet in gedaan worden*. Hier meê eindigde dit klugtspel.

[Willem vanden Velde]

Hoe door verscheiden wegen en toevallen vele tot de Konst gekomen zyn, heeft *van Mander* en na hem *S.v. Hoogstraten* door verscheide opmerkelyke voorbeelden aangewezen; onder welk getal ook de konstige Scheepsteekenaar.

WILLEM VANDEN VELDE wel mag betrokken worden. Hy werd tot Leiden geboren in 't jaar 1610. en tot de Zeevaart geneigt, vond naderhand gelegenheid om in dienst van den Staat met een Zeejacht de Oorlogsvloot in dien tyd te verzellen, en door af- en aanvaren berigten over en weer te brengen.

Hy die nu den Scheepsbouw, en der zelve toerusting in den grond verstond, ondernam door de pen allerhande zoo groote als kleine vaartuigen op papier en gewitte paneelen te teekenen, zelf Admiraalschappen en heele vloten volgens het Zeegebruik in 't zeilen te verbeelden, en dus aan de Staten een zichtbare vertooning nevens zyn woorden tot verslag te geven, welke hem byzonder daar voor loonden, gelyk hy ook tot hun dienst daar toe gehouden werd. Als Opdam in 't jaar 1665

met zyn Zeehulk (Dit gebeurde door verzuim van agtgeving op de Boskruidkamer) aan flarden sprong, had hy den laatsten maaltyd aan boort by hem geeten, die zig verwonderde dat iemand uit konstliefdigheid zig zoo na by 't gevaar dorst begeven: en Gerard Brand in zyn Levensbeschryving van Michiel de Ruiters op 't jaar 1666 teekent aan op pag. 476. *Dat de vermaarde Scheepsteekenaar WILLEM VANDEN VELDE in de vloot kwam met voornemen om de voorvallen van 't aanstaande* Zeegevegt naar 't leven af te beelden: ten welken einde zeker Galjootschipper hem rondom zou voeren, of ter plaatse daar hy het beste gezigt voor zyn teekenen zou vinden.*

Naderhand geraakte hy in dienst (ik weet niet by wat toeval) van Koning Karel, en gevolgelyk van Jakob, voor welke hy vele konstige afteekeningen van Zeeslagen, Zeegevallen en andere ontmoetingen, op gewitte paneelen, en opgeplakte doeken geteekent heeft. Hy ondernam ook met olyverf te schilderen in zyn ouderdom.

Zyn juisten sterfdag weet ik niet, maar wel den dag van zyn graflegging, uit een Begraafnisbriefje by de Dochter van Adr. vanden Velde ter gedagtenisse van haar Grootvaders overlyden bewaart, waar op dus (omciert met verbeeldingen van de dood, wyze van begraven, opstandinge, en Hemelvaart in plaatdruk) te lezen staat *Mr. Wm. V. Velde Senior, late painter of Sea-Fights to their Majesties King Charles II. and King James.* En dat hy gedragen is uit zyn huis *in sack Fieldstreet in Pickadilly, to the Parish Church of St.*

* Dit gevegt viel voor op den 11. 12. 13. en 14 Juni 1666. tusschen M. de Ruiters, en Monk Adm. der Engelschen omtrent Ostende, &c.

James's. En daar begraven op den 16 van Wintermaand 1693.

[Johannes Mytens]

Nu volgt JOHANNES MYTENS, geboren te Brussel in 't jaar 1612 den 17 van Bloemaand. Deze had in zyn jeugt de Konst geleerd, eerst by den vermaarden konstschilder *Ant. van Opstal*, naderhand by *Nicol. vander Horst*: daar hy door zyn natuurdrift, vlyt, en gestadige oeffening (dingen die te zamen moeten gaan, om in eenige betragtinge, als *Aristoteles* zeit, door te steken) zoo hoog ten top der Konst steeg dat hy in zyn tyd bekwaam gekeurd wierd om de Beeltenissen van Graaf Hendrik van Nassou, en des zelfs Gemalinne de Gravinne van Stroom, den Graaf van Bentem en meer Grooten te schilderen, waar door hy grooten roem behaald heeft. Dog hy begaf zig naderhand geheel tot den printhandel. Hy had een Zoon *Kornelis* genaamt, die een braaf plaatsnyder was, als inzonderheid aan 't pourtret van zyn Vader door hem in koper gesneden te zien is.

[Emelraad]

Hem volgt de groote Landschapschilder

.....E M E L R A A D . Deze heeft lange jaren te Rome gewoont. Hy was een groot meester in die Konst. De meeste en beste van zyne werken zyn met beelden van *Erasmus Quilinus*, en met beesten door anderen opgeciert. Verscheide zyner voornaamste tafereelen hangen in de Kerk van de Karmeliten (*Descalters* genoemt) by andere brave Konst te pronken.

[Pieter Janszen]

Nevens hem verschynt de konstige Glasschilder

PIETER JANSZEN geboren tot Amsterdam in 't jaar 1612. Hy was een Leerling van den braven Glasschilder *Jan van Boekhorst* van Haar-

lem die zyn levensloop eindigde in 't jaar 1672. van wien nog verscheiden geschilderde glazen in de Kerken van Nederland te zien zyn.

PIETER JANSZEN eerst genoemt, was een konstig teekenaar op papier, van welkers waarde wy in het levens bedryf van zyn Leerling *Jan Pietersze Somer* zullen melden. Hy stierf in een goeden ouderdom in 't jaar 1672.

Hier aan volgende verschynt

[Thomas Willeborts Bossaert]

THOMAS WILLEBORTS BOSSAERT geboren te Bergen op den Zoom. Deze was een goed schilder van groote beelden en pourtretten. Hy heeft in zyn tyd Romen, Duitsland, Spanje en Engeland zyne Konst doen zien. Inzonderheid was hy om zyn verstant, gedrag en Konst geëert by den Prins van Oranje Hendrik Frederik (naderhand verwisselt in Frederik Hendrik) en zynen Zoon Prins Willem. Gerard Segers was zyn leermeester in de Konst geweest. Hy is geboren in den jare 1613, en woonde 1660 in Antwerpen daar hy de Konst met yver oeffende.

[Otto Marcelis]

Daar is geen reden van te geven, ja ik ben dikwils verwondert over de verschillende geneigtheid der Konstoeffenaren in opzigt der verkiezingen hunner voorwerpen. De een valt op droevige, de ander op vrolyke verbeeldingen. Deze op het waardigste, gene op het veragte, en op afschuwelyke voorwerpen, als

OTTO MARCELIS die byna niet anders dan vergiftige slangen, padden, en hagedissen schilderde: en egter heeft hy 'er altyd (om dat hy dezelve zoo natuurlyk wist na te bootsen) wel by gestaan, zoo in Engeland als in Vrankryk daar hy voor de *Reine Mere* schilderde, die hem

een vrye kamer, tafel, en een *pistolet* voor vier uren daags schilderen gaf. Hy heeft ook lang in dienst van den Groothertog van Florencen geweest, en Napels en Rom en bezogt, daar Guelhelmo van Aelst die een Discipel van hem geweest is, met hem verkeerde, en menige klugt met hem uitvoerde.

In de Bent doopten zy hem met den bynaam *Snuffelaar*, om dat hy allerwegen naar vremd gekleurde of gespikkelde slangen, hagedissen, rupsen, spinnen, flintertjes, en vremde gewassen en kruiden omsnuffelde.

Zyn reislust voldaan, kwam hy weder in zyn Vaderland, en na dat hy twaalf jaren getrouwt was geweest, overleed hy in 't jaar 1673 ruim 60 jaren oud.

Zyne Weduwe, die na hem nog twee mannen overleeft heeft, thans nog in leven, heeft my verhaald: *Dat hy die dieren buiten Amsterdam op een stuk laag land daar zy best konden aarden, tot dien einden omheint, dagelyks spysde: als ook een hok agter zyn huis had, om de zelve gereed tot zyn dienst aan de hand te hebben, en dat sommige slangen door den tyd zoodanig aan hem gewent wierden, dat, wanneer hy de zelve wilde naschilderen, hy de zelve door zyn maalstok op zulk een wyze schikte, als hy die noodig had, en zy dus bleven leggen tot hy de zelve geschildert had.*

Zyn Beeltenis staat in de Plaat R onder aan, en nevens het zelve eenige kruiden waar onder zig een slang vertoont.

De menschen (zeit de gemeene spreuk) *leven by veranderingen*. 't Kan den lezer niet onaangenaam wezen dat wy somwyle eens van persoonen ver-

t.o. 358

wisselen, op 't voorbeeld van den Schouburgh, die niet altyd rimpeltrekkende Katoos ten Toneel voert, maar by beurten ook Democriten die de waereldsche dingen belachen. Droevige spelen gaan gemeenlyk met een vrolyke klugt verzeld: of men gebruikt potsmakers om de opgespannen geesten verfrissing te geven. Dus schikt het zig ook veeltyds in onze beschryving van 't leven der Konstschilders. Dan voeren wy eens ernstige bedryven ten Toneel, dan weder klugten. Dog de volgende levensrol loopt verkeert uit; want zy verandert van blyspel in treurspel.

[Pieter van Laar]

PIETER VAN LAAR, anders *Bamboots*, is geboren te Lare buiten Naarden, van eerlyke ouders, die hem zedig borgerlyk en beleeft hebben opgevoed. De Zon van zyne geneigtheid straalden al vroeg door de kimmien van zyn vernuft, en de uitwerkselen zyner eerste begrippen deden al vroeg zien waar toe hy in de wieg gelegd was; want daar was niets of 't wierd door hem met kool en kryt beschreven. Van dit beginsel tot een bekwame handeling zoo van de teekenstift, als 't penceel aangegroeit (dog ik weet niet wie zyn leermeester in de Konst geweest is) had hy het geluk van zig een vast denkbeeld te konnen inprinten van alle voorwerpen, of verschynselen die hem voorkwamen. Ja 't was hem genoeg die maar eens gezien te hebben, om daar na die op zyn tyd te pas te brengen. Waarom ook de Italianen die met hem verkeert en ommegang met hem gehad hadden, naarmaals getuigden dat hy meer in zyn vernuft als op papier geschetst heeft, ja dat hy de menigvuldige schilderagtige veranderingen, die in Velden, Valeijen, Bergen, Boomen, enz. door min en meerder Zonnelicht veroorzaakt worden,

zoo natuurlyk in agt nam even of hy diergelyk voorwerp ten model voor zig gehad hadde.

Hy begaf zig al vroeg, eerst naar Vrankryk, en voorts naar Romén, daar hy 16 agtereenvolgende jaren gebleven heeft, yverende dagelyks tot het voortzetten van zyn Konst, dewyl hy aangespoort wierd door zoo veele fraaije voorbeelden die Romén in die tyd hadde. Waar door hy 't eindelyk zoo veer bragt dat hy op de lyst der braafste konstenaars geteld, en by hen ook om zyne welleventheid en potsemakerye gelieft wierd.

Hy was, wanneer hy aan zyne bezigheden was, stil, en zat heel opgetogen van gedagten. De reden daar van was, gelyk ik al heb begonnen te zeggen, om dat hy onder 't schilderen geen gebruik van 't leven maakte, zelf niet ontrent zyn beeltjes, maar zig van het denkbeeld dat hy daar van gevormt had bediende. Waarom hy ook gewoon was wanneer zyne geesten, door gestadig bedenken, schenen vermoeit te wezen, de zelve weder door een vrolyk deuntje op zyn viool te spelen te ververssen.

De Romeinen gaven hem ten bynaam *Bambootzio*, een naam daar zy zulke luiden, die zig op 't maken der Italiaansche grappen, vremden aart van buigingen of vervringingen der lichamen, en geestige figuurmakeryen verstaan, meê benoemen.

Nu had hem de natuur in zulk een vorm geschapen dat die hem maar aanzag, om zyn wanstaltige figuur moest lachen, want zyn onderlyf was driemaal grooter als zyn bovenlyf, hy had een gants korte borst daar 't hoofd tusschen de schouders inzonk, en over zulks geen hals. Daar benevens was hy van een vrolyken en potsemakenden aart, gelyk wy door sommige stalen zullen aantoonen.

Men verhaald dat hy eens uit enkel klugt zig toetakelde met een schorteldoek tot onder de okzelen gebonden, en zig dus in een winkel daar veel gegang voorby was aan de post van de deur stelde, zoo dat die voorby gingen hem voor een grooten baviaan aanzagen, daar hy zelf hartelyk om lachen konde. Dog ik denk dat het diergelyke vernuftelingen geweest zullen hebben, als die te Amsterdam voor by een kruitmengers winkel kwamen, daar een gekleede Aap op 't venster zat, dien zy vraagden, Manneke, wat weg moeten wy gaan naar het Raadhuis?

Maar een geestiger en geloofwaardiger klugtspel door hem bedreven verhaald *Joachim Sandrart* in zyn **Teutsche Academie** op pag. 311. daar hy aldus (in 't Nederduits vertaald) zeit: *Bambootzio* wist zyn bovenlyf nog veel korter in te dringen dan het was, zoo dat het scheen wanneer hy danste dat het alleen een menschenonderlyf was, daar een hoofd op stond, en nogtans was hy zoo ras en gezwint met zyn lange beenen, dat het voor hem geen werk was over een ander heen te springen. 'T gebeurde op een tyd dat hy, *Pouzyn, Glaude, Lorene*, en ik (zeit gemelde *Sandrart*) uit reden om ons wat te verlustigen te *Tivoli* gekomen waren; en dat hy ziende een regenbuy opkomen, in aller yl zonder dat wy daar agt op gegeven hadden 't gezelschap was ontduikt, en weg gereden.

Nu gelyk hy potsig van aart was, zoo had hy wanneer hy de Poort van Romen zoude inryden zig voorover gebukt gehouden, en het paardekleed over kop en bult heen gehaald, en was dus op een galop ter stad in gereden.

Wy waren dan verlegen niet wetende waar hy vervaren was, en vraagden zoo haast wy aan de

Poort kwamen aan de Schildwagt, of zy niemant voor ons hadden zien binnen ryden, die tot antwoord gaf, dat hy het paart van *Viterinno* wel had zien loopen, dog zonder man daar op, alleen met een bedekt Valies, en weerzyds laarzen.

Des wy by malkander gekomen, t' elkens ons niet konden onthouden van te lachen, als wy'er maar aan gedagten, dat hy voor een overdekt Valies was aangezien, en de wagt dus bedrogen had. Diergelyke potsen speelde hy meer waarom elk graag in zyn gezelschap wilde wezen. Maar hoe klugtig en potsig hy was zoo zal nogtans het einde van zyn levensrol doen zien dat het zeggen van *Vosmeer* in Vondels Gysb. van Amstel:

*Ik ben een Goojers Kind, vervallen in Gods toren,
Te Laren opgevoed;*

op hem kan toegepast worden.

Ondertusschen verlangden zyne ouders en vrienden om hem eens andermaal te zien, en lieten niet af met brieven op brieven aan hem te schryven, waar onder ook waren eenige Hollandsche konstminnaars, die hem toonden (terwyl de faam zyn roem al had over gekraait) dat hy in Nederland immers zoo wel zoude staan met den prys voor zyn werk als te Rome. Waar op hy besluit nam om van daar te vertrekken, gelyk hy dan gevolgelyk in den jare 1639 te Amsterdam aanlandde, en van daar te Haarlem by zyn Broeder, die een Schoolmeester was, ging inwonen, daar hy vele konststukken geschildert heeft, die naderhand tot een grooten prys en meer dan hy te Rome daar voor hadde gekregen werden verkogt, zulks dat zyn werk in Italiën wierd opgekogt, en naar Holland ver-

zonden, om een, voordeel daar meê te doen. Vele stukken heb ik van hem gezien die hoewel bruin, en droevig egter heel natuurlyk verbeeld waren. Gelyk ook andere die my wonderlyk wel bevielen.

Hy schilderde veelyds struikrooverye, en Italiaansche pleisterplaatsen. En al 't geen 'er in verbeeld was, zoo paerden als menschen, was wonder geestig van gedagten, en konstig geschildert. Verscheiden van zyne voorname stukken komen in print uit, waar onder ook een struikroovery in een rots, en de zoo genaamde Kalkoven.

Tot zyn zestigste jaar gekomen zynde, wierd hy geplaagt met een benaude borst, 't geen hem den moet uitbluste. De droefgeestigheid, daar hy zig aan overgaf, verzwaarde zyne kwaal, zoo dat hy wars van langer te leven zig zelve in een waterput verdronken heeft. Dit schynt *S.v. Hoogst.* niet duisterlyk te bevestigen, als hy in zyn Boek op pag. 311. zegt: *dat Francisko Framenko, door Bernyn verbluft, mistroostig door middel van een strop naar 't huis der schimmen voer, daar hem Bamboots, zoo men zeit, naarmaals ging zoeken.*

Dus is het klugspel van 's mans leven in een treurgeval verkeert.

'T is gebeurt dat als *Bamboots* te Rome was, hy met nog vier Hollanders gesterkt, zekere Paap, (die hen bestraft en gedreigt had over het eeten van vlees in den Vasten) op een eenzame plaats ontmoetten, en den zelve in 't water smeten, daar *Andr. Both* mede by, en daadplegtig aan was. En het is opgemerkt, en nagespoort dat de zelve alle vyf hun einde in 't water hebben gevonden.

De nette tyd van zyn geboorte weet ik niet, maar 't een en ander dat ik van hem weet,

doet my besluiten dat hy al vroeg in de zesliende eeuw geboren is; want hy leefde tot zyn zestigste jaar, en in den jare 1675, als S.v. Hoogst. zyn schilderboek schreef was hy al dood, als blykt uit het even aangehaalde. Dus hy om de streek van 1613 geboren is. Zyn Beeltenis staat in de Plaat R boven aan, aan zyn opgekrulde knevels te kennen.

Deze *Bamboots* had ook een Broeder jonger dan hy, die zig ook in de schilderkunst oeffende, en met hem in Italië was: maar deze, wanneer hy over een brug van balken en horden gemaakt, om van den eenen rotsagtigen heuvel tot de anderen, over een kaskade, of waterval, te komen, met zyn Ezel meende te ryden, storte de zelve in, zoo dat hy verdronk met zyn Ezel.

[Nikolaas de Helt Stokade]

Gelderland, hoe wel op veere na zo vrugtbaar niet in 't voortteelen van penceelkonstenaren als wel andere Nederlandsche Provincien, heeft egter meê in der tyd konstoeffenaars voortgebracht, die door hunne fraaije uitwerkselen verdienen, dat zy om hunne gedagtenisse levendig te houden, nevens anderen eens weder ten Toneel worden gevoert. Onder deze was

NIKOLAAS DE HELT STOKADE, geboren te Nimwegen in 't jaar 1613. Weinig van zyn prysselykste werken zyn hier te Land te zien, aangezien hy zyn beste tyd te Rome en Venetien heeft doorgebracht. Des moeten wy den lof dien zyne Konst verdient, uit het gerugt van Vrankryk (daar hy met *J. Sandrart* verscheide groote werken voor den Koning gemaakt heeft), en Zweden herwaarts over gebracht, afleiden.

Zyne Beelden waren vast geteekent, en zegt,

poezilig en bevallig geschildert, waarom die ook het oog van Koningin Christina, en 't keurig Hof van Vrankryk behaagt hebben.

Hy was 1662 nog in leven.

Van hem word getuigt dat hy altyds de voorwerpen, schoon dezelve menigwerf door anderen waren afgebeeld, in een andere gedaante door zyn konstpenceel vertoonde, ook daarom voordagtelyk een ander Tydstip in de voorwerpen heeft bespiegelt; als by voorbeeld in zyn Andromeda

- * Tydstip) Oudtyds hebben de Konstschilders geen tydstip in agt genomen; maar dikwerf de Historien in haar gevolg verbeeld, als by voorbeeld, verscheiden Adammen en Evaas, in een zelve tafereel: hier, daar zy door den Schepper gevormt worden, daar waar zy zig aan de verboode vrugt bezondigen, ginder daar zy zig uit verlegenheid verschuilen. Verder daar zy uit den lusthof worden uitgedreven, en eindelyk in 't verschiet, daar Adam den Akker boud. Zoo heb ik ook gezien Cain daar hy offert, daar hy zyn Broeder Habel dood slaat, en daar hy vlugt, in een zelve stuk. Zelf van *Abr. Bloemaard* een van onze oude vermaardste meesters heb ik een stuk gezien waar in Juno verbeeld stond, opgaderende de oogen, uit den afgehouden kop van Argus, om de staarten van haar Paauwen meê te cieren. En in 't verschiet was Argus slapende, en Merkuur met opgeheven zwaart gereed om den slag te geven verbeed. Maar de later konstoeffenaars hebben den tydstip in agt genomen; dat is, van een Historie alleen vertoont, 't geen in een oogenblik daar in voorgevallen is; en dus gelegenheid gevonden, om van andere omstandigheden, naar mate der menigerhande veranderingen daar in, en by voorvallen, andere tafereelen op te slaan.

Dierhalven zeit de Heer Gerard van Loon in zyne *Inleiding tot de penningkunde* pag. 99. *zyn ook zoodanige penningen als wanschepsels van de hand te wyzen, op welke de verbeelde zaaken van dien aart zyn, datze op een eenigen tydstip niet zouden hebben kunnen voorvallen. By voorbeeld; zoo mag men nooit op een en den zelfden penning, het aanvangen van een beleg, het overgaan der stad, en het uittrekken van de vyandyke bezettinge verbeeden; dewyl dit alles op geen tydstip kan voorvallen.*

Dochter van Cefeus der[†] Mooren Koning, en Kassiope, om welker hoogmoed, zy dat droevig lot moest ondergaan.

De meesten hebben Andromeda, met betraande oogen ten Hemel geslagen, of als met de doodverf op de lippen naar het Zeemonster omziende en dus klagende verbeeld:

*O Rots! o Rots! verhoor myn zugten; en ontsluit
Dees ketenen, of spuw die yz're krammen uit.
Ik zie 't gedrogt van verr' het ruime pekel scheuren.
Help! help! ag! ag! van wien zal my nog hulp gebeuren!*

Maar onze Held verbeelde haar, van de rots verlost, schaamrood voor zig neerziende, waar op Lud. Smids ziet, en Perseus dus sprekende invoert:

*Andromeda! vergun dat ik uw zagte hand
Van dit hard yzer vry: het monster is verslagen,
En dobbert hier, met door gekorven ingewand.
Reyk toe. Gy zult in plaats van yzer paerlen dragen.*

*Schaam u voor Perseus niet. Hy slaat zyn oogen neer,
Om die niet, met den glans der naakte leedematen
Te kwetzen. Ween ook niet, o schoone, ween niet meer.
Dwing dog de droefheid, en de schaamt' u te verlaten.*

† Andromeda was een Moorinne. Dog niemand van de oude of nieuwtydsche Konstschilders heeft myns wetens zig van de waarheid der Historie, in dat opzigt bedient; maar alle hebbenze Naso, welke zeit: ten waar een Zeekoeltje haar hairen verwaaid hadde, en Perseus de laauwe tranen over hare wangen had zien leken, hy zou gedagt hebbe dat het een marmer beeld waar geweest, &c. Veel ligt om dat zy 't alle niet geweten hebben; of die vryheid aan zig genomen; aangezien een getaande huid zoo oogvleijende niet is, als een blank vel.

Ook heeft J.v. Vondel, der moeite waart geagt, zyn pen te versnyden, om eenige van zyne konststukken onder zyne Rymoeffeningen te gedenken: als namentlyk de Klelia by den Heere Hoogenhuis. Waar op hy dus zeit:

*De Roomsche Klelia ontzwom met d'eedle maagden
De gyzeling: en 't oog der schiltwagt en de doot:
Waarom zy zulks Porsenne en al den Raat behaagden,
Dat d'eerste, op 's Vyands eisch, een Riddersbeeld genoot.*

En op het uitdeelen der graanen door Joseph in Epypten.

*Geheel Egypte brengt den Ryksvoogt schat en have
En leeft nu zeven jaar by 't uitgereikte graan.
Het vrye volk door noot word 's Konings eigen slave.
Een mans voorzigtigheid kan duizenden verzaân.*

Dus ook J. Vos, op 't zelve stuk in de Trezory:

*De honger dryft het volk naar Josephs schuur om graan.
De voorzorg is een burg voor land en onderdaan;
Men zorgt aan 't Y, in weeld, tot steun van andre tyen.
De Schatbewaarders zyn tot heil der Burgeryen.*

Zyn Beeltenis zietmen in de Plaat R boven aan, op de linkerhand van Bamboots.

'T word voor een van de bevattelykste stellingen der Natuurweetkunde gehouden. Dat de eigen aart en geneigtheid, even als de gelykheid der wezenstrekken en andere kenteekenen in, of door

de voorttellinge van Vader, tot kind overgaan; om dat de daagelykse voorbeelden zulk bevestigen.

[Abraham Willaerts]

Adam Willaerts waar van wy op pag: 60 gedacht hebben, was een braaf Schilder en zyn Zoon ABRAHAM WILLAERTS was daar meê toegeneigt, van der jeugt af aan. Hy is geboren tot Utrecht in 't jaar 1613, heeft de eerste fundamenten van de Konst by zyn Vader geleerd; daar na nog een jaar by Jan Bylert. Na dien tyd by *Simon Voëtte* Parys, daar hy zyn tyd zoo wel heeft waargenomen, en zoodanig in de Konst door yver en naarstigheit gevordert is, dat hy weder tot Utrecht gekomen by Graaf Maurits tot Brussel ontboden wierd, om voor hem sommige dingen te teekenen en te schilderen. Maar wat 'er aan scheelde, of wat de reden was, dat hy voor soldaat met de Vloot die toenmaals naar Africa zeilde, en te land gezet meê naar de Stad St. Paulo in Angola trok, is wat twyffelagtig. Dog men zeit dat hy weder gekomen, meer aangezien was by den Graaf dan wel voorheen. Naderhand heeft hy langen tyd de Konst geoeffent te Amesfoort, ook op de plaats van *Jakob van Kampen*, die een vermaart Bouwmeester, en konstkundige was: daar en boven geneigt, om de jeugt waar in hy een goeden geest zag, voort te helpen, en haar van zyn vernuft gulhartig meê te deelen. Gelyk wy hem daar over ook in 't levensverhaal van *Mathias Withoos* zullen pryzen. Willarts was 1660 nog in leven, en woonde binnen Utrecht.

[Jacques van Artois]

Dit zelve jaar 1613 werd ook geboren te Brussel JACQUES VAN ARTOIS. Deze was vermaart om zyn natuurlyke, losse en zachte behandeling, zoo ontrent luchten, verschieten, als boomen, welker stammen met mos begroeit of

met klimop bewoelt, hy geestig wist te schilderen, gelyk ook zyn Landschap met welgevormde Beeltjes op te cieren.

*Hier zagmen Celadon by zyn gewolde schapen.
 Daar zagmen Koridon by* Amarillis slapen.
 Hier werd het Land geploegt omtrent een boers gehugt.
 Daar maayt men 't koren af, of and're zomervrugt.
 Hier spoeitmen tot de Jacht, op 't brommen van den horen.
 Daar zietmen wind en brak den Haes op 't spoor nasporen.
 Hier zit een Harders knaap, gerust in 't gras, en speelt
 Den veldtdeun op zyn fluit, terwyl zyn makker kweelt.
 Hier staat een boere meit, naar stem, en fluit te luistren,
 Vergeet bykans haar vee (den Dag reeds aan 't verduist'ren)
 Naar stal te dryven voor het vallen van den Nagt.*

Deberigten, die in twyffelagtige zaken maar gehouden moeten worden voor gissingen, zouden my al dikwils (zoo ik geen voorzigtige overweginge gebruikt had) in verwarring gebragt hebben; als by voorbeeld omtrent den berugten Konstschilder *Bartolomeus Breenberg*. Hier van wilden sommigen my verzekeren, dat hy tot Utrecht geboren, en de Meester van Korn. Poelenburg geweest zoude zyn.

* *Amarillis*, is niet zoo zeer een eigen naam als wel een naamgeving tusschen gelieven in gebruik geweest. Waarom ook L. Smits, in 't kantschrift op de Minnedichten van Naso zeit: *Dit zeit kwanzuis op bet Amarilletje van den kuisschen Mantuaan; zynde een liefhebber van Kastanjen, gelyk hy zelf verhaald in 't tweede Herdersgez, &c.*

Het eerste kon waar wezen, maar het laatste heeft geen waarschyntlykheid; aangezien dat Poelenburg geboren zynde 1586, en Breenberg gestorven 1660, al vry veele jaren in dien tusschentyd verlopen zyn voor eens menschen leven. Wy hebben daarom liever hem voorby gestapt, tot wy klaarder berigt van hem bekomen: en hebben alleen zyn naam gespelt, op 't einde van dit eerste Deel; om de Lezers met ernst te verzoeken, dat, zoo zy iets mogten weten aangaande zynen geboorteyd, en leven, (als mede van Gabr. Metzu. Ger. Terburg, of Gerard van Siil, Konstschilders, waardig een groote Rol op onzen Schouburgh, my mondeling, of zoo de zelve buiten de Stad wonen, door een brief daar omtrent berigten. Gelyk wy ons ook na 't zig toeschynt met schaarse berigten zullen moeten behelpen, ontrent Bartolomeus vander Helst, die met Gerard Dou, twee lichtende fakkels in de Konst, met het openen van ons tweede Deel, nevens hunne Beeltenissen staan ten Toneel te komen.

WY hebben reeds een goed getal konstschilders ten Toneel gevoert, veler verschillende wyze van penceelbehandeling gezien, en hunne klugtige levensrol hooren spelen. Zeker Picturaas konstschool heeft al menigerhande slag van konstkinderen aangekweekt.

Men mag in 't algemeen van deze konstschool zeggen: dat zy is een schatkamer, waar in alle de Beeltenissen van de zienlyke Natuur, levendig nagebootst, en de menigerhande bedryven der waereldingen zyn opgesloten, waar uit alle konstlievenden, hoe verschillig van neiging en zugt, hun keur en genoegte kunnen vinden. Sommi-

ge schryvers verkiezen waardige stof, anderen weer beuzelingen tot hun voorwerp: sommige versnyden hun pennen om Heldenlof te brommen, en hunne beroemde bedryven voor de vergetenheid op duurzaam perkament te printen: andere in tegendeel hebben zig afgeslooft op ik weet niet wat, zelf op den lof van den Ezel, en den Uil te beschryven. Beide bereiken zy hun oogwit, meer of min, na dat zy die stoffe volgens haren aart, en vereisten schryfstyl hebben weten voor te stellen.

Het een en ander, zoo wel het Heldhastige, als het potsige, kan den Lezer om de geestige vindingen vermaak geven, nochtans verdienen de eerste, naar mate van hun waardiger bespiegelingen, meerder roem.

'T lust ons *Joan Passerats* den schryver van *het ware lof des Uils*, van wegen zyn geschildert Uiltje te hoore: dat dus in vaerzen gebragt is.

*Een Uiltje (wie zou 't zoo verzinnen?)
 Zat geestig op zyn gat te spinnen
 Als d'oude Besjes by den haart:
 'K dagt by my zelf 'k wou wel een webben
 Van dezen draad gesponnen hebben.
 Zulk was my immers zoo veel waart,
 Als 't geen van Herkules gesponnen,
 Of van Sardanapaal, verwonnen
 Door ligte vrouwen, was gewrogt.
 Bekoorlyk Uiltje! geestig, aardig,
 En by den Athenienzers waardig
 Geschat, als Heiligdom gekogt,
 Om hunne Tempelen te cieren,
 En uit Godsdienstigheid te vieren;
 'K verwonder my niet dat gy spint;
 Maar lach steeds als ik gae bedenken*

*Dat pallas u die konst kwam schenken,
En boven alle Vooglen mint.*

Dus is het ook geleege met de Konstschilders, sommige zetten zig tot het verbeelden van grootse en deftige waereldsche gevallen: andere leggen enkel toe op klugt. *Dav. Teniers* heeft meer als eens zulk huisselyk bedryf, als het spinnen en diergelyke soort van handwerk door Apen verbeeld, zoo geestig dat die alzulk tafereel beschouden zig van lachen niet onthouden konden, terwyl zy onder die verbeeldingen, het menschen levensbedryf zoo geestig zagen afgeschetst. Ik heb een soldaten kortegaard door Apen van hem verbeeld gezien, en een weerga tot het zelve, waar in verbeeld werd een misdadige, die voor zyn Hopman te regt gesteld word. Deze Rechter zat in een kindere kakzetel zoo parmantig als een Boere Schout onder zyn Dorpraaden te pryken in de Nagt, gelykerwys de ouden plegen te vonnissen. Zyn Geregtsstaf vertoonde een lange Bengaalze geschilderde Tabakspyp: voor den zelveen verscheen de misdadige, die zoo eenvoudig langs zyn neus heen zag, als of hy 't niet had konnen gebeteren: Hy werd van twee Apendienders geknevelt met soldatelont, weerzyds vast gehouden, tusschen deze en den Richter stond de beschuldiger met een lange gefronste bek, als de verkens het stroo eeten. Vorders was het soldateleven, de gantsche toestel, en elk op zig zelveen zoo potsig gekleed en toegerust, in deze tafereelen vertoont, dat zelf een *Kato* zou gekokermuilt hebben, zoo hy zulks gezien had. Dus konnen ook de menigerhande potsige vertooningen van den koddigen *Jan Steen*, van wien wy in 't vervolg stalen zullen aantoonen, de aanschouwers doen lachen.

Men mag van gemelde Konstenaars zeggen als *Junius van Pyrcicus*, dat hy schynt verstands genoeg te hebben om het groote in de Konst te volgen, ten waar zake dat hy zig willens tot allerlei geringe dingen begeven hadde. Daar waren weinige die *Pyrcicus* in de Konst te boven gingen (zeit *Plinius*) maar ik weet niet of hem zyn voornemen bedorven heeft; want alhoewel hy een grooten lust tot slegte geringe dingen hadde, nogtans verkreeg hy hier in den grootsten lof. Hy schilderde *Baartscheerders*, *Schoenmakers winkels*, en *Ezeltjes*, en diergelyke dingen meer: zynde in deze dingen uit der mate vermakelyk, zoo dat de alderstatelykste tafereelen van andere konstenaars, minder plagten te gelden dan deze grollen van *Pyrcicus*. 'T is even dus ook met de penceelkonst van de voorgenoemde *Teniers* en *Jan Steen* gelegen. Hunne potsige tafereelen worden gretig gezogt en wel betaald, terwyl andere Konst traaglyk aan den man wil. En wy zyn ook met *Junius van gedagten* dat zulken geen vernuft ontbreekt om waardiger voorwerpen met roem te kunnen verbeelden, wanneer zy zig daar toe stelden, daar wy ook al stalen van gezien hebben. 'T is waar dat dusdanige tafereelen met potsige voorwerpen, den eenen tyd min, en den anderen tyd meer beminnaars aantreffen, en dat al de geenen die op een onsterfelyken naam hebben gedoelt, altoos zig met groote gedagten, en waardige verbeeldingen hebben opgehouden: maar wie kan de Natuurdrift paalen zetten? wy willen de zelve ook geen wet voorschryven; aangezien de konstlievenden zoo wel met het een als het andere gedient zyn, maar willen wel ten beste raden. Onderwyl denken wy aan 't zeggen van *Longinus*: *Het en is niet onmogelyk dat die genen welke den geheelen tyd hunnes*

levens ontrent geringe en gants slaafagtige bekommelingen verslyten, iets zouden uitrechten het welk de verwondering der volgende eeuwen kon verduuren. En dat een vrolyk gemoed (naar 't zeggen van Cassiodorus) altyd iets ongemeens uitwerkt, 't geen beide op onze klugtigen J. Steen kan toegepast werden, als die altyd vrolyk van geest, door zyn vernuft en penceel dingen heeft kunnen uitdrukken, zoo in opzigt van de natuurlyke verbeelding, als wyze van schilderen, die ver wonderinge verdienen. Van het eerste gezegde is elk die zyn konst kent bewust, en het laatste word bevestigd door twee stukjes, waar van de Heer de Meester tot Middelburg in Zeeland bezitter is die zoo uitnemen (naar het getuigen van den Konstschilder Nicolaas Verkolje) doorwrogt, en konstig uitgevoerd zyn, als ooit Ger. Dou gedaan heeft, waar door hy een eeuwig naam gemaakt heeft.

Beide zyn zy groote Meesters in de Konst geweest, en die elk in het byzonder hunne voorwerpen natuurlyk hebben weten te verbeelden. Maar ook is het te beklagen dat zulke groote Mannen in de Konst niet hebben toe geleid tot het verbeelden van waardiger voorwerpen, wat prys zou groot genoeg geweest zyn om de zelve te betalen?

De Historyschryvers die de gebeurde zaken aan de geheugenisse der volgende eeuwen schakelen, leveren ons menigte van grootmoedige bedryven, en gedachteniswaardige gevallen op, welke verdienen dat de grootste Konstenaars hun vleit, en konstpenceel daar op afslooven. By voorbeeld, verbeeld u eens *Zenobia* Koninginne van Asia, daar zy met haar twee Zonen, gevangen te Rome gevoert, den Zegewagen van *Aurelianus*

moet verzellen, om de menigerhande gemoetsdriften die in zulk een vertooning zig opdoen. De moet des Triumseerders: *Zenobiaas* stantvastig en onverzetbaar gemoet, in haar wisselvallig lot, waar van zy al voorens gezegt had, dat zy daar in niet konde overwonnen worden: de beweeglykheid der genen welke haar ongeval bejammeren: Anderen zyn 'er weer die haar val met een grimlag beschouwen, wanende dat de luister der verwinning als erfpagt Rome alleen toekomt.

Of Martius Coriolanus, daar zyn Vrouw en Moeder (bewogen door 't gekerm en de tranen der Romaninnen) hem te voetvallende smeeken, dat hy dog het verwoesten dier Stad en volk staken wil: en daar tegens over Martius in dien toestand, dat hy niet weet tot welken kant, of tot zyn staatzugtig voornemen of tot het verzoek van zyn Vrouw en Moeder, hy overhellen wil.

De Schilder kan zig daar in ook een ander tydstip voorstellen, of verbeelden (als by voorbeeld daar de Dichter zeit:

Hy heft zyn Moeder op, omarmt zyn Vrouw....)

zyn grootmoedig voornemen in zyn krachtigste drift gestuit. In afstand buiten de Legertent van den Veltoversten, kan men ook Roomsche Kerkmeesters en Piesters, (het gezantschap dat hy gehoor weigerde, en 't geen een wezentlyk deel van de kenbaarheid van die Historie helpt uitmaken) vertoonen, als verlangende wat uitslag de voorspraak van *Volumnia* en *Virginia* tot behoudenis der Stad geven zal, en Rome in 't blaau verschiet.

Of verbeeld Berenice, daar zy door last van den Roomschen Raad geboden het Vorstelyk Hof

te verlaten, van Titus Vespasianus afscheid neemt. Daar in de kragtige Hartstocht van liefde zig vertoont, op het punt van scheiden, en hoe Titus henen gaande zyne gemoetsdrift, en tranen, stryden tegen de Vorstelyke grootmoedigheid, voor het Hofgezin tragt te verbergen.

Strekt de genegenheid van den konstoeffenaar tot het bewerken van een woeliger tafereel, hy verbeelde *Eteokles* en *Polinices*, Zonen van Edipus Koning van Theben, uit *Jokasta* geboren, met de degens in hun vuist, twistende over 't Ryksbewint, en geeft agt op de hevige drift van toorn en wraakzugt in de wezenstrekken en 't gantsche gelaat. Aan den anderen kant de bezorgtheid van 't Hofgezin om het woeden te stuiten, en onder dat gewoel *Antigone* met *Jokasta* haar moeder, zoekende hare Zonen tot stilte te brengen met dus te smeeken:

Ach, Polinices daagt ge uw' broeder uit ten stryd!
Laat u door 't schreijen van Antigone bewegen;
Myn Zoon, omarm, omarm uw' Broeder, en verblyd
Uw' droeve Moeder; stort zyn bloed niet door uw' degen.
Kom, kom Eteokles voldoe uw' woord en pligt:
Vergun me dat ik weêr twee Zonen mag verëenen.

De Konstenaar kan het tafereel voorts vullen met het vertoonen van een Koninglyk Paleis, en byvoegzelen die zulke Historische verbeeldingen grootsheid en luister byzetten; wanneer zy volgens de Konst tot redding en welstand van de beelden geschikt worden. En om een denkbeeld van de verschillende gemoetsdriften in zulk een voorval te bevatten, wil ik den weet- en leergierigen raden met aandacht, voor hy 't penceel in de hand

neemt, het treurspel door *Racine* berymt te doorlezen.

Of heeft een Konstschilder lust tot verbeeldingen die van een stilder aart zyn, en waar in de gemoetsdriften zoo kragtig niet doorsteken, hy maale op zyn tafereel den Macedoner waereldvorst, daar hy aan *Apelles* tot belooning voor zyn konstwerk zyn geliefde *Campaspe* schenkt. Hy verbeelde *Alexander* als den voornaamsten persoon in 't midden van 't stuk, *Apelles* nevens hem, die hy zyn schoone aanbied, houdende met zyn linkerhand de regterhand van *Apelles*, en wyzende met de andere op *Campaspe*, die op een pragtige zetel gezeten, verbaast over dit vreemd voorval *Apelles* aanziet, die zig voor over bukt, en Alexander met een eerbiedig en neêrgeslagen wezen zyne dankbaarheid voor het waardig geschenk te kennen geeft.

Zeker een zeltzaam voorval; dog ik wil het den Lezer te rade geven, wie van beide, of Alexander, of Apelles best by dezen handel gestaan hebben? immers dit is 'er van, dat de meeste Konstschilders thans liever zouden willen dat hun Konstwerk met harde Ducatons geloont wierd, dan met een halfslete Hofpop.

Dog dit overgeslagen zeggen wy, om den afgebroken draad van onze redenvoering weer t' zamen te knoopen:

Indien nu zulke of diergelyke verbeeldenswaardige gevallen (gelyk 'er by menigte in de oudtydse schryvers zyn) met hunnen vereisten zwier, en onderscheiden gemoetsdriften door vaste en kenbare wezenstrekken, door een penceel van zulk vermogen als dat van *Jan Steen*, was afgemaalt, in die uiterste uitvoerigheid en kracht als dat van *Gerard Dou*, en aan elk deel in 't byzonder zoo veel tyd en ge-

dult aangewend was als hy aan zyn tapyten en teenwerk doorgaans besteed heeft: men zou op een tafereel, de Konst, in vele wyzen van schilderen verdeelt, en de volmaaktheid in vele voorwerpen verspreit, in een enkel kunstwerk zien te zamen gevloeit.

Maar wat zal ik zeggen? de gaven der Konst zyn zonderling gedeelt. De een bootst de natuur in 't ruuw, de andere in 't net na. Deze verkiest het waardigste, gene het geringste voorwerp der natuur, elk daar zyn drift hem na toe leid, en dat hem best ter hand staat; en die daar van afstapt loopt gevaar van zyn roem te verliezen, even gelyk iemand die niet zwemmen kan, en zig van grond begeeft gevaar loopt.

In de Redenmeesters en Letterwyzen vind men het even dus gestelt. Sommige hebben de gaaf van wel te schryven, andere van wel te spreken. *Asclepius* onder de Argiven, *Demosthenes* onder de Athenienzers, *Eschines* onder die van Rodus, *Cicero* by de Romeinen, waren boven mate welsprekent, dog wilden nimmer hunne *Oratien*, of Redenvoeringen in geschrift over geven, zeggende: *Dat zy de pen niet dorsten vertrouwen den roem dien zy door hunne tong verkregen hadden.*

Om weder tot de Konstschilders te keeren, zeggen wy: dat wy niet alleen hebben ondervonden, dat dezelve doorgaans voorwerpen tot hun bespiegelingen gekeurt hebben, die met hun aart over een quamen: maar stemmen ook met *Fr. Junius*: *Dat de konstenaars hunnen arbeid ontrent zoodanige dingen gelukkiglyk hebben besteed, tot welke zy door een heymelyke toegeneigtheid der natuur wierden geleit, waar van wy't bewys niet veer hoeven te zoeken, maar gereed aan de hand in J. Steen bevestigd zien.*

De ouden hebben daar doorgaans agt op genomen, en uit de werken geoordeelt, van wat aart den maker was. *Parrhasius* schilderde doorgaans niet als tafereelen van ontucht, (van welke stukken by *Suetonius* in 't leven van *Tiberius* gemeld word) waar uit hy besloten heeft, dat hy zyn gantsche vuile wyze van leven daar door te kennen gaf. Dog ik wil dit tot geen vaste regel te boek stellen, zoo min als om dat *Androcydes* by zyn *Scylla* de visschen zoo wonder natuurlyk hebbende afgemaalt, hy daarom voor een grooten visvraat gehouden wierd, en de byzondere lust dien hy daar toe hadde, hem te pas gekomen was in 't schilderen van dezelve, 't Welk *Plutarchus* aanhaald Sympos lib. 4 quaest. 1. Maar wel, dat onder alle voorwerpen, dat gene, waar op de genegenheid kragtigst werkt, volmaakter dan eenig ander verbeeld word. *Plinius* geeft ons daar een zoet voorbeeld tot bestempeling van 't geen wy zeggen aan de hand in zyn XXI Boek daar hy zegt: *Pausanias* verliefte zynde op *Glycera* heeft een schildery naar gelaten die *Stephanoplocos*, dat is, kranvlegteresse genaamt wierd, en om dat hy de zelve met een zonderlinge toegeneigtheid tot *Glycera* had gemaakt, zoo geviel dit elk, en werd onder alle zyne kunstwerken het beste gekeurt, en hoog geroemt.

Dewyl het dan dus gelegen is, dat door de verschillende neigingen, deze op dit, gene op wat anders doelt, en dat het geen van iemand uit een natuurlyke geneigtheid verrigt word, 't best gedaan word; zoo willen wy (als gezeyt is) ons daar niet tegen zetten, willen alleen de schilderjeugt die het nog onverschillig is, tot wat voorwerpen zy zig wend, en nog niet door gewoonte aan geringe dingen verslaaft is, raden, zig tot waar-

dige bespiegelingen te gewennen, naar het voorbeeld van *Aristoteles*, die niet afhield van *Protogenes* aan te manen dat hy de daden van den Grooten Alexander zoude afmalen; ten aanzien van de eeuwigduurende roem dezer dingen, enz.

Of eindelyk willen wy aanpryzen Bybelsche geschiedenissen die menigvuldig in getal menigerhande keurstoffen opleveren, als aan de menigvuldige geschilderde en in print verbeelde tafereelen te zien is: inzonderheid het nieuwe Testament, daar een Konstschilder een open veld vind om in te weiden, en uit te keuren zulke voorwerpen waar aan hy toonen kan wat zyn penceel in de Konst vermag, zoo ontrent de Historien, als de natuurlyke verbeeldingen van den veranderlyken aart der tydstonen van den dag en nagt, welke naar mate der verschillige ligten de voorwerpen met verandering van koleuren temperen; een waarneming dienstig om aan te duiden op wat tydstonde zulks 't geen de konstenaar verbeeld is voorgevallen. Of lust hem grazige valeijen, Landschappen, stille wateren, onstuimige Zeen, Bergen met groen bewosse kruinen, die hoe veerder hoe meer door de tusschen lugt als met een blaau floers bedekt worden te verbeelden, daar 's keur t'over. Of dunne wolken waar in de voorwerpen allengs door verdikking of afstand verflaauwen. Als in opzigt van dit laatste de Hemelvaart van Christus; waar aan ik gedenkende, teffens ook gedenk aan die fraaije gelykenis die een Dordrechtse Dichter daar op gemaakt heeft, waar door hy met zyn pen, als door verven, het verdwynen van den Heiland Jesus uit het oog van zyne jongeren dus afschildert:

*Gelyk een Adelaar zyn wieken
Met vreugde klapt, wanneer hy 't licht*

*Der Zonne met een hel gezicht,
Ziet in het nugtere oosten kriecken,
Dat moedig naar het zuiden klimt,
Wyl hem door de uitgespreide schachten
De zonnestraal in de oogen glimt.
Hy vliegt het naa met snelle krachten.
Tot hy allengs al klynner schynt.
En eind'lyk voor ons oog verdwynt.*

In een andere Redenvoering zullen wy ter proef brengen wat de leiding vermag ontrent zulken die van een lagen geest zyn, en of die door deftige voorbeelden aangespoort bekwaam gemaakt kunnen worden tot groote ondernemingen in de Konst.

Berecht.

Tot dienst van den Lezer hebben wy hier agter aan gevoegt een NAAMLYST der KONSTSCHILDERS en Aanwyzing tot byzondere zaaklykheden de Konst betreffende: geestige Antwoorden, potseryen enz. in de levensbedryven der Konstschilders aangemerkt, in dit eerste Deel: als ook een NAAMROL van de Beeltenissen der Schilders, gelyk de zelve volgens de letteren A B C, en de Bladwyzing volgen, en van de byzondere platen; dienende inzonderheid voor de Boekbinders, om de zelve op hare regte plaats in te voegen.

Naamlyst der schilders en Schilderessen.

A.

<i>AChtschellinks (Lucas).</i>	217
<i>Aelst (Evert van).</i>	228
<i>Aelst (Willem van).</i>	228
<i>Alsloot (Daniel van).</i>	222
<i>Antonisze (Kornelis).</i>	22
<i>Artois (Jacques van).</i>	368
<i>Artvelt (Andries van).</i>	217
<i>Asch (Pieter Janze van).</i>	235

B.

<i>Babuer (Theodoor).</i>	221
<i>Bailii (David).</i>	118
<i>Bakkereel (Gillis en Guiliam).</i>	218
<i>Bakker (Jakob).</i>	336
<i>Balen (Henrik van).</i>	81
<i>Bartels (Gerret).</i>	220
<i>Bega (Kornelis).</i>	349
<i>Bemmel (Willem van).</i>	343
<i>Berckman (Henrik).</i>	158
<i>Bie (Adriaan de).</i>	152
<i>Biezelingen (Christiaan Janze van).</i>	122
<i>Bloemaart (Abraham).</i>	43
<i>Bloemaart (Adriaan).</i>	44
<i>Bloemaart (Hendrik).</i>	44
<i>Bloemaart (Kornelis).</i>	45
<i>Blok (Daniel).</i>	88
<i>Bol (Ferdinandus).</i>	301
<i>Borgh, (Henrik vander) de oude.</i>	115
<i>Bossaert (Thomas Willeborts).</i>	357
<i>Bramer (Leonard).</i>	164

<i>Bray (Jakob de).</i>	176
<i>Bray (Salomon de).</i>	175
<i>Breenberg (Bartolomeus).</i>	369
<i>Brentel (Frederik).</i>	222
<i>Breugel (Joan).</i>	85
<i>Bronkhorst (Jan van).</i>	231
<i>Bronkhorst (Pieter).</i>	135
<i>Brouwer (Adriaan).</i>	318
<i>Bruggen (Henrik ter).</i>	133
<i>Brun (Augustyn).</i>	222
<i>Bylert (Joan).</i>	235

C.

<i>Champanje (Philips de).</i>	223
<i>Coixi (Michiel).</i>	25
<i>Cossiers (Johannis).</i>	235
<i>Crabeth (Dirk).</i>	26
<i>Crabeth (Wouter).</i>	26

D.

<i>Dac (Joan).</i>	34
<i>Delff (Jakob Willemsz).</i>	61
<i>Delff (Kornelis).</i>	61

<i>Delff (Rochus).</i>	61
<i>Delff (Willem).</i>	61
<i>Del Mont (Deodatus).</i>	96
<i>Deneyn (Pieter Pietersz).</i>	172
<i>Diepenbeek (Abraham van).</i>	289
<i>Druivestein (Aart Janze)</i>	60
<i>Dyk (Antoni van).</i>	179

E.

<i>Egmont (Justus van).</i>	223
<i>Elshaimer (Adam).</i>	52
<i>Emelraad.</i>	356
<i>Erasmus (Desiderius).</i>	17
<i>Erpard (Karel).</i>	296
<i>Es (Jakob van).</i>	217

F.

<i>Feddes (Pieter).</i>	132
<i>Fouchier (Bartram de).</i>	338
<i>Francart (Jacques).</i>	162
<i>Francois (Lucas).</i>	55
<i>Francois, (Peeter) Lucasz.</i>	253
<i>Franks (Sebastiaan).</i>	51
<i>Fransz (Pieter).</i>	42

G.

<i>Gaud (Hendrik).</i>	55
<i>Geest (Jakobus de).</i>	220
<i>Geest (Wybrand de).</i>	147

<i>Gentilesco (Horatius).</i>	80
<i>Godewyk (Margarita).</i>	316
<i>Goijen (Jan Josephszoon van).</i>	170
<i>Graasbeek (Joost van).</i>	333

H.

<i>Haan (David de).</i>	222
<i>Hals (Dirk).</i>	92
<i>Hals (Frans).</i>	90
<i>Hals (Herman).</i>	95
<i>Heem (David Davidze de).</i>	210
<i>Heem (Joan de).</i>	209
<i>Heil (Daniel van).</i>	236
<i>Heil (Jan Baptist van).</i>	344
<i>Heyden (Jakob vander).</i>	222
<i>Hoek (Jan van).</i>	78
<i>Hoek (Robert van).</i>	345
<i>Hoey (Jan de).</i>	23
<i>Hofman (Samuel).</i>	77
<i>Holsman (Hans).</i>	222
<i>Honthorst (Gerard).</i>	149
<i>Hoogstraten (Dirk van).</i>	159

I.

<i>Jakobsz (Hubrecht).</i>	178
<i>Janszen (Abraham).</i>	79
<i>Janszen (Pieter).</i>	356
<i>Jordaans (Jaques).</i>	154
<i>Jorisz (David).</i>	21

K.

<i>Kamphuizen (Dirk Rafelsz).</i>	123
<i>Keerings (Alexander).</i>	130
<i>Klerk (Henrik de).</i>	221
<i>Knuffer (Nicolaes).</i>	233
<i>Koeberger (Wencelaus).</i>	115
<i>Koning (Salomon).</i>	344
<i>Koogen (Leendert vander).</i>	350
<i>Kool (Laurens van).</i>	31

<i>Kouwenberch (Kristiaan van).</i>	236
<i>Krayer (Gasper de).</i>	123
<i>Kuffeus (Kornelis Ysbrantse).</i>	30
<i>Kuik, (Jan van) Wouterszoon.</i>	49
<i>Kuil (Gysbert vander).</i>	33
<i>Kuip (Aalbert).</i>	248
<i>Kuip (Jakob Gerretze).</i>	237

L.

<i>Laar, (Pieter van) anders Bamboots.</i>	359
<i>Lanen (Kristoffel en Jakob vander).</i>	221
<i>Lastman (Pieter).</i>	97
<i>Lievensz (Jan).</i>	296
<i>Linschoten (Adriaan van).</i>	145
<i>Lis (Jananders Pan).</i>	205
<i>Lis (Joan vander).</i>	129
<i>Loon (Pieter van).</i>	216
<i>Loon (Theodoor van).</i>	189
<i>Lucasz (Peeter Francois).</i>	253
<i>Luik (Dammori van).</i>	288

M.

<i>Mahue (Guiliam).</i>	221
<i>Mander, (Karel van) Karelszoon.</i>	251
<i>Marcelis (Otto).</i>	357
<i>Mattys (Abraham).</i>	222
<i>Mierevelt (Michiel Janze).</i>	46
<i>Mierevelt (Pieter).</i>	163
<i>Molyn (Pieter).</i>	215
<i>Momper (Judocus de).</i>	188
<i>Monniks, of Monix.</i>	275

<i>Moreelse (Paulus).</i>	49
<i>Mytens (Daniel).</i>	189
<i>Mytens (Johannes).</i>	356

N.

<i>Neefs (Pieter).</i>	221
<i>Nicolai (Isaak).</i>	36
<i>Nieulandt (Guiliam).</i>	121
<i>Nieulant (Adriaan).</i>	42

O.

<i>Oort (Adam van).</i>	37
<i>Orley (Bernard van).</i>	24
<i>Orly (Leonard van).</i>	288
<i>Ostade (Adriaan van).</i>	347
<i>Ostade (Izaak van).</i>	347
<i>Ovens (Juriaan).</i>	273

P.

<i>Parcelles (Johan).</i>	213
<i>Parcelles (Julius).</i>	213
<i>Paudis.</i>	273
<i>Pepyn (Marten).</i>	78
<i>Pinas (Jakob).</i>	214
<i>Pinas (Jan).</i>	214
<i>Plas (Pieter vande).</i>	219
<i>Poelenburg (Kornelis).</i>	128
<i>Potma (Jakobus).</i>	149
<i>Primo (Ludowicus anders Louis).</i>	253

Q.

Quellinus (Erasmus).

291

R.

<i>Rabuer (Theodoor).</i>	221
<i>Ravesteyn (Johannes van).</i>	188
<i>Rheni (Remigius van).</i>	216
<i>Rogman (Roelant).</i>	173
<i>Rombouts (Theodoor).</i>	174
<i>Rubbens (Petrus Paulus).</i>	62
<i>Rykaard (Marten).</i>	217
<i>Ryn (Rembrandt van).</i>	254
<i>Ry (Pieter Dankers de).</i>	250
<i>Rysen (Warnard van).</i>	129

S.

<i>Salart (Anthoni).</i>	221
<i>Sandraart (Jakob).</i>	291
<i>Sandrart (Joachim).</i>	276
<i>Savry (Jakob).</i>	56
<i>Savry (Roelant).</i>	56
<i>Schoten (Joris van).</i>	130
<i>Schovarts (Christoffel).</i>	153
<i>Schut (Kornelis).</i>	77
<i>Schuurmans (Anna Maria).</i>	313
<i>Snayers (Pieter).</i>	150
<i>Snellinks (Johannes).</i>	35
<i>Snyers (Francois).</i>	84
<i>Soutman (Pieter).</i>	76
<i>Spelt (Adriaan vander).</i>	34
<i>Stalbermt (Adriaan).</i>	87
<i>Stevens (Antony Palamedesz).</i>	304
<i>Stevens (Palamedes Palamedesz).</i>	303
<i>Stokade (Nikolaas de Helt).</i>	364

T.

<i>Teniers, (David) de jonge.</i>	345
<i>Teniers, (David) de oude.</i>	114
<i>Thoman (Jakob Ernestus).</i>	132
<i>Thomas (Jan).</i>	290
<i>Tilburg (Egidius van).</i>	222.
<i>Tomberg (Willem).</i>	30
<i>Torrentius (Johan).</i>	137
<i>Tulden (Theodoor van).</i>	290
<i>Tybout (Willem).</i>	30

V.

<i>Uden (Lukas van).</i>	158
<i>Utrecht (Adriaan van).</i>	177
<i>Vadder (Lowys de).</i>	216
<i>Valkert (Warnard van den).</i>	215
<i>Valk (Pieter de).</i>	120
<i>Veen (Octavio van).</i>	38
<i>Velde (Esaias vanden).</i>	275
<i>Velde (Jan vanden).</i>	275
<i>Velde (Willem van den).</i>	354
<i>Venne (Adriaan vander).</i>	136
<i>Verhaegt (Tobias).</i>	45
<i>Verhaest (Aart).</i>	33
<i>Vertangen (Daniel).</i>	129
<i>Verwilt (Francois).</i>	129
<i>Vliet (Henrik van).</i>	121
<i>Vliet (Willem van der).</i>	121
<i>Vos (Kornelis de).</i>	188
<i>Vosmeer (Jakob Woutersz).</i>	118

<i>Vos (Paulus de).</i>	291
<i>Vos (Simon de).</i>	235
<i>Vrye (Dirk de).</i>	34

W.

<i>Waal (Jan de)</i>	42
<i>Waal (Kornelis de).</i>	153
<i>Waal (Lukas de).</i>	146
<i>Wilde (J. de).</i>	149
<i>Wildens (Joannes).</i>	218
<i>Willaerts (Abraham).</i>	368
<i>Willaerts (Adam).</i>	60
<i>Willigen (Pieter vander)</i>	287
<i>Witt (Emanuel de).</i>	282
<i>Wolfart (Artus).</i>	189
<i>Wulfhagen (Frans).</i>	273

Z.

<i>Zachtleven (Herman).</i>	340
<i>Zachtleven (Kornelis).</i>	342
<i>Zaenredam (Pieter).</i>	174
<i>Zegers (Daniel).</i>	140
<i>Zustermans (Justus).</i>	291

EY NDE.

LYST der voornaamste zaken en byzonderheden in dit eerste Deel van den *Schouburgh der Konstschilders* beschieven; om alles op zyn plaats te kunnen vinden.

IN hoe grooten agting en waarden de Schilderkonst oudtyts by Grieken geschat wierd.	2. 3
Wie al van overoude tyden af over de Schilderkonst en der zelve oeffenaars geschreven hebben.	3. 4. 5
De Reden welke de Schryver hebben aangespoort tot den aanvang van dit Boek.	7
Op wat wyze de Schryver de levensbeschryving der Konstschilders, aan die van <i>K. v. Mander</i> schakelt.	10. 11
Voorbeelden van Schilders welke langzaam en vaardig hebben geschildert.	165. 166
De Penceeltrekstryt tusschen Apelles en Praxiteles, en een dergelyk tusschen Ant. van Dyk en Fr. Hals.	89. 90
Wedspel tusschen Knipbergen, J. v. Gojen en J. Perselles.	166. 167
Vremde wyzen van teekenen by gelegenheid van een geestig voorval met <i>la Fage</i> beschreven.	168. 169
Hoe een Konstschilder zekerder gaat in zyne verbeeldingen wanneer hy in een zelve geval Historyschryvers, dan de Dichters volgt, en de reden waarom.	203. 204
Schilderkonst; hoe door Oorlogen en Inlandsche beroerten gedrukt.	41. 42.
Hoedanig de Konstschilders oulings by de grootste Waereltvorsten zyn geacht geweest.	238. 239
Hoe door de Keizer Maximiliaan geadelt, en by wat gelegenheid, aangewezen.	240
Hoe de Gilden en Broederschappen oudtyts de een of ander heilig toegevoegt werd, aan de welke zy op gezette tyden Godsdienstig plechtigheden bewezen.	241
Het konstgenootschap van St. Lucas te Dordregt opgerecht 1642; en door wie.	238

Geestig voorval wanneer de Keurvorst 246. 247. 248
van Beyeren tot Antwerpen op de
Konstkamer onthaalt weerd, beschreven.

M. Mierevelt verkrygt door zyn Konst van 47
Hertog Albertus, in de hevigste
vervolging vryheid van Godsdienst.

Gevaarlyk geval van Dirk van 160. 161
Hoogstraten in Duitsland.

Jan van Kuik Wouterze, werd om de 51
belydenis van zyn geloof verbrant.

Uil, kwaad voortteeken voor Kamphuizen. 125

Beteekenis van 't woort Tyran. 83

Hoedanig onder de Heidenen de 99
Offerdieren wierden gekranst wanneer
de zelve voor den outaar gestelt, of ter
slachtinge geleid wierden.

Offerstier moest wit wezen die voor
Hemelgoden geslacht wierden, en
pikzwart

- wanneer de zelve aan een onderaardsche Godheid geoffert werd. 100
- Een zwyn wierd aan *Venus* op de Bruiloften om de voortteeling te begunstigen, aan *Ceres* om dat zy de akkers niet omvroeten zouden geoffert, een zogende Bigge aan de Grensgod *Terminus*, en aan *Jupiter* een zwyn, schaaap en stier, alle vyf jaren. 109. 110
- Aan de Tuingod *Priapus* wierd jaarlyks een Ezel, en de ingewanden aan *Vesta* geoffert. 110
- Menschslachting op de Feestdag van *Saturnus*, ontsproten uit misduiding van het Orakel. item.
- Aan *Bachus*, wierd een Ram of Bok geoffert, en de rede waarom. 111
- Alle de gereedschappen Slachtbyl, Messen, Schotelen, Kroezen, Wierookkandelaar, de Kiekenkevie, Wichelstaf, Altaar en Tempelcierselen, en wat voorts tot den toestel der Heidensche offerhande behoorde, beschreven en in print verthoont. 104. &c.
- De Feestdagen van *Mars* en *Venus* wierden van de mannen in vrouwen gewaat, en van de vrouwen in mannen kleederen geviert. 305
- en de reden waarom. 306
- Menigerhande verbeeldingen van *Jupiter*, *Venus*, *Diana*, *Mercurius* enz. aangewezen. 307. 308. 309. 310
- Fabel van *Pan* en *Seringa* verklaart. 157
- Wie *Pomona*, *Vertumnus* 80 *Amarillis*, *Andromeda* en *Faëton* was 206. zyn val in vaerzen afgeschetst door J. v Vondel, en L. Rotgans. 207
- Dryvoetschragen; wat gebruik de zelve hadden, haar gedaanten aangewezen op een penning van Vitellius, Antoninus en M. Lepidus. 143
- Altaar van Hoornen door *Apollo* te Dedos gebout, geestig op de mannen toegepast. 108
- 't Kleederscheuren by de oude Hebreënen in gebruik. Om welke rede, en op wat 101

onderscheiden weizen 't zelve
geschieden, aangetoont.

Oudtydse wyze van Dooden begraven 189. 190. 191. 192
zoo by Joden als Heidenen, nevens de
verschelige omzwachtelingen der Lyken,
uit oude bestempelingen betoogt, en door
een printverbeelding vertoont.

Aanwyzing der misslagen begaan in 't 193. 194. 195
verbeelden van het Kruis van Christus.

En in de wyze van het zelve te dragen. 196

Dat ook de Booswichten die met Christus 197
gekruist wierden, ook een opschrift der
beschuldige boven hun hoofd gehad
hebben, betoogt.

Bericht ontrent de gedaanten der 199. 200
Grafsteden.

De herkomst der Graftschriften, en tot wat 200. 201
einden de zelve in gebruik zyn gekomen,
aangewezen.

Aan de vinding van 't Heilig Kruis door 279
Helena weinig geloof toegeschreven.

ook het verhaal van Longi-

- nus, die de zyde van Christus met een speer doorsteken heeft, tegen gesproken. 281
- Wat *Lala* van Cycicus, *Mariette Tintoret*, *Propertia*, *Claudia Stella*, *Sappho*, *Aspasia*, *Teano* van Creta, en *Arete* berucht gemaakt heeft. 311. 312. 313
- Potsige bedryven van Adr. Brouwer. 325. 326. 327
- Is tweemaal begraven. 332
- Kluchtspel van *Bamboots* te Rome voorgevallen beschreven. 361. 362
- Geestig Huwlyks verzoek van een Juffrouw aan de Konstschilder van der Koogen potsig afgeslagen. 351
- Geestige wyze van de laatste afscheitkus van Bega aan zyn beminde. 349
- Dionysius rooft uit spotterny de goude mantel van *Jupiter Olympius*. 305
- Potsig bedryf ontrent Fr. Hals gepleegt. 93
- 't Kluchtspel van Adam en Eva door Rembrant gestoort. 256
- Belachlyk byvoegzel agter de Beeltenis van Kleopatra geschildert. 103
- Stekelig antwoord van *Rafael* tegens *Mich. Angelo*, en van *M. Angelo* tegens de Paus. 78
- Grootmoedig antwoord van Rubbens aan *Jan Duc de Bragance*. 69
- Geestig antwoord van Ant. v. Dyk aan de Koningin van Engeland. 187
- Van Rubbens aan de *Alchemist Brendel*. 73
- Van een Beeldsnyder aan zyn Biegtpaap. 127
- Van een Satyr aan zyn huiswaart. 157
- Van een Schilder als hem een tafereel van St. Lucas vertoont werd. 293
- Potsig antwoord van A. Brouwer aan zyn huiswaart. 125
- Slecht antwoord van Adr. van Linschoten aan een Predikant. 146

- En van Em. de Wit aan de *Consul* van de Koning van Denemarken en aan *G. Laires*. 284
- Hoe het *Tydstip* in een Historie van de Schilders moet waargenomen worden. 365
- En de misslagen daar ontrent begaan door verscheiden voorbeelden aangewezen. item.
- Hoe, zoo iemand met nut na 't naakte leven teekenen wil, hy zig voor af moet oeffenen naar teekeningen en pleister van de beste meesters; zoo om de spieren der menschen lichamen als het schoonste van het schoone te kunnen onderscheiden. Wort ook een zekeren weg aangewezen om de gemoedsdriften door vaste kentrekken in der menschen wezens te verbeelden. 263. 264. 265. 266
- Hoe dat sommige Schilders even als de Dichters waardige en grootse voorwerpen, andere weer het veragteste, of enkel potseryen hebben verbeelt met voorbeelden betoogt. 372. 373
- En eindelyk de Schilderjeugt tot het prysselykste aanspoort. 379

Naamrol Van de Beeltenissen der Konstschilders en Schilderessen. In het I. Deel.

Plaat A Pag. 16.
 DESID. ERASMUS. DAV. JORIS. JOHAN SNELLINGS.
 Plaat B Pag. 26.
 DIRK EN WOUTER CRABET.
 Plaat C Pag. 44.
 ABR. BLOEMAART. AD. ELSHAIMER. AD. VAN OORT.
 Plaat D Pag. 62.
 P.P. RUBBENS. HENDR. VAN BALEN. ROEL. SAVRY.
 Plaat E Pag. 84.
 FR. SNYDERS. JAN BREUGEL. KORN. SCHUT.
 Plaat F Pag. 90.
 FR. HALS. WENSL. KOEBERGEN. LUC. VAN UDEN. WYBR. DE GEEST.
 Plaat G Pag. 128.
 KORN. POELENBURG. DAN. SEGERS. J. TORENTIUS. P. VALK.
 Plaat H Pag. 154.
 JAQUES JORDAANS. JAN VAN GOIJEN.
 Plaat I Pag. 164.
 L. BRAMER. DIRK. V. HOOGSTRATEN. SALOM. DE BRAY.
 Plaat K Pag. 183.
 ANT. VAN DYK. JAN DE HEEM.
 Plaat L Pag. 225.
 PHIL. CHAMPANJE. P.J.V. ASCH. JAN V. BRONKHORST.
 Plaat M Pag. 272.
 ANN. MARIA SCHUURMANS. JAK. BAKKER. REMBRANT.
 Plaat N Pag. 294.
 JAN LIEVENS. PALAMEDES. ERASM. QUELLINUS.
 Plaat O Pag. 326.
 ADR. BROUWER. JURJ. OVENS. KORN. BEGA.
 Plaat P Pag. 342.
 HERM. EN KORN. ZACHTLEVEN. DAV. TENIERS.

Plaat Q Pag. 348.

ADRIAAN VAN OSTADE.

Plaat R Pag. 358.

OTT. MARCELIS. PIET. V. LAAR. NIKOL. DE HELT STOKADE

Pag. 104.

Alle de gereedschappen, Slachtbyl, Vilmessen, Kroezen, enz. van de Heidenen
in hun Offerdienst gebruikt, in Print vertoont.

Pag 258.

Printverbeelding van de mannen van Emaus.

EYNDE.

De groote schouburgh Der Nederlantsche konstschilders En schilderessen. *Tweede deel.*

DAt Ouders aangaande hunne Kinderen, en opzieners ontrent de minderjarigen wel naar hunne beste meeninge tot nut der zelve besluiten kunnen nemen van hen dit of dat tot hun beroep, 'tzy Konst of handwerk, te laten leeren: maar dat de natuurdrift, wanneer die in de lente van hun jaren met kragt opwelt, en de genegenheid zig een weg verkiest tot hun kostwinning, veel zekerder het wit van hun bedoelingen treft, en hun geluk bewerkt, zal dit volgende levensverhaal bevestigen.

[Gerrit Dou]

GERRIT DOU uit Friesland herkomstig, dog geboren tot Leiden in 't jaar 1613 op den 7 van Grasmaand, (wiens Beeltenis hier voor in de Plaat A boven die van Bartol. van der Helst staat) was de Zoon van Douwe Janszoon een Glazemaker

van zyn Ambacht, en zyn Moeder Marytje, Jans Dochter genaamt. Deze ziende zulk een drift en begeerte in den jongen tot de Schilderkonst, hebben hem in den jare 1622 besteed by *Bartholomeus Dolendo*, een Plaatsnyder, om de beginselen der Teekenkonst te leeren, en na 't verloop van een en een half jaar by den konstigen glasschryver *Pieter Kouwenhorn*, op dat hy die zelve Konst mogt leeren, om ze daar na in zynen winkel te oeffenen. Twee jaren of wat meer was hy by dezen Pieter, en had in dien tyd zoo toegenomen, dat zyn Vader hem in zyn winkel by zig gehouden en gebruikt heeft tot het glasschryven, en glasmaken, waar door hy hem groot voordeel aanbragt. Dan ziende dat hy zoo onbesuist, en buiten eenigen schrik, in het opklimmen naar de glazen was, zoo in 't stellen van nieuwe, als stoppen van oude, was hy t'elkens niet buiten vrees, dat hem eenig ongemak daar door zoude gebeuren. Over zulks nam hy besluit (hoewel tegens zyn wil, en tot zyn schade) van hem de Schilderkonst te laten leeren, en besteede hem, nu vyftien jaren oud zynde, den 14 van Sprokkelmaand 1628 by den toen al vermaarden *Rembrant*, by welken hy gebleven is omtrent drie jaren, in welken tyd hy zoo veer gevordert was, datmen aan de beginselen wel zien konde, dat 'er (inzonderheid in 't kleen en uitvoerige) wat goets te wagten stond, of van hem te gemoet te zien was.

Velen hebben zig verwondert dat uit de school van *Rembrant* zulk een eel konstpenceel ontsproot; dog die zyn niet bewust dat *Rembrant* in zyn eersten tyd uitvoerig geschildert heeft, gelyk wy dat in zyne levensbeschryving door verscheide stalen hebben aangewezen.

t.o. 2

Wat nu vorder onzen GERARD DOU aanbelangt, hy schilderde alles met de grootste lydzaamheid, en gedult naar 't leven, door een met draden ruitswyze bespannen raam; een behulp voor die zig het uit de vuist teekenen, niet toebetrouwen. Dog deze kruk is (om dat men zig daar aan door traagheid van veel te teekenen, gewende) by ieder verbannen; waarom ook myn meester *Hoog straten* zelf 't gebruik van den passer (behalven daar 't noodwendig was, als in gebouwen) wraakte, zeggende: *Men moest het oog tot passen gewennen.*

[Joachim Sandrart]

JOACHIM SANDRART, schryver van de **Teutsche Academie** verhaald: *dat hy met P. van Laar anders Bamboods, GER. DOU eens ging bezoeken, die hen wel ontving, en vertoonde, 't gene hy van zyne konstwerken zoo ten halven als ten vollen voltooit had, 't welk zy prezen, en inzonderheid zyn gedult in 't bewerken van een bezemstok; daar op hy antwoorde, dat hy nog wel drie dagen werk daar aan hadde. In dien tyd had hy geschildert het Pourtret van den Konstminnenden Heere Spiering zittende als voor of in zyn Kabinet, daar nevens aan zyn Vrouw, en zyner Vrouwen Moeder die haar een boek overreikte, 't welk zoo verwonderlyk uitvoerig geschildert was, dat men het naauwlyks alles met de oogen konde zien (waarom hy ook al van zyn 30ste jaar af vergrootglazen gebruikte) dog was niet heel gelukkig in de gelykenis der wezens: en gemelde Huisvrouw van den Heere Spiering verklaarde, dat zy voor de eene hand die op den leenstoel ruste vyf dagen had gezeten. Dit benam den menschen den lust om zig van hem te laten uitschilderen; waar om hy ook wel meest eigen ordonnantien gemaakt heeft, daar hy veel stilleven in te pas bragt, en 't leven 't geen*

hy daar nevens gebruikte, voor hun gedult in 't lang zitten rykelyk betaalde. Gemelde Spiering gaf hem 1000 gulden Jaarlyks en betaalde daarenboven nog voor ieder Konststukje zoo veel geld, als het tegens zilver geleid, wegen mogt. Hy maakte zyne penceelen zelf, vreef zyn verwen op glas, en bewaarde dezelve met veel zorg voor stof. Dus ver Sandrart. Men zou uit deze beschryving eerder besluiten dat dezelve tot spot dan tot zynen roem geboekt was.*

'T is byna ongelooflyk, als wy agt geven op de uitvoerigheid zyner penceelwerken, dat een man zoo veel in zyn levenstyd kan uitwerken, 't geen ons verzekert dat hy byzonder naarstig zyn tyd in agt moet genomen hebben. En wat zyn Konst aanbelangt die roemt zelf 't vernuft van haar bewerker. Ook is 'er geen Konst welke zoo algemeen goedgekeurd word; waarom dezelve ook tot ciersel van alle berugte konstkabinetten tot een hoogen prys word opgekogt; en over zulks zou het te vergeefs wezen den Lezer ergens heen te wyzen. Dog is dat stukje van velen voor het beste van zyne konstwerken gehouden 't geen de Heeren van de Oostindische Maatschappy van hem kogten, voor 4000 gulden, en aan Karel den tweeden als hy van hier naar Engeland overging om de Kroon te aanvaarden, te schenk gaven. Anderen zeggen: dat de Heeren Staaten dit konststukje aan den Koning Karel in 't jaar 1660, als hy in zyn Ryk was gekomen, vereerden, 't welk zy voor een groote som

* Dit bevestigt ook P. Angel in zyn *Lof der Schilderkonst*, zeggende pag. 23. *G. Dou die jaarlyks om dat hy den Heere Spiering de eerste aanbtedinge van zyne Konststukken doet, 500 Karolus guldens tot vergeldinge krygt. Dog zy verschillen in 't begroote van den prys.*

gelds gekogt hadden uit het berugte kabinet van den Heer de Bie, zyn grooten Mecenat. In het zelve stond verbeeld een Vrouwtje met haar Kindje op den schoot, en een meisje dat met het zelve speeld. Dit stukje is naderhand door Koning Willem uit Engeland vervoert en op 't Loo geplaatst, maar waar het thans is weet ik niet: maar wel dat het grootste van zyne konstwerken thans in Holland bekend, tot Amsterdam by de Weduw van den konstlievenden Jakob van Hoek hangt, zynde binnen de lyst gemeten hoog 3 voet, en breed 2 voet 6 duim. Daar worden in verbeeld twee kamer vertrekken. In het voorste, dat een konstig geschildert tapyt tot een voorhangsel heeft, vertoon't zig een Vrouwtje dat een Kindje de borst geeft, daar nevens een wieg en ander teenwerk, een tafel met een tapyte kleetje, en op dezelve een sierlyk zilver verguld lampet, een kopere kerkkroon en meer ander stilleven. In het tweede vertrek doet zig een Barbiers winkel zien, een Boer die van de huig word geligt, daar een oud Besje by staat te huilen, met nog meer andere beeltjes. De twee opslaande deuren vertoon't aan de eene zy een Studeerkamer en daar in een oud Man die by kaarsligt de pen versnyd. Aan den anderen kant ziet men een schryf- en rekenschool met kinderen aan verscheiden tafels, die overkonstig door verscheiden kaarsen, en een lantaren beschenen worden. 't Een en ander, en elk in 't byzonder, is natuurlyk konstig, kragtig en zoo uitvoerig geschildert als het kan bedagt worden. De buitenkant der deuren die dit konsttafereel sluiten, is konstig beschildert met de beeltenissen van de vrye konsten, in 't graau door Coxie.

'T is te beklagen dat 's mans vernuft niet op

grootse bespiegelingen toegeleid, en zyn penceel tot het verbeelden van waardiger en prysselyker voorwerpen gezet heeft: maar 't is vergeefs geklaagt, of gewenst; aangezien het zoo niet is, en geen veranderinge daar ontrent vallen kan, door dien hy al met zyne tydgenooten naar 't duister graf verhuist, niet meer in wezen is. Twee bedenkykheden zyn 'er, die men gist dat oorzaak geweest zullen hebben, waarom hy altyd op 't verbeelden van kleinigheden heeft blyven hangen; als eerst dat hy zig zoo stip aan 't volgen van 't leven gewent had, dat hy niets buiten het zelve konde, of wilde doen, (agtervolgens het voorbeeld van Michael Angelo Caravaggio*, daar de genen welke zig tot allerhande Historische verbeeldingen in laten, by wylen in veele dingen naar hun vast denkbeeld moeden t'zeil gaan; of dat zyn geest tot die hoogte niet heeft kunnen doordringen, en dus (in opzigt van de verkiezingen zyner voorwerpen) zig in de laagte gehouden. De Filosoof Bion, tydgenoot van den Macedonier Koning Antigonus zeide niet onaardig: (hoewel in een ander opzigt) *Gelyk de Vryers van Penelope, wanneer zy met haar geen spraak kosten houden, by de dienstmaagden bleven zitten; alzoo brengen ook de genen, wanneer zy de Filosofie niet kunnen vatten, hunnen tyd over met beuzelen.* Maar wie kan besluiten dat het met hem dus of anders geweest is? Dog dit is zeker: dat hy door zyne wyze van doen de Waereld ten wonder strekt, en van alle konstoeffenaars moet geprezen worden,

* Caravaggio. Waar meê hy word onderscheiden van Mich. Ang. de Bonarote. Dit heb ik 'er verzuimt by te schryven, wanneer ik hem in dit zelve opzigt ten voorbeeld bragt. In 't eerste Boekdeel pag. 262.

boven alle welke in zyn tyd op uitvoerig schilderen hebben toegeleid; om dat hy met het penceel meer heeft geteekent, en getoetst, als anderen die met verzagten en verdryven hun doel zogten te beschieten. Waarom zyn penceelwerk een groote kragt heeft, zelf veer af; daar in tegendeel de penceelwerken, op eene andere wys behandelt als in een mist verdwynen.

Hy stierf in goeden ouderdom, en liet veel geld en roem na.

[Nicolaas vander Hek]

In dezen tyd, en al vroeger, was in vollen bloei NICOLAAS VANDER HEK, van wien *van Mander* op 't laatste blad van zyn Schilderboek gedenkt met deze woorden: *Te Alkmaar is ook een Nicolaas vander Hek van 't geslagt van Marten Heemskerk, en Discipel van Jan Nagel, een goed Schilder byzonder in Landschappen. Van Mander heeft hier den spyker (als het spreekwoord zeit) op 't hoofd geslagen. Want dat hy een goed meester in 't schilderen van Beelden en Historien is geweest, getuigen nog verscheiden van zyne penceelwerken: Nogtans was hy grooter meester in 't schilderen van Landschappen. Tot Alkmaar op 't Raadhuis in Schepens Kamer, zyn van hem thans nog te zien drie stukken. Het eerste verbeeld den Baljuw van Zuidholland, daar hy om zyne Koedievery door bevel van Graaf Willem, bygenaamt de Goede, het hoofd word afgeslagen. In het tweede zietmen afgebeeld hoe Cambyses den onregtvaardigen Rechter levendig doet villen, en den Zoon op den Rechtstoel gezet, met des Vaders huid omhangen, doet pryken. En in het derde stuk vertoont zig de Koning Salomon, daar hy het geschil tusschen de twee Hoeren over het levende Kind beslegt, en naar rechte vonnist.*

Ook is by Henderik Nolleman van hem een groot stuk te zien, zynde een Boerekermis, geestig van schikking en vinding van allerhande potseryen, en agter het zelve een konstig Landschap.

Tot Egmond op de Hoeve by den Heer A. le Fevre is van zyn penceel een groot Tafereel van Cebes, en in 't zelve de Beeltenis van den vermaarden Wiskonstenaar Adriaan Matius, voor wien men geloof dat hy dit geschildert heeft. En by den Heer G. van Vladderakken, voorzittent Schepen, is een groot stuk van hem te zien, waar in zig op den voorgrond de Beeltenissen van eenig Stamhuis vertoonen. Ter regterhand dieper in 't stuk een vermakelyk Boschgezicht, en daar in verbeeld Johannes de Dooper predikende, met een menigte toehoorders; ook een stil asloopt water willende de Jordaan verbeelden. Dit alles is naar de konst zuiver, goed van houding en kragtig geschildert.

Hy was een van die, welke in den jare 1631 het Konstgenootschap van St. Lucas tot Alkmaar hielpen opregten.

[Marten Heemskerk vander Hek]

MARTEN HEEMSKERK VANDER HEK, Zoon van Nicolaas vander Hek, en Neef van *Marten Heemskerk* naar welken hy dezen zynen Zoon dede noemen, kwam in St. Lucas Gild den 8 van Herfstmaand 1653, en werd Regent van 't zelve in 't jaar 1654.

Hy schilderde alleen Landschappen, dog zoo goed niet als zyn Vader, en maakte inzonderheid zyn werk van de aloude Hollandsche Kasteelen en Sloten, even als R. Rogman, na te bootsen. Onder andere heeft hy dikwerf, en op verscheiden wyzen het Slot en de Abdye van Egmond, zoo als het zig na de laatste verwoesting doet zien, door zyn penceel veroot.

[Bartholomeus vander Helst]

Om dezen tyd werd ook de Fenix der Nederlandsche Pourtretschilders BARTOLOMEUS VANDER HELST tot Haarlem geboren, wiens Beeltenis in de Plaat A onder de Beeltenis van Ger. Dou, en nevens het zelve twee brandende fakkels, ten teeken dat zy twee groote lichten in de Konst zyn, gezien worden.

By wien hy de Konst geleerd heeft weet ik niet, maar wel dat hy een uitnemen Meester in 't schilderen van Pourtretten is geweest, waar van de bewysstukken nog in wezen zyn.

Onder de menigte van zyne konstig geschilderde Beeltenissen steekt uit het groote Schutters stuk, thans op des Krygsraats kamer gejaarmerkt 1648, waar in de Heer Korn. Joh. Witzen als Bevelhebber voor aan zit. In dit stuk is het naakt, zoo natuurlyk, helder en gloeijent, de onderscheiden stoffen der bekleedingen onderkennelyk in haar aart waargenomen, Goude en Zilveren kelken, en andere Feest- en Discierselen zoo uitvoerig natuurlyk en konstig geschildert, dat men zig daar over moet verwonderen. Waarom ook de Schryver van *den Wegwyzer door Amsterdam* op pag. 454. heeft aangemerkt: *Dat een Groot kenner en Liefhebber van de Konst, in 't byzyn van verscheiden Heeren zig liet ontvallen: Zoo 'er Schildery aanbiddelyk is in de Waereld, zoo hoeft men naar geen andere Landen te gaan, om beter voorwerp te zoeken.*

Den grooten lof welken Godfried Kneller, Ridder Baronnet en Hofschilder van Engeland, over dit konststuk uitgesproken heeft sparen wy om elders in te lassen.

By den Heer Jan de Graaf Heer van Polsbroek hangt een klein stukje waar in vier pourtretten overkonstig geschildert zyn, zynde de af beeldsels van

de vier Doelmeesters, 't zelve dat van hem in 't groot geschildert, hangt in de Kolveniers Doele op de Zaal boven den schoorsteen. Ook zietmen tot Amsterdam en elders veele enkele pourtretten die uitvoerig en konstig geschildert zyn.

Jan Vos laat zig op de Afbeelding van Juffr. KONSTANCY REINST, door VANDER HELST geschildert, aan den zelfden dus hooren:

Op, Duitsche Apelles, op, verschyn met puik van verve:

Want REINST verwagt u om te leven op 't panneel.

Een geestig ommetrek vereischt een wis penceel.

Natuur vertoont in haar Vrouw Venus en Minerve.

Zoo ziet men glans en geest, dat zelden beurt, gepaart.

Hoe! is dit leven?..neen: want REINST, heel braaf van aart,

Vertoont zig hier van verf. ô Loffelyk vermogen!

Wie 't oog door verf bedriegt heeft eerelyk bedrogen.

Hy woonde in dien tyd te Amsterdam in de Doelestraat, *won veel geld, was graag by gezelschap, bad geen geneigtheid tot Italie, was vergenoegt met zyn Konst, en Stad, (zeit Sandrart) en had tot Jaren gekomen (wie is 't aller uren even wys?) een Jonge Vrouw getrouwt, by welke hy een Zoon won, die mede een Pourtretschilder werd, en zyn Vader op het loffelyke spoor wel na ftapte, maar te veer agter gebleven is om aan hem te gedenken.*

[Jaques Wabbe]

Dat onze nabuurige Steeden tot Noorden gelegen in vroegen tyd en voorts niet misdeelt zyn geweest van brave Konstoeffenaars, zulks zal thans en in 't vervolg blyken. Hoorn een dier oudste

Steden heeft uit zynen schoot voorgebragt den Konstschilder J A Q U E S W A B B E . Deze was een goed Pourtret- en Historieschilder zoo wel in 't levensgroot, als kleender. Te Hoorn in 't Proveniërs Hof zietmen van hem geschildert, de Historie van Joseph in vier stukken konstig en kragtig naar dien tyd. De konstige Schilder in waterverf *Johannes Bronkhorst* heeft een stuk van hem gehad waar in verbeeld stond de Historie. van Jefta, gejaarmerkt 1602. Wanneer hy gestorven is, weet ik niet.

[Jan Albertsz. Roodtseus]

Zyn Stadt- tyd- en Konstgenoot J A N A L B E R T S Z . R O O D T S E U S was een vermaart Schilder van levensgrooten pourtretien, en daar in zoo veer gekomen dat velen dezelve zoo waardig van Konst hebben geschat als die van *Bartolom. vander Helst* waar aan wy zoo even gedagthebben: dog dit, eer ik myn toestemming daar aan zou geven, moest eerst ter proef gebragt, en met malkander vergeleken worden, daar ik wel lust, maar geen tyd of gelegenheid toe gehad heb.

Hy was een Leerling van *Pieter Lastman*. Te Hoorn in de oude en nieuwe Doelen zyn verscheiden gezelschappen van Schutters door hem geschildert, die byzonder geroemt worden, getekend 1651, 1652, en 1655, wanneer hy veertig jaren oud was. Hy was een man zedig in zyn gedrag en byzonder naarstig in zyne oeffening; en liet een Zoon na J A K O B U S genaamt. Deze was een Leerling van den ouden *de Heem* wiens wyze van schilderen hy wonder wel wist na te bootsen, zoo dat hy in zyn tyd geld en agting aanwon; dog was van een zwaarmoedigen geest bezeten, waar uit sommigen, die aan de *Predestinatie* geen geloofslaan, besluiten dat hy zyn levensdraad ver-

kort heeft. Hy stierf ontrent den jare 1681, oud zynde vyftig jaren.

Gelyk onder de Dichtkundigen, de een zig tot het trompetten van Heldendaden, en andere ernstige gevallen, op het voorbeeld van den Mantuaanschen Maro; anderen wederom tot vrolyke Minnedeunen en fabeldichteryen als Nazo: sommigen zig tot Bybelstof, anderen tot klugt; deze tot blyde Huwlyksdeunen, en gene in tegendeel hunne pennen tot droeve Lyk- en Treurzangen hebben gewent, en elk in zyn verscheiden verkiezinge te pryzen is, ook met dus te doen de Konst, en Zangberg opbouwt en dienst daar aan toebrengt: even dus is het ook in opzigt der Schilderkonst, en der zelve behandelaars (daar niet min veranderingen in opzigt van 't verkiezen der voorwerpen te bespeuren zyn) gesteld.

[Bonaventuur Peeters]

BONAVENTUUR PEETERS geboren te Antwerpen in 't jaar als boven, schilderde Zeestormen, en Schepen door velerhande droevige Zeerampen in nood van vergaan. Hoe Eoöl in grammen moede door zyne stormwinden de Wolken van vier oorden perst, en tot een drukt, dat zy met een vervaarlyk geloei van Blixemen en Donderen uitbarsten, met slag op slag de Zeilen, Masten, Stengen en den romp der Zeehulken rammeyen, dat de splinters den Matrozen om de ooren stuiven, die in dien nood hun veege sterfuur met beklemden lippen voorspellen. Dan weer hoe Neptuin gestoort op den trots der Zeerotsen het pekkel beroert, en uit de onmeetelyke diepten tegen dezelve met zyn drietandige gaffels aandryft, de bovenste toppen met het schuim bespat; en hoe de Schepen in die branding

vervallen, gints en herwaard geschokt, eindelyk zig te barsten stooten: volk en goed in gevaar van omkomen gebragt word, vertoonende zig menigten van menschen op eenig gesloopt wrak; terwyl andere weer door 't zwemmen hunne lyfsberginge zoeken. Of ook wel weer hoe de schipbreukelingen aan eenig bevolkt strand, hun wedervaren met opgeschorte schouderen verhalen, en om bystand bidden enz. Deze en diergelyke droevige voorwerpen heeft hy in hunne vertoonzelen zoo eigentlyk weten uit te beelden; als ook, Lucht, Water, Klippen, en Stranden zoo natuurlyk te schilderen, dat hy geoordeelt wierd de beste in zyn tyd, in die wyze van schilderen, te wezen. Hy stierf 1652.

[Franciscus Wouters]

Hem volgt zyn Jaar- en Konstgenoot, FRANCISCUS WOUTERS dog gants verschillig in verkiezing; want gelyk hy het droevige ten voorwerp nam, zoo was in tegendeel deze op vrolyke, aangename en oogstreelende voorwerpen gesteld. De gronden van zyn werken zyn meest Landschappen, of Bosschen die door dichte kruinen een aangename lommer maken; waar in somtyds een naakte Venus, met haren lieven Adoon, of eenige Minnekozery van Veldnimfen met Satyrs, of de vlugt van Siringa voor den boxvoet Pan, en diergelyke voorwerpen laatzien. Welk alles hy met zoo wonderlyke bevalligheid en Konst heeft weten te schilderen, dat hy daar door by den Keizer Ferdinand den tweeden in groote agtinge was. Hy is in den jare 1637 met des Keizers Ambassadeur in Engeland geweest, daar hy by die gelegenheid zyn brave Konst meê deed zien. Van daar komende heeft hy zig te Lier zyne geboorteplaats nedergezet. Dog een wyl daar na is hy naar Antwerpen vertrokken daar

hy ook gestorven is, in den jare 1659. Hy had de Konst geleerd by den berugten *Pet. Paul. Rubbens*.

[David Rykaert]

DAVID RYKAERT geboren te Antwerpen in 't jaar 1615. Heeft de Konst geleerd by zyn Vader, van wien *Korn. de Bie* in zyn gulden Kabinet der Konstschilders op pag. 100. zeit:

*Niet min en was vermaard Jan Wildens in de Boomen;
En RYKAERT in 't gebergte, en losse waterstroomen,
Dat al het geen Natuur kan schenken aan den Mensch
(Byzonder in de Konst) dat deden zy naar wensch.*

DAVID hield zig in den beginne ook aan die verkiezinge en wyze van schilderen: maar met zyn vyftigste jaar veranderde hy zoo van keure als wyze van schilderen, en men zag hem als een tweeden Helschen Breugel, allerhande snakeryen by vuur en kaarslicht, ook vreemde vertoonselen van spoken, helsche gezigten en somtyds ook een St. Anthonis tentatie schilderen, waar in al die geestige verzonnen Duiveltjes voor het kruis van dien Heilig (dienende tot zyn schutsengel) hals over kop de vlugt nemen, en als rag voor den wind wegstuiven. En hoe schrikkelyk diergelyke voorwerpen zyn, nogtans heeft hy dezelve zoo geestig, en konstig weten te schilderen dat de Aartshertog Leopoldus, en meer andere Princen en Grooten, dezelve hebben gezogt om hunne Konstkabinetten daar meê op te cieren.

[Lucas Francois]

LUCAS FRANCOIS de Jonge, geboren te Mechelen in 't jaar 1615, was vermaart van wegen zyn schilderen van Historien en Pourtretten. En aan zyne handeling van penceel en stout

en kragtig schilderen is wel te zien, dat hy behalven Zyn Vaders leerlessen ook die van den berugten *Pet. Paul. Rubbens* gehad heeft. Hy heeft langen tyd in Vrankryk geweest, daar hy gelegenheid hadde van verscheiden Princen, en Princessen te schilderen. Hy is altyd ongetrouwt gebleven. Immers was hy nog in vryen staat tot zyn vyf en veertigste jaar 1660.

[Frans Menton]

FRANS MENTON wiens geboorteyd wy niet weten, hebben wy op zyn sterf jaar willen gedenken, het welke is geweest, (volgens 't beduid van zyn Grafzerk in de groote Kerk agter den Predikstoel tot Alkmaar) in 't jaar 1615 op den 24 van Lentemaand. Vorders weet ik van hem niet, als dat *van Mander* van hem meld in 't leven van *Frans Floris* op pag. 161. B. aldus: *François Menton van Alkmaar of daar wonende, is een goed Meester in allen deelen van de Konst ook een goed Teekenaar en Plaat snyder & c.*

[Mathys vanden Berg]

De ervaring leert, dat, wanneer de Konstzugt in een geslagtstam ontstaat, niet zelden afzetsels van gelyken aart daar uit voortspruiten, het geen bevestigd word door de volgende Levensbeschryving van

MATHYS VANDEN BERG, geboren in den jare 1615.

Zyn Vader *Jan vanden Berg* geboren tot Alkmaar, van jongs tot de Konst geneigt, werd by *Hend. Goltzius*, om daar in op vaste gronden onderwezen te worden, besteld; maar dezès Vader een Schoolmeester zynde, die met 'er woon naar Brabant vertrokken was, moest Jan als onderkoning met de plak het Ryk een tyd lang helpen bestieren, en het penceel voor de pen verwisselen. Egter nam hy in zyn tusschentyd de penceeloeffening naarstig waar, te meer alzoo hy gele-

gentheid vond om by *Rubbens* te verkeeren, die het Konstvuur meer en meer in hem aanstookte, en zoo veer in deszelfs gunst te dringen, dat hem die tot Rentmeester en Opzigter over zyne Landgoederen stelde, uit welken hoofde hy zig meest tot Yperen moest onthouden, daar onze MATHYS geboren is, dog heeft zyn meesten levenstyd in zyn Vaders geboortestad gesleten.

MATHYS dan van natuur meê genegen tot de Konst, vond door zyn Vader gelegenheid om de zelve by den vermaarden *P.P. Rubbens* te leeren, en werd geen van zyn gerinste Leerlingen.

Hy was een vast teekenaar, en onophoudelyk bezig, zelf tot in zyn ouderdom, met naar 't leven en de beste Schilderyen, die hem voorkwamen, te teekenen.

Dog zyn geest door 't gestadig naarvolgen van anderen verwent, was een beletsel om iets uit zig zelf te ondernemen, of eigen vindingen te maken: immers men vint van hem wel een overvloet van brave namaaksels, maar zelden iets van zyn eigen uitvindinge.

Veelmalen teekende hy in zynen oeffentyd het afbeeldsel van zynen Vader, in allerhanden stand en kleeding, waar van nog sommige teekeningen onder de Teekenkonstminnenden berusten.

Hy kwam tot Alkmaar in St. Lucas Gild op den eersten van Wiedemaand 1646, en overleed daar in den jare 1687.

[Thomas van Wyk]

De Stad Haarlem, die onder de Hollandsche Steden roemen kan, dat zy het grootste getal Konstschilders voortgebracht heeft, zag ook in den jare 1616, binnen hare wallen den vernufteling

TOMAS WYK te voorschyn komen, die wel onder de brave Schilders van zynen tyd gestalt

mag worden. Van zyn penceelwerken heb ik 'er vele met vermaak beschouwt, waar in hy geestige Italiaansche Zeehavens, vol gewoel van Beeldjes, Koopmanschappen, Scheepen enz. verbeeld had: ook Roomsche markten waar op zig een potsige zelfverkooper met al zyn aangapers; Italiaansche Postuurmakers, Konstspeelders of Guichelaars, Fruit- en Groenstallen, en agter de zelve grootse gebouwen en Palleizen deden zien, door hem zelf in Italiën naar 't leven afgeteekent. Geestig wist hy ook Zeestrandjes, en daar by Vrouwtjes die den visch in korven op haar hoofd, of anderzins naar de markt torschen, te verbeelden; ook Laboratorien, of Goudmakeryen, met hun fornuizen, kroezen, pannen, glazen, en eene onbedenkelyke menigte van gereedschappen tot de stokerij behoorende, en dergelyke voorwerpen: die alle zoo geestig van hem bedagt, konstig geschikt, vast geteekent, vet, toetsende, en gloeiende geschildert zyn, dat dezelve Konst een hooger prys verdient, dan zy thans gelden mag.

Zyn konstlust heeft den printlievenden eenige kleine stalen van zyn vernuft, door eigen wyze, van etsen in koper, naar gelaten.

Onzen TOMAS WYK heeft een Zoon naargelaten JAN WYK genaamt, die een braaf Bataljeschilder was, wiens bloeityd zyn Vader met verheuging heeft gezien, aangezien hy zevenmaal tien jaren bereikt heeft voor dat hy kwam te sterven.

JAN WYK, die wel zyn besten levenstyd in Engeland heeft doorgebracht, schilderde ook Jagterijen te paerd, inzonderheid Hartejagten. Jan Smit heeft een van de zelve in plaat gebragt, en Hend. Careé, (die hem in den jare 1692 en 93,

in Engeland gekent heeft) heeft my verhaald; dat hy het levensgrootte paerd, waar op het Beeld van Frederik Hertog van Schomberg zit, en het Plan van de Batalje in 't verschiet ('t geen door gemelde J. Smit konstig geschraapt in print uitgaat) ten dienste van *Godf. Kneller* (die alleen 't pourtret van den Hertog gemaakt heeft) met veel roem geschildert heeft.

Hy was te Londen getrouwt, en is daar ook gestorven.

De bevinding heeft door menigerhande, zoo oudtydze als jongere voorbeelden doen zien, dat, menschen die tot eenige voornamen oeffeningen geboren zyn, de neigingen daar toe, al vroeg met het ryzen van hunne lentezon hebben doen blyken. Dus heeft men wanneer dit driftvuur op geenderhande wyzen te stuiten was, op vasten grond met het¹ Maasorakel besluit gemaakt, dat zulke dan eerst regt tot die oeffeningen, daar hunne geneigtheid toe overhelde, bekwaam waren.

[Govert Flink]

'T volgende voorbeeld zal dit gezegde ten overvloed bewaarheden.

GOVERT FLINK geboren te Kleef, in de Wintermaand van 't jaar 1616: vond zig van het begin zyner jeugt geneigt tot de Teekenkonst. Zyne Ouders die voornemens waren een Koopman van hem te maken, hadden hem (wyl hy nog te jong was om buiten hun opzigt tot zulk beroep te bestellen) in een voornamen zyden stoffe winkel binnen Kleef besteed. Maar 't leed niet lang of zyn Patroon klaagde dat hy meerder werk van Mannetjes en Beesjes op 't papier te teekenen maakte

* Erasmus.

t.o. 18

dan van 't geen den winkel aanging. Dus zyn Vader hem hier over met harde bejegeningen te keer ging, en zulk doen strikt verbood. Dog hy, schoon hy zyn Vader in alle andere bevelen gewoon was eerbiedig te gehoorzamen, konde nogtans in dit geval zyne geneigtheid niet bedwingen, maar dezelve groeide in tegendeel te sterker aan, te meer wyl hy kennis hadde gemaakt met een Glasschilder, dien hy, wanneer hem vryheid van te mogen uitgaan vergunt wierd, op zyn winkel ging bezoeken, zoo om hem te zien werken als ook zelfs wat te teekenen. Dit deed de zugt tot de Konst vermeerderen, en de lust tot het geen zyn Meesters winkel aanging verminderen; zulks hem de Patroon eindelyk t' huis zont, zeggende, men zouden best doen dat men van hem een Schilder maakte.

Zyn Vader die zeedig en gemaniert leefde, en Rentmeester dier Stad was, zeide: *Daar bewaart my God voor, dat ik myn Zoon tot een Schilder, hoedanige luiden meest alle Ligtemissen zyn, en een ongebonden leven leiden, zoude opvoeden.* Dus verbood hy zyn Zoon andermaal met goeden ernst, het teekenen geheel naar te laten, met belofte van hem eerstdaags te Amsterdam by een Koopman te bestellen.

GOVERT FLINK, die alzins met arentsoogen werd na gespoord, vond zig nergens vry als op zyn slaapvertrek, en wel dan wanneer die van 't huisgezin sliepen. Hy kocht voor zyn speelgeld, teekengereedschap en een vuurslag, en teekende gantsche nagten naar printen, die hy van gemelden Glasschryver geleent had, tot dat zyn Vader eens in den nagt wakker geworden, eenig licht vernam, opstont, en hem in zyn doen verraste, alles aan flarden scheurde wat hy vond, en hem

voorts met slagen naar zyn bed dreef.

Deze onvoorziene ontdekking veroorzaakte groote droefheid in hem, wyl hy zag dat het gantsche werk, als het spreekwoord zeit, de bodem ingeslagen was, en hy geen noodklager had, dan meergemelden Glasschilder, die hem dog niet helpen konde. Maar wat gebeurt 'er na verloop van eenigen tyd tot zyn geluk? Een *Lambert Jakobze*, Mennonist, of Doopsgezind Leeraar te Lewaarden in Friesland, komt te Kleef prediken en zyne Geloossgenooten daar omstreeks bezoeken. Dezen beroemt om zyne welsprekenheid en ingetogen leven, gingen de Ouders van GOVERT FLINK hooren; en waren boven maten gestigt door zyne prediking; en hoorende dat deze hier benevens een berugt Konstschilder was, werden van geheele andere gedagten als voorheen, en besloten ter zelve tyd gemelden *Lambert Jakobze* te spreken; gelyk zy ook met hem over een kwamen, dat hy haren Zoon met hem mede naar Lewaarden, in zyn huis en onder zyn opzigt, de Konst zoude leeren.

Gemelde FLINK heeft zedert dikwils verhaald dat hem van al zyn leven geen blyder of aangener tyding ontmoet was, dan toen zy hem deze boodschap bragten.

Te Lewaarden gekomen vond hy *Jakob Backer* een geschikt en yverig Jongman tot zyn byslaap en gezelschap in de Konst, die met hem (na dat zy nu zoo veer gevordert waren dat zy op eigen wieken konden vliegen) naar Amsterdam vertrok, daar FLINK, wyl hy daar zeer welvarende Bloedvrienden had wonen, ten eersten gelegenheid vond om proeven van zyn Konst te geven. Maar alzoo te dier tyd de handeling van *Rembrandt*

in 't algemeen geprezen weird, zoo dat alles op die leest moest geschoeit wezen, zou het de Waereld behagen; vond hy zig geraden een jaar by *Rembrant* te gaan leeren; ten einde hy zig die behandeling der verwen en wyze van schilderen gewende, welke hy in dien korten tyd zoodanig heeft weten na te bootsen dat verscheiden van zyne stukken voor egte penceelwerken van *Rembrant* wierden aangezien en verkogt. Dog hy heeft die wyze van schilderen naderhand met veele moeite en arbeid weer afgewent; naardien de Waereld voor 't overlyden van *Rembrant*, de oogen al geopent wierden, op 't invoeren der Italiaansche penceelkunst, door ware Konstkenners, wanneer het helder schilderen weer op de baan kwam.

Terwyl nu zyn Konstroem alom verspreid wierd, becroop hem de trouwlust; des hy het oog liet vallen op een Juffrouw van een oud en geagt geslagt, welker Vader te Rotterdam Bewinthebber der Oostindische Maatschappy was geweest, en die toen met haar Moeder, die Weduw was, te Amsterdam woonde. Deze van natuur begiftigt met verstand, een aanminnig wezen, en welgeschapen lichaam, ook niet misdeelt van geldmiddelen (beminlykheden daar men 'er vier mede zou kunnen uitrusten) kreeg hy tot zyn deel. Dan gelyk 'er niets bestendig op aarden is, zoo is hy ook niet lang bezitter van dit gelukkig lot geweest. Want zy kwam aan de Waterzugt, die zy voor haaren trouwdag al onderhevig was, (naar dat zy hem eenen Zoon ter Waereld gebragt had) te sterven in den jare 1649. 't geen hem in groote droefheid bragt, aangezien hy de waarde van zyn geluk uit het vermis leerde kennen, en 't zig egter als alle anderen moest getroosten. Want

*Het Noodlot luisterd naar geen kermen.
De Dood en weet van geen erbermen.*

Kort naa zyn trouwen had hy een groote schilderzaal met hooge ligten gebouwd, op welker bovenlyst de Borstbeelden der Keizeren geplaatst stonden, vorder vele fraaije afgietsels naar de geagtste marmere Antiquen, en tusschen beide met velerhande vremde gewaden, kleederen, harnassen, schieten steekgeweer behangen; als ook oude kostelyke fluweele, en andere met goud geborduurde behangsels die gekomen waren uit het oude Hof van den Hertog van Kleef: want hy was bijzonder in de gunst van Willem Keurvorst van Brandenburgh en Hertog van Kleef, Grootvader des tegenwoordigen Konings van Pruissen, gelyk hy ook verscheiden stukken voor hem, (als ook zyn portret buitengemeen los en geestig, egter uitgevoerd en dikmaal overschildert) gemaakt heeft, die den Vorst zoo wel bevielen, dat hy zyn portret met Diamanten omzet aan hem vereerde.

Hy genoot zedert ook veel vriendschap van Prins Jan Maurits van Nassouw Stedehouder van Kleefland, naderhand Veldmaarschalk van dezen Staat, die hem ook dikwerf, wanneer hy te Amsterdam was, kwam bezoeken, ook zelf vergasten. Hy had ook de eer van in de gunst te zyn van vele voornamen Heeren tot Amsterdam; en onder deze van de Heeren Borgermeesteren Kornelis, en Andries de Graaf, komende de laatste hem dikwils te zynen huize bezoeken; en by den eerstgemelden was hy zoo gemeenzaam in den ommegang, dat hy dikwils des avonds moede van schilderen, ongenood hem ging bezoeken. Ver-

mydende gezelschappen daar men onmatig dronk, kwam hy ook maar zelden in de byeenkomstplaats der schilders; en dan nog maar alleen, om dat het blyken zoude dat hy het niet versmaade, uit grootsheid.

Anderzints was hy van een vrolyken aart, en schoon hy zyn vermaak genoegzaam alleen in de Konst schepte, was hy niet wars van gezelschap: maar ontfing de genen, die hem kwamen bezoeken, minnelyk, voornamentlyk luiden van verstand en kennis, die hy gaarne (schoon hy ongelettert was) hoorde redenvoeren.

Wanneer hy des Sondags zyn Kerkpligt waargenomen had, besteede hy het overige van dien dag, om Konstenaren of Konstlievenden te bezoeken, en wel voornamentlyk de Heeren Ontfanger Uittenbogaart, en de Schepenen Pieter en Johan Six, die naderhand vele treffelyke Italiaansche Schilderyen en ook uitnemende papierkonst bezaten, gelyk hy zelfs ook een goed getal van Schilderyen, Teekeningen en Printen van de berugte Italiaansche en andere Meesters opgegadert had, welke byzondere wyze van yders behandeling hy niet alleen met een konstkundig oordeel menigmaal beschoude, maar ook het schoone wist uit te keuren en tot zyn gebruik te maken. Van deze Konst, wanneer die naar zyn dood verkogt wierd, zyn wel ontrent twaalf duizend gulden voort gekomen.

In zyn Weduwenaarsstaat schilderde hy nog twee Korporaalschappen van Schutters, waar van het eene nu nog te zien is op de groote Zaal nevens den Schoorsteen op de Kolveniers Doele tot Amsterdam. Dog zyn geest geneigt tot grooter ondernemingen en aangespoort door de Konst van

Rubbens en *van Dyk*, die hy te Antwerpen met veel opmerken had wezen beschouwen, wees de genen die hem pourtretten wilden laten schilderen naderhand af, naar *Bartholomeus vander Helst*, daar by voegende, dat die zoo wel als hy, hun genoeg zoude geven door zyn vleijend penceel.

Daar op maakte hy in het vertrek van Borgermeesteren het stuk voor de Schoorsteen daar Marcus Curius de geschenken der Samniten veragt, zig met een geregt van Rapen vergenoegt houdende. En na dit in de Raadzaal een groot stuk, verbeeldende Salomon, God om wysheid biddende. Zedert ook een ander van gelyken inhoud, maar kleinder en met minder bywerk, waar mede hy zyne Geboortestad Kleef vereerde, waar voor Borgermeesteren, Schepen en Raden van gemelde Stad hem by schriften op den 29 van Oogstmaand 1659 bedankten. In deze stukken toonde hy niet alleen hoe zeer hy de grootsheid van ordoneren maar ook de koppeling of schikkinge der beelden, voor en boven malkander verstond, en dat hy kragt in zyne Schilderyen wist te brengen, zonder eenige bonte of harde koleuren tot behulp te nemen.

Door deze Konststukken een grooten roem bekomen hebbende, liepen nu alle zyne gedagten alleen op het maken van groote werken, gelyk hem dan ook in Slagtmaand van 't gemelde jaar 1659, door de Heere Borgermeesteren der Stad Amsterdam aanbesteed wierden, acht stukken om te dienen in acht hoeken der Galery van het Raathuis, en nog vier andere wat kleinder om in de bogen geplaatst te worden. Hier toe maakte hy reeds met veel lust en yver de modellen. In de acht groote, stonden verbeeld te worden, de oorlo-

gen, die wel eer de oude Batavieren onder Klaudius Civilis gevoert hebben tegens de Romeinen. En in de vier andere stukken, de vier Helden, die roemwaarde zaken ten voordeel van hun Vaderland uitgevoerd hebben; als onder de Hebreen David en Simson, en onder de Romeinen M. Curtius, en Horatius Cocles.

Als nu zyn geest met de uitvoeringe dezer werken zwanger ging: beliefte het den Almagtigen dit voornemen te stuiten, door een koorts die hem overviel, waar op een braking volgde, waar door hy binnen den tyd van vyf dagen, dezer Waereld overleed, op den 2den van Wintermaand 1660, maar even 44 jaren oud.

Op deze ontydige dood speeld de Prins der Nederduitsche Dichteren (welke een vriend van FLINK was, en hem dikwils kwam zien) in dat vaers dat onder deszelfs portret van A. Blooteling gesneden uitgaat, aldus:

*Dus leefde Apelles FLINK, te vroeg de Stad ontruikt,
Toen hy, behandvest van haare edele Overheden,
Het Heerlyk Raathuis met Historien zou bekleeden,
Gelyke Tacitus van ouds heeft uitgedrukt,
Die Romanen stryken leert voor 't regt der Batavieren.
Bekranst dien Schilderheld met eeuwige laurieren.*

Welk printbeeld wy gevolgt hebben in de Plaat B. 1.

Dezelve dichter heeft ook verscheide van zyne voorname Konststukken door een vaers vereert; als de verbeelding van de gestrengte krygsregtoeffening van Titus Manlius Torquatus op het nieuwe Raathuis ter Admiraliteit te Amsterdam.

*Gestrenge MANLIUS gebied zyn' Zoon te regten,
 Die tegens Vaders last den vyand heeft bestreên.
 Het baat niet dat de Zoon verwinnaar blyft in 't vegten,
 De strenge Vader agt geen' Zoon; nog 's volks gebeên.
 Al word de Zegekans den vyand afgekeeken,
 Dat baat geen dienaar, die op 's Heeren woord niet past.
 Het Krygsregt kent geen bloet, nog luistert naar geen smeeken.
 Zoo leert een dienaar stip te volgen 's Meesters last.*

Ook op dat voornaam Konststuk van hem op de Raadkamer boven den Schoorsteen ten Noorden, meer gemeld, verbeeldende Salomon daar hy God om wysheid bid enz. dit volgende vaers:

*Daar Salomons gebed, en offer God behagen,
 Word hem de Wysheid's nagts beloofd uit 's hemels troon,
 Met eenen Rykdom, Eer, en welgewenste dagen.
 Waar wysheid raden mag, daar spant de Staat de Kroon.*

Hy liet eenen Zoon ten erfgenaam na, dien hy met veel moeite de oeffening der Schilderkunst belette, om dat men bezwarelyk een groot Meester word, in een Konst daar men zoo veel moet weten en waarnemen, maar kweekte hem tot de studie, en schikte hem tot de Rechtgeleertheid. Egter werd in denzelven niet gedooft, de agting en liefde voor die Konst. Want die Heer

de zelve van zynen Vader overgeërft hebbende, heeft by een vergaderd een Zaal met de uitgelezenste Konststukken van oude Italiaansche Meesters, als *Titiaan*, den ouden *Palma*, *Permens*, *Carats*, *Guido*, *N. Ponzyn*, als mede van *A. van Dyk*, *Rottenhamer*, *P. Brill*, de Ridder *vander werf* enz. En tot meerder luister heeft hy daar tusschen nog geplaatst verscheide opregte marmere Antique statuen; wel eer gekomen uit de Konstkabinetten van den Hertog van Buckingham, de Heeren Reinst, en Borgermeester Six. In welke te beschouwen hy, (nu ontrent 70 jaren oud geworden) zyn grootste vermaak vind. Gelyk mede in zyne met yver vergaderde Italiaansche Teekeningen, en wel de beste uit de berugte Kabinetten van de Heeren van Bergesteyn, en Zuylichem. Gemelde Heer Nicolaas Antoni Flink heeft meermaal tegens zyne vrienden verklaart dat hy moede geworden in zyne bezigheden, omtrent zaken van meerder gewigt, nergens meer door verfrist word, als met het doorzien van de eene of andere zynere Portefolien met teekeningen; waar naar hy zyne afgebroken bezigheden, als uitgerust, weder hervatten kan.

[Pieter Pietersz Nedek]

Agter hem verschynt de fraaije Landschapschilder PIETER PIETERZE NEDEK, zyn Jaargenoot. Dog ik weet van den zelve niet te zeggen, als dat hy een Leerling van *P. Lastman*, een Amsterdammer van geboorte, en omtrent 70 jaren oud (nog ongetrouwt zynde) gestorven is.

[La Tombe]

LA TOMBE geboren tot Amsterdam in den jare 1616. Was van Reislust bevangen. Des reisde hy naar Rom en daar hy in 't oeffenen van de Konst een geruimen tyd doorbragt. In de Bent werd hem ten bynaam *Stoppertje* gegeven; om

dat zoo haast hy by zyne Landsluiden de Konstschilders in gezelschap kwam, hy straks sprak van een pyp toebak te stoppen.

Hy schilderde Beeldjes, en Gezelschappen, Italiaansche Bergwerkers en dergelyke soort van volk, waar by hy dan eenig fraai gezigt, 't zy van overblyfzels van Roomsche gebouwen, Grotten, Graven, of dergelyk te pas bragt. Hy stierf (na dat hy een geruimen tyd weder in zyne geboorte Stad gewoon had) in 't jaar 1676. Hy had ook een Broeder die een beminnaar van Schilderyen en Printkonst was, waar om 'er ook onder de Etskonst van *Rembrant* een printje uitgaat bekend by de naam van la Tombes printje.

[Hans Jordaans]

Nu volgt HANS JORDAANS, geboren te Delf in de Herfstmaand 1616.

Ik had wel gewilt dat ik van dezen wat had kunnen schryven, aangezien hy een groot Meester in de Konst geweest is. Hy was zoo zonderling vaardig in 't schilderen, datmen 't voor een spreekwoord in zyn tyd hield, *dat hy zyn beelden als met een potlepel opschepte*. Om welke reden de Roomsche Bent (by welke hy vele jaren verkeert heeft, en dus weinig van zyne werken hier te land gezien worden) hem doopte met den naam van *Pollepel*.

Of hy nu in zyn begin of op het eynde van zyn leven gebruik maakte van dus vaardig te schilderen weet ik niet. Maar tot Amsterdam is een stukje Schildery waar in men van hem verbeeld ziet: hoe Pharao met waagen en paarden in 't Roode Meir verdrinkt, geheel op de trant van *Rottenhaimer* geschildert. Waar van bezitster is, de Weduwe van den Advokaat Muis van Holy. Hy is te Voorburg gestorven, maar in wat jaar weet ik niet.

Sommigen willen dat de berugte LUCAS JORDAANS, dien men den *Napolitaan* noemt, en die in vaardigheid van penceel zyns gelyken niet gehad heeft, een Zoon van onzen HANS JORDAANS is: dien hy te Napels geteeld zou hebben; aangezien kennelyk is dat hy zyn meesten tyd te Rome, Venetien en Napels heeft gesleten.

Den Heere Jan van Beuningen tot Amsterdam heeft 9 stukken van LUCAS JORDAANS gehad vyf voeten hoog en 7 voeten breed, vol gewoel van Beelden en braaf geschildert, verbeeldende Moses die den Steenrots met zyn staf slaat, en ook daar hy de Kopere Slang opregt, en David en Abigaal: Pharao verdrinkende in 't Roode Meir: Jakob en Rebecca: De slag van Moses tegen de Amalekiten: Het oordeel van Salomon: De slag van Josua, en Ahazuerus en Esther. Waar van de Konstlievenden Sibr. vander Schelling het beste uitgekipt en gekogt heeft. Gemelde van Beuningen heeft my betuigt, uit ontwyfelbare berigten verzekert te wezen, dat hy elk der zelve stukken in twee dagen geschildert had. Ik geef het over voor dien prys als ik 't ontfangen heb, maar het is niet te gelooven, niettegenstaande dat 'er meer stalen van zyne uitstekende vaardigheid verhaald worden, als onder andere, dat hy van Napels door den Koning van Spanje gelokt, en voor de eerstemaal den Koning en Koningin gezien hebbende hun beider Afbeeldzels uit zyn denkbeeld geschildert, en den dag daar aan volgende, (bestemt om hem Ridder te slaan) de stukken vooruit zond aan den Koning tot groot verwonderen van 't Hofgezin. Dus was het niet buiten rede dat zy hem in Italiën den naam van *Luca va presta*, dat is, *Lucas loopt ras*, gaven.

Na dat deze eenige jaren te Madrid gewoont had, voelde hy zig weder tot Napels, en Rome geneigt. Maar de Koning hield hem van jaar tot jaar op met zeggen: *Als gy nog dit of dat Kunstwerk voor my gemaakt zult hebben*; en belonk hem, dan met een gespan schoone Muilezels, of iets anders boven de jaarlykze somme van 5000 Ducatons, tot dat hy stierf.

Onder zyne voornaamste Kunstwerken (behalven die hy in Spanje gemaakt heeft) word geteld een stuk in Fresco te Rome in de Kerk van St. *Andreas del la Valle*, 't geen zoo uitmuntend in Konst is, dat deze waar van wy gemeld hebben (volgens het oordeel van die het te Rome gezien hebben) maar voor snyperingen van zyn Konstpenceel moeten aangezien worden.

[Gillis Schagen]

GILLIS SCHAGEN, Zoon van Pieter Schagen in zyn leven Raad en naderhand Schout van Alkmaar, Rekenmeester in de Generaliteits Rekenkamer, Raad van Staten en Staten Generaal enz. (die uit zig zelf zonder ander onder wyzer als zyn Konstdrift al fraai in de Konst gevordert was) is geboren te Alkmaar in 't jaar 1616 den 24 van Wiedemaand.

Deze uit de geboorte tot de Konst geneigt en aangedreven, kreeg tot onderwyzer, eerst *Salomon van Ravestein*, naderhand den Paardeschilder *Pieter Verbeek*.

Aangespoort door Reislust en zugt tot het zien van brave voorbeelden; om daar door zyn Konst voort te zetten, scheepde hy in den jare 1637 te water naar Dantzik, bezoekende aldaar de Konstschilders, en vont 'er zig door eenen Heer Joost Brasser wel onthaald. Kort daar aan naar Elbing vertrok-

ken, en door *Strobel*, toen Schilder van den Keizer, naderhand van Stanislaus Koning van Polen, wel ontvangen, schilderde hy daar tot een proef van zyne Konst de Beeltenis des Konings van Polen. Weder na Dantzik gekeerd overviel hem een ziekte, daar hy van genezen zynde, eenigen tyd het penceel oeffende en toen na zyn Vaderland vertrok, daar hy niet lang verblyf nam; want hy voer met een Oorlogschip naar Diepe, voorts naar Parys, en na een kort verblyf aldaar naar Orleans.

Zyn aanwezen duurde daar byna een jaar, en hy maakte in dien tyd verscheiden pourtretten van de aanzienlykste luiden, tot hy ontboden zynde door den Heer Bally, Heer tot Yvry, Raad van den Koning van Vrankryk enz. van Orleans naar Parys vertrok. Dit was in Sprokkelmaand 1639.

Daar gekomen schilderde hy de Beeltenissen der Kinderen van den Heere van Yvry, en hield voorts kennis met de Plaatsnyders *van Lochum*, *Lynhoven* van Haarlem, en met den Heer *van Klootwyk* van Dordrecht.

Ook schilderden hy een stuk van *Michiel Angelo* na, verbeeldende een St. Jan komende by Christus, voor meergemelden Heer van Yvry, en een ander voor eene la Toyliere, verbeeldende een dooden Christus op den schoot van Maria, door *P.P. Rubbens* geschildert, waar door hy veel roem behaalde.

'T zelve jaar in Wynmaand scheepde hy naar de Engelsche Kust, juist op dien tyd toen de Zeeheld Tromp gereed lag om tegen *Antonio de Oquendo* te slaan.

Hy den Admiraal in Duins bezoekende werd wel onthaald, en een Zeejagt tot zyn dienst aangeboden, indien hy lust had de vloot uit te tee-

kenen. Hy zag het Zeegevegt aan, en stevende naar den stag in de Maas.

Toen de Vrede met Spanje gesloten was nam hy, verzelt met den Admiraal van Dorp en den Heer van de Corput van Dordrecht, een reis naar Braband aan, en in den jare 1651 in gezelschap van de Heeren Paffenrode en den *Fiscaal* vanden Broek naar 't Land van Luik, en Keulen.

Zeker zulke speelreizen zouden den plaazierlustigen graag maken, zoo zy verzekert waren dat Jupiter hun by wylen wat goude schyven, ongeteld (als hy de Oppaster van Danaë deed) in de vuist zou stoppen, om de Waarden te betalen.

Eindelyk werd onze SCHAGEN (na dat hy viermalen *Fabrykmeester* of *Bouwheer* van zyne geboortestad is geweest, en toen *Weesmeester* was) van een doodelyke ziekte belooopen, die zyn levenslamp uitbluste op den 18 van Grasmaand 1668.

Van zyn penceelwerk is weinig hier te Land te zien; aangezien hy (als het spreekwoord zeit) niet om den broode schilderde, en maar twee van zyne *Bootseerzels* zyn onder zyne nabestaande voorhanden, waar van het een zyn eigen *Afbeeldzel* is.

Hoe velen door zeldzame toevallen tot de Konst zyn gekomen, daar van heeft *van Mander* verscheiden stalen geboekt. *Kwintyn Messys* een Smit zynde, verliefde op een meisje, dog vond een medevryer die een Schilder was hem in den weg, waarom hy door nayver gespoort, zig tot de oeffening der Konst begaf, en een groot Meester geworden, door dat middel zyn oogwit bereikten.

Marten Heemskerk een boere Zoon, dragende een emmer met melk, struikelt en stort de melk,

waar door hy vreezende t'huis te komen, alzooy zyn Vader een oplopend man was, de vlugt nam, en zig tot den Schilderwinkel van *Jan Lucas* te Delf begaf, waar door zyn verborgen konstvuur allengs werd opgewakkert, en hy eindelyk een braaf Schilder is geworden.

[Ludolf de Jong]

Een dergelyk geval heeft LUDOLF DE JONG, geboren te Overschie in 't jaar 1616, aanleiding gegeven tot de Konst.

Zyn Vader was aldaar Looyer en Schoenmaker, tot welk ambagt hy zyn Zoon opkweekte. Maar wanneer hy het eens verkerft, of zyn werk kwalyk gedaan had, behandelde zyn Vader hem wat onzagt met den spanriem, waar door hy opzet nam, van het ambagt niet voort te leeren. Van dien tyd af speelden zyn zinnen op de Konst tot dat zyn Vader tot Rotterdam kwam te wonen, en hy door voorspraak van andere menschen die een konstgeest in hem bespeurden besteld wierd by *Kornelis Zagtleven*, een fraai Schilder van Beelden, Beesten, en Spookten, welke hem in de teekenkonst onderwees. Naderhand werd hy besteld by *Antoni Palamedes* te Delf die een goed Pourtretschilder was, dog weinig agt op hem gaf; waar over hy misnoegt zynde, zig, zoo ras zyn tyd uit was, naar Utrecht begaf by *Joan Bylaart*, by wien hy zoodanig in de Konst gevordert is, dat hy van daar t'huis gekomen in 't jaar 1635, straks ondernam met eenen Frans Bacon 19 jaren oud zynde een reis naar Vrankryk te doen, alwaar hy zeven agtereenvolgende jaren bleef, en ligt langer zou gebleven hebben, ten waar hem zyn Vader, ter oorzaak dat zyn Moeder geduurende dien tyd ziekeleyk was, had t'huis ontboden. Hy

gehoorzaamde en kwam t'huis, dog was in dien tyd de Duitsche taal zoodanig ontwent en vergeten, dat zyn Ouders genootzaakt waren eenen die zig der fransche taal verstond te halen, en dus met hem te spreken.

Zedert dien tyd heeft hy te Rotterdam vele Beeltenissen der voornaamste luiden van die Stad gemaakt, en door zyn hups gedrag, en Konst, veel vrienden verkregen. Hy kwam naderhand te trouwen met de Dochter van Pieter Montagne die na bevriend was met verscheide Heeren van de Regering van Rotterdam en Schoonhoven, waar door hy begunstigt wierd met het Majoorschap der Stad Rotterdam, 't geen hy tot het jaar 1664 heeft bedient. Ondertusschen bleef het konstvuur in hem levendig, zoo dat hy in dien tyd een groot poutretstuk voor de Schuttery maakte dat heden nog in de Stads Doele kan gezien worden, hangende op de Princekamer, welk het vermogen van zyn penceelkonst te kennen geeft.

Naderhand wisselde hy het Stads Majoorsampt voor het Schoutsampt van Hillegersbergh het welke hy tot groot genoegen der ingelanden bedient heeft tot het jaar 1697 wanneer hy stierf.

Behalven vele Beeltenissen van levensgrootte welke hy gemaakt heeft tusschen de belemmering van zyne bedieningen, heeft hy ook verscheiden Moderne Kamerstukken, Bataljes, Jachteryen enz. waar zyn lust op viel, uit enkel vermaak met roem geschildert.

[Pieter de Mooge]

Hem volgt PIETER DE HOOGE, die uitmuntend is geweest in 't schilderen van Kamergezigten, en daar in Gezelschapjes van Heeren en Juffrouwen. Hy heeft eenigen tyd by (den berug-

ten) *N. Berchem* geleerd, te gelyk met *Jakob Ugtervelt*, die zig alleen genoegde dat hy natuurlyk en uitvoerig kleine gezelschappen van Juffertjes en Heeren, of een Vrouwtje dat zit te naaijen, of te speldewerken schilderen konde, zonder veel doorzigtkunde tot zyn agterwerken te gebruiken, 't geen een maatkundig oordeel en naauwe opmerking vereischt.

Tot den jare 1604 heeft *van Mander*, van HEND. GOLTZIUS, (zynde toen een man van 46 jaren) en zyn waarde Penceel- en Graveerkunst naar verdienste gesproken.

De agting die ik 's mans werk toedraag, en de wyze van schryven die ik my heb voorgesteld, gebieden my ook de gedagtenisse van 's mans sterf tyd op 't jaar 1617, door het vertoonen van zyn Graftschrift te gedenken.

EPITAPHIUM.

M.S.

HENRICO GOLTZIO, VIRO INCOMPARABILI, CHALCOGRAPHO
EXCELLENTISSIMO, PICTORI CELEBERRIMO, ATEVE ADEO OMNIS
ARTIS GRAPHICAE PERITISSIMO, MARGARETA JOH. FIL. MARITO
SUO CONJUNCTISSIMO, CUM QUO HARLEMI VIXIT ANNOS XXXVI.
ET FRATRI SUO CARISSIMO JACOBUS GOLTZIUS MONUMENTUM
HOC FIERI CURARUNT.

JACOBUS MATHAM VITRICO SUO OPTIME DE SE MERITO AERI
 INCIDIT SCULPSITQUE GRATITUDINIS ERGO. OBIIT HARLEMI AN,
 MD. LXX. XVII. I. JANUARI. AETAT, SUAE LIX.

J. van Vondel, doet de zark van H. GOLTZIUS, dus tot D. Mathan spreken.

*Wie helptme nu een Grafsteê bouwen,
 En Konstig op het marmer houwen,
 Uw Grootvaârs heerlykheid en Kunst,
 Die naar zig trekt een yders gunst.
 Ja teffens oog en hart der Grooten
 Uit bun doorluchte en hooge slooten?
 Het doet van verre d' Afgunst wee
 Dat BAJERVORST en BORROME,
 Ten roem van Henriks duim en ving'ren
 Medalje en goude ketens sling ren.
 Om zynen hals, enz.*

Ik dagt dat zyn Stads Schryver van zyne Konstwerken, na den jare 1604 (want hy zig daar in tot het einde van zyn leven bevylygt heeft) iets zou hebben gemeld; maar ik sloeg dat boek te vergeefs op. De Schryver heeft verzuimt die schoone paerel aan Haarlems Stedekroon te vlechten.

Heeft Athenen oudtyds by alle andere Griekse Steden gestoft dat zy ten wieg verstrekt heeft van zoo menigen vernufteling, zoo konde Haarlem ook oulings boven andere Steden van ons Gewest roemen op het voortbrengen van Konstschilders, zoo niet door verzuim, of gebrek van agtinge voor die Konst, die luister harer Stedekroon, door haren Stads Historieschryver waar afgevaagt. Dank heb-

be de Schryvers van Delft, Gouda, Leiden en Amsterdam, welke genoegzaam getoont hebben (het geen aan hunne wyze van schryven te zien is) dat zy byzondere agtinge voor de Konstenaren, en hunne roem waardige werken hadden, en dat het een eer hunner Stad was Konstenaars te hebben voortgeteelt. Maar wat nut geeft het dat Sam. Ampzing een gantsche lyst van konstschilders met hunne enkele namen even als Aterlingen, en of zy Moer nog Vaar gehad hadden optelt? had hy ten minsten, als men in de Godshuizen nog wel doet, het jaar hunner vondelingschap aangeschreven, men had nog iets tot aanleiding van verder onderzoek gehad. Ongelukkige Lievelingen van Pictura! was het den Schryver niet eens de pyne waard, dat hy om uw eens de pen versnee? Had hy dan maar zoo veel van u, als van de Weevers en hunne Weevery gezeit, zoo had ik u by de Konstschilders een plaats konnen inschikken. Want van hun en hunne beroemde werken melt de Schryver op pag. 342. dus: *Daar werd in 't jaar 1598 een stuk Lynwaat tot Haarlem voor 14 Gulde de Vlaamsche Ell verkogt om naar Vrankryk te ver-*

* *Voor xiv Guld.) 't Verdient verwondering als men daar, by eens bedenkt, in wat waarde dat om en ontrent dien tyd het geld geschat wierd. Dit is aan dit eene staal te zien, namelyk De Copie van eene Acte, aangaande eenige Wedden, Emolumenten, ofte voordeelen voor den Rector van 't Grootte School, uit de Byscholen Ao. 1569. Wy Borgermeesteren Schepenen en Raden der Stad Haarlem, doen te weeten eenen iegelyken dat wy geadmitteert en toegelaten hebben, gelyk wy admitteren enz. mits dezen Hendrik Dirksz., om binnen de voorschreve Stede te mogen houden Byschole. In zulker voegen nogtans, en met konditie; dat hy de Jongens, die hy tegenwoordig heeft, en na dezen tyd meer aannemen Zal, gehouden zal zyn by den Rector van de groote School aan te geven, en te zynen Register te doen stellen, en hem cautie en zekerheid te geven, voor zyn gewoonlyke regt, en Schoolgelde, te weten van elken Jongen vyf grooten voor elk vierendeeljaars, gedurende de zelve admisssie tot onze wederzeggen, en langer niet. Des te oorkonden hebben wy 't Zegel ter zaken der voornoemde Stede van Haarlem hier beneden aanhangende den XV den July Ao. XVC negen en t' zestig.*

Was geteekent: R A A T .

In den Jare 1627, hebben alle de Byschoolmeesters, zoo Duitsche, als Fransche, aan de Heeren Borgermeesteren de ontslaginge van gemelde belastinge der *Stooters* by *Requeste* verzogt, de welke hun ook by *Apostille* der Vroedschappen is vergunt en toegestaan, hebbende de Heeren Borgermeesteren tot dien einden met den *Rector* van de groote Schole over de verhoginge van zyne Jaarlykze *Wedde* ofte *gagie* ten dezen aangezien gehandelt, en verdrag gemaakt.

Zie de Beschr. van Haarl. door S. Ampzing. p. 511.

zenden. En nog een Webbe van 75 Ell Hollandse maat is naar Spanje verzonden, welke maar 3 pond woeg. Nog in den jare 1606, den 16 van Oogstmaand is 'er nog iets zeldzamer gebeurt. Een welbekende Borger dezer Stad Jakob Janzen Smuisers genaamt, thans woonagtig op de Beek, op den hoek van de Warmoesstraat, verruilde in 't gemelde jaar aan eenen Passchier Lamertyn een stuk Lywaat zoo fyn als ooit te voren gezien was, 50 Ellen lang, voor 45 okshoofden van den besten Wyn Court, het welke ongelyk meerder bedroeg dan het bovengemelde: en dit stuk NB. was geweven van eenen Govert Willemzen toenmaals wonende in de Barrevoeterzusteren steeg, en koste 200 Guldens van Weefloon. Het garen was zoo fyn, en strekte zoo verre, dat van een loot gewigts, meer dan vysvierendeels lakens was geweven. Wat dunkt u, Lezer, van zoo een naauwkeurig Schryver? zou men zig niet verbeelden mogen, dat men breed van de Konstenaren by zoo een Schryver zou geboekt

vinden; die zig zoo breed over 't Wevers ambagt uitlaat? maar wat mag ik zeggen van Wevers ambagt? ik zou het Eerdicht op de Wevery gemaak in 't jaar 1580, (en op een der hoofdpylaren van een der Kerken tot Haarlem met groote vergulde letteren geschreven) daar door te kort doen; dewyl het met aangewezen Texten uit de H. Schrift toont dat het een Konst is. Wy hebben om 't oud Referein 't der klugt waardig geagt om naa te schryven.

In Moyses tyden over menige jaren

Heeft die Konste van Wevery al gefloreerd,

¹*Bezaleel en Aha iab getrouwe dienaren*

Door Gods geest gedreven hebben 't zelfs geuseerd,

Gevorderd, benaarstigd, ook daar mede gestoffeerd

's Heeren Tabernakel (zoo staat 'er geschreven)

Alderley sydwerk Konstig gefatsoeneerd

Is eerst deur den spoel doen verheven.

En behalven deze ging ook tot het Weven

²*Tobias Huisvrouw, om haar kost te winnen*

Met haar handen, zonder haar te begeven

Tot loch of bedroch zo wy bevinnen,

En noch meer andere, die wel konden verzinnen

Dit Godlyk gebod (datmen wel mag groot heten)

³*In 't zweet uws aanschhyns suldy uw brood eten.*

Had onze Schryver nog van diergelyke Weverye en Weefwerken gesproken, waar van boven in 't rym gemeld word, 't waar eenigzins te verschonen; schoon die behandeling maar een hantwerk, en geen konst genoemt mag worder, want de

1 Exod: 31. vs. 35.

2 Tob: 2. vs. 19.

3 Gen: 3. vs. 19. 2 Tessal: 3 vs. 10. 11. 12.

welstant, en goede schikking van een tapyt alleen afhangt van een goed patroon, dat door 't penceel voor af gemaakt moet worden.

Wy besluiten (al lang genoeg van de Wevery) dat wy de gedagtenisse van de Haarlemsche oudtydsche Konstschilders, aan niemant meerder dan aan van Mander verpligt blyven, wyl al wat de Schryver van de zelve met opmerkingen van den tyd zegt, van woord tot woord uit van Manders Schilderboek gevolgt is.

[Gonzalo Coques]

Van GONZALO COQUES geboren te Antwerpen in 't jaar 1618. Vind ik met den grootste roem aldus geschreven.

*Wat mag de vlugge faam, zoo op Apelles roemen,
En hem alleen den Prins van al de Schilders noemen,
Die zyn benyders had verraden, door zyn Konst
En kreeg daar voor tot loon Vorst Alexanders gonst.*

* *Apelles* te Macedonien gekoomen, verzette zig de Hofschilder van Alexander den grooten hier over, en bedugt dat zyne Konstfakkelt de zyne mogt verdooven, bedagt een vond om *Apelies* by den Vorst gehaat te maken, of hier door van kant te helpen. Hy veinsde zig een van des Vorsten bedienden te wezen; en gebod *Apelles* des anderen daags by den Vorst te komen spyzigen. *Apelles*, niet denkende op bedrog verscheen des anderendaags op 't Hof, zeggende dat hy daar was ter maaltyd by de Vorst genoodigt. Dit wierd Alexander aangedient, die zig verwonderde dat ymant zoo stout dorst wezen, van zig iet, ('t geen niemand mogt gebeuren) te vermeten. Hy deed hem roepen, en vraagen wien zoo stout was van hem aan 's Vorsten tafel te noodigen. *Apelles* wel ziende dat hy bedrogen was, bad den Vorst om vergisfenis van zyn misdaad, en vertoonde zyn onschuld. Alexander belust om te weten wie die pots gespeeld had, vraagde *Apelles* of hy den persoon niet zou konnen aanwyzen. Waar op hy verzogt een stuk zwarte kool, en teekende het wezen van hem op den muur, zoo dat de bedrieger hier door bekend wierd, en in ongena kwam.

*Laat Engeland ook vry op haren Holbeen stoffen,
En Neerland op van Dyk, die 't al schynt t' overpoffen;
Zoo als 't ook waarlyk is in 't groot. Maar in het kleen,
Daar in behoud GONZAAL den hoogsten lof alleen.
En waarom niet? terwyl zyn Konstpenceel het leven
Scheen aan de weezens, die hy schilderde, te geven.*

Groots genoeg geprezen. Dog ik wil des mans roem niet betwisten dien hy door 't schilderen by den Aartshertog Leopoldus, by den Keurvorst van Brandenburg, aan 't Engelsche Hof, en aan 't Huis van Oranje, behaald heeft,

Als hare Prins hem schonk een dubb'le Goude Keten.

maar wy gelooven egter dat de Schryver dus met zugt voor zyn landgenoot geschreven heeft, tot dat wy van het tegendeel zullen overtuigt zyn, en meê besluiten moeten, dat hy zyns gelyken in Konst van Pourtretschilderen niet gehad heeft in 't kleen.

Waar, of wanneer hy gestorven is weet ik niet, maar wel dat hy de Konst by David Rykaardt geleerd heeft, wiens Dochter hy naderhand trouwde.

[Lely]

Nevens dezen verscheind ten Toneel de groote L E L Y . Engeland heeft eerst, naderhand 's Gravenhage zig de eer van zyn geboorte willen toeëigenen. *S. van Hoog straten* noemt hem den *Gelderschen Lely*. Thans hoest 'er geen blinde twist als over Homeer aangevangen te worden, aangezien ik eindelyk geholpen door den yver van den Konstschilder *Matteus Terwesten*, eenigen van zyne geslachtgenooten heb ondekt, welke de goetheid

hebben gehad (schoon met 'er woon asgeleegen) my daar ontrent te berigten, en eene nette aantekening van zyn geboorte en sterstyd bygeschryft toe te zenden, waar uit wy gezien hebben, Dat

PIETER VANDER FAES, genaamt L E L Y, is geboren tot Soest in Westsaalen op den 14 van Herfstmaand 1618.

Zyn Vader Johan vander Faes, bygenaamt Lely (waar van wy den oorspronk zullen aanwyzen) was een Hopman te voet, in dienst van den Staat: dog naderhand in dienst des Keurvorsts van Brandenburg, en zyn Moeder Abigael van Vliet was herkomstig van Utrecht uit een deftig en aanzienlyk geslacht, zulks veelen van hare namaagschap aldaar in de Vroetschap zyn geweest.

'T is bedenkelyk dat zyn Vader te *Soest* in guarnizoen zal gelegen hebben (aangezien luiden van zulk beroep dikwils worden verplaatst) en by die gelegenheid onze L E L Y daar voor de eerstemaal ontlooken is, waarom ook de Predikant en Dichter Joh. Vollenhove (geboren te Zwol, op de grenzen van Westfalen) hem zyn landsman noemt, in een zyner vaerzen, dat wy straks te pas zullen brengen.

Zyn Vader ziende dat hy van der jeugt aan meer tot de Schilderkonst dan tot de Krygsoeffening geneigt was, en liever 't penceel dan den deegen hanteerde, bestelde hem tot Haarlem by den Konstschilder *Piet. Fr. Grebber* daar hy twee agtereenvolgende jaren heeft gewoont, en door yver en vlyt zoodanig toenam dat zyn Meester voorzeide: dat hy hem in de Konst boven 't hoofd komen zoude, gelyk gebeurt is. Want hy met zyn 25ste jaar al zoo veer in de Konst opgeklommen was dat de grootsten van 't land zyn penceelkonst

beminden, en dit is 'er de proef of, dat hy in den jare 1643 als Willem de tweede, Prins van Oranje naar Engeland ging, om met de Dochter van Karel den eersten te trouwen, met hem meê overscheepte. Dezer beeltenissen maalde hy zoo konstig as dat zy yder der Hovelingen bevielen, en hy daar op straks van den Koning voor zyn Hosschilder wierd aangenomen.

Of hy nu na de dood van Karel den eersten, of onder de Regeering van Ol. Kromwel aan 't Hof gebleeven is, dan of hy in dien tyd weder in Holland geweest is weet ik niet, maar wel dat Karel de tweede, zoo haast hy tot de Kroon gekomen was, hem voor zyn dienst 4000 Guldens 's jaars toelei, en hem naderhand Ridder sloeg, en Edelman van zyn Bedkamer maakte.

Verscheiden van die welke in Engeland omgang met onzen L E L Y gehad hebben, hebben my verhaald: dat hy hoflyk leefde, dat hy 's morgens laat opstond, en niet voor negen uren ging schilderen, dat hy verscheiden knegts en kamerdienaars had, waar van 'er een aantekening hield, wiens beurt het was om te komen zitten: zoo dat wanneer een Dame, of wie het ook zyn mogt, op haar beurt niet kwam, moesten de zelve daar voor zoo lang weer wagten tot dat de geheele rol asgelopen was, om weder een beurt te krygen. Hy schilderde van 's morgens ten negen uren tot naarmiddags ten vier uren, wanneer hy ging spyzen: zelden zonder bezoek; want hy altyd voor twaalf menschen liet opdissen, daar zyne kennissen of vreemden die iets met hem te verrigten hadden vrye toegang vergund wierd, wordende onderwyl in een ander vertrek konstig gespeelt en gezongen.

Hy hield zig by de grooten groots, en by de gemeene gemeenzaam, waar door hy oorzaak gaf dat veele hem roemden.

Waar onder ook Johannes Vollenhove, die gemeenzamen omgang met hem in Engeland gehad heeft, moet geteld worden, die ook een Lofdicht hem ter eeren heeft opgezongen geplaatst in zyne Poëzy op Pagina 490, 491, 492. waar in hy de kragt van zyn penceelsvermoogen, zoo verstandig en volkomen, dat 'er niet meer aan rest te zeggen, aldus heeft uitgedrukt:

Animum pictura pascit.

*O L E L I , Londens dierbaar pant,
En eer van ons geboortelant,
Niet ongelyk de zuivre leli,
Vorstin der bloemen, ruim zo schoon,
Als Salomon op Judaas troon,
Van God geschat in 't Evangeli:*

*Hoe eert myn dankdicht u, verplicht
Door al dien wellust van 't gezicht!
Hoe voer myn geest met d' oogen spelen!
Hoe weiden myn gedagten nog
In zulk een' beemt, vol zoet bedrog,
En schoonheid van uw Konstjuwelen!*

*Ik zag geen verf, nog doek, ô neen,
Maar vel en zenuw, vlcesch en been.
Kwam* Vee of Vogel ooit, bedrogen*

* Van een' hengst, die op het gezigt van een geschilderde merrie brieschte; van honden, door een' geschilderden hond tot baffen verwekt; en van eenen stier, die trek tot een kopere koei kreeg, gewaagt Elianus in zyne velerhande Historie, II, 3. en Valerius Maximus, VIII, II. Niet minder opmerking verdient het geval 't geen *S. van Hoogstraten* in zyn Boek van de Schilderkonst op pag. 170 verhaald:
Het gebeurde (zeit hy) dat myn Vader Theodoor in een Bachanaal een Geyte naar 't leven schilderde, welke ik, nog zeer jong zynde, voor hem vast hield, met behulp van touwen, koorden, om haar in bekwamen stant te onderhouden, 't welk ik met grooten arbeid ten einde toe uithield: maar de geschilderde Geyte nu byna gedaan zynde, en myn Vader het stuk, dat al redelyk groot was, wat uit de hand zettende; om het zelve eens van verre te zien, zoo geviel 't, dat de Geyle by geval de gechilderde ook gewaar wierd, waar over zy, als in gramschap uitbarstende, uitspatte, brekende de touwen en my ter aarde werpende, vloogze met zulken geweld tegens de boornen van haar geschilderde zusier aan, dat zy den doek door scheurde, en de Schildery bedorf; tot verdriet van hem die zyn vlyt daar in zoo lostyk had betoont.

*Door Konst, of beeld en tafereel
Toeschieten, uw beroemt penceel
Speelt, als Parraas, deet menschen oogen.*

*Wat hangtge Konst van Holbeen, Dyk,
En Rubbens, of Itaalje, ryk
Van geesten, die geen ouden weken,
In 't kleen of levens groot, ten toon?
Of steekt uw band dus uit, gewoon
Die meesters naar de Kroon te steken?*

* In den Schilderstryd van *Zeuxis* en *Parrhasius*, by Plinius verhaald in zyn Natuurlyke Historie, XXXV, 10, bragt de eerste geschilderde druiven te voorschyn, daar de vogels op kwamen aanvliegen, maar de tweede een linnen behangsel, zoo natuurlyk geschildert, dat *Zeuxis* dit voor een gordyn aanzieude, die de schildery bedekte, en zyn misverstand met schaamte merkende, *Parrhasius* den stryd gewonnen gaf; dewyl hy wel vogels, maar zyn party hem had bedrogen.

Doorzag[†] *Protogenes*, om hoog
 Verrezen, met zyn keurig oog
 Dien schat van gestoffeerde zalen,
 Hy riep, door *LELYS* geest en gunst
 Verrukt: dit 's wis *Apelles* kunst:
 Geen ander meester kon dit malen.

ô *Konst*, van leven niet misdeelt!
 Gy tart natuur met beeld hy beeld,
 Voor kenners altyd aangenamer.
 Zo zegt, zo levendig, zo ront.
 ô *Schildergeest!* ô eedle vont!
 ô *Rykdom* van een *Schilderkamer!*

Daar blinkt de *Majesteit* van 't Hof:
 't *Gezigt* des *Krygsman* vlamt op lof:
 De *schoonheid*, ruim zo sterk, schiet lonken,
Bekwaam te spreken zonder taal,
 Te heerschen, en met *straal* op *straal*
 Een hart zo kil, als ys, t' ontvonken.

Hiel 's Hemels gunst niet milt en eêl
 De hand aan 't *geestig konstpenceel*,
 In 't *Engelsch* ryk, hier nooit veroveret

† *Apelles*, naar Rodus gereift uit lust om *Protogenes* Konst te zien, dog hem niet t'huis vindende, maalde eenen trek op zyn tafereel zo dun en konstig, dat *Protogenes*, t'huis gekeert, terstond zag en zeide dat het *Apelles* werk was, als van niemand anders zoo volmaakt re verwagten. Hy voegde 'er zelfs nog een dunner trek van andere kleur by, waar aan *Apelles*, als hy wedor kwam, zyne hand mogt kennen; maar die door een' derden trek, in kleur wederom verschelende, van *Apelles* weird overtroffen. Het tafereel, niet anders behelsende, als deze drie meesterlyke, naauwlyks zichtbare trekken, werd dusdanig bewaart, tot verwonderinge der nakomelingen: en Plinius schryste XXXV, 10, dat hy 't zelf gezien heeft, eer het door brant verongelukte.

*Door 's afgronts list, elk riep, elk zwoer,
Van Withal tot voor by den Tour;
't Is niet geschildert, maar getovert.*

Gaan Dicht- en Schilderkunst gepaart,
Van ouds als Zusters, eens van aart,
Hier sprak myn lofdicht minst verwildert,
En maalde een stomme Poëzy:
Maar hier bezwykt myn toon, en gy
Hebt ook myn dichtkonst stom geschildert.
Te Londen in Wynmaand, MDCLXXIV.*

Om nu den oorspronk van den bynaam L E L Y (als wy belooft hebben, en waar by hy alleen in Engeland bekend is) aan te duiden, zoo moet de Lezer weten dat zyn Vader, die voor hem dien bynaam gehad heeft, geboren is in 's Gravenhage in een Huis, daar een Lely in den gevel stond; en hierom in de wandeling Kapitein Lely genaamt wierd. Gelyk ook dus de Konstschilder *Abraham de Zoon van Lambert Jakobze*, om dat in de voorgevel van 't huis daar in hy tot Leiden woonde, een Tempel stond, *Abraham vanden Tempel* genoemd werd.

Ik heb in de Levensbeschryving van *Godf. Kne-*

* In Plutarchus Schriften van 't Gebruik der Poëten en de Glorie der Atheneren vindt men Simonides deze spreuk toegeschreven, en van ieder een gebruikt, dat Poëzy sprekende Schildery, en Schildery stomme Poëzy is: dewyl Poëten, zoo hy zegt, de dingen, als geschiet, verhalen, die de Schilders vertonen, als warenze tegenwoordig; en de leste het zelve door beelden en kleuren uitdrukken, dat de eerste door woorden melden; in stofsfe en manier van navolginge alleen verscheelende. Maar redenen van overeenkomste dezer twee edele konsten worden bygebragt van Fr. Junius in zyn werk van de Schilderkonst der Aalouden, 1, 4.

ler aangemerkt, hoe hem inwendig smarte dat *Kneller* van tyd tot tyd in de gunst van 't Hof drong, schoon hy zulks tragte te ontveinzen. Zyn Doctor die gewoon was hem alle morgen (meer uit eigen Konstliefde, als noodwendigheid om zyne onpasselykheid) te komen bezoeken voor hy aan 't schilderen ging (waar door hem geen ondienst geschiede) wyl hy al dik wils uit denzelven vernam wat *Kneller* al maakte, en wat de Hovelingen daar van zeiden: kwam op een morgen terwyl hy bezig was met zyn palet op te zetten, dewyl een Dame had laten vragen, om te komen zitten. De Doctor voelde naar gewoonte zyn pols, en vond den zelven zoodanig ontstelt, dat hy hem ried zyn rust te nemen en *Medecynen* te gebruiken, liever dan te schilderen: maar hy antwoorde daar geen tyd toe te hebben. Wat gebeurt 'er? de Doctor is pas vertrokken, wanneer hem een flaute overvalt, die hem, eer de zelve te rug gehaald was, uit dit leven wegsleepte. De Dame kwam op haaren tyd en stond verwondert, dat zyn dienaar tot haar zeide dat 'er geen gelegenheid was om geschildert te worden, en nog meer verzet, wanneer daar by gevoegt wierd dat *LELY* gestorven was. Dit was in 't jaar 1680.

Dergelyk gebeurde den Konstschilder *Abraham Begyn* aan 't Hof van Pruisen. *August, Terwesten*, verzeld met nog een stuk of twee Konstenaars, komt in de zaal daar hy zat te schilderen, om hem tot een uitspanning te nooden, dien hy antwoorde nog iets te moeten doen, daar hy maar een uur tyd toe noodig had, en dan by hen te zullen komen. Dit verrigt hebbende treed hy af van den stelling. maar gevoelende eenige zwymelinge of flaute,

houdt zich beneden gekomen aan de trap vast, en sterft met het palet in zyn hand. Men ziet de Beeltenis van L E L Y in de Plaat B. 2.

[Juriaan Jakobze]

Hier nevens verschynt de brave Konstschilder J U R I A A N J A K O B Z E ten Toneel. Deze was in Zwitserland geboren, maar heeft zyn Konstgeleerd by den berugten Jagt-, en Beesteschilder, François Snyders, en voort de zelve in de Nederlanden geoeffent. Hy volgde in 't eerst op het spoor van zyn meester in die verkiezing, maar begaf zig naderhand tot het schilderen van Beelden en Historien. De Heer Wolters Koopman tot Amsterdam, en groot beminnaar dier Konst, liet hem eenige tafereelen schilderen. Drie van de zelve zyn thans in handen van den Heer Martynus du Pré. In een der grootste zietmen Adonis verbeeld, daar hy gereed staande om ter Jagt te gaan, van Venus geveleid en gebeden word, niet als op weerlooze dieren, als konynen enz. te jagen, gelyk Nazo deze Fabel dus beschryft; 't welk hy niet in agt nemende maar te stout in 't jagen, door de woede van een wilt zwyn gedood wierd. 'T is klaar genoeg te zien, inzonderheid aan de Jagtdieren dat hy den braven Fr. Snyders tot zyn Leermeester gehad heeft.

Hy had gemelden Wolters tot zyn Mecenas aangetroffen, zoo dat hem hier door de blinkende hoop van een gelukkig man te zullen worden al van na by toe scheen, maar 't beurde hem als de spreuk zeit: *Als verwonnen is de nood, dan komt de dood.* Want hy werd door den pestbezem van 't jaar 1664 uit het land der levendigen met zyn gantsche huisgezin weggevaagt, en tot Amsterdam begraven. Dus is my berigt. Dog de Konstschilder *Hendrik Karree*, die een Leerling van hem is, heeft

my verzekert dat hy een Hamburger van geboorte was, te Lewaarden in Friesland vele jaren heeft gewoont, aan 't Hof geschildert, ook in dienst van den Prins (zie hoe verschillig somwyle de berigten zyn) in den jare 1685 is overleden. Dit laatste gezegde moet voor 't zekerste gehouden worden, om dat zoo JURIAAN JAKOBZE 1664 was gestorven, en gemelde *Karree* 1658 geboren, hy dan geen Leerling van hem kon geweest hebben.

[Robert van Hoeck]

Ik was verlegen om behoorlyke plaats te geven aan ROBERT VAN HOECK, tot dat my zyn Af beeldzel geschildert door *Gonzalo Loques* in handen kwam. Ten bewys dat hy in zyn tyd geleefd heeft.

Zyn genegenheid viel op het verbeelden van Legertogten en Bataljes, met der zelve gevolg, zoo van geschut, legerwagens tot de krygsbehoefden, als ook de elenden die de kryg naar zig sleept; en dat zoo klein en konstig, dat 'er tot verwonderinge getuigt word, dat hy in een schier ongelooffelyk klein bestek, duizende van beeldjes, elk even woelig en werkelyk, wist te malen. Hy was een Antwerpenaar, en opperste opzigter van den Vestingbouw. Zyn Jaar- en Konstgenoot

[Peeter Meert]

PEETER MEERT geboren te Brussel was een konstig pourtretschilder. De stalen van zyn prys waardige penceelkonst zyn thans nog te zien op verscheiden Gilde-, en Ambagtskamers te Brussel.

*Die tuigen dat 'er geen aarts schatten, of Juweelen.
Te vinden zyn zoo schoon, als 't werk van zyn pencelen.*

Op dat wy met *K. de Bie* spreken.

[Antoni Waterloo]

Om en omtrent dezen tyd wierd geboren de Konst schilder ANTONI WATERLOO. Zommigen zeggen dat hy te Amsterdam, de meesten dat hy te Utrecht geboren is. Zyn penceelkonst by de konstlievenden alom bekend doet zien, dat hy in 't schilderen zyner landschappen, de natuur der zelve, eenvoudig zonder eenig vercierzel daar aan te voegen, gevolgt heeft. Gelyk ook een menigte van zyne teekeningen, en een goed getal van zyn zelf geëtste Konstprinten klaar doen blyken dat de zelve naar 't leven gevolgt zyn, en omstreeks Utrecht geteekent. De luchten agter zyn landschappen zyn helder, de verschieten klaar, het groen der boomen verschillig naar den onderscheiden aart der zelve, als ook de stammen en inzonderheid de spiegelingen in 't water natuurlyk geschildert.

Den Konst schilder *Johan Weeninks* nog in leven, heeft my verhaald, dat hy hem in het byzonder gekent, en omgang met hem gehad heeft over 45 jaren, by gelegenheid dat hy eenige van zyne stukken met beeldjes en beesjes heeft opgeciert, tot welken einde hy gemelde Weeninks verzogt op zyn woning, gelegen tusschen Maarsen en Breukelen, buiten Utrecht, te komen; daar hy vele jaren agter den anderen gewoont heeft in ongetrouwden staat. De voordeelen die hem de konst-oeffening aanbragt, en het geen hy van zyne Ouders bezat, was maar even genoeg om Borgerlyk van te kunnen leven. Dus hy al meê een van de genen geweest is die de Fortuin van agteren zagen.

In wat jaar hy gestorven is weet ik niet: maar wel dat hy buiten Utrecht in St. Jobs Gasthuis overleden is, en aldaar begraven.

Onder zyne tyd- en Konstgenooten is 'er een N. KRAANEVELT geweest daar J. van den Vondel dit volgende Grafdigt op maakte.

*Hier rust KRAANEVELT, wiens gunst,
Blaakte, uit lust tot Schilderkunst,
Die de hand hield braaf en eêl
Aan zyn levendig peneel,
Eert den geest in 't kunstig werk.
Hout een Veltkraan op den zerk.*

[Jan Philip van Thielen]

JAN PHILIP VAN THIELEN, Heer van *Kouwenberch*, enz. is geboren te Mechelen in 't jaar 1681. zyn penceel neigde tot al het geene Flora tot vermaak aan de Hoven schenkt te verbeelden, en aan zyne handeling was genoegzaam te bespeuren dat hy de dunne en eële behandelingen die in 't bloemschilderen inzonderheid vereischt worden, van zynen Leermeester, den berugten *Daniel Zegers* had afgezien. Immers zyne wyze van behandeling en verstandige zamenschikking, heeft het Spaansche Hof konnen bekoren, voor het welke hy vele bloemstukken heeft gemaakt, waar door zyn naam, en konst is beroemt geworden. Maar het geen hier nevens nog tot zynen roem strekte was, dat hy drie Dochters hadde *Maria Theresia*, *Anna Maria*, en *Françoise Catharina van Thielen*, die Schilderessen waren, zig in bloemschilderen oeffenden, zig een naam maakten, en deeden zien, dat hun aangeboren aart, zoo veel en meer, als het onderwys des Vaders, tot den opbouw dier konstoeffening geholpen heeft. Zy waren 1660 nog in leven, en schilderden dagelyks met lust en yver, zoo dat zy aan de Waereld een groote verwagtinge gaven.

[Karel van Savoyen]

KAREL VAN SAVOYEN, is geboren te Antwerpen in 't jaar 1619. Hy schilderde meest kleine beeldjes, uitvoerig en zoo natuurlyk, dat *K. de Bie* hem onder de bloem der Brabandsche Konstschilders teld.

Ik vind in de Dichten van *Fan Vos* van een zyner Konststukken (verbeeldende Adonis door Venus van Diana ontschaakt, in de zaal van den Heer Willem Blaau) dus gemeld.

*Diana word Adoon, in schyn van BLAAU, ontschaakt:
Want Venus, vol van list ontziet geen slaapende oogen.
Op, Fagtgodin, eer u nog grooter ramp genaakt.
De zorgelooze slaap word ligtelyk bedroogen.*

[Philips de Koning]

PHILIPS DE KONING geboren tot Amsterdam in 't jaar 1619, op den 5 van Slagtmaand, heeft de Konst geleerd by den vermaarden Rembrant van Ryn.

J. van Vondel verscheiden malen door hem naar 't leven afgeschildert, maakte op zyn eigen Afbeeldzel dit nevensgaande vaersje:

*Zoo schildert my een KONINGS hand
In 't kleen, terwyl ik's Konings snaren,
En heilig Harpgezing, en trant
Vast volge, in top van's levens jaren,
Een min dan seventig. Wat is 't?
Nog min dan verf, een damp, een mist*

Dus ook Jan Vos op dezelve Beeltenis:

*Nu KONING Vondel maalt, den Koning der Pocëten,
Is hy ook Koning in het treffen van zyn beeld.*

*Wie 't leven treft, betoont zig d' omtrek regt te weeten.
 Hoe loont hy Koning best, die hem uit verwen teeld?
 Met vaarzen die een kroon vol paarden overhaalen.
 Wie verf tot menschen vormt is kwalyk te betaalen.*

Menigte Pourtretten, Historien waard te vereelden en zinryke vertoonzelen heeft zyn vermaard penceel in de Waereld gebragt, die tot zyn roem na blyven. Meer gemelde J. van Vondel, Vader der Nederduitsche Dichtkonstoeffenaren, heeft op sommige zyner voornaamste tafereelen, als op de afbeelding der Hoogleede Maria van Outshoren, en Juffr. Marg. van Ryn; gelyk ook op de berugte slapende Venus Lofdichten gemaakt. Het laatste dagt ons de moeite wel dubbeld waard van uit te schryven, aan gezien Vondel niet alleen in het zelve als een schilder van 't schilderen spreekt; maar ook al van KONING Konst zeit wat 'er van gezeit kon worden, en dus my daar in heeft voor uit geloopen, en van die moeite ontlast.

Hy pryst het schoone in de Konst door eigen konstwoorden en uitdrukkingen, en toond hoe hy de kragt in zyne werken door klaarheid in steê van 't naare zwart bewerkte; in welk opzigt hy zyn meester *Rembrandt* van ter zyde een streek geeft, die niet tegenstaande zyne beelden op den voorgrond van zyne tafereelen in klaren dag stonden, zig niet ontzag (tegens de natuur aan) de lucht van agteren in eenen duisteren nagt te verkeeren. De Lezer zal den steek, in 't volgende gedicht op de slapende Venus, wel ontdekken.

*Men brogt, toen lust en konst in 't renperk t' zamen liepen,
 De schaduw en het licht op doeken en paneel.
 'T een steekt op 't ander af. De schaduwen verdiepen.
 Het licht verheft zig uit het duister. 'T eene deel
 Behoeft het andere. Het voorste staat in d'oogen
 Heel sterk, en 't agterste verschiet voor ons gezigt.
 'T gelyken van dees beide is van een groot vermogen.
 De dwerg vergroot den reus, de hut een hoog gestigt.
 Dus baart de Schilderkonst ook zoons van Duisternissen,
 Die gaarne in schaduw verkeerden, als een Uil.
 Wie 't leven navolgt kan vercierde schaduw missen,
 En als een kind van 't licht gaat in geen scheemring schuil.
 Hy schildert zonder schim en schaduw. Zoo volgt KONING
 De heldere natuur: en vraagt men waar dit blykt?
 Bezie dit heerlyk stuk, de levende vertooning
 Van Venus, die hier slaapt, en geen schild ry gelykt,
 Nog verf, maar Vleesch en bloet. Jupyn komt neêrgestegen,
 Verslingert op het schoon van een volschapenheid,
 Niet in zyn eigen schyn, maar als een goude regen.
 Heeft Zeuxis kloek penceel de Vogels zelfs verleid,
 Hier word het hoofd der Goôn door schildery bedrogen.
 Zoo word de Schilderkonst allengs in top voltogen.*

[Zacharias Paulusz.]

Hy stierf tot Amsterdam, wanneer men schreef 1689 in Wynmaand. Zyn beeltenis gevolgt naar zyn eigen afschildering zietmen in de Plaat B. 3.

In dezen tyd leefde tot Alkmaar de Konstschilder ZACHARIAS PAULUSZ.
 Deze schil-

derde in den jare 1620 den Adel der oude Schuttery. Als mede in den jare 1627 en 28 in een stuk zeven Beeltenissen van de Hoofden der Schuttery. Dit stuk werd op de oude Doele, op de Hopmans Kamer voor den schoorsteen geplaatst.

[Jakob Delff]

JAKOB DELFF, Zoon van den Konstryken *Willem Jacobsz. Delff*, die getrouwt was met de Dochter van den berugten Apelles dier Eeuw *Michiel Mierevelt*, en gelyk als uit de Konst geboren den 24 van Lentemaand 1619, heeft met geen reden kunnen naarlaten zig daar in te oeffenen, hebbende het geluk van een Grootvader zoo roemrugtig tot leermeester, aan wiens konstvuur hy de fakkel zyns vernufts dagelyks kon ontsteken. En schoon geen nootdrift hem spoorde, nog hy iets behoefde te doen, is hy nogtans door eigen natuur-drift en yver, zoo veer in de Konst gevordert, dat hy pourtretten heeft gemaakt, die nevens die van zyn Grootvader wel mogten gesteld worden; gelyk te zien is te Delf op de Doele, daar hy Hopman, Vaandrig, en Rotmeesters van het witte Vaandel ten voeten uit geschildert heeft, zoo meesterlyk en konstig dat het wel verdient op een openbare plaats te hangen om van konstminnaren gezien te worden, gelyk het ook, na dat de oude Doele door den slag van buskruid op Maandag den 12 van Wynmaand 1654 voor middaags ten half elf uren was ingestort, is gebragt op de nieuwe Doele, en geplaatst tusschen de twee stukken van beide zyne Grootvaders, van Vaders en Moeders kant. Hy is geweest Raad en Have-meester der Stad, en overleden den 12 van Bloeimaand 1661. Zyn naargebleven Huisvrouw, Anna van Hoogenhouck, heeft te zyner gedachtenis door Pieter Rycks meester Beeldhouwer, een

cierlyk uitgehouwen steenwerk boven zyn Graf doen opregten, met dit Latynsche opschrift:

DEO OPT. MAX.
 ET
 Piae Memoriae Amplissimo Viro
 D. JACOBO DELFF,
 Qui Senatoria AEdilitraque, in urbe Delfensi, Dignitate cum laude functus,
 prid. Id. Jun. An^o. 1613. LXI°. AEtatis vero suae xlii^o. vita cum morte
 commutata, desideratus beatorum resurrectionem hic expectat.
 MARITO CARO ANNA AB HOOGENHOUCK ABRAHAMI FILIA:
 Hoc quaecunque Monumentum moerens posuit.
 SEQUAR TE DILECTISSIME CONIUX.

[Jan Babtist van Duinen]

JAN BAPTIST VAN DUINEN, geboren te Antwerpen in 't jaar 1620.
 schilderde konstig, geestig, en uitvoerig in waterverf kleene pourtretjes, en velerhande
 andere voorwerpen, daar Koninklyke Hoven thans nog meê pronken. 1651 werd hy
 Hopman van een Borgerbende gemaakt; maar alzoo ditaan hem veel belemmeringe
 gaf, en hem in zyne oeffening belette, heeft hy zig daar weer van ontslagen, om zyn
 tyd alleen ten dienst van de Konstgodes te besteden.

[Adriaan Verdoel]

Hier nevens verschynt ADRIAAN VERDOEL. Deze Overmaas geboren had
 den grooten *Rembrandt* tot zyn onderwyzer in de Konst gehad, hoewel anderen
 zeggen Leon. Bramer en J. de Wit. waar door hy zoodanig in de Konst toenam dat
 men

hem met rede onder de Konstenaars tellen mag, aangezien hy doorgaans in zyne Historische verbeeldingen, op grootse voorwerpen doelde. Boven dien was hy boeklievende en een groot beminnaar van de Dichtkunst, om welke reden hy ook omgang met de braafste Dichteren, inzonderheid met Joannes Antonides hield. Hy was een lit van de Rhetorykkamer te Vlifsingen daar hy woonde, waar hem door 't Konstgenootschap in den jare 1675, om zyn beknopt en sinryk antwoord op de voorgestelde vrage de hoogste prys werd toegewezen.

[Jan de Groot]

JAN DE GROOT geboren tot Vlifsingen, in den jare 1650, heeft hem tot eerste onderwyzer in de Konst gehad. Naderhand in den jare 1666 Adriaan van Ostade, en eindelyk Frans de Jong van Haarlem. Hy verwisselde in zyn oude dagen het penceel voor de Koffynering; dog zyn Konstliefde verliet hy niet, maar dreef somwyl een handeling met Schilderyen, Teekeningen en Printkunst.

[Tussenstuk]

Nu eens een tusschenpoozing Lezer.

Wy hebben in het eerste Deel op pag. 98. 99. 100. gesproken van alle de gereedschappen welke de Heidenen tot hunne offerslagtingen gebruikten, en vorder al wat tot die wyze van Godsdienst gebruikt werd, uit oude Schryvers betoogt, en in een printverbeelding (gevolgt na de Roomsche Medaljes en andere gedenkstukken) op pag. 104 doen zien: met een aanhangsel van het zelve op pag. 143; op dat een Konstoeffenaar, dusdanige voorwerpen willende verbeelden, de ware gedaanten dier dingen gereed aan de hand hebbende, de misslagen, welke dikwils daar ontrent begaan worden, zoude kunnen vermyden.

Maar 't zal ligt een Konstschilder lusten, om zaken van nog woeliger omslag te vertoonen, als by voorbeeld een Romeins Bevelhebber, daar hy in den drom van 't Krygsvolk op een verheven bordes van opgestapelde aardzooden in 't open veld zyn aanspraak doet; of daar een Veldoverste van de Soldaten voor Keizer word uitgeroepen.

Zulke gevallen gingen altyd verzeld met de Veldbanieren, en Legioen vaandelteekenen, welke nevens andere byvoegselen den aanschouwer van al zulke tafereel verbeeldingen straks (zoo hy wat belezen is, of in de oudheidkunde bedreven) aan de merkteekens op de Vaandels doen zien, wat gevallen de Konstschilder verbeeld heeft. Uit dien hoofde heeft ons der moeite waard geagt, de veldteekenen der oudtydsche volken na te speuren, en op een lyst dus by een te brengen:

De Egiptenaren voerden in hunne Legervaandels drie gekronkelde slangen die op yder bogt met een klimblad geteekent waren.

De Babyloniers een Duif: dog in den tyd van Semiramis drie groote kroonen daar in ieder een Olyfant stond.

De Syriers drie balken waar van de een dubbeld de ander enkeld getrapt was.

De Grieken twee platte kroonen (*Diadema*) en een doorgaanden Balk met drie neergaande sporten of anders het Vuur, of den Blixem.

De Athenienzen den *Nagt-Uil, Os, of Koe

* Behalve dat de Nagt-Uil de stempel van de Atheensche Geltmunt is, zoo ziet men die ook op een penning van Domitiaan, Antonius en Nero, en word gegist dat hy deze ter gedagtenisse van zyn Atheensche Reis heeft doen munten. Aangezien nu een Uil, of Os, de gemeene stempel van 't Atheensche geld was, zoo is hier uit (als iemand door geld omgekogt was, om te zwygen daar hy spreken moest) deze spreekwyze ontsproten: De Ossen hebben hem de tong af gebeten, of de Uil belet hem te spreken.

De Korinters Neptunus beeld, op een Eilandeken tusschen twee Zeën gezeten.

De Turken deden oudtyds in hunne legervanen schilderen het zwaart van *Alis*, 't welke zy *Sulficar* noemen. Als blykt uit het geen Camerarius uit Leunclavius daar van aantrekt, die daar by verhaald: Dat de Fabel meld, dat, als *Alis* zyn *Sulficar* uit de schee trok, de zelve zig in tweeën deelde, elk deel achtien ellen lang, en dat *Alis* gebruikende dit zwaart tegens de *Gauren* (dus noemen zy met veragting de Christenen) hen ter regter en ter linker zeide wegmaaide, gelyk de maaijers het gras op 't veld. Zeker de Schryver had 'er niet behoeven by te schryven dat het een fabel was; want het zou zyn werk aan hebben om het een Westphalinger Boer te doen gelooven. Wy halen 't met dat oogmerk ook niet aan; maar alleen om aan te duiden dat dit veldteeken daar uit ontsproten is.

De Lacedoniërs de letter Λ of een Draak.

De Tessaloniers een Paerd.

De Kappadociërs een Weegschaal met zeven Kruissen daar om henen.

De Macedoniërs een Pinknots tusschen twee Hoornen.

De Lybiërs drie Hazen.

De Meden drie Kronen, of twee Baaren, kruiswys gelynt.

De Beotiërs een Sfinx.

De Cimbren een Wilden Os, of Stier, en de

Traciers den Krysgod Mars in hunne Standertvanen.

Ten tyde van Pompejus voerden de Romeinen in hunne legervanen een Leeuw, in naarvolging van de *Armeéners, 't welk ook van de eerste bewoonders van deze landen, de Gaulen en Saxen is overgenomen. Naderhand is de †Leeuw met een schild het gemeen veldteeken der Graven van Holland geworden, het welke ‡ Broer Jan van Leiden, zegt: *Dat van Puppyn Koning van Vrankryk aan Diderik van Aquitanien den Voorzaat van Diderik den I. Graaf van Holland, ter geheugen van zyn afkomst, tot een wapen zou gegeven zyn.*

De Trojanen voerden in hunne Veldbanieren een Zwyn.

De oude Gotten een Beerinne.

De Alanen, toen zy Spanje overweldigden, een Kat.

De Scyten Draken en andere verschrikkelyke gedrochten, en de Romeinen onder Trajanus van gelyke. Total dit heb ik geen ander bewys, dan dat Fr. Junius, S. van Hoogstraten, Wilh. Goeree, en anderen my dat zoo hebben voorgezeit, zonder nader bestempeling: nogtans houde ik het daar voor; dat zy 't zelve van oudentydschryvers hebben ontleent, geenzints dat zy 't zouden hebben verdigd.

Die de oudtydsche gedenkschriften doorsnuffelt

* De Armeners voerden ook by wyle een Ram in hunne Veldbanieren.

† Leeuw) Rood, op een verguld schild, Lazuurblauw getongt en geklaaut.

‡ Kron: Lib. 6. Cap. 6. Pieter Schryver in zyne Inleiding tot de Grave van Holland. Pag: 61. en Sim. van Leeuwen, Lugdu. Batav. pag: 420.

hebben, weten dat by geen Volken de afgoden in zoo menigvuldig getal bekend waren, en geëerd wierden als onder de oude Romeinen; aangezien die met de verwinnaars uit de buitenlanden over gebragt wierden. Niemand zal aan myn zeggen twyffel slaan, wanneer hy ziet dat de Beeltenissen van Serapis en Isis, niet alleen op de geldmunt van Antoninus Pius, gezeit, Karakalla, die mede in Egipten is geweest, gestempelt staat; maar dat ook Julianus zyn troonybeeld onder de gedaante van Serapis en Isis, in alle Vaandels en Krygsteekenen invoerde; *om (als Zozomenus zeit) die door list en bedriegery onder de Borgerlyke eerbewyzing aan 't beeld des Keizers (dat zonder schandaal niet mocht nagelaten worden) de Chrijlenen, 't zy wetende of onwetende, ook Serapis, Isis, en de andere afgoden te doen eeren, of alzoo aan een tweederleye bedraaitheid, 't zy van Afgodendienst, of van Keizerlyke Eerversmading in te wikkelen.* Zie de penningverbeelding met het opschrift DEO SERAPIDI *aan den God Serapis*, by Oudaan pag. 254 in Tab. 2. verтоond.

Aangezien de Romeinen geneigt waren om zulke gebruiken van andere volken over te nemen, zoo komt het ook daar van daan datmen zoo menigerhande beeltenissen en merken in hunne legervanen ontdekt.

De Persianen hebben al van oude tyden den 'Arent onder hunne krygsvercieringen gehad. Gelyk *Xenofon* van *Cyrus*, en *Kurtius* in 't leven van *Darius* te kenne geest. Dit was onder de Romeinen het algemeen en voornaam Legerteeken. *Kajus Marius* (zeit *Plinius*) heeft in zyn tweede *Borger-*

* Arent) of een Boog, en Bondel pylen.

*meesterschap aan de Roomsche Legioenen den Arend opgedragen. Zy was daar te voren het voornaamste met vier andere, als de Wolf, de *Minotaurus, het Paert, en 't Wilde Zwyn, die alle voor uit gingen: weinig jaren te voren plag alleen de Arent in 't legervoerend Heir gebragt, en de andere in de Legerbeschansingen gelaten te worden.*

De Konstantynen zoo Vader als Zoonen voerden in hunne Legervanen de Grieksche letteren X en P door malkander gevlogten, als in de Byprent I. te zien, beteekenende den naam van Christus. Gelyk Oudaan dit beweert tegen de genen, die de gedaante van het Kruis van Christus daar uit hebben willen opspeuren, in zyn *Roomsche Oudheeden* pag. 506. en Lud. Smits in zyn *Graafelyke Sinnebeelden* p. 26.

Dat nu de Romeinen onder de Konstantynen, in stee van de oude Keizerlyke Veldteekenen den naam van Christus in hunne legervanen voerden, zulks bevestigt Prudentius, daar hy zegt:

*Het purp're Vaandel droeg, met blinkend goud doorweven,
Tot Teeken Christus naam, te midden in geschreven.*

Deze verandering sproot uit het gerugt van Konstantyns luchtgezicht, het geen de Spanjaarden naderhand in de Beeltenissen van Heiligen verandert, hunne Standaarden en Vaandelen met een lieve Vrouw, een St. Joris, of ander Sant be-

* De Minotaurus, of 't Stierenkind van Pasifaé, dat in den Doolhof van Dedalus zyn verblyf hadde, was, zegt men, onder de Roomsche Krygsteekenen; om te kennen te geven, dat even alzoo de Raadslagen der Oversten moesten onuitvindelyk zyn.

maald hebben. Zie Goeree. *Waereld en Kerk verand.* p. 344. die ook aanmerkt dat Konstantyn de Stad Bizantie verbeterd, en naar hem Konstantinopelen genoemd hebbende, daar den tweeden stoel der Ryks plante, en den Ryksarent zedert met twee hoofden deed afmalen, wegens de twee Ryken in 't Oosten en Westen. Dus is de Arent het voorname Vaandel en Wapenmerk der Roomsche Keizeren en Koningen altyd in gebruik gebleven, niet alleen tot Graaf Willem den II, Zoon van Floris den IV, die 1248 tot Aken Roomsche Koning gekroond werd, waar van zyn geboortestad Leiden nog zyne gedagtenis bewaart in twee gedenksteen, op welke eenen een Leeuw met een Schild, het Graaflyke, en een dubbele Arent het Keizers Wapen op gebeeld staat: maar ook tot heden toe.

Ook voerden de Romeinen niet alleen Arenden maar ook regterhanden, Wolven, Minotauren, Paerden, Zwynen, Draken, Maanen, en aangezigten van Keizeren en Veldheeren op hunne Veldteeken.

De Krygsteekenen (zeit Arrianus) zyn de Arenden, de Beeltenissen der Vorsten, de Vaandelen, alle van Goud, gespannen op verzilverde spiessen: en Tacitus, dat de Teekendrager de Beeltenis van Galba afgerukt hebbende de zelve ter aarde smeed. Op andere wys (zeit Oudaan, ziende op de nevensgaande Roomsche penningen 2 en 3 verdoond) zietmen wederom deze Krygsteekenen, dat 'er boven de bovenste dwarsstreep, een rondte als een kloot, Laurierkrans, of Regterhand aan uit steekt: de rondte boven de dwarsstreep zou men konnen nemen voor de Beeltenis des zelve Keizers, terwyl de onderste ronden met eenige andere beeltenissen, van lager Krygsbevelhebber, konnen bemaald geweest zyn:

t.o. 64

*of door den bovensten ronden bol, heeft men veel ligt een Waereldklood willen vertoonen tot welke gedagten deze woorden van Isidorus: Men zegt dat Augustus een Bol boven op de Krygsteeken dede stellen, om dat de volkeren door de geheele Waereld hem onderworpen waren, aanleiding geven. Is het een Laurierkrans, die zig op den top der spies verthoont, 't is een zinteeken tot opwekking van eer en belooning, die op de Trouw, door de Rechterhand verbeeld, volgt, gelyk ten dien einde op den penning van Makrinus, met het opschrift FIDES MILITUM, Trouw der Krygsknechten, de Trouw gezien word met deze twee Krygsteeken, de Rechterhand en den Krans, dat is, van *Getrouwheid* en *Belooning*. Zie 4.*

In vroeger tyd onder Romulus eer, de Roomsche Monarchy tot zulk een grootte, en pracht was uitgedegen bond men een hand vol hooi aan een Spies, en gebruikte dat in plaats van een Vaandel of Legerteeken. Dit bevestigt *Vulturius* niet alleen, maar ook *Naso*, daar hy zegt: *Dat de Eerbied toen zoo groot voor het hooi was, als naderhand voor de Krygsteeken der Arenden.*

Plutarchus zegt ook: Dat Romulus een meenigte volks verzamelt hebbende, de zelve verdeelde in hoopen van hondert Mannen, waar van elke hoop begeleid wierd van een voorganger, die een hand vol hooi of stroo op een Spies had opgesteken, waar na de volgers *Manipulares*, Handvolle genaamt werden, 't welk de Latynsche Puikdichter *Naso* met deze woorden bevestigt:

*Pertica suspensos portabat longa maniplos,
Unde Manipularis nomina miles habet.*

Dat is:

*Een lange Lance droeg de Wissen opgesteken
Met handen vol, dies heet de Krygsman naar dat teeken.*

Op eene Roomsche penning van Oudaan in zyn Roomsche Mog. p. 116. vinden wy het Zwyn, of een Zog met Biggen (gelyk hier wy 5) vertoon, nevens een penning van Vespasianus, waar in Judea verbeeld word, staande onder een Palmboom, de armen kruisseling over malkander, tot uitduiding van haar magteloosheid, met het opschrift *JUDAEA DEVICTA. Judea overwonnen.*

Dat nu de Romeinen het Zwyn in hunne Legervanen (ontleent van de Trojanen) gevoert hebben kan waar wezen. Dog my schynt toe dat zy het zelve toen eerst, na dat zy het Joodsche gewest overheerd hadden, ten smaat en trots dier volken in hunne Legervanen hebben doen afschilderen. Want hoe smartig dit hun was, en wat afkeerigheid zy van dit teeken hadden is gebleken, wanneer Vitellius tegens de Arabiers te velde trok, toen zy hem door Gezanten hebben gebeden, dat hy dog met het Veldteeken van het Zwyn door hun Land niet wilde trekken. Dus hebben de Romeinen (dat meê van een Schilder dient in opmerking genomen te worden) het Zwyn maar voor een tyd in hunne Legervanen gevoert, gelyk de oude Batavieren de Kat, tot dat zy ontslagen van 't Roomsche juk, weder in vryheid (waar van de Kat een zinnebeeld is) zaten.

Ook dient aangemerkt, dat de Romeinen gewoon waren in Vreugde-tyden, deze gemelde Standaarden, en Legerteekenen, plegtelyk met

kranssen te verciëren; 't geen Klaudianus naar deze vertaling heeft doen zeggen:

*De Leeger-Teekens bloeijen
Van Bloemen, en het Loof schynt om de Spies te groeijen.*

En dus ziet men op een penning van Titus Vespasianus, dat een Overwinning beeld, het Vaandel met een krans verciert, penning 6 vertoont. Waar omtrent Oudaan aanmerkt, dat deze plegtigheid plag aan de Legerteekenen beweezen te worden, niet alleen in vreugdetyd met Bloemkranssen; maar dat de zelve ook op hooge Feestdagen gezalft wierden, 't geen hy bevestigt met het opschrift van een ouden brok Marmarsteen. (aangetrokken in zyn Roomsche Mog: p: 529) waar op te lezen staat CORONIS. INLATIS. SIGNISQUE. UNCTIS. Dat is: *Kranssen aangehangen, en Krygsteekenen gezalft.* En aangezien de Konstschilders ook dikwils Bybelstoffen tot hun voorwerpen nemen, hebben wy ook de Banieren, of Veldteekenen der XII stammen Israëls (om den agtergrond van ons Printtafereel te vullen; gevolgt na de afteekeningen die W. Goeree daar van vertoont in het IV Deel van de Mosaische Historien pag: 428) vertoont, zoo, en in die orde als de zelve onder hunne Hoofdbanieren optrokken.

1 Hoofdbanier.

B.

ZEBULON,

A.

JUDA,

C.

ISASCHAR.

2 Hoofdbanier.

E.

SIMON,

D.

RUBEN,

F.

GAD.

E2

3 Hoofd.

	3 Hoofdbanier.	
H.	G.	I.
BENYAMIN,	EFRAIM,	MANASSE.
	4 Hoofdbanier.	
L.	K.	M.
ASER,	DAN,	NEPHTALI.

En wild gy de koleuren der Banieren weten, omze van den anderen te doen onderkennen; *Sam. van Hoogstraten* heeft daar onderzoek na gedaan in zyne *Zigtbare Waereld* op pag: 156.

De dappereen strydbare Macchabeen, een Adelyk geslagt uit den stam Levi gesproten, kantte zig (na dat de gantsche staat der Joden door Antiochus scheen te grond te gaan) tegen dien geweldenaar in openbaren Oorlog; om 't verval der Joodsche zaken te redden. De eerste die daar de hand aan leï was Matthatias, gesterkt met vyf dappere Zonen, van welke Juda wel de Heldhaftigste Hoofdman was. Deze voerden in hunne Krygsbanieren de letteren \aleph M \beth C \beth B. i. zynde de beginletteren van de Hebreeuwsche woorden Exod. 15. vs. II. *ô Heere, wie is als gy onder de Goden?* Gelyk zy hier door ook den naam van Macchabeen gekregen hebben. Zie W. Goeree, *Kerkelyke en Waereltlyke verander.* p. 69.

Hier mede zullen wy eindigen. Dog zoo wy komen te bemerken, dat onze vlyt dies aangaande den Konstoeffenaars genoeg geeft, zullen wy ligt wat breeder op een ander plaats in het betogen van diergelyke dingen (aangezien dat dit nog maar, als het spreekwoord zeit: *Om den kam heen gepraat is*) uitweiden.

Zeker zoo een Konstschilder mogt wanen dat zulke kundigheden van geen nut zyn, en dat het

evenveel is wat men de Waereld daar voor in de vuist stopt, hy zou daar even zoo breed meê staan, als die Kormtische Historieschryver die van *Luciaan* uitgelachen word; om dat hy die naauwlyks een voet buiten Korinten gezet, en zelf geen veldslag op een muur geschildert gezien had, zonder de Wapenen of Krygstuigen te kennen, tot het beschryven van Oorlogsgeschiedenissen zig begaf, met daar toe dusdanig een voorbereiding te gebruiken: *De oogen verdienen meer geloofs dan de ooren, derhalve schryve ik, niet het gene ik gehoord, maar het gene ik gezien hebbe*: En hy had alles zoo naaukeurig doorzien, zeit gemelde Schryver, dat hy zeide, *dat de Draken der Parthers groote beesten waren, die in Persie, een weinig boven Iberie geteelt wierden; datze de zelve gewoon waren met spiessen; of lange staven, om hoog te heffen, om den aankomenden van verre een schrik aan te jagen, en datze de zelve in 't midden van den stryd op de Vyanden los lieten gaan, van welke 'er velen verslonden, en anderen van hunne beknellingen verstikt en dood gedrongen wierden.*

Wat my aangaat, ik oordeel dusdanige kundigheden (om alle bespottingen te ontgaan) den zulken welke zig in de oeffenschool van *Pictura* hebben begeven, inzonderheid om tot de verbeel-dingen van Historien opgeleid te worden, van zeer groote nutbaarheid te wezen. Veragten zy mynen goeden raad, of willen zy zig niet verledigen tot dit te lezen, om het te weten, zoo mag ik my des wegen, de moeite van zoo veel nazoekens met reden beklagen.

[Philip Wouwerman]

Meermalen hebben wy geklaagt, dat de geboortetyd van sommige brave Nederlandsche

Konstschilders van ons (hoe veel navragens wy ook daar na deden) niet heeft kunnen opgespeurt worden, als ook hun Beeltenissen, hoe graag wy gezien hadden dat die nevens hunne Levensbeschryvinge in ons Boek na malkander zig in print hadden doen zien. Dit zou ons ook gebeurt hebben met den grooten Haarlemschen Konstschilder

PHILIP WOUWERMANN, zoo my zyn begravenisbrief, bestempelt 1668 niet waar in handen gekomen, daar de oude Vincent vander Vinne in dien tyd, op geschreven had, dat hy was gestorven in zyn 48 jaar.

Zyn Vader *Paulus* genaamt was een Historieschilder, dog van geringe soort, en woonde te Haarlem, gelyk my van oude Haarlemiten verhaald is. By deze is het bedenkelyk dat PHILIP (welke de oudste van zyn Broeders was) de beginselen van de Konst geleerd heeft, ten minste de zugt tot de Konst door de geboorten over geërft. Het zy daar meê zoo 't wil, ons straalt van allen kanten toe, dat hy van zyn begin af Mecenassen heeft ontmoet, die hem zoo hoog boven de Nyd hebben opgebeurt, dat zy hare klaauwen aan hem niet slaan konde. Dus mag hy wel onder de gelukkige Schilders geteld worden.

Niemant moet my verdenken, als of ik beweren wilde dat het geluk der Konstschilders alleen van hunne begunstigers of 't blind geval af hangt, geheel niet; de werken moeten vasten grond hebben om den maker op te beuren; want dan is de roem bestendig die anders van korten duur is, en als rook verdwynt. Maar ik noem zulke Konstschilders gelukkig, welke in hun leven *Mecenassen* ontmoeten die hunne Kunstwerken roemen en naar waarde beloonen, en in tegendeel zulke on-

gelukkig, die nooit begunstigers ontmoeten of de waardy van hun Konst by hun leven betaald krygen. Van deze zyn 'er ons al vele ontmoet wier Konst eerst na hun dood, naar waarde betaald werd, daar zy even zoo veel van hebben als de doode zwynen, wanneer hunne hammen tot een dieren prys verkogt worden. Nu dit overgeslagen, onze W O U W E R M A N was gelukkig, en hy verdiende zulks door zyn Konst waar door hy al zyne tydgenooten te boven streefde. 't Is waar dat zyn penceelkonst jaren na zyn dood tot een veel hooger prys als by zyn leven is op gestegen, als de *Dolfyn* van Vrankryk, en de Keurvorst van Beyeren, (die ook andere Hoven gaande maakten) de zelve alzins in Holland deden opkopen. Maar dit betwist niet ons zeggen; dat hy in zyn leven gelukkig geweest is, want hy in zyn leven al vrugten van zyn arbeid heeft opgezameld 't geen hier uit blykt, en my voor waarheid berigt is, dat hy met zyn Dochter, die aan den Konstschilder *H. de Fromantjou* trouwde, 20000 Gulden meê ten Huwelyk gaf.

Dog dit alles voor by gestapt, elk moet verwondert wezen die zyn Konst kent, en ziet, zoo ten opzigt van de menigvuldige veranderingen der voorwerpen; als verbeeldingen van Jachteryen, Pleisterplaatsen, Pikeurbanen, Struikrooveryen, Bataljes, Plonderingen enz. yder in 't byzonder menigmaal door hem op paneelen afgemaald: en nogtans zoo geheel verschillig dat het een naar het ander geene gelykheid of overeenkomen heeft, nog in de voorname als min voorname vertoonzelen; zelf niet in Landschappen of gronden, ten bewys van zyn ryken geest, en vernuft, in 't bedenken van zoo menigerhande welstandige ver-

anderingen in zyne penceelwerken. Daar en boven heeft hy alles zoo eigen, en natuurlyk, of in zyn natuurlyken aart weten te verbeelden, dat de Beeltjes hoe klein somwyl, met den eersten opslag beduiden wat zy verrigten. Zelf in 't verbeelden van byzondere gevallen heeft hy dingen waargenomen die byna niet te bedenken zyn, dan van die welke die gevallen hebben by gewoont.

Ik heb verbeeldingen van strooperyen en plunderingen van dorpen, en gehugten van hem gezien, waar in de moedwil der soldaten, desschrik en bedeestheid der overrompelden, zoo natuurlyk, zelf in de wezens was waargenomen, dat de zelve schenen te spreken; dat een bewys is, dat hy alles met groote opmerkinge verrigt heeft: en dat hy zyn penceel zoo gereed rer uitvoering gehad heeft, als zyne bedenkingen, blykt aan het onnoemelyk getal van Konststukken, waar meê alle berugte, zoo binnen als buitenlandsche kabinetten, en konstvertrekken pronken.

Ziet men Bataljes van hem verbeeld, men ziet het driftvuur Paerd en Ruiter uit de oogen schitteren, in de vlugtigen de vrees, in de verminkten de pyn, en in de afgemaaiden de doodverf op de lippen geschildert.

Daar en boven heeft hy ook inzonderheid zyn Konst en oordeel doen blyken, in de welstandige schikkinge van zyne werken: in de konstige verdeelingen van ligte voorwerpen tegens bruine, en weder bruine tegens ligte, niet met verspreide flikkeringen die 't oog des aanschouwers dan hier dan elders na toe trekken, maar in breede partyen, waar door het oog op het voorname blyft gevestigd. En wat zyn penceelbehandeling aangaat, de zelve is smeltende, vet, en toetsende. En dus

ontheft van zwaarmoedigheid, en gestrekte nettigheid, schynen zyne Tafereelen al spelende geschildert. Eindelyk de Wykingen van zyn gronden, inzonderheid wel weten in agt te nemen.

'T gaat niet zelden heel ongelyk omtrent de berigten van dingen die in 't leven van sommige Konstschilders zyn voorgevallen. Van eenigen kan men naauw iets ontdekken, van anderen word 'er weer zoo veel verteld dat het zyn werk aanheeft, om te weten, welk voor waarheid men zal te boek stellen, inzonderheid als men den regten grond niet weet waar uit het verhaalde zynen oorspronk heeft. Dus is het met onzen PHILIP WOUWERMAN gelegen. Sommigen zeggen dat hy een Zoon had, die zig in de Konst oeffende, en dat hy bedugt zynde dat hy den luyaard na zyn dood zoude spelen, wanneer hy bezitter van alle Modellen en Teekeningen zoude wezen, besloot de zelve te verbranden, om dat hy zelf yveren zoude. Anderen, dat hy in onmin met zyn Broeder *Pieter* leefde, en overzulks hem niet gunde dat hy voordeel uit zyn zweet zou genieten. Anderen weer verhalen, dat het niet zyne, maar teekeningen van andere Meesters waren, die hy voor zyn dood deed verbranden. Dit is wel de waarheid, maar zy dient ontbolstert, om de reden (anders gelykt het wel dollemans werk) daar van t' ontdekken. Dit zal geschieden door 't volgende berigt, waar uit met een de ware oorzaak des ongelukkigen uitgangs van *Bamboots* te voorschyn komt.

Van dezen zeiden wy in zyne Levensbeschryving dat hy hier meer geld voor zyn Penceelkonst kreeg, dan in Italiën; maar hebben nader berigt zynde ontdekt dat hy daar zoo breed niet by stond; want in

zyn tyd wierd de Konst van WOUWERMAN, om het lieffelyk Penceel, en aangename voorwerpen al van elk bemint; het geen dat den voortgang van zyn stukken (die 'er somwyl wat droevig en donker uitzagen) vertraagde. Dog dit zou 't hem niet alleen gedaan hebben, wyl de Konst van WOUWERMAN inzonderheid in dien tyd niet tegens de zyne konde ophalen; maar dit kwam'er by. 1 Dat hy niet spaarzaam was wanneer hy geld had. 2 Dat hy zyn Konst niet tot lager prys geven wilde, dan hy gewoon was te Rome daar voor t' ontfangen. 3 Dat hy weinig voortkruyers had. 4 Dat hy voor Keelbeulen, (Konsthandelaars wil ik zeggen) niet wilde schilderen, of hun eenig voordeel geven, die hem gevolgelyk dan ook lieten dryven. Dit maakte hem droefgeestig, en mistroostig, dog hy bleef egter styf koppig zonder iemand ten gevalle te komen, waar door hy zig in een armoedigen staat bragt? zoo dat hy zyn huiswaard, en naaste bloedverwant, een broodbakker by wien hy t' huis lag, zakgeld moest afvergen, die 't hem weigerde te geven zeggende: *dat 'er 200 gulden voor een zyner stukken geboden wierd, waar-om hy die niet liet glippen en zig daar van bediende?* Dit kropte hy almeê op by de rest. Maar 't geen hem wel 't meest aan 't hart ging, was, dat de oude *Jan de Wet* Schilder en Konstkooper die hem die gemelde som geld geboden had, hem de weigering betaald zette. WOUWERMAN die dit gemelde stuk nu dikwils en met groot opmerken beschouwd had, werd van *de Wet* verzogt, een stuk van de zelve grootte en inhoud te maken, 't geen hy volgens het vaste denkbeeld dat hy daar van had, werkstellig maakte. Dit gedaan zynde bragt gemelde *de Wet* alle soort van konst-

beminnars by WOUWERMAN om 't zelve te zien, en liet *Bamboots* muffen, zeggende: (onder schyn als of *Bamboots* dit van hem afgezien en nageaapt had) *Men wil het dog al van de zulken hebben die te Rome geweest zyn enz.* Deze spyt konde hy naar 't schynt niet verzetten, maar zy vervoerde hem tot wanhoop en eindelyk tot een schandige dood.

Dit kwam *de Wet* niet zoo haast ter ooren of hy maakte zig voor WOUWERMAN Meester van zyn Koffer met Modellen, Teekeningen en Schetsen, eer iemand de Neus daar in stak, van welken kostelyken voorraad (*des eenen Dood is des anders Brood*) WOUWERMAN zig wel heeft weten te bedienen, zonder dat iemand wist hoe hy 'er aan kwam. Dit waren nu de Teekeningen waar van ik gemeld heb, die hy op zyn stersbed leggende voor zyn oogen deed verbranden; op dat de Waereld niet weten zoude na zyn dood, met wiens kalveren hy geploegt had.

Dus heeft het den Konstschilder *Roestraten* die *Bamboots*, *Jan de Wet*, en WOUWERMAN gekent en omgang met de zelve gehad heeft, aan *Michiel Carree* (in Engeland zynde) verhaald. En ik geef het weder zuiver over, voor den zelve prys waar voor ik het ontfangen heb, zonder daar iets af, of toe te doen.

PHILIP had ook twee Broeders *Pieter* en *Jan* die nevens hem de Konst oeffenden.

PIETER verbeelde veelyds, Stalletjes, Pleisterplaatsen, inzonderheid Valkejachten te Paerd met Juffertjes, dat aangenaam en voor elk bevallig is. De Paertjes en Beeldjes wel geteekent, uitvoerig en net genoeg geschildert, dog niet zoo kragtig los, en teekenagtig getoetst.

'T gaat met de Konst, als met Reizigers die

een oogwit hebben; sommige zullen de gemeene wegen gaan, andere toepaden inslaan, en daar door hunne makkers voorkomen, om eerder tot hun bedoeling te geraken.

'T is bedenkelijk dat PIETER ook al zyn vlyt en yver zal hebben ingespannen, gespoort door zyn Broeder, die hem in de Konst voor uit draafde, maar is dog altyd agter gebleven. Egter moeten wy zeggen: dat hy een fraai Konst schilder geweest is, in dat deel der Konst, 't geen hy voor zig verkoren had.

JAN hun jongste Broeder was een Landschapschilder, en oeffende die Konst mede tot Haarlem. Maar van zyn Penceelkonst zeitmen weinig, om dat jong gestorven is; te weten in 't jaar 1666, twee jaar voor zyn oudsten Broeder Philip, die op den 19 van Bloemaand 1668 zyn leven eindigde. Tot Haarlem by *L. vander Vinne* heb ik een van zyne Penceelwerken gezien, 't geen een Bergagtig Landschap verbeelde. Voor aan was een bruine voorgrond, met ruigt en onbesnoeit geboomt beplant, waar tegen zig 't verschiet klaar en helder gedaagt als in een lage valey vertoonde. De voorgrond inzonderheid was geestig, brokkelig, en in d'eigen kleur geschildert, als men de zelve van Philip in zyn vroegen tyd ziet, toen hy de gronden wat eenkleuriger schilderde, dan naderhand.

[Jan Baptista Weenix]

Wat roem oudtyds Athene de School der Geleertheid gehad heeft: hoe in later tyd Rome, de kweekschool der Schilderkonst geagt wierd te wezen: als ook hoe zy hare Leerlingen uit alle oorden, om hare schoone voorwerpen, heeft weten uit te lokken; ja met hoe groote drift velen

hun Vaderland vaarwel zeiden, derwaarts zig wendende, om hunne zugt, en neiginge te voldoen, hebben wy meer als eens voorheen aangewezen, en staat nader bekrachtigt te worden, door het voorbeeld van den voornamen Konstschilder

JAN BAPTISTA WEENINX gebynaamt de *Ratel* geboren tot Amsterdam in 't Jaar 1621.

Zyn Vader Jan Weeninx was een vermaard en Konstig Bouwmeester, waarom hy ook door de wandeling genoemd wierd, *Jan met de Konst*. Deze hem te vroeg, en als hy nog maar een jaar oud was door de dood ontrukt, geraakte hy onder het bestier van zyn Moeder en Voogden die hem, die byzonder leesgierig was, by een Boekverkoper bestelden, om verstand van den Boekhandel te krygen. Maar wanneer zyn Meester met hem niet konde te regt raken, doordien hy in steê van agt op den Winkel te slaan, alle Papier dat hy maar bekomen konde beteekende, zoo bestelden zy hem in een Lakenwinkel, maar het was al 't zelve, waarom hem zyn Moeder, om dat hy niet anders doen wilde, en zy hem van harte beminde, hem ten gevalle bestelde om de gronden van het teekenen te leeren by eenen *Jan Micker*, een gemeen Schilder; naderhand by den vermaarden *Abraham Bloemaert* tot Utrecht. Daar won hy in korten tyd veel in de Konst aan, en besteede zelfs zyn buiten tyd neerstig in 't teekenen naar 't leven, zoo wel van oude vervalte Schuuren, Huizen, als andere dingen die hem teekenagtig voorkwamen. Eindelyk leerde hy nog omtrent twee jaren by *Nicolaas Mojert*, wiens behan-

* Deze bynaam kreeg hy in de Roomsche Bent, om dat hy zig wat verhaaste in 't spreken, en wat stootende sprak, 't geen hy uit een soort van beroertheid gehouden had.

deling hy zoo even eens wist na te bootsen, dat men tusschen die van hem en zyn Meesters stukken geen onderscheid konde zien. Waar na hy by zig zelf de Konst voort oeffende, en veel fraaije stukken in dien tyd schilderde.

Met zyn 18 jaar trouwde hy met de Dochter van den Landschapschilder *Gillis Hondekoeter*, den Grootvader van *Melchior Hondekoeter*, die uitmuntende was in 't schilderen van allerhande Vogelen.

De reislust die hem van jongs af aan in 't hoofd gemaakt had, en waar van hy eerst door zyn Moeder, naderhand door 't trouwen belet werd, groeide zoo sterk aan, dat hy (niet tegenstaande hy vier jaren getrouwt was geweest, en een Zoon had van 14 Maanden, die nog leeft) voornemens wierd, om in der stilte, en zonder daar iemand, ook niet zyn eigen Vrouw, kennisse van te geven, door te gaan. Gelyk hy ook vervolgens deed.

Zyn Vrouw die hem miste, en nergens konde opspeuren waar dat zy ook naar hem omhoorde, werd agterdenkende, om dat hy dikwerf getoont had groote geneigtheid te hebben van Rome eens te zien. Dus maakte zy verscheiden van zyne vrienden op, om door de Steden van Holland, nazoek naar hem te doen, die hem eindelyk te Rotterdam aantroffen, en hem zoo veer bepraaten, dat hy met hun weder naar Amsterdam scheepde, onder beding dat hy maar behoorlyk afscheid wilde nemen.

Dit stuk ging aan, onder wederbeding dat hy niet langer dan vier maanden soude uitblyven: dog heel noode, en tot groote droefheid van zyn Moeder en Echtgenoot. Maar deze vier maanden verwisselden zig in vier jaren, aangezien hy om zyn groot

t.o. 78

vernuft en uitstekende Konst alom in Rome bemind wierd, en de handen zoo vol werk kreeg dat 'er geen eind aan scheen te zullen wezen. Des hy na het verloop van twee jaren (gedreven door liefde tot zyn Vrouw) aan den Kardinaal *Pamfilio*, (in wiens dienst hy toenmaals was) meermalen verzogt een reis naar Holland te mogen doen; om zyn Vrouw en Zoon die hy daar gelaten had te mogen zien. Maar dit alles kon niet helpen by den Kardinaal, die hem by uitnemenheid beminde, en om hem van zyn voornemen te verzetten hielp in dienst van den Paus *Innocentius*, voor wien hy een groot werk maakte, waar toe hy nog verscheide anderen in zyn dienst had. De een en de ander bespeurende zyne geneigtheid, droegen hem voor, dat hy zyn Vrouw zoude tot Rome ontbieden. Dit maakte hy werkstellig door verscheiden brieven, met betuigingen van zyn groot verlangen, met verzekeringen dat zy daar welkom wezen zoude, en hoe de Paus, en Kardinaal beloften hadden gedaan van aan zyn Zoon dienst te doen, en hem te bezorgen met een ampt. 't Een en 't andere deed haar besluiten, om te schryven aan haar Man, dat zy op zoo een tyd, en met zulk een Schipper op Rouaan meende te varen, en van daar haar reis voort te zetten naar Rome.

Zoo haast als deze blyde tyding kwam, werd 'er straks aan alle *Nunciussen* en *Gouverneurs* van al die plaatsen die zy moest doorreizen geschreven, om haar buiten onkosten, goed geleide te bezorgen. Dog alles tevergeefs; want hare vrienden hadden haar onderwyl weten om te praten, haar voornemen gestuit, en daar van afgeschrikt, met te zeggen, datmen haar daar zynde in een Klooster zou zetten, dat 'er voor hem Vrouwen ge-

noeg waren, en diergelyke voorspellingen; want hare Vrienden die alle Gereformeert of Mennonist waren, waren met een vooroordeel tegens de Roomsgezinden voor in genomen. Zy zond dan door hare Vrienden opgerokkent een brief van een geheel verschilligen inhoud naar Rome, te weten dat zy van voornemen verandert was, en niet wilde komen in zoo een Land, enz. Wat raad? zyn liefde drong hem om haar zelf te halen, zoo, dat wanneer hy geen verlof daar toe konde bekomen, hy in der stilte van Rome vertrok, en liet een open brief in zyn vertrek, waar in hy te kennen gaf, dat hy voornemens was binnen den tyd van drie Maanden weder te keeren.

Hier zynde werd hy van yder aangezegt, en gebeden om iets te willen maken. Zelfs de grootste liefhebbers van Konst lieten hem niet ongekwelt, zulks het hem niet mogelyk was zoo haastig weder te kunnen vertrekken, schoon 'er geduurig Brieven van den Kardinaal *Pamfilio*, en anderen kwamen.

Zyn Vrouws Broeder, die te Utrecht woonde, ging hy bezoeken, en bleef daar om de gezonde lugt wonen, dog wilde egter alle jaren weder naar Italiën. Maar daar kwam niet af: want zyn Vrouw en goede Vrienden, waar onder menschen waren van den eersten rang, verbaden hem t' elkens, en verydelden dus dat voornemen, waar door het daar na geheel is agter gebleven.

In dien tyd heeft hy veel voorname konststukken gemaakt, en zou 'er meer kunnen gemaakt hebben, indien hy zoo veel brave luiden niet aan zyn snoer gehad hadde, die hem gestadig van zyn werk afroonden om zyne spraakzaamheid en verstand, zoo in geestelyke als waereldlyke zaken.

Maar als hy eindelyk overweegden 't verlies van zyn kostelyken tyd, door den aanloop van al 't gezelschap, ging hy twee uren boven Utrecht, by het dorp de Haar, op het oud Adelyk Huys ter Mey woonen, om aldaar zyn Konst met minder verlet te oeffenen, alwaar hy in 't laatste van het derde jaar kwam te overlyden, in den ouderdom van 39 jaren. Hy liet twee Zoonen na; waar van de ondeste 16 jaar zynde, nog leeft en de Konst oeffent.

't Geen tot luister van zyn naam moet gezegt worden, is dit, dat 'er voor hem geen bekend is geweest, die zoo de Konst in 't algemeen verstaan heeft, als hy. En daarom is hy by alle Konstkenners hoog geschat geworden, om dat hy niet een deel van de Konst, als anderen, maar de zelve in alle deelen volmaakt verstond. Het zy dan dat hy Beelden, Dieren, Landschap, Zee, Stilwater met Schepen, enz. maakte, elk was in zyn soort even natuurlyk en konstig, zoo dat hy alle Konstschilders te gelyk na de kroon dong, ja zelfs met *van Aalst*, vermaard in doode Vogels, en *Emanuel de Wit*, geroemt om zyn wetenschap in de Doorzichtkunde, om stryd geschildert heeft.

Het vast begryp dat hy van de verschillende voorwerpen had, en de ligte bevatting van de onderscheiden behandelingen, deed hem alles onderneemen, zelf het schilderen met duim en vingeren, daar in navolgende Kornelis Ketel, daar *van Mander* van meld, in zyn Boek op pag. 195. Hier toe nam hy ten voorwerp eenen *Orions*, opzigter van den Doms tooren, en bediende van het *Capittel*, die een beminnaar van de Konst was, ook by wylen het penceel hanteerde. Dit portret geleek wel, en stond wat van de hand gezet, zoo

levendig en kragtig, al of 't door het penceel geschildert waar geweest. Ook was hy inzonderheid in 't groot uitnemen vaardig, zoo dat zyn zoon, die my dit zelf mondeling betuigt heeft, hem op eenen dag verscheiden malen heeft zien beschilderen, een doek van 6 a 7 voeten breed, daar Gebouwen, Zee en Schepen, of een Bul en verscheide Honden naar het leven geschildert, in kwamen, met een Landschap en ander bywerk. Van gelyke drie poutretten levensgroot half lyf met bywerk te schilderen op een Somersdag, was voor hem maar speelen gaan. En schoon zyne geneigtheid wel het meest naar het groot helde, nogtans verstond hy 't klein schilderen meesterlyk, dog daar was geen grooter last voor hem als het klein en uitvoerig schilderen, dat hy steeds verwenste. Hierom ziet men dat ook maar zelden.

Het Konststukje verbeeldende een vrolyk gezelschap, sommige zeggen de Verloore Zoon, dog 't meest bekend door den naam van 't pissend Jongetje, nu door Nik. Verkolje uitvoerig in zwarte Konst gebragt, is geestig van vinding, konstig in zyn t'zamenstellingen, en met een klikkend en vet penceel geschildert. Het berust thans in 't Kabinet van den konstliefdigen David Amori.

Maar het eenigste en uitvoerigste Konststuk dat in Nederland bekend is (de rest is opgekogt en naar buitenlandsche Hoven verzonden) is by de erfgenamen van den Heer Wilschut tot Amsterdam, het geen zodanig uitvoerig geschildert is, dat het voor de Konst van *Dou* of *Mieris* niet behoeft te wyken. Dit niettegenstaande heeft men hem dikwils hooren zeggen: *dat het hem bedroefde en leet was, dat hy met zyne handen niet kon uitvoeren,*

't geen hy met zyn verstant begreep. Zyn Beeltenis van Bartol. van der Helst geschildert, en van ons gevolgt, ziet men in de Plaat C. 1.

[David Beck]

Zoo eenige Stad in Holland mag trots wezen, om dat zy ten wieg verstrekt heeft van doorluchtige mannen, zoo mag het Delf wezen, om dat zy buiten andere vernuftelingen ook de Waereld door berugten

DAVID BECK, gebentnaamt den *Gulden Scepter*, uit haren schoot heeft voortgebracht. Deze geboren op den 25 van Bloeimaand des jaars 1621 werd genoemd naar zyn Vaders broeder, die een braaf Dichter in dien tyd was, en tot Aarnhem in Gelderland overleden is.

Hy heeft nevens anderen ook den beroemden Ant. van Dyk, Ridder en Schilder des Konings van Engeland, tot leermeester gehad. Zyn braaf penceel en wellevenskonst maakten hem by de meeste grooten van Europa geagt: gelyk hy in gunst raakte by Koning Karel den eersten, wiens Zoon Karel den tweden, den Hertogen van Jork en Glochester, als ook Prins Robbert, hy in hunne Jeugt heeft onderwezen in de Teekenkonst. Daar na quam hy in dienst van den Koning van Vrankryk, ook van Denemarken, en eindelyk van Koningin Kristina van Zweden, die hem inzonderheid boven anderen beminde, verscheide geschenken gaf, en hem haren eersten Kamerheer maakte. *De Vrouwen* (zegt de spreuk) *hebben de Mannen lief, en zy weten waarom.*

Hy nam in dien tyd voor, als haar Majesteit een speelreis na Vrankryk doen, en te Parys eenige tyd vertoeven zoude, een reis naar Holland te doen. Hy nam tot dien einde oorlof van haar, onder voorwending van zyne vrienden te willen bezoe-

ken welke hy in vele jaren niet gezien had, en na welke hy verlangde. Maar men zeit dat zy die voorwending verdagt hield, en geloofde dat hy zigt heen te gaan om nooit weder te keeren, gelyk ook gebeurt is; want hy op den 20 van Wintermaand 1656 binnen 's Gravenhage (niet buiten vermoeden van vergif gedronken te hebben) kwam te overlyden.

In dienst zynde van zyn Koningin heeft hy Italiën, Spanjen, Vrankryk, Engeland, Denemarken, en alle Hoven van Duischland bezogt, om alle Potentaten en Doorluchtige Persoonen voor haar uit te schilderen, dien zy dan haare Beeltenis uit glorie van bekend te willen wezen, door onzen DAVID BECK geschildert deed aanbieden. Op welk doen de groote J. van Vondel dit vaers gemaakt heeft.

*De liefde tot de Konst luikt op met grooter hope
Van eer en prys, nu BECKS de Vorsten van Europe,
Uit last der Koningin, door zyne Konst herteelt,
En hun Christyn vereert, in haar onsterffelyk beelt.
Zoo word Gustavus bloed, van Hof, tot Hof geboren.
Wie klaagt dat aan deës verf en wissel word verloren?*

Dit doen leide hem, als het spreekwoord zeit, geen wind eyeren, maar bragt hem wel blinkende voordeelen by. Zyn vrienden getuigen dat hy door deze voordeelige gelegenheid negen goude ketenen en Medalien te schenk van Koningen en Vorsten gekregen had, en onder die een van zyn Koningin. Zeker die groote Vrouw deed veel om naam te maken. Zie hier Lezer (gemeene kost is by wylen zoo smakelyk als de kostbaarste) een gering staal. In de Stad St. Gewer, in 't Graafschap Hessen, had

men outyds voor gewoonte (en somwyl nog) dat men den vreemdelingen een koperen Halsband, van Keizer Karel daar toe gegeven, wanneer zy aan den waterkant geleid worden, daar de zelve vastgehegt is, om den hals slaat, en daar op vraagt: of zy met Water of met Wyn willen gedoopt wezen? Die 't water begeren, krygen onvoorziens een emmer vol daar van over 't hoofd. Dog die wyn eisschen geven daar toe een stuk geld. De Koningin Kristina daar zynde gaf tot dit gebruik een konstig gedreven zilvere schaal of beker, waar door haar mildadigheid gemeld word, zoo lang dat gebruik stand houd.

Maar laat ons weder tot onzen D A V I D (wiens Beeltenis in de Plaat C. 2. staat) komen.

Van hem word getuigt dat hy zoo ongemeen vaardig was in 't schilderen, dat de Koning van Engeland, boven gemeld, eens tot hem zeide: B E C K, '*k geloof dat gy te Paerd zittende zoud kunnen schilderen.*

In den jare 1653 te Rome zynde, werd hem door de Bentvogels, (ik wil hen liever noemen opsnappers, want hy zelf was de Bentvogel dien zy plukten) groote eer bewezen, 't geen blykt uit den staart van 't Vaers 't welk zy op zyn Doopmaal uitgalmden. Doe daar by dat zyn Bentnaam door zestig handen was ondertekent, zoo kond gy staat maken wat hem dit smulmaal kwam te kosten. Zie hier de Kopy van 't Vaers:

*Uw vriendelyk ontmoet, en uw beleefde reden
Die wyzen duidelyk, dat gy zyt de Persoon,
Die menig heeft vertoont, de Koningin van Zweden;
Door uw vermaard penceel, zoo waardig by de Kroon.*

*Wat staat ons nu te doen? dat wy u gaan er kennen,
 In de Romeins 'Bent, met eenen nieuwen naam,
 Die als op vleugels door de Waereld zal gaan rennen;
 Dit 's 't algemeen besluit: Wy roepen al te saam.
 Viva de Gulde Scepter.*

Den 7 van Wintermaand 1653. Hy was een schoon en wel gemaakt Persoon, dog niet kloek.

Ik heb in het eerste Boekdeel op pag. 333 gemeld van den potsigen *Adriaan Brouwer*, dat hy twee maal begraven wierd. Maar van *DAVID BECK* werd verhaald dat hy tweemaal gestorven is, en wilje weten hoe? Hy, reizende door Duitsland werd door een onvoorziene ziekte beloopt, die hem in dusdanig een langwylige slaute bragt, dat 'er geen ander besluit van te maken was, dan dat hy waar overleden. Over zulks werd hy, gelyk gewoonlyk geschied, uitgetrokken, en uitgestrekt op zyn ledikant geleid. Wat gebeurt 'er? zyne twee knechts zitten in 't zelve vertrek, en spoelen met een glas wys de zwarigheid van hun hart. Onder 't over en weer drinken zegt een van deze, ligt wat kortswylig en wulps van aart, dat wy 't onzen Heer ook eens presenteerden, hy heeft het in zyn leven zoo wel gelust, en staat met een op en duwt hem den roomer met wyn aan den mont. Door den reuk van den wyn (naar allen schyn) wat tot zig zelve gekomen, opent hy zyn lippen en slurpt een weinig daar van in. De knecht dit ziende verzet zig daar niet over, maar zeit tegen zynen makker, kyk, onzen Heer lust ook wyn na zyn dood, en zet hem het glas andermaal aan den mont, waar uit hy

een goeden teug deed, op dien zelven stond bekwam; en jaren na dien tyd leefde.

Dit zeltsaam voorval zoude ik zoo ligt niet voor waarheid aannemen, ten zy 'er diergelyk niet in myn geslagt waare voor gevallen. Myn Grootvader van Moeders kant, en waar na ik ook vernoemt ben, wonende te Utrecht, op den Steenweg, in 't Blaau Rokje, kwam in den ouderdom van 17 jaren (zoo 't aan yder die daar tegenwoordig waren toescheen) te sterven: werd gevolgelyk uit getrokken, op stroo geleid, en de Vrysters in de buurt in geroepen, om het Lyk (volgens dies tyds gewoonten) met Palm, Laurier, en Bloempjes toe te maken. En men was al bezig om een krans tot zyn hoofd te vlegten, wanneer zy het stroo hoorden ritselen, en hem die zy meenden dat dood was, zagen de gordynen open schuiven, waar door zy alle van schrik over hoop vielen. Straks de bloemen weg, en hem warme wyn ingegeven, voorts in een gewarmt bed geleid, waar door hy bekwam; gelyk hy ook naderhand getrouwt is geweest, en zeven Zonen en drie Dochters heeft gezien.

[Joan Couper]

Na de Dood van *David Beck* kwam de Londenaar JOAN COUPER (na dat hy een wyl zyn verblyf in Amsterdam gehouden had) aan 't Hof van Zweden, en voorts in dienst van Koningin Kristina. Hy werd in zyn tyd voor den besten pourtretschilder in waterverf gehouden, hebbende de Konstgeleerd by eenen Olivier een Engelsman, die voor Koning Jakob, en Karel Stuart, veel groote Historien in waterverf geschildert heeft, welke in een galery geplaatst, langen tyd, hun stand gehouden hebben.

[Gelsdorf]

Sandrat, meld ook in dien tyd van eenen En-

gelsman GELSDORF genaamt, die veel pourtretten in Engeland heeft gemaakt. Dog hy kon niet teekenen, waarom hy ook genootzaakt was door iemand anders den omtrek van 't wezen op papier te laten teekenen, 't geen hy dan met een naalt doorgeprikt, op zyn paneel doorsponste. Diergelyke soort ontmoet ons nu en dan al meer. Dog wy hebben onze pen niet voor krukken en breekbeenen versneden.

[Simon Peter Tilmans]

Breemen heeft ook al vroeg geheugniswaardige Kostenaars uit zynen schoot zien ontspruiten: onder deze word een braaf Historieschilder, door de wandeling QUANT genaamt, geteld. Deze schilderde in 't jaar 1620 de zoldering der zoogenaamde Gulde Kamer van het Raathuis als ook verscheiden groote Konstwerken, die nog in de oudste Stamhuizen tot Bremen gezien kunnen worden. Ook een SIMON PETER TILMANS, *Schenk* gebynaamt, een braaf Landschapschilder en die vele jaren zig in Italie had geoëffent. Dog dees begaf zig naderhand tot het schilderen van pourtretten, daar hy zoo uitstekende in werd dat hy nevens de besten van zyn tyd mogt gestelt worden, gelyk hy ook de eer gehad heeft dat hy de Beeltenis van Keizer Ferdinand tot Weenen geschildert heeft.

Deze had ook een Dochter die de Konst oëffende. Ik heb Landschappen, Beeldjes, inzonderheid Bloemen van haar gezien, die uitvoerig naar 't leven met waterverf geschildert waren.

Zyn Beeltenis door *Chr. Hagens* in koper gesneden 1668, toen hy 67 jaren oud was, gaat in print uit, waar onder staat,

*Dit 's TILMANS beeltenis, die boogden op geslagt,
Nog roem; maar d'eer van God: de rest als niet geagt.*

Waar van wy ons hebben bedient in de Plaat C. 3.

Hendrik Bokelman Koopman tot Amsterdam is zyn Dochters Zoon.

[Hendrik Martensz.]

Deze Levensbeschryving behoorde vroeger geplaatst te zyn geweest. Dog gebrek van tydig berigt is oorzaak dat 'er somwyl een breuk tegens de wyze der schikking van ons pennewerk (buiten onze schuit) begaan word. 't Zelve moeten wy ook in opzigt van den braven Rotterdamschen Konstschilder HENDRIK MARTENSZ. bygenaamt Z O R G H tot onze versooning zeggen. Deze bynaam werd aan zyn Vader (welke naar dien eenvoudigen tyd MARTEN KLAASZ ROKES genaamt werd) gegeven; om dat hy Marktschipper van Rotterdam op Dort zynde, altyd zoo veel toezigt en zorg voor de lading en bestelling droeg, dat men, wanneer iemand iet te bestellen had waar aan gelegen was, door gewoonte zeide: geef het Z O R G H meê: gelyk ook tot zyn roem verhaald word dat hy eens een zak met 1000 gulden had aangenomen waar naderhand niet naar gevraagd wierd, 't geen hy aan yder bekend maakte, en naar een lange wyl zig daar van ontsloeg, met den zelve over te geven aan de Armbezorgers van de Gereformeerde Kerk, mits zoo den eigenaar, daar van opkwam zy daar aansprekelyk voor waren, of moesten verantwoorden.

Deze goede ouden Man gestorven, kwam 't Markt schipperschap op onzen HENDRIK MARTENSZ. ZORGH, welke daar om niet afliet te schilderen, maar

met groote yver en zugt de Penceelkonst oeffende. Waaron wy ook zyn Beeltenis uitvoerig door hem zelf geschildert op zyn 34ste jaar 1645, geplaatst hebben in de Plaat C. 4.

Hy was een Leerling van Dav. Teniers, als aan zyn eerste penceelwerken klaar te zien is, en van Wilm Buitenweg die gezelschappen van Juffrouwen Heeren en Boertjes schilderde. Dog hy heeft zig niet altyd by die wyze van schilderen gehouden. By zyn Neef HENDRIK ZORGH Makelaar en beminnaar van Schilderkonst tot Amsterdam, heb ik verscheiden Konststukken van hem gezien, inzonderheid twee. Het eene verbeeld een Italiaansche Markt, met veel gewoel van beelden, en voor aan een vrouwtje dat uitstalt met verscheide soort van doode Vogels. Het ander verbeeld een Vismarkt, meê vol gewoel. De Visch in dit, en een korf met levende Hoenders, Eenden enz. in 't ander stuk, zyn uitvoerig en Konstig naar 't leven geschildert: Vorders de beelden gronden en agterwerken, hebben een zweem van de penceelbehandeling van Tomas Wyk: gelyk daar ook nog een groot stuk hangt, waar in verbeeld word een Boerevreugt, waar in de beelden grooter zyn, en veel gelykenis hebben naar de handeling van Jan Mienze Molenaar.

Hy stierf, het kluwen van zyn levensdraad door het tydlot ontwonden zynde, in zyn eenentsestigste jaar, 1682.

[Jan Duive]

Thans verschynt ook de Gouwenaar J A N D U I V E , Leerling van Wouter Crabeth. Deze was een vaardig en goed schilder van pourtretten. Hy heeft in zyn tyd den Minnebroer Gregorius Simpernel na zyn dood geschildert, 't geen wel gelukte, en overzulks hem groot voordeel bybragt,

niet van den genen die 't hem had doen schilderen; maar door dien hy 'er zoo menigte schilderde voor zyne vrienden en kennissen; uit welk inzicht hy ook het eerste portret om niet geschildert had, dankende dat die Doode, vele levenden verwekken zoude, gelyk ook geschiede. Hy stierf tot Gouda van een schielijke beroertheid in 't jaar 1649. En zyn medeleerling JAN GOVERTSZ. VERBYL volgde hem na, op den weg naar d'Eeuwigheid, gelyk ook mede zyn yverige Leergezel, AART VAN WAAS. Deze had Italiën en Vrankryk bezogt, en wedergekeert zynde te Gouda om de vrugten van zyn arbeid te doen zien, stierf weinig Maanden na den eerstgemelden zynen medeyveraar in de Konst. Hy ordoneerde en schilderde aardige Boerterryen. Hy had ook by den Plaatsnyder Reynier Parzyn, 't Etzen geleerd, en liet verscheiden printen van zyn snakeryen uitkomen, en men ziet nog verscheide teekeningen van hem met potlood geteekent.

[Dirk Meerkerk]

Om dezen tyd, en uit de zelve School, en Stad en Konstgenoot van den voorgemelden, was een DIRK MEERKERK, geboren in de gewezen Brouwery van den Passer voor in de Keizerstraat. Deze reisde op zyn Konst naar Rome, woonde daar, en by de Bisschop van Nantes veele jaren. Onbekent en onverwagt aan zyn Ouders huis gekomen, vraagde hy hoe het met hunnen Zoon al ging, en of zy in korten tyd niet van hem gehoord hadden, of hem t'huis wagtende waren, 't geen hun nog geen agterdenken zoude gegeven hebben, ten zy de Moeders neus ontsprongen waar, en zy hem dus 't eerst kennende wierd. Maar na hy een korten tyd t'huis gekomen was komende van een Begraaffenis, viel hy in 't water, by de Lange Brug

niet veer van zyn Ouders huis, en verdronk. En gelyk volgens het spreekwoord 't eene ongeluk het ander volgt, zoo gebeurde 't ook, want hunne aller Tydt-, Stad-, Konstgenoot, en goed Schilder KORNELIS DE VISSCHER, (wiens werk geprezen word, schoon hy dikwils met 't hoofd gekwelt, of als men gemeenlyk zeit, 't niet vast had) komende van Hamborg verdrinkt op Zee.

[Jakop Reugers Blok]

'T waar onverschoonbaar, daar wy nu al verscheidenmalen Oudtydze Goudze Schilders hebben ten Toneel gevoert, nu ook aan

JAKOP REUGERS BLOK, niet te gedenken, alschoon ons zyne geboorten en sterf tyd onbekent blyft. Vermits bekend is dat de groote P.P. Rubbens (wanneer hy de Nederlandsche Steeden doorreisde om de Konstschilders te bezoeken) ook inzonderheid tot Gouda by hem op zyn Schilderkamer is geweest, en tot zyn roem getuigde; dat hy onder al de Konstenaren in Nederland geen gevonden had, die hem in 't schilderen en teekenen van Doorzigt- en Bouwkundegelyk was.

In zyn jeugt had hy Italiën en Rome bezogt, en met vlyt zig in de Konst geoeffent. En alzo hy zig ook op de Vestingbouwkonst verstond, raakte hy in dienst van de Koning van Polen, die hem inzonderheid beminde; maar dit was ook met een de rede dat de Hovelingen hem haatte, en alzins (gelyk men zeit) den voet dwars zetten, waarom hy afscheit verzogt, en naar zyn Vaderland vertrok; daar hy gelegenheid vond om den Oversten Persival (die by Prins Fredrik Hendrik in grootagting was) de Wiskonst te leeren.

Naderhand quam hy in dienst by den Hertog

Leopoldus, die hem ook byzonder bezinde en hem boven zyne gewone soldy, in 't Velt zynde, des daags nog zeven gulden toeleide. Omtrent Winoxbergen (willende hy over een plank ryden) struikelde zyn Paert, waar door hy ongelukkig ter aarde stortte. Hy werd in de Stad gebragt, en op het bevel des Hertogs alle vlyt tot zyn herstelling en genezinge aangewend, dog het was te vergeefs. Want hy reisde, naar zo veel reizens en tobbens naar d' Eeuwige rust, en werd in de Kerk der Predikheeren begraven. Zyn Weduwe Geertje Davids trok naar Braband, bezorgt met een jaarlykze wedde, voor haar leven; en hare Zoon volgde in de plaats van zyn Vader. Dog hy werd gekwetst en stierf.

[Jan en Pieter Donker]

Twee Neven JAN EN PIETER DONKER gaven al vroeg blyken dat zy hunne geboortestad Gouda door hunne Konst zouden vereert hebben, indien hun levenslicht even boven de kimmen gerezen, door een ontydige donkere Dootwolk niet waar benevelt geworden. Van JAN zietmen tot Gouda geschildert de Regenten van 't Tugthuis.

PIETER DONKER heeft de Konst geleerd t' Antwerpen by den vermaarden Jakob Jordaans, en trok naar Frankfoort om zyn Konst voort te zetten onder den troep, en toeloop der vremdelingen dewelke kwamen om de Krooning van Keizer Leopoldus by te wonen. In 't volgende jaar 1659 reisde hy naar Vrankryk, en van daar onder het gevolg van den Hertog van Crequi naar Romen, daar hy met yverig teekenen en schilderen zyn tyd heeft doorgebracht. Na het verloop van zeven jaren quam hy weder te rug in zyn geboortestad, en stierf 1668.

'T beurt zelden dat in een geslagt zoo veel Konstschilders ontspruiten als in dat van de EVERDINGEN. Want men teld drie gebroeders CESAR, *Aldert*, en *Jan*; en van *Aldert* weder een trits van Zonen *Kornelis*, *Piter* en *Jan* welke d' een min, d' ander meer de Konst gehanteert hebben.

[Cesar van Everdingen]

CESAR VAN EVERDINGEN moest uit hoofde van zyn geboortejaar geplaatst zyn geweest op 't jaar 1606, maar alzoo de noodige berigten uit Alkmaar zyne geboortestad eerst kwamen, wanneer het levensbedryf van zyn Broeder *Aldert* al ter drukpers ree lag, hebben wy hem maar voor de zelve konnen plaatsen. Hy was een braaf Beeldenschilder, en had een vleiend penceel.

Onder vele van zyne Konstwerken worden geprezen de beschilderde deuren van het groot Orgel in de Kerk tot Alkmaar, waar op hy verbeeld heeft den Triumf van David, over het nedervellen van den grooten Goliath van Gad. In wat jaar hy dit geschildert heeft weet ik niet, maar wel dat hy het model op de woning van den Bouwheer Jakob van Kampen (die het Orgel geordoneert heeft) maakte in 't jaar 1648. Welk Model nu nog op het Alkmaarse Raadhuis hangt. Ook is op de Oude Doele tot Alkmaar een groot en voornaam stuk van hem te zien, verbeeldende den Adel en Krygsraad der oude Schuttery. De Beeltenissen zyn alle levensgroot en konstig geschildert, zoo dat dit eene genoeg was om zyn roem tot na zyn dood (welk voorviel op 't jaar 1679 als hy oud was 73 jaren) duurzaam te maken.

Hy was een Leerling van *Jan van Bronkhorst* van wien wy in ons Eerste Deel op pag. 231 gemeld

hebben, en onder zyne Leerlingen welke hy tot Meesters in de Konst gemaakt heeft, worden geteld Hendrik Graau, van Hoorn, Adriaan Warmenhuizen van Warmenhuizen, Adriaan Dekker, en Laurens Oosthoorn.

[Jan van Everdingen]

Zyn Jongste Broeder JAN VAN EVERDINGEN mee tot Alkmaar geboren oeffende zig in 't schilderen van stil leven, en dat meer uit Konstzugt als om gewin, aangezien hy een ander beroep had, te weten van pleitbezorger by de Rechtsgedingen.

[Aldert van Everdingen]

ALDERT VAN EVERDINGEN, tweede Zoon van den geheimschryver Jan van Everdingen, en Broeder van den Konstschilder Cezar van Everdingen geboren tot Alkmaar 1621. heeft tot leermeesters in de Konst, eerst *Roelant Savry* daar na *Pieter Molyn* van Haarlem gehad, onder welke opzigt hy zoodanig in de Konst toenam dat zy zig niet schaamden, hem voor hunnen Leerling te groeten. Vele pryswaardige konststukken zyn tot Amsterdam en elders onder de konstlievenden verspreit, die altyd betuigen zullen dat hy een groot meester in de Konst geweest is, niet in een enkel deel, maar genoegzaam in 't algemeen; want men ziet Landschappen van hem, met Beesjes en Beeldjes zoo wonder fraai geschildert, en digt beplante bosschen, daar het oog door hun diepte geen end aan ziet, en de getrotste meyen zoo spelende en dartel geschildert: dat zy zig tegens de lucht schynen te bewegen: en Watervallen, en Zeestormen, waar in de brandinge van 't Zeewater tegens de harde rotsen, en de dunne afstuivende sprenkelingen zoo natuurlyk dun, en geestig zyn waargenome dat de stukken voor meesterstukken mogen doorgaan, maar inzonderheid heeft hy uitgemunt

in 't schilderen van Noordsche landgezigten, daar hy by zeker toeval gelegenheid toe vont om afteekeningen naar leven te maken; want hy zig naar eenige plaats aan de Oost Zee te sloop begeeven hebbende beliep hem eene gevarelyke storm, die hem willig of onwillig niet onbeschadigt op de kust van Noorwegen deed belanden. Den zelve natuurlyken aard heeft hy ook in zyne gekleurde teekeningen waargenomen, waar van 'er de konstminnende Heer Jero. Tonneman verscheiden in zyn Konstkabinet heeft. Zyn Beeltenis staat in de Plaat D. 1.

Hy was naarstig in 't schilderen, yverig in ter Kerk te gaan, en niet misdeelt van verstand. Hy stierf, zyn levensloop geëindigt zynde, in Slagtmaand 1675. en liet na drie Zonen, waar van 'er twee zig tot de oeffening der Konstbegaven, van welke de middelste Pieter genaamt nog leeft.

'T was te wenschen dat onze EVERDINGEN zyn konstpenceel zoo menigwerf niet had afgesleten op groote doeken welke dikwils in den weg hangen en met een scheef gezicht begluurt worden, nu de *Mode* Tapytzeryen en andere blinkende vodden (de pest voor de Konst) alzins invoert. Welk droevig lot de brave penceelkonst van

[Adam Pynaker]

ADAM PYNAKER. (hy was geboren in 't jaar 1621. in 't Dorp Pynaker gelegen tusschen Schiedam en Delf) somwyl meê treft, zoo dat, wanneer hy eens 't hoofd uit zyn grafzerk opstak op die prullen daar men thans de kamers meê behangt zou vloeken; ziende dat zyne beschilderde kamerdoeken worden opgerolt, om voor altyd naar de zolders te verhuizen, om dat de Mode die Zaal buitentyds heeft ingehuurt.

Hy heeft drie jaren in Italiën geweest, om zyn Konst naar brave voorbeelden voort te zetten, welke

t.o. 96

tyd hy yverig zoo met naar het leven te teekenen, als te schilderen heeft waar genomen.

Gelukkiger zyn zyne beknoptelyk beschilderde Taferelen, dan zyn groote stukken: want de zelve op behangzels, en in Konstkabinetten geplaatst, hun agting behouden. Ik heb 'er van gezien waar in zig een bosch met dicht geboomte liet zien, Konstig, natuurlijk en vermakelyk geschildert: hier een troep boomen in de blaauwe lommer: daar een invallend zonnelicht, welk de groene meijen met gloeiende tintelingen schildert, 't eene tegen 't andere zig doet redden en ruimte maken. Het was vergeefs zoo ik daar meer van zeide, wyl de brave Dichter P. Verhoek het vermogen van zyn Penceelkonst, by gelegenheid van dat hy een zyner beschilderde Zalen beschryft, naar waarde door zyn dichtpen dus heeft afgemaalt:

*Dus wint het kloek penceel meer velds, nu alle wanden
Der zaale, staan bemaald met konstige waranden,
En groene bosschen, van een morgenzon bestraalt,
Die glansryk uit de kim op wilde kruiden daalt,
Den dag schept, dat wie Konst verstaat, staat opgetogen,
En waant Italien t' aanschouwen met zyn oogen.
Zoo zag Vorst Hannibal van d' Alpes neergedaald,
Door d' aardige Natuur een gouden oegst gemaald,
En hitste 't krygsvolk op, door 't zien der schoone landen,
Terwyl dat oogvermaak den lust deed watertanden.
Men vind de schikkonst hier natuurelyk verstaan.
De voorgrond is met kruid en stammen ryk belaân
En uitgevoert, als 't eerst dat 't oog komt aan te schouwen.
Men ziet de gronden voorts al meer en meer verflouwen*

*En deinzen, mylen veer, tot daar het bleeke azuur
Der bergen word geverft, met glans van 't zonnevuur.*

.....

*Hier strekt de rots zyn kruin ten Hemel, woest bedekt
Met heggen, ruigte, en braam, van klimop los omstrengelt.
Men let hoe aardig haar natuur door kleuren mengelt;
Hoe mild, zelfs aan den steen, zy haar sieraden geeft;
Terwyl een gantsche stroom van boven neêrwaarts streeft,
Het water ruist, en bruiſt, en ſtuiſt, gelyk een reegen.
De zilv're beek bevogt de dalen, ſtroomd een zeegen
Van Vrugtbaarheid hun toe: het half verwelkte groen
Schept leven, groeit, en bloeit, in 't edelste ſaizoen.
De boomschoru ruyg van mos verbeeld hier d' eyk, die rustig
Drie eeuwen ſtand houd, en verſtoont zig groen en luſtig,
Gelyk de Berkenboom gekent word aan zyn baſt:
Hun kruinen, bruin en dicht, met bladeren vermaſt,
Beſchaduwen den grond, en ſtuiten Phebus ſtralen.
De Harder kwinkleert in deze groene dalen,
En ſpeelt een Veldlied, op den driesprong, daar 't geluit
Een dubb'len weerklank kaatſt, en nabaaſt zyne fluit,
Terwyl de Koeye, en Geit, en Schapen zig verzaaden.*

.....

*My dunkt ik ſtap alree door dart' le wilderniſſen
Der weel' ge kruiden, en hoor 't ruiſſchen van de blaân.
Al wat het oog vermaakt, lacht ons hier lieflyk aan;
PYNACKERS konſtpenceel braveert dus de tapyten,
Die lam, en ſtyf, en hart, in kort haar kleuren ſlyten;
Gelyk de bitt're nyd verbleekt op 's mans beſtaan.
Hier kan Heer^s Backer, als 't geboomte, ontbloot van blaân,*

* Kornelis. Schepen, Raadt, en Bewindhebber der Oost-Indiſche Mantschappy, te Amſterdam.

*En 't grazelooze Veld behyzelt staat, met duinen
Van jacht sneeuw overstolpt, dees bladerryke kruinen,
Beschouwen, groen van loof, een Somer voor het oog.
Hier kan hy afgeslooft door Staatzorg, weer den boog
Ontspannen; zig in dees bespiegeling verlusten.*

Hy is gestorven in 't jaar 1673. maar zyn roem door 't penceel behaald, en zyn beeltenis geplaatst in de Plaat D. 2 blijft duuren.

[Kornelis de Man]

Hier nevens verschynt de brave Konstschilder KORNELIS DE MAN, geboren te Delf, in het jaar 1621. De zugt om vremde Landen, en de berugte penceelkonst der grootste meesters te zien, spoorde hem al vroeg tot de reis. Parys was de eerste Stad daar hy stil hield om zyn Konst te oeffenen; maar om den trek dien hy naar Rome had, liet hy zig daar niet langer dan een jaar ophouden, wanneer hy voortreisde op Lion en van daar door Lombardyen naar Italien. Te Florence kreeg hy gelegenheid om zyn penceelkonst te oeffenen voor een groot Edelman, in wiens dienst hy twee jaren bleef, tot dat hy naar Rome vertrok, daar hy zig verscheide jaren naar doorluchtige voorbeelden oeffende. Van daar vertrok hy naar Venetien, waar hem geen Mecenassen ontbraken, die zyne Konst rykelyk beloonden.

Wanneer hy nu negen agtereenvolgende jaren op vreemde haardsteden gespyst hadde, tragte hy weder naar zyn vaderland; en nam zyn te rugreis over de Alpische gebergten, en voorts door andere steden, tot zyn geboortestad Delf, daar hy stalen van zyn brave Konst, (na dat hem de dood zyn levensdraad afknipte in 't jaar 1706, zonder bedroefde weduw of kinderen agter te laten) ge-

laten heeft. Van het geen zyn penceel vermogt, kan getuigen inzonderheid een groot stuk op de *Anatomi* kamer, waar in de Regenten van het gild der Wondhealers en verscheiden Stads Medieynmeesters afgebeeld staan. In verscheiden huizen te Delf, bewyzen dit ook kleine gezelschapjes van Heeren en Juffrouwen.

[Gerbrant vanden Eekhout]

Agter hem volgt de brave Konstschilder GERBRANT VANDEN EEKHOUT, geboren tot Amsterdam in 't jaar 1621 op den 19 van Oogstmaand. Hy was een Leerling van Rembrant van Ryn, en bleef tot het einde van zyn leven by de zelve wyze van schilderen, welke hy van zyn meester geleerd had. Alleenlyk heeft hy in velen van zyne Konststukken den agtergrond wat klaarder of helderder gehouden. Hy heeft veele pourtretten levensgroot in zyn tyd geschildert, die hy konstig en kragtig naar de Konst uitgevoerd heeft. Geen van de minste is zyn Vaders pourtret, die een Goutsmit in zyn tyd was. Het hangt by zyn Neef Gerbrand vanden Eekhout: maar meest heeft hy toegeleit op het schilderen van Historien.

Ik heb verscheiden Konststukken van hem, en onder deze een gezien, verbeeldende Christus, zittende in den Tempel, onder de Hebreeuse leeraren, in welker wezenstrekken de yver in 't onderwyzen, en de verwondering over de antwoorden van den Heere Christus, zoo natuurlyk verbeeld was, dat men scheen te zien wat zy tegens malkander wilden zeggen. Een waarneming daar Rembrant zig inzonderheid door vermaart gemaakt heeft: zoo dat men Eekhout onder de besten van zyne Leerlingen met reden stellen mag.

Onder zyne voornaamste Konststukken word geteld een Tafereel, verbeeldende Jesus in de ar-

men van Simeon, by den Heer Jakob Hinloopen, daar de Dichter Jan Vos dit byschrift op gemaakt heeft.

*Maria komt haar Kind, haar God, ten offer dragen.
 Zoo word het Tempelregt van d'oude wet volbragt.
 Wie dat de wet voldoet zal God in all' s behagen.
 Nu zietmen daar all' d'aard zoo lang naar heeft gewagt,
 't Verlangen naar een ding schynt alles te verlangen.
 Zoo was 't met Simon dien wy vol vreugt zien staan.
 Wie 't al omvangen heeft word hier van hem omvangen.
 Wat God zyn volk belooft word op zyn tyd voldaan.
 d'Onfeilbre waarheid komt al schyntze lang te wagten.
 Hy heeft Gods Zoon in d'arm; den Geest van God in 't hert.
 Is 't wonder? neen: hy heeft God zelf in zyn gedagten.
 't Vernuft is heilig dat van God bezeten werd.
 Nu dat hy 't leeven ziet, wil hy het leeven derven.
 't Onsterfelyk leeven krygt de mensch door deugdzaam sterven.*

Hy stierf nog ongetrouwt zynde in 't jaar 1674. op den 22 van Herfstmaand. Wy hebben zyn Beeltenis geplaatst by zyne Konstgenooten in de Plaat E. 1.

[Joris van Son]

JORIS VAN SON, geboren te Antwerpen in den jare 1622. was een konstig fruit en bloemschilder. Dat *Korn. de Bie* stof gaf van te zeggen:

*Wanneer 't geboomt staat dor, en vrugte en bladeloos;
 Dan pronkt nog zyn Tafreel met Rose en Abrikoos,*

en dat hy dezelve natuurlyk door zyn Konstpenceel wist te verbeelden, beduid hy met te zeggen,

Dat de zelve magtig zyn, om het oog der zwangere Vrouwen te bekoren, en tot lust op te wekken.

[Emanuel Murant]

Hier by treed EMANUEL MURANT, geboren tot Amsterdam in 't zelve jaar, op den 22 van Wintermaand ten Toneel. Zyn geneigtheid viel op het verbeelden van Hollandsche Dorpen Landgezigten, en wel inzonderheid op het verbeelden van bouwvallige boere keeten, en huisjes, welke hy zoodanig uitvoerig verbeeld heeft, dat men de steenen van 't muurwerk konde tellen; waar uit wel af te meten is, dat hy geen groot getal van Schilderyen in de waereld gebragt heeft; aangezien dusdanige wyze van schilderen veel tyd met zig sleept. Zyn Broeder David Murant, tot Amsterdam, bezit wel het meeste getal van zyne konstwerken die hier te land zyn, wyl hy veele jaren in Vrankryk en elders gereist heeft. Inzonderheid was zyn Konst in Vriesland gewild: daar hy met 'er woon naar toe trok. Dog hy is te Leeuwaarden in 't jaar 1700 gestorven. Hy was een Leerling van *Philip Wouwerman*.

[Vaillant]

Thans verschynen op onzen Schouburgh WALLERANT, JAN, BERNARD, JAQUES, en ANDREAS VAILLANT.

WALLERANT VAILLANT, geboren tot Ryssel in 't jaar 1623, heeft de schilderkonst geleerd tot Antwerpen, by *Erasm. Quellinus*, en kwam door ongemeenen yver tot de zelve zoo ver, dat hy geroemt werd voor een braaf pourtret schilder en konstig teekenaar met Crajon; dog hy leerde dit aan zyn Broeder BERNARD, nadien hy genoeg te doen had met schilderen op doek en paneel.

Als Leopoldus te Frankfort tot Keizer gekroont werd, trok hy daar na toe, en vont gele-

t.o. 102

gentheid om de Beeltenis des Keizers, nevens verscheiden Ambassadeurs, en Princen van 't Duitse Ryk, welke by de krooning tegenwoordig waren, te schilderen, daar hy veel roem en geld door won. Zyn beeltenis staat in de Plaat E. 2.

Van daar nam hem de Marschalk Grammont onder belofte dat hy hem den Koning zoude doen schilderen, meé naar Vrankryk, dat ook geschiede, en om dat het stuk den Koning zoo wel beviel, schilderde hy ook *la Reine Mere*, den Hertog van Orleans, en alle voorname Heeren van 't Hof; by bleef daar vier agtereenvolgende jaren; waar na hy zig tot Amsterdam neerzette, daar hy een groote meenigte pourtretten gemaakt heeft, daar men 'er niet zelden nog van ziet, die konstig geschildert zyn.

Hy was ook een groot yveraar in 't voortzetten en verbeteren van de Schraapkonst, of Swartekunst, die hy van Prins Robbert, groot Admiraal van Engeland: die het zelve uitgevonden heeft, geleerd had, onder belofte van het zelve aan niemant anders voort te leeren, gelyk hy ook getrouwelyk na kwam: maar alzoo hem het gronden dier kopere platen te lastig viel, nu aan zeker arm eerlyk man veel goed deed, als ook des zelfs Zoon uit medelyden tot zyn knegt gebruikte, onderwees hy deze oude man, hoe de kopere platen te bewerken. De Zoon dit bemerkende dwong den oude man door bedreigingen dat hy van hem wilde wegloopen, indien hy hem zulks niet openbaarde, en liet zien, het geen den goede man (hoe noode) eindelyk deed. Zoo ras de Zoon de gereedschappen gezien en een begrip van de behandeling dier nieuwe Konst had, bediende hy zig tot zyn bederf daar van; want hy veilde deze

Konst aan elk een voor geld, daar veelen lang na gedoeld hadden. Maar alzoo die knaap niet gewoon was veel zilvermunt te handelen, verviel hy tot dronkenschap, verwkisting, en eindelyk tot de uiterste armoede, en maakte dat die Konst, daar yder zoo gretig naar was, nu de zelve gemeen werd, weinig geagt wierd. En dus gaat het omtrent alle zaken. Men heeft meerder agting voor de zelve, terwyl men die begeert, dan wanneer men dezelve verkregen heeft. Dit doet my denken aan de spreuk van Koningin Elizabeth. Deze van wie gezeit werd: *Dat de maagdom de allertwyffelbaarste was van alle hare boedanigheden*, zeide eens aardig tegen den Hertog van Alençon, in wien zy de verbeelding van met haar te trouwen, door hem tot de voorbereidzelen daar van toe te laten, niet weinig had gevoed: *De dingen waar na men de grootste begeerte heeft, verminderen van waarde, wanneer men de zelve verkrygt.*

JAN VAILLANT, die van zyn broeder *Wallerant*, welke in den jare 1677 tot Amsterdam overleed, de schilderkonst geleerd had, reisde naar Frankfort, daar hy kwam te trouwen, waar door hy gelegenheid kreeg om koophandel te dryven, en verliet dus de oeffening van 't penceel.

BERNARD VAILLANT, die van zyn broeder *Wallerant* altyd op zyn reis verzeld was, word inzonderheid geroemt om zyn konstig en kragtig *Craijoneren*. Hy begaf zig met 'er woon tot Rotterdam, dog is heel onverwagt, tot Leiden zynde, gestorven. Hy was een man die godvrugtig leefde, gelyk ook van *Wallerant* getuigt word, en diende te Rotterdam voor Diakon van de Walsche Kerk.

JAQUES VAILLANT, die ook de Konst van zyn oudsten broeder geleerd had, vorderde door yver zoo veer in 't schilderen van Historien, dat de Envoyé van Brandenburg, ziende eenige van zyne penceelwerken, hem meê lokte naar Berlyn, daar hy schilder van den Keurvorst werd, die groot genoeg had in zyn Persoon en Konst. Hy werd van den Keurvorst gezonden naar 't Keizerlyke hof, om des Keizers beeltenis te malen, die hem een goude Medalje met een keten tot een geschenk gaf. Weder te rug gekomen tot Berlyn, is hy gestorven, en liet van wegen zyn hups gedrag en Konst, veel roem na.

Ik had byna vergeten te melden, dat hy door zynen reislust gespoort, twee jaren zoo te Rome, als andere Steden van Italië, om de Konstwerken der ouden berugt, in het oeffenen zyner Konst heeft doorgebracht: en dat de Bent hem den *Leeurik* gedoopt had. Zyn beeltenis staat in de Plaat E. 3.

ANDREAS DE JONGSTE, na dat hy mede door zyn oudsten Broeder in de Teekenkonst onderwezen was, kreeg geneigtheid tot het leeren der Graveerkonst, tot welken einde hy zig twee jaren tot Parys by een voornaam meester in die Konst onderwyzen liet. Van daar is hy gereist naar Berlyn, om zyn broeder *Jaques* te bezoeken, en stierf daar in 't prilste van zyn Lenteleeven.

De brave penschryver de Bruin, tot Amsterdam, heeft ten huisvrouw de zuster van dezen Konstschilders.

[Jakob vander Does]

Nu volgt JAKOB VANDER DOES, geboren tot Amsterdam 1623 den 4 van Lentemaand.

Zyn Vader was geheimschryver van de *Assurantie-Kamer*, en zyn grootvader Geheimschryver van de vermaarde koopstad Amsterdam. Zyn Vader, die een eenige Zoon was, en waar meê het ging als het spreekwoord zeit, *mal Moertje mal Kindje*, nam naderhand weinig agt op zyn staat, en ging door onbedagtzame Borgspreking te gronde. Deze vroeg gestorven werd beslooten, dat men onzen JAKOB de Konst van Schilderen (daar hy van Natuur toe geneigt was) zou laten leeren om zyn kost daar mede te winnen, by *Nicolaas Mojaart*. En na dat hy eenige jaren by den zelve geweest had, en byna op eigen wieken dryven konde, ging hy met zyn 21 jaar naar Vrankryk, en voort te voet met gezelschap naar Italien. Te Rome gekomen ontmoette hy straks verscheide Schilders die hy in Holland gekent had, welke hem met veel liefde verwelkomden, en naar den naasten drinkwinkel wilden slepen, dat hem verlegen maakte; aangezien zyn beurs ledig was, waarom hy 't weigerde. Zyne kennissen dien dit doen vrent voorkwam drongen hem al schoorvoetende ter Herberg in, wanneer eindelyk het harde woord, dat hy geen geld had en voornemens was soldaat te worden, daar uitquam, daar wel hartelyk om gelachen wierd van de Hollanders, die gewoon zyn hunne Landslieden niet in verlegentheid te laten. Dus spraken zy hem moed in 't hart, verzogten hem lustig te willen wezen, maakten hem dien zelve avond Bentvogel, en noemden hem; om dat hy gezegt had soldaat te willen worden, en om dat hy kort van Persoon was (dewyl men gewoon is de kortsten tot Tromslagers te gebruiken) *Tamboer*. Verscheiden jaren bragt hy te Rome met yverig teekenen en schil-

deren door, oeffenende zig naar de beste voorbeelden, inzonderheid van *Bamboots*. Dog hy maakte geen grooten opgang: aangezien hy zig door zyn wyze van leven niet wist bemint te maken, zynde doorgaans stil, en droefgeestig, het welk ontsproot uit naaryver dien hy had, wanneer hy zag dat anderen hem in Konst voorby streefden, waarom hy zig zelve door 't Penceel zelden genoeg konde geven ook wel de konstoeffening, als het niet na zyn zin uitviel, vervloekte. Weder in 't Vaderland gekeert (zyn Moeder onderwyl was tot Amsterdam gestorven) zette hy zig ter neer in den Haag met zyn zuster die het Huisbestier waarnam tot dat hy kwam te trouwen met Margarite Boorfers, daar hy veel geld meê behuwlykte. Deze Margarite was ook zelf een lief hebster van de Schilderkonst en oeffende zig in 't teekenen. Hy kreeg by haar vier Zonen en een Dochter, waar na hy haar in 't jaar 1661 door 't sterflot verloor. Zulks hem zyn zuster doen weer te pas kwam tot de opvoeding zynere Kinderen. Hy maakte grooten rouw over zyn Vrouw, zoo om dat hy haar minde, als om dat hy een jaarlyks inkomen van 700 gulden lyfrenten met haar miste. Dit bragt hem eerst tot lusteloosheid, daar na tot traagheid, zoo dat hy in vier agtereenvolgende jaren geen een Penceelstreek op Paneel zette, ook naderhand traaglyk aan 't Schilderen was te brengen, en zoo hy 't al deed met luttel yver, waarom zyne Vrienden die hy tot Amsterdam hadde, voorziende dat hy tot Armoede zoude geraken, hem het *Sekretaris* ampt te Sloten buiten Amsterdam bezorgden; 't geen hem den Schilderlust scheen op te wekken; want hy daar een stuk dat zeven jaren onder de hand geweest had, afmaakte, 't geen

de berugte Konstminnares Juffrouw Oortmans voor een goede som gelds van hem kocht; want dit geluk had hy, dat hy in zyn leven meer prys daar voor bedongen heeft, als de zelve nu mogen gelden. Verscheiden andere stukken meer heeft hy in dien tyd gemaakt, die den maker wel altyd zullen roemen. Hy kwam ook andermaal te trouwen met een Juffrouw daar hy veel geld meê had, en eenen Zoon by won, die hy nog in korter tyd als d'eerste door de dood verloor. Hy hield in dien tyd kennis met den braven Konstschilder *Karel du Jardin*; dog zy waren altyd, wanneer zy over de Konst spraken, met malkander in geschil; aangezien *Karel* de heldere en hy de bruine wyze van schilderen voorsprak; egter altyd goede vrienden. Gelyk die ook voor zyn sterftijd (welke voorviel op den 17 van Slachtmaand 1673) opzigter over zyne nalatenschap gemaakt werd. Hy liet na twee Zonen en eene Dochter van zyn eerste, en een Zoon van zyn tweede Vrouw, van welke Hy SIMON alleen tot de Konst opgekweekt heeft dien wy op zyn jaarbeurt gedenken zullen.

Zyn Beeltenis gevolgt naar een Afteekening kan men zien in de Plaat F. 2.

Wat zyne Konstwerken aanbelangt, die zyn yder bekend, dus zeg ik alleen tot zyn roem, dat hy de verkiezing van 't licht en bruin, en de Koppeling der Dieren wonder wel verstaan heeft, en dat niemant in 't schilderen van Schaapjes, zoo in natuurlyke teekening als wyze van schilderen, hem te boven gaat.

[Theodoor Helmbreker]

Na hem komt de brave Konstschilder THEODOOR HELMBREKER. Hy werd in 't jaar 1624 tot Haarlem geboren, maar heeft den meesten tyd van zyn leven in Italien gesleten, daar hy ook

gestorven is in 't jaar 1694 oud zynde zeventig jaren. De Romeinen hadden veel agting voor zyn Penceelwerken, en schatten de zelve in waarde nevens de Penceelkunst van *Bamboots*, daar zy veel zweem van hebben; en dit is de reden datmen van de zelve zoo zelden iets in Holland ziet.

De Konstlievende Pieter Klok heeft thans een stuk van hem 't geen hy geschildert heeft in 't jaar 1681, 13 jaar voor zyn overlyden. Het verbeeld een Klooster op de Italiaansche wyze gebouwt en voor het zelve menigte van Vrouwe, Mans en Kinder beelden, sommige daar onder verminkt, welke van Pelgrims gedient worden met warme spys, die hun uit een groote Ketel, met een Potlepel, door een Franciscaner Kloosterbroeder word toe gedeelt. Hy zelf was yverig in zyn Godsdienst, en gaf veel weg aan den Armen.

Hier aan laten wy volgen zyn Stad- en jaargenoot de vermaarde Konstschilder.

[Nikolaas Berchem]

NIKOLAAS BERCHEM. Deze gestorven in 't jaar 1683, als ons aan zyn begraafnisbriefje gebleken is, toen ruim 60 jaren oud, wees ons het spoor tot zyn geboortjaar 1624.

Van velen word gezeit dat zyn bynaam BERCHEM by deze gelegenheid zynen oorspronk heeft genomen. Hy al lang de Konst geoeffent hebbende, en de Uchtentstralen van zyn Konstzon zig al verspreidende, wierd van zyn een reis ter Zee te doen, tot welken einde hy zig niet alleen had aangegeven, maar was ook al aan boord gekomen. Wanneer nu de monstering van 't Scheepsvolk gedaan zou worden, werd hy van den Stuurman (die hem kende) gezien, welke tot hem zeide: *Wat wilt gy gaan beginnen? 't waar jammer daar gy een Jongman zyt van goede hoop, en reeds*

zoo veel Konst bezit, dat de zelve hier door in hare geboorte zoude smoren. Hy ried hem vorders zyn voornemen door veel reden af, en liet hem van 't Volk in de Sloep die aan boord lag, weg stappen, om van den Monstermeester niet gezien te worden, zeggende tegens het volk *Berg hem* Dit werd eerst van de genen, die zulks wisten, voor een spreekwoord gehouden, en naderhand in een toenaam verwisselt, dien hy tot het einde van zyn leven gehouden, en zig zelve daar meê benoemt heeft.

Anderen willen dat zulks by gelegenheid van Brant is ontsproten, ter oorzake dat 'er geroepen wierd, (hy toen nog een kind zynde) *Berg-hem*. Wat van beide nu de waarheid is, kan ik niet zeggen. De vertellingen hebben my alleen aanleiding gegeven, om den toevalligen oorspronk van zyn Naam te wyzen. Egter zou men uit het een en andere kunnen besluiten, dat hy zyn Ouders vroeg verloren heeft, of dat op hem geen naauwe toezigt is gehouden, om zyn welwezen te bezorgen. Dog de Ridder en Konstschilder *Karel de Moor* heeft my verzekert dat die bynaam oorspronk genomen heeft, by gelegenheid dat hy het grof verkerft hebbende, zyn Vader die een haastig Man was, hem naliep tot in 't huis van zyn Leermeester *J. van Goijen*, dreigende hem den kop in te slaan, waar op *van Goijen* tegen zyne andere Leerlingen zeide: *Berg-hem*, terwyl hy den Vader tegen hield, en in zyn oploopenheid stuite.

Hy was de Zoon van PIETER KLAASZE van Haarlem, die eerst Visschen, naderhand kleene stukjes schilderde, daar doorgaans een tafeltje in kwam met allerhande soort van suikerbanket, in

een zilvere schaal of porceleine schotel enz. Behalven zyn Vader die een gemeen Schilder was, heeft onze B E R C H E M verscheiden brave Meesters tot zyn onderwyzers in de Konst gehad: als *Jan van Goijen, Klaas Mojaart, Pieter Fransze Grebber, Jan Wils*, en eindelyk zynen Neef *Giov. Babtist Weeninx*; welke alle zig vereert gehouden hebben, datze zulk een helder licht in de Konst hebben ontstoken: gelyk hy ook weer heeft konnen roemen op menigte van Leerlingen die door zyn onderwys tot groote meesters in de Konst opgegroeit zyn.

Hy werd inzonderheid in opzigt van zyne leerwyze geroemt, als ook dat hy de jeugt byzonder wist tot yver aan te sporen, waar toe hy in 't gemeen spreuken en vaerjes aan de hand had, als ook dit:

*Nimmer moet g' u zelf, Gezellen!
 (Schoon in 't leeren moeiten steekt,
 En g'er veelyds 't hoofd meê breekt;
 'T wyl een ander leegloopt) kwellen,
 Of het yv'ren laten staan:
 Denk: ik zal weer loon ontfangen
 Voor myn moeite, en roem erlangen,
 Wanneer d'andere beed'len gaan.*

Daar benevens was hy minzaam, beleeft, en van een onbesproken wandel: Ja een Man van uitstekende naarstigheit: dit niettegenstaande kon zyn lieve Huisvrouw de Dochter van den braven Landschapschilder Jan Wils, (wanneer hy in grooten yver aan zyn werk stil zat te arbeiden, en zy geen geritsel van hem hoorde) somtyds wel met den stok van een raagbol van onder tegen de zoldering

aan bonzen, om hem, zoo hy voor zyn Ezel mogt in slaap gevallen wezen te wekken, ja zy hield hem doorgaans zoodanig ontbloot van geld, dat hy ziende somtyds fraaije printen te koop, waar toe hy geneigt was, als zyn Vrouw geen goeden wil had om 't hem te schieten, het geld van zyne Discipelen daar toe leende; en wanneer hy een stuk schilderye verkogt, daar zy de neus niet over had, dan zoo veel van de som af kneep, om die schult buiten haar weten te betalen, om dus alle onlusten voor te komen. Ik denk schier dat die goeje Man het boekje wel mogt gelezen hebben, daar Doudeins in zyn *Haagsche Mercurius* van den 1 Nov. 1698 van meld, dat voor de tweedemaal onder de pers was; te weten: *De Weer-Wyzer der Vrouwen, zeer dienstig voor de getrouwde Mans die haar Engelen naar de oogen zien, om te weten hoe 't hoofd staat.*

Hy was zoodanig geneigt tot konstige teekeningen van Italiaansche en andere Meesters, dat hy niet rusten kon, voor en al eer hy bezitter daar van was. Niet minder lust had hy tot printkonst, want Jan Pieterze Somer heeft my verhaald, dat hy voor een print van *Rafaël Orbyn*, 60 Gulden dorst besteden. Dit was de Kindermoord met den Sparreboom. Waar door ook van zyn naargelaten papierkonst, (welke kort na zyn overlyden in 't jaar 1683 tot Amsterdam verkogt werd), een brave som Geld gekomen is.

Hy was byzonder naarstig, gelyk wy gezeyt hebben, daar by vaardig in 't schilderen, en al 't geen hy maakte was meestentyd verkogt, eer hy 't gemaakt had. *Justus van Huisum*, die in den jare 1665 by hem de Konst leerde, heeft my gezegt, dat hy in dien tyd een lange wyl voor een Heer

schilderde die hem 10 gulden daags gaf, en dat hy van 's morgens vroeg tot 4 uren naa den middag gemeenlyk voor den Ezel zat, en 't zelve met zoo veel genoegen en vermaak deed, dat hy 'er somwyl een deuntje onder zong. Ook getuigen die hem hebben zien schilderen, dat hy schilderde of hy 'er meê speelde, 't geen ook aan de dartele penceeltoetsen overal in zyne werken te zien is.

Daar en boven is te verwonderen, dat, daar hy zig byna alles te schilderen heeft ingelaten, egter elk ding op zig zelve zoo goed in zyn soort is dat het t' zamengevoegt zynde, bezwaarelyk is te zeggen tot welk van 't zelve zyn penceel bekwaamst was. Alleen heb ik opgemerkt dat hy in zeker groot stuk (daar Mattheus van den tol geroepen word tot het Apostels ampt) tot de doode Jachtdieren en Vogelen zig van *Gio. Babtista Weeninix* penceel heeft bedient. Dit stuk is jegenwoordig in handen der erfgenamen van den Konstlievenden Heer Lamb. van Hairen te Dordrecht, en is vol beelden woelig, en groots van ordonnantie en gebouwen, als ook cierlyk door het bywerk en verschiet.

Maar boven al is te verwonderen, dat een Man die zoo veele stukken geschildert heeft, zoo menigvuldige veranderinge van schikkingen en voorwerpen (zoo dat geene naar elkander gelyken) heeft weten te bedenken. De Borgermeester vander Hulk te Dordrecht liet hem een groot stuk schilderen, verbeeldende een bergagtig Landschap met Ossen, Koeyen, Schapen, Beelden enz. 't geen als nog by deszelfs Erfgenamen hangt, en voor een van zyn beste penceelwerken geschat word. Te gelyk bestelde hy 'er een aan van Jan Both, belovende aan elk 800 gulden, en een present daar boven voor die zig

best gekweten had. Wanneer zy nu, die stukken gedaan zynde, dezelve nevens malkander vertoonden: zeide hy, *Elk van u heeft zyn vleit getoont*, en gaf aan elk een geschenk. Dit is het regte middel om den yver in de Konstenaars op te wekken: maar raakt thans buiten gebruik.

Hy is in 't jaar 1683 op den 18 van Sprokkelmaand gestorven, en op den 23 begraven in de Wester Kerk te Haarlem.

[Jan en Andries Both]

'T zal niet onvoeglyk wezen dat wy zynen braven tydgenoot J A N B O T H , die met hem op eenen tyd om prys in 't loopperk der Konst om de eerlaurier gedraaft heeft, met zyn Broeder ANDRIES agter hem ten Toneel brengen.

J A N en A N D R I E S B O T H geboren te Utrecht, (in wat jaar weet ik niet) hadden de beginselen van de Konst eerst by hunnen Vader, (die een Glasschryver was) en daar na by *Abr. Bloemaart* geleerd. *Zy trokken* (zeit Sandrart) *te zamen eerst naar Vrankryk, en van daar naar Rome, en namen hun tyd naarstig in agt.* J A N zette zig tot het schilderen van landschappen, en bootste daar in den aart van *Glaude Loreine* na, 't geen hem wel gelukte: want zyne agting groeide aan, en die van *Glaude* nam af, doordien hy wel fraaije Landschappen maakte, maar slegte Beeldjes, en Beesten, daar ondertusschen J A N zig bediende van zyn Broeder, die een braaf Beeld- en Beestenschilder was, en de handeling van Bamboots zig had aangewent. *Zy waren zonderling vaardig in 't schilderen, waar van daan men hunne stukken by menigte zoo te Rom en als te Venetien* (daar zy ook een langen tyd gewoont hebben) *by Konstminnaars, en Konsthandelaars zag: want de zelve ras geschil-*

dert, en ras verkogt waren. De meeste die men ziet zyn groote stukken, en vele der zelve verbeelden door de boomen, boven het gebergte d'opgaande zon, stralende over de velden, die natuurlyk schynen met morgendaau overspreit te wezen, wordende alles wat in afstant leit door schemeringe ontdekt. Duidelyk zyn de verdeelingen van den dag aan de verschillende temperinge der Verwen, in de zelve te bespeuren. Men ziet den morgenstond, de Velden met een blauw floers overkleeden: de klaren middag de voorwerpen duidelyk ontdekken; en den Avondstond door zynen safferaanverwigen gloed groene Velden, Boomen, en Gronden taanen.

'K heb eenige jaren geleden een wonderschoon en konstig geschildert stuk van hem gezien by den Konstminner *de Jode*, toenmaals Drost van 't Haagse Hof, 't geen, om dat het by al zyn werk uitstak in helderheid, zuiverheid, uitvoerigheid, en natuurlykheid, genoemt werd het Testament van B O T H: dat zeggen wil, het stuk dat hy tot een staal van zyn Konst, en om zyn roem op te houden, naargelaaten heeft. Dit stuk was ruim 6 voeten groot in de hoogte, en in het zelve verbeeld de Fabel van Argus en Merkuur, die redelyk groot, braaf geschildert, en geteekent waren. Voorts was het gantsche landschap, gelyk ik gezeit heb helder, en 't groen natuurlyk fris van koleur, nogte zoo gebraden of getaant als men veelyds van hem ziet.

Zy hebben vele jaren te samen in Italee gewoon, leefden in min, en deden malkander in 't schilderen veel dienst, en zouden zekerlyk langer, daar gebleven hebben, zoo niet de dood een scheiding tusschen hen beiden gemaakt had, tot

smart voor de Konstgodes, daar dit vaers op zinspeelt:

*De Konstgodes had straks haar treurkleed aangetogen:
En dekte met een floers haar nat bekreten oogen,
Als haar de droeve maar wierd door 't gerugt gebragt
Dat ook de Dood de* BOTH gevelt had onverwagt.*

JAN BOTH de Fenix der Landschapschilders van zyn tyd, om rust te zoeken, en de gedagtenis van het land te ontvlugten, of t'ontvlieden, 't geen zyn broeder ANDRIES versmoort hield, als de dood hem stil bekropen en den draad zyns levens had afgeknipt op 't jaar 1650, trok naar zyn Vaderland en geboortestad, daar hy voor zyn Konst wel betaald werd, en veel te doen had. Maar hy leefde niet lang na dien tyd: want

*Gelyk een Tortelduif 't verlies,
Van haar gepaarden steeds betreurt:
Zoo treurde JAN ook om ANDRIES
Zyn broeder, van hem afgescheurt,
Door 't droevig sterflot, dat zig niet
Bekreunt het klagen, of verdriet.*

Wat toeval oorzaak heeft gegeven tot het verongelukken van ANDRIES zal ik straks melden.

Sandragt zegt: *Dat hy van 't gezelschap afgedwaalt, in den nagt verdronk.* En de Schryver van 't Boekje *Abrege de la Vie despeintres*, zegt: *Henrik was de Landschilder, en verdronk, of versmoorde. lequel étant à Venise & se retirant chez lui de nuit tomba dans un Canal*, Fol. 429. Wie heeft ooit van *Henrik Both* gehoord? En by gevolge kan de Lezer zien wat staat 'er kan ge-

* Andries.

maakt worden op Schryvers die buitens lands wonende geen gelegenheid hebben om de zaken te onderzoeken: 't geen ook een van de reden geweest is, waarom ik my niet heb willen inlaten tot het beschryven der Italiaanse en Franse Konstschilders, of buiten myn kreits (uitgezondert in eenige buiten weidinge) begeven, maar binnen de zelve ben gebleven, daar de gedagtenissen der overledenen nog niet geheel uitgewist zyn, en waar van men uit het nageslagt berigt ontfangen kan. Daar men andersints gewoon is, van dingen die lang geleden, en veer af geschied zyn, elkander (als het spreekwoord zeit) *Knollen voor Citroenen in de vuist te stoppen*.

Gelyk wy, zoo wy *Du Pilé* in de voorgaande levensbeschryving gevolgt hadden, eenen groven misslag zouden begaan hebben, wanneer wy van geen zekerder berigten voorzien waren geweest: 't welk ons zedert agterdenken gegeven heeft, en besluit doen nemen geen staat te maken op buitenlandse Schryvers; zoo is het ons egter in het begin van ons eerste Boekdeel gebeurt, daar nu niet anders op is te vinden, als het zelve te *reklameren* of te herroepen.

[Johan Torrentius]

Wy hebben in ons eerste Deel pag. 137 van JOHAN TORRENTIUS, volgens de beschryving van *Du Pilé* gezeit: *Dat hy door last van 't gerecht tot Amsterdam wierd in hegtenis gebragt*, daar men *Haarlem* voorlezen moet. Gelyk ook Sandrart doet. En op pag. 138. *Hy stierf onder 't pynigen*, dat *Flor. le Comte* schynt te bevestigen met te zeggen: dat hy door schrikkelyke pynen gestorven is, 't geen my des te meer gerustheid gaf, dat die zaak naar waarheid geboekt was. Maar als my de beschryving der Stad *Haarlem* door

Theod. Schrevelius in de hand kwam, en ik die doorbladerde ontdekte ik haast den beganen misslag. De meeste omstandigheden lopen op eenen weg uit, maar in twee der zelve heb ik door naarvolging misgetast, dat de Lezer haast ontdekken zal, als hy dit onderstaande leeft. Dit zyn des Schryvers eigen woorden:

JOH. TORRENTTIUS is onder de Konstschilders geen van de minste geweest, maar was in 't schilderen van naakte Vrouwtjes, op allerhande geile wyze, als openbare Hoeren gewoon zyn, de tweede Apelles. Hy kwam van Amsterdam tot Haarlem wonen in een huis van den ouden Coltermans, wist zig byzonder door zyn fluweele tong in de gunst der braafste Borgers in te dringen, was allemans vrient, maar inzonderheid wist hy de Vrouwtjes zoo wonderbaarlyk te vleyen en te believen, dat hy 'er vele aan zyn huis lokte, zelf in weerwil van hare Mannen. Hy hield zig op straat gaande heel statelyk, altyd in zwart Fulp gekleed, en groette yder een met een minlyk en zedig wezen, zulks yder het oog op hem had: maar binnenshuis maakte hy dagelyks goedsier als een Epicurist met drinken, eeten, en andere wellusten, en geloofde aan Hemel nog Hel, met een woord, hy was onder schyn van een vroomaart een verleider van de jeugt, een bederf voor de Vrouwen; een bedrieger van 't Volk, en een verkwister van zyn eigen en anderer luiden geld.

Dit brak eindelyk uit, zoo dat vele Borgers, daar de vreeze Gods by huisveste, zig daar aan ergerden, die godvergete wyze van leven verfoeiden, en uitkretten hem niet waardig te wezen dat hy een bewoonder hunner Stad was.

Dit ter ooren gekomen van de Magistraat dier

Stad hebben zy amptshalven, op dat het gemeene best geen schade daar door leed, dit monster in de gevangenis doen brengen, en naa ernstig nazoek van zyn verfoeilyke wyze van schilderen, gedrag en redenvoeringen, hem daar op ondervraagt, en wanneer hy niets van 't geen waar mede hy betigt werd, wilde bekennen, hem op de pynbank gebragt, dog hy stond de pyn styfkoppig door zonder eenige bekentenis, wanneer zy hem in 't Tugthuis banden voor 20 jaren. Dit was in 't jaar 1630 op den 25 van Hooimaand.

Als hy daar een geruimen tyd gezeten had, is hy daar uit verlost door voorspraak van groote luiden, onder welke ook was de Ambassadeur van Engeland met welken hy overscheepten, en zig een tyd lang in Engeland onthield, tot dat hy tot Amsterdam kwam wonen, daar hy ook gestorven is.

Zoo dan de Schilderjeugt naar goeden raad luisteren wil, zoo moet zy in steê van dusdanige walgelyke voorwerpen te verbeelden tot hare schande, veel liever tot roem door haren konstspenceel zedespiegels vertoonen.

Deze leerles is niet nieuw, maar een grage maag lust ook wel verwarmde spyze, inzonderheid als die door een versche saus verfrist word.

'T is niet voegelyk dat men geheime schandelykheid, geile, walghelyke en vuile bedryven, die in den duister, of uit eigen schaamte agter de gordynen gepleegt worden, bloot vertoond.

De Schilderkonst, en Digtkonst zyn gezusters, en beide door de kuische Parnasnimsen opgekweekt, welker eer door zulks te doen te kort gedaan word. Wat meenje is de rede dat het spel van Joseph van velen van den Schouburgh word afgeweert?

* A. Pels zal het zeggen:

..... Zoo gy wilt weten, hoe men 't kwaad
 Van eene geilen gloed, verdartelt, en verwildert,
 Met wulpsche woorden, en verbeeld omhelzen schildert,
 Hoor Jempsars redenen tot Jozeph eens, en let
 Op haar' gebaarden, en den toestel by het bed.
 Die ritse tokkeling moog' Jozeph's hette dooven;
 Maar 'k durf dat wonder van den kyker niet gelooven.

En wat lager daar hy van andere spleen spreekt:

'T is wel te vreezen, dat zulk lieven, lonken, lachen,
 Zoo lodderlyk, en los malkand're om lusjes prachen,
 De jeugd in brand zet, en alzoo van 't Schouwtooneel
 Den dwaalweg regelregt doet inslaan naar 't bordeel.

Met nog meerder reden hebben de Vaders van de eerste Christen Kerk de Schoutooneelen gedoemt;

*Dewyl geen Schouspel ooit vertoond wierd, of 't was in
 Gestelt ter eere van een dartele Godin;
 Of dronken God op hunn' verdoemlyke offerfeesten;
 Daar al die wilden, als onredelyke beesten,
 In volle vryigheid hunn' wellust pleegden met
 Gehuurde Vrouwen op het wullepsch feestbanket.
 Tot welk een einde (ô schrik) die ligtekoojen zaten
 In 't spel op 't voortooneel, om geil, en uitgelaten
 Hunn' waar te veilen, en te venten na het spel.*

'T was dan ook billik dat de Magistraat van Haarlem dat ergerlyk voorwerp, daar wy even

* Gebruik en Misbruik des Toneels, pag. 22. 23.

van gesproken hebben, dat door zyne levenswyze en Konst niet als ontugt werkte, als een onnut lit van de borgerlyke gemeenschap afsneed. Behalven dat ook de eedele Konst door zulke ergerlyke vertoonselen meer veragting word aangedaan.

Zeker niemant, by wien de rede huisvest, en de Godvrugt inwoont, is 'er of hy zal een af keer van zulks hebben. En zoo het beuren mogt dat het van sommigen geprezen word, zulk pryzen geeft niet anders als den bedorven aart van die het pryst te kennen. Van Parrasius was 'er te Rome een schandelyk Tafereel van Meleager en Atalanta, maar werd het daarom van elk geprezen? gewis niet Myn Meester Sam. van Hoogstraten zeit, *ik schame my 't zelve te beschryven*. Met een woord: zulke vertoonselen, 't zy die op 't Toneel, of in schildery verbeeld worden, zyn krabbers, daar de wortel van 't zondekruid meê boven geschoffelt word; waarom ook gemelde Hoogstraten in zyn vyfde Boek van *d' Inleiding tot de Hooge Schole der Schilderkonst*. p. 176. *Thalia* zeit: *Wagt u dan ô eedele geesten, van de schandelyke onkuisheden van Tiberius in 't Eiland Kapreen in uwe Tafereelen te vertoonen. Laat ook den oudvader Noë niet schaamteloos naakt leggen, daar Sem en Japhet hunne aanzigten van afkeeren. Want die tot zulke schandelykheden geneigt zyn, verdienen den vloek zoo wel als Cham*.

My gedenkt ook nog, als ik by hem woonde om de Konst te leeren, dat toen de Minnebrieven van Nazo door A. Valentyn vertaald, waren in druk gekomen, en ik uit leeslust, die ter leen verzogt, maar tot antwoord kreeg, *Zulks is niet dienstig; den Dichter is 'er om gebannen geweest in Pontus, en de Vertaalder behoorde daarom voor*

altyd in 't Rasphuis verbannen te worden, om dat 'er dingen in zyn die nutter waren verzwegen, of verduistert, dan ontdekt, en over zulks die nooit geweten, nooit ter proef zouden zyn gesteld geweest, tot bederf van de wulpse en losse jeugt.

Eindelyk mag de Schilderjeugt dusdanig ergerlyk wullustig leven als J O H. T O R R E N T I T U S geleit heeft, zig ten spiegel van afschrik voorstellen; want zulks zyn Sireenezangen die het jeugdig hart vleijen en streelen tot hun bederf: waarom ook de zedeschryver Seneka het oog op diergelyks hebbende zeit: *Verdryf voornamelyk de wellusten, draag een doodelyken haat tegen de zelve; want zy zyn van dien aart, als die d' Egiptenaars P H I L E T A S, dat is, K U S S E R S noemden, die omhelsden om te verworgen.*

Theodoor Schrevelius gedenk in zyn Boek van *Haarlems oorspronk* aan verscheiden Konstschilders en Schilderessen, welke in zyn tyd in bloei waren; Als P I E T E R G R E B B E R, de Zoon van Frans Pieterze Grebber, van wien *van Mander* meld in zyn boek op pag. 213. en G E R A R D S P R O N G de Zoon van Korn. Engelze, aan wien *van Mander* gedenkt op pag. 107. B. beide deze Zonen hebben hunne Vader in de Konst overtroffen.

P I E T E R G R E B B E R, die behalven zyn Vader ook Hend. Goltzius tot onderwyzer gehad heeft, is een braaf beeld-, en portretschilder geweest. Tot Haarlem waren 'er in dien tyd nog verscheiden stukken van te zien, van welke wel 't voornaamste was *Jubalinus*, tot lof van de Muzyk, gemaakt voor den Borgermeester Guldewagen, die een beminnaar van de zang-, en speelkonst was.

Onze P I E T E R G R E B B E R had ook een Suster M A R I A G R E B B E R genaamt, die met veel

roem de Konst hanteerde; ook in de Bouw- en Doorzigtkunde bedreven was.

GERARD SPRONG, *die met een lugtigen sprong (zeit de Schryver) in de Konst te doen, zyn Vader veer voor by is, heeft verscheiden Corporaalschappen van Schutters in zyn tyd geschildert, als nog in de Doelen te zien, die de Konst van hun maker pryzen.*

De Schryver meld ook op pag. 383. van eenen HENDRIK POT, die by alle om zyn Konst en minzaamheid bemint was. Hy heeft in zyn tyd de eer gehad dat hy den Brittannischen Koning met zyne gemalin naar 't leven geschildert heeft, nevens verscheiden Grooten van dat Ryk. Op 't Princen Hof te Haarlem hangt van hem een groot konststuk, verbeeldende den Triumfwagen van Prins Willem van Oranje, en op de Schutters Doele een Korporaalschap: maar 't waardigste dat in dien tyd van zyn penceelkonst was te zien, was een Tafereel waar in Judith en Holofernes afgebeeld stonden, hier in had de Meester (zeit de Schryver) zyn uiterste vermogen getoont, en 't was in 't Kabinet van den Heer Hofman te zien.

Vorders word ook van eenen KORNELIS WIERINGEN gesproken. Deze was een knaap die lang ter Zee gevaren had, dus kundig van al den toestel die tot een Schip behoort, ook van de wyze hoe de zeilen bestiert worden. Dit was hem een groot behulp, wanneer hy de Zeevaart vaar wel gezegt hebbende, stil zig in de aftekening van de zelve bezig hield. Gelyk hy ook door byzondere konstdrift zoo veer daar in gevordert was, dat hy in 't schilderen van Zee en Schepen Hendrik Vroom, in Konst heel na by kwam. In deze verkiezing van schilderen was 'er ook een KORN. VERBEEK

en JOH. GODERIS. En onder de Landschapschilders roemt onze Schryver KORNELIS VROOM, den Zoon van Hendrik Vroom, JOH. JAKOBSZ. die lange jaren in Italic was geweest, NICOL. ZUYKER, GER. BLEYKER, SALOM. RUSTDAEL, REYER, enz.

Zoo gy een Schilder zoekt (zeit onze Schryver) van allerhande vrugten, hier hebt gy FLORIS VAN DYK, die met zyn Konstpenceel de beluste vrouwen, ja 't gevogelt zou konnen lokken, en verschalken, en in die zelve konst WILLEM HEDA.

Hy meld ook van eenen ROELANT VAN LAAR, den broeder van PIETER, die hy noemt *Broeders van een bed, te Haarlem gewonnen en geboren, en van Kindsbeen af in de Schilderkonst geoeffent. Zy hadden beide eene wyze van Schilderen, en hebben eenige jaren te zamen in Italic gewoon. Roelant de oudste zynde, is in 't bloeijenst van zyn leven te Genua gestorven. Pieter is weder t' huis gekomen, en heeft zig een wyl tot Haarlem onthouden, maar konde Italic niet vergeten, dat altyd een voester is geweest van doorlugtige geesten; derhalven werd hy voornemens die reis op nieuws aan te vangen. Hy heeft dan van zyn vrienden afscheid genomen, dat zy nimmer zoude op zulk een wys weten waar hy vervaren was, dat ook Empedocles voor had, zeit onze Schryver, 't geen niet duister te kennen geeft dat de Schryver van zyn slegten uitgang wel geweten heeft, maar dit onder het zeldsaam koppig voornemen bedekt.*

Onder de Glasschilders van dien tyd roemt hy PET. HOLSTEIN, en JOH. BOECHORST, die de Triumf van DAMIATEN in de glazen op de groote Zaal der Vroedschap van Haarlem geschildert heeft, daar S. Ampsing een langdradig rym op gemaakt heeft, 't geen dus begint:

*Als Keizer Frederik voor eenig hondert jaren
 Een groot en magtig heyr te zamen deed vergaren,
 Op 't ongeloovig Volk, den Turk en Zaraceen,
 Rukt Floris, Hollands Graaf ook al zyn magt by een,
 Met Willem zynen Zoon, byzonder uitgelezen
 Van onze Borgery, en wat hier puik mogt wezen,
 De bloem van onze jeugt. Dus zyn zy 't zeil gegaan
 En doen in Palestyne, eene open haven aan.
 Zy zetten voet op 't land, en hebben steên met hoopen
 En sterkten, met geweld en stormen afgeloopen.
 Wat leit 'er menig Turk en Zaraceen in 't zant
 Gevelt, en om gebragt, door Haarlems heldenhant?
 En daar nu 't moedig heyr vast alles had verkregen
 Naar wens in 't Heylig land, door Godes ryken zegen,
 Begeeft het zig te scheep, en dryft met zyne vloot,
 Daar Damiaten leit aan Zee in Nilus schoot.*

Die meer van dit oud Haarlems heldenbedryf belust is te weten, vervolge dit rym 't geen geplaatst is, agter de beschryving van Haarlem door *Schrevelius*.

[Paulus Potter]

Wy hebben uit bevindingen opgemerkt, dat verscheiden van de grootste Lichten in de Konst door toevallen en anderzins, ontydig zyn uitgeblust. Voorbeelden tot bestempeling van myn gezegde zal de Lezer, om hier geen lyst daar van op te maken, op hunne plaats ontmoeten, waar onder PAULUS POTTER, geboren te Enkhuizen, in 't jaar 1625 geen van de minste te agten is.

Hy is gesproten van overgrootmoeders kant uit het oud Adelyk geslagt en Huis van Egmont, als my by geschriften gebleken is.

Zyn Grootvader Pieter Simonsz Potter, Pen-

ningmeester of Geheimschryver van de Hooge en Lage Swaluwe, was getrouwt met de Dochter van Paulus Bertius, Pensionaris of Loontrekkent Raadsheer van Enkhuizen, die ten vrouw had Freetgen Semeins, wier moeder van Katarina van Egmont, egte Dochter van dat Stamhuis.

Pieter Simonze Potter, heeft by zyn Huisvrouw geteelt een Zoon PIETER POTTER genaamt, die tot Enkhuizen de schilderkonst oeffende. Deze kwam te trouwen tot Enkhuizen, en uit dat huwelyk ontsprooten twee Zoonen, Pieter en Paulus, als mede een Dochter Maria Potter.

Pieter Potter, vader van gemelde kinderen, veranderende van plaats, kwam tot Amsterdam wonen, daar hy zyn Borgerregt kogt op den 14 van Wynmaand 1631. die daar ook gestorven is, in 't jaar 1692.

PAULUS POTTER, daar onze pen op doelt, van natuur geneigt tot de Konst, en van zyn vader (schoon maar een gemeen schilder) daar in onderwezen, liet al vroeg sprenkelen van verborgen konstvuur, door zyn vernuftige penceeloeffening uitblinken. Hy trok van Amsterdam naar den Haag, en ging wonen op de Bierkaai, in 't huis thans bewoont van den Procureur Staal. Waar nevens aan woonde Klaas Dirkze Balkenende, die gezegent was met tien kinderen, waar van op de oudste Dochter zyn oog viel, zoo dat hy dezelve ten huwelyk verzogt. Dog dit ging ten eersten zoo vlot niet: want de oude man zeide: *dat PAULUS nog menschen schilderde*, maar beesten, dat stond hem niet aan. Hy raadpleegde daar over met luiden van aanzien, en zyne vrienden, die hem alle daar in tegen vielen, verklaarde yder in 't byzonder, zoo hy een van hunne Dochters begeert

t.o. 126

hadde, zy zulks niet zouden geweigert hebben, maar dezelve gelukkig geagt. Zoo bemint had hy zig reeds door zyn hups gedrag by elk gemaakt. Hier op ging het huwelyk met Adriana van Balkenende aan, op 't jaar 1650.

Balkenende die meester Timmerman en Bouwmeester was, en uit dien hoofde veel omgang had met de grootste luiden in den Haag, maakte zyn nieuwen Zoon voort by elk bekend. Zyn Hoogheid Prins Maurits en meer andere grooten kwamen onzen PAULUS POTTER dikwerf op zyn schildervertrek bezoeken, om zyn brave Konst te zien. In dien tyd maakte hy een redelyk groot stuk, woelig en vol van werk, voor de oude Princes Emilia van Solms, 't geen geplaatst zoude worden voor een schoorsteen, op 't oude Hof: maar een die 't oor van de Princes had, zeide: *Dat het een al te vuil voorwerp was voor hare Hoogheid, om dagelyks te bespiegelen.* Dit zeggen doelde op de pissende Koe, die daar in verbeeld staat, waar by 't stuk bekend is. Dus werd het afgewezen en raakte in andere handen.

Veel jaren agter een heeft dit Konststuk in de Familie van den Heer Schepen Muçart geweest, van waar het in handen van den Konsthandelaar van Biesum kwam. De Konstlievende Jakob van Hoek heeft dit in zyn leven voor 2000 guld. van gemelden van Biesum gekogt, en geplaatst in zyn Konstkabinet, tegen over het berugte Konststuk van Gerard Dou, waar in 't verschiet zig een Barbiers winkel doet zien, zynde het voornaamste Konststuk dat thans van G. Dou in Holland bekend is.

Nevens deze twee Konstjuweelen, konden de konstlievende hun oog daar vermaken in de be-

schouwing van twee konstafereelen, beschildert door den uitmuntenden Adr. van den Velde, nevens meer andere, zoo van Wouwerman, Ostade, J. Steen, enz.

My komt klaar voor uit verscheide gevallen die my verhaald zyn, dat onze P O T T E R al vroeg zyn verborge benyders gehad heeft, die hem onder 't masker van vriendschap hebben gedwarsboomt. Dunkt iemand vreemd hoe dit heeft kunnen geschieden; daar zyn Konst lof verdiende, en waard was duur betaald te worden? en daar zyn gedrag de deugd en vroomheid zelf verbeelde? Ik antwoord om deze rede, voorspoed, roem, deugt en vroomheid, zyn de voorwerpen daar de Nyd haar tanden op wet. Schynt het geluk iemand om zyn verdiensten te willen begunstigen, straks is de Nyd daar in voor. Horatius heeft al in zyn tyd gezongen:

*De voorspoed word steeds van ter zeiden,
Met een benydend oog begluurt.*

En een ander Dichter.

*d' Ondankbare Afgonst volgt den voorspoed óp de hielen,
Gelyk de schaduw 't beeld, waar heen 't zig keert en wend.*

En wat het deugtsaam en vroom leven aanbelangt, men geeve maar agt op de spreuk van C: Manlius: die zeit: *De Nyd is blind; en daarom spreekt zy kwaat van de Deugt*, en P: Rabus:

Dit Noodlot volgt, altyd de vromen agter aan.

Maar ik zal dit schadelyk monster, tot loon, ook een printje in wyen in myn Boekje van de *Zinnebeelden*, om het te doen kennen. Dog dit overgeslagen. De Heer Borgermeester Tulp, die dikwils in den Haag zynde kennis aan onzen PAULUS POTTER gekregen had, wiens loflyk gedrag en Konst hem zonderling behaagde, ziende dat hy niet naar waarde van de zelve beloont wierd, lokte hem tot Amsterdam om voor hem te schilderen, met toezegging van zyn gunst: gelyk hy zig dan ook op den eersten van Bloeimaand 1652 t' Amsterdam met 'er woon begas, en schilderde verscheiden, zoo groote als kleine konststukjes, voor gemelden Borgermeester Tulp, zoo dat die in zyn tyd wel 't meest van zyn Konst bezat. Dit bevestigt Nicolaas van Reenen wonende in 's Gravenhage welke voortgesproten is uit de Weduwe van PAULUS POTTER, in een brief aan my geschreven in Wintermaand 1716. Die vorder getuigt: *Dat hy zyn Moeder dikwerf heeft hlooren zeggen: Dat zy haar Man nooit ledig heeft gezien; dat hy zelf wanneer hy een uur voor haar over had om een wandeling te doen na buiten, altyd een tafelboekje in zyn zak by zig droeg; om als hy iets zag dat geestig was, en in zyn kraam konde dienen, straks dat voorwerp af te schetsen.* Zyn kopere platen (waar van de printen onder de printlievenden bekend zyn, en in waarde worden gehouden) etste hy 's avonds by de kaars; om van zyn schildertyd niet te verletten. Men geloost (ik niet) dat hy door te naarstig schideren in een Teeringziekte verviel, en daar aan stierf in Loumaand 1654 pas 29 jaren oud. Hy is begraven in de groote Kapel tot Amsterdam, nalatende nevens zyn konstroem een Weduw, en een Dochtertje dat 3½ jaar oud zyn-

de in 's Gravenhagen mede aan een Teringziekte gestorven is. Zyn Beeltenis staat in de Plaat F. 1.

Wat tuimelgeest heeft d' oogen der konstkenners zoo weten te betooveren datze de penceelkonst van P. POTTER voorheen als gemeene konst aanzagen? of waren zy in dien tyd ziende, en wy nu blind, die zoo veel agting daar voor betoonen te hebben? Wat zegt gy Lezer?

'T schynt dat alle ondermaansche dingen de veranderingen onderhorig zyn. Het aartryk van hoe vast gekneden grond opgeleid, neemt af en aan. Landen die voortyds bevolkt waren zyn tot een Woesteny geworden, andere weer van een niet op gekomen, tot verwonderingen op gegroeit. Dus is 't ook gelegen met de Konst, en wetenschap. Griekenland was oulinx de hoogeschool der geleertheid en konsten: Daar ontdekte zy zig, als den aangenamen dagenraat, wanneer zy blozende door de kimmen haar luisterryk wezen doet zien. Daar rees zy, op de vleugelen van ryke, en milde belooningen op, als de Son, tot het toppunt van de middaglyn. Van daar plaatste de Konstgodes de Schilderkonst eerst in Italië, naderhand (om geen nayver te verwekken) meê in andere Landen en Koningryken, ook de Nederlanden: daar dezelve den eenen tyd meer den anderen tyd min, altyd met luister heeft gebloeit; maar nooit schooner als in den tusschentyd, van 't jaar 1560, tot 1660.

'T lust my een lyst van wakkere Mannen die gebloeit hebben binnen den Levenstyd van een dier Konstenaars op te maaken, en hier onder te stellen.

Abrah. Bloemaart.
Tobias Verhaegt.
Mich. Mierevelt.
Paulus Moreelze.
Roelant Savry.
Pet. Paul Rubbens.
Hendr. van Balen.
Jaques Jordaans.
Franc. Snyder.
Daniel Segers.
Jan Breugel.
Frans Hals.
Korn. Poelenburgh.
Ant. van Dyk.
Jan Davidz de Heem.
Gerard Honthorst.
Job. Parcelles.
Palam. Palamedesz.
Rembr. van Ryn.
Emanuel de Wit.
Erasm. Quellinus.
Jan Lievensz.
Ferdinand Bol.
Adr. Brouwer.
Jak. Bakker.
Herm. Zaffleven.
David Teniers.
Adr. van Ostade.
Korn. Bega.
Ger. Dou.
Gabriel Metzu.
Bartol. vander Helst.
Nicol. de Helt, Stokade.
Bartol. Breenberg.
Ludolf Bakhuizen.
Pieter van Laar.
Gerard Terburg.
Hans Jordaans.
Nicolaas Berchem.
Tomas Wyk.
Abraham Genoels.
Govert Flink.
Pieter Lely.
Hendr. Verschuuring.
Otto Marceus.
Guilh. van Aalst.
Phil. de Koning.
Willem Doudyns.
Phil. Wouwerman.
Jan Both.
Adam Pynaker.

*Melch. de Hondekoeter.
Jan Babt. Weenix.
Frans Mieris.
David Beck.
Gaspar Netscher.
Jak. vander Does.
Jan Steen.
Johannes Lingelbag.
Willem van de Velde.
Paulus Potter.
en meer andere.*

Alle deze heeft de Son (den eenen vroeger den anderen later in levenstyd) op eenen dag beschenen; want Abrah. Bloemaart welke d' eerste op de Rol staat, geboren 1564. heeft nog geleefd na Paul. Potter die gestorven is in 't jaar 1654. En de konstlievenden hebben zig 't effens door 't zien van zoo menigerhande konsttafereelen kunnen vermaken.

Bedenk nu eens hoe groot een getal van mindere lichten zig in dien ruimen tusschentyd aan den Nederlandschen Konsthemel hebben doen zien, en in hoe klein getal thans de zelve bevonden worden; Ja hoe schaars die zyn welke als de volle Maan by de Starren afsteken. Zoo moet men zig over de ledige plaatsen die men in de oeffenschool van Pictura meer en meer bevint bedroeven. En met reden, daar men ziet, dat verscheiden deelen van de Konst afgescheurt, met hun loffelyke bewerkers ten grave gedaalt zyn, buiten hoop dat de zelve schooner verryzen zullen. Wie is 'er in 't Zee- en Scheepschilderen naa de dood van *Parcelles, Bakhuizen, W. vanden Velde* en *Everdingen* op gestaan? wie in 't schilderen van tam Vee naa de Dood van *Berchem, Potter, A. van den Velde*, en *vander Does*? Wie in 't schilderen van Paerden naa de Dood van *Wouwerman* en *van Lint*? Wie in 't malen van Boere en Soldateleven naa de Dood van *Brouwer, Ostade, Bega* en *Teniers*? Wie in 't schilderen van Kerken en Gebouwen naa de Dood van *Em. de Wit, vander Heyden* en de *Berkheydens*. Die hun gelyk is of hen overtreft? Brave Schilderjeugt, dit moet u een spoor zyn waar door gy geprikkelt de konstschool van Pictura met meerder yver helpt opbouwen. Missen veel deelen van de konst hun bewerkers, en is het getal der Konstoeffenaars

zoo talryk niet als wel voor heen; wat raad? gy hebt 'er thans weer die op den hoogsten trap van de Konst gestegen, de vorigen overtreffen, zoo ver als die de eerste uitvinders der Konst, in kragt en schoonheid hebben overstreeft, daar dit vaers van Arn: Nachtegaal op ziet:

*Thans bloeit de Schilderkonst veel schooner als voorheen:
 Dan toen een slegte * Maagt door de ommetreck alleen,
 Haar deed den titel der onsterfelykheid verwerven;
 Nu ze ondersteunt word door een' ryken schat van verven,
 Haar door Natuur verleent; die zy zelf agterhaald;
 Zoo verre dat ze ons haest met zyn, voorschyn betaald.*

Wy hebben gezien wat een groot getal van Konstfakkels de Nederlanden hebben bescheenen, in een bestek van min als 100 jaren, en dat het getal thans zoo klein is, dat tot verscheiden deelen van de Konst geen oeffenaars gevonden worden. Zoo my ymand vraagde wat de reden was, 'k

* *Maagt.*] de Dochter van een Pottebakker Deburates genaamt. Deze verliefte op een jongeling, trok met kool den buitekant der schaduw na, welke de Kaars van zyn wezen maakte dat van ter zyde gedraait stond op den muur, om hem hier door altyds voor oogen en in gedagten te houden. Dit verhaald Plinius in zyn 34 Boek in 't 12 kap. die vorder zegt: dat zy door dikwils dien omtrek naar te maken, zoo veer kwam dat zy zulks buiten het voorwerp by het denkbeeld konde doen, zelf ook naderhand ondernam andere wezens uit de hand door een kenbare omtrek te verbeelden, en dus de eerste beginselen der Konst geleit heft.

zou 't hem vragen, om dat ik 't my schaam te zeggen.

'T schynt my toe dat het ten tyde van Petronius even als thans met de Konst gelegen was; want na dat hy te kennen heeft gegeven, *dat de Schilderkonst heeft toegenomen, zoo lang de mildheid en de ryke belooning der grooten, de naarstigheit der eergierigen aankweekte om eenen onsterflyken naam te verkrygen,* (wetende, dat indien zy die konden bereiken, het hun aan geen winst ontbreken zou;) *alzo heeft zy in tegendeel wederom begonnen af te nemen, zoo dra de geldliefde de overhand kreeg, en daar byna niemant was die de Konst de hand boven 't hoofd hield,* zoo voert hy door een aardige wyze van schryven een verstandig man in, dien hy vraagt, naar de oorzaak van het verval. Deze zal 't beantwoorden. *De geldgierigheid (zeit hy) heeft deze verandering ingebracht. De vrye konsten bloeiden eertyds, zoo lang de ware deugt in waarde gehouden wierd; dies zogten ook de menschen alderhande konsten om stryd aan den dag te brengen, niet willende dat iets 't welk den nakomelingen voordeelig wezen mogt, verholen bleef.* En wat lager. *Wy daar en tegen in Wyn en andere wellusten verzopen leggende, hebben 't hart niet om naar kennis van voltrokken Konsten te staan: en vermits het ons ligter valt de oudheid te berispen, dan na te volgen, gebeurt 'et dat wy de ydelheid maar alleen zoeken te leeren, en anderen in te planten. Laat u dan niet vreemt voorkomen dat wy de Schilderkonst kwyt geworden zyn; aangezien thans een klomp gouts in 't oog van alle de goden en menschen veel schooner schynt, dan 't gene Apelles en Phidias ooit gemaakt hebben.*

'T is wat grof gesponnen. Andries Pels in zyn

vertaling van Horatius heeft de oorzaak van het verval der Dichtkunst, 't geen wy op de Schilderkunst toepassen, met een zagter borstel gedoodverft; en 't komt hier op uit dat de beminnaars aankweekers en begunstigers der konsten, *die volgens de spreekwyze van Gratiaan by den Wind, en de Schilders by Koorenmolens* kunnen vergeleken worden, *die door de zelve aan 't malen geholpen worden*, zoo weinig in getal zyn, van tyd tot tyd sterven, en geen nieuwe worden aangekweekt: Dat den Kinderen van vermogende menschen de oeffening der Konst en wetenschappen word onttrokken, de grond waar uit de liefde en zugt tot de zelve, en eindelyk de kundigheid geboren word, die nu in tegendeel daar geen weet af hebben, waarom dan gemelde Pels reden vind om te vragen:

*Maar waar in word de jeugd in Holland onderweezen?
 In plaats van boeken vol geleertheid door te leezen,
 Leert zy 't verschillen van drie vyfde, en vyf oktaaf
 Percento, en die dit kan reek' nen, dat gaat braaf,
 Roept luidskeel man en maagt; 't is 't liefste van myn' Kind' ren,
 Zegt Vader: want hy zal het zyne niet vermind' ren;
 Hy weet de rekening van Intrest, en Rabat
 Net op te maken; hy verstaat zig op 't Barat.
 Maar meent men, als die roest, en zorg van geld te winnen
 Eens ingevreeten, en doorkankert heeft de zinnen,
 Dat iemant mooglyk, in zyn Kunstwerk, menig jaar,
 Of eeuw na zyne dood zou leeven? ver van daar.*

Oudtyds ging het anders. Onder de Egypte-

naars was deze Konst in zoodanigen aanzien, dat zelf de magtigsten hunne Kinderen die geduurig lieten oefenen. Van gelyken deden ook de Grieken. Zelf was 'er een wet, *dat niemant zig tot het schilderen begeven mogt, dan die een vrygebooren en van een eerlyk geslagt was.* De wyze Solon, ziende dat de inwoonders van Athenen, die toenmaals in vrede zaten, meer en meer tot ledigheid vervielen, stelde een wet in, *dat zoodanigen Zoon niet en zoude gehouden wezen zyn Vader te onderhouden, die hem in een konstelooze onwetentheid had opgevoed.*

Daar nu het tegendeel in gebruik komt, hoeft men zig niet te verwonderen dat het getal der genen zoo klein werd, welke de Konst en hunne bewerkers agting toedragen. *Het schynt, zeit Sidonius Apollinaris, als door een natuurlyk gebrek in de harten der menschen ingeprent te zyn, dat die genen welke de konsten niet en verstaan, ook van de Konstenaars weinig werks maken.* Waarom ook W. Goeree niet onaardig met dit opzigt gezeit heeft. *Ten kan ook niet wel wezen, dat iemand, geen smaak in de vrugt hebbende, den boom zoude in eere houden.* Hier meê willen wy eindigen en den Lezer tot de levensbedryven der volgende Konstschilders leiden.

[Hercules Segers]

Hier aan laten wy volgen den ongelukkigen HERCULES SEGERS, wiens geboortetyd wy niet weten, maar om dat S.v. Hoogstraten melt in zyn Calliope, dat hy bloeide of eer verdorde, in zyn eerste groene jaren, dagt ons voeglyk te wezen, hem voor gemelden Hoogstraten op het Toneel te brengen.

Hy was een man van goed begryp en oordeel, ryk van gedagten, en overvloedig in meniger-

hande voorwerpen die hy in zyne landschappen te pas bragt, zoo, dat zig in de ruime verschieten, heele landstreken met dorpen en gehugten vertoonden. Ook geestig in versieringe van Bergen en Rotsen, als in zyne schilderyen en printen te zien is. Maar 't scheen dat hy onder een rampspoedige planeet geboren was; want schoon hy zig benaarstigde met onvergelykelyken yver, zoo konde hy zyn ongeluk niet te boven komen. Hy moest tot zyne smarte zien dat anderen, die zoo veel Konst niet bezaten, hem voor uit draafden, terwyl hem de vleugelen door zyn droevig lot met zeelen van armoede gebonden werden. Hy maakte door een vernuftige vinding het drukken van landschappen met verf op doek werkstellig, maar de doeken wilden niet aan den man, schoon hy dezelve voor een geringen prys geven konde. Waar door zyn Vrouw klaagde dat hy al het Lywaat dat 'er in huis was verdrukte, en 'er zoo veel niet van overschoot dat zy ander kon koopen, en dus hy met zyn huisgezin in de uiterste armoede verviel. Aan den anderen kant leed hy smart te zien dat zyne printen by manden vol wierden gebruikt in de Vettewariers winkels, om 'er boter en zeep in te beregten.

Eindelyk maakte hy nog een plaat, waar in hy zyn uitersten vlyt aangewend had, en veilde die t'Amsterdam voor klein geld aan een Konstver-kooper, maar dezelve wilde daar niet aan, zeggende dat zyne werken niet gewilt waren; ja niet tegenstaande dat hy den zelven beduid dee, dat yder druk na zyn dood meer waard zou wezen als hy voor de plaat eischte, wilde die naauw zoo veel voor de zelve geven als het koper gekost had. Des nam hy de zelve weder meê naar zyn huis, en na dat hy ee-

nige afdrukken daar van gemaakt had, sneed hy de zelve aan stukken. 'T een en 't ander nam de elendige Herkules zoo ter harte, dat hy mistroostig en buiten eenigen raad, zyn droefheid in den Wyn zocht te smoren, en op een avond buiten gewoonte beschonken zynde, t'huis quam, van de trappen viel, en stierf.

Hoogstraten merkt aan dat het zoo gebeurt is, als hy voorzegt had, want voor yder print zyn naderhand betaalt sestien Ducaten, en nog was 't een geluk een asdruk daar van te kunnen krygen. Wat zal ik zeggen? die de Fortuin tot stiefmoer heeft, is 'er kwalyk aan; en 't is 'er meer gebeurt die met vlyt gezaait hebben, en nooit den Oegst geplukt.

Diergelyke gevallen, daar men treurliederen van zoude kunnen dichten, te droevig om te zingen of te lezen, zyn 'er vele. Maar 't lust ons niet de zelve op te halen. De Waereld naar 't schynt heeft dog een aard naar de Varkens, die, wanneer men hen by d'ooren voorwaards zoekt te trekken, agterwaards loopen. Is het niet even eens met Petro Testa als met gemelden HERKULES SEGERS gebeurt? zag hy niet tot zyn hartzeer, dat wanneer iemand kruideniers waren kocht, gemeenlyk zyne prenten, of een stuk van de zelve tot een peperhuis gemaakt wierden, om de waren daar in te doen? liep hy niet zyne prenten, onder zyn mantel geschort, door Romen te koop veylen? De oude Lutma, bekent aan zyn pourtret door Rembrand geëtst, toenmaals te Rome zynde, kocht verscheide werken van hem voor de waarde van een Ducaton. En ik zelf heb naderhand voor yder der groote printen een Ducaton, en voor een klein printje, 't Darmwindertje genoemd, 2 Ducatons

betaald. En wat was de rede? men wildeze hebben toenze schaars te bekomen waren, en de maker zig zelve van mistroostigheid in den Tyber verdronken had.

Fr. Heerman verhaald in zyn *Gulde Annotatien*, dat Albert Durer met Keizer Maximiliaan in een zekere Stad kwam, daar hem de Keizer een konstig beschildert Tafereel liet zien, en gevraagd wat hem daar van dogt, zoo vergat hy uit verwonderinge over het zelve te spreken, en nog te meer als hem gezeit wierd: *De man, die dit stuk gemaakt heeft, is van armoe in 't Gasthuis gestorven*. Waar op de spreuk: Dat de Konst by wyle om brood gaat bedelen, moet gepast worden.

Waarom ook diergelyk een ongelukkige Konstenaar zeide: *Wie weet, zoo ik 't hoedemaken had geleert, of de Natuur (om my overal in dwars te wezen) de Menschen dan niet zonder hoofd zoude hebben geschapen?*

[Johannes van Kessel]

Hem volgt

JOHANNES VAN KESSEL, geboren te Antwerpen in 't jaar 1625. Deze (elk volgt dog zyne natuurlyke geneigtheid) had zig gesteld op het schilderen van alle soort van Bloemen, die de milde natuur voortbrengt, ook ongepluimde dieren, en voetelooze Zee, en landschepzelen in 't klein, zoo uitvoerig konstig en net, als *Jan Breugel* heeft kunnen doen. *K. de Bie*, zeit tot verheffing van zyn penceelkonst, dat hy heeft

*Het leven en Natuur zoo weten uit te drukken,
(Ten waar dat Konst bedriegt) men zou ze willen plukken,
Zoo geestig, schoon, en fris, staat elke bloem, by bloem,
Op 't kragtigst uitgevoerd, en draagt van KESSELS roem.*

Hoe wyd de Konstenaren in hunne geneigtheid verschillen, kunnen wy uit vergelykinge van de voorgaande met de volgende levensbeschryvinge klaar zien. VAN KESSEL verkoos tot zyn voorwerp Bloemen, die door haren aangenamen en lieffelyken reuk de geesten verkwikken, en de oogen door bekoorlyk schoon met vergenoegen streelen.

[Johannes Peeters]

JOHANNES PEETERS, zyn tyd- en Stadgenoot, verkoos in tegendeel zulke voorwerpen die op het beschouwen ontroerenis, schrik en vrees veroorzaken, aangezien de zelve, allerhande rampen en elenden naar zig sleepen; namelyk vervaarlyke stormen, onweer, en bloedige Zeeslagen, en dat zoo natuurlyk en konstig dat hy voor een Hoogvlieger in de Konst gehouden wierd. Hier zag men door hem verbeeld hoe de Zebaren door de kragt der winden tot torenhoogte worden opgezweept; hoe de geladen kielen mede tot die hoogte opgevoert, straks weder als met de snuit naar den afgrond schynen te dalen. Daar ziet men den Zeeman door een woedenden orkaan belopen, van zyn Mast- en Stengeloos Schip den bewolkten Hemel met bedroefde oogen aanzien. Of, een Vloot Scheepen op bloedplengen uitgerust hare Vyanden van veere uit vuurspouwende metale monden groeten, dat de splinters van boord den Matroozen om d'ooren stuiven. Of daar zy door onderlinge woede elkander (als de Agrippynsche puikdichter zeit)

*Te water boord an boord geklamt,
Hun wellust scheppen in 't vernielen,*

*Van eyke ribben, Mast en Kielen:
En Menschebeen tot stof gestampt.*

[Peter Boel]

PETER BOEL geboren te Antwerpen 1625. heeft zig gezet op 't schilderen van alle soort van viervoetig gedierte, gevogelte en bloemen; 't geen uit het Lofdicht dat tot roem van zyn Konst gemaakt is kan gezien worden, daar de Dichter aanvang maakt met al de veranderingen, die hy zig tot voorwerpen van zyn Konstpenceel steld, op een Lyst te stellen:

*Zoo als ons BOEL doet zien in 't schilderen van Dieren
Die als in 't Paradys door Konst op doeken zwieren,
Bevalligvoor het oog, en daar niet aan ontbreekt:
Want 't schynt dat in dees Konst een tweede leven steekt.*

*En lager.....Verheugt u alle dieren.
Uw Meester geeft ons oog een Paradysgevoel.
Dat Adam wierd ontzeit, verkrygen wy door BOEL.*

[Joannes van Heck]

Onder zyne tydgenooten word getelt JOANNES VAN HECK, een fraai meester in 't schilderen van Landschappen, Beelden, Gedierten, Bloemen, Fruit, Goud, Zilver, Kristal, en Porselein.

*Al Wat de Waereld in hare omtrek houd besloten.
Zyn handeling is in het schild' ren algemeen:
En nogtans schynt elk in 't byzonder 't ware leven,
Zeer geestig uitgewerkt, en groots geordoneert,
Zoo veel als 't Konstpenceel en verwen kunnen geven,
Te Rome wel bekend, daar hy lang heeft verkeert.*

Hy was geboren, tot Quaremonde buiten Ou-

denaarden, en was in 't jaar 1660 nog in leven, gelyk ook de volgende

GASPAR VAN EYCK, Zeeschilder van Antwerpen:

JANS SIBRECHTS mede van Antwerpen, wiens wyze van schilderen zweemde naar *Car du Jardyn* en *Berchem*,

NICOLAES VAN EYCK schilderde allerhande Krygsbedryven,

*Gelyk Batalien, en diergelyken staat,
Optrekking, Postery, en zoo 't in 't leger gaat.*

[Philippus Fruytiers]

PHILIPPUS FRUYTIERS, na ik uit het Rym van *Korn. de Bie* kan besluiten, heeft Beeldjes in Miniatuur of Waterverf heel uitvoerig, en tot verwonderens toe net geschildert; die vorder getuigt dat alles wat hy maakte, was:

*Zeer vast geteekent en naar 't leven wel gestelt,
Vol vremde vindingen, heel geestig uitgebelt.*

[Antonius Goebouw en Franciscus de Neve]

Toen leefde ook ANTONIUS GOEBOUW en FRANCISCUS DE NEVE, van wien gezeit word:

*Dat Rome zelf getuigt, in lang verlopen tyd
En was 'er niemandt, die door naarstigheit en vlyt
Zoo naar kwam de Natuur naar 't leven af te malen.*

[Joannes Fyt]

Wat JOANNES FYT schilderde zal het volgende Rym verkondigen, 't welk van zyn werk dus zeit:

*Hier en zietmen niet verschynen
 Als den Haas, Hond, en Konynen,
 Als den Luypaard, Leeuw, en Stier,
 Als den Egel, Das, en Gier;
 Als de Brakken, snelle Winden,
 Als de Harten, Reên, en Hinden,
 Als de Paau, en schoon Phasant,
 Die daar zwieren t' allen kant:
 Niet en vliegt 'er door de wolken,
 Nog en duikter in d' aards kolken,
 Of het komt hier al by een
 Zoo gelyk 't voor Noë verscheen.*

[Peeter Tysens]

PEETER TYSENS was (zoo 'k uit den inhoud van 't Brabands Rym bespeuren kan) een pourtretschilder, en 't schynt my toe dat hem dat droevig lot, 't geen de pourtretschilders in 't gemeen plaagt, namentlyk de berispinge, meê is te beurt gevallen. Of dit volgende Rym nu tot zyn vertroosting is opgesteld, of dat het maar alleen 't algemeene noodlot der Pourtretschilders wil aanduiden weet ik niet, maar dit weet ik. Al schoon 't een Kreupel Refereyn is, dat het de waarheid zeit:

*Als ymants geest vervalt op 't schild'ren van Pourtret,
 Hoort hy van zyne Konst verscheiden oordeel geven,
 Hoe aangenaam, en fraai, hoe suiver, kloek en net
 Dat zy haar wezen draagt en toont gelyk het leven,
 Zoo weetmen nog al iet te zeggen op het belt
 By die het minst verstaan van haar verholentheden,
 Want schoon het op zyn maat en regel is gestelt,
 Nog word al evenwel haar edelheid bestreden.*

ALEXANDER ADRIAANSEN, Schilderde Stilleven, Fruit, Visschen &c. Zoo ook FRANCOIS en JAN EYKENS. Want schoon de laatste eerst een fraai houte Beeldsnyder was, is hy door nayver verwekt, ook tot het schilderen van Fruit en Bloemen gekomen. En zyn deze die wy agtereen op een lyst vervolgt hebben, Antwerpenaren. Waar aan wy ook laten volgen CAROLUS CRETEN van Praag. Deze heeft met den vermaarden *Willem Bouwer*, die zeer fraai, en geestig in Waterverwe schilderde, lang in Italië gewoont; hy schilderde pourtretten, en was in de Roomsche Bent bekend, met den bynaam *Slagzwaart*.

En PEETER VANDER BORGHT van Brussel, schilderde eerst Figuren, daar naar Landschappen. Als mede JAN MEEL Beeldenschilder van den Hertog van Savoien, geboren in Vlaanderen.

PETER DE WIT van Antwerpen word in het Rym van *Korn. de Bie* aldus geprezen;

*Zoo maar des Winterdaags 't gevogelt zag de stukken
Geschildert van DE WIT, die het geboomte uitdrukken,
De Konst zou hunnen aart ontsteken met jolyt,
Zoo als in 't midden van den heeten zomertydt.*

[Gerrit van Hoochstadt]

GERRIT VAN HOOCHSTADT geboren te Brussel, was eerst een pourtretschilder, maar zyns vermogens in de Konst bewust, begaf zig tot het schilderen van Historien, inzonderheid Passiestukken, en Marteliasien van Kerkheiligen. Verscheide Altaarstukken zyn van hem nog in Braband te zien.

[Gysbrecht Thys]

GYSBRECHT THYS was t' Antwerpen

geboren. Hy had zig gezet tot het schilderen van pourtretten, die hy zoo konstig en met een goede gelykenis, ja zoo zuiver en edel behandelde, dat de zelve in andere landen voor penceelkonst van *van Dyk* wierden aangezien. Ook was 'er in dien tyd een NICOLAAS LOYER, als mede GUILIAM GABRON Antwerpenaar, beroemt in 't schilderen van Goud, Zilver, Porcelyn, Bloemen en Fruit. Als ook een ARTUS WOLFART van Antwerpen, die zoo wel Zeedestukken als Boertereyen schilderde. En word hy geprezen om zyn fraaije schikking en kloek penceel. By hem is te stellen zyn Stadgenoot EGMONT, braaf pourtretschilder Leerling van *A.v. Dyk*. Ook komen in aanmerking de gezelschapschilders A. PARDANUS, VUURPYL, DUISTER, HEERSCHAP, enz.

Ik schei hier af, naardien dit wel naar een Brabandse Begraafnis-Ceel zou gelyken, daar men de namen der levenden met hunne eertytelen uit opleest om den Overledenen te verzellen tot aan hunne Grafsteden. De overige (gelyk de Aanspreekers der Dooden t' Amsterdam gewoon zyn te zeggen) konnen malkander in goede orde volgen.

[Johannes Lingelbag]

Na hen verschynt de brave konstschilder JOHANNES LINGELBAG geboren te Frankfoort aan de *Mein*, in 't jaar 1625.

In wat tyd, of door welke gelegenheid hy met 'er woon in Holland gekomen is, of wien hy tot zyn onderwyzer in de Konst gehad heeft weet ik niet te zeggen: maar wel dat hy gespoort tot reislust, zig in den jare 1642 van Amsterdam naar Vrankryk begaf en naa verloop van twee jaren naar Romem, daar hy zyn Konst met yver en vlyt oeffende tot het jaar 1650, wanneer hy op den 8 van

Bloeimaand, op Zondag, van Romen, zyn te rug reis door Duitschland nam, en in Wiedemaand weder in goede gezondheid tot Amsterdam aanquam.

Veel groote en kleine konststukken, natuurlyk, woelig en geestig van vinding, ook aangenaam door zyne konstige en vleijende penceelhandeling zyn van hem in Nederland, inzonderheid tot Amsterdam, te zien: die van de grootheid zyns vernufts, klare kenteekenen dragen, ten bewys dat hy in Italiën agt gegeven heeft op 't geen bevallig en schilderagtig stond, dat zelve zig ten gebruik gemaakt, en in zyne penceelwerken te pas gebragt.

Vele zyner konststukken verbeelden d'een of d'ander Italiaanse Zeehaven, daar men, of een grootsgebouwde stedepoort, verciert met beeldwerk in nissen als anderzints ziet, dat hy heel natuurlyk, zoo ten opzigt van der zelve bouwvalligheid, en veranderinge van koleuren, met welke het bederf des tyds de zelve schildert, begroeit met most, en ruigte, wist na te bootsen, en op zyn doeken te vertoonen: of ook wel eenige opgeregte beeltenissen, of gedenkteekenen op verheven voetstukken, waar aan men mede (als boven gezeit is) zien kan de kenteekenen door de tanden van den tyd daar in gedrukt, waar uit hunne oudheid te bespeuren is.

Dus heeft hy ook meest in 't verbeelden van zyn Roomsche Markten (die hy veel, dog altyd met veranderinge, gemaakt heeft) eenig groots *Monument*, of gedenkteeken, 't zy een groep van Beelden, een Fontein, of Zegezuil, te pas gebragt, en dan vorder het tafereel gestoffeert met allerhande soort van Mans en Vrouwen Beelden, Ezels, Paerden enz. doende elk zyne werkingen;

d'een met dragen d'ander met slepen; hier een Groenwyf welker stal met allerhande fruit verzien is: daar een Gaarkeuken onder een overdekte tent, waar voor een Bedelaar met opgeschorte schouders staat te bedelen. Ginder een groep beelden die na 't Prediken van een Monnik staan te luisteren: en weer in een anderen hoek daar ze met open mond zoo yverig staan te gapen naar 't gezwets van een lapzalver, dat hun onderwyl de beurs gelige word. Gelyk hy ook inzonderheid in de verbeeldingen zyner Zeehavens (boven aangeroert) den onderscheiden landaart der koophandelaars, by het laden en ontladen der Zeeschepen of Galeyen, in hunne kenbare dragten verbeeld, en onderscheid, en die vorder met een aangenaam watergezicht, blaauw verschiet, en dun bewolkte lugt bewerkt, het voorste werk kragt geeven en doen voorkomen.

Zyn Beeltenis gevolgt naar 't geen hy zelf geschildert heeft staat in de Plaat G onder aan nevens het Afbeeltsel van Jan van Hoogstraten op de linker hand.

[Jan Worst]

Zyn tydgenoot en byzonder goede vriend, J A N W O R S T , schilderde fraaije Italiaansche Landgezigten. Deze had te gelyk met hem te Rome geweest. Zyne schilderyen zietmen zelden, aangezien hy zyn meesten tyd doorbragt met teekenen op papier, welke teekeningen onder de konstlievenden in waarde gehouden worden.

[Willem van Drillenburg]

Nu kome ik tot WILLEM VAN DRILLENBURG de eerste van myne drie Leermeesters in de Konst.

Deze geboren tot Utrecht van een deftig geslacht, had in zyn jonkheid by *Ab. Bloemaart* geleert, maar naderhand zig tot het schilderen van

Landschapjes, geheel van de handeling zyns Meesters verschillende, begeven. De schikking of verkiezing zyner landschappen zweemde naar die van de *Both*; maar zy waren zoo dartel van penceelzwier niet, nog ook zoo natuurlyk gekoleurt. Hy was (zo lang als ik hem gekent heb) byzonder vlytig, zittende somwylen een gantsche maand in huis, zonder eens schoenen aan zyn voeten te trekken; maar hy was ook van dien aart, wanneer hy tusschen beide eens uitbrak, dat hy ook wel een Jonasje konde maken van drie dagen en drie nagten. Hy kwam met 'er woon in 't jaar 1668 of 69 te Dordrecht, zynde toen een man van 2 of 43 jaren. Myn zalige Vader kreeg kennis aan hem in het Troebeljaar van 1672. en bestelde my by hem om teekenen te leeren. Maar de menigvuldige veranderlyke gevallen, die dagelyks voorvielen, veroorzaakten veele beletselen; want de jeugt dog geneigt is overal de neus by te hebben; en DRILLENBURG was ook belust om te weten wat 'er al in de Stad omging en wat de Posten t' elkens meê bragten. Des zond hy my dikwils uit om wat nieuws te weten, want de Franse Haan stapte in dien tyd met wyde en rasse schreden naar Holland toe, terwyl d' onlusten van binnen zoo sterk toenamen, dat niet als zware ongelukken te vreezen waren. Een voor al blyft my nog altyd levendig in 't geheugen om zeker voorval, dat ik hier verhalen zal. D'oproeren groeiden van dag tot dag sterker aan. Telkens zag men een hoop volk, meest wyfs en jongens van de slegtste soort met groot gedruis met een Vaandel voor uit aantrekken. Het toeklappen van deuren en vensters der Huizen vermeerderde het gedruis, en my werd belast

in aller yl naar myn Ouders te spoeden. Aan huis komende vond ik de deur dicht gesloten, en ging daarom voor by. Ondertusschen was die verwoede hoop voor by die straat getrokken, dien ik agter aan volgde tot voor 't Raadhuis, daar de Borgermeester af komende om naar zyn huis te gaan, door sommige hoofden der muitenaren werd aangerand en omsingelt. En 't had zyn werk aan om door schoone woorden den slag der byl, waar mede zeker Schuitevoerder hem dreigde, te ontgaan. Zoo onverstandig yverde het gemeen voor den Prins van Oranje. Nu komt het 'er op aan waar by ik deze zaak altyd gedagtig ben. 'T huis des Borgermeesters werd dien zelven dag geplondert, alles vernielt en in stuk gesmeten; de behangzels van de Kamers aan flarden gerukt, of gesneden, de stukken van 't goud Leer gints en herwaart over de straat gesleept. Eenen, die met een arm vol voor by myner Ouderen deur liep, ontviel een stuk, dat ik gretig opraapte; bedenkende, als het dubbel toevoude, dat het voor een Portefoelie konde dienen om myne teekeningen in te bewaren. Maar niet zoo ras werd dat van myn Vader gezien, of ik wierd willig, of onwillig gedwongen, het weder ter plaatse te leggen daar ik het even te voren hadde opgeraapt. Maar hoe zeer ik voor myn goed oogwit pleite, ik kreeg tot antwoord dat hy niet wilde iets van dien schandelyken buit van my aangeroert, veel min in zyn huis gedragen hebben.

Om nu weder tot myn meester W. v. DRILLENBURG te komen, moet ik tot zyn lof zeggen, dat hy doorgaans neerstig was, en zelf des Winters s'avonds by de kaars kleene landschapjes in

't graauw, ook wel met bruin, rood, en wit, dat zig even als een roodaardteekening vertoonde, schilderde. Hy was heel korswylig in zyn ommevang, en verhaalde dikwils onder het onderwys d'eene of d'andere klugt van zyn jongen tyd; onder vele, hoe hy met andere Leerlingen van Bloemaart den Backer, die by de deur woonde, een pots gespeelt had, hoe die dat had gaan overkragen aan hun meester, en hoe zy hem andermaal betaalden op deze wyze. Gemelde Backer hield hoenderen, en om hun toeleg werkstellig te kunnen maken, verzamelden zy de korsten van hunne voormiddagstukken, die zy aan kleene brokjes braken, twee aan twee aan een langen draad knoopten, en de hoenderen voor wierpen, die de zelve gretig (sommige een, andere meer) inslokten, waar naar zy tegens malkander over, slings en regts, met geschoorde pooten, en uitgerekte halzen zoodanig stonden tegens een te trekken, tot de draden aan stuk borstende zy hol over bol, onder malkander ombuitelden, na dat dit klugtspel een geruimen tyd geduurt hadde. En dit wist hy met zoodanige geestige gebaarden te verhalen dat het niet doenlyk was zig van lachen te onthouden. Dat hy nu wel de voorname aanleider tot dit tooneel geweest is, wil ik gelooven, om dat hy zulks scheen overgeërft te hebben van zyn Vader, die wel voor een anderen Hontschen Diogenes wist te spelen, en op een potsige wyze yder 't zyne te zeggen. 'T moet den Lezer niet vervelen, dat ik eens buiten myn bestek trede, en een staal of drie verhaal.

WILLEM VAN DRILLENBURG, Vader van onzen schilder, was Domheer, een man van agting, en die daar en boven eenige Stads bedieningen

hadde, maar zig bemoeide of vermengde in de geschillen tusschen de Gereformeerden en Remonstranten, die toen hoog liepen. Sommigen die zyn vrienden veinsden te wezen, rieden hem, dat hy best zoude doen, zig voor een tyd van kant te houden, en uit Utrecht te vertrekken, tot dat het vuur van twist wat zou geblust wezen, en zy dan om zyn overkomen zouden schryven. Maar dit verzuimden zy zoo lang, tot dat zy (onder een bedrieglyk voorgeven van niet te weten waar Drillenburg was, en of hy wel weder naar Utrecht zoude omzien) bezitters van die *Vacante* bedieningen geworden waren. Eindelyk weder te Utrecht gekomen, ontdekte hy, die een man van geslepen brein was; aanstonds het bedrog, maar dit een gedane zaak zynde die niet te herroepen was, bedagt hy andere middelen tot vergeldinge en wraakneming, die hy haast gereed aan de hand vond. Hy huurde een Kruiers-wagen en kroo met de zelve zoo scheef hy konde gints en weer over 't plein voor 't Stadshuis; en als yder het oog daar op hadde en hem vraagde wat zulks te beduiden had, kruide hy al voort, en zeide, *de wagen gaat niet regt*.

Op een anderen tyd, 't Gerecht by een zynde op het Raadhuis, ging hy daar na toe, en liet door den Kamerdienaar verzoeken aan de Heeren of hy eens binnen mogt staan, dat hy iets hadde te verzoeken, dat hem werd ingewilligt. In de Zaal gekomen werd hem gevraagd wat van zyn begeren was? waar op hy antwoorde dat hy gehoord had dat 'er een Geregtsdienders plaats open was, en verzogt dat men hem daar mede wilde verzien. De Heeren verwondert over zoo een verzoek, en op elkander ziende, verzogten aan

hem dat hy wilde buiten staan, om daar overleg van te nemen, 't geen hy deed. Na een weinig wagtens binnen geschelt, zeide de voorzitter tegens hem, dat de Heeren over dusdanig verzoek grootelyks verwondert waren, eerstelyk om dat hy een man was die niet benoodigt was; ten tweede dat het te groote oneer aan zyn geslagt en kinderen zoude wezen, en zy over zulks niet konden denken dat zulk verzoek hem ernst was. En als sommige Heeren die zyne vrienden waren hem wat ter zyden af alleen nemende hem vergden te weten wat reden hem tot zulks beweegde, antwoorde hy, geen andere reden daar toe te hebben dan deze, dat hy de groote Dieven kende, en die 't eerst zoude gevangen nemen. Waar op hy een antwoord kreeg waar uit hy klaar begrypen konde, dat die den langsten degen hadden, het veerste konden reiken. Dus bemoeide hy zig naderhand niet, als met somtyds de rol van een anderen Diogenes te spelen onder 't gemeen. Dit eene staal nog, en daar meê zal ik eindigen. 'T is bekend dat de jeugt; inzonderheid onder gegoede luiden, de oude Hollandsche eenvoudigheid in dien tyd begon te veragten en de Afgodes de Mode naar te volgen. Dit liep hem al meê in 't oog, gelyk 'er ook by na niets was of 't moest onder de roede van zyne berispinge doorgaan. Nu had ik byna vergeten dat hy ondertusschen was Weduwnaar geworden. Wat gebeurt 'er? hy neemt een lantaren met ontsteken kaarsen, en gaat daar mede op den helderen dag door de Stad, daar elk over verwondert, eindelyk vraagde wat hy zegt? dien hy tot antwoord gaf: *Borgers Dochters*. En als 'er gezegt wierd, dat 'er die genoeg waren; gaf hy tot antwoord, dat het allemaal Juffrouwen waren

geworden. Hier mede willen wy onzen klugtigen schilder met zyn Vader laten rusten.

[Jakob Lavecq]

JAKOB LAVECQ geboren te Dordrecht (maar in wat jaar daar heb ik niet konnen agterkomen, wyl 'er niemant van zyn geslagt meer overig is) was Jongman en hield huis met twee meiden, wyl hy nog een halven broeder, die blind was, hadde op te passen. Zyne Ouders hadden hem een fraai kapitaal naargelaten, maar na 't my roescheen (dewyl hy meer van gezelschap als van schilderen hield) was het met zyn reis in Vrankryk vry wat gesmolten. Hy had de Konst by Rembrant geleert, maar in zyne reize die handeling laten varen en zedert zig geheel tot het schilderen van pourtretten, vry wel zwemende naar die van de Baan, begeven. Hy hadde nog een stuk schildery van zyn eersten tyd in zyn huis, daar de handeling van Rembrant zoo wel in was waargenomen, dat men het voor een stuk van Rembrant zou hebben aangezien. Hy kwam (ik weet niet: by wat gelegenheid) aan myn Ouders huis in dien tyd als ik van Drillenburg af was, en by my zelven zonder onderwys teekende. Hy zag myn werk, en oordeelde dat ik in de Konst behoorde voort te varen, daar myn Vader straks zyn zegel aan hing, en verdrag maakte, om onder zyn opzigt in de Konst voort te gaan, gelyk geschiede. Maar het ongeluk wilde dat hy na verloop van ontrent negen maanden kwam te overlyden, en ik dus voor de tweedemaal buiten onderwys was. Ik werd bevoordeelt met een derde van zyne printkonst, maar de onkunde deed my een dwaze keur doen; want in steê van fraaije Italiaanse of Franse printen tot myn deel te verkiezen, viel myn oog op printjes van *Lucas van Leyden*, en *Albert Du-*

rer, daar ik geen dienst van konde hebben; en het is alleen by zeker toeval gebeurt, dat ik nog een Fransche Konstprint heb onder de deeling uitgekeurt, die de beste plaats in myn Konstboek heeft, zoo om dat zy dient tot gedagtenis van myn meester, als om hare deugt en zeltzaame waardy, want ik nooit lief hebber van printen heb ontmoet die de zelve meer gezien heeft, of hy heeft ze geprezen. 'T is geordoneert van *C. le Bruin*, en gesneden van *F. de Poilly*. Men ziet 'er Pallas op de Wolken, en Neptuin van zyn Schulpkoets haar toespreken; in 't verschiet ziet men de Zanggodinnen; en in de schaduw van de Wolken de konsten &c. ze stont (als *LAVECQ* te Parys was) boven een *Thesis* aangeplakt, en hy liet ze'er door een Switser op een donkeren avond af halen voor een halve pistool, die de zelve ongeschonden aan zyn *Logement* bragt.

Weinig weet ik van hem, als ook van zyne wyze van schilderen te zeggen, om dat hy doorgaans ziekelyk was, en weinig of niet schilderde in dien tyd als ik by hem woonde. Hy was gemeenzaam met my, en heeft my verhaald dat hy te *Sedan* in Vrankryk zynde, gelegentheid had om het pourtret van een voornaam geestelyk oud Heer te schilderen, dat die Heer hem verhaalde dat hy nog eens van een Neerlander begonnen was, maar dat het hem niet behaagt had, en het over zulks onopgemaakt was blyven staan. De neusgierigheid drong hem het zelve te zien; gevolgelyk werd het door een dienaar uit een vergeten hoek, beschimmelt en uitgeslagen, te voorschyn gebragt; waar door hy verbaast stont te kyken; want hy met den eersten opslag zag dat het door den weergaloozen A. v. Dyk was aangeleit, dog het viel

met hem beter uit dan hy by zig zelven gedagt had; want hy bevond het spreekwoord bewaarheid; *dat alle liefhebbers geen kendens zyn.*

Hy stierf als ik myn geheugen na ga in het begin van 't jaar 1674, naar ik gis, ontrent 50 jaren oud zynde. Hy was in 't Konstgenootschap gekomen in 't jaar 1655.

[Samuel van Hoogstraten]

Zoo men door naarvolging van de voorbeelden der oude Schryveren, de gedagtenisse van mannen en die iets byzonders boven het gemeen in hun levenstyd verrigt hebben, onuiwisselyk wil maken, en door de pen en Drukpers aan de schakels der Eeuwigheid kluisteren, verdienen het in de eerste plaats zulke, die iets ten dienste en nut voor 't algemeen hebben uitgewerkt, door Wapenen, Konst of Pen; onder de laatste mag SAMUEL VAN HOOGSTRATEN Schilder en Schryver van 't Schilderboek genoemd, de *zigtbare Waereld* geteld worden. En zoo myn pen wat ruimer in des zelfs levensbeschryving, als wel in andere, uitweid, met wyte het de verpligting, die ik zedert dat ik de eer van zyn onderwys in de Konst gehad heb, in myn boezem heb gedragen; waar van ik my nu zal ontlasten, als die my niet schame te zeggen, dat hy myn leermeester geweest is, en ik den grontslag van al wat ik in de Konst weet aan hem verschuldigt ben.

Hy is geboren te Dordrecht in het jaar 1627. of hy ook nog andere leermeesters in zyn vroegen tyd buiten zyn Vader gehad heeft weet ik niet, maar wel dat hy ook de Konst by *Rembrant van Ryn* (want dezen noemt hy, *na de Dood van zyn vader Theodoor, zyn tweeden Meester.* In zyn Boek van de Schilderkonst p. 257) geleert heeft, wiens

wyze van schilderen hy nog eenigen tyd aan de hand hield, en allengskens, zig daar van weer ontwende, en eindelyk een geheele andere wyze van schilderen aannam, ook zig begaf tot het schilderen van pourtretten, daar hy eenen gelukkigen voortgang in maakte, zoo in den Haag, daar hy eenige jaren gewoont heeft, als ook te Dordrecht. En gelyk hem Pictura met gonst en voordeel streelde, zoo vleide hem de Dichtgodin aan den anderen kant met glory. Beide schenen zy hem even minnelyk te bejegenen, gelyk hy ook de eerste weder beminde en de tweede niet veragte. De eerste offerde hy zyn beste uren, de tweede zyne uitspanningen op, gelyk hy niet duisterlyk te kennen geeft aan den berisper in de voorrede van zyn Boekje de schoone ROSELYN 1650 gedrukt. *Hier breng ik Roselyn op 't tooneel, hoe wel 't gevaarlyk is hare schoonheid yders oordeel t'onderwerpen. De groote Poëet, die zyne morgezangen den gantschen dag schaafde, bleef niet onberispt; hoe zou ik, die den gantschen dag een andere Godin gedient hebbende, in 't ontkleeden eerst om Roselyn gedacht heb, vry zyn? En wat lager: Daarom heb ik zoo weinig tyd, als mogelyk de aller stemmig stevan u tot wellust neemt, hier toe laten heenglyen. De Poëzy is een zuster van myn Godinne Pictura, dieshalven heb ik wel verandering in de behandeling, maar niet in 't verstant begaan, overwegende en beschouwende de onderscheide werkingen en driften der menschen.*

Hy werd door eenen byzonder nayverenden Geest gedreven tegens de Konstenaren, niet als veeltyds (dat verfoeilyk is) geschiet uit een opwellende drift van haat tegens de Persoonen en hunne blinkende voordeelen, maar uit een yver-

zugt, en om dat hy niet dulden konde dat ymant hem voorby streefde in de loopbaan van de Konst om de Eerlaurieren. Over zulks was 'er geen deel van de Konst, zoo anderen hem daar in schenen voor uit te willen draven, of hy volgde hem straks op de hielen. Gebouwen, Landschappen, onstuimige Zee, stille Wateren, Dieren, Bloemen, Fruit, en Stilleven (dat hy zoo natuurlyk schilderde dat hy 'er velen door bedroog) en wat het ook wezen mogt, daar wist hy zig na te zetten en 't zig eigen te maken. Ik heb daar van nog overblyfzelen aan zyn huis gezien: daar een Appel, Peer, of Limoen in een schotelrak: ginder een muil, of schoen op een uitgehakt plankje geschildert, en geplaatst in een hoek van de Kamer of onder een stoel, als mede zoute gedroogde schollen, die op een gepluimuurt doek geschildert, en uitgesneden, hier of daar agter een deur aan een spyker ophingen, die zoo bedrieglyk geschildert waren, dat men zig ligt daar in zou hebben vergist, en die voor eigentlyke gedroogde schollen aangezien. 'K moet den Lezer om myn gezegde te bevestigen verhalen hoe hy zig door dusdanig iets door zyn penceel te malen zig by den Keizer en 't gansche Hof berugt maakte. Als hy op den 6 van Oegstmaand 1651 aan 't Hof te Weenen stalen van zyn Konst deed zien, was de Keizer, de Keizerin, de Ongerse Koning, en Aardsbisschop daar tegenwoordig. Dit bestond in drie stukken. 'T eerste een Edelmans pourtret, het tweede een doornekrooning van Christus; 't geen zy alle ten hoogsten prezen; maar inzonderheid als het derde stuk (zynde een Stilleven) vertoont werd, toonde zig de Keizer daar op verliefte te wezen, die het

zelve lang bezag, dog echter zig bedrogen vond, en daar op zeide: *Dit ist der eerste Maler die mir betrogen heeft.* En liet hem voorts aanzeggen: *Dat hy tot straf voor dat bedrog dat stuk niet zou wederom krygen, maar hy het voor altyd wilde bewaren, en in waarde houden.* En schoon 't schilderen van diergelyke dingen, in dien tyd goed voordeel aanbragt, zoo had hy te grooten geest, om zig daar mee op te houden, maar maakte voornamentlyk zyn werk van Pourtretten, Historien en Perspectiven in Kamers (waar toe dan een gat in den muur buiten het vertrek om door te zien gemaakt werd) te schilderen. Ik heb 'er verscheiden gezien, die in een klein vertrek geschildert, een geheel paleis, met overwelfde bogen, en Galeryen, onderschraagt van marmere kolommen vertoonden. Hy had een prysselyke behandeling in zyn pourtretten, en was gelukkig in het geven van een kennelyke gelykenis, als inzonderheid blykt aan het laatste stuk van de Munters binnen Dordrecht, dat in dien tyd, als ik by hem leerde, geschildert is, die ik alle gekent heb, en waar van sommige nog leven. Daar en boven had hy een manier van vet in de verf te schilderen, een wyze van doen, waar door de stukken lang hunne volkomen kragt en koleur behouden. Wat zyne Historien aanbelangt, die zyn doorgaans prysselyk, welstandig, en van een goede houding, en de konstkenners hebben 'er nooit iets tegen gehad, als dat de koleuren, in de kleederen inzonderheid, te enkel en onvermengt gebruikt zyn, en hy in de laatste jaren van zyn leven, om onverstandigen tot zyn voordeel te vleyen, somtyds dingen in zyn stukken gebragt heeft, die hy in zyn Boek van

de gronden der Schilderkunst wraakt. Wie is 'er zonder gebreken? ja de beroemste Meesters, zelfs onder de eerste Italianen, hebben hun feilen gehad. Maar onze pen is reeds te veer vooruit gedraaft. Wy moeten onzen *Batavier* (dus was zyn Bentnaam) eerst met onze pen naar Rome verzellen, en van Weenen met een Keizerlyk geschenk tot luister van zyn Konst zien in 't Vaderland komen, eer wy de schakels van zyn levens bedryf aan 't einde kluisteren; *die ten halverwegen keerd* (zeit de spreuk) *en doold niet*.

De Waereld bestaat in gestadige veranderingen, en wy worder met de zelve zugt omgedreven, ja de bevindinge heeft ons doen zien dat de meeste Menschen by de verandering leven, en genoeg schein. Deze luim becroop ook onzen *Batavier*; des nam hy voor een reis naar Rome te doen. Men zegt dat hem de liefde getroffen had, en dat hy om die drift te wederstreven, zyn reislust opvolgde. Het zy daar meê zoo 't wil, hy vervaardigde zig, en nam de reis aan, van Dord op den 16 van Bloeimaand 1651. Zyn Dichtpen heeft de Daglyst tot Weenen in Oostenryk in Vaerzen beschreven. Dog wy willen hem maar in 't rym verzellen tot buiten 't Sticht; om niet veer van honk te weiden. Dien 't verder lust kan het rym in zyn *Thalia* of vyfde Boek van zyne *zigtbare Waereld* op pag. 201 geboekt, volgen. Dus begint hy:

*Gelyk de Kraan, in 't bloeijen van den tyd,
De Zonne volgt, en roert zyn vlugge veeren,
Zoo deed ik me: 'k verliet myn Stad, om wyd
Van kant een wyl by vremen te verkeeren.
Ik steeg te Paert, met moed geharrenast*

*Niet minder, dan met Degen en Pistoolen,
 En teeg op reis, tot driemaal zat ik vast
 En zag te rug, ik zei: wat wil ik doolen?
 Is 't Vaderland my dan niet lief geweest?
 Waar kon men meer behaaglykheid betragten?
 Hoe word myn ziel dus droevig? en myn geest
 Zoo zeer ontstelt? hoe wankelen myn kragten?
 De Nachtegaal gaf antwoord: Kom, ey kom,
 En schep een lust in beemden en waaranden;
 De vryheid is een waardig Koningdom,
 Gae zoek haar nu in vergelege landen.
 Myn Stad, uit zugt, gaf ik de laatste groet:
 Ik zwonk den toom, en noopte 't ros met spooren;
 Dat briede en pruiste, en rende, snel te voet,
 Langs dyk en dal, door weyde en veld met Kooren,
 Tot Utrecht toe, in 't wyt vermaarde Sticht,
 De Veluw op, in ongestaage vlaagen
 In storm op storm, verzelt met blixemlicht,
 Maar haast verzoet door Meytyds schoone daagen.
 Dus reed ik enz.*

De zugt om Italie, het Kabinet der aloude Beeldhouwery en Schilderkonst te zien, bleef hem egter by, en de gunst van Keizer Ferdinand den 3 den, nog zyn gunstpenning, nog de schakels van d'agtdubbelde goude keten, waren niet kragtig genoeg, om hem van zyn voornemen op te houden, of zyn reis naar Rome te stuiten: daar hy (my dunkt, ik zie hem) met open mond, verwondert, in de pragtigste Paleizen van *Farneze, Lodowize, Montalto, Oldobrandyn*, en meer andere, voor de weergaloze marmere statuen, en schilderyen van *Rafael, Michael, Agnolo, Parmeziaan, Titiaan, Carats, Guido, Paulo Veronees*, en *Lanfranco*, staat te kyken, en om al 't schoon (die keur heeft,

heeft angst) niet weet welk hy voor het konstigst zal verkiezen.

Naar deze heeft hy ook een Reis naar Engeland gedaan, op welken togt de zinryke Dichter Heiman Dullaart, die nevens hem ook konstig schilderde, deze regels schreef:

Aan den Wint.

*Ai voer, gezwindelyk een' konstheld ryk van stralen,
Gewoon by d'edlen dag van Vorstengunst te malen,
Daar hem 't verpligt Geluk met opene armen wagt:
Op dat hy, wiens penceel een onverganklyk leven
Aan zoo veel and'ren gaf, aan meerd'ren nog moet geven,
Niet van de Dood uit wraak door schipbreuk word verkragt.*

Hem was ook gedagtig zyn vrient Abraham van Groeningen, een fraai vernuft, die hem met een geestig Klinkdicht geluk op reis wenschte. Hy is met Eer en Voordeel, het doel der Konstenaren, weder in zyn Vaderland gekomen, om de rest zyner dagen, wars van meerder gewoel, en met zyn lot te vrede, in de Konstoeffening en schryven door te brengen. Gelyk hy dan nog bezig was met zyne twee Boeken, de *Zigtbare* 't welk gedrukt is, en *Onzigtbare Waereld* te voltoojen. Toen ik onder zyn opzigt besteld was; zoude ik de eer gehad hebben, van nevens hem het plaatwerk tot het Boek van de Schilderkonst te etsen, ten zy een ander Discipel, die

* Die als nog in rollen leit opgesloten, tot ik deze buiten bezigheid geëindigt heb, zullende dan de laatste hand daar aan leenen, om ze in 't ligt te brengen,

my dat voordeel betwiste oorzaak gaf dat het agterweeg bleef, na dat ik een print die op pag. 269 staat, ten proef gemaakt had.

Hy ging in myn tyd zelden iemand bezoeken buiten de Heeren Kornelis Pompe van Meerdervoort, Ridder, Opperschout der Stad Dordrecht, en Wilhem van Blyenburg, Schepen, (die ook dikwils by hem kwam, en om zyne wetenschappen van hem bemind was,) ook de Munters, maar dit was *ex officio* als men zeit, want hy ¹Provoost van de Hollandse Munt was.

Zyne Leerlessen, of Konstregelen steunden op vaste gronden, zyn onderrigtingen gingen altyd met voorbeelden verzeld, zyn onderwys met bedaartheid en ernst, en zyne uitdrukkingen waren verstaanbaar, en zoo zyn zeggen nog met den eersten niet wierd begrepen, nam hy gedult om het door gebaarden te beduiden. 'T is gebeurt dat een van zyn Discipelen de schets van zyn ordonantie (gelyk ieder alle week doen moest) aan hem vertoonde, maar weinig agt gegeven had op de regte werkinge der beelden, die hy zoo maar had neergesteld. Straks was het zeggen, *Lees den Text*, en gevraagd, *Wil dat nu het Beeld wezen dat zulks zeit?* antwoorde zy dan Ja, zoo was gemeenlyk zyn zegge: *Verbeeld u eens dat ik die andere Persoon ben, daar gy zulks tegen moet zeggen; zeg het tegens my.* Als zy dan de reden volgens de

* *Provoost.*] Van deze zyn'er twee die jaar om jaar verwisselende het meeste bestier der Muntzaken hebben: voor welke ook de verschillen tusschen Meesters en Meesters en Knapen, of zoo 'er mislagen begaan worden, als voor Schepenen worden gebragt, welke ten overzitten van den Heer Wardein, en twee Gezwoornen daar over vonnissen.

letter van den Text, zonder aandoeninge, met de handen in de zak, of als stokbeelden uitspraken, was zyn zeggen: *de zakken zyn gemaakt om dat het geld in 't dragen niet door de vingeren zoude druipen*; en stond met een van zyn plaats op en liet den Discipel daar zitten, zeggende: *Nu zal ik het u voordoen, let op de* Gebaarden, wyze van staan, of buiging des lichaams, as ik spreek*, en beduide het (als het spreekwoord zeit) met vinger en duim. 'T gebeurde, dat ik een werkelyke schets, over een schriftuurlyk voorwerp gemaakt, aan hem vertoonde, waar by ik tot vul-

* *Gebaarden.*] Om van deze gebaarden, en roeringen die een Konstige Redenvoeringe behoorden te verzellen, zyne Leerlingen een vaster indruk te geven, en zig daar aan meerder te doen gewennen; koos hy de bekwaamste van zyne Discipelen uit (als hy woonde in 't voorste Huis, dat zedert aan de Brouwery van den Oranjeboom te Dordrecht getrokken is, daar hy op de ruime zolderingen gelegenheid had van een volkomen Toneel op te slaan) en gaf hun yder een Rol van zyne, of een 's anders Toneelstuk te spelen: tot het welke zy dan vermogten hunne Ouders en goede bekenden te noodigen, tot aanschouwers, van het Spel, waar ontrent S. v. Hoogstraten een tweede Francius verstrekte. Ook liet hy zyne Discipelen by wylen tot verversinge hunner opgespannen gedagten, een schaduw dans vertoonen, of spelen: dienstig niet alleen tot vermaak, maar in zonderheid om hen door zulk een voorwerp, de menigvuldige veranderingen en verlengingen of verkortingen der licht verwisselende gedaanten der schaduwen, (spruitende uit de nabyheid of afstand van 't licht) te doen kennen en begrypen. Gelyk hy ook den toestel daar van beduid, nevens een vertoonprint, in Melpomene of het VII Boek van de Schilderkonst op pag. 260. Zulke uitspanningen zyn vry wat prysselyker dan die men by Bachus zoekt. En men mag de zelve te regt met de spreuk, *Prodesse & Delectare*, benoemen.

ling van het agterwerk eenige byvoegzelen tot cieraat verzonnen had, meenende daar door my wel degelyk te hebben uitgeslooft. Maar myn broek was zoo nieuw niet als ik my wel verbeeld had: want hy ten eersten (wyzende op het byvoegzel) vraagde, *wat wil dat zeggen?* Ik antwoorde, *ik heb dat kwanzuis zoo gemaakt:* waar op hy tot my zeide, *Men moet geen kwanzuizen maken; maar van alles datmen maakt reden geven, waarom men het gemaakt heeft, of anders niet maken.* Hy had ook voor gebruik, zoo wy iets deden 't geen hem mishaagde, 't zelve door omstandigheden, spreuken, of eenig verhaal te beduiden. 'T gebeurde (wyl ik in dien tyd mede op een Kerkkollegie of t 'zamenkomst ging) dat ik het onderwerp, dat den naastkomenden Zondag stond verhandelt te worden, op een papiertje geschreven, door onvoorzigtigheid op het plankje van myn Ezel geleit had, in steê van het elders te bergen. Myn Meester kreeg het in de hand en las den inhoud welke aldus was: *Of Adams zaak een gebeurlyke zaak was; dan of God die voorwist.* Hy lei het weer neer; maar eer hy van my weg ging zeide hy: *Toen ik jong was deed ik ook zoo, en dagt, het is tydverdryf; maar toen ik wyzer wierd, ondervond ik dat het tyd verkwist was.*

Doorgaans was hy van een stille bezadigden geest; en viel 'er somtyds onder zyne Discipelen iets voor, dat hem tegenstond, of rechten zy eenige potsen aan, gelyk de jeugt dog somtyds gewoon is te doen, voer hy daar over niet tegen hen uit; maar wist het wrang van zyne berispinge met het zoet van zyn bedaarde inschikkelykheid te temperen. Een geval, Lezer laat u het

niet verdrieten, moet ik hier by ten voorbeeld verhalen.

Ik was toenmaals onder zyne Discipelen de oudste Leerling, geplaatst boven zyn Schilderkamer, d' andere in een vertrek beneden over de middelplaats, daar wy, ik van boven, en zy van beneden, elkander dikwils toespraken, wanneer hy was uitgegaan. Zy vryden my ook by tyden wel eens om een tros muskadel druiven, daar ik hen aan konde helpen, wyl de Wyngaart tot boven het Zoldervenster was opgegroeit; het welk ik zoo voorzigtig niet konde doen, of het wierd door vallen van losse druiven en bladen ontdekt door de meit, en haren Meester aangebragt; die daar op by my kwam en zeide: dat hy wel konde bemerken dat wy genegen waren om by malkander te wezen, en dat ik met uit het venster hun toe te roepen, ongenoegen mogt geven aan de Buuren, als of men hun vryheid bespiede, (zonder eens van de Druiven te melden) waarom hy geraden vond my by hen te laten zitten, gelyk geschiede. Wat raad nu? de pas om aan druiven te geraken, waar van ons de Muskadelsmaak nog de tong kittelde, was hier door afgesneden, en de Wyngaard was te hoog van stam om 'er van den grond by te kunnen reiken. Overzulks werd 'er met gemeen overleg goedgekeurt, een Pennemes boven aan den stok van een Raagbol te binden, om de trossen te bereikqn en af te snyden. De vond was goed, maar de stok te kort, des was men genoodzaakt een ledig biervat te gebruiken om daar op te staan, dat my by loting te beurt viel, en twee anderen aan wederzyde te staan, om in hunne schortekleeden de trossen, die afdropen, zonder kwetsen te vangen, mitsgaders

de bladeren; op dat 'er op de plaats niets zou vallen, 't geen ons werk verkraaide. Dit stuk ging op deze wyze aan; maar ik die door het geritsel der bladen zoo wel niet konde hooren als zy, welke beneden stonden, en gevolgelyk zig al hadden voort gepakt op het aankomen van Hoogstraten, eer ik het gewaar wierd, werd gezien van hem, nog in dat postuur staande, door de glazen van de Keuken, dat ik gewaar wierd, den stok daar liet, en my in alleryl van de plaats weg maakte. Nu was die toeleg ontdekt, en elk van ons schrikte vast voor de roskam: dog het viel beter uit dan wy ons hadden voorgesteld. Na verloop van een half uur kwam Hoogstraten met dien zelven stok eerst by myn makkers, daar naar ook in myn vertrek, en ging met den stok zelven agter aan slepende driewerf om den Ezel daar ik voor zat, zonder te spreken; dog riep (na dat hy een wyl tyds agter my gestaan had) myne medemaats, vertoonde den stok, daar het Pennemes vooraan gebonden was, en zeide: *Waar of dit werktuig toe gedient heeft? een Pennemes haakswyze voor aan een Raagstok gebonden?* dog niemand van ons gaf antwoord, maar wy stonden met d' oogen naar d'aard gewend, even als de misdadigen in de Vierschaar. Eindelyk (naar dat hy den stok een reis of zes, daar het Pennemes gebonden was had gekeerd en bekeken) begon hy te zeggen: *Zie, dit is al heel vernuftig verzonnen wie of de vinder daar van is? 't zoude waarlyk goed zyn om de Druiven, als zy wat hoog hangen, te bereiken, en was hy niet lang genoeg, men kon ligt een ledig Vat nemen, om 'er op te staan. Maar weetje wat, (vervolgde hy) zulks te ondernemen is met kommer vermengt, want het Vat kon ligt den*

boden instorten, en die daar op stond been of arm breken. Overzulks heb ik (om dusdanige ongelukken voor te komen) voorgenomen een grendel aan den buitenkant van de deur te laten maken en zulks te beletten, het welk geschiede. Dus wy 'er gemakkelijker afkwamen als die Knaap in de Klugt van den Druivendief. Met een woord gezet: hy bestrafte met bedaartheid, en onderwees met wysheid.

Naar dat ik van hem af by my zelve de Konst naar 't leven voort oeffende, heeft hy zig niet meer met het onderwyzen van Discipelen bemoeit zelfs ook het schilderen niet veel behartigt, maar alleen by lust sommige stukken die onderhanden gebleven waren opgemaakt. Want hy toen ook al van langzamerhand uit het gebrek (of lichaams kwaal) dat hy hadde, leerde staat maken dat hy eer lang almeê den weg van alle vlees zoude moeten inslaan naar d'Eeuwigheid. Hy stierf te Dordrecht den 19 van Wynmaand des jaars 1678. en zyn Huisvrouw Sara Balen volgde hem in 't zelve jaar op den 21 van Slagtmaand. Zyn Broeders zoon David van Hoogstraten maakte t'zyner gedagtenisse dit op zyne afbeelding door hem zelf geschildert:

*HOOGSTRATEN maalde dus zig zelf naar 't leven af,
Maar beter nog in zulk een reex van Schilderyen
Vol Kunst, die zynen naam van sterff' lykheid bevryen.
Nu stort de Dordsche Maagt haar tranen op zyn graf.*

Zyn Broeder François van Hoogstraten verëerde hem met een Lykdigt, waar in hy hem sprekende

invoerde, met voornemen om het op een Tafereel te doen schryven, en te hangen in de Munters Kapel, daar hy begraven leit; maar de nyd belette zulks. Men mag hem wel onder de gelukkige Schilders van zyn Eeuw tellen, wyl hy door de Fortuin begunstigt, meest voorwint gezeilt heeft.

Zyn Broeder Johan, of Hans van Hoogstraten, (want dus wilde hy genoemt zyn) jonger dan hy, was mede aan de Konst, zyn naam vind ik geboekt op de Lyst van St. Lucas Konstgezellen te Dordrecht op 't jaar 1649. Hy is met zynen Broeder te gelyk aan 't Hof te Weenen geweest daar hy ook gestorven is.

In de Mengeldichten van F.v. Hoogstraten vind ik t'zyner gedagtenisse.

Gedenkschrift op
JAN VAN HOOGSTRATEN,
In de Galery der Kruiskerke te Weenen.

*Ik had de Konst op 't hoog st' gedragen,
Toen een Harpy my nederhiel:
De dood, om my dien roem t' ontjagen,
Myn jeugt 't ontydig overviel.*

Zeker Konstig Marmersteene Beeldhouder, vriend van S.v. Hoogstraten, verëerde zyn Grafsteê met een Marmersteene kindje, verbeeldende de vergankelykheid van 's Menschen leven.

'T was smartig voor myn Meester dat zulk

* *Quaedam species morbi comitalis.*

een vrugtbelovende loot van den Konststam wierd asgerukt; en te beklagen dat de jongeling daar wat goeds van te hopen stond, zoo ontydig (als hy zyn gebruik eerst regt van 't leven, tot opbouw van de Konst, wist te maken) wierd neergeveld. 'T lust ons een geestig voorval te verhalen 't geen hem uit dien hoofde gebeurde. Hy had, te Weenen zynde, aangevangen de verloochening van Petrus te schilderen. De vrypostige Dienstmaagt was afgemaakt. Tot een bedeesden Petrus ontbrak hem een bekwaam Model; waarom hy tot dien einde naar het Marktplein ging, daar hy verschootvond, en zeide tegens een die hy oordeelde dat hem daar toe zoude kunnen dienen, dat hy hem zonde volgen. De goede man op hoop van een milde aalmoes volgde hem tot het huis; maar Jan van Hoogstraten (hoe gebrekkelyk hy nog in de Duitsche Taal was) beduide hem echter dat hy hem volgen moest: gelyk hy ook deed tot op zyn schilderkamer. Maar zoo haast en zag hy niet dien ongewonen toestel, hier een Doodshoofd, en daar een hoofdeloozen leeman, of hy begon gants ontsteld te sidderen en te beven. En hoe minlyk hy bejegent wierd, en wat schoone beloften hem gedaan wierden, van wel geloont te zullen worden, als hy maar ging zitten om zig te laten uitschilderen, de bedelaar had daar geen ooren toe, maar keek met Arentsoogen om, hoe hy best van daar zou kunnen ontslippen, nam zyn slag waar, en sprong van de trappen, tot aan de deur, om te ontsnappen. Gevallig komt S.v. Hoogstraten in, die hem stuit, terwyl zyn Broeder Jan hem agter aan loopt. Deze niet wetende van dit voorval, onderzoekt de reden van zulken rumoer. De Bedelaar in d'uiteerste benaauthheid, bad dat men

hem zyn leven dog wilde verschoonen, en hem deur laten, dewyl hy niet misdaan had. Op dit misbaar schoten sommige menschen toe, die na zy de zaak gehoord hadden, den Bedelaar hielpen belezen, tot zig te laten afschilderen, en onderrigten hem zoo wel, dat hy 't eindelyk bewilligde, dog schoorvoetende, en traag, gelyk de veroordeelden de leer opklimmen, om Ridders gemaakt te worden van de Hennepe Koord.

Men kreeg den Bedelaar dan met veel stribbelinge tot zitten, in zulk een postuur als d'afschetsing op den doek dat vorderde: maar hy zat met zulk een vrees, en onsteltheid, als of hy St. Pieter zelf geweest was; en wat belofte men hem naderhand deed, om andermaal te zitten, hy wilde niet weer komen, daar hy waande den Duivel en de Dood gezien te hebben.

Men kan hun beider Beeltenissen zien in de Plaat G. die van S.v. Hoogstraten boven, en die van zyn Broeder onder, nevens de beeltenis van Joh. Lingelbag, op de regte hand.

[Ossenbek]

In dezen tyd leefde een Konstschilder van Rotterdam OSSENBEEK genaamt. Van zyne stukken zyn schaars eenige in Holland te zien, aangezien hy zyn meesten levenstyd in Italiën heeft doorgebracht. Hy schilderde op de wyze van *Bamboots* verscheide geslagten van Beesten, en Beeldjes, en schikte de bywerken of agterwerken zoo vreemt met Grotten, vervalde Roomsche Gebouwen, Watervallen en dergelyke zoodanig naar den Italiaanschen aart, dat men van hem, zeide. *Hy heeft Rome met zig meê gebracht.* Ook meld S.v. Hoogstraten in een Brief geschreven uit Wenen den 9 van Oegstmaand 1651 van eenen LUX (maar

t.o. 170

wat hy door zyn penceel vermogt weet ik niet) aldus: *Hier komt een donderend gerugt en nieuwe tyding. Men bootschapt my de komst van Duitslands grootsten Schilder Sandrart, die (zoo men zeit) by den Keizer eer en glorie zoekt, en den Kamermaler van zyn Majesteit Luix zoekt de Kroon van 't hoofd te steken, en zig zelf ten Hoof in te wortelen enz.*

[Tussenstuk]

Verandering van spys (zeit het oude spreekwoord) *maakt nieuwen eetlust*. Even dus willen wy den Lezer thans met het opdisschen van een tusschenreden tot nieuwen leeslust opwakkeren.

Gelyk de enkele woorden door het byvoegzel bepaalt worden tot hun zeker beduidzel, als by voorbeeld: *Myter* beteekent een Bisschops muts, of hoed, en door bepaling van 't bywoord *Kaas*, 't bederf in de zelve. *Ezel* beteekent het bekende langoorig Dier, en door 't bywoord *Schilders*, hun gereedschap dat de Tafereelen draagt. *Maand* beteekent een der 12 deelen van 't jaar, en zoo 'er van *Geld* by gemeld word, ymant over schult aanspreken. *Nagel* is het schilt van 't voorste onzer vingeren, maar St. Josephs Gildebroeders verstaan een *Spyker* door dit woord: gelyk ook *Duimen*, *Boomen*, *Veeeren*, *Pannen*, *Schyven*, *Zwaluwstaarten*, en dergelyke benamingen meer, by hen in een andere beteekenis worden opgevat, dan by 't gemeen, en dus door het byvoegzel moeten bepaalt, en onderkent werden. Even zoo geven ook de byvoegzelen, beklodingen, en eigen wezenstrekken, met den eersten opslag van 't oog de verbeelding der Tafereelen te kennen, daar men anders na zou moeten raden. Dus hebben van oude tyden af de vermaardste Konstschilders de voor-

naamste beeltenissen in hunne werken doen spreken, en 't geen 'er voorts aan ontbrak, door byvoegzels opgeheldert.

Het naaste middel om hen in dit loffelyke spoor der Persoonverbeelding na te stappen is, dat men de personen die men in een Historie verbeelden wil, in zulken gestalten, en met zulke bekleedingen, en byvoegzelen, als hun eigen is, en toebehoort, vertoont; aangezien het de bekleedingen zyn, die een Bedelaar van een Koning doen onderkennen. Des moet een Konstoeffenaar hier agt op geven, of hy maakt zig bespottelyk voor Konstkenners.

De onderwyzingen die altoos met berispingen (als de Monniken) verzelt gaan, leeren best, dog ik wil den gemakkelyksten weg inslaan en onderwyzen door voorbeelden.

Wil men den Aartsvader Abraham (om maar een gemeen voorbeeld voor te stellen) verbeelden, daar hy zyn dienstmaagt Hagar met haren Zoon uitleit, zoo dient voor af opgemerkt dat hy is geweest een Man van jaren, agtbaar van wezen en groot van vermogen, zoodanig, dat, wanneer de vremde Koningen de vyf steden in het dal Siddin gelegen, vyandelyk aangetast, de Opperbevelhebbers met den zwaarde gedood, en onder den roof ook zyn bloetvriend Lot meê gevoert hadden, hy, gesterkt met de inboorlingen van zyn huis, hen najoeg, sloeg, en Lot met den geroofden buit uit hun handen rukte.

Ook dat de Oosterlingen welke vermogende en hoofden der volken waren, altyd pragtig met dierbare gesteenten omhangen, en met kostbare zyde bekleed gingen.

Denk niet, Schilderjeugt, dat het noodelooze

kleinigheden zyn die ik u tot een last wil opdringen. Gy kontze met zulken naam doopen als gy wilt.

*Het geeft aan uw Tafreel een ongemeen cieraad,
Als gy naau agt op all' die kleinigheden slaat.*

En gy zult by d'uitkomst bevinden dat zy wezentlyk behooren tot de Persoonverbeelding die voor al in een Historische verbeelding in agt moet genomen werden. Hoor wat Horatius door zyn vertaolder omtrent dit stuk aan de Dichters belast, 't geen wy met weinig verandering op de Schilders toepasen.

*Daar by is 't noodig, dat een Schilder volge, 't geen
Aan yder is bekend van Helden, in geschichten.
Befaamt, en alles, dat hy daar wil by verdichten,
Wel overeenstemm' met de reden van zyn' held.
Wanneer ge op uw Paneel den Vorst Achilles steld,
Verbeeld hem dapper, onverbidlyk, straf, verbolgen;
Hy weig're wetten, recht, en redenen te volgen,
En laate, al 't geen hem raakt, afstuiten op zyn kling,
Medéa toon' zig wreed van aard, door geenig ding
Omzetlyk. Ino moet tot schreyen zyn genegen;
Orestes droef te moe.....*

En wat verder,

*Zoo let, dat uwe Konst elk voorstelle in dien schyn,
Gelyk de menschen in natuure, en jaaren zyn.*

Denk ook niet by u zelve: niemand zal op zulke dingen zoo naauw agt geven: nog laat het spreekwoord: *Alle Konstminnaars zyn geen kenners,*

u bedriegen. Onder de Schryvers is deze spreuk ook in gebruik; maar 't zyn van de slegtste soort die zig daar bedrieglyk mee vleijen. Let wat voorgemelde Dichter daar af zeit, en past het op u zelf toe; op dat het u ten spoor zy tot aanprikkeling van uwen yver, in de loopbaan der Konst.

*Maar alle Leezers, zegt ge moogelyk, zyn juist
 Altyd geen kenners. Zal ik daarom voor de vuist
 In 't wild heen schryven? of van mynen leezer hoopen,
 Dat hy ligt over myn' misslagen heen zal loopen,
 En myne feilen, als niet hebbende om het lyf,
 Zien door de ving'ren, wen ik maar gedigten schryf?
 Heel fraai! Men zal my ligt van grof, en bot te dwalen
 Vrykeuren; maar wat lof, wat eer zal ik behalen?*

Denk zoo, en spreek zoo tot u zelf, tot dat uw begeerte tot veel te weten allengs aangroeit, gy den smaak daar van weg krygt, en van zelf daar naar tragt. Dit tusschen ingevloeit, heeft den draad van onze aanmerkingen omtrent de verbeelding van den Aartsvader afgebroken, dien wy dus weer aanknoopen: Als men dan Abraham (dien wy reeds agtbaar van wezen, en bekleding hebben afgeschetst) in een slegte bekleding blootsbeens en met overendstaande haren, als de wanhoop in d'afschetsingen der Gemoetsdriften, door C. le Brun, en agter hem een hutje van oude planken als de Dykwerkers gewoon zyn tot hun verblyf op te slaan, verbeeld ziet, moet ik besluiten dat de maker zig dat deel der Konst, 't geen zy Persoonverbeelding noemen, niet verstaan heeft; want schoon men aan andere byvoeg-

zels ziet, wat die verbeelding beduiden wil; zoo is nogtans het voornaamste, te weten de eigentlyke verbeelding van den persoon niet waargenomen, en het gene van zig zelve geen beduidzel heeft, namentlyk Hagar en Ismaël, daar toe gebruikt; want schilder Hagar met haar kind, torschende alleen die magere uitrusting van brood en een fles water zonder eenig ander byvoegzel in een Tafereel, wie zal haar anders als voor een landloopster aanzien?

Maar ligt zal iemand zeggen: men zou evenwel (schoon Abraham niet bekleed was als vereischt word) zien, dat het Abraham verbeelde door het byvoegzel van Hagar en Ismaël. Dat zy zoo: echter voldoet het aan den regel der Persoonverbeelding niet, die met het byvoegzel gepaart moet gaan; want zou het niet belachelyk wezen, dat men twee Vrouwspersonoen met slegte, en ongeziene bekleeding afmaalde, en de zelve door het byvoegen van een Adder, en Kelk met vergif, wilde aangezien hebben voor Kleopatra en Sofonisba? Zoo dat in diergelyke voorwerpen de volkomen Persoonverbeelding met het byvoegzel moet t'zamen gaan.

De byvoegzelen, zyn, of eigen, of gezogte: de eigen zyn deze waar van wy aangeroot hebben. De gezogte zyn zulke die alleen uit nood, wanneer 'er geen andere aan de hand zyn, gebruikt worden. Een Schilder zal ook voorwerpen ontmoeten, die enkel aan het by voegzel kenbaar zyn; om datze buiten het zelve geen bepaling hebben als in opzigt van 't geslagt. Als by voorbeeld, hy schildert een oud Mannebeeld bitterlyk weenende, en een Vrouwenbeeld dat hare zonden met neergeslagen oogen beschreid, niemand zal

immers kunnen ramen dat het eene Petrus, en het andere Maria Magdalena verbeeld, zoo men by d'eerste niet twee sleutels, of den Haan, en by de tweede een Balzemfles verbeeld ziet? maar wil de Schilder den Petrus tegens andere voorbeelden verleelyken of de Magdalena vermooyen zulks werd den Konstenaar toegestaan. Gelyk ook wanneer het Penceel tegen de waarheid aan Andromeda (die een Morinne was) lelyblank vertoont, daar Perseus haar verlost van de rots, en de kaken van 't Zeemonster: om dat de Schilderyen dienen tot verlustiging der oogen, en cieraad der wanden, daar een Lelyblank naakt, by een Molzwartvel veel in voor uit heeft. Met nog meerder vryheid magmen Jupiter verbeelden met den halfvoldragen Bacchus, (gered uit het vuur dat zyn Moeder Semele verteerde) in zyn arm (gelyk wy 't hier dus in print verbeelden) schoon de Fabel zeit: dat hy 't Kind in zyn Dye verborg en voede; om dat uit het vervolg van deze Fabel blykt, dat Jupiter Bacchus heeft ter opvoedinge besteld by de Nimfen, die zeker gedeelte van een Berg by de Stad Nysa, in Indiën bewoonden, welke in de Griekse tale *Meros* geheeten word, het welk ook een *Dye* beteekent. Zie L. Smits in zyn Kantschrift op Nasoos Hervorm. p. 79.

Vele Historien brengen hare eigen cieraaden en kenbaarheid meê, en geeven den Konstoeffenaars gelegenheid om de zelve op verscheiden wyze te kunnen verbeelden, door den zwier der omstandigheid die de zelve nasleepen, en uit de menigvuldige veranderingen die zig daar in opdoen. Nogtans moet een Konstschilder de zelve vertoonen in dat tydstip, daar in de zekerste kenteekenen zig opdoen, en waar door men aan de

t.o. 176

verbeelding ten eersten ziet wat het verbeeld. En zoo min als het te pas komt, dat een gemeen soldaat in den drang zyn Veldoversten niet zou kennen, zoo min voeglyk is 't ook, als men den Veldslag by voorbeeld tusschen Darius en Alexander vertoonde, dat men ramen moest wie Alexander was, zonder naar zynen Buchephalus om te zien. Wyl de dapperheid van wezen, en bekleedinge dit moest aanwyzen. Dog een Konstschilder mag zig van dusdanige duidelyke byvoegzelen, die men by alle voorwerpen zoo voordeelig niet vind, bedienen.

'T gaat in dit geval met de Schilderkonst, als met de Toneelspelers. Hoe natuurlyker zy de personen, in welker plaats zy op den Schouburgh verschynen, in bekleeding en zwier weten te verbeelden, hoe meer genoegen zy d'aanschouwers daar door geven. * *Moliere*, wanneer hy den eigezinnigen natuuronderzoeker *Jakobus Rohault* wilde ten Toneel voeren, wist deszelfs hoed, op een vremde wyze geplooit, ter leen te krygen. Dien zelve hoed deed hy den speelder zoo wel gebruiken, dat al de aanschouwers meenden, dat *Rohault* zelf op het Toneel verscheen, en behaalde hier door grooten roem.

Zoo iemand zeggen mogt, datmen zulk behulp niet altyd aan de hand en gereed heeft, dien geef ik tot antwoord: Dat zulken welker beeltenissen op penningen en in marmer afgebeeld zyn, den zwier hunner bekleedingen daar by aanwyzen.

Hulp genoeg is den Konstschilders, schoon

* J.B. Mencken, in zyne Redenvoer, *over de zotte kuuren der Geleerden*.

zy niet altyd gelegenheid hebben om zig van de marmere beeltenissen te bedienen, aan de hand door de Graveerkonst.

De beeltenissen der oudste en geagteste Konstschilders Apelles, Zeuxis, Nicomachus, Phidias, Pausias enz. helthafte en berugte Vrouwen als Semiramis en meer andere, ook d'aloude Filosofen en Dichters, zoo Grieken als Latynen hebje in de boeken van Joach. Sandrart, en in de Griekze oudheden van Tom. Stanley, en Kennet, met aanwyzingen in wier Konstkabinetten de zelve voor den verslindenden tyd geborgen zyn; als de Beeltenissen van Aristoteles, Socrates, Plato, Zeno, Antistenes, Diogenes enz.

Ovidius, Virgilius, Horatius, Tasso, en andere Italiaansche en Latynse Dichters vintmen nevens andere berugte Mannen als Seneca, Cicero enz. gevolgt naar hun marmere borstbeelden op de Tytels van hunne berugte werken: de Roomsche Cezars gevolgt naar hunne Muntbeeltenissen by Joach. Oudaan, by Bogaart in zyn *Roomsche Monarchy*, en inzonderheid de eerste XII in de printverbeeldingen van Titiaan. Eindelyk de waardige beeltenis van onzen Heiland Jesus, naar de geloofwaardigste afbeelding, overeenkomende met de beschryving die Pilatus daar van gegeven heeft in een brief, gezonden aan den Roomschen Raad, in *de Kerkhistorie* van Ireneus geboekt. In de *Kerkl. en Waereld. Historie* van W. Goeree vint men de beeltenissen van Herodes den Kindermoorder, Herodes Antipas, met Herodiae, Esopus en anderen meer. Zeker wanneer de eigen Beeltenissen in d'oude Historische verbeeldingen wierden waargenomen, zouden de beleezen Konstminnaars, inzonderheid de liefhebbers van Medalien, en an-

dere Oudheden hun welgevallen daar in vinden.

Deze voorstelling en leiding heeft tot haren grontsteun en voorbeeld het grootste licht der Konst Rafael Sanzio van Urbyn. Deze heeft in het groote konststuk in de Zegelkamer op 't Vatikaan, verbeeldende de School van Athenen, de beeltenissen der voornaamste waereldwyzen kennelyk daar in te pas gebragt, als Aristoteles, Plato, Diogenes enz. En in zynen verbeelden Parnasheuvel, de Beeltenissen der berugste Dichteren tot op zyn tyd toe, 't welk zyn konstwerk geen geringen luister heeft bygezet.

Hoor wat *van Mander* 't zyner roem daar van zeit, in zyn levensbeschryving op pag. 51. *Alle de beeltenissen der oudtydze berugte Dichters, uit marmere pronkbeelden en gedenkpenningen opgegadert, heeft hy in dit werk afgemaalt, en de levendigen daar in naar 't leven afgeschildert, Virgilius, Ovidius, Ennius, Tibullus, Catullus, Propertius en Homeer, die blind met verheven hoofd zyn vaerzen zingt, en aan zyne voeten een, die toeluiserende de zelve opschryft. Ook ziet men de geleerde Saffo, den cierlyken Dantes, den lustigen Petrarcha, en den verliefden Bocatius, Tibaldeus, en meer anderen, die by troepen op den zangberg onder de schaduwe der Laurieren neergezeten, of schryven, of zingen, of spelen enz. Ook word gezeyt, dat hy de wezens der Zanggodinnen, elk in 't byzonder, gevolgt heeft naar de marmere beeltenissen.*

Rafaël is d'eerste niet geweest van deze uitvinding: voorbeelden van Konstenaren in vroeger tyd hebben hem tot dit loflyk doen gespoort. Wilt gy 'er de proef af zien ten bewys van het gezegde, die sedert den ondergang van Troje, en

Karthagoos bloeityd af in geheugen bewaart is; zoo volg met my den Rymtrant van den grooten Vondel, daar hy in zyne vertaling van Virgyl op pag. 150. den inhoud der beschilderde wanden van Didoos tempel beschryft: en hoe Eneas (terwyl hy de Koningin daar wagt) zyn eigen beeltenis en die van andere Griekse Helden by hunne bedryven beschouwende, de zelve aan hunne wezens, schoon met bloed en stof bemorst, kent, en hier door des te meer met deernis over hun ongeval bewogen, eindelyk in tranen uitborst.

*Want midd' lerwyl hy hier de Koningin verbeide,
 In deze groote Kerk den rykdom overschat;
 Verbaast staat om het heil der nieuwgeboude Stad,
 De Konst des Konstenaars waardeert met groot verlangen,
 En zo veel arrebeits, hier aan te kost gehangen;
 Verneemt hy het gevegt voor Troje, na als voor
 Den Oorelog, alreê de wyde Waereld, door
 Gedondert. Hy verneemt hier Atreus Zoon naar 't leven,
 Vorst Priam, en Achil, op bei te zamen even
 Gebeeten, en gestoort. Hy bleef met aandagt staen,
 En weende, en sprak: Achaet, wat oort is niet belaên,
 Wat Land ter Waereld waagt nu niet van onze elende!
 Zie Priam daar. Hier word de dapperheid in 't ende
 Met eere en prys gekroont. Hier word ons leet beklaagt,
 En niemant vint men, die geen' rouw hier over draagt.
 Laat vaaren alle uw vrees: deez' kennis zal ten leste,
 (Want elk ons onheyl weet,) nog dienen ons ten beste.
 Zo spreekt hy, en verzaat zyn droefheid met de lugt
 Van yd'le Schilderye, en loost 'er zugt op zugt,
 Waar op de traanen langs zyn kaaken nedervallen:*

*Want hy vernam de jeugt, aan dees zy van de wallen,
Hoe zy den Grieken, die in 't Velt voor Troje slaan,
Komt vallen op den hals, en jaagtze op 't Leger aan:
Van d'and're zyde hoe Achilles, met de pluimen
Op zynen helm, den Fryx te wagen 't velt leert ruimen.
Niet wyt van hier verneemt hy, schreiende en bedrukt,
Vorst Resus witte tent, die door den slaap verrukt,
Word overrumpelt, en geplondert, en verslagen,
Van Diomedes, Zoon van Tydeus, die den wagen
En heete paerden naar het heir dryft, dat het kraakt.*

En lager:

*Eneas zuchte uit al
Zyn hart, zo dra hy quam den Oorlogsroof te aanschouwen,
Den Wagen, en het Lyk van zynen halsgetrouwen,
En Priam, die, bedrukt en weerloos, voor de Stad,
Den trotsen Vyand met gevouwen handen badd.
Hy vond zig zelve ook, by al de Grieksche Heeren,
En onder 't oorlogsvolk, dat Troje kwam verweeren
Uit Oosten, en vernam hier Memnon, den Moorjaan,
Met zyne standerden.*

Wy door deze loffelyke voorbeelden gespoort, hebben tot dienst der Konstoeffenaars, dit nevenstaande Printtafereel, gevult met Kopstukken van oude Filosofen, en Muntbeeltenissen van Waereldvorsten (behandelt op de ^{*}beste bekende wyze) ingevoegt.

* *Beste bekende.*] Nu nog zyn de gedrukte Medaljes, die men in de Boeken ziet, niet naar hun regten aart na de Konst verbeeld. Meest zietmen de zelve maar in eenen enkelden omtrek, als afgeschetst, gelyk by J. Oudaan en meer anderen, somwyl ook met schaduw aangevult: dog zoo dat het meer naar een printverbeelding, als Medaljeverbeelding gelykt; om dat men 'er zelf doorzigten op verbeeld ziet, tegens den aart der Medaljen, die by wyze van opkoming niet by inschieting hun bestempeling doen zien. Die Keizerlyke Muntstukken welke men in 't Muntkabinet van den Heer Schyn voet ziet, hebben veel gelykenis naar die welk wy vertoonen: en de Fransen hebben 't thans ook veel nader aan de regte verbeelding gebragt als voorheen, maar niemand die de zelve verbeeld heeft (ik met voordagt ook niet) als zy moeten verbeeld worden: maar waar in de regte verbeelding bestaat, en wat wyze van behandeling daar omtrent moet gebruikt werden blyft ongezeit, tot my de gelegenheid voorkomt van het bestier van een groot werk, wanneer ik klaar zal kunnen betogen, dat niemand op het geene tot de regte verbeeldinge der Medaljes behoort waargenomen te werden, ooit gedagt heft.
Een Vogelaar (zeit Gratiaan) werpt geen meer zaad, dan noodig is om zynem Vogel te vangen.

Boven aan, op de linker zyde, vertoont zig de muntbeeltenis van ANTIOCHUS EPIPHANES, den drukker der Machabeen.

Tegens over de zelve, die van FILIPPUS VAN MACEDONIEN met een Laurierkrans om 't hoofd. Deze werd gemunt ter gedagtenis dat zyn Renkoets den loopprys behaald had; waarom de zelve ook op het ruggestuk verbeeld staat, en zyn borstbeeld met Laurier gehult, pronkt, dewyl men de verwinnaars gewoon was dus te bekransen. Waar onder aan een snoer de muntbeeltenis van ALEXANDER den Grooten hangt.

Tegens over de zelve hangt het penningbeeld Van DEMOCRIET, op den gront van de Nis het marmere kopstuk van HERACLIET boven het zelve, in het midden van de Nis het gemunte beeld

t.o. 182

van SOCRATES, en op den benedegront voor de Nis het marmere Borstbeeld van DIOGENES, zoo als het onder andere oudheden te Rome in 't Vatikaan gezien word. Wy hebben een bassenden Hond (het sinnebeeld van zyn bytenden aart; waar om hy ook met den bynaam van *Cynicus* Hondschen bekend is) daar nevens aan verbeeld, en eindelyk doen zig de gemunte Beeltenissen van CLEOPATRA en M. ANTONIUS onder aan zien.

Menigerhande opmerkelyke gevallen leveren ons de schryvers van Philippus, en Alexanders levensbedryven, die een Konstschilder stoffe geven tot verbeeldingen: 't zy dat hy den Waereldvorst voor de tent van Darius doet verschynen, of daar hy Diogenes aandoet in zyn ton op de markt van Athenen. Om dit laatste, dat dikwerf verbeeld word, hebben wy ook het Borstbeeld van dien Filosoof in dit tafereel ingelast.

Lust het een Konstschilder, de laakbare ontmoeting die Socrates van zyn booze Xantippe met 'lydzaamheid verdroeg, te verbeelden, men doe hem buiten gemoetsdrift, terwyl hy van boven uit het venster met water begoten word, naar om hoog zien, en bediene zig van de eigen wezenstrekken, waar door hy onder de penningkundigen bekend is.

Of lust hem treurstof, en wil hy by voorbeeld de

* Lydzaamheid] welke daar in bestond dat hy zonder eenige drift, of weder schelden, alleen tegens haar zeide: *ik had wel gedacht dat na een stormbuy van scheldwoorden een stortregen volgen zou.* En als iemand hier over verwondert zynde tot hem zeide, hoe hem mogelyk was zulks te verdragen? dien gaf hy tot antwoord: *kont gy ook het gekakel van de Hoenders wel beletten die over de werf loopen?*

martelissatie van de Machabeesche Vrouwe met hare^{*} zeven Zoonen verbeelden, hy doe dien wreedaart dit bloedig treurspel aanschouwen, en bediene zig van de eigen wezenstrekken op de Medalje uitgedrukt.

Of wil een Konstoeffenaar zeedelyke voorwerpen tot zyn doel nemen, en voor leermeester der reede spelen: hy verbeelde de †Rede in gedaante van een Vrouw in Amazoons gewaad, en doe haar de jeugt, door den spiegel der voorzigtigheid de waereldse dingen met opmerken beschouwen, om de waarde daar van regt te leeren kennen, en toe te passen: En de Borstbeelden van Democriet en Heracliet in een Nis, of anderzins, in den agtergrond daar by geplaatst; verstreken tot voorbeelden der twee uiterste hartstogten, tusschen welke de Rede den middelweg den besten keurt: of zy dienen tot voorbeelden om te leeren; dat de aart der waereldsche zaken, in opzigt van de toeëigening, van het begrip af-

* 2 Machabeen Cap. 7.

† Rede] Deze hebben wy verbeeld in ons *Toneel van Zinnebeelden* &c. met een Wapenrok, en Krygsmantel, in de eene hand een spies, in de ander een schild met het hoofd van Meduza, en een Helmet gepluimt met een vuurvlam, op 't hoofd. Wy vonden reden om het vuur, een zinnebeeld van zuivering en beproeving, aan de zelve toe te passen; aangezien de Rede, geen ware Rede is, ten zy de zelve van vooroordeelen en dwalingen gezuivert is. Borstpansier en speer, zinteekenen van dapperheid en magt, zyn haar toe gevoegt; om dat zy niet alleen de hartstogten van anderen, maar ook van zig zelve weet te bedwingen. 't Hoofd van Meduza op den stalen schild beduidt, dat, gelyk door de verbeelding van het zelve de vyanden van Perseus versteenden, zoo ook al wat tegen de Rede aandruist, verstommen, of na een weinig tegenstant, veldvlugtig den kamp moet gewonnen geven.

hangen, of dat de zaken naar de gesteldheid des gemoets verschillende uitwerkingen veroorzaken.

Wel is waar dat zulk een wyze van bespiegeling, meer een opgespannen vernuft vereischt dan andere verbeeldingen: maar dit isser ook met een van, dat de kunstenaars met zulks te vertoonen ook meerder lof als anderen verdienen; om dat men van zulken (als Cebes de Thebaner in een ander opzigt zeide) zeggen kan: *Zulke Zedemeesters leiden de Menschen, even als men de Ossen doet, met den muil by t water.*

De dubbele penningbeeltenissen van M. Antonius en Kleopatra konden een Konstschilder dienen, wanneer hy haar zittende onder een pragtig, met zyde en goud doorstikt scheepspaviljoen, geankert aan de kust van Cilicie, daar Antonius haar in den avondstond verwelkomt, wil verbeelden: of daar zy aan de tafel, die kostbare paerel (ten staal van brootdrongen verkwisting) indrinkt ter eere van haren geliefden Antonius.

Menigte van Beeltenissen zouden wy uit Medaljes en oude marmere gedenkstukken kunnen vertoonen, indien dit onze toelag was: maar wy hebben alleen het spoor aangewezen waar door elk Konstenaar 't geen hem dienstig is (indien onze leidinge hem behaagt) kan opspeuren. En waarom de Beeltenis van M. Antonius hier, en Alexander Lysimachus en andere meer, gehult met Ramshoornen op hun geldmunt vertoont worden, daar van zullen wy reden geven in ons verhoog over de Feestviering van Bacchus.

Dit zy genoeg gezeit, en willen wy onze Redenvoering sluiten met den Heere D.v. Hoogstraten, die in zyn *Beregt* voor de *Aanmerkingen*

over de geslagten der zelfstandige Naamwoorden zig aldus laat hooren: Dringers en Dommekragten styf op hun stuk staande weet ik dat hun voorhoofd zullen kreuken, nog zig op laten dringen iet daar zy niet aan gebonden willen zyn enz. Yder kan by zyn meening blyven, die van gedagten is, dat wy knorven in biezen zoeken, en eene angstvallige naaugezetheid willen invoeren, die van geener waarde te houden zy.

De Lezer moet niet kwalyk nemen dat ik al weer zoo breed in deze buitenweiding heb uitgespat, zonder verlof, en tegens myne belofte. Ik bind my (de zaak zulks vereissende), daar zoo vast niet aan als de Schotze Monnik Paternus, die zig in het Klooster tot Paderborn liet verbranden; om dat hy geen verlof van den *Prioor* gekregen had, om daar te mogen uitgaan.

[Mathias Withoos]

MATHIAS WITHOOS, van wien wy nu gaan spreken, is geboren t' Amesfoort in 't jaar 1627, de uitwerkzelen van zyne geneigtheid gaven al vroeg blyken dat hy tot een Schilder geboren was. Jakob van Kampen, Bouwmeester van het Stadhuis van Amsterdam, die vriendschap en ommeegang met zyn Vader hield, ging hem dikwils bezoeken, wanneer hy op zyn woning op Ranbroek by Amesfoort was, en by die gelegenheid de uitwerkzelen van zyn vernuft zag. Hy bood zyn diensl uit geneigtheid tot de Konst den Jongeling aan, onderwees hem in de gronden der Konst, en bragt hem in den tyd van zes jaren zoo veer door zyn onderrigt, dat hy op eigen wieken konde dryven. Sommige jonge knapen die de reislufft in 't hoofd kreegen, waar van Otto Marceus een was, spoorden ook anderen, ook onzen MATHIAS en Hendrik Graauw

zyn medeleerling by van Kampen aan, om een reis naar Romen te doen. Het stuk ging aan onder hun zessen, waar van 'er een op de reis stierf, sommige in Italien bleven, en Otto en MATHIAS wederkwamen, na dat zy daar twee jaren waren geweest, in 't jaar 1650.

MATHIAS WITHOOS, wiens wyze van schilderen by die, welke een gelyke verkiezing omtrent de voorwerpen der Konst hadden, merkelyk in zuiverheid van penceel doorstak, raakte hier door in de gunst van den Kardinaal de Medicis, voor wien hy wel 't meest, zoo lang hy te Rome was, schilderde. Dog niet tegenstaande hy het 'er wonder wel hadde, dreef hem de zugt tot zyn Vaderland weder te rug, zoo dat hy tot zyn verblyfsplaats Amesfoort verkoos in ste van die waereldstad, waar hy bleef tot den jare 1672, wanneer hy met 'er woon (om de Francen die toenmaals in Utrecht en daar omstreeks indrongen, en hunnen moetwil t'ontgaan) vertrok naar Hoorn in Noordholland: te meer nog om dat hy vier Dochters hadde, en geen gevaar daar omtrent wilde afwagten. Hy was een man bezadigt van drift, goedaardig, en zyn Dochter, die my dit verhaal gedaan heeft, verklaarde dat zy dikwils zyn koud gebeente had beschreid, als zy bedagt met wat een teedere liefde hy zyne kinderen plag te beminnen. Hy ging zelden in herbergen of gezelschappen, maar was dag aan dag, wanneer hy gezont was, vlytig en yverig aan zyn beroep: want de Jicht plaagde hem zoo geweldig dat hy dikwils twee, drie, en meer maanden op een jaar niet iets in de Konst verrigten konde; het geen ook Jan Pieterzen Zomer, Makelaar in de Konst tot Amsterdam, die hem tot het laatst van zyn leven ge-

kent heeft, my heeft verhaald, dat hem de vingers door de Jigt zoo krom als Arentsklauwen aan de handen stonden. Hy bedong in de fleur van zyn leven drie, vier, vyf, en ook wel zes hondert gulden voor een groot stuk, maar het was 'er ook na geschildert. Ik heb 'er gezien by de erven van den Heer de Moor Borgermeester van Hoorn, waar in op het aller uitvoerigste stonden afgebeeld Distelen, Lakebladen, en diergelyk soort van kruiden, tusschen beide gevult met lies, graanhalmen, korebloemen, papavers; den grond geciert met veil, paddestoelen, breweegbladen, en ander smal kruid: hier een Kikvors, daar een bontkleurige Hagedis, ginder een Slang die onder de schaduw van 't loof schuilt, of ook wel een Muis, die aan 't een of ander kruid zit te knagen, zoo uitvoerig dat men de haartjes zoude hebben kunnen tellen; vorder de kruiden doorzaait, met allerhande soort van Rupzen, Slakken, Flintertjes, of ook wel een Spin in haar web; tot Mieren in 't kluis, alles even natuurlyk en met grooten vlyt en gedult uitgewerkt.

Hy heeft drie Zonen gehad, welke meê de Konst hanteerden, en vier Dochters, waar van ALIDA de tweede ook Bloemen, Fruit, en Diertjes in oly en waterverf schilderde, en nog in leven is.

JOHANNES de oudste had een langen tyd te Rome geweest, schilderde landschappen in waterverf en bragt een voorraat van schetsen, en teekeningen met zig uit Italien, van de vermakelykste gezigten, zoo Landschappen als Lusthoven, met voornemen van in Holland zyn leven te slyten; maar zeker voorval lokte hem aan 't Hof van den Vorst van Saxen Lauwenborg, daar hy ook gestorven is, in 't jaar 1685.

PIETER de tweede Zoon, is tot Amsterdam gestorven in den jare 1693. hy schilderde Bloemen, en alle soort van kleine Diertjes, met waterverf, gelyk zyn Vader in zyn tyd ook wel gedaan heeft, die ieder byzonder op een blad, tot een Boek vergaderd werden, welke nog in handen van de beminnaars van Papierkonst bewaart worden en geagt zyn.

FRANS de jongste, schilderde mede Bloempjes en Diertjes met waterverf, maar niet zoo goed als Pieter, en voer naar Indiën, daar het hem egter grooten dienst deed: want hy raakte daar door in gunst van zyn Edelheid den Generaal Kamphuizen, die hem van 't werken ontsloeg, zyn gagie verhoogde, en hem voor zig liet teekenen. Wederom t'huis gekomen is hy gestorven tot Hoorn in 't jaar 1705. 2 jaren na zyn Vaders dood: want die is, na dat hy ses agter een volgende jaren met groote pyn geplaagt is geworden, gestorven in den jare 1703, oud 76 jaren.

[Hendrik Graauw]

HENDRIK GRAAUW is geboren tot Hoorn van brave ouders; dog het jaar van zyne geboorte heb ik niet konnen opspeuren; maar nadien hy is geweest een Leerling van Jakob van Kampen t' zamen met Mathias Withoos, die ook zyn reisgenoot was, vond ik reden om hem nevens den zelve op 't jaar 1627 ten Toneel te voeren.

Zyn eerste onderwyzer in de Konst is geweest Piet. Franze Grebber van Haarlem. Daar na raakte hy by Jak. van Kampen, Bouwmeester van 't Raadhuis te Amsterdam, daar hy ruim acht jaren by geweest is, doende in dien tyd niet anders als teekenen en allerhande voorwerpen ordineeren, tot dat Prins Maurits, toen uit West-Indiën geko-

men last gaf aan gemelden van Kampen, om vier groote vakken in de Coepel van de vermaarde Zaal van 't Princen Huis in 't Bosch te beschilderen, daar hy neffens zyn ouden Meester Grebber en nog twee anderen aangesteld werd.

In den jare 1648 kreeg hy zugt om Rome te zien, daar hy niet lang op draalde, want hy vont gelegenheid te water op Livorne. Te Rome gekomen heeft hy byzonder yverig en naarstig zig geoeffent, eerst in 't teekenen naar de beroemde marmere Statuen, naderhand in 't schilderen naar de beste voorwerpen, en maakte daar in zulken opgang, dat Nicolaas Pouzy, 'er van zyn werken ziende hem de hand op 't hoofd geleid heeft, zeggende in 't Italiaans: Dat hy nooit geen Hollander had ontmoet, waar van hy grooter verwagting had.

Drie agter een volgende jaren had hy te Rome geweest, wanneer hy alle zyne brave Teekeningen en Modellen oppakte en weder naar Holland trok, daar hy zig by wyle t'Amsterdam, by wyle t'Utrecht onthield, tot dat 1672 de Fransen in Nederland gekomen, hy bevreest, alzoo hy kleinhartig was, zig tot Hoorn begaf.

Meer gemelde Bronkhorst heeft my verhaald, dat hy hem eenige teekeningen liet maken op gegront papier, met Crion opgehoogt, als d'opvoeding van Bacchus, den Trioms van Julius Cesar, en andere, lang 7 à 8 groote bladen papier, waar in hy zyne bekwaamheid in 't ordineren, kundigheid in het naakt, de rykheid van zyn Geest, en konstige wyze van behandelingen dede zien. Buiten dit bezat hy niets om zig bemint of aangenaam te maken by de waereld; want hy was byzonder bloo en stil. Ten zy hy by lief heb-

bers van de Konst was, en gelegenheid vont om over het schoone, de ziel van de Konst, te spreken.

Hy is tot Alkmaar gestorven, ongetrouwt, na dat hy acht of tien jaren daar gewoont, en weinig geschildert had.

[Roestraten]

In die zelve jaar 1627 werd tot Haarlem geboren.... ROESTRATEN. Deze heeft de Konst geleerd by Frans Hals, wiens Dochter hy ook naarmaals getrouwt heeft: de zelve welke den potsigen Adriaan Brouwer, wanneer zy nog jong was, bescheet, en die van Brouwer weer bescheten werd. Mic. Carreé die in den jare 1695 in Engeland woonde, en gemeenzamen omgang met hun hield, heeft my gezegt, dat hy 't dus uit hun beider mond, dikwils om de klugt, heeft hooren verhalen. Dat de Vrouw van F. Hals, iets anders te doen hebbende, aan Brouwer, die toen nog jong was, en by F. Hals de Konst leerde, belaste het kind te torschen op dat het onderwyl niet kryten zoude. Brouwer sprong daar mee om zoo hy best kon, en droeg het dan op zyn arm, dan op zyn schouders om het zelve te stillen, en schokte het zoo lang dat het hem eindelyk van boven tot onderen bevuilde. Brouwer dus bestelt, ley het kind op den vloer, streek zyn broek af, en betaalde het zelve met gelyke munt. De Vrouw daar op inkomende ziende dit klugtig bedryf aan, vraagde wat hy deé? die hy tot antwoord gaf: *Wy beschyten malkander.*

ROESTRATEN was een braaf schilder van pourtretten en stillevens, inzonderheid Zilverwerk, Schotels, Vazen, Schalen enz. die hy zoo natuurlyk door 't Penceel wist na te boosten, dat het natuurlyk Zilver scheen te wezen. Aan het laatste

hield hy zig meest; aangezien P. Lely, die niet als Pourtretien konde schilderen en zyn fortuin daar meé zocht te maken, hem het schilderen van de zelve, om dat zy elkander niet in de weeg lopen zouden, afried, onder belofte van hem ander wys dienst te doen, gelyk ook geschiede: want hy dikwils maakte dat hy veertig of vyftig pond sterlings voor een stuk kreeg.

Hy had zig in den brant van Londen aan zyn heup bezeert, waar door hy naderhand krepel ging.

Na het overlyden van zyn eerste Vrouw, trouwde hy een jonger; maar het was der moeite niet waard, dat om zoo weinig koren als hy te malen had, hy een nieuwe Molen oprechte: want hy stierf in 't jaar 1698.

De Boomen, en Bloemen zyn het cieraad van 't aartryk. De milde Natuur brengt die op den regten tyd voort. De oeffening van een yverig en naarstig Bouwman zet hun schoonheid en luister by. Dus is 't ook met den Mensch; de konsten en wetenschappen zyn de vercierzelen van den zelve. De natuur schiept des Menschen vernuft, en geneigtheid. De oeffening brengt het verstand in zyn volkomenheid. Dit bevestigt Horatius daar hy zeit:

*Natuur mag 's Menschen geets verwekken;
Maar 't ov'rige de Konst voltrekken.*

En dit tegenwoordige voorwerp zal 'er de proef op zyn.

[Hendrik Verschuring]

HENDRIK VERSCHURING geboren tot Gorkom in 't jaar 1627. was de Zoon van een Hopman in dienst van den Staat. Deze, welke een teedere geneigtheid voor zyn Kind had, te meer alzo het zelve in zyn vroege lentejeugt zwakker en teederder dan wel anderen was, had veel bekommertheid daar over, niet wetende wat daar mede te zullen aanvangen, of waar heen te leiden; wyl de jongen voor den Wapenhandel niet geboren scheen te zyn. Maar 't leed niet lang of het middel van zyne kostwinning ontdekte zig in de geneigtheid, welke strekte tot de teekenkonst. De Vader dit bemerkende bestelde hem straks, ter ouderdom van acht jaren gekomen, by eenen Dirk Govertsz. Pourtretschilder, om in de beginselen der teekenkonst onderwezen te worden, by welchen hy bleef tot zyn dertiende jaar, wanneer hy besteed wierd by den berugten Jan Bot tot Utrecht, waar by hy nog zes agtereenvolgende jaren bleef, naarstig en vlytig zig oeffenende in teekenen en schilderen. Toen be kroop hem de reislust, zoo dat hy naar Rome ging; daar hy om zyn Konst voort te zetten, zig stadig bezig hield met teekenen naar de konstige marmere beelden; en het naakt op de vermaarde Roomsche teekenschool. Maar om dat zyn geest hem meer en meer leyde tot het schilderen van Paerden, Jachten, Rooveryen, Veldslagen enz. als ook tot het teekenen van oude ruinen, en gesloopte gebouwen, en Eerteekenen, vertrok hy gints en elders, om allerhande voorwerpen op te zoeken waar toe zyne genegenheid hem trok. Ook teekende hy het opmerkelykste in de voornaamste Steden waar hy gewoont heeft, als Rome, Florence en Venetien, zelf ook vele van de nieuwe Gebouwen en Paleizen, waar door hy

Bouwkundig werd, 't geen hy uit verscheiden stalen naderhand in zyne pencee werken heeft doen blyken. Te Venetien was zyn penceelkonst inzonderheid gewilt, en hy door de zelve, en door zyn hups gedrag by alle grooten bemint. Na dat hy dus den tyd van tien jaren in Italiën had doorgebracht, schryft *du Pilé*, (maar zyn Zoon de Heer Willem Verschuring meld in een brief aan my geschreven van vyf jaren) keerde hy te rug na zyn Vaderland; dog volbragt toen zyn voornemen niet; want nemende zyn reis door Zwitserland op Vrankryk ontmoette hy tot Parys den Zoon van den Heer Borgermeester Maarzeveen, die een speelreis naar Italiën ging doen. Deze lokte hem (zonder veel moeite) van zyn voornemen af, om hem te verzelschappen in Italiën, gelyk hy deed. Hy bleef daar drie jaren, en kwam eindlyk in den jare 1662 in zyn geboortestad Gorkom gezont, en vol schildervuur (om aan alle Konstminnenden te doen zien wat hy gevorderd was) met voornemen van daar zyn rust te nemen.

Hy zette zig zonder lang dralen tot het oeffenen van zyn Konst, daar hy straks beminnaars toe vont, dat hem den lust meer en meer deed wakkeren, en dus geen moeiten ontzien om de byzondere voorwerpen, daar zyn Konstzugt op doelde, na te sporen. Dus begaf hy zig gints en herwaard in de legerplaatsen en waar schermutselingen (inzonderheid onder de Ruitery) voorvielen; waar hy dan een afschetsing maakte in een Boekje dat hy tot dien einde altyd by zig had. Inzonderheid vond hy daar toe gelegenheid aan de hand in de jaren 1671 en 72, agtgevende op de wyze van *Camperen*, orde in vegten, aftrekken, vlugten, en uitplonderingen der dooden en gekwetsten na den

Veldslag, vorders den gantschen toestel en omslag die tot een leger behoord. Van welke geschetste voorwerpen hy zig naderhand bediende, en gebruikte voorts het leven tot de voornaamste beelden en paerden: als my gebleken is aan een groot stuk woelig vol werk en konstig geschikt, verbeeldende een strooery van Vee, en Menschen. 't Verschiet vertoont een Zeestrand, en Schepen aan den wal, waar heen een gantsche dreef van slachtvee, en geplonderde goederen vervoert word. Op den voorgrond word een Heerschop geweldigerhand van de roovers gegrepen, die schoorvoetende tegens de vervoering, om verlossing uitziet, terwyl zyn Vrouw aan het hoofd dier bende, rustig te paerd gezeeten, veelerhande Zilverwerk, met gebogen knien daar voor aanbied. Dit alles is zoo natuurlyk geschildert, en fix geteekent, dat het wel onder de braafste Konst van onze Nederlandsche Meesters geteld mag worden. Thans is de Heer Gysb. van Aalst te Dordrecht daar bezitter van.

Door zyn geboorte, verstant, en prysselyk gedrag, waar door hy by elk bemind was, werd hem het Magistraatschap van zyne geboortestad opgedragen, 't welk hy met veel roem bekleed heeft. Dog hy liet egter niet na dagelyks de Konst te oefnen, die hem goed voordeel by bragt, zoo dat hy lustig en gelukkig leesde.

Om een kleine reis te doen (wie kan zyn noodlot voorzien?) begaf hy zig te scheep, daar een sterke onweerbuy hem deed verongelukken, zynde twee uren van Dordrecht, op den 26 van Grasmaand 1690. in den ouderdom van 63 jaren.

F.G. Westhovius, Rector der Latynsche Scho-

len te Gorkom, zond my dit volgende byschrift op des zelfs af beeldsel (geplaatst in de Plaat H. 1.) door hem zelf berymt in een Brief.

*VERSCHURINGS beeltenis word in dit beeld verbeeld,
De paerel aan de Kroon van Gorinchems banieren;
Rechtschapen kroost als van Parrhasius geteeld,
Dat op zyn' trekken trekt met onnavolgb're zwieren.
Wil iemant klaarder licht dan uit dit beeld, en vaars?
Zoek hem in lofspraak by het puik der Konstenaars.*

[Wilhem Verschuring]

Deszelfs Zoon WILHEM VERSCHURING heeft zig ook eenige agtereenvolgende jaren in de Schilderkunst geoeffent: eerst in zyn jeugt by zyn Vader, naderhand by Johannes Verkolje te Delf. Zyn geneigtheid viel op het schilderen van Gezelschapjes, Beeldjes, en ook wel Pourtretten. 'T geen hy door 't penceel gemaakt heeft doet ons klaarlyk zien, en besluiten, dat, indien hy in den yver voortgevaren had met de Konstoeffening, hy tot de hoogte van den konstberg zoude opgekloutert hebben, maar hy heeft afgelaten van daar in voort te gaan, en nu al eenige jaren het penceel niet meer geoeffent, belet door voordeelige bezigheden die hy aan de hand heeft.

[Jakob vander Ulft]

Hy is tot Gorinchem van elk bemint, en geagt, gelyk zyn Vader, welke ook in zyn tyd aldaar Regerend Borgermeester was, gelyk ook voor hem de vermaarde Konstschilder, zyn tyd- en Stadgenoot JAKOB VANDER ULFT mede tot de waardigheid van het Borgermeesteramt is verheven geweest. By wien gemelde VANDER ULFT de Konst geleert heeft weet ik niet: maar dat hy zig door zyn Konst een naam gemaakt heeft,

t.o. 196

en zyn penceelwerk nog in de braafste Kabinetten plaats ingeruimt word, is by elk bekend.

Hy schilderde meest Roomsche of Italiaansche gezigten, markten of pleinen, en daar op in 't verschiet Kolommen, Gedenknaalden, Triomf bogen, Pronkbeelden, of eenige oudtydse zeegeteekenen, en dat wel zoo (schoon hy nimmer te Rome geweest heeft) dat de genen die Italien bereist hadden, de zelve met den eersten opslag van hun oog kenden. En niemand moet dit wonder dunken, aangezien de meeste overblyfselen van oud Rome in print, of door afschetsingen bekend, ligt te bekomen zyn: maar dit is te verwonderen, dat men ziet, hoe natuurlyk en konstig hy de bouwvalligheid, reeten of scheuren, en de bedropenheid in de zelve heeft waargenomen; en nog meer als men ziet hoe geestig hy door gaans zyne werken met menigte van kleine beeldjes, en die vast geteekent, en konstig by een geschikt, fraai koppelen: ja ook somwyle gebeurde Heidensche Historien vertoonen, heeft weten op te cieren. Een Konststukje alleen 't geen op 't Amsterdamse Raadhuis hangt ende het zelve verbeeld, nevens den Dam, en daar op toont het dagelyks gewoel van allerhande soort van Menschen in hunne eigen en kennelyke dragt, is alleen genoeg om eeuwen aan hem en zyn eedle penceelkonst te gedenken. Daar beneffens was hy wel de voornaamste Glasschilder van die Eeuw: zo dat vele Kerkglazen omstreeks Gorinchem, en in Gelderland, pronken met zyn penceelkonst. Hy wende veel yver, en moeite aan, om de kragt, schoonheid, en doorschynentheid der Glaskoleuren uit te vinden, gelyk Dirk en Wouter Crabeth (die de glazen in de Kerk tot Gouda beschilderden) gehad hebben. Dog te vergeefs; want die Konst is al

te lang met de Meesters begraven geweest, om 'er op 't onzeker naar te delven. Ook zyn de toegangen tot de Elizeesche Velden thans niet bekend. Anders mogt m'er de schimmen der overledenen naar vragen, gelyk zulks outyds van den Roomschen Puikdichter Nazo is ver dicht.

[Jan Teunisz. Blankhof]

Wy hebben nu te spreken van JAN TEUNISZ. BLANKHOF geboren tot Alkmaar (daar zyn Moeder Stads Vroedvrouw was) in 't jaar 1628 op Koppertjes Maandag.

Zyn eerste onderwyzer in de Konst was Arent Teerling, gebynaamt *Sinceer*. Dezen vinden wy 1632, op de naamlyst van de Alkmaarsche Konstenaars als Meesters geboekt; dog ik gis dat hy in dientyd een van de geringste der Broederen zal hebben geweest, aangezien hy zig tot den kladpot begaf: om dat de Fortuin misschien zyn Penceeloessening niet gunstig was. Het zy daar

- * De Kopperdag was van ouds een Bacchus en Ceres-dag, waar in alle overdaad en geilheid gepleegt werd, en als of dan alles met Caracalla geoorloft was; die zyn eigen Schoonmoeder misbruikte, daar die snoode zeug nog op zeide; **zoo gy wilt, het is u geoorloft; om dat gy Keizer zyt.** Die van 't Papendom plegen op dien dag door Siam met kopere Cocorillen te loopen, op den Rommelpot te spelen, en alle overdaad te plegen, en werden dus voor yverige Papisten gehouden. Dog dit doen is door de Christen Overheid van tyd tot tyd besnoeit. Zie Abr. Magyrus, in zyn *Historie van de Almanachs Heiligen*, pag. 31.
- Onze Schilder, die wat van zyn geboortedag schynt aangeërft te hebben, was los, ongebonden van leven, woelig, en tot veranderingen geneigt, waarom hy zig ook op de laatste Vloot die tot ontzet naar Candia onder 't bestier van den Graaf van Waldek scheeppte, begaf. Dit was in de Lente van 't jaar 1669, toen het in Slagtmaand van 't zelve jaar, na een twintigjarige belegering door de Turken, van de Venetianen ingenomen wierd. Zie *den Hollandsen Mercurius op 't jaar* 1669.

meê zoo 't wil, hy was de Leermeester van onzen BLANKHOF en van Johannes Bulot. Naderhand geraakte BLANKHOF by Pieter Scheyenburg, en van daar om de Konst voort te oeffenen by Cezar van Everdingen, en Gerrit de Jong, tot dat hy zig door reislust geprikkelt naar Rome begaf, daar hy tweemaal (anderen zeggen driemaal) op verscheide tyden geweest is.

In de Schilderbent werd zyn regte naam verandert in JAN MAAT; wy zullen hem voortaan ook zoo noemen om dat hy dien zedert behouden heeft, en hy daar best by bekend is.

De eerste voorwerpen van zyn Penceel waren Landschappen, en inlandsche Strand- en Watergezigten, die hy vaardig vlak en kwik wist te schilderen, 't welk vermoeden geeft dat zyne Reizen hem aanleiding tot het Zeeschilderen hebben gegeven. Zyn waardigst geagte stukken, zyn die, in welke hy Italiaansche Stranden, en Zeepoorten, met der zelve vremde vaartuigen, heeft afgebeeld.

Hy was los van leven, en los in 't schilderen; waarom zyn aart die woelig was zyn penceel tot vaardig schilderen gewende. Ende Konstkenners hebben opgemerkt, dat, wanneer hy wat meer gedult nam, om zyn werk uitvoeriger en meer gepolyst te doen voorkomen, de zelve dan die geestige losheid, en prysselyke fixheid misten, hoe wel ik weet, (dit niet tegenstaande) dat de net gepolyste schilderyen thans wel meest gewilt worden. By den Konstschilder Gerrit vander Steur tot Alkmaar hangt een Strantgezicht, 't geen onder zyn beste werken mag geteld worden, konstig en natuurlyk verbeeld. De zwalpinge of overbuitelinge der ebbende en aan-

vloeiende Zeegolven op den Oever is daar levende in verthoont. En gelyk de zelve door gestadig bewegen op en afgedreven wordende geen stant houden, kan het zelve toegepast op onzen schilder ten zinnebeeld strekken, als die t'elkens tot veranderingen geneigt, niet lang steê op eene plaats hield, waar door Johannes Voorhout (met zyn Vrouw van hier vertrokken, uit vrees dat de Franschen deze landen mogten overstroomden) hem onverwagt in den jare 1674 te Hamburg ontmoette, 't geen hy my zelf heeft verhaald. Over zulks is zyne levensdraad van een langer bereik geweest, als my was opgegeven: namentlyk dat hy tot Amsterdam zou gestorven zyn in 't jaar 1669. Zyn Leerling ARNOUT SMIT tot Amsterdam, volgde zyne wyze van schilderen na.

[Barent Graat]

De bevinding heeft ons doen zien, dat menschen, die een lagen geest bezitten, 'er even aan zyn, als die aan armen en beenen geboeit, geen eenen stap kunnen voortgaan. De kleenmoedigheid houdt het vernuft in den doofpot van vrees en schroom tot het einde toe gekerkert. Daar en tegen beurt en wakkert een groote geest het vernuft op, en rust niet ten zy het voorgestelde wit 't geen hy beoogt, met roem verkregen word. Hier van is een voorbeeld in

BARENT GRAAT geboren tot Amsterdam in 't jaar 1628 den 21 van Herfstmaand. Zyn moeder koesterde hem met veel zorg en liefde op tot zyn tien of elf jaren, waar na zy hem ter schole deed tot Heusden voor den tyd van vier of vyf agtereenvolgende jaren, waar na hy weder t'huis kwam. Zyn moeder die 't goede met hem voorhad overdagt vast 't een en ander middel, waar door hy zig in tyd zoude kunnen geneeren,

nam ook overleg met zyn Oom, die een fraai Beesteschilder was, in de wandeling genoemd Meester Hans. Deze ziende een grooten geest, en natuurlyke zugt tot de Konst in hem doorsteken, werd te rade, hem aanleiding daar toe te geven, en nam hem in zyn huis. De yver tot de Konst groeide zodanig aan, inzonderheid toen hy de handeling van de teekenpen begon magtig te worden, dat hy de nagten somwyl aan den dag schakelde, en wanneer zyn Oom hem zulks beletten wilde, met hem het licht te onthouden, wist hy 'er straks een vond op. Hy ging na d'Oude of Nieuwe Kerk tegens dat de avondpreekdienst verrigt was (nood zoekt list) en wist met behendigheit, de overgebleven enden der kaarsen van de kandelaars te kapen, en zig daar van in der stilte by nagt te bedienen.

Dus eindelyk aan 't schilderen gekomen, liet hy egter niet na yverig in het teekenen naar 't leven voort te varen, ja was des Zomers gemeenlyk met zyne Portefoelie onder zyn arm al gereed tegens dat de Poort open gedaan wierd, om in de Velden Paerden, Ossen, Koeyen, Schapen, of Geitjes naar 't leven af te teekenen, tot acht uren in den morgen, waar na hy zig dan weder met te meerder yver aan 't schilderen begaf. Maar alzoo de Vrouw en Dochter van Meester Hans, zig weinig der huishoudinge bekreunden, en zig meer aan 't onderzoek en spreken over geschillen den Godsdienst betreffende lieten gelegen leggen, en zyn Oom niet anders dan op krukken konde gaan, moest BARENT dikmaals voor keukenmeit spelen, 't welk met zoo veel verlet verzelt, hem weder (naar hy zes of zeven jaren by zyn Oom had gewoond) deed tot zyn moeder keeren, en

zyne konstoeffening overhindert voortzetten. Gelyk hy ook door yver zoo veer in 't beesjes schilderen quam, dat zyne stukken voor Penceelkonst van Bamboots anders P. de Laar wierden aangezien; 't geen gebleken is aan een stuk dat in openbare opveiling werd verkogt, voor een stuk van gemelden Bamboots, en de koper bevond naderhand dat 'er *B. Graat fecit* onder geschreven stond. Met dezen roem hield hy zig niet vernoegt, maar bevindende dat zyne schouders gewigtiger zaken konden torschen, nam 'er proef van. *Dus plagten vernuftige Konstenaars* (zeit* F. Junius) *hunne kragten voorzigtelyk t'overwegen, of zy namentlyk magtig genoeg waren, om uit te voeren 't geen zy ter hand namen, agtervolgens den raad van Horatius, welke zeit: Laat ook uwe schouders van langer hand beproeven, wat ze magtig zyn te dragen of niet.*

Hy ging dan over tot het zwaarste in de Konst, namentlyk tot het schilderen van Historien. En waarom niet? *Het staat een yder vry* (zeit Tullius in 't leven van Brutus) *zoodanige dingen ter hand te nemen, welke of uitnemende zyn van wegen hare grootheid, of aanmerkelyk van wegen hare nieuwigheid enz.* En schoon het in het begin moeilyk valt, nogtans gaat het daar meê (zeit de Schryver der t'zamenspraken over de welsprektheid) *als met de vlamme, die door genoegzame brandstoffen gevoed, te heviger brand; De kragt onzes verstands groeit met de grootte der dingen.* 'T welk hy ook door zig dagelyks in waardige bespiegelingen te oeffenen ondervond.

Onderwyl beving hem de Reislust, zoo dat hy zyne Schilderyen, Papierkonst, en al 't geen hem

* 3 B. p. 207.

op de reis niet dienen konde, verkogt, en vast voor nam naar Rome te vertrekken. Maar dit werd eerst door afrading zyner Vrienden en naderhand door 't trouwen met Maria Boom, Weduwe van Jan van Bellen, belet. Waar door hy te meer bekend werd onder brave luiden, en de handen vol werk kreeg, met het schilderen, van pourtretten (inzonderheid de vier Regenten van 't Oude Mannen Huis in een stuk: ook de zes Overluiden van 't Leertouwers Gilt) Solder- en Schoorsteenstukken, en graauwen in Nissen en Poortalen. Daar benevens was hy vrolyk van aart, potsig en vermakelyk in gezelschappen, ook scherp genoeg getant, om die hem aanvielen te bevegten; ontziende zig niet in alle gevallen de waarheid te zeggen, veel min zyn konstkeurig oordeel te bezwalken om Vosse gunst te erlangen.

Vele voorname huizen pronken nog in Amsterdam met zyn geschilderde Historien, en Zinnebeeldige bespiegelingen in Nissen, in Schoorsteenstukken en aan Zolderingen; als by de Heeren Borgermeester Velters, den Schepen Korn. Kalkoen, Korn. Broek, Venkel, Meinderd Domp, en vele andere meer te zien is.

Vyfthien agter een volgende jaren hield hy twee maal ter week in zyn Huis een Kweekschool op de wyze der Koninglyke Academie, niet alleen voor zig zelve, maar ook voor anderen die zig geneigt vonden door dien weg tot de kundigheid van 't naakt te komen. De eerste en voornaamste der Amsterdamsche Konstschilders begaven zig in dit Konstgenootschap, waar men zoo wel naar een levendig Mannen-, als Vrouwen Model, teekende; en zyne byzondere leeryver lokte ook anderen uit om hem op dit spoor te volgen, waar door het ge-

zelschap tot een twintigtal aangroeide.

Hy had een litgvaardige en vaste wys van teekenen, zoo met rood en zwart kryt als met het Penceel, en wist de zelve zonder veel moeiten, en vroeten, welstandig te maken en een natuurlyken zweem daar aan te geven.

Weinig Leerlingen heeft hy tot de Konst opgekweekt, aangezien de bevinding hem had geleert, wat al zweet en moeiten het kost de Laurieren, die op den top van den Konstberg groeijen te bekomen: en ried dieshalven den Ouders of Opzigters van Kinderen, die zy tot de Konst wilden optrekken, dat af, als van een onzekere onderneming en gevolg, zeggende: dat een ambagt te leeren veel wisselvallig was, en minder af hing van de verandering des tyds, en het wisselvallig lot. Egter heeft hy 'er een, te weten Joh. Hendrik Roos, van Frankfoort, door zyn leerwyze opgekweekt, tot een groot Meester in 't schilderen van allerhande Dieren. Welke hem ook ten bewys van dankbaarheid, naderhand van Frankfoort, zyn eigen afbeeldsel, nevens 3 Boekjes, met Schaapjes, Bokjes en Geitjes, door hem zelf in koper geëst toezont. Dezen zullen wy op 't jaar 1632 gedagtig zyn, als ook deszelfs oudsten Zoon, die al een vremde en geestige rol heeft gespeelt op den Schouburgh van deze Waereld.

De zugt en yver tot de Konst, als ook de oeffeninge in de zelve, bleef onzen Konstschilder (schoon hy tot een goeden ouderdom geraakte) tot het einde van zyn leven by: als uit dit volgende Gedicht, (dat uit de pen van D Schelte gevloeit is, als onze Konstenaar het Schoorsteenstuk, ver-

beeldende een goede huisbestiering, voor hem gemaakt had) te zien is, het geen dus begint:

*'T liefallig aansigt (welk by 't huisbestieren past)
 Zit hier aan 't roer, en hout met nyv're handen vast
 De teugelroe, die Kind, en Bood', in 't spoor doen draven.
 De passer meet elks tyd, elks doen, elks foute en gaven.
 D' ontbloote boezem toont, het rein en heus gemoet,
 De Huiss'lykheid verbeeld hier d' ongeschoeide voet.
 De Vredeolyven, die het blonde hulsel cieren,
 Die groeijen op den grond, van zulk een huisbestieren.
 'T steenkleurig Kindje leert, dat, die aan 't huis stuur staat,
 Door twee paar oogen gluurt, hoe 't voor, en agter gaat.
 De sleutels leeren, hoe dat hart, en mond, en kassen,
 Somtyts als oor, en oog, toe, of ontsloten passen.
 De vrucht'b're Koornaer, en de milde Wyngardrank,
 (Die 't hoofd omkranst) voorspelt daar voorspoed, spys en drank.
 Dank GRAAT, die door 't Penceel, nu viermaal achttien jaren.
 Bereikende, in dit stuk, doet Konst met Wysheid paren.*

Hy heeft na dit nog verscheiden konstwerken door zyn penceel gemaalt; tot dat de draat zyns levens dus lang gesponnen afgesneden wierd in den Ouderdom van 81 jaren, 1 maand, en 13 dagen, op den 4 van Slagtmaand in 't jaar 1709, na dat hy zes weken had bedlegerig geweest.

Op een zyner Schoorsteenstukken, verbeeldende Koning David en Bathzeba, verciert met eenig zinnebeeldig omwerk, maakte G. Bidlo deze Puntgedichten:

*De weelde ontstak de liefde in Koning Davids ziel,
Toen Bathzeba hem van zyn dak zoo schoon beviel.*

*Dit baarde onkuisheid, die, terwylzy streeld, al stil,
Bekoorb're jongheid moord gelyk een Krokodil.*

*Straks zag men valsheid, en bedrog van dubblen aart,
Als twee gezusters tot bederf der ziel gepaart.*

*De drift aan 't hollen, zet de deur tot doodslag open:
En agt geen prys te hoog om 't overspel te koopen.*

*In 't eind ontwaakt berouw, de rust vlied uit 't geweten:
Maar vind vergiff' nis by Gods Richterstoel gezeten.*

*Een Engel straft den Vorst, om Gods getergden tooren.
Dog die regt boete doet, gaat niet geheel verloren.*

Eindelyk lust ons nog een zyner zinrykste teekeningen (schoon wy ruim breed genoeg hebben uitgeweid) te verklaren; om de schilderjeugt, die op eigen vindingen toeleid, in diergelyk geval met een bekwaam denkbeeld te voorzien, alzo by gebrek van dien de meeste mislagen in de Konst begaan worden; want het is haast wel gemaakt dat wel bedagt is.

Hy werd aangezigt, om van een groot stuk, 't geen geplaatst zoude worden tegens den muur over de glazen van de Pleitkamer op 't Stadhuis van Amsterdam, een schets te maken, gelyk hy deed. In het midden van de teekening zit de WAARHEID die door den TYD ontdekt word, nevens haar de ONNOZELHEID door de Kindertjes, en LYDZAAMHEID door 't juk ver-

beeld. Aan hare linker zyde staat een mannebeeld, gekleed op de wyze der oude Roomsche *Praetores*, verbeeldende den Hoofd Officier, of Opperdienaar van 't Waereldlyke Recht, JUSTITIA of de GERECHTIGHEID nevens hem, en agter de zelve de Raadsheeren, mede op de wyze van de Roomsche *Praetores* of Schouten gekleed. Het Kindje aan de voeten van den *Praetor* of Schout beteekent gerust GEWISSE. Voor de trappen daar het RECHT en de Gerechtsdienaars op staan, ziet men de GEMEENTE, sommige daar van voor overgebogen, andere beladen met smeekschriften, en andere papieren, verzeld met hunne *Advocaten*, of Voorspraken, die hen naar 't Recht wyzen, of opleiden, aan dien kant waar zig de HOOP op een verheven Galery doet zien. Aan den anderen kant ziet men het BEDROGH, de MOORDERY, DIEVERY, en LEUGEN, als ook een dorren Boom omwoelt met een Serpent, of Slang, ten zinnebeeld dat deze gebreken hunnen oorspronk uit de zonde hebben, verbeeld.

In de benedelucht zietmen Herkules, verbeeldende de DEUGT, welke deze monsters verjaagt. Een gevleugelt Kindje zwevende boven de Deugt kroont de zelve met Palm, en Laurier, ten teeken van Overwinning. En in de bovenlucht ziet men de GODDELYKE WYSHEID, RECHTVAARDIGHEID en GENADE, om de goedkeuring der Waereldlyke Machten te bevestigen, in welk opzigt zy ook Gods Dienaresse genaamt word.

'T waar te wenschen geweest dat hy dit door zyn Konstpenceel hadde afgemaakt: maar zulks werd door zeker voorval gestremt. Ook is jammer, dat wy zyn beeltenis by zyne le-

vensbeschrijving niet mogen plaatsen: want zyn afbeeltzel is ons van zyn Schoonzoon tot dat gebruik geweigert.

Wat nu de byvoegselen aanbelangt, die tot elk Zinnebeeld in het byzonder vereyscht worden, zullen de zelve kennelyk wezen, daar toe kan elk Konstoeffenaar een groot behulp hebben aan het bekende Boek *d' Iconologia, of Uitbeeldinge des verstants* door *Cezar Ripa*: of hy kan zig bedienen van myn *Tafereel der Zinnebeelden*. Door dezen weg doet men de Schilderkonst, die anders stom is, spreken; en de Konstschilder weet zyn meening en oogwit hier door klaar t'ontdekken, als ook de plaats, en tyd, waar in het geen hy verbeeld voorgevallen is, aan te wyzen, op het voorbeeld van *Nealies*.

Deze (gelyk *Plinius* verhaald) had een watergevecht tusschen de Egyptenaars en de Persianen afgemaakt: maar als hy nu het Nylwater, op het welke zy elkander aan boord klampten, niet wist van 't Zeewater te onderscheiden, zoo heeft hy door een vernuftigen vond zoeken te verklaren, 't geen hy anderzints door de Konst op geenerhande wyze wist uit te drukken. Dat is: hy schilderde op den oever een drinkenden Ezel, die door een Krokodil besprongen word. Terwyl nu deze watergedrogten zig in den Nyl onthouden, gaf dit een klaar beduid, waar die sloopstryd voorgevallen was.

Dus weet een vernuftig Schilder den inhoud van zyn Konsttafereelen, gelyk de Redenkonstenaren den zin der enkele woorden, door het byvoegsel te verklaren.

Soort by soort, zeit het spreekwoord. Eenige Glasschilders van dezen tyd, die wy om hun Konst

niet voorby stappen willen, voeren wy teffens ten Toneel, schoon zy in hunnen geboortetyd verscheelen, om geen vermenging te maken.

[Josef Oostfries]

De oudste die voor aan staat is de konstige Glasschilder JOSEF OOSTFRIES, geboren tot Hoorn in 't jaar 1628, en gestorven den 8 van Wynmaand 1661. Hy was een Leerling van Jan Maartz, Engelsman. Die een konstig glasschilder was, en van wien nog verscheiden Kerkglazen op Dorpen in 't Noorderkwartier te zien zyn, als ook tot Hoorn in verscheiden huizen, die naar de Konst los en fraai behandelt zyn.

Van onzen JOSEF OOSTFRIES, die vol geest en liefde tot de Konst, en geestig in 't ordineren was, zietmen ook Konststalen zoo tot Hoorn als in de omleggende Dorpkerken die zyne gedagtenis bewaren. Hem volgt

[Klaas vander Meulen]

KLAAS VANDER MEULEN geboren tot Alkmaar in het jaar 1642 den 10 van Slagtmaand, en gestorven in 't jaar 1694.

Hy was een yverig man; en van zyne Konstwerken zyn eenige thans tot Alkmaar, en de Dorpen omstreeks nog te zien, waardig om geroemt te worden. Hem volgt

[Katharina Oostfries]

KATHARINA OOSTFRIES, Zuster van Josef Oostfries, en Huisvrouw van Klaas vander Meulen geboren te Nieukoop in 't jaar 1636, en gestorven tot Alkmaar den 13 van Slagtmaand 1708. Deze was zoo konstlievende dat zy tot in haar twee entzeventigste jaar dagelyks nog yverde en zig naarstig oeffende, zoo in 't teekenen als Glasschilderen. Nu komt

[Jan Janze Slob]

JAN JANZE SLOB, geboren tot Edam in 't jaar 1643. een Leerling van voormelden Oostfries, en de eenigste, meen ik die in dien oort

berugt is, zoo dat die Konst thans op 't sterven leit. Hy is tegenwoordig een man van 75 jaren.

[Vincent vander Vinne]

VINCENT VANDER VINNE, dien wy nu gedenken moeten, is geboren tot Haarlem in 't jaar 1629. Van jongs af aan tot de Konst geneigt, teekende en schilderde hy naar printen of teekeningen, zoo los en geestig dat duidelyk genoeg daar aan bleek, dat de natuur hem gunstig, en hy by gevolge tot die oeffening geboren was. Deze Konstlust wakkerde met de jaren op, te meer toen hy dagelyks met de Zonen van Frans Hals, die in zyn buurt woonden, verkeerde: 't geen zyne Ouders beweegde om hem de Konst te laten leeren by gemelden F. Hals; daar hy in korte jaren zoo by toe nam, en des zelfs stoute behandeling zig zoo eigen maakte, dat hem dagt dat zyn wieken lang genoeg gegroeit waren, om een vlugt te ondernemen. Hy trok daar op naar Duitschland, Zwitserland en Vrankryk, daar hy alzins gelegenheid vond om zyn Konst te oeffenen, en keerde in 't jaar 1655 weer naar zyn geboortestad daar hy by alle Liefhebbers van de Konst welkom was, en zig inzonderheid door zyn vrolyken aart en Dichtkonst by elk bemind maakte.

Hy schilderde ondertusschen alles wat hem maar aan de hand kwam, Kamers, Zolders, Uithangborden en Konststukjes, 't was hem zoodanig onverschillig datmen niet zeggen kon wat deel der Konst hy tot zyn voorwerp verkoos: maar wel dat hy de Natuur, in Landschappen, Gebouwen, Stilleven, Beesjes, Vogels, Boertjes, Historien, in 't groot of klein navolgde. Daar en boven was hy gelukkig in 't treffen van Beeltenissen, die hy met een stout penceel aantootste, naar het voorbeeld van zyn meester F. Hals: die gewoon was

tot zyn Leerlingen te zeggen: *Gy moet maar stout toesmeeren: als gy vast in de Konst word zal de netheid van zelf wel komen.*

Door deze stoute wyze van schilderen wist hy vaardig, en wat uit de hand gezien word welstandig te vertoonen. En aangezien hy doorgaans toeley op 't geen 't meeste voordeel aanbragt zagmen in zyn tyd de winkelhuizen binnen Haarlem met fraaije geschilderde uithangborden pronken; meer als andere Steden, zoo dat de potsige Job Berckheiden pleeg te zeggen: *vander Vinne is de Rafael in het schilderen van Uithangborden.*

Onderwyl liet hy niet na zyn Konst anders ook te oeffenen, en door Zinnebeelden, en sprekende Beeltenissen (gelyk ook Goltsius, Heemskerk en Romein de Hooge gedaan hebben) zyn vernuft en geestige vindingen te laten zien. Thans willen wy ook een staal of twee der potsige bedryven van zyn groene jaren gedenken; die bewys geven dat, wanneer hy door zulks te doen in 't naauw raakte, hy zig van zyn vernuft, op zyn tyd, wel heeft weten te bedienen.

Zyn reisgezellen die van Haarlem hem verzelden naar Duitschland, waren Korn. Bega, Theodoor Helmbreker, en Willem du Bois; dog zy bleven alle niet by hem, maar dropen d'een voor en d'ander na weder naar huis, na dat zy somwyl al geestige ontmoetingen (want onze vander Vinne tot potseryen geneigt was) by gewoont hadden. Te Everdun in Zwitserland, maakte hy een Vlieger, dubbel beplakt, en met lichten van binnen behangen, en liet die in den nagt met een goeden wind opgaan. Waar door de Boeren, op veere na de vernuftigste niet, op de been kwamen, en elk dit met verbaastheid beschouden, zoo dat

straks verspreid wierd, dat 'er een Hemelsteeken in die landstreek gezien was, 't geen zy te eerder besloten, om dat dat Land in dien tyd, door Borgerlyke onlusten, tot een bloedigen oorlog dreigde uit te spatten, waarom als dit uitleekte, en hy zag dat in al zulke potseryen gevaar voor hem stak, hy zulks niet meer ter proef stelde.

Te Geneve schilderde hy in 't huis van den Heer *Rozet*, een der voornaamsten dier Stad. En alzoo over tafel van Holland, en deszelfs vermakelykheden by winterdag op 't Ys gesproken wierd, zoo gaf onze schilder breed op van zyn gaaueheid in 't schaatsryden; zoo dat de gasten uit nieuwsgierigheid wensten naar een kouden winter. Hy, die maar een krabbelaar in 't ryden was, verlangde kwanzuis meê, om zyn hart eens te mogen ophalen, niet agterdenkende dat men hem daar, gelyk aan den pocher van Esopus, zou kunnen zeggen: ** Zie hier is Rhodus, en daar is de sprong.*

* Deze spreuk is ontsproten uit een oude Griekse Fabel, die melt van een Reiziger welke zwetste en snorkte over vreemde ontmoetingen, en daden die hy verrigt had te Rhodus, inzonderheid over een wyden sprong dien hy gedaan had; welken Blaaskaak men bragt aan diergelyk wyd water, zeggende: *Toon ons hier een sprong als gy zegt te Rhodus gedaan te hebben.* Daar hy bekaaid afkwam. En zederd is altyd, als ymant snoefde dat hy elders wonderen verrigt had, dit voor een spreekwoord gehouden.

De Heer D.v. Hoogstraten welke deze Fabel berymt heeft zegt dus tot den stoffer.

*Wat hebt gy, goede vrient, getuigen toch van doen?
Zoo waar is 't geen gy zegt, bewys het met de zaken.
Daar meê zyn allerbest uw woorden goed te maken.
Hier 's Rhodus: gy moet hier niet toonen met den mont,
Maar met de zaken zelfs, hoe fraai gy springen kont.*

Maar gelyk zulke die 's winters op zwemmen, en des zomers op schaatsreiden snoeven, meende hy ook genoeg bevryt te wezen, van dat hem een proef geveert zou worden.

'T geviel egter dat het in den wintertyd van 't jaar 1653 zoo streng koud wierd, dat het water, zelf het Lak of Meir daar omtrent, met ys toeraakte, en sterk genoeg wierd om een Mensch te kunnen dragen. Toen maande hem de Heer, en al 't huisgezin aan om nu zyn Konst te toonen. Zyn eerste uitvlugt was, hy had geen schaatsen: maar die werden hem beschikt van een Koopmans Zoon, die in Holland gewoon had. Nu kwam 't op 't nypen. Wat uitvlugt nu? want des anderen daags moest het spel aangaan, en de Heer had reeds verscheiden luiden van aanzien op dit gezigt genoodigt.

Nu moest 'er list gebruikt worden, om deze luiden niet voor spot te houden, die hem voor een snorker, of zwetser zouden aanzien. Hy bedagt 'er des nagts een daar geen agterdogt op viel, en maakte die des morgens werkstellig. Hy sneed een gad in zyn schoen, en kwam kreupel en hinkenden voor de dag. Als 'er gevraagd wierd, *Meester wat scheelter aan den voet?* was 't antwoord: *ag! ik heb dien zoo deerlyk gestooten, dat ik gaan nog staan kan.* Als straks gevraagd wierd: *wel zalje dan wel kunnen ryden? onmogelyk niet,* was 't antwoord. De Heer *Rozet*, hier in byster verlegen, zeide, *wat raad nu? 'k heb reeds myne vrienden verzogt, en de tyd is gekomen.* Ik weet raad antwoorde onze Schilder: *Hier in de Stad woont een Schoenmakers gast van Haarlem Joost Baile genaamt, die by uitmuntentheid fluks te schaats is, laat dien halen uit mynen naam.* Deze was straks ge-

reed, en bly. Hy begaf zig 's middags op 't Ys (terwyl de toekykers op den wal stonden) makende allerlei draijen en zwieren, buitenover, dan op 't een dan op 't ander been, 't welk van de aanschouwers met verwondering en handgeklap geprezen werd. Van 't Ys gekomen werd Joost Baile van den Heer voor het vermaak dat hy hun door 't ryden gegeven had met wyn beschonken. Deze wist door synheid de rol meê uit te spelen en den Schilder boven hem in Konst van schaatsryen in 't gezelschap op te zetten; zeggende: *dan zoud gy eens verwondert staan kyken!* Dit deed elk 't oog op den Schilder slaan, en wenschen dat zyn voet mogt genezen eer het ys uit het water raakte. Dog dit beurde niet, maar hy hield zig kreupel tot het ys weg dooide.

Hy was een man kloek van lichaam en gezont tot 6 of 8 jaar voor zyn dood, wanneer hy een beroertheid kreeg die hem buiten staat stelde van de Konst langer te oeffenen. Egter deed hy somwyle zoo veel en zoo goed als hy konde tot den 24 van Hooimaand in 't jaar 1702, wanneer hy naarmiddags in een slaapziekte viel, en den volgenden dag, 73 jaren oud geworden zynde, stierf. Naarlatende drie Zonen. Laurens, Jan, en Izak vander Vinne, die de een min, en de ander meer de Konst gehanteert hebben. Zyn Beeltenis staat in de Plaat I. 2.

[Maria van Oosterwyk]

MARIA VAN OOSTERWYK is geboren op den 20 van Oegstmaand 1630. binnen Noodtdorp buiten Delf, alwaar haar Vader de Heer Jakobus van Oosterwyk Predikant was geworden in plaats van zyn Vader, die te Delf was beroepen.

Zy die al vander jeugt aan blyken gaf van een groot vernuft, en drift tot de Schilderkonst, heeft dat kragtig doorstralende konstvuur door tegenstreven niet gedooft, maar in tegendeel het zelve door moedgeving opgewakkert. Waarom zy ook ziende dat hare geneigtheid tot het schilderen van Bloemen, en ander stilstaande leven helde, voor zig een geagt en bekwaam Leermeester uitkoos, namentlyk den vermaarden Bloemschilder Johan de Heem tot Utrecht.

De zedigheid, die in haar uitblonk, duld niet dat ik de waarde van haar Konst door een langdradigen letterklank uitschater, of haren roem door een bogtigen bazuinton uitbrom;

Frustra fit per plura quod per pauciora fieri potest.

*'T is vrugt'loos dat me een zaak met veel omstandigheid
Van woorden uitdrukt, die in 't kort kan zyn gezeit.*

Hare wyze van schilderen was uitvoerig kragtig, zagt, en weer snel, naar de voorwerpen die zy zig voorstelde, gelyk bloemen die zulks om hare dunheid, en helderheid, zoo men de natuur in hare schoonheid wil nabootsen, vereischen. 'T was de konstluister die hare Tafereelen zoodanig bemint maakte, dat de meeste Hoven, waar in de konstliefde huisvest, daar op verliefden. De konstkwekende Koning Lodewyk de XIV. heeft een van hare Konsttafereelen in zyn Konstkabinet geplaatst. De Keizer Leopoldus en zyne gemalinne ook een, die het zelve zoo hoog hebben gewaardeert, dat zy haar hunne pourtretten omzet met Diamanten ten present hebben toegezonden. Ook pronkten Koning Willem en Maria met een

van hare konststukken, daar zy negen honderd gulden voor ontving. Eindelyk maakte zy drie stukken voor den Koning van Polen, waar voor haar vier en twintig honderd gulden betaald werden.

Zy was, (gelyk wy al gemeld hebben) zedig en buiten gemeen godsdienstig, nogtans vrolik, en byzonder yverig in 't voortzetten van hare Konst, 't geen langzaam, om dat zy de netheid en uitvoerigheid betragte, voortging; waar om 'er ook maar een klein getal van bloemstukken (en echter genoeg om hare gedagtenis te vereeuwigen) in de Waereld is.

Zy is in haar 63ste jaar, nog ongetrouwt zynde, gestorven ten huize van haar Zusters Zoon Jakobus van Assendelft, Predikant tot Eutdam in Waterland, dien zy, (van zyne Ouders vroeg berooft) als haar eigen kind had opgebracht, op den 12 van Slagtmaand 1693.

[Geertje Pieters]

GEERTJE PIETERS, haar Dienstmaagt, die vele jaren by haar gewoont heeft, en welke zy ook gebruikte tot het vryven van haar verven, heeft zy, ziende in haar een natuurlyke drift en geneigtheid tot de Konst, in hare wyze van schilderen onderwezen. En deze is zoo veer daar in gekomen dat zy zig zelve daar meê geneert, en, zoo ik 't wel heb, nog leeft en te Delft woont. Deze heeft aan Nicol: Verkolje die haar een jaar of twee geleden te Delf ging bezoeken verhaald een geestig voorval tusschen haar Juffrouw MAR. VAN OOSTERWYK en den Konstschilder * van Aalst. MARIA die veelyds by haar Grootvader te Delf was, en ook haar schilderkamer

* Willem van Aalst, den neef van Evert van Aalst daar wy op 't jaar 1602 van gemeld hebben.

daar had, wanneer 't haar geluste zig in de Konst te oeffenen, werd nu en dan eens van Van Aalst, begeerig om haar Penceelkonst te zien, bezogt, die eindelyk ook bevallen in haar kreeg en de minnery maakte. MARIA schoon niet trouwens gezint liet zulks egter niet blyken, veel min stiet zy hem met eene bof (als men zeit) voor 't hoofd, maar bedagt een geestigen vond, waar door zy zyn voornemen verydelde. Zy was van een zeedig gedrag, yverig en naarstig in 't oeffenen der Konst, hy een losse knaap, en die dikwils aan den wind ging. Dus maakte zy met hem verding, dat hy een gantsch jaar alle dagen (uitgezondert eenige uren, die hy voor zyne uitspanningen uit bedong) zekere bestipte uren moest schilderen: en dat zy hem dan te woord zoude staan om van minnery te spreken; maar indien hy dit niet na kwam, zy dan van haar gegeven woord ontslagen was, en regt zou hebben om hem af te wyzen, gelyk ook geschiede. Nu schikte het zig zoo dat het huis, daar van Aalst woonde, van agteren tegen dat, daar MARIA woonde, aanstiet, en zy van hunne schildervertrekken elkander konden zien en toespreken; zulks zy altyd weten konde of hy bezig was of niet, en wanneer hy voor het bestemde uur, in gevolg van het verding, als zy hem toeriep, niet antwoorde, schreef zy met kryt een schreef op den post van haar glasraam. Van Aalst, die wel gissing maken konde dat hy in dat jaar meer schuldstreepen op zyn kerfstok gekregen had, dan hy met een schoon praatje zoude hebben kunnen goedmaken, kwam 'er naderhand niet naar omzien.

Men moet (zeit de spreuk) niet wyder tragten te springen als zyn stok kan reiken.
'T zyn ver-

standigen die hun vermogen kennen, en niets dat te hoog is ondernemen. Vele die alle hebben willen nastreven, hebben hunne dwaasheid te laat beproeft, wanneer zy bevonden van alles wat te weten, en geen een ding wel te verstaan. In tegendeel zietmen dat zulke die 't een of 't ander deel van de Konst tot hun doel hebben uitgekipt, en hun eenig werk en toeleg maakten om daar in boven anderen uit te steken, hun oogwit hebben bereikt, en een onverwelkelyken roem behaald.

[Willem Kalf]

Onder dezen moeten wy d'eerste plaats geven aan WILLEM KALF, geboren tot Amsterdam, die 't Stilleven, en voornamentlyk Goud en Zilverwerk, Paarlemoer, Horens, en Agate heften van Messen zoo verwonderlyk uitvoerig en natuurlyk wist te schilderen, dat (schoon schilderyen van diergelyke verkiezinge thans van geringe waarde zynde, voor waardiger voorwerpen plaats ruimen moeten) zyne konstwerken by alle konstkenners in groote agting blyven. Zyn onderwyzer in de Konst is geweest Henrik Pot.

Hy was een Man die veel gelezen, en een goed oordeel had; daar en boven zoo bespraakt, en afgerigt op allerhande vertelselen, dat yder bevallen in zyn bywezen had. Waar door hy hen ook wel eens een nachje over in de Herberg met d'ooren aan zyn bespraakte tong kluisterde. Daar benevens was hy byzonder gerieffelyk om yder (schoon het met zyn verlet verzelt ging) dienst te doen; zulks zyn Vrouw wel dikwils zeide, dat hy meer naar een anders voordeel dan naar zyn eigen zag. Zyn Beeltenis staat in de Plaat H. 2.

Kornelis Hellemans, Konstverkooper, heeft my verhaald dat Kalf hem had uit verzogt om printhandel met hem te dryven; dat 'er indien tyd a-

vond bedestonden waren in gestelt; dat hy die uren van vyven tot zeven waarnam, zyn winkel opsloot, naar hem toeging en handel met hem dreef; met beding dat Kalf des anderen daags om zyn geld zoude komen. Maar die niet en kwam was Kalf, daar hy van dag tot dag op wagte, tot dat hy een Begraafnisbriefje kreeg, waar aan hy zag dat hy nog dien zelve avond als hy by hem geweest had overleden was, daar Kornelis zig niet weinig over verzettede.

Hy had eenigen tyd te voren wel een krankte gehad, maar was weder herstelt; had dien dag op de Verkoopning van Schilderyen op 't Heeren Logement, en 's avonts ten half negen uren nog aan 't huis van Jan Pietersz. Zomer geweest, ging naar huis, struikelde op de Bantemer Brug, en viel voor over op zyn borst. Hy voelde zig wel bezeert; maar niet agterdenkende van zulk gevolg, ging te bed leggen, en was als de klok tien uren geslagen had al een Lyk. Dit gebeurde op den 31 van Hooimaand 1693. Willem vander Hoeven maakte t'zyner gedagtenisse dit volgende Graftchrift:

*Genaak eerbiedig dezen drempel,
O Schildergeest, op Konst belust,
Weet dat hier 't waardig lichaam rust,
Der Schild'ren Vuurbaak* merk en stempel
Des braven WILHEMS, die den schat
Van Kresus wonder wist te malen,
Zelf met dien schat niet te betalen
Wyl hy nooit zyns gelyken had.
Help de gedagtenis van dezen Fenix vieren,
Doorvlegt zyn maalstok en pinceelen met Laurieren.*

* Zyn goed oordeel over de Schilderkunst in 't algemeen

Ter zelve tyd bragt de Maagt van Dordrecht, Hollands oudste Stad, een schoone Konstbloem in 't Wintersaizoen voort, waar op de gryze Merwe, het hoofd uit haar bevrozen kil van verheuging opstak, en de Ryn haar gebuurstroom haar met een bly gezigt toewenkte. Maar dit gewas ontydig uitgesproten, verging weer voor zyn schoonsten bloeityd.

[Kornelis Bisschop]

KORNELIS BISSCHOP of BISKOP, geboren in 't jaar 1630 den 12 van Sprokkelmaand, had tot onderwyzer in de Konst Ferd. Bol. Waar na hy door vlytig en stadig zig te oeffenen in de Konst grooten voortgang maakte.

Hy is wel de eerste, zoo niet de beste, geweest, welke allerhande soort van Beelden, op hout geschildert met levende koleuren, en uitgehakt, dienende om ergens in een hoek, of poortaal te plaatsen, wel het natuurlykst gemaakt, en 't geestigst verzonnen heeft. Ik heb 'er van gezien die op hunne stantplaats gestelt het oog misleit, en de zelve voor levende beelden zouden doen groeten hebben. Hy schilderde ook sommige der zelve gedaagt en gekleurt op de wyze van kaarslichten: welke by donker een blaker met een brandende kaars in de hand hebbende een natuurlyke vertooning deden. Ja men verhaald dat zoodanig een beeld om de klucht van zeker Heer, wanneer hy gasten onthaald had, geplaatst zynde aan de deur of den uitgang van de kamer, sommige der zelve die het voor de huismeit aanzagen, voor die gerieflykheid haar met een drinkpenning beschenken wilden, dog hun hand daar tegens aanstieten, en zig bedrogen, en dit dus stof tot lachen gegeven heeft. Dusdanige verleidingen door Konst noemt Filos-

* Volgens de spelling van L. Smits.

tratus de jonge, *een genoechelyk en onschandelyk Bedrog*. Maar die tyd is voorby gelooopen, en men ziet thans van dien aart niet als vodden, door krukken en brekebeenen verzonnen, of naar de voorgemelde fraaije beeldschilderyen gebrekkig nageaapt.

Niemand moet denken dat ik met dit verhaal de brave Konst van myn Stadgenoot tragt te ontluisteren; want ik ben gedrongen van hem te zeggen, als F. Junius van den ouden Pyrcicus: *Dat hy bekwaamheid genoeg had om de grootste zaken in de Konst ter hand te slaan, maar dat hy zulks deed om de voordeelen die daar van kwamen*. Ja Plinius, vermyd niet te zeggen van den grooten Konstenaar Protogenes. *Dat hy tot zyn vyftigste Jaar Schepen geschildert heeft*.

Onze BISSCHOP hield zig ook met zulk doen niet te vrede; maar oeffende zig ondertusschen tot groote ondernemingen. *Een Edelmoedige geest* (zeit zeker Spaans Schryver) *wil liever middelmatig wezen in verheven bezigheid, dan uitmuntende in een middelmatige; want die zig vergenoegt met middelmatig te wezen in een geringe bezigheid, 't is een bewys dat die geen Edelmoedigheid kent. Men moet Konst en Geest hebben, en daar na legt het behartigen daar de laatste hand aan*. Gelyk ook zulks met hem gebeurt is, als aan menig konstig pourtret in Holland, Zeeland, Braband en elders te zien is. Daar benevens heeft hy ook verscheiden Historiestukken gemaakt, die zyn roem in eeuwigduurent cement voor het vergaan behouden zullen. Een der zelve (bestaande in twee of drie beelden by Kaarslicht en voor een groote som geld in Vrankryk verkogt) pronkt nu nog in 't Kabinet van Koning Lodewyk. Hy werd door den

Koning van Denemarken tot Hofschilder aangezocht; dog de dood daar tusschen komende, is hy in de kragt van zyn leven en Konst gestorven in 't jaar 1674, oud zynde 44 jaren, en liet elf kinderen na. Dus wy met reden de fraaije spreuk van Gratiaan, welke zegt: *Alle de geenen die men wel noodig had dat zy leefden, zullen veelyds vroeg sterven; en de genen die nergens goed toe zyn, leven lang.* Daar op toepassen.

Onder deze waren drie Zoonen van welke 'er zig twee, als ook drie Dochters, tot de oeffeninge der Konst begeben hebben.

[Jakobus Bisschop]

JAKOBUS BISSCHOP de oudste, was by het leven van zyn Vader al aan de Konst, en zoo veer dat hy het beeldeschilderen (daar van wy hebben gesproken) konde aan de hand houden en met zulks te doen grooten dienst aan het huishouwen deed. Maar wanneer nu zyn jonger broeder, die mede tot dat werk opgekweekt werd, tot die bekwaamheid raakte, dat hy zulks kon beheeren, met behulp van zyne Zusters, ontsloeg zig de oudste daar van voor een tyd, om zig te oeffenen in waardiger verkiezingen en begaf zig tot het onderwys van den braven Kamer- en Zolderschilder August Terwesten, zedert welken tyd hy zig ook aan het schilderen van zolders, kamers en wat daar toe behoord, gehouden heeft.

[Abraham Bisschop]

ABRAHAM de jongste had die gelegenheid niet die zyn Broeder vond, maar moest zig het beeldenschilderen (een zeker inkomen voor het huisgezin) getroosten. Dog dit belette hem egter niet de leidingen van zyn natuurdrift by de minste gelegenheid die hy vond, te volgen. Hy begaf zig tot het schilderen van allerhande vogelen, inzonderheid Hoenderen: daar hy thans door byzonderen

vlyt, in gestadig zig naar 't leven te oeffenen, in gevorderd is, dat men hem wel onder de bekwaamste in die oeffening stellen mag. Dus veel vermag de natuurlyke aandrift, en het onvermoeit yveren. Waarom ook Aristoteles al wist te zeggen: *Om een uitstekent man te worden in eenige oeffeningen, hoedanig die ook wezen mag, moeten drie zaken te zamenloopen, Natuur, Vlyt en Oeffening.* Reeds heeft hy verscheide groote stukken, om ruime zalen te cieren, zoo in Zeeland als elders gemaakt, daar hy allerhande soort van gevogelten in te pas gebragt heeft, elk in hun aart zo natuurlyk kragtig gekleurt, en dun, en helder geschildert dat ik my daar over heb moeten verwonderen. Ik spreek vryborstig, en weet 'er (schoon 't myn doen niet is) beter van te oordeelen, als de Bisschop van Mechelen van de Dichtkonst deed, van wien verteld werd dat, toen J. van den Vondel zyne onverbeterlyke Altaar geheimenissen aan hem opdroeg, hy aan hem schreef, indien hy zoo voortging met rymen, dat hy dan nog een tweede Jak. Kats zou worden.

[Peter van Breda]

Gelyk eertyds Griekenland inzonderheid, naderhand Italien, als de Baarmoeder der Konsten is geroemt geworden; zoo mag men ook Braband over 't voortbrengen van zoo groot een menigte Konstenaren, die den opbouw van de Konst hebben helpen bevorderen en voortzetten, wel roemen. Onder deze mag men ook tellen P E T E R V A N B R E D A geboren te Antwerpen 1630. Hy was een braaf Landschapschilder, en wist de landschappen daar en boven met Roomsche Gebouwen, vermakelyke Hoven, Prieelen, Fonteinen, en kleine Beeldjes en Beesjes op te cieren. Ik ken

des mans werk niet, maar *Korn. de Bie* zegt 'er van dat het is

*Zoo edel zuiver, net, volmaakt gelyk het leven,
Dat ook Natuur zelf geen volmaaktheid meer kan geven.*

[Janson van Keulen]

Hier by verschynt de brave Konstschilder J A N S O N V A N K E U L E N , wiens geboortetyd ik niet weet, maar hy woonde 1630 aan 't Hof te Withal. Hy had al voor Ant. van Dyk aan dat Hof geweest, en Koning Karel had agting voor hem. Hy leefde (niet tegenstaande hy meê een Pourtretschilder was) met van Dyk, en van Dyk wederom met hem in goede vriendschap. 'T gebeurde dat van Dyk hem eens kwam bezoeken, en vindende hem heel mistroostig, vraagde naar de reden, dien hy antwoorde: dat hy een Dame schilderde die hy geen genoeg konde geven, en die, hoe veel vlyt hy daar toe aanwende, hem schold voor een brodder en knoejer, en hy overzulks zyns leevens moede was. Waar op van Dyk hem trooste: zeggende dat hy zulk zeggen niet agten moest. Dat hem zulks al meê overkomen was, en hy het door geduld had overwonnen. Wanneer Karel Stuart d'eerste, met het Parlement in onlust raakte, en de oproeren dagelyks vermeerderden, vertrok hy met zyn Ouders naar Holland daar hy ook zedert gebleven is, tot dat hy in 't jaar 1665 kwam t'overlyden binnen Amsterdam. Anderen willen dat hy, na dat hy zig aan verscheiden Hoven vermaard gemaakt, dog wel zyn meesten levenstyd te Londen (daar hy uit Hollandse ouders geboren was) doorgebracht had, naderhand te Utrecht gewoont heeft, en daar gestorven is.

Waar nog verscheiden van zyne uitmuntende pourtretten te zien zyn.

[Gerard Pieterze van Zyl]

In dezen tyd woonde ook de berugte Konstschilder GERARD PIETERZE VAN ZYL, (best by zyn gemeenen naam GERARDS bekend,) te Londen.

My schynt toe dat hy tot leiding zyner konstdrift het spoor van Ant. van Dyk gevolgt heeft. Immers meent men dit de reden geweest te zyn waarom hy in Engeland, en zelf over zyn deur in Westmunster ging wonen. Hy hield groote vriendschap met van Dyk, en had de eer van hem dikwils te zien schilderen, waar door men geloofft dat hy hem de konstbehandeling (gelyk *Graasbeek* van *Brouwer*) heeft afgezien. Want als men den tyd narekent zal men bevinden dat hy toenmaals den grond zyner Konst gelegd heeft. En wel ter regter tyd, aangezien van Dyk 1641 kwam te sterven, als wanneer GERARDS weder na zyn geboorteplaats Amsterdam overscheepte.

Van den jare 1655 tot 58 woonde hy in de Hartestraat op een agterkamer, oeffenende de Konst by zig zelf in der stilte. En die hem doen gekent hebben, zeggen my, dat hy op dien tyd een Jongman van omtrent veertig jaren was. Zyn konstige penceelhandeling heeft hem den bynaam van *Van Dyk, in 't kleyn*, doen hebben.

De meeste schilderyen die men van hem ziet zyn vrolyke Gezelschappen van Juffrouwen en Heeren naar dies tyds gewoonte gekleed, alles naar 't leven geschildert, en meest naar schoon leven. Inzonderheid steken de hantjes der Vrouwtjes, zoo in konst van schilderen, als teederheid, en schoonen omtrek uit, even als ik van *van Dyk* gezegt heb.

Onder zyne beste konststukjes word geteld dat, waar in hy verbeeld heeft den verloren Zoon, afscheid nemende van zyn Vader, in welks wezen men de bekommertheid en zorg bespeurt, terwyl hy zyn Zoon te paerd gezeten vaarwel wenst. Dit stukje is konstig geteekent, natuurlyk gloeiend en helder geschildert, en buiten zyne gewoonte fraai gekleed. Ik heb het vele jaren gekent, en dikwils met genoegen gezien: maar in wiens kabinet het thans is weet ik niet.

Sommigen zeggen dat hy een Amsterdammer is: anderen willen dat hy geboren is tot Leiden, daar zyn Vader een Lystemaker was, Pieter Gerretze genaamt.

Jan Vos heeft op de afbeelding van den Heere Willem Pauw door *Gerards van Zyl* geschildert dit vaersje gemaakt:

*Dus zietmen PAUW, die met zyn kiel, in spyt der baaren,
Dwars door de middellyn, kwam bruizen tot in 't Oost,
Hy vreesde nooit voor 't woên der teegenvoetsche schaaren.
Wie eer en voordeel zoekt is allen ramp getroost.
Zoo pleegde hy zyn plicht tot kwyting van zyn eeden.
Wie voor zyn meesters zorgt, verdient hun dankbaarheeden.*

Dit is al wat ik by gebrek van meerder berigt, van dezen braven Konstschilder weet te zeggen. Als 'er van sommige Konstschilders geen nageslagt overig is, of kennissen meer zyn die geheugen dragen van hun levensbedryf, moeten wy het zelve getroost wezen, en het aan 't verloop van

den tyd wyten. Maar ik ontmoet somwyl menschen, die hier omtrent gants onverschillig zyn, en dien 't evenveel schynt te wezen of men iets van hunne voorouders of vrienden te boek steld, of niet, en dus agterhoudende zyn, of niet uitkomen, omtrent zaken die my dienstig zouden wezen, om te weten. Weer andere, die uit een styf koppige ongerieflykheid niet alleen agterhoudende, maar ook ongenoegt zyn datmen van hunne voorzaten onder den rey der schilders in openbare schriften meld. Geloof my, wanneer ik aanzoek deed by luiden die door geldmiddelen en eerampten boven het gemeen uitsteken, wier voorzaten de Konst geoeffent hebben, was 't even of ik voor een doofmans deur klopte: 'T schynt dat zy my dies aangaande niet willen zeggen, om dat 'er geen gedagtenis zou blyven van 't geen waar van zy zig, uit een verkeert begryp, schynen te schamen.

Oulings en in later tyd hebben Waereldvorsten, luiden van den eersten rang en geestelyke personen de schilderkonst geoeffent, en de gedagtenis tot luister van hun geslagt naargelaten. Onder de oude Grieken was zelf een wet (gelyk Plinius getuigt) welke gebod dat niemant de Konst van schilderen vermogt te leeren, ten zy hy edel geboren was, en werd ook zulk een hooge prys voor die de zelve begeerden te leeren gesteld, dat gemeene luiden daar niet om mogten denken. Meer stalen van die koleur zouden wy uit dien winkel der oudheden vertoonen, zoo wy 't elders niet gedaan hadden.

Tabius Pictor uit een oud adelyk Roomsche geslagt heeft de Schilderkonst geoeffent en in 't vierhondert vyftigste jaar na de grondlegginge van Rome den tempel des Geluks, welke ten tyden van

Keizer Klaudius verbrande, van binnen beschildert, en zyn naam daar by geschreven, 't zedert welken tyd dat geslagt vermaart door groote eerampten en verwinningen, den bynaam *Pictor*, Schilder heeft behouden.

Quintus Pedius, de Zoon van *Quintus Pedius*, die triumferend Borgermeester is geweest, ook Erfgenaam met Augustus van Julius Cezar, heeft de schilderkonst geoeffent tot zyn dood toe.

Hadrianus de vyftiende Roomsche Keizer heeft, behalve de meet- aard- en hemelloopkunde, speelen Dichtkunde, beeldhouden en gietkonst, ook de schilderkonst geoeffent, volgens de getuigenis van *van Mander*. En *Korn. de Bie* meld van verscheiden geestelyke Persoonen als den Kardinaal Franciscus van *Verone* en zyn Broeder Hieronimus die een Predikheer was. *Innocentius* van *Imola*. *Don Bartolomeus* Abt van St. Klemens van *Aresso*, welke de schilderkonst met veel roem outyds geoeffent hebben. Dus meld ook Pater Abraham van St. Clara in zyn Boek *Iets voor allen* op pag. 380 van eenen Johannes de *Friesoe* van de Dominikaner orden die de schilderkonst oeffende, en ten tyden van Michiel Angelo leefde, die dikwils zeide: Dat Johannes in den Hemel klom, en aldaar de Beeltenissen der Heiligen schilderde. Maar 't is zonder gront dat gemelde Pater Abraham den Heere Christus meê onder de schildersted, om deze rede: *Wanneer de zaligende Heiland van Capernaum naar Jeruzalem ging, en te gelyk op den weg predikte, was 'er een schilder Ananias genaamt van den Koning Abagarus van Edessa gezonden om de waarde Beeltenis van den Heiland door 't penceel na te bootsen; maar konde den zelve geenzins treffen, door de glans die*

van het heilig wezen afstraalde. Dus liet hem de Heere Christus roepen, nam een doek en drukte de volkomen afbeelding van zyn wezen daar op zoodanig dat het geen schilders penceel beter zoude hebben kunnen treffen, en zont het naar gemelden Koning. Dit gelykt eer naar spotterny, schoon hy zeit: dat die zelve doek huidendaags nog, in de Kerk van St. Salvator tot Romem bewaart word. Die Pater teld de waereld al meer munt aan die niet gangbaar is. 'T gaat thans zoo niet als het plag. De meeste menschen willen zig als de hedendaagsche Israëlitien geen munt laten in de hand stoppen, of zy moet van goed alooy en wel gestempelt wezen.

Philips Hertog van *Orleans*, thans Regent van Vrankryk heeft in zyn jeugt de Schilderkonst geleerd by den braven Konstschilder *Coupele*, en de zelve met yver en zugt geoeffent, zoo veer dat hy voor zig zelve in een der galeryen van zyn paleis verscheiden stukken geschildert heeft, daar met roem van gesproken word.

Koningin Maria, eer zy tot de kroon quam, heeft (behalve dat zy konstig met de borduurnaald gewrogt heeft) ook in waterverf geschildert, waar toe zy zekere uren daags bestipt had, die zy yverig en naarstig in agt nam. De Konstschilder Math. Wulfraadt heeft my verhaald dat hy verscheiden Beeldjes en kleine Landschapjes van haar penceelkonst uitvoerig bewerkt gezien heeft, die de monsterring van een keurig oog konden uitstaan. Zy had tot onderwyzer meester *Gibsson*, die schoon bejaart zoo kleen van persoon was, dat hy pas op een tafel kon zien.

De Prins van *Wales*, Zoon van Koning Jako-

bus, die door zyne styfnekkigheid, en met zig tegens de wetten van Engeland te kanten, dien Prins het kroonregt benomen heeft, heeft in zyne ballingschap nog de Konst geoeffent. Franciskus Roetiers van Antwerpen Zoon van den stempelsnyder van de munt van Braband was zyn onderwyzer in de Konst. Deze had een wyze van teekenen als *la Fagie* en schilderden Historien.

De Heer Wakkerbaart, Generaal van de Keurvorst van Saxen, was een yverig oeffenaar van de Konst. Als hy in den jare 1695 te Rome was, begaf hy zig onder de Bent. Zyn Bentnaam was *Alexander Magnus*. Hy teekende naarstig naar de antique Ruinen, en alles wat hy zyner keure waardig oordeelde te wezen. De Konstschilder Izak de Moucheron, die toen ook te Rome was, en omgang met hem had, heeft my verhaald, dat hy twee afteekeningen van hem heeft gezien op groot papier, 't eene van Rome en 't ander van Venetien, konstig naar 't leven afgeteekent. Ja zyn konstzugt ging zoo veer, dat zyn lyfknechts by beurten zig moesten oeffenen in de Konst. Zoo deed ook de Zweedtsche Krygsgeneraal Steenbok. Deze, na dat hy Altena uit order van zyn Koning in brand gesteken had, werd naderhand met zyn troepen, door de Deenen (hun Koning dit doen euvel nemende) omcingelt, en tot Krygsgevangens gemaakt, verscheiden jaren in de gevangenis zittende vermaakte hy zig door 't penceel, schilderende verscheide Landschapstukken, waar van hy sommige aan zyn Koning verëerde. De Amsterdamsche *Courant*, heeft 'er in dien tyd ook van gemeld.

De Konstschilder Wil. Schellings meld in het *Dagregister* zyner vierjarige Reisbeschryving,

van eenen Renatus Koning van Sicilien, van wiens eigen hand een konststuk te zien is te *Avingon* in 't Koor van een der Kapellen van de Kloosterkerk *der Celestinen*. Dit was een zinnebeeld van de Dood, of sterflykheid, voorheen aan een geestelyke Dochter tot een Nieuwjaarsgift geschonken. Onder al de geschilderde voorwerpen in dit stuk is te verwonderen een spinwebbe aan een doodbaar, zoo konstig en natuurlyk geschildert dat men 't voor een ware spinweb zou aanzien. Onder het zelve staat een Latyns vaers: gejaarmerkt 1481. 't geen vertaald de voorbygaanden dus toespreekt:

*Aanschouwer blyf voor 't Tafereel wat staan;
Daar yder Bloem, de broosheid van uw leven
Vermeld; dewyl hoe luisterryk verheven,
Zy, eer men 't weet, zal onverwagt vergaan.*

Ook gedenkt hy in Zyne Reisbeschryving van Engeland aan Maria Stuart Dochter van Jakob den V. Koning van Schotland geboren 1541, en onthalst 1587 in Sprokkelmaand, na dat zy 20 jaren gevangen gezeten had op 't Kasteel *Frodigua*, om het konstig geteekent en gestikte behangsel, waar van wy in de levensbeschryving van W. Schellings zullen melden.

Wy zouden daar beneven een gantsche lyst van Konstschilders in vroeger en later tyd kunnen optellen welke door Keizers Koningen en Vorsten tot de waardigheid van Ridders en Baronnetten zyn verheven, verscheiden ook die het Borgermeesterampt bekleed hebben, als *D. v. Delen* te Armuiden in Zeeland, *vander Lis* in 'sGravenhage, *Hendrik Verschuring* en *vander Ulft* te Gorkom, andere weer Regenten van Steden, als *Ger. Terburg* te

Deventer, die teffens ook Ridder was, en meer anderen, als ook een reeks van brave mannen die een eerlyken en godvruchtigen wandel geleid en in deugd, den waren Adeldom van een Christen, hebben uitgeblonken. Ja daar zyn geen *Maatschappen*, Konstgenootschappen, of Gildebroederschappen welke zeer talryk zyn, of ik maak my sterk om aan te toonen dat 'er meer schurste schapen onder loopen, als onder St. Lucas Broederschap. Behalven dit word de Konst doorgaans van hun geoeffent buiten bedrog, en eerlyk behandelt, de Handelaars uitgezondert; want die gaan (als Pater Abram zeit:) *wel altyd met WAAREN om, maar niet alle, of altyd met de waarheid*. By gevolge vind ik geen reden dat zig iemand behoeft te schamen, dat 'er van zyn geslagt onder de Konstschilders geteld werden; zoo min als onder de Dichters; waarom ook And. Pels, in zyn vertaalden Horatius pag. 34 met recht zeit:

*Voor 't ov'rig hoeft gy u der Dichtkonst niet te schaamen,
 Als of zy kwalyk aan den grooten zou betaamen.
 ô Neen; want Orfeus, zoo in zynen tyd geagt,
 Die tolk der Goden, heeft het menschelyk geslagt
 Door vaerzen afgeschrikt van moord, en beestig leeven;
 Waarom die brave naam den held is nagebleven,
 Dat hy de Leeuwen, en de Tygers temmen kon.
 Ja Vorst Amfion, die oud Thebe zelf begon
 Te bouwen, kreeg dien naam, dat hy de harde steenen
 Kon leiden door zyn luit, en vlejend dicht waar heenen
 Hy wilde, enz.*

Dit pleit heb ik voordagtig in dit tweede Boek-

deel willen voorstellen, om dat sommigen, die als nog met hunne berigten (schoon ernstig daar toe verzogt) agter weeg blyven, daar door mogten overtuigt worden van hun dwaas opzet, en ik daar door gelegenheid vinden, om de levensbedryven van myne Konstgenooten, in meerder volkomenheid ten Toneel te brengen.

[Michiel Willemans]

Thans lust het ons met de pen te weiden tot Pruissen daar MICHIEL WILLEMANS geboren werd in 't jaar 1630; om dat hy Amsterdam voor Rome tot de Hoogeschool van zyne Konstoeffeninge verkozen heeft, om door 't beschouwen van loflyke voorbeelden, en uit den omgang met de braafste vernuftelingen, zig in den opbouw van zyn Konst te bedienen.

Zyn Vader was een gemeen schilder, en te Lubek geboren.

Hy tot de Konst gekomen nam daar zoodanig in toe, dat hy met zyn twintigste jaar zyn tyd- en lantgenooten overtrof. Dit was hem niet genoeg, maar hy vertrok naar Holland, daar hy om zyn beleeft gedrag en Konst, by de Konstoeffenaars en konstlievenden welkom was. Hy voegde zig in gezelschap zynde, wel meest by J. Backer en Rembrant, in wier Konst, byzyn, en Redenvoeringen hy zoo veel genoegen nam, dat hy zyn voornemen van naar Italien te reizen schortte, maar besloot een ruimen omtrek door Duitschland te doen, gelyk hy ook deed, en heeft in de meeste Hoven, inzonderheid de Keizerlyke Stad Praag, zyn brave Konst doen zien, en kwam naar een tienjarige reis te Lubek, daar hy zyn naam van wegen zyn Konst berugt maakte.

Onder zyne veeltallige Konstwerken word geteld de verbeelding van Vulkaan, smedende in zyn be-

rookte grot de Wapenen voor den Krygsgod Mars, 't geen hy geschildert heeft voor de Keurvorst van Brandenburg. Ook twee groote Tafereelen te **Wrateslau**, verbeeldende het oordeel van Salomon, en van Kambises. De meeste Kerken en Paleizen van Duitschland (om kort te gaan) pronken met zyne penceelkonst.

De liefde tot de Konst drong hem nog in zyn Zestigste jaar aan, om zyn Schoonzoon KRISTOFFEL LUCA daar in t' onderwyzen, gelyk hy zyn Dochter ANNA ELIZABET WILLEMANS gedaan had, waar van men in Duitschland vele fraaije stukken ziet.

[Willem Doudyns]

WILLEM DOUDYNS is geboren 1630, den laatsten dag van Wintermaand. 's Gravenhage mag met reden haar Oyevaars blazoën met deze Konstpaarel cieren, voortgesproten uit een Borgermeester, en Kolonel der Schutters dier plaats. Zyn eerste onderwyzer in de Konst was *Alexander Petit*.

Naderhand door reislust aangenoopt, trok hy naar Rome om de Konst naar de oude en beste voorbeelden voort te zetten, en bleef twaalf agter een volgende jaren in Italien, dagelyks bezig met de Grieksche Statuen, en geagtste Roomsche Konststukken, af te teekenen, ook om zig eene wyze van schilderen te gewinnen die hem naderhand zoo beroemt gemaakt heeft. *Jan de Biskop* heeft zig inzonderheid naar den kostelyken voorraad zyn'er teekeningen bedient in zyn geëstte plaatwerk.

Hy is een van de eerste, of wel de voornaamste geweest die in den jare 1661, het Konstgenootschap, en d'Academie tot opbouw van de Konst hielp opregten in 's Gravenhage, waar van hy ook

naderhand verscheidenmalen *Directeur*, of Regent is geweest. Hy leende de hand daar ook aan tot het einde van zyn leven, het geen hy bereikte in 't jaar 1697, in den ouderdom van 67 jaren; de dood zig niet bekreunende het groot verlies dat de Konstschool door het missen van dezen *Diomedes* (dus was hy gebentnaamt) te dugten stond.

Hoe groots hy in zyne ordonantien was, hoe vast in het teekenen van zyne naakten, hoe breed en natuurlyk hy zyne kleederen plooide, en hoe stout en kragtig, (om het tegen de braasste Italiaansche te kunnen ophalen) hy zyne Konststukken schilderde, daar omtrent zou te vergeefs zyn veel te melden, aangezien het werk, genoeg bekend, zyn maker pryst. Onder vele van zyne berugte Konstwerken wil ik den Lezer, alleen tot een staal, na de Haagsche Vierschaar wyzen, daar hy Salomons eerste regt in drie vakken verbeeld heeft: en 't geen wy meer te zeggen hadden elders toe sparen.

[Ary vander Kabel]

Nu laten wy A R Y V A N D E R K A B E L geboren te Ryswyk buiten den Haag in 't jaar 1631 volgen.

Zyn regte naam was *vander Touw*: maar zyn leermeester *Jan van Goijen* potsig van aart zynde, zeide: dat zulk een toenaam te gering en veragt voor hem was, aangezien men denken mogt dat hy na dat soort van Touw, daar men de halssnoeren van maakt, waar meê men zulke die door snedigheid vinden dat niet verloren was opknoopt, vernoemt was: en dat het grootser stond datmen hem na een *Kabeltouw* benoemde. Zedert welken tyd zy hem altyd *vander Kabel* genoemt hebben. Hy is te *Lions* in Vrankryk gestorven, maar in wat jaar weet ik niet. Hy schilderde meest landschappen en watergezigten, had ook een Broeder E N G E L genaamt die de Konst oeffende. Dog wat

hy schilderde weet ik niet: maar zyn tyd- en konstgenoot JAN van ASSEN geboren tot Amsterdam schilderde Landschappen en Historien met een vaardig en kloek penceel, die, wanneer men de zelve wat in afstand bezag, een goeden welstand hadden. Hy was een man van goed oordeel, dog bediende zig om 't gemak veelyds van de printen van *Ant. Tempeest*, inzonderheid in zyne stukken die buitenslands verzonden werden, gelyk hy ook dikwils verzendingen had naar Indien. Hy stierf 1695, ruim 60 jaren oud zynde.

[Ludolf Bakhuizen]

Gelyk het Koorengraan, door den norschen kouden winter, die den grond met kille sneeuw bedekt, en de oppervlakte tot een yskorst doet vriezen, versmoort, of gekerkert blyft, tot dat de aangename Lentezon den grond verwarmt, de zaden bezielt, en doet opschieten, om in hun zaayzoen vrugten voort te brengen; zoo schiet ook het Konstzaat, door andere bezigheden gedoost, wanneer de Liefde tot de Konst, met een schitterenden gouden zonnegloet gehult, de zelve met blinkende voordeelen toestraalt; en een wakkerder leven byzet, in 't prilste van den Zomertyd zyne vrugten uit. Dit zullen wy in de volgende Levensbeschryvinge van L U D O L F B A K H U I Z E N bevestigst zien.

Deze was geboren te Emden in den jare 1631. op den 18 van Wintermaand. Zyn Grootvader was Predikant in Oostvriesland, zyn Vader Gerard Bakhuizen geheimschryver, en hy Klerk op 't *Comtoir* tot zyn 18 jaar. Dan hy verliet Emden, en kwam tot Amsterdam wonen in den jare 1650, om den Koophandel te leeren. De Heer Bartelot, die zyn Patroon was, had veel dienst van

hem, alzoohy het Boekhouwen, en de Schryfkonst meesterlyk verstond. Maar hy bleef daar niet lang, alzooh de Konstgodin hem tot hare oeffenschool lokte; gelyk hy zig dan met zyn 19 jaar begaf tot het teekenen van den Scheepsbouw naar 't leven, zonder dat hy ooit de wyze van tekenen, of de behandeling van de teekenpen gezien had. Het leven was zyn voorwerp; en de drift zyn onderwyster.

'T was in dien tyd de Gulde Eeuw voor de Konst, en de goude appelen (nu door akelige wegen en zweet naauw te vinden) dropen den Konstenaars van zelf in den mond. Weinig tyd had hy maar toegeleid op het teekenen van Schepen, wanneer hy zyn zweet door loon verzoet zag; want hy kreeg voor een teekening 10, 20, 30, eindelyk 100 en meer guldens; het geen zyn yver niet weinig aanzette.

Inmiddels kreeg hy kennis aan deze en gene konstoeffenaars, die hem aanmoedigden tot de penceeloeffening, daar hy wel geneigtheid toe had, maar niet wist hoe de zelve te behandelen. *Aldert van Everdingen* was d'eerste die hem een palet met verf en pencelen in de vuist stak om 'er een proef af te nemen. Dit ging zoo 't best mogt, met maken en hermaken; evenwel het werd een stukje schildery, en hy kreeg 'er 10 gulden voor. Dan vraagde hy eens dezen, dan eens genen, aangaande de tempering of vermenginge der verwen, maakte zig door zyne leerbegerigen aart by elk bemint, en kwam hen op hunne schilderkamers, en in hunne bezigheid bezoeken, om af te zien hoe zy 't een en 't ander behandelden. Grooten toegang had hy tot den Zeeschilder *Hendrik Dubbels*, toen den oudsten onder de

bend der konstenaren tot Amsterdam, door wiens openhartig berigt hem groote dienst geschiede.

Op dien grond bouwde hy voort en kwam eindelyk zoo veer dat de roem van zyn Konst een groot deel van de waereld overklonk.

Hy was nyverig, stil, en borgerlyk van leven: deugtzaam van aard en bescheiden tegens elk. Nam hy eenige uitspanningen, 't was altyd naar den Amstel, of Ykant, daarmen vershot van Vaartuigen vint, en altyd een Mastbosch van de toppen ziet wimpelen. Bestond Eool dan eens uit zyn windkolken te brullen, of de stormrioolen met zyn vuist op te rammeien; waar door de waterbaren, slag op slag schuimbekkende elkander vervolgen, den Zeeman met ingebonde reeven nootdrukkende om een goed heen komen te zoeken, naar de gereedste haven: dan geluste 't hem (de minste zouden daar vermaak in vinden) somwyle in een steigerboot te stappen, en zig te laten voeren tot voor den mond van de Zee, zoo om de barninge van 't Zeewater tegens 't strant, als de veranderinge van Lugt en Water in die gesteltheid af te zien. En wel inzonderheid deed hy zulks wanneer hy voornemens was iet dergelyks te verbeelden op paneel; op dat hy daar van een levendig denkbeeld zoude meedragen, of het denkbeeld dat hy daar van had ververschen. Gelyk hy dan ook gewoon was, t'huiskomende zig op zyn schildervertrek op te sluiten, of niemant by zig te laten komen, op dat hy zyn oogmerk in 't schilderen bereikt, en aan zyn denkbeeld voldaan had. Met een woord gezeit: hy wist de menigvuldige veranderingen in die ligt veranderende Elementen wonder wel na te bootsen.

'T is veel gereeder, en ook met minder gevaar vermengt, Kool, Wortelen, en Rapen, Potten, Pannen, Bezem, en diergelyk keukengereedschap, naar zyn schilderkamer te torschen, om 't zelve naar 't leven af te beelden; ten minste kan ik begrypen dat Konstschilders, die met diergelyke denkbeelden zwanger gaan, geen grooten last daar van hebben, veel min bezorgt hoeven te wezen dat hun d'indruxselen zullen ontschieten, aangezien dat hunne voorwerpen van dien aard zyn, dat, daar men ze eens geplaatst heeft, zy daar stil blyven staan. Egter hebben velen met het schilderen van beuzelingen hun voordeel bejaagt. 't Mag my nog heugen dat de Konststchilder *Gerard Dou*, boven zyn bedongen loon, voor het schilderen van min dan 25 wormgaatjes in een oud Spinnewiel 25 guldens kreeg. Wat zal ik hier van zeggen? Als myn Meester *S.v. Hoogstraten* aan 't Keizerlyke Hof was, was 'er ook een die zyn werk maakte van kleine poutretjes in waterverf te schilderen, die hy zoo bevallig voor de Hofdames, met schoone koleurtjes wist op te pronken, dat zy 'er op verzot waren. *Hoogstraten* die vryborstig genoeg was, vreef dien Schilderbaas, (wanneer hy eens met hem alleen was) onder de neus: *Dat al 't geen hy maakte geen Konst mogt genoemt worden.* Die daar op tot antwoord kreeg, na dat hy een hand vol goud uit zyn beurs genaald hem liet zien. *Mag dat geen Konst genoemt worden, daar zulks van komt?* Wat zal ik anders zeggen, als dat het hedendaags nog beurt, dat menschen zig aan beuzelingen, die niet om 't lyf hebben, en styve nettigheid zig vergapen; en Konstwerken die groots van vindin-

ge, vast geteekend, en wakker gepenceelt zyn, over 't hoofd zien?

Wy hadden van onzen BAKHUIZEN gezeit: dat hy de natuur wonder wel wist na te bootsen, en vervolgen; Dat zulks ook de Reden is geweest, waarom zyn Konst aan de meeste Hoven gewild was.

In den jare 1665, lieten hem de Heeren Borgermgesteren van Amsterdam een grootstuk schilderen, vol gewoel van allerley Scheepen, en Jachten en hun Koopstad in 't verschiet, waar voor zy hem gaven 1300 gulden, en nog een vereering of geschenk daar en boven. Dit stuk diende tot een present aan den Koning van Vrankryk Lodewyk den XIV, die 'er groot genoeg in nam, en het in de *Louvre*, by meer fraije penceelkonst liet plaatsen. De Groot-Hertog van Toskane, de Koning van Pruissen, de Keurvorst van Saxen, en verscheiden Duitsche Prinsen, hebben niet alleen van zyne Konstwerken gekogt, maar hem ook in eigen persoon komen bezoeken tot Amsterdam, om zelf keur te doen uit het geene hy gemaakt had. Gelyk hy ook de eer gehad heeft, dat de groote *Czaar* van Moskovien, hem niet alleen (terwyl hy eenigen tyd alhier zyn verblyf nam) heeft komen bezoeken, maar ook begeerde dat onze BAKHUIZEN in zyn by zyn verscheiden slag van Scheepen voor hem afteekende, en zyn Majesteit teekende op de zelve tyden (als inzonderheid geneigt om de Scheepsbouwkonst in den gront te leeren verstaan) meê eenige op papier. Op zyne Scheepsbouwkunde, en op de agting, die buitenlandsche Konstbeminnaars voor zyn Penceelwerk hebben, zinspeelt de puikdichter D. van Hoogstraten in dit volgende vaers, daar hy tot zyn lof dus spreekt:

ô Konstjuweel van Amsterdam!
ô Eer, ô luister van uw' stam!
De late nazaat zal u kennen,
Zoo lang alom penceel en pennen
In waarde zyn en hoog geacht;
Zoo lang de Scheepvaart blyft in kracht;
De Scheepsbouw, hoog in top getrokken,
'T gezicht der kenners kan verlokken.
Dan streeft uw Schepeschildery
Alle and're konstenaars voorby,
En praalt in 't oog der Amstelaren,
Die dankbaar uwen naam bewaren;
Uw' naam, niet hier alleen verbreit,
Maar door alle oorden uitgespreit,
Tot in de Vorstelyke Hoven,
Die 't werk van uwe handen loven.
Dan helpt gy Dichteren aan stof,
Om uit te weiden in uw' lof.
Dan nooptge Apollen en Apellen,
Om u een eeuwige eer te spellen.
De Schilderkonst en Poëzy,
In onderlinge maatsehappy
Getreên, vereeren u met kranssen,
En heffen u aan 's hemels transsen,
Daar uwe pen, zoo onbevlekt,
Zoo net, zoo eêl, het al voltrekt.

De yver tot de Konst bleef hem tot het einde van zyn levenstyd by: alhoewel hy toen inzonderheid veelyds met den steen, of het graveel geplaagt was, dat hy voor een bode hield die hem zyn aftogt kwam voorspellen; waarom hy zig ook by tyds tot die groote reis zoodanig gereed maakte, en getroost vervaardigde, dat de minste schrik en veran-

deringe, toen de ure naderde om te moeten van hier vertrekken, in hem (dus word 'er getuigt) niet kon bespeurt worden. Hy overleed in 't jaar 1709, op den 7 van Slagtmaand, oud zynde 78 jaren.

Zoo men alle de Konstwerken, die hy gemaakt heeft, eens by malkander zag, men zou zig moeten verwonderen over 's mans vlyt: en nog te meer als men daar by bedenkt; hoe veel tyd hy nog heeft moeten besteden tot het onderwys in de Schryf konst, daar hy wiskonstige gronden of vaste leidingen toe uitgevonden had; en die hy aan verscheiden voornamen Koopluiden kinderen (alzo hy daar in beroemt was) geleerd heeft; nevens een menigte uitgevoerde teekeningen, en geëtste platen. Waar uit men besluiten moet dat hy naauw een uur van zyn tyd ledig heeft laten doorslippen; een yver daar de Zeededichter Jer. de Dekker heel leerzaam en nadrukkelyk in dit volgende Vaersje op zinspeelt:

*Laat het kostelykst van al
U niet roekeloos ontslippen;
Dat 's de Tyd, die snel gaat glippen:
Nimmer hy weerkeeren zal.
Och! hoe weinig is 't getal,
Dat zyn uren meet hy stippen!*

Een zaak die zeldzaam is, en waar van ik geen ander voorbeeld weet, staat my nog te melden. Gelyk men toe Amsterdam voor gebruik heeft, dat men de gene welke de overleden ter begravinge verzelt hebben, met een glas Wyn beschenkt, en dat door de naastbestaanden verzorgt word: zoo had hy daar omtrent die zorg en bestellinge

op zig genomen. Want hy had den Wyn tot zyn Begraaffenis noodig zelf by zyn Wynkooper gaan uitproeven, en den zelven verzegeld doen wegleggen. Men vond ook na zyn Dood een zakje met geld, en daar in zoo veel guldens, als hy jaren oud was, afgepasst voor de genen die hem ter aarde zoude dragen, neven een geschreve lyst van de namen der Konstschilders die hy daar toe uit de Bende uitgekeurt had; met belasting van het zelve t' samen te verteeren.

Hier benevens, om aan te toonen dat hem de konstlust tot den avond van zyn leven is bygebleven, ontbrak nog te zeggen, dat hy plaatwerk onder den Tytel van den Ystroom, en Zeegezigten enz. in het 71 jaar zynes ouderdoms geëetst heeft. Hy had ook altyd een zonderlinge geneigtheid tot de Dichtkonst, en dus vriendschap gehouden met de geagiste Dichteren van zynen tyd, inzonderheid met de Heeren Francius, Broukhuizen, Antonides vander Goes, en D. van Hoogstraten. Onder verscheiden Gedichten op hem en zyne beroemde Konst gemaakt word het Latynsche gedicht van J. Broukhuizen boven alle geprezen, waar van de zin door gemelden Hoogstraten vertaald hier op uitkomt:

*E O O L , van niemand na te volgen,
 Wanneer gy woedende en verbolgen
 Het nat der zee ten hemel smyt,
 Daar alles beeft en kermt en kryt,
 En 't yslyk onweêr aangestoven
 Roert alles van den grond naar boven,
 En loeit met weêrlicht, stoot op stoot,
 En bulderenden donderkloot;
 Of streelt d' oplopendheid der baren,*

*En al den hemel op doet klaren,
 En stiert de schepen aan de ree;
 O stomme dichter van de zee,
 Wat zal ik eerst in top verheffen?
 Uw arbeid, die dit net kon treffen,
 Of uw weêrgadeloos verstand?
 Als gy 't penceel neemt in de hand,
 En maald de holle zee naar 't leven,
 Begint Leanders hart te beven,
 Daar vast het minnen hem berout.
 Ulisses schrikt voor 't woeste zout.
 Het oog aan d'andre kant vaart spelen,
 En ziet den harder vrolyk quelen,
 Al leggende op den oever neêr,
 By 't ruischen van 't Ionisch meer.
 Wie heeft u deze konst gegeven,
 BAKHUIZEN, om zoo hoog te streven?
 Wat meester voerde u zoo ver heen?
 Dat was geen menschenwerk. o Neen.
 Maar gy hebt dit geschenk genoten
 Van Venus zelve, uit zee gesproten.*

Zyn Beeltenis hebben wy geplaatst in de Plaat I boven aan, het Lystcieraad met een Scheepskroon gedekt, en onder aan een schryfpen vertoont.

[Tussenstuk]

Wy hebben reeds een deel wakkere mannen in de Konst ten Toneel gevoert, en zulke die uit een konstkundig begryp, de voornaamste zaken in hunne konstwerken hebben doen spreken, als ook hun meeste Konst en vlyt daar op toegeleid om de byvoegselen naar de rede welstandig in te vlegten, geprezen, en tot voorbeelden (om dit loflyk spoor te volgen) de Schilderjeugt voorgedragen. Thans

t.o. 244

lust het ons sommige gebreken, daar omtrent begaan, om de zelve te vermyden, voor te stellen.

Philips Angels in zyn *Lof der Schilderkonst*, is van begryp dat een regtschappen Konstschilder ervarenheid en kennis van alle Historien hebben moet, om voor te komen alle misslagen, die uit gebrek van onkunde voortspruiten. *Onder vele* (zeit hy) *is my voorgekomen een stuk van een voornaam Schilder dien ik niet melde wil. Dezes toeleg was te verbeelden de Weduw van Sarepta met haar zoontje buiten de Stad hout sprokkelende, alwaar de Propheet Ely haar ontmoet: daar van gy lezen kond 1 Kon. 17. Omtrent deze Historie word vereischt een brandige drooge Lucht, dorre Velden en zwart verzengde Boomen, dewelke om de droogte die een gantsch jaar agter een duurde, hun jonggroen verlooren hadden: maar in plaats van dit in agt te nemen, had hy de lucht vol nevels en wolken en stormwind verbeeld. Dit laatste had hy willen uitdrukken door een Korenmolen dien hy op de Stadswal geplaatst had, gezwigt aan de vier einden van de wieken: daar beneven had hy de weiden verzien met een menigte Vee, en de Boomen zoo groen verbeeld als in 't prilste van en de May. Wel aangemerkt van onzen Schryver, ten bewys dat de Konstschilder voor af de Historische beschryving niet eens zal hebben gelezen, ten minsten geen agt gegeven op dit zeggen van den Propheet: zoo waaragtig als de Heer de God Israëls leeft, voor wiens aangezicht ik sta, indien 'er Dou of Regen op 't land vallen zal, enz.*

Hoe dat ook die Konstschilder die *Windmolen* in 't hoofd gekomen is (op die wys als zy thans in gebruik zyn) weet ik niet: aangezien die daar even zoo ontydig te pas gebracht is, als de *Pekelharing* in een stuk van *Jan Steen*, daar hy de *Fabel* van

Mitra, uit *Naso* verbeeld; daar dat gebruik van Haring en anderen Vis in te zouten, pas 300 jaren geleden uitgevonden is door eenen *Willem Beukelsen* van Biervliet. Zie *Batavia Illustrata* pag. 365.

Diergelyke misslagen van Schilders, nog in leven willen wy niet op de kaak zetten. Dog wie oulings den Duivel, daar hy den Heere Christus in de Woestyn door verzoekingen aan boort klampt, met een Monnikskap verbeeld heeft, is onder de Konstoeffenaars, en Printbeminnaars bekend, als ook dat groote meesters gekapte broeders by het Kruis van Christus en de Hemelvaart van Maria hebben geplaatst; dat even zoo veel te pas komt als of men Jonas den Boetprediker onder den boom der Niniviten verbeelde met een bes en mantel als thans by zulke luiden in gebruik is. Dog datmen gekapte broeders by de Hemelvaart van Maria heeft verbeeld, vind nog eenigzints versooning, als men bedenkt dat zulke tafereelen voor de Geestelyken gemaakt zyn, die het ligt dus hebben gewilt, en dat zulke luiden die gewoon zyn alleen te praten, geen tegenspraak dulden willen.

De groote *Paulo Veronees* heeft meermalen de beelden, in oudtydsche Historien, naar de *Moden* van zyn tyd gekleed. Dus doet hy ze ook met geleibande kasjakken, gepikeerde broeken, en Spaansche kragen aanzitten, daar hy de Bruiloft te Kana in Galilea verbeeld. Dat ook zoo min te pas komt, als 't geen Pater Abraham in zyn Boekje van de *Ambagten* van een Schilder uit Oostenryk verteld, die de opwekking van Lazarus had verbeeld, en daar by een Doodbaar, waar op een gekruist Christus beeldje lag, en nevens het zelve twee brandende kaarsen, met een wywatervat.

My gedenk ook een stuk van den grooten

REMBRANT gezien te hebben, verbeeldende daar Martha aan Christus klagtig valt, dat Maria zig der huiszorge ontrekt en die alleen op haar laat aankomen. Hier zat Martha afgebeeld, koeken te bakken onder den schoorsteen, op de wyze als men hier te land gewoon is, in een Luikse yzere pan, in een tyd eer Luik eens Luik genaamt was.

Al zulke misslagen ontspruiten uit gebrek van History- en oudheidkunde.

Maar in deze wyze van berisping schynt my F. Junius, (menigwerf van my om zyn verstandig oordeel geprezen) versterkt met spreuken uit Horatius en anderen, tegen te streven, in zyn 3 Boek pag. 331, daar hy dus zegt: *Ten is myn meening gantsch niet dat men naar de opperste volmaaktheid, tot de alderminste deelen in de voorgestelde tafereelen zoekende, elk ding door een vieze en knibbelige korzelheid aan het spitszinnig ste begryp der Konstregelen zal toetsen; want men de overvliegende verstanden van groote meesters wat toe geven moet, wel verstaande dat men in kleine misgrepen beleefdelyk slap zy, zonder in grove en onduldeyke gebreken de zelve door de vingeren te zien. Het schynt in der waarheid of men zig boven andere menschen wilde stellen: of ten minsten niet gedagten dat wy meê menschen zyn die dolen kunnen, als men gants geen fouten in anderen wil verschoonen.*

Maar Junius, dit raakt my niet. 'T is ook myn meening niet alles aan het spitsvinnigste begryp der Konstregelen te toetsen, en voorts alles te wraken, en te berispen wat daar tegens aanloopt, wel wetende dat groote meesters wel eens misslagen begaan. *De groote Homeer pleeg somwyle wel eens te sluimeren* zegt Horatius, met wiens konstigen

vertaler Andr. Pels, ik van de Schilderkunst zoo spreek, als hy van de Dichtkunst:

*Niet dat ik een gedigt juist zoo volmaakt begeer,
 Dat ik geen misslag in den Dichter zou verschoonen,
 In 't Luitslaan geeft somtyds een' snaar wel and're toonen,
 Als hart, en hand begeert; men grypt by avontuur,
 Al denkt men in B mol te grypen, in B duur.
 Ook treft de pyl niet steeds, daar oog, en boog op mikken.
 Dus weet ik eene vlek, of twee wel in te schikken,
 Die uit verzuimenis, of 's menschen zwakheid spruit;
 Steekt maar het grootste deel des werks voortreflyk uit.*

De Konst is lang, en ons leven kort zeide Hippokraat. En Vondelzeit in opzigt van de Dichtkunst: *men klimt al hygende en zweetende, van langerhand, de steilte van Parnas op.* Deze spreuken geven te kennen, dat de Konsten langzamerhand bekomen worden, en de loop van ons leven te kort is, om tot de volmaaktheid van de Konst (die eenen langen omweg heeft) te geraken, de meesten zinken ter halver wegen zynde in 't graf, de minsten bereiken het topeinde: ja wat zegge ik, niemand heeft het zelve ooit bereikt, of de Konst in haar volkomenheid bezeeten. Zommigen zyn wel tot verwonderinge daar in gevordert; maar niemand heeft daarin ooit onberispelyk volmaakt geweest, en, geloof my, 't zal ook nooit gebeuren, dat ymant bevonden zal worden volmaakt in allen deelen van de Konst. Rafael, wiens penceelkunst als Goddelyk word geëerd, heeft meê zyne gebreken, dog zoo veel minder, dan hy meerder word geroemt. Waarom hy als nog den roem houd, dat hy is de

Prins der Schilders. Over zulks zal zig niemand belgen dat ik somwyl eens de gebreken ingeslopen in 't werk van wakkere mannen aanwyze; aangezien de zelve strekken tot bakenvieren; om zelf de onbekende klippen van gebreken, daar de konstroem schipbreuk door lyd, zorgvuldig te myden.

Ik wil my zelve zoo min verschoonen, als anderen berispen, want heb anderen op 't spoor volgende dikwils meê gedooit. 'T is ook myn meening niet, niemand te achten voor een groot meester in de Konst, ten zy hy van alle feilen vry is. 'T kan niet wezen. Immers wy hebben als nog geen voorbeeld dat ymant zoo veer in de Konst gevordert is, dat men van zyn werken zeggen kan datze volmaakt zyn; want wy zyn alle menschen die de gebreken onderworpen zyn, en by gevolge de berispinge. Derft ymant te voorschyn komen, die buiten verwaantheid zeggen kan op vasten grond, en door zichtbare stalen betogen dat hy de Konst volmaakt verstaat, wy zullen hem onder den lommet dier blinkende eerekroon, met de gantsche Konstschool roem offeren.

Tot meerder verschooning moeten wy ook zeggen dat wy met een goed hart van onze grootste Konstschilders zeggen, het geen Pels van de beroemste Dichters:

En 't moeit me in 't hart, als Hoofd, of Vondel somtyds missen.

De gebreken of misgrepen staan onder de berisping even als de Scholieren onder dien welke hun onderwyst; en dus is noodig dat de fouten aangewezen worden, om de zelve te verbeteren, of na-

derhand te myden. Of waar het beter, dat wy uit schroom van de beenderen der overledenen te ontrusten, de leerbegerige Jeugt, de werken der berugte meesters blindeling voor Orakelen in de vuist stopten, en lieten hun het pryslykste teffens met het gebrekkelyke maar dommelings volgen? zoo was 'er nooit geen verbetering in de Konst te wagten.

Daar zyn gebreken die uit gebrek van Konstkunde ontstaan: daar zyn 'er die by vergissing of verhaasting insluipen: weer andere die uit gebrek van verstand spruiten. De tweede soort zyn door opmerking ligt te verhoeden. De eerste hebben wat meerder werk aan, dewyl men om daar toe te geraken den Konstberg met vlyt en arbeid wat hooger moet opklauteren. Maar de laatste zyn de gebreken die voortkomen uit gebrek van verstand, deze zyn ongeneeslyk; want gelyk de onwetende zig zelven niet kennen, zoo hebben zy ook geen drift om te zoeken 't geen hun ontbreekt. *Hier van daan komt het (zeit Gratiaan) dat, hoewel de hemelspraken zoo zeltzaam zyn, men haar niet meer van nooden heeft; aangezien niemant haar komt vragen.*

Ik wil als het spreekwoord zegt: *Niet hard Kinders wezen.* De gebreken, die ik thans berisp, behooren niet zoo zeer tot het zakelyke van de Konst, als wel tot de byvoegselen: anders zou ik een scherpgetande roskam gebruiken, daar ik deze met een zagte onderwyzing zal laten doorgaan.

Immers zal yder, by wien de reden is gehuisvest, myn doen pryzen, inzonderheid wanneer hy een regt begryp van het nut dat uit dusdanige berispingen geboren word kent. Let maar eens

met aandacht op het zeggen van den grooten Leonard da Vinci.

'T is met de Schilderkunst, zegt hy, niet gelegen als met de Musykkunst, dewelke sterft en te onder gaat, op den zelve oogenblik alsze geboren word, en by gevolg verdwynen de faalgrepen ook met haar te gelyk; maar de fouten in de Teeken- en Schilderkunst begaan blyven lang tot ontdekking van des meesters onverstant in 't leven overig.

Meergemelde Philip Angels, na dat hy den inhoud van een Tafereel door JAN LIEVENS geschildert, om des zelfs geestige vindingen, en byvoegselen byzonder geroemt heeft, en gezeit dat zulke ongemeene eigentlykheden geoorloft zyn, en ten hoogsten prysselyk wanneer een Schilder die betragt, zoo vervolgt hy dus: *Ook heeft deze geest zyn wonderbare nagedagten te kennen gegeven in de Historien van Bathseba uit te beelden, waar van wy lezen 2 Sam. 11. Dat David, na dat hy Bathseba van zyn dack zig had zien wasschen, hy straks boden zond om haar te halen, en geen omstandigheden meer. Zoo heeft deze wydvermaarde geest tot vercieringe van zyn werk, treffelyke na gedagten gehad: Eerstelyk dat ongetwyffelt deze bode zal geweest zyn, een oude Koppelaresse die tot zulks in 't gemeen worden gebruikt, en die boodschap niet alleen met den mond, maar ook door een brief zal hebben te kennen gegeven. Waar in hy wederom zyn zoete bedenkingen die hy hier over heeft gehad te kennen geeft, door dien hy een blos van eerbare schaamte op de wangen van Bathseba doet ontsteken op 't lezen van dien Minnebrief. Vorders had hy boven in de lucht Cupido afgemaalt, niet met een stale flits, maar met een vlammende pyl waar van een dunne rook opging, waar door men zyn poesle leden zag we-*

melen, mikkende op die naakte schoonheid om haar boezem tot wedermin te ontsteken.

Deze byvoegselen zyn geestig genoeg bedagt, en drukken de wyze, of den middelyken toeleg van een Geilaard om tot zyn oogwit te geraken duidelyk genoeg uit, door een Koppelaars, als ook door 't Zinnebeeld van de gewiekte Liefde den brand der hardstochten.

Onze schryver pryst zulks, en hangt 'er zyn zegel aan; dog die vriend *slaat den bal* (als het spreekwoord zeit) *mis*; in opzigt dat het een Bybelsche Historie is, waar omtrent den Schilders zoo veel vryheid niet word toegestaan, als wel in waereldze Historien, en Fabelen. Buiten dat is 'er geen voetspoor, om te kunnen besluiten dat Koning *David*, door een oude Koppelaarster zyn brandende geneigtheid aan *Bathseba* zou te kennen gegeven hebben; aangezien het dan in haar keur gestaan zoude hebben, of zy zulks doen, of niet doen wilde. 't Stryd ook met de grootheid der Vorsten, de gemeene wegen te gaan, die gebieden maar, en het geschiet: boven dien is niet denkelyk dat de Koning het oogwit van zyn zending aan eenigen Hofbode, veel min aan een oud wyf (die alles wel zwygen kunnen dat zy niet weten) zoude hebben ontdekt. Ook willen wy ten beste van dat gezalfde Hoofd denken, dat 'er in opzigt van die zaak zoo veel tusschentyd niet verlopen is, als anders zou geweest hebben: maar dat hy haar straks heeft doen halen, en zy hem van na by zoo wel bevallende als van veere, hy in die hitte van zyn drift door overyling zig vergrepen heeft tegens de Goddelyke wet. De byvoegsels zyn een nootwendig cieraat, en dienen, om het voorname, of hoofdstuk van een

Tafereel op te helderen, en begrypbaar te maken voor den aanschouwer. Want gelyk door 't wel plaats en der *kommaas* en *punten* de woorden tot het regt beduit der zaken bepaalt worden, zulks zoo haast men een boek leest weet en verstaat wat het beduit en zeggen wil dat men leest: zoo geven de zelve in tegendeel, door verzuim van agtgeving of onkunde niet regt geplaatst, niet alleen verduistering en verwarring in de zinduiding, maar maken zelf de zaken heel verkeerd en onbevattelyk, zoo dat wy niet weten wat wy daar van zullen maken, of ramen kunnen wat de Schryver daar meê voor heeft. By voorbeeld, ik lees naar waarheid en in een goeden zin: *De meeste Menschen deugen niet, goed is God*. Zoo nu de (,) alleen niet wel geplaatst, in steê van agter *niet*, agter *deugen* staat, zoo is het niet alleen tegens de waarheid, maar godslasterlyk gezeit. En weet ik niet wat ik denken zal van 't geen ik lees. Dus is het ook in opzigt van de Konst met de byvoegselen gelegen, zoo die niet tot de zaak passen, of wel ingevoegt zyn.

Nog eens. De byvoegsels zyn een nootwendige verciering, als de zelve eigen zyn aan het verbeelde. Gelyk het kantschrift dient, om de zaaklykheden in den text gesteld met den eersten opslag te weten, of de zelve op te helderen: overzulks dienen de cieraaden of byvoegselen om het verbeelde te eerder, en straks te kennen, in steê van 't zelve door 't byvoegsel te verduisteren, als wy in 't laatste voorbeeld gezien hebben.

Alle, welke de spreuk: *Een Schip op 't Zand, is een baken in Zee*, te regt kennen, zullen onze berisping niet laken, maar pryzen; bespeurende dat onze Redenvoering de Schilderjeugt hier door

ten loots verstrekt, om dusdanige klippen zorgvuldig te vermyden.

De oude wyzen hebben een opmerkelyke zinspreuk ingevoert die zegt: *'T is beter een zaak niet te doen, dan kwalyk te doen.* En hier op ziet dit volgende verhaal. Myn Meester *Sam. van Hoogstraten* had voor gewoonte, dat hy zyne Leerlingen wekelyks, in hun buitentyd een schets van eenig Historisch geval (waar toe hy ons het voorwerp aan de hand gaf) deed maken. 'T gebeurde dat ik een werkelyke schets, over een Schriftuurlyk voorwerp gemaakt, aan hem vertoonde, daar by ik tot vulling van het werk eenige omstandigheid tot cieraad verzonnen had, meenende daar door my wel degelyk te hebben uitgeslooft; maar myn broek was zoo nieuw niet als ik my wel verbeelde: want hy ten eersten (wyzende op dat byvoegsel) vraagde, *wat wil dat zeggen?* Ik antwoorde, *'k heb dat kwanzuis zoo gemaakt:* waar op hy tot my zeide, *men moet geen kwanzuizen maken; maar van alles dat men maakt reden geven, waarom men het gemaakt heeft, of anders niet maken.* Dus kreeg ik in plaats van *Bon*, een meesterlyke schram.

Even de zelve grondles geest meergemelde Pels ook aan de Toneeldichters in zyn *Gebruik en Misbruik des Toneels* op pag. 47. dat wy op de Schilders toepassen 't geen wy voortaan zullen doen, daar het te pas komt in steê van op 't einde onzes Boeks, gelyk wy belooft hebben. Hy zegt:

*'t Zy ver dan, dat ik geen cieraden zou begeeren;
'k Bemin die, maar voor al bemin ik, door de gunst
Door Zanggodinnen, stof, en schikking na de Kunst.*

Voor 't overig, indien ze 'er voegen, kuntge u dienen
 Van Kleed'ren, van Toneel, Vliegwerken, en Machienen
 Op 't vreemdst, en kostlykst; maar ik raad u, zoo 't cieraat
 Zou stryden met de Konst, dat gy het agterlaat.

Om voort te gaan. Hoogstraten was een uitnemend bekwaam man om het wezentlyke van de Konst zyne Leerlingen in te prenten; maar gedoogde gantsch geen de minste vryheid, die afweek van de vaste regelen der Konst. Gebeurde 't dat d'een of ander tegens den text der Historie voordagtelyk iets daar by invoegde, wanende zyn vernuft daar door te doen blyken, kreeg die straks tot een les: *Dat men zig altyd moest bevlytigen om waarheden te vertoonen; of dat men anders de valsche Denkbeelden hielp styven, en voortplanten.* Hy zag op iets waar in zy *Rembrant* en *Laires* hadden naargevolgt. En wilje weten wat Lezer, 't was de verbeelding van de Paradysslang, welk de eerst gemelde tegens de letter van den text aan in een print verbeeld had, van stal, als de vercierde Draken in de *Metamorphosis* van *Ovidius*: de tweede door een wanschepsel met een Vrouwenaangezicht. Wat Reden *Laires* daar voor mogt gehad hebben, ontschuldigt niet; ja my verwonderd dat zulk een groot licht in de Konst zulk een breuk voordagtelyk tegen de letter begaan heeft; immers meer als over *Rembrant*, van wien bekend is, dat hy zig naar geen regelen van de Konst (hoe algemeen goed gekeurt) verbond, maar eigen zinlykheid voor zyn regel hield; waarom de brave Dichter *Andr. Pels*, in zyn *Toneelwetten*, van hem zegt:

*Wat is 't een schade voor de Konst, dat zig zoo braaf
 Een hand, niet beter van haar ingestorte gaaf
 Bedient heeft! wie had hem voor by gestreeft in 't schild'ren?
 Maar ach! hoe eed'ler geest, hoe meer hy zal verwild'ren,
 Als hy zig aan geen Wet, of snoer van Regelsbind;
 Maar alles uit zig zelf te weten onderwind.*

Die geen beproefde leiding volgen wil kan ligt dolen; en die door een styfnekkige verwaantheid de zelve veragt, raakt nooit tot volkomenheid. Daarom heeft Gratiaan, (hier wel ter snee) gezeit: *sommigen zouden wys werden, indien zy dat niet geloofden te zyn*. Dus wil ik de schilderjeugt toespreken met de woorden van den Prediker daar hy zeit: *Indien gy het oor leent gy zult leeringen ontfangen, en indien gy vermaak neemt in toehooren, zoo zult gy wys werden*.

Al wie toeleg maakt tot het verbeelden van Historien doet best zulke te verkiezen, die hy oordeelt dat elk die wat belezen is straks kan kennen, en met den eersten opslag zien wat zy verbeelden, zonder dat men angstig daar na ramen moet, of de aanschouwer der Tafereelen lang in den dut gehouden word: het geen in opzigt van zulke alleen veroorzaakt word, wanneer zy in de duidelyke kenteekenen vermenging of verandering maken, en dus oorzaak tot duisterheid geeven. By voorbeeld: Ik zie een troep menschen met eenige huisdieren als vlugtende verbeeld, wat zal ik daar van maken: of waar op toepassen? maar zie ik verbeeld een troep yzersmeden, welke nevens een deel Hanen ter Stads poort uitgedreven worden, straks

zal my op het zien van 't zelve in gedagten komen dat de Sybariten een volk tot alle weelden en luiheid overgegeven, de Hanen nevens de Smeden ter Stad uitdreven; om in hunne wellustigen slaap niet ontrust of gestoord te werden, en nevens my allen, die Pet. Francius *Lofreden van den Haan* gelezen hebben. Even dus, wanneer men een Grieksche oeffenschool verbeeld ziet, en daar inkomen een man met een geplukten Haan, zal elk die het klugtig levensspel van Diogenes gelezen heeft, straks zien dat die man den Haan Diogenes verbeeld, die daar door de redenvoering van Plato beschimpte.

Het zy dan dat de Historien, die men verkiest om te verbeelden, hare eigen kennelyke teekenen en byvoegselen met zig brengen, het zy men die van elders daar by toevoegt; zy moeten altyd eigen zyn aan de zaak, gelyk de Heer Ger. van Loon hier van heel verstandig in zyne *Inleiding tot de Penningkunde* dus zegt: *Dat 'er niets tot bycieraden moet geplaatst worden, dan 't geen op het bedoelde oogwit zyne betrekking heeft, en aan het zelve eigen is. Even gelyk op het Toneel geen Persoonagien worden geleden, welke niet tot het ten einde brengen van het spel wezentlyk mede werken; en word dat Toneelspel voor het volmaakste in dat deel gehouden, daar alleen zoodanige Persoonagien worden ten Toneel gevoert, die alle mede haar wezentlyk belang hebben, in het ontknoopen van de vertoonde zaak; en dus zyn alle byvoegselen welke in plaats van luister by te zetten, de eenvoudige grootsheid, en 't wezentlyke komen te verdooven &c. p. 101. eindelyk, De bycieraden moeten de hoofdpersoonadien zoo kennelyk maken, dat men niet genoot zaakt is daar boven te schryven, dit is die, &c.*

Even gelyk de kladschilder *van den Brande* deed van wien de Brabanders nog opzingen:

*Miester Guiliam van den Brande,
Groit van persoin, mair klain van verstande,
Schilderde op een en den zelven stond,
Eenen 'aas en 'aazene wind 'ond;
En om te toinen dat 'y was eenen baaze,
Schreef 'y dair boiven, dit is den 'onte, en dit is den 'aaze.*

Meer voorbeelden van dien aard zouden wy kunnen bybrengen, zoo wy de langheid van onze redenvoeringen niet vermyden wilden. Die opmerkende is zal aan de stalen wel kunnen zien van wat aart dat het weefzel zou zyn.

[Benjamin Blok]

Nu krygt zyn beurt BENJAMIN BLOK geboren te Lubek 1631. Hy was de Zoon van *Daniel Blok*, waar van wy op 't jaar 1580 vermeld hebben. De reden die wy daar toe hadden, te weten om dat des zelfs Vader in 't Stigt Utrecht geboren was, eischt ook dat we den Zoon gedenken, te meer wyl de zelve als een andere Eneas zyn Vader en Moeder uit den brand, door het woeste Krygsvolk gestigt te **Schwerin**, gered had.

Daniel Blok door dien brand 't effens van alles wat hy bezat berooft, liet in zyn armoede 4 Zonen na, waar van 'er 3 hun toevlugt tot de Konst namen te weten Emanuel, Adolf, en onze BENJAMIN.

Het schynt my toe dat Frederik Adolf Hertog van Mekelenburg medelydig over dit ongeval, het huisgezin dienst gedaan, en onzen BENJA -

MIN onder zyn opzigt of bezorginge genomen heeft.

Het eerste proefstuk van zyn Konst en vernuft dat hy maakte was het portret van den Hertog, ten voeten uit met de pen, waar over yder die het zag zig verwonderde. Dit was in 't jaar 1647 en kort daar aan schilderde hy met levendige koleuren het gantsche Hofgezin van Saxen. Daar na heeft hy in Hongaryen voor den Graaf Franciscus verscheiden Tafereelen en Altaarstukken geschildert, welke byzonder geroemt worden.

In den jare 1659 is hy met voorschryven van gemelden graaf naar Italiën gereist, waar door hy toegang kreeg tot de beste Konstkabinetten. Na dat hy nu te Venetien, Florencen, en Romen eenige jaren had in de Konstoeffening doorgebracht, en vele voorname luiden, onder anderen ook de Beeltenis van den berugten *Pater Athanasius Kircherus* geschildert had, is hy wedergekeert in Duitschland, en trouwde 1664 met *Anna Katrina* Dochter van den vermaarden *Johannes Tomas Fischer* van Norenburg.

[Anna Katrina]

Deze ANNA KATRINA stak uit in 't schilderen van Bloemen zoo in Oly- als Waterverf, en had voor haar trouwen altyd haar werk gemaakt van de Vorstin met hare Dochters daar in te onderwyzen.

Sandrart getuigt: dat hy 't geluk gehad heeft dat zy tweemaal van hem geschildert is geweest: en, dat zy wanneer hy zyn Boek van de Schilders schreef, nog in leven was.

[Kristoffel Pierson]

De steile konstberg, die velen zoo zwaar in 't beklimmen valt dat hun het zweet uitbreekt eer zy ter halver wegen zyn (*per aspera ad ardua*,

Langs steilten klimt men naar boven) heeft weer anderen ligt gevallen als blyken zal in de volgende levensbeschryving van KRISTOFFEL PIERSON geboren in 's Gravenhage den 19 van Bloeimaand 1631.

[Bartholemeus Meyburg]

Deze voortgesproten uit een geagt geslacht heeft zyne lentejaren zoo met het leeren van de Latynsche en Fransche talen, en Teekenkonst, als ook naderhand met het schryven op een Comptoir doorgebracht. Maar van jongs af tot de Schilderkonst geneigt, en door omgang met BARTHOLEMEUS MEYBURG, (die maar een jaar of drie ouder als hy, en na zyne jongheid een braaf Schilder was) aangespoort, nam besluit om tot de Schilderkonst over te gaan. Waarom hy zig dan op zyn 20 of 21ste jaar by gemelden MEYBURG begaf. En zig maar een jaar by hem geoeffent hebbende ondernam hy stoutmoedig Pourtretten en Historien te schilderen, nemende zyn woonplaats tot Schiedam. Dog zyn oude Meester en goed vriend spoorde hem in den jare 1653 aan om een reis met hem te doen naar Duitschland, gelyk geschiede.

In het te rugreizen (het Zweedse Leger op dien tyd omtrent Bremerveurde leggende) maakten zy kennis met den Veldmarschalk Wrangel wiens beeltenis zy nevens meer andere Generaalspersoonen door hun Konstpenceel afmaalden, waar voor zy rykelyk beloond werden. Gemelden Veldmarschalk was daar meê zoo wel voldaan, dat hy hun op alle wyzen tragte te bewegen, om te trekken naar het Hof van de konstminnende Koningin

* Deze was te Mazelandsluis geboren, een braaf Pourtretien History Schilder. Hy heeft naderhand aan verscheiden Duitsche Hooven geschildert, en leefde nog in 't jaar 1661.

Christina; hun aanbiedende brieven van voorschryving om haar Hofschilder te worden; waar toe MEYBURG geen genegenheid had, en PIERSON daar toe niet kon besluiten, om dat hy ruim een half jaar te voren getrouwt was: dus zy dien roemrugtigen Veltheer voor zyne aangeboden gunst bedankten, beleeft hun afscheid namen, en hun reis naar Holland bevorderden.

Van Schiedam vertrok PIERSON in den jare 1654 met zyn huishouden naar Gouda, en heeft daar veel Pourtretten, en Historystukken zoo klein als groot met een stout penceel, en goeden welstand geschildert, welke zoo in die Stad als elders by Konstminners gevonden werden. Ziende ook dat het Jachttuig, Vogelkouwen, en Schietgeweer geschildert door *Leemans* toen in byzondere agting was en wel betaald werd, begon hy deze wyze van schilderen meê ter hand te nemen, 't geen hem zoo toeviel, dat nooit iemand hem daar in gelyk geweest is, als by de stukken in handen van vele Konstkenners blykt, die zoo natuurlyk geschildert zyn dat yder ding in 't byzonder schynt van den wand af te hangen, waar door menigte van menschen bedrogen zyn geworden.

Door hem zyn ook alle de glazen in de St. Jans Kerk tot Gouda, door de berugte *Crabetten* en anderen Konstig beschildert, in 't klein op perkament afgeteekent. Welke teekeningen onder de Heere Borgermeesteren berusten.

Van Gouda begaf hy zig wederom in 't jaar 1679 met ter woon tot Schiedam op 't verzoek van zyn tweede Vrouw, die daar woonagtig was en haar vrienden had. Hier bleef hy tot den jare 1691, wanneer hy zig voor de tweedemaal tot Gouda nederzette, daar hy tot het uiteinde

van zyn leven met veel lust en yver Penceel en Pen gevoert hebbende op den 11 van Oegstmaand 1714 is gestorven, oud zynde 83 jaren en 3 maanden min 8 dagen.

's Mans naam is door het maken en uitgeven van vele geestryke Gedichten, zoo wel als door zyn Schilderkonst, berugt.

Wy zouden zyn Beeltenis by zyne levensbeschryving geplaatst hebben, zoo zy ons niet te laat was toegezonden: dog de konstlievende Arn. van Halen heeft zig van de zelve bedient, en ze in zyn Kabinet onder de beeltenissen der Nederlandse Puikdichters geplaatst. Welk getal reeds tot over de hondert is aangegroeit.

De gryze bevinding heeft dikwerf doen zien dat het vernuft den Vrouwen, wanneer het zig tot eenig Konstwaerk zet, dat der mannen niet hoeft te wyken, waarom ook de Dichter van 't *Vrouwenlof*, (na dat hy eenige stalen daar van heeft aangewezen, zeit:

*Want Vrouwen zyn heel sneêg, begrypende en verstandig,
Gezwint van oordeel, en ook moedig en knaphandig
Om groote zaken, met een mannelyk bestaan
Snel uit te voeren, na 't wel wikken en beraân.*

[Rozee]

Om een voorbeeld aan te wyzen brengen wy Juffrouw ROZEE op 't Toneel onder de Schilderessen.

Deze geboren tot Leiden in 't jaar 1632, heeft, (ik weet niet door wat wyze van doen, of wat voor werktuigen zy daar toe gebruikt heeft) van allerhande koleur van uitgepluisde zyde op paneel we-

ten te verbeelden Landschappen, Bloemen, Gedierten, Pourtretten enz. zoodanig dat men in een weinig afstand niet anders kon zien dan dat de zelve dingen, met verf, door een welbedreven penceel geschildert waren.

Een van hare Kunstwerken, waar in een oude stam van een boom kwam, een spin in haar web, en voort een Landschap, werd voor 500 guldens verkogt, de stam was zoo natuurlyk met zyn schors, kwasten, en most bewassen, als ook de spin met haar fyne weefsel, naar 't leven afgebeeld, dat het werk elk tot verwondering strekte, te meer alzo men de wyze hoe het zelve gemaakt was, niet konde begrypen, waarom het gemeene volk van haar zeide: dat zy tooveren konde. *M. Carre* die verscheiden van hare Kunstwerken gezien heeft, zeit: *dat zy een pourtret gemaakt had, dat wel geleek, zynde de koleuren van 't naakt zoo zagt in een gedommelt en smeltende even of het met olyverf geschildert waar geweest.*

Een stuk van haar beste werk is by den Groot-Hertooge van Florencen, en andere elders, daar zy veel geld voor gekregen heeft.

Zy stierf ongetrouwt in 't jaar 1682, in den ouderdom van 50 jaren.

[Willem Schellinks]

Haar volgt de brave Amsterdamsche Konstschilder WILLEM SCHELLINKS. Deze wanneer hy de Konst meesterlyk verstond en tot reizen geneigt was, vond daar toe een schoone gelegenheid, wyl den Heere Jakob Thierry de Jonge een zugt bekroop om vreemde landen te bezien met wien hy tot gezelschap meê ging. Deze reis nam aanvang op den 14 van Hooimaand 1661 en duurde tot den 24 van Oegstmaand 1665. binnen welken tyd zy *Engeland, Vrankryk, Italien,*

Sicilien, Malta, Duitschland, Zwitserland enz. bezien hebben: *niet ter loops* als het spreekwoord zeit; maar met naauwe agtgeving op alles wat opmerkenswaardig is, zoo ten opzigt van de gelegenheid der plaatsen, als van de gewoonte der volken, oude gedenkteekenen, grafschriften, konstwerken enz. waar van SCHELLINKS niet alleen een naaukeurige aantekening gehouden heeft, maar zelf een menigte van afteekeningen van Steden, Kasteelen, Bergen, Schepen enz. naar 't leven gemaakt.

De teekeningen zyn verstrooit onder de liefhebbers maar de memorien zyn bewaart; want zynde hy van de reis weder tot Amsterdam gekomen zyn dezelve, met aanmerkingen van de beste Schryvers in drie boeken verzamelt, waar van thans meergemelde Arn. van Halen bezitter is. Wy deze geschreve boeken doorbladerende hebben hier en daar van 't geen wy oordeelden dat den Lezer zoude behagen (buiten 't geen de Konst raakt) een kort uittrekzel gemaakt.

Onze reizigers te Londen gekomen gingen eerst den *Towr* en alle de geweerkamers bezien, alwaar ook de harnassen en steek- en schietgeweer van verscheiden Koningen vertoont worden, daar SCHELLINKS zoo naauwe aantekening van gehouden heeft, dat hy de *Zwanshoeselyn* van Koning Henrik den VIII^{sten} die daar meê vertoont werd, en hoe alle Vrouwspersoonen gewoon zyn een spelt daar op te steken, en daar een weer van as te trekken, om de kittelagtige gedagtenis daar by te vernieuwen, heeft beschreven.

Wy volgen onzen reiziger tot de Beurs van Londen, daar hy een naamlyst op maakte van der Koningen en Koninginnen beelden die rond om in nissen staan, van den jare 1060 tot den jare 1660. Hy

merkt ook aan, wanneer de Beeltenissen van Karel den I^{sten} voor de tweedemaal werd opgezet; dat Olivier Kromwel het eerste beeld de handen had doen afsmyten, en boven het zelve met goude letteren schryven CAROLUS PRIMUS TIRANUS EST; en naderhand hetzelve geheel doen verbreken. Van daar quam hy tot *Westmunster* om de groote Hal, 't Hof van *Justitie* te zien, door Koning Eduard den tweeden gebouwt; die 19 jaren 7 maanden en 5 dagen geregeert hebbende stierf 1327. of zoo anderen willen door Richard den II^{den} die 1399 stierf, na dat hy 22 jaren 3 maanden en 14 dagen het ryk bestiert had. Voort zag hy ook de zitplaats van 't Hoogerhuis om de heerlyke tapytzeryen, waar meê de wanden bekleed zyn, en waar in alle de Zeeslagen onder de Koningin Elizabet en Eduard konstig afgebeeld zyn, neffens de beeltenissen der Zeeoversten, die in lysten ophangen, inzonderheid het konstig* geborduurde behangsel, agter de zitplaats des Konings te zien. Als ook de verscheiden Konstkamers met de keurlykste oude en nieuwydze Italiaansche en Nederlandsche penceelkonst behangen. Dus meld hy ook van een lange groote zaal rondom tegens den muur behangen met de pourtretten der Professoren, en af beeldzels der aloude Artsen, in de Universiteit te *Oxford*. Aanmerkelyk is de Beeltenis van

* Hier in staat in 't midden een Vrouwenbeeld verbeeldende de Lente zeer fraai en konstig van teekening en zwier, dit is met allerhande levende koleuren en goud en zilverdraad met de naald gewrocht, door de Koningin Maria Dochter van Jakob den V. Koning van Schotland en Moeder van Jakob den I. Koning van Engeland die na Elizabeth op den troon kwam, als zy op het Kasteel *Frodigua* gevangen zat.

Karel den I^{sten} zoo 't schynt konstig met de pen geteekent, maar van na by bezien, zyn de arceeringen en de omtrek van het wezen en de kant van de kraag, leesbare geschreven letteren, en kan men de Psalmen van David, en nog andere texten uit de H. Schrift daar uit lezen. Dus meld hy ook van eenige oude Konststukken die hy gezien heeft te Cambridge in St. Jans Collegie gestigt 1508 door Margareta, *Comtesse van Richemond* de Moeder van Koning Henrik den VII^{den}. Namentlyk haar beeltenis knielende voor een tafel daar een boek op leid. De beeltenissen van Johan Williams Bisschop van *Lincoln* en andere begunstigers van dit *Collegie* zyn 'er meer.

Van hier stappen wy met hun over in Vrankryk tot *St. Cloud* door menig konstig poutret der voorname Edelen van Vrankryk opgeciert. Van daar in 't Paleis van Lutzenburgh daar een menigte van konstige schilderyen, ook in verscheiden heerlyke stukken in de groote galery het leven en bedryf van Maria de Medicis, door Rubbens geschildert, te zien zyn, van welke wy in 't leven van Rubbens gemeld hebben, waarom wy den inhoud der zelve overslaan. Hier ontmoette hun de Konstschilder W. Valliant, waar van Jak. Thierry zyn poutret liet schilderen.

Te *Fontaine Bleau*, waar van onze schilder een breede beschryving doet, meld hy van een kamer met konstige kleene tafereelen met goude lysten, ook de beschilderde *Voliere* of 't Vogelhuis.

De groote zaal waar in konstig verbeeld staat de aankomst van Maria de *Medicis* tot *Marseillien*, nevens alle de Veltslagen of verwinningen van Koning Henrik den IV. De Hartengalery waar men in zeven groote vakken, gemelden Koning Henrik

konstig afgebeeld ziet, jagende een wild zwyn, of hart, of eenig ander wild na. In 't verschiet *Fontaine Bleau*, *St. Germain*, of eenig ander aangenaam gezigt, enz. *La Chambre Neufe*, in welke voor den schoorsteen *Madame Gabriele*, *Matres*, van Koning Henrik den IV, in de gedaante van Diana verbeeld, konstig afgeschildert staat.

Te *Florenzen* gedenkt hy de konstige Grieksche schilderyen in fresco op de muur van een galery in St. Marco, en nog een andere galery eer men in de Kerk komt door *Andrea del Sarto* geschildert. Ook meld hy van verscheiden zalen en kamers in het Paleis met heerlyke Konst van oude en nieuwe meesters, welke onschatbaar zyn.

Te *Siena* gedenkt hy aan de berugte Boekkamer in de Domkerk welker wanden konstig in fresco met beelden en Historien beschildert zyn, en met goud geciert.

1664 op den I van Grasmaand kwam hy te Rome daar hy van den braven Dichter Reynier Anslo verwelkomt werd; en op Palmzondag was hy in *Monte Cavallo*, daar hy de eer had van de pantoffel van Paus Alexander den VII te kussen, van wien hy ook een gewyden palmtak ontving. De Heer Hontom van Amsterdam was met hem. Hy meld in 't byzonder dat hy in de Kerk *Madonna della Scala*, of L.V. der Trappen een konstig stuk gezien heeft van Honthorst, zynde Kaarslicht, verbeeldende de onthoofding van Johannes, verscheiden van Rubbens, en boven 't hoog autaar een konstig stuk van *P. Cortone*.

Te *Napels* zynde gedenkt hy aan het overkostelyk Konstkabinet van *Caracciolo*, *Prior* van Malta, en aan het gewelf en de muuren van de Kerk *St. Severino* konstig in *Fresco* geschildert door *Bellisa-*

rius, die van de steigerung dood viel. Hy schryft vervolgens dat hy in het *Convent* der *Cathuizer* Monniken van St. Martyn een stervenden Christus heeft gezien door *Spanjolet* wonderlyk konstig en kragtig geschildert. In verscheiden vakken het lyden van Christus verbeeld door *Lucas Cansiagie* en *Cavallier Josepin*. Het welszel van *Lanfranco*. Tusschen het welszel en de *Kolommen* de Propheten door *Spanjolet*. Zeker ik moet van dezen zeggen, dat hy voor een der grootste meesters in de schilderkonst mag geagt werden: want ik een naakten Proteus van hem gezien heb te Londen in de Konstzaal des Hertogs van *Grafthon* zoo schoon en vast geteekent, en zoo natuurlyk en kragtig geschildert, dat 'er geen penceelwerken tegen konden ophalen. In 't gemelde Klooster was boven het hoogaltaar geschildert de geboorte van Christus door *Guido Reni*. In een der Kloosterzalen het laatste avondmaal van Christus, door *P. Veronees*, en weer in andere niet min konstige penceelwerken van *Michiel Angelo Caravagio*, van *Mico*, of *Dominicino*, en *Luca Jordaans*.

Met veel roem spreekt onze schilder ook van een groot altaarstuk in 6 perken afgedeelt door *Polydoor* geschildert in 't *Capuciner* Klooster te *Messina*.

Het menigvuldig getal van uitnemende Konstwerken van onzen reiziger op zyn daglyst geboekt als hy te *Rome* was, zullen wy voorby stappen, alzoo die van ons elders aangeroot zyn, en over zulks maar eenige byzonderheden aanmerken, namelyk dat hy van *Napels* naar *Rome*, reisde in 't gezelschap der Heeren *F. Kersseboom*, en *G. Sabé*, en de Konstschilders *N. Donkers* en *Alex. Petit*, en dat hy te Rome vond den Konstlievenden Heer *Beerestein* van Delft, *Jaques Valliant*, *vander*

Cabel, en *Rammelman*, met de welke verzeld hy de Kamer in de herberg, waar de Bentvogels gewoon zyn te komen, ging zien, daar de muuren in 't rond beteekent zyn met de pourtretten der Nederlandsche Konstschilders, als ook van andere gewesten: dog de beeltenissen der Francen waren op dien tyd uitgeveegt, of daar was schram over gegeven, zoo dat van de zelve niets te zien was.

Met dit zelve gezelschap verzelt heeft hy het Kasteel *St. Angelo* wezen bezien; en spreekt hy met grooten lof van verscheiden Konstzalen door *Peryn del Vago*, en *Daruel de Volterra* in *Fresco* geschildert. Den zelve dag zag hy de *Academie* van *St. Lucas*, zynde agter het *Capitool*, by *Campo Vaccino*, daar een menigte van boodseerzels, modellen en teekeningen ophing, door de Jonge Konstoeffenaars om stryd, of om de prys gemaakt. In deze zaal in 't rond behangen met de pourtretten der beroemste oude en nieuwtidsche meesters, is ook te zien het ware doodshoofd van *Rafaël d'Urbyn*, staande op een pedestal, met een Latynsch byschrift: waar van de zin aldus is:

*Dit is die RAFAEL. natuur begon te beven
Als overmant van hem, en stiet hem uit het leven.*

Naderhand ging hy met *R. Anslo* meergemeld, het berugte kabinet van *Pater Kircherus* te *Chiesa Novo* bezien vol van wondere en zeldsame Rariteiten.

Te *Malta* zynde heeft hy (geneigt zynde om alles na te sporen) de Ruynen, of overblyfselen van het oude *Melite*, op en dicht by het zelve op nieuws herbouwt, en *Malta* genaamt, gaan bezien en verscheiden afteekeningen daar van gemaakt, waar

van ik 'er twee heb gezien, waar van de verbeelding vreemd en geestig, en doet zig daar in zien 1. een uitgeholde rots als een portaal waar in (zoo men zeit) de Apostel Paulus na zyn schipbreuk zou geslapen hebben. Hier in werd in 't jaar 1624 een deurgang gevonden tot een onderaardsche Kapel, of eer een begraasplaats, want men in de zelve alzints doodsbeenderen en bekkeneelen ontdekte. 2. de verheven plaats van waar de Apostel den Meliters het Evangelium gepredikt heeft, daar een gedenkteeken opgerecht is. 3. De overblyfselen van St. Paulus Kerk, door de eerste Christenen gebouwt op de plaats waar de Kruisgezant de adder van zyn hand afslingerde in 't vuur. 1616 is hier nevens aan een Kerkje gestigt door de Grootmeester *Alofi de Wignacourt*, wiens beeltenis konstig geschildert, zig boven 't Altaar doet zien in het tafereel waar in Paulus verbeeld staat, zig warmende by het vuur, als hy uit de Zee ontkomen was, nevens een deel vrouwen en mannen op zyn oud Maltezers gekleed, en onder het zelve dit Latyns schrift:

*Vipera ignis acta calore frustra Pauli manum invadit:
is insulae benedicens anguibus & herbis adimit
omne virus.*

Dat is:

*Een adder door de warmte gaande geworden vat de
hand van Paulus, die het eiland zegenende den
Slangen en Kruiden al hun vergif beneemt.*

Te *Lorette* zynde heeft hy alles naaukeurig bezien en aantekening daar van gehouden, maar

niets van het zelve dient in onze kraam dan 't geen hy in de *Apothecary* gezien heeft, te weten 300 zoo groote als kleene Vazen of Potten konstig beschildert met Bybelsche en Romeinsche Historien door *Rafaël van Urbyn*. Koningin Kristina van Zweden, in bedevaart daar zynde, had groot befallen in de zelve, en hiel daar om sterk aan by den Paus, waar door zy 'er een verkreeg. Men zeit dat yder der zelve 700 *Scudien*, waard geschat worden. Het is eerder te geloven dat deze Potten dus door hem geschildert zyn, dan dat Maria in dat houte huisje zou geboren wezen, en gewoont hebben, 't geen wel het voornaamste is dat te Lorette meê vertoond word, om dat vele willen dat *Rafaels* Vader een Potte- en Schotelschilder geweest is, en hy in zyn jeugt hem daar meê in geholpen heeft. De heer Jan van Beuningen heeft een beschilderde Schotel gehad, die men zeide dat van hem geschildert was. Deze had, in opzigt van teekenen en ordonantie, veel gelykheid, naar zyne Bybelsche Tafereelen die in print uitgaan.

Te *Venetie* liet hy zig met gezelschap voeren na St. Georgio zynde een overheerlyk *Convent* der *Benedictiner* Orde, gelykende eer Koninglyk als Geestelyk. Hier pryst hy ongemeen twee stukken in het Koor door *Tintoret* geschildert, het laatste Avondmaal van Christus, en 't verzamelen van 't Manna in de Woestyn. Nog de Martelizatie van *Cosmo* en *Damiaans*: de steeniging van Stefanus: de hemelvaart van Maria, en andere stukken van den ouden *Bassan*. Ook een Kersnacht, en Martelizatie van St. Lucia. En in de Boekkamer 5 stukken, Zinnebeelden van een leerling van *P. de Courtone*. Hy roemt ook het Pa-

leis, de Konstvertrekken en groote Eetzaal van den *Doge*, om de heerlyke Konst van *Tintoret*, *Bassan* en anderen; ook het wonderkonstig stuk van *Titiaan* verbeeldende de Historie van *P. Martyr*, in *St. Salvator*. Welke Kerk ook met prachtige begraafplaatsen, van Mannen die voor die *Republyk* gestreden hebben is opgeciert, als van *Marco Antonio Paragadino*, welke 1570 op *Cyprus*, door de Turken belegerd zynde aan de opeischers dier Stad antwoorde: dat hy zig liever wilde laten villen, 't geen hem ook te beurt viel; want de Turken dezelve veroverende, als hy in hun handen viel, werd hem keur gegeven, of zyn geloof af te zweren of zig levendig te laten villen. Hy verkoos het laatste; en alzoo geen Turk dit doen wilde, gebruikte hier toe een Jood, dog het vel hem ten halven lyf afgestroopt zynde, stierf hy. Met menigte van diergelyke vrende gevallen heeft hy zyne Reisbeschryving doorweven. Dog zy behooren niet tot onze kraam. Dus willen wy hem spoedig volgen van *Venetien* tot *Padoa*, over *Verona*, *Mantua*, *Trenten*, *Munchen*, daar hy alle de Zalen van het Paleis des Hertogs van Beyeren, met konstige Schilderyen en Marmere *Statuen* beschryft, dat wy overstappen; alzoo wy elders dáar toe gelegenheid vinden. Dus spoeden wy met onzen Schilder door *Augsburg*, *Regensburg*, *Noremburg*, *Hanauw*, *Frankfoort*, *Worms*, *Frankendaal*, *Heydelberg*, *Spiers*, *Straatsburg*, *Brizack*, *Bazel*, *Zurich*, *Baden*, *Bern*, *Mentz*, *Keulen*, *Mulheim*, *Duldorf*, *Kleef*, *Nimwegen* en *Utrecht*, van daar hy quam den 23 van Oegstmaand 1665, tot zyn geboortestad Amsterdam, zynde toen 31 jaren oud, als ons gebleken is aan de onderteekende Gezonthheids Brief, naa onderzoek van het *Collegie* der

Artzen te Messina, op zyn 30 jaar, 1664. om te *Napels* te vertoonen. Overzulks hebben wy hem geplaatst by zyne Konst- en Jaargenooten op 't jaar 1631.

Wat nu zyne Schilderkonst aanbelangt, daar in is hy een geroemd Meester geweest, en zyn penceelkonst waardig geschat in de beste Konstkabinetten geplaatst te worden. De Konstlievende Heer Jonas Witzen had in zyn leven een voornaam stuk van hem, 't geen dikwils myn oog naar zig lokte; om de fraaije teekening, welstand, en houding die konstig daar in waargenomen was. De verbeelding was het te sloop gaan van Karel den tweeden op 't Hollands strant, om met de Vloot, die zig in 't verschiet vertoonde te Zeilen naar Engeland. Hier in deden zig honderden van beeldjes by troepen verdeelt op 't Duin en Strant, en menigte van Koetsen zien, die elk in 't byzonder konstig geteekent en geschildert waren. Zyne wyze van schilderen in opzigt van de koleur had veel gelykheid naar die van *Karel de Jardyn*, en de verschieten als met een blaau floers overtrokken veel overeenkomst met de behandeling van *Joh. Lingelbag*, dog doorgaans uitvoeriger. Ook heb ik elders een stukje met Paerden en Beeldjes van hem gezien 't geen veel gelykheid had na *P. Wouwerman*; zulks men hem onder de brave schilders van Nederland wel mag tellen.

Hy stierf t' Amsterdam op den 11 van. Wynmaand 1678, en zyn Broeder DANIEL SCHELLINKS, die een braaf Landschapschilder was, op den 18 van Herfstmaand 1701.

[Nicolaas Maas]

NICOLAAS MAAS, geboren te Dordrecht in 't jaar 1632. had de teekenkonst in zyn jeugt by een gemeen Meester, de Schilderkonst by

Rembrant geleerd, maar verliet vroeg die wyze van schilderen, te meer toen hy zig tot het schilderen van portretten begaf, en wel zag dat inzonderheid de jonge Juffrouwen meer behagen namen in het wit dan in 't bruin.

Hy had een vaardig en vleijend penceel 't geen hem wonder wel diende in 't schilderen van portretten, daar hy zig geheel toe begaf, en 't geen hem ook zoodanig toegevallen is, dat ik niet weet dat 'er een Schilder voor of na hem is geweest, die gelukkiger is geweest in 't wel treffen der gelykenissen van der menschen weezens.

Terwyl ik spreek van wel gelyken, komt my in gedagten dat de potsige K.v. Ryssen daar op zinspelende een geestig puntdicht gemaakt heeft, waar in hy zulke schilders met de Doodgravers in zeker opzigt gelyk stelt. Denk niet, Lezer, dat ik dit tot verkleining van dat deel der Konst te pas breng; maar om de geestigheid: en om dat men van de braafste portretten niet, als van Historien, zoo ten opzigt van de welvoeglyke schikking, verdeeling van Groepen, Houding, enz. kan spreken; maar daar alleen van kan zeggen: dat dezelve konstig geschilderd zyn en wel gelyken; daar de Dichter aldus op zinspeelt:

*Die der Doodgravers, en der Schilders doen bemerkt:
Kan zien, hoe dat den een' den andren tegenwerkt.
Deez' zoekt door leven, die door Dood zyn geld te stryken;
Maar hier in zyn zy 't eens, zy houden bei van LYKEN.*

MAAS trok met 'er woon van Dordrecht naar Amsterdam in den jare 1678, daarhy ook gestor-

ven is, in de Wintermaand van 't jaar 1693 oud 61 jaren.

Hy zig met zyn huisgezin tot Amsterdam neergeslagen hebbende kreeg de handen zoo vol werk dat het voor een gunst gerekent wierd, als den eenen voor den anderen, gelegenheid wierd ingeschikt van te kunnen voor hun portret zitten, en dit bleef zoo duuren tot het einde van zyn leven, waarom 'er ook een groot getal portretten onafgedaan zyn na gebleven.

Wat zyn wyze van leven aangaat, die was stil, beleeft, borgerlyk, vergenoegt, en vrolyk; uitgezondert in zyn laatste levensjaren, waar in hy deerlyk met de Jicht geplaagt werd. Hy was by uitnemenheid yverig in 't voortzetten van zyn Konst, kwam zelden of nooit by gezelschap, en had een zonderlingen afkeer van de kroegen, en zulken die zig daar aan verslingeren. Egter nam hy (wanneer hy een geruimen tyd zonder tusschenpoozen geblokt had) wel eens een uitspanning, om zyn geest wat te vermaken. Gelyk hy tot dien einde eens een speelreis naar Antwerpen gedaan heeft, om de overheerlyke penceelkonst van *Rubbens, van Dyk*, en andere hoogvliegers te zien, als ook de Konstenaars te bezoeken. Dat ik daarom voordagtelyk aanroer, om dat 'er in die reis iets aanmerkens waardig voorviel. Te weten t'Antwerpen gekomen, ging hy dezen en genen Konstschilder, onder andere ook den vermaarden *Jordaans* bezoeken. Aan 't huis gekomen werd hy van een jongen ingelaten die hem in een zyvertrek liet gaan, daar veel Konst van brave Meesters aan den wand hing.

Hy, die op de komst van *Jordaans* stond te wagten, liet onderwyl zyn oog dan hier dan

daar overgaan, bleef somwyle ook op 't geen hem best beviel wel wat staan, 't geen van *Jordaans* door een spleet van de Deur werd afgetuurt. Eindelyk binnen gekomen, en hem verwelkomt hebbende, zeide dat hy al bespeurt had dat hy een Schilder, voor 't minst een Konstkenner moest wezen, aangezien hy 't oog straks op 't waardigste, dat in zyn Konstvertrek hing, vestigde: vraagde voorts wie hy was, en van waar hy kwam. Na dat zy nu een geruimen tyd met malkander over en weder van de Konst gesproken hadden, en *Jordaans* aan hem ook zyn Konstwerk vertoont had, vraagde hy eindelyk, *en wat maakt gy?* M A A S al wat verlegen, ziende dat zyn Konstlicht maar als een nagtkaars by de Konstfakkels die hem voorgesteld werden te vergelyken was antwoorde met een flauwe stem, dat hy een Pourtretschilder was. Waar op *Jordaans* de handen t' zamen ley, en zeide, *Bruer ik heb deernis met ou, hen dy me van die Martelaren?* ziende op die verdrietige berispingen, en slaafse onderwerpinge van ieders geneigtheid, 't geen zulke Schilders niet zelden getroost moeten wezen. 't Geen hy ook al in zyn tyd ondervond. Zekere Mevrouw (wier naam ik niet melden wil) die op veere na de schoonste niet was, liet haar pourtret van hem schilderen, 't welk hy zoo even, als het was met al de pokputten en naden had nagebootst. Zy opgestaan zag zoo vies als zy wel mogt, zeggende tegens hem: *Wat Duivel, M A A S hebje daar voor een monstereuze troony naar my gemaalt! ik begeer 't zoo niet gemaakt te hebben, de honden zouden 't wel nabassen, zoo 't over de straat gedragen wierd.* M A A S , die toen haast bemerkte wat 'er voor hem te doen stond, zeide: Mevrouw, 't en

t.o. 276

is nog niet voltooit, en verzogt haar andermaal te zitten: nam een Vispenceel en verdreef al die pokputten, zette een blos op de wangen en zeide, Mevrouw nu is het gedaan, u believe het nu eens te zien. Zy het gezien hebbende zeide: *Ja, zoo moest het wezen.* Zy nam daar genoeg in toen 't 'er niet geleek.

'T was al een klugtige schilderbaas, die, als hem diergelyk een voorwerp voorkwam om af te malen, 't zelve met een doek voor d'oogen schilderde: en gevraagt naar de rede waarom hy zulks deed, zeide:

*'K maal d' Eygenliefde met een blindtdoek voor haar oogen,
Waarom? om dat 's altyd zig zelve eerst heeft bedrogen.*

Vorder zeggen wy:

*Dat een, die van Natuur met schoonheid is beschonken,
En ziet dat alle met verwond'ring haar belonken,
Daar groots op is, word nog gebillykt, of gedult;
Maar dat een leelykbek, zwart, krepel en gebult,
Zig zelve schoon waant, zig verblind steeds kan behagen,
En wil dat elk zulks waant, is niet om te verdragen.*

[Johan Henrik Roos]

JOHAN HENRIK ROOS, geboren te Frankfoort, wiens beeltenis hier tegens over in de plaat K. boven aan te zien is, heeft de Konst geleert tot Amsterdam by *Barent Graat*, daar hy zig inzonderheid oeffende in 't schilderen van Schaapjes, Geitjes enz. waar in hy in korte jaren zoo toenam dat hy in den jare 1673 schilder wierd van Karel Ludowyk Keurvorst van de Palts, voor wien hy veele konstwerken die roem verdienen gemaakt heeft.

Naderhand is hy gaan wonen met zyn huisgezin te Frankfoort, daar hy menigte van pourtretten gemaakt heeft, waar in elk een goed bevallen had; aangezien hy in den agtergrond, of een sierlyk landschap, of Beesjes te pas bragt: gelyk hy ook dikwils verscheiden pourtretten tot een Historie schikte, zoo uit den Bybel als andere oudtydse geschiedenissen, daar Beesten en Landschappen by vereischt werden, waar door hy niet alleen veel geld won, maar ook veel over ley; en dus door een levendig voorbeeld aan zyn Zonen (die hy alle in de Konst opkweekte) liet zien, dat de oude spreuk: *Sparen is een goede schat*, waarheid zeit.

Egter droeg hy zig als een braaf Man betaamt, en had verkeerung met de braafste en aanzienlykste luiden van die Stad. Maar (wie kan zyn noodlot ontwyken?) hy verloor alles wat hy gespaart had op eenen stond door een fellen brand op 't laatst van 't jaar 1685. Deze brand ontstond door agtelootheid in de Stads Pakhuizen, of wel eerst in de Broodbakkerij voor de Stads Soldaten, welke agter zyn huis aankwam, en sloeg van daar voort, en zette een groot deel van de Stad in vlam. Hy die in dien nood nog wat van zyne goederen meende te bergen, vloog door de vlam, om weg te dragen, 't geen hy onbeschadigt vond, onder andere een Porcelyne flesje met een goud dekzel; maar alzoo hy daar meê nevens ander goed in alleryl kwam aantorsen, ontviel hem het flesje en brak. Hy in verbaastheid niet wetende wat hy deed, bukt naar het zelve om 't dekseltje te krygen, maar word inmiddels door den stoom, en zwaren rook bevangen, en zygt neer. Sommigen dit ziende drongen daar op in, en sleepten hem zoo zy best konden, dog tot zyn onge-

luk, met het hoofd om laag de trappen af uit den brand. Of nu dit ongemakkelyk torsen, of de schrik oorzaak van zyn dood geweest zy, weet men niet, maar hy stierf dien zelve morgen naarlatende 4 Zonen en een Dochter. Alle zynze brave Schilders geworden, maar niet een die zyn Vaders voetstappen in wyze van leven na getreden heeft.

[Filip Roos]

Van FILIP ROOS, van zyn Bentbroeders Mercurius genaamt, de tweede Zoon van Johan Henrik Roos, heb ik alleen berigten gekregen, zoo in opzigt van zyn brave penceelkonst, als van zyn levensgedrag, daar nog al iets in voorgevallen is, 't geen den Lezer, wiens hart bewogen om het droevig treurgeval van zyn Vader toesloot, nu stoffe geven zal tot lachen.

Deze geboren te Frankfoort in den jare 1655 was met een buitengemeen Konstgeest van de Parnasgodinnen bezielt, waar door hy al by zyn Vaders leven, van den Landgraaf van Hessenkassel aan 't Hof gelokt wierd, die groot bevallen in zyn Konst nam, gelyk hy hem ook naderhand (ziende zyn grooten geest doorstralen) een goede somme geld gaf, om zig te Rome naar loffelyke voorbeelden voort te oeffenen. Ondertusschen vleide zig de Vorst dat hy hem eens wederom zoude zien, en zig verlustigen in de bespiegeling van zyne Konstwerken: maar niet minder als dit. 'T ging met hem als de spreuk zeit: *weldaad word 't eerst vergeten*. Waar van wy de bewyzen voor het einde zullen zien.

Hy was een welgemaakt schoon Jongeling, vlugtig van gedagten en vaardig met het penceel; zoodanig dat *Kristofsel le Blon* die hem te Rome heeft gekend, my verhaald heeft, dat hy

in vaardigheid van schilderen nooit zyns gelyk gezien heeft, gelyk aan sommige stalen blyken zal, waarom zy hem ook in de Roomsche schilderband met den naam van *Mercurius* gedoopt hadden.

Le Blon, met sommige Nederlanders elk met hunne portefeuilles onder hun mantel waren by den *Collose* om te teekenen, als onze ROOS daar by geval meê kwam aanstappen terwyl zy onder malkander redenwisselden over deze en gene geestige bouwvalligheid. Onderwyl viel het oog van ROOS ook op iets dat hem teekenagtig dagt te wezen, waarom hy zeide: (alzo hy geen teekengereedschap met zig had meê gebragt) tegen den jongsten van 't gezelschap, dat hy hem een blad papier en zyn tekenpen eens zoude leenen, om die geestige brok af te schetsen, gelyk geschiede, en maakte een volkome teekening binnen de tyd van een half uur, zoo geestig en stout geteekent dat het te verwonderen was, en deê daar een present meê den genen die het papier en pen daar toe geleent had. Hoe konstig deze teekening was blykt daar uit, dat, terwyl zy die over en weer stonden te bekyken, 'er gevallen een Romein, die Konstlieddig was, voorby quam gaan, enze ter loops beschouwende, een pistool daar voor bood. Maar ze mogt niet vloten; want de

* De ronde Schouburgh, door Vespasianus gebouwt. Hier in stond een verwonderlyk groot *Colossus* beeld, van welk die plaats naderhand *Colosseum*, nu *Coliseum* genaamt word. Dit was de pragtigste Schouburgh van Rome, waar van thans maar eenige overblyfzelen, bewyzen van des zelfs grootheid te zien zyn, welke klaar doen zien dat van zyn omkringen 850000 menschen, (gelyk de Schryvers getuigen) de spelen hebben konnen beschouwen.

eigenaar wilde dit ter gedagtenisse van hem, en ten staal van zyn vlugge hand behouden.

Onze R O O S die als een vlugtige *Mercurius*, dan hier, dan daar, altyds iets ondernam of deed, stond op een tyd buiten Rome sommige beesjes naar 't leven te teekenen die daar in 't veld graasden. 't Geval wil dat de vermaarden Italiaanschen Historyschilder *Hiacynto Brandi* daar voor by kwam, zyn koets deed stil houden en hem riep zeggende: *Laat my eens zien, wat gy maakt?* Hy vraagde vorder naar zyn naam, en wat landsman hy was. Welke vragen hy met veel beleeftheid beantwoorde.

Nu moet ik tusschen beide zeggen: dat de Italiaansche meesters voor gewoonte houden, wanneer zy den eenen of den anderen jongen Konstenaar, in een Kerk, Paleis, of by eenige Statue vinden teekenen, zy den zelve vergen het werk te zien, hun yver pryzen, de gebreken daar in aanwyzen, en de wyze hoe de zelve te verbeteren. Ook geven zy somwyle wel een stuk geld ten present, om hem aan te moedigen in zyn vlyt: een middel waar door, zy zig by allen bemint en geagt maken.

Hiacynto Brandi (om weder ter zake te komen) had zulk goed bevallen in de teekenkonst van Roos, dat hy hem den toegang tot zyn huis, om zyn Konst te zien, aanbod, waar in hy niet verzuimig was. Wat gebeurt 'er? deze *Brandi* had een Dochter die jong en bevallig was. Deze zag onze Roos eens in 't verschiet door 't huis waren en nam agt waar ontrent zy haar wyk nam. 'T gebeurde op een tyd dat hy aan 't huis kwam, wanneer *Brandi* belet was. Hy die nu al by de Huisgenooten bekend was, drong onder een schoon praatje door, tot in den Hof; voorgevende met

geduld daar wat te willen vertoeven tot 'er gelegenheid zon wezen om *Brandi* te kunnen spreken. Aan dezen Hof paalde het vertrek van de Dochter, die hy, terwyl zyn oog in 't rond weide voor de yzere tralien van haar vertrek zag staan, beleeft groete, en zonder lang dralen bewyzen van zyne geneigtheid door teekenen (spreken dorst hy niet wagen) gaf. Dit gebeurde meermalen, tot dat zy mede bewyzen van hare genegenheid tot hem te kennen gaf. Hoe geheim nu deze twee verliefden hunne stomme minnery waanden te wezen, was het egter afgetuurt, en den Vader overgeklikt die hem zyn huis en gunst ontzeit, en kort daar op zyn Dochter in een Klooster steekt, zeggende: *dat hy haar voor geen heesteschilder had opgewiegt.*

Hier door werd hem de gelegenheid ontnomen, van met zyn verliefde een tydelyk middel tot ontkomen te beramen. Nu was goede raad dier, en zyne *Merkuriale* geest werkte op allerhande hulpmiddelen in het *Laboratorium* van zyn hersenpan; want een jeugdig en schoon meisje, met veel geld, was een popje dat hem in zyn kraam diende; des liet hy zig daar aan gelegen wezen; kroppende die veragtelyke benaming van Beesteschilder op.

Na lang overleg bedagt hy een fyne vond, die hem gelukte. Hy verstoute zig te gaan by den Kardinaal *Vicaris*, en bood zig aan, om een belyder van den Roomschen Godsdienst te willen worden, en zynen Godsdienst te verzaken, smeevende met een den Kardinaal om zyn gunst en hulp, in zeker geval, 't geen hy dan eindelyk aan zyne *Eminentie* openbaarde. Of nu de Kardinaal, om dat 'er een zieltje by gewonnen wierd, tot zyn dienst zig geneigt toonde, of dat hy den zelve door fluweele woorden en smeekingen tot zyn gunst heeft weten te

beleezen, dat is my onverschillig: maar het kwam zoo veer dat de Kardinaal *Vicaris*, dat is, Opperhoofd van de *Inquisitie*, zyn Heiligheid Innocentius den 11 ging spreken, en hem die zaak voordroeg. De Paus vraagde daar op: *wie de Jongman was wie de Vader van de Dochter, en wat zy beide deden*. En als hem gezeid wierd dat het beide Konstschilders waren, zeide hy: *dan is het soort by soort*: en gaf order dat de Dochter uit het Klooster gehaald, en met Roos getrouwt zou worden, het welk geschiede, moetende de Vader, hoe noode hy dit had, zulks om des Pausen woord, getroost aanzien. Ook zou hy zekerlyk met den Vader in vrindschap gekomen hebben, indien hy den dag na de trouw, dien misslag welke hem naderhand wel roude, niet bedreven had. Hoewel wy gelooven dat hy die zaak zoo erg niet gemeent heeft, als ze wel wierd opgenomen, en dat hy daar door maar alleen heeft willen te kennen geven, dat hy haar buiten eenig ander inzicht als uit liefde tot haar, getrouwt had, ook haar op zyn beesteschilderen, als in haar vorigen staat, kon onderhouden.

Hy stont den eersten morgen na het trouwen vroeg van zyn Bruid op, nam al zyn Bruids Juweelen, Kleederen, Kouzen, Schoenen, tot het hemd 't geen zy aan had in 't kluis, bond het tot een bondel te zamen, en liet het aan haar Vader brengen, en daar by zeggen: *dat de Beesteschilder dit niet noodig had, dat hy zyn Dochter alleen naakt begeerde te hebben*. Dit nam *Brandi* zoo euvel op, en het smarte hem zoodanig dat hy zig daar over kwelde, en kort daar aan stierf, na dat hy al vorens haar ontërft had van zyn nalatenschap, die tot een groote som geld begroot werd.

Terwyl nu alles tot de bekleedinge

op nieuws moest gekogt en gemaakt worden, moest het jonge, wyfje in het bed voor naakte waarheid spelen, welk, indien dit in de tyd der hervorming was voorgevallen, ligt den snoeplustigen Jupiter wel zou hebben uitgelokt, om in een veranderde gedaante by haar onder te kruipen.

Dit overgeslagen, moet ik zeggen dat zy in haar getrouwde dagen al meer veranderingen, die zy niet gewoon was, ontmoet heeft, want behalve sukkelingen en armoede, was zy dikwils eenzaam en alleen, aangezien hy byzonder op jagen van wild, en op zyn Bendgezelschap verslingert was, zulks hy somwyle weken en dagen buitens huis was, zonder dat zy van hem quam te hooren.

Hy bewoonde een huis, dat een groot bouwvallig gevaart was te Tivoli buiten Rome, in welken ruwen opslag, hy allerhande soort van dieren groot en klein, (om 'er na te schilderen) Huisvesting gaf, en spyze; waarom zyne woning ook onder de Bent, de Ark van Noach genoemd werd. Van daar reed hy dikwils te paard verzelt met een knecht naar Rome zonder eenige Goude of Silvere munt by zig te hebben, en zette zig tot schilderen in de een of de andere herberg daar hy dan in haast een of twee stukjes (alzo hy by uitnemenheid vaardig was) afmaakte, en zyn knecht zoo nat alsze quamen van den Ezel daar mede zond door Rome om de zelve te verkoopen, 't zy dan tot een hoogen of lagen prys, zoo als het dan uitviel, want'er dan geld moest wezen om zig zelve en zyn paard te lossen uit de herberg, aangezien hem niemant in Rome borgen wilde. *Le Blon* en anderen hebben my verhaald, dat wanneer zyne Bendbroeders hem maar van veere aanzagen komen, zy straks zien konden of hy geldig was of niet; want als hy ma-

ger van geld was, en iemand van zyne kennis zag aankomen, droop hy door een anderen weg uit hun gezigt, maar als hy vettig was trad hy als een paauw hem te gemoet, en liet niet af tot dat hy met hem in de naaste herberg ging, om zyn geld te helpen verteeren. Dus speelde hy de rol van *Licht gewonnen licht verteert*.

Aangezien hy nu vaardig schilderde, kwamender zoo vele stukken van zyn hand alom door Rome dat de prys van zyn Konst verminderde, daar zyn knegt die agterdenkender was dan hy, en veel ligt door zyn vrienden met geld gestyft werd, zig van bediende. Want als de keelbeulen daar de waarde niet voor wilden geven, en hy met de stukken weder te rug kwam, en 'er evenwel geld wezen moest, hield hy zig als of hy de zelve hun ging brengen, maar bragt die op zyn kamer daar toe gehuurt, stapelde de zelve op, en bragt zyn Heer zoo veel geld als 'er voor geboden was. Daar de Knegt naderhand, wanneer hy buiten dienst van zyn Heer was, en de prys van zyn Konst hoog rees, duizenden aan gewonnen heeft.

Hy had een vleijend penceel, schilderde alle dieren inzonderheid, Osjes, Schaapjes en Bokjes natuurlyk en kwik, en hoe groot een menigte van stukken men van hem ziet, nogtans is de schikking der groepen verschillig, en elk heeft zyne verandering, zelf tot gronden en agterwerk inkluis, dat een bewys is van zyn ryk vernuft en geest, zynde hier in veel gelukkiger dan de berugte *Bassan* die zig maar had gewent tot zeker getal van Beeldjes en Beesjes die hy in alle zyne Konstwerken te pas bragt.

Nu lust het ons nog (eer wy een einde van 's mans levensbeschryvinge maken) een verwon-

derlyk staal van zyn vlug penceel aan te toonen.

De Keyzerlyke *Ambassadeur* de Graaf van *Martinitz*, en de Generaal Roos, een Zweed van geboorte en groot *Duellist*, waren met malkander in gezelschap te Rome, en kwamen van de vaardigheid van onzen *Merkurius* te spreken. Den Generaal Roos scheen zulks te wonder en hy wilde 't niet geloven. Des ontstont 'er tusschen hem en den Graaf *Martinitz* een wedding om zeker getal goude *Pistolen*, dat hy hem zoude doen zien, dat de Konstschilder R O O S een stukje schildery zou vaardig maken in dien tyd dat zy een zeker spel met de kaart ('t geen gemeenlyk een half uur duurd) uitspeelden. Straks werd onze Schilder die niet veer van de hand was geroepen, en gevraagd: of hy zulks wilde onderneemen, en als hy antwoorde ja, werd hem belast te beginnen. Palet Verwen Ezel en een klein doekje, by de Romers * *Tela te Testa* genaamt, wierd in de zaal gebragt; en R O O S maakte aanvang met schilderen, de anderen met speelen, maar het spel was nog niet ten einde als onze vlugge *Merkurius* al opstond en zyn stukje ten bewys dat hy 't gewonnen had, gemaakt vertoonde. In dit stukje waren 2 of 3 Schaapjes of Geitjes, een half beeldje, met hun voeglyk bywerk of landschap geschildert, tot verwondering van den Zweedze Generaal die zyn wedding verloren gaf. *Martinitz* nam eenige *Pistolen* tusschen zyne vingeren van den hoop af en gaf die aan R O O S voor zyn genomen moeyte, die het ras gewonnen, ras verteerde.

* *Tela te (Testa)* Een doekje zoo groot dat 'er een menschen hoofd op geschilderd kan worden.

Ook heeft my *le Blon* verhaald dat hy een groot stuk, dat naar gissing meer dan 40 voeten over 't kruis was, heeft gezien, waar in alle soort van dieren wel tot 600 in getal, en vele van die levensgrootte, als Paerden, Stieren, enz. op den voorgrond, de rest verminderende door hem geschildert waren, in den tyd van 16 dagen, en dat zoo natuurlyk en kragtig, dat byna niet te gelooven is, hoe zulks heeft konnen geschieden.

'T waar te vergeefs, zoo ik myn Nederlandsche Konstgenooten een breed berigt gaf van zyn vloeiend penceel, natuurlyke en kragtige vermenginge zyner verwe, geestige koppelingen en vaste teekening die in zyn werk bespeurd word; aangezien de Konstlievenden toegang hebben tot het berugte Konstkabinet van den Heere *de la Court, vander Voort*, tot Leiden, daar een groot stuk van hem te zien is, dat van zelf spreekt, meer dan ik zeggen kan, waar in een woedende Stier verbeeld staat, besprongen van een deel honden, daar de weerga van hangt aan 't Huis van des gemelden Heeren Zoon, waar in zig een graaubonte Stier doet zien, die den aanval der honden met loopen zoekt t'ontkomen. De Konstschilder *Kristoffel le Blon* heeft hem die stukken (toen te Rome zynde) zien schilderen.

In den jare 1698 of 99 kwam de Landgraaf van Hessenkassel zyn eerste patroon te Rome, en vernam naar onzen Roos of hy nog leefde, en naar zyn levensbedryf, en zeide, als hy hoorde dat hy van Godsdienst veranderd was, *dat kan ik hem nog vergeven, maar dat hy my nooit een stukje van zyn Konst ten bewys van dankbaarheid toegezonden heeft kan ik niet vergeten*. Hem werd aangedient dat de Landgraaf te Rome was, maar

in steê van hem te gaan verwelkome wist hy niet waar zig van schaamte te bergen. Egter door vele aanradinge sprak hy den Landgraaf, die hem verzogt wat voor hem te maken, met belofte van het zelve rykelyk te betalen, 't geen hy beloofde, maar niet nakwam; want zyne *Merkuriale* geesten allengs vervliegende, werd hy 1705 al onder de dooden geteld. Beter verstond zyn ongelukkige overleden Vader, hoe men behoorde te leven in de Waereld; want die aan *B Graat* zyn Leermeester tot erkentenis van zyn goed onderwys in de Konst, van Frankfoort eenige boekjes, met Schaapjes en Geitjes, van hem zelf geestig in koper geëtst nevens zyn pourtret van *Kiliaan* gesneden overzond, van het welke wy ons bedient hebben in de Plaat K.

[Theodoor Roos]

Wy willen ook niet verzuimen te gedenken aan zynen Oom THEODOOR ROOS, Broeder van Johan Henrik Roos, daar wy even te voren af gemeld hebben, geboren te Wezel in 't jaar 1638 in Herfstmaand. By gevolge zeven jaar jonger. Deze inzonderheid tot de Konst geneigt werd met zyn twaalfde jaar besteld by *Korn. de Bie*, zeit *Sandart*. Maar hier ontrent moet een vergissing of drukfeil zyn ingeslopen, aangezien *Kornelis de Bie* geen schilder, maar Geheimschryver te Lier geweest is, en die alleen ter liefde van de Konst een Boek van 't leven der Brabantsche schilders in vaerzen uitgegeven heeft. Dog des zelfs Vader Adriaan de Bie was een braafschilder, en kwam van Rome in 't jaar 1623, naar Braband daar hy nog in 't jaar 1660 woonde; en by gevolge moetmen voor Kornelis, Adriaan lezen, by wien hy besteld werd om de Konst te leeren.

Na dat hy drie maanden geteekend had (bewys van snedige opmerking en groot vernuft, dat hem dus veer by zig zelve had doen vorderen) stelde hem zyn onderwyzer aan 't schilderen, waar in hy in twee jaren zoo veer vorderde dat hy met zyne Ouders 1653 naar huis toe keerden, daar hy de Konst onder handleiding zyns Broeders voort oeffende, zoo veer dat hy eerst te Ments, te gelyk met zyn Broeder voor de Kloosterlingen heeft geschildert; daar na door de Landgraaf van Hessen ontboden, schilderden zy drie agter een volgende jaren te Ryntveld, daar onze THEODOOR inzonderheid zig naarstig en onophoudelyk oeffende in de Konst, zonder zig door de vermaaken van 't Hofleven te laten aftrekken van zyne oeffeningen.

Als nu zyn oudste Broeder zig in den jare 1657 in den egten staat begeven had, vertrok onze Roos in 't volgende jaar naar Manheim, daar hy de Colonellen van drie Borger Regimenten met hunne Hopmannen naar 't leven afmaalde; welk stuk aldaar op 't Raadhuis nog te zien is.

De Keurvorst van de Palts dit stuk gezien hebbende beschonk onzen yveraar met 20 Ryksdaalders, welke gift zoodanigen lust in hem wekte, dat hy alle ydele tydverdriyen van de jeugt vaar wel zeide, en al zyne ure ten dienst van de Konst besteede. En wanneer de Keurvorstin van de Palts trouwde met den Hertog van Orleans, schilderde hy der zelve Beeltenissen; het geen hunne Hoogheden zoo wel beviel, dat hy een goude keten met een penning waar op des Vorsten Beeltenis gestempelt was te schenk kreeg. Straatsborg, 't Hof van Velde, van Birkenfelt, Bade, en Hanou, pronkt met zyn Konst. Acht stukken maakte hy in zeven

maanden aan 't Hof te Wirtenburg, en werd boven zyn belooning vereert met den Tytel van Wirtenborger Hofschilder.

Als Straatsborg aan de Franschen over ging was hy daar binnen, maar aangezien dat hy vele Beeltenissen der Krygshoofden voorheen door 't penceel gemaald had, en dus by de zelve bekend was, verschoonden zy hem van den last der Soldaten, waar door de Borgers door der zelve inwoning geplaagt werden.

[Juriaan van Streek]

JURIAAN VAN STREEK hier op volgende is geboren in 't jaar 1632. Hy verkoos tot zyn voorwerpen allerhande soort van Stilleven; Gepluimde Helmetten, Boeken, Brieven, Speeltuigen en alles wat daar toe behoort; ook wel een Doodshoofd of iet diergelyk om het ten zinnebeeld van de vergankelykheid des menschen leven te doen strekken. 'T welk hy met zulk een goed oordeel 't zamenschikte, dat het een tegens het ander zyn behoorlyke werking deed. Zyn licht en bruin wist hy wonder wel waar te nemen, en had een stout penceel, waar door zyn penceelwerk in kragt tegen de natuur dorst ter monstering komen. Hy heeft ook somwyl pourtretten geschildert, die goed zyn, waar van ik 'er verscheiden gezien heb inzonderheid van zyn Vrouw; het welk wy door gebrek van geheugenisse op den naam van *Em. de Wit* hebben gesteld in 't eerste Deel pag. 283.

Zeker, wat de Tafereelen der bespiegelingen van 's menschen vergankelykheid aanbelangt, zy doen vry wat meerder nut dan de vertoonselen van vuile minbedryven. Deze geven alleen aanritselingen tot zonden, d'andere zyn spiegels die elk zyn zeker einde doet beschouwen, en aanspoort

tot Deugt, en godvrugtig leven, op het voorbeeld der oude Egiptenaren, welke voor gewoonte hadden, dat zy op de Gastmalen vertoonden de beeltenis van een menschen geraamte, 't welk zy omdragende aan elk der aanleggende Gasten, den een naa den ander voorstelden, daar by zeggende: *Ziet en beschouwt wel wat dit is. Weest vrolyk: maar weet dat gy dus worden zult.* Waarom ook Saladyn Sultan (Grootheer) van Babilonie, en Damascus, Koning van Egipten, stervende in de Stad Ascalon ten tyde van Philippus Augustus Koning van Vrankryk, gelaste, dat by zyn uitvaart, of Lykstatie, door zyn Grootwaapendrager, zyn Hemd, of Doodkleed op een Lans gesteken, door alle de straten der Stad zoude worden omgedragen: en door een Herout voor uit gaande, worden uitgeroepen: *De Koning van 't geheel Oosten is dood; en neemt van alle zyne schatten niet anders meê.*

Zeker op zulke voorwerpen zou zig 't penceel niet ten onnut afslooven. Is deze keur voor een Konstenaar wat te eng bepaalt, zie hier een derde, groots en woelig genoeg om een Tafereel te vullen, namentlyk: Dat oulinx te Konstantinopolen (volgens het verhaal van Isidorus) de gewoonte was, dat ten tyde van de Krooning der Keyzeren, een Metzelaar voor de zelve verscheen vertoonende vierderhande soorten van steenen, zeggende: *Goede Heer, gelieft van deze te kiezen, welke uwe Hoogheid best gevalt, om uw Grafsteê daar van te bouwen.*

Zie dit zelve om de nutbaarheid ook aangetrokken in de *Devises Heroiques & Emblemes, de M. Clande Paradin.*

[Hendrik van Streek]

Onze JURIAAN VAN STREEK kwam te overlyden, tot Amsterdam in 't jaar 1678 op den 12 van Zomermaand. Hy liet een Zoon na HENDRIK VAN STREEK genaamt, hem tot Amsterdam geboren in 't jaar 1659 op den 11 van Grasmaand: welke eerst van zyn Vader in de teekenkonst onderwezen de Beeldhouwerykonst leerde by Wil. vander Hoeven, waar aan hy zig nog hout. Deze heeft echter altyd een zugt tot de Schilderkonst gehad, als hier aan blykt: dat hy na het overlyden van zyn Vader 't penceel (op den raad van *Melchior de Hondekoeter*) aanvaarde, onder opzigt van *Emanuel de Wit*, dien hy tot dien einde eenige maanden in huis nam. Gelyk ik ook verscheiden gezigten van Kerkjes van hem gezien heb, die geheel den aart van schilderen naar *Em. de Wit* hebben.

Zyn Vaders beeltenis, gevolgt naar 't geen hy zelf geschildert heeft, zietmen in de Plaat K met een bonnet op 't hoofd onder dat van I.H. Roos.

[Karel Emanuel Biset]

KAREL EMANUEL BISET is geboren te Mechelen in 't jaar 1633. Hy maakte inzonderheid zyn werk van velerhanden Landaart in zyne gewoone dragten onder malkander te verbeelden in 't kleen. Om zyne fraaije vindingen en keurlyke penceelkonst is hy aan 't Hof van Vrankryk gelokt, daar hy nog was als *de Bie* zyn boek van 't leven der Konstschilders eindigde. Dees zegt tot roem van zyn Konst dat:

*Zy overvloeit van geest, en toont van veer haar kragten,
Digt by haar nettigheid, die waardig is te agten.*

[Ottomar Elger]

OTTOMAR ELGER de oude, werd geboren te Gottenburg in den jare 1633, den 18 van Herfstmaand. En gelyk dog yders natuurdrift, verschillig van anderen, voortgedreven werd, zoo vond hy zig geneigt tot het schilderen van Fruit en Bloemen, tot welken einde hy zig ook naar Antwerpen begaf by *Daniel Zegers*, om die wyze van behandeling die hem zoo veel roem gaf, af te zien. Ook gelukte hem dit. Want hy hier om aan 't Hof te Berlyn gelokt wierd in den jare 1666. Zedert werd hy ook aangehaald van Frederik Wilhem, Grootvader van den jegenwoordigen Koning van Pruisen, ook byzonder om zyn geestige antwoorden en kwinkslagen, geagt, in wiens dienst hy ook gestorven is.

Zyn Vader die een Geneesheer was, en hem daar toe ook in oeffening der talen opbragt, zag hem niet graag de tekenpen gebruiken, gelyk ook zyn Moeder die in geenen deele wilde toestaan dat hy de Schilderkonst leeren zoude, tot dat zeker voorval haar het tegendeel deed besluiten.

'T gebeurde dat een vremdeling, een man die by uitnemenheid in talen bedreven was, met zyn Vader verzogt te spreken. De boodschap was om een aalmoes te verzoeken. Zyn Moeder (gelyk de Vrouwen dog meest nieuwsgierig zyn om alles te weten) vraagde wat die man te zeggen had? 'T antwoord was, *dat het een groot taalgeleerde was, maar arm*. Waar op zy zeide: *Wel, zyn 'er onder de letterwyzen ook Bedelaars, laat dan onzen Zoon de Schilderkonst leeren*.

[Gerard Uilenburg]

GERARD UILENBURG hier op volgende is geboren tot Amsterdam, zonder dat ik weet by wien hy de Konst geleerd heeft maar wel is my bekend dat hy zig

tot het schilderen van Landschappen begaf, gelyk 'er thans nog tot Amsterdam in 't huis van den Heere van Kerkwyk een groote beschilderde zaal van hem te zien is. Dog de vlerken van zyn vermogen groeiden zoo sterk niet aan dat hy een hooge vlugt konde nemen. Des liet hy in tyds af van de Konst te oeffenen; wyl hy dog daar zoo heel breed niet by stond, en doelende op grooter voordeelen begaf zig 't eenemaal tot den Konsthandel, sloeg verscheiden brave schilders en jonge borsten aan, die anderzins niet konden te regt raken, en liet hen stukken van geagte meesters, yder naar zyne bekwaamheid na schilderen, om de zelve met winst uit te venten, en 'er somwyl een onegt stuk onder den hoop doorsluipen. Wierd het niet gemerkt, hy liet het ook ongemerkt doorgaan.

Hy kreeg gelegenheid om een groote party van Konststukken, zoo Italiaansche als andere, aan 't Hof te *Berlyn* te leveren, daar de Vorst hem voor uit 4000 gulden geschoten had; maar deze som kon weinig helpen, aangezien hy zulk een groot getal alzins, (op voorwaarde van de zelve te betalen zoo haast die geleverd waren) by een geschraapt had, dat hy daar voor een som van dertigduizent gulden van den Vorst vorderde. Dog die handel werd gestremt. De Vorst liet eerst *Ottomar Elliger* den ouden, die Hofschilder was, roepen, die zyn oordeel in hield, met zeggen: dat, zoo het Bloemstukken geweest hadden, hy daar over den Vorst ten dienst zyn oordeel zou gegeven hebben. Waar op de Vorst den Konstschilder *Fromentjou*, die een Historie en Beesteschilder was, liet halen om van die stukken te oordeelen. Deze die voor henen *op de Galey* (gelyk men in Italiën het schilderen voor de keelbeulen dus gewoon is te

noemen) *gezeeten*, en zelf voor U I L E N B U R G geschilderd had, en dus den handel dier vosschen kende, doopte de zelve met den naam van kopyen, verzekerende den Vorst, dat hy de egte zoude in Holland en elders kunnen aan wyzen, en bekomen, waar door de Vorst van de zelve afzag, geen bod daar voor bood, maar beval de zelve weder weg te voeren, en schonk hem gemelde 4000 gulden, voor de kosten daar op geloopen door 't vervoeren. Gelukkig zynze, die, (daar het in 't gemeen dus toegaat) niet door een anders bril, maar uit eigen Konstkundige oogen zien kunnen, en uit een talloos tal de egte uit de met schyn geferniste, en met logens vergulde stukken weeten te onderkennen. Zulke, daar de Heer N.A. Flink meê onder geteld word, kunnen aan elk die hunne Konstkabinetten beschouwen, straks doen zien, dat zy goede Keurmeesters zyn.

Dit gaf (om voort te gaan) een grooten krak aan de waarde dier Konst, en bragt den bezitter in verlegentheid, zoo dat hy genootdrukt wierd ten ontyde, in 't jaar 1673 op den 23 van Sprokkelmaand tot Amsterdam koopdag van de zelve te houden.

J. v. Vondel maakte op zyn verkooping der Italiaansche schilderyen dit volgende gedicht.

*Nog spant de Schilderkonst de kroon by brave Heeren,
En zwigt voor onverstant, nog geen grianmas van Nyt.
Zy wil de ruime Zaal van U I L E N B U R G stoffeeren
Met Italiaansche Konst, in dezen droeven tyd:
Schoon Mars, in 't harrenas gewapent, ten bederve
Des volks, de landen zet in vuur en vlam uit wraak.
Dees tiende Konstgodin, verkoren by Minerve,*

*Spreekt door haar schoone verf een stomme beeldespraak.
 Een yders hart verlangt naar prys in 't vrolyk loten.
 De God Apollo komt, vol levens en vol geest
 In dees vergadering. Hy groet de Konstgenooten
 En speelt op zyne harp in 't midden van dit feest.
 De mist der lastertong verstomt door 's kenners klaarheid
 De logentaal verdwynt voor 't helder licht der waarheid.*

Of *Fromentjou* nu met waarheid dus tot veragting van die Konststukken gesproken heeft; dan of hy *UILENBURG* dat voordeel niet gunde, of een ouden wrok op hem had, en hem dien dus betaald zette, dat laat ik daar: maar uit het bovenstaande vaers is duidelyk genoeg te bespeuren dat 'er de wangunst de tanden in gezet had, en teffens ook dat den Dichter hem een vriend was.

Vele hebben gemeent dat hy groote schade door die ontydige verkooping geleeden heeft, maar de brave Dichter J. Antonides geeft in den *Toezaag* van zyn *Zege der Schilderkonst* (by verzinning onder Vondels mengeldigten geplaatst) het tegendeel niet duister te kennen, als hy zegt:

*In Amsterdam trotseert de kunst
 Van Italjaan en Nederlander
 Den opgeregten Oorlogsstander,
 En wint by alle kenners gunst.
 Daar UILENBURG zyn schilderyen,
 In spyt van alle razernyen,
 Hoe elk ons dreigt te vier en zwaard,
 Met winst vertiert, bedankt van Heeren,
 Dien 't lust hun Zalen te stoffeeren
 Met zulk een rykdom, lang vergaart.*

*Dies hoe de krygselenden treffen,
De Schilderkonst mag 't hoofd verheffen.*

Het zy daar meê zoo 't wil, zyne agting hier door gekrenkt zynde, vertrok hy naar Engeland en hielp by wylen voor *Pieter Lely* (daar hy kennis aan had) kleeren en Landschappen agter zyne pourtretten schilderen, en kwam met een aldaar te sterven.

Die beminnaars van Roomsche Konst zyn, of Italië hebben doorreist, en de Konst der groote meesters gezien, weten niet alleen met verwonderinge van de zelve te spreken, maar ook boven menschelyke werken te roemen, en dus elk een groots denkbeeld daar van in te drukken. Dit doen ook inzonderheid zulke die daar handel meê dryven. Zoo haast en komt 'er dan geen konststuk van Italië tot ons, of van elders opeen openbare verkooping, of straks, op 't spellen van een groot meesters naam, staat elk met verwondering de zelve te begapen, en door vooroordeelen ingenomen verwonderlyke schoonheid daar in te ontdekken, of ten minsten zulks, zig zelve, en anderen wys te maken. Dit doen zelf zulke *die daar even zoo veel af weten als 't Kalf van den Zondag*, en maar alleen napraten 't geen zy van anderen hooren zeggen, een bederf dat van langzamer hand ingekropen, onze brave Hollandsche Konst kleinagting aandoet.

Het vooroordeel doet dikwils meer zien als zuivere bespiegeling, en geeft het zelve genoeg. Tot bevestiging van dit gezeide dient dit eene staal. *Izak de Moucheron* uit Italië gekomen had onder een menigte van Modellen ook meê gebragt een doek dien hy zelf beschildert had naar een

stuk van *Pouzyn*. De Postmeester van Zwol belust of hy niet iets meê gebragt hadde dat zyn zinlykheid genoegen konde geven, ging hem bezoeken. Straks viel zyn oog op dit stuk, en hy kocht het zonder te vragen door wien het beschildert was, voor een der beste stukken van *Pouzyn*, en hield het ook daar voor, schoon het egte stuk hier te land kwam en daar nevens gesteld wierd, en *Moucheron* gevraagd hoe het daar meê gelegen was, zig daar ontrent openhartig verklaarde.

Wy spreken den roem niet tegen die de egte Italiaansche Konst verdient: nog moet my niemant verdenken, om myn vryborstig schryven, even als of ik met een vooroordeel tegen buitenlandsche Konst was ingenomen; geheel niet: ik bemin de grootsche gedagten en stoute behandelingen, ja kan met zoo veel vermaak de zelve beschouwen, dat ik my zelf byna vergeet: maar ik kan niet dulden datmen nabootsels, en prullen den menschen voor egte Konst in de vuist stopt, en dan nog wil dat elk zig over de schoonheid dier Konst verwondere.

Zyn 'er daar de beelden zoodanig in 't bruin zyn weg gedompelt datmen niet ziet waar de zelve beginnen of eindigen, men geeft het den naam van een ongemeene behandeling. Zyn 'er daar de beelden op den voorgrond als in helderen zonneshyn gedaagt door het agterwerk (dat een donkeren nagt verbeeld) sterk afsteken, men pryst het kragtig schilderen.

Zyn 'er daar de beelden misvormt, en wanstallig zyn, men ziet die mislagen over 't hoofd, en pryst het geen 'er fraai in is. Dit is een prysselyke wyze van doen om niet voor een spin geagt te worden; maar als men dan ook in de zelve pryst,

't geen men in de Nederlandsche schilderyen veragt, en aitivist, dat is ook zeker niet wel te verdragen.

Daar is geen goud zonder schuim zeit de spreuk, *nog ook geen schildery zoo slegt, of daar is wat in dat men roemen kan.* Dit zyn de twee hantvatsels die de Konst heeft, en 't scheelt heel veel by welk men de zelve aangrypt.

Gelukkig was de Konst in 't algemeen, en de levende Konstschilders in 't byzonder, indien hunne werken door onzydige oogen beschout, en zonder agt te geven op namen, volgens hunne waarde wierden geoordeelt; dan zouden vele het hoofd nog boven steken, die nu in de veragting begraven, geen vrugt van hunnen arbeyd plukken. Ongelukkige, die onder de verdrakking zugten, en in al hun levenstyd geen *Mecenassen* aantreffen, die hen in spyt der wangunst opbeuren.

In de stukken der uitlanders, en de Konstwerken der overledenen, worden de gebreken eerder over 't hoofd gezien, dan in die der levendigen. Dezer werk diende wel volmaakt te wezen, zal 't voor gangbaar doorgaan; om dat het door bedilzugtigen naau gezift, getoetst, en ter monstering gebragt word.

Zyn 'er onder die in de bruinte wat twyffelagtig zyn, men zeit straks, 't is om de misslagen te bedekken.

Gebeurt het dat sommige hunne werken voor aan sterk en agter bruin maken, straks hoort men zeggen: dat de natuurlyke helderheid daar in niet is waargenomen, en dat het geen Konst is, wit tegen swart te doen afsteeken. En zoo'er gebreken of fouten in zyn, de zelve worden luider als

de Hanekreet, die Petrus zyn misdryf indagtig maakte, uitgekraait.

Gelyk de eene schakel uit de ander volgt, zoo vloeit de eene redenvoering uit de andere, en dus zyn wy wat ter zyden ons doel geweken, welk was om eyndelyk door een staal of twee aan te wyzen, hoe onzeker het is dat al die stukken, die men voor Italiaansche Konst aanpryst, egt zouden wezen: of voor de beste soort van der berugste meesters Konstwerken moeten aangezien worden.

'T is bekend dat de voornaamste Konststukken, waar door de Italianen zoo veel roem in de waereld hebben behaald, voor Kerken, Kloosters, en Paleyzen, der magtigste geslagten van Italiën geschildert, in vaste handen zyn; gevolgelyk dat het voor het meerder gedeelte uitschot is, daar in andere landen Koophandel meê gedreven word. Ik betwist niet dat 'er nu en dan wel een puik Konststuk of stukken, aldaar opgekogt, ter sluik vervoert, hier te land komen, waar meê de ware Konstkenneren in hunne Konstkabinetten pronken: maar dat die zoo gereed, en in zulken getal te be komen zyn dat men 'er heele verkoopingën van kan opregten, als geschiet, geeft genoegzaam agterdogt dat 'er bedrog onder speelt. Overzulks komt het my ook belachelyk voor wanneer de *Catalogen* stompen met de naam van *Rafael d' Urbyn*, even of die stukken zoo makkelyk te bekomen waren als een Boerekermissstuk van *Droogsloot*, of Bloemstukken van *Bartholomeus Astyn*.

Daar en boven is bekend dat 'er te Rome een verbod is tegen het uitvoeren der beste of vermaardste Konststukken; gelyk ook opzigters tot dien einde gesteld zyn, die regt hebben om de zelve aan te houden voor die waarde als de zel-

ve worden aangegeven: of dien prys waar voor dezelve opgekogt zyn: en dat niet alleen in opzigt van Schilderyen maar ook van teekeningen.

Een bewys van myn gezegde is met den Konstschilder..... *Kloosterman* voorgevallen in het jaar 1700. Deze had te Rome een groot getal teekeningen opgekogt van de eerste Meesters voor ettelyke honderd *Schudy*. Maar zy werden door last van Paus Clemens den elfden aangehouden: en een gedeelte daar van op de kamer der *Academie*, en de Vaticaanse Zalen van *Rafael* beschildert ten dienst der Konstoeffening opgehangen.

Wat Rafael aanbelangt, de meeste zyner konstwerken in *Fresko* geschildert, en die, welke hy op doek of paneelen met Olyverf geschildert heeft, zyn wel in zulke vaste handen dat 'er geen uitbreken aan is; want die 'er bezitters van zyn hebben zoo veel agting voor de zelve, dat verscheiden van *Rafaels* konstwerken met een yzer staketsel afgeschut zyn, op dat de zelve door onvoorzigtigheid niet geschonden zouden worden. Zo dat de zelve als heiligdom geschat of geagt zyn. Zelf is 'er binnen Rome, behalve zyn groote werken in 't *Vaticaan*, en het hoog altaarstuk in St. Pieter op den Berg, weinig van hem te zien, als een kleen stukje in de slaapkamer van den Paus in 't *Vaticaan*, waar aan nog getwyfelt word of het wel egt is, en of het niet door *Julio Romano* naar het groote stuk van *Rafael* in St. Pieter (dewyl het van gelyken inhoud is) na gebootst is in *Rafaels* leven, en hy zelf daar de laatste hand aan geleent heeft. Dergelyke agterdogt heeftmen ook van de stukken, welke de Kardinaal Barbarini heeft, en die van hem voor egte van Rafael worden gehouden. En zoo is het met die men in andere Paleyzen vind.

Nu rest 'er nog te zeggen dat voor het gemelde stuk op den Berg, driemaal honderd duizent guldens geboden is, zoo het de Capucynen wilden afstaan, en dat voor het berugte stuk, de Heilige *Familie*, (thans nog in 't Kabinet des Konings van Vrankryk) aan *Rafaël* zelf door François den eersten 5000 Ryksdaalders of de waarde daar van betaalt is. Als mede de St. Jan Babtist, 't geen den Keurvorst van de Palts tot een hoogen prys is aangereken. Waar uit de Lezer dan ligt besluiten kan dat myn agterdenken gegront is, en gevolgelyk hy zig door geen wysmakery moet laten bedriegen.

Tot meerder bekragtiging van 't geen ik boven verhaald heb van 't geen *Kloosterman* wedervoer, is my ook voor waarheid verhaald: dat het vermaarde Konstkabinet van *Karel Murat* voor een groote som gelds van een Engels *Lord* gekogt dog verboden wierd uit Rome te vervoeren. Zelf word den bezitters der Kunstwerken van de beste Meesters, of die voor d'eerste in Konst gehouden worden, niet toegelaten dezelve te verkoopen om vervoert te worden. Dit gebeurde den Prins *Odeschalki*. Dezen was by erve een derde deel van de Kabinetmeubelen en schilderyen van Koningin Kristina te beurt gevallen. *Ang. Terwesten* toen te Rome zynde kreeg orde om de zelve te koopen, en zou met den Prins den koop ook wel eens geworden zyn. Dog de zelve mogten niet vloten. 'T gebeurt egter wel dat 'er een enkel stuk van de beruchtste Meesters, 't geen elders verborgen hangt steelswyze uitgevoert word, maar dan word het ook (als het spreekwoord zeit) *zoo wel gezouten, dat het de Kooper wel altyd kan bewaren*. Gevolgelyk zou het dwaasheid wezen te Ro-

me (daar de braave Konst in grooter waarde is dan hier te Land) Konst te koop, om elders uit te venten.

[Jan de Baan]

Onder die welke in hun jeugt den Leertyd yverig en naarstig waargenomen hebben, word ook geteld de konstige pourtretschilder JAN DE BAAN, geboren tot Haarlem op den 20 van Sprokkelmaand 1633.

Zyn Vader was een koopman in Linnen en Vlas: dog deze, en zyn Vrouw werden door de doodzeis afgemaait, als hy pas drie jaren oud was. Van welken tyd af zyn Oom *Piemans* Hopman en Veertiger tot Emden (die ook de Schilderkonst oeffende, op de wyze van *Jan Breugel* gebynaamt den *Fluweelen*), hem in zyn huis nam, en onderwees in de beginselen der Konst. Hy maakte ook veel werk van hem, aangezien hy vernuftig was, en zyn handen tot alles wist te zetten, zelfs des Winters avonds tot naayen en breyen, en andere Vrouwelyke bezigheden, daar zyn Moey groot behagen in had, en hem tot haar gezelschap ook liet voor haar lezen in de Boeken van *Amadis van Gaulen*. Dog hy had altyd meer zugt tot het leven der Schilders te lezen door *Kar. van Mander* beschreven, waar toe zy hem nooit behoefde aan te manen.

In 't jaar 1645 kwam deze Oom te sterven en werd DE BAAN het jaar daar aan volgende, zynde toen 13 jaren oud, tot Amsterdam besteld om de Konst onder opzigt van den Konstschilder *Bakker* voort te leeren, daar hy de gantsche dagen, en voort de halve nachten aan zyn huis met vlyt de Konst oeffende, zoo dat zyn opzichtster, daar hy by woonde, dikwerf daar over gromde.

De nootwendigheid van zyn tyd vroeg en laat in agt te nemen scheen geen wichtige reden by haar te wezen, om nem zulks niet te beletten, of tegen te spreken. Dus zocht hy zyn oogmerk door list te bereiken. Wat deed hy? Hy stapelde tafel en stoelen op malkander, en maakte zig een stelling in den Schoorsteen van zyn vertrek, op dat men het licht niet zoude ontwaar worden, wanneer men hem kwam bespieden, en zat daar dikwils zoo lang, en zoo laat in den nagt te teekenen, dat hy door de kouw welke door den Schoorsteen kwam, zyn Teekenpen door verkleumtheid niet langer kon voeren. (*Al wat men willig doet, zeit de spreuk, is geen last*) en dus genootzaakt werd om na zyn bed te gaan.

Door dezen yver nam hy zoodanig in 't schilderen en teekenen toe, dat zyn meedeelerlingen hem daar om nydig wierden, en hem allen smaat en hindernis aan deden, besmeerende somwyl zyn schilderwerk en gereedschappen met drek en vuiligheid, 't welk hy alles opkropte, zonder daar over aan zyn Leermeester klagtig te vallen, tot dat die eens onverwagt in zyn schilder vertrek kwam, en hem krytende vond, 't welk hy wel zocht te verbergen, maar gevergt, zyn noot klaagde. Bakker dit ongelyk niet willende dulden, nam die kwaadaardige knapen hevig deur, en bestrafte hen niet weinig, zeggende onder andere, dat zy nydige beesten waren, en geen van hun alle zoo veer in de Konst komen zoude, als die jonge borstreeks was. *Bern. Vaillant de Crioneerder* was een van die knapen. *Bakker* nam het stukje van zyn Ezel, bragt het in zyn Kamer en sprak hem een hart in 't lyf zeggende: *Gy zyt*

reeds een meester in de Konst, en niemand zal u dat ('t was een vrouwe Borstbeeld) *verbeteren*. Hy hield het te zyner gedagtenis, en vertoonde het tot een wonder aan alle Konstkenners, die hem kwamen bezoeken, die het zelve, vleezig, rond, en kragtig geschildert, prezen.

Na dien tyd nam *Bakker* hem meê als hy by gezelschap ging, en verzuimde niet zyn Konst, daar 't pas gaf, te pryzen., om hem bekend te maken, tot dat hy met zyn 18 jaar zyn onderwyzer pligtig bedankte, om proef te nemen wat hy uit zig zelf zou kunnen verrigten.

Nu moest hy zig een wyze van schilderen voorstellen die prysselyk was om zig daar aan te houden. De penceelkonst van *Ant. van Dyk* was in groote agting, en die van *Rembrant* vond ook veel aanhangers. Op dezen tweesprong stond hy lang te dutten, niet wetende wat weg best in te slaan, dog verkoos de handeling van den eersten als van een duurzamer aart, tot zyn voorwerp.

In den jare 1660 werd hy door een Konstlievend Heer van Amsterdam naar den Haag gelokt, die hem eens plots op den kruiwagen van zyn geluk beurde; want hy daar van eersten af zoo veel te doen kreeg onder luiden van den eersten rang als hy af konde maken. Onder deze waren de Graaf van Hoorn, de Prins van *Tarente*, en anderen, waar door de roem van zyn Konst zig verspreide tot het nabuurig Engeland; zulks dat Koning Karel hem niet alleen liet ontbieden, maar ook door den *Lord Killegrey* met het Konings Zeejagt afhalen, om zyn en de Koningins pourtret te schilderen. By welke gelegenheid hy ook verscheiden anderen aan 't Hofschilderde, waar door

Pieter Lely niet weinig floes spon, als het spreekwoord zeit, en bly was als hy hem van agteren zag van daar vertrekken naar 'sGravenhage, daar hy welkom was, en straks gelegenheid vond om de Beeltenis des Hertogs van Cel, nevens eenige schoone Hofdames, te schilderen, daar hy acht dagen over bezig was, en voor zyn Konst met duizend Ongersche Ducaten beschonken werd. Ter zelve tyd schilderde hy ook het portret van den Groot Hertog van Toskanen, beschonk ook den Hertog met zyn eigen afbeeldzel, daar de Hertog hem 100 Ducaten voor vereerde, welk borstbeeld nu nog in de Vorstelyke Konstgalery, onder de Beeltenissen der deftigste Konstschilders te zien is. Ook schilderde hy ter zelve tyd de afbeeldzels der Heeren Joan, en Kornelis de Wit, en den Ruwaard in 't byzonder nog eens levensgroot ten voeten uit in een groot stuk, hebbende ten zetel een opgestapelden hoop Oorlogsgereedschappen, en rustende met zyn eenen arm op den tromp van een zwaar geschut. In de bovenlucht van 't stuk zagmen eenige vliegende Kindjes die zyn heldenhoofd laurierden. Nevens de zelve de snel gewiekte Faam bazuinende zynen lof, en nevens hem ter linker zyde een Vrouwenbeeld en eenige Kindertjes, stortende een overvloetshoorn aan zyne voeten uit. Aan den anderen kant in 't verschiet vertoonde zig de verovering van *Chattam*, en de Rivier, neffens het verbranden der Schepen, en Zeekasteelen. Andere Schepen zag men daar de Hollandsche vlag op afwimpelde. Dit stuk konstig en kragtig geschildert, werd geplaatst op het Raadhuis te Dordrecht, tot gedenkteeken van die Heldendaat. Maar dit stak den Engelanders te byster in 't oog,

waarom dit ook daar na onder de Redenen van Oorlog (onder voorgeven dat de Kroon van Engeland smaatheid aangedaan was met de zelve onder den voet van den verwinnaar te plaatsen) als een grievé geplaatst werd. Men zeit ook dat het in den beginne dus wel geschildert was, maar op het eerste gezigt van een Heer weder uitgevaagt wierd. Dog D. Vincentius, die met zyn Dochter getrouwt is, verklaart my in een Brief geschreven den 2 van Sprockelmaand 1717, dat zulks nooit geschiet is, en hy ook zulks aan 't stuk niet heeft kunnen ontdekken, 't zy aan den voet, of in de *Cornu Copiae*, die van eersten af wel met beeltenissen van Rykdom, maar niets met 't geen naar Kroon of Scepter zweemde, bemaalt was, en by gevolge dit maar een uitstrooizel, en gezogte reden tot Oorlog is geweest. My kwam dit volgende vaers, zinspelende op het bovengemelde Konststuk in de hand, en heb het niet onvoeglyk gedagt hier te plaatsen.

*Dus komt de Konst de WIT te maalen,
En 't Brittenland rontom in Zee,
De Theems en Chattams kromme ree.
Zoo breektmen ketenen en paalen.
Hier raakt de Britse Vloot in brand,
En 't geen de vlam ontvlucht aan strant.*

Nog een ander.

*Dit is het waare beeld van Deugt en Dapperheid,
Den Borgerheer, op wiens verstand, en goed beleid*

De Stad, en Staat hun rust, en welvaart konnen vesten.
De Faam verbreit zyn lof, van 't Oosten tot het Westen:
En tuigt hoe Londen schrikt, en hoe dat Chattam beeft,
Door 't staal, en 't vuur benart, dat ons den Vrede geeft.*

Nog een.

*Die onder deze Faam, zoo blank in 't harnas zit,
Is eeuwig Dordregs roem, de Borgerheer DE WIT.*

Hoe onvast de Staat der Grooten is, en hoe licht veranderlyk de begrippen van 't gemeene volk, daar van zyn menigte van voorbeelden die zulks bevestigen.

*Die op 't geluk van 't los geval
Vertrouwen zet, in 's Waerelds dal;
Steunt op een Rietstok.
Want 's Waerelds goed is enkel wind.*

Dit begrip is niet nieuw, de ouden hebben al gezegt: *Daar is geen zekerheid in de menschelyke zaken; alles is een geduurige verandering onderworpen.* Titus Vespasianus op een gastmaal ge-

* Dordrecht] De Raad dezer Stad op de voorstelling van den Heere Hugo Repelaar, Borgermeester van 'sHeeren wegen, keurde eenstemmig goed, van dat Heldhaftig bedryf een Konstaafereel te laten schilderen, om tot eeuwige gedagtenis op de groote zaal van het Raadhuis op te hangen, tot welke bestellinge *Gecommitteert* werden, gemelde Heer Hugo Repelaar neffens de Heeren Roeland de Carpentier, Samuel Trip, en Gerard Brandwyk. op den 30 van Hooimaand 1667.

noodigt zynde, daar men vrolyk was, ontslipte een zware zugt. Zyn vrienden hem vragende naar de Rede van zyn zugten, gaf hy tot antwoord: *Ik kan my daar niet van onthouden, als ik gedenk dat myn eer, en grootheid hangt aan het believe van het wankelbaar geval: dat myn Staten zyn als in de magt van twee Scheitsmannen, en myn leven als in die der huurlingen.* Dit is (om geen breeder omtrek te maken) gebleken aan den Ruwaart, waar van wy de schets zyner verheffing hebben beschreven. Deze die daad te *Chattam* op den 21, 22 en 23 van Hooimaand 1667 verrigt hebbende werd daar voor met een goude kop van den Staat beschonken, en hy van elk toegejuicht. Naderhand van de Haagsche Borgers, door Eygenbaat opgestoot, is hy nevens zyn Broeder vermoort, en door het verwoede graauw deerlyk mishandelt op den 20 van Oogstmaand 1672. ja de verbittertheid was zoo groot tegen deze Heeren dat zy zelfs hunne beeltenissen trachten te verscheuren. Tot verscheiden malen rotte de vergramde gemeente voor het huis van onzen Schilder, dreygende des zelfs huis om veer te halen indien hy haar de beeltenissen van de Heeren Jan en Kornelis de Wit niet over gaf; want dit was door een Leerling van hem (die zig meê onder dien hoop mengde) verkraait: zoo dat de BAAN, om zig voor ongemak, en zyn huis voor schade te hoeden, zyn deur moest open zetten (die schilderyen eerst zeker zynde geborgen) en getroost aan zien dat zy zyn gantsche huis, van onder tot boven, en kasten en kisten doorzochten.

Dit driftvuur tot Beeldeschennis sloeg voort tot Dordrecht, daar het graau dit pronkstuk van 's mans Konst geplaatst op 't Raadhuis (daar wy even van

gemeld hebben) van een reet, en aan flarden scheurde, zoodanig dat ik naderhand (wanneer Romein de Hooge 't zelve in plaat zoude brengen) werk had, om uit vele stukken en brokken, (den beeldeschenners in dien tyd ontfutselt of voor weinig geld afgekogt) by een verzamelt, een schets van den samenhang van dit stuk op te maken. Want in dien tyd was het eerste model van dit stuk nog in een onbekende hoek verduistert, 't geen thans te Dordrecht by den Konstlievenden Heere Pompe, Heer van den Oostendam in een kasaan den wand te pronk hangt, en nu wel (die stormbuy over gewaait) ter eeuwiger gedagtenisse in dat Stamhuis zal bewaart worden. 'T is ook by de Dochter van den Ruwaard, getrouwt geweest aan den Heer Simon Muis van Holy, Raad der Stad Dordrecht.

Nog een opmerkelyk voorval is onzen DE BAAN ontmoet in het voorgemelde troubeljaar, wanneer de Franse Haan met wyde schreden was genadert tot voor den Hollandschen Leeuwentuin, het geen ons lust aan te merken.

Wanneer de Koning van Vrankryk men zyn Krygsmacht tot Utrecht was gekomen, kwam 'er een Brief aan onzen DE BAAN geteekent door den Hertog van Luxemburg, toen Gouverneur van Utrecht, benefens een vrye pas, geteekent door den Kommandeur Stoupa, ten einde hy op Seyst buiten Utrecht wilde komen om des Konings Beeltenis te malen, met belofte van een grote somme gelds daar voor te zullen genieten, dat hem in den Haag betaald zoude worden; waar voor twee Heeren borg bleven, als mede dat hy buiten eenig gevaar weder te rug zou geleid worden. DE BAAN vond zig hier door wel ver-

eert, maar konde in opzigt van dien tyd, hier toe niet besluiten, overwegende het gevaar, van by 't gemeen, kwaad agterdenken te zullen geven. Zyn Vrouw ried het hem ook sterk af, en niet zonder rede: want het konde hem gegaan hebben, als de fabel meld van den Vos en den Ezel. Deze ging naar 't Hof van den Leeuw, daar hem de Vos tegen kwam, dien hy vraagde waar hy zoo schigtig na toe liep? *weet gy niet* (zeide de Vos) *dat de Koning der Dieren een gebod heeft laten uitgaan*, waar by alle gehoornde dieren zyn Hof (op lyfstraffe) ontzeit word? wel Vosneef (zei de Ezel) gy hebt immers geen Hoornen, maar ooren. *Dat 's waar*, zeide de Vos: *maar als hy nu eens zeide dat myn ooren Horens waren, dan waar ik 'er immers meê gebruid?*

De bevinding had hem in dien tyd doen zien dat een kwade naam, of kwaad vermoeden alleen genoeg was om een man van kant te helpen; des ging hy te rade met verstandige luiden, onder andere met den Vorst van Waldeck, die hem wel verzekerde van goed onthaal, en betaling, maar gaf hem in bedenken, 't geen hier boven gemeld is, van hier door in kwaad vermoeden te zullen vallen by 't onbezonnen graau, in aanmerking van dien tyd. Te meer wyl hy Hopman van de Borgery in zyn wyk was. Hy liet dan den Hertog van Luxemburg bedanken, en bleef t' huis. Egter is hy naderhand by den Koning van Vrankryk in gedagtenis gebleven, als de voornaamste pourtretschilder in Nederland; ja de Koning heeft naderhand gewilt dat zyn Ambassadeur *d' Avaux*, die order had om Konst voor hem te koopen, zig van zynen raad, en oordeel zoude bedienen.

Hy heeft ook veel eer en voordeel genoten van

den Keurvorst van Brandenburg Frederik Wilhelm, wiens beeltenis hy verscheiden malen heeft geschildert, als ook vele Vorstelyke Persoonen.

Eyndelyk heeft gemelde Keurvorst by een verzegelde *Acte* geteekent den 23 van Hooymaand 1676, hem verkozen tot zyn Opperhofschilder en *Surintendant* van zyn Konst, en Konstacademie, en toe geleid een jaar geld van zes duizent guldens. Dog zyn Vrouw, zedig en borgerlyk van aard, had geen geniegtheid om te Berlyn aan 't Hof te wonen; zulks hy zyn Keurvorstelyke Doorluchtigheid moest bedanken, die dan verzogt een van zyn beste Leerlingen, waar toe hy uitkeurde *Jan van Sweel* welke veer in de Konst gevorderd was, en de handeling van zyn Oom na by kwam. Deze ging daar heen, en kreeg jaarlyks twee duizent gulden, de vrye tafel, en een eygen paert op stal.

Vier of vyf malen heeft hy den Prins van Oranje (naderhand Koning van Engeland) op verscheyden tyden, ook met zyn Princes, als ook den Hertog van Jork (als hy hier te land was) geschildert, neffens een groot getal van minder Heeren, en Borgerlyke Persoonen te lang om te verhalen. Waar onder het pourtret van myn Schoonvader Jakob Sasbout Souburg, *Operateur*, meê op de lyst komt.

Onder zyn grooter penceelwerken, waar in hy inzonderheid zyn Konst getoont heeft, word getelt, het stuk van de Regenten van 't Tugthuis t' Amsterdam. Tot Leyden op de Lakenhal de vier Staalmeesters in een stuk, gejaarmerkt 1675. op den nieuwen Doele in den Haag, de Borgermeesters, Schepenen, Geheimschryver enz. waar voor hy duizent Ducatons heeft gehad. Nog tot Hoorn

twee groote stukken, in 't eene waar in de Heeren Bewinthebbers van de Oostindische Maatschappy, en in 't ander de Hopman, neffens de mindere bestierders der Borgery geschildert staan. Maar 't geen waar aan hy zonderling zyn Konst getoont heeft, is de Beeltenis van Prins Maurits van Nassou Ziegen, de welke zelf behagen nam zoo lang, en zoo dikwils te zitten als hy 't begeerde, die zig daar ook van bediende, en het ten uitersten naar de Konst uitgevoert heeft tot groot genoegen van den Vorst en alle Konstkenners. Dikwils heeft hy te Kleef, en elders den Vorst tot gezelschap geweest, welke veel werks van hem maakte. Ook maakte de Vorst dit bovengemelde konstig geschilderde portret voor zyn overlyden weder aan hem, die het om die waardige gedagtenis, door 't dagelyks zien, te vernieuwen, als ook om dat dit het proefstuk van zyn penceelkonst was, 't zelve zoo lang hy leefde (hoe dikwils daar om aan gezogt) niet wilde verkoopen, en ook aan zyne Kinderen (op zyn ziekbed leggende) met nadruk belaste 't zelve niet te verkoopen, dan alleen aan 't Hof van Brandenburg, gelyk dit stuk dan ook eerst in den jare 1702 (wanneer de Koning van Pruissen in den Haag was, DE B A A N dat zelve jaar gestorven zynde) door zyn Dochter aan den Koning werd gepresenteert, en verkogt voor vier hondert Ryksdaelders.

Hy heeft in zyn tyd door de Konstoeffening veel geld gewonnen, maar heeft ook rykelyk daar van geleefd en al die hem kwamen bezoeken waren hem welkom. *Een nieuwen Hoed*, (dit was zyn spreuk) *en een Oxhoofd wyn op een jaar meer, daar maak ik veel goede vrienden meê*. Hy kreeg 'er ook vrienden door, maar wel meest panlikkers,

of tafelbezems, waar onder was de landschapschilder *B. Appelman*, die weeken lang gewoon was op vreemde bodems te oorlogen.

Men leeft by Livius, hoe *Menenius Agrippa* van den Roomschen Raad tot de afgefallen Borgers gezonden, om hen tot wederkeeren te bewegen, deze Fabel, of gelykenis voorstelde: *Dat de leden des menschen lichaams op een tyd met malkander in twist raakten, en klaagden over de maag. Hoe de voeten 't geheele lichaam droegen. Hoe de handen arbeyden, en streden. Hoe het hoofd altyd met bedenkingen en overleggingen bezig was, en dat al wat zy daar meê wonnen of verkregen, altemaal door de maag verteert wierd, die niet arbeyde.* Maar wy mogen welzeggen (zinspelende op de schuimloopers waar van wy even melden) dat onze DE BAAN veel magen had, die 't geen hy door zyn vernuft en handen gewonnen hadde, hielpen verteeren. Hier by had hy zes Kinderen en nog drie van zyn Zuster, en vyf van zyn Vrouws Zuster, zoo in als buitenshuis tot zyn last, die niet als de Steur, van den wind konden leven; dat hy aan zyn kas in later tyd best gewaar wierd; want zyn gelukstar was al eenige jaren voor zyn sterven onder gegaan.

[Jakobus de Baan]

Zyn Zoon JAKOBUS DE BAAN oeffende meê de Schilderkonst, dog zyn levenslamp werd door de dood op zyn 27 jaar gedompt, daar zyn Vader grooten rouw over droeg, in die twee jaren die hy na hem leefde. Wy zullen aan hem op zyn geboortejaar gedenken.

Nu heb ik nog een opmerkelyk en zeltsaam geval te verhalen, 't geen onzen Konstenaar ontmoet is. Laat het u niet verdrieten Lezer zoo het

wat lang valt. Waren 't beuzelingen ik zou my schamen u dien last aan te doen.

Alle dingen (zeit het spreekwoord) *hebben twee handvatfels.*

Dit ziet op de tweederhande of verschillige opvattingen, waar door de voorkomende zaken op het gemoet der menschen verschillige aandoeningen schynen te bewerken.

Schynen te bewerken (zeg ik) om dat alle voorkomingen een voudig enkel bespiegelend zyn, en de werkingen, die 't zelve veroorzaaken, van de gestalte des gemoets af hangen, en de meerder, of minder aandoeningen, ten kwade of ten goede, van de goede of kwade geartheid haar oorzaak hebben.

De gaven der Konst zyn ongelyk gedeelt, en de eene steekt in hoogte uit boven de andere als een Ceder by het lage kruid. De hoogste zyn de laagste (op de Schilderkonst toegepast) als het doel, waar naar elk mikt met den pyl van zyn gewiekt vernuft, en zal die, welke zig 't yverigst daar in oesfent, 't wit digtst by beschieten. Dit veroorzaakt in de genen die in 't treffen te kort schieten (zoo de zelve een edelmoedigen geest bezitten) naayver en voelen zig gespoort om in die oeffening niet op te houden. Dus moeten de Konstoeffenaars zig ook onderling gedragen. Maar zoo haast 'er in dit opzigt afgunst ryst, is 't een bewys van 't kwaat gemoet, het welk in anderen benyd, 't geen het behoorde te pryzen.

Dit ontdekt zig meest in laf hartigen, en die een lagen geest bezitten, die liever aflaten van zig voort te oeffenen; om hun werk te maken van het doen der bovenstrevers te verguyzen, en hun roem met scheef gezigt te begluuren.

'T lust ons door loflyke voorbeelden aan te wyzen hoe de Konstschilders zig onderling onder malkander behoorden te gedragen, om de Konst aan te kweken, te bouwen, en haar agting op te beuren. Waar na wy de kwade gevolgen die uit afgunst spruiten, (wanneer men die drift den toom los geeft) met een zwarte kool (ten spiegel) zullen afschetsen.

De drie *Gratien* door *Rafael van Urbyn* geschildert te Rome in 't Paleis *Petit*, of klein *Gegy* genaamt zyn berugt voor een van zyne beste werken, en vercierden het voorportaal van gemelde *Gegy*, of *Chisi*. Nu verspreyde het gerugt dat de Galathe, die hy in een der zaalen schilderde, nog ongelyk schooner en konstiger zoude wezen. *Michiel Angelo* belust om het stuk te zien wyl het nog onderhanden was, dog geen gelegenheid daar toe hebbende, zoo om dat niemant toegang daar toe gelaten wierd, als om dat zy geen goede vrienden waren, bedagt hier toe een list; hy verkleede zig in boeregewaas, en waarde om de deur, tot hy gelegenheid vond van een huisdienaar die de deur opende aan te treffen, dien hy dan op een boersche wyze dus aansprak: *Ik heb gehoord dat Rafael in een der zalen van dit Paleis een Zeegodin schildert, ik heb zulks nooit gezien, en over zulks verzoek ik dat eens te mogen zien, daar by voegende: Dan kan ik thuis komende aan myn Kinderen vertellen dat ik wat vreemts gezien heb.* De Dienaar wees hem af, dog door lang aanhouden, en hem wat in de vuist te stoppen, werd hy in gelaten, en de zaal aan gewezen. *Michiel Angelo* zig alleen in de zaal bevindende (want hy had dit waar genomen op dien tyd als *Rafael* met zyn Leerlingen, die meê aan die zaal schilderden, mid-

dagmaalde) en alles besnuffelt hebbende, vind een houdskool, klimt op een stoel of bank, en teekent daar meê, in een ronde Nis boven de deur een menschen hoofd eens zoo groot als 't leven agter over in de verkorting te zien, en gaat uit de kamer stil zyn weg.

Rafaël gespyst hebbende, en in de zaal gekomen om weer aan 't werk te gaan, krygt dit in 't oog, en vraagt aan elk wie 'er in zyn afwezen in het vertrek geweest was. De deurbewaarder zeide niemant, dan alleen een Boer, en dat die daar zoo lang om aangehouden had dat hy hem in liet, maar vorders niet wist wie hy was. *Dan zal ik het u wel zeggen* (zeide *Rafaël*) *wie die Boer geweest is. 'T is Michiel Angelo geweest; want niemant anders kan zulks doen, als gy hier ziet, en wees op het geteekende opziende Hoofd*, en maakte voorts den Heer van 't huis bekend wat 'er gebeurt was.

Het werk van de zaal tot dus veer voltooit, zoo wilde de patroon dat dit vak ook beschildert zoude worden: maar *Rafaël* weygerde zulks te doen, zeggende: *dat die omtrek zoo konstig was dat niemant de zelve zoude kunnen verbeteren, dat hy de hant daar aan niet wilde leggen, maar dat zulks tot een waardig gedenkstuk van Konst, zoo blyven moest*. Gelyk 't heden nog zoo staat.

Op gelyke wyze word verhaald van den Konstschilder *Carats*, dat hy in de kleene Kerk van St. Gregorius by het *Colloze* een Altaarstuk had geschildert, en twee van zyne beste Leerlingen, *Dominicyn* en *Guidureni*, ook elk een stuk zoude maken, en dat de Paters bedongen hadden dat hy (deze twee stukken voltooit zynde) de laatste hand daar aan leggen moest, 't welk *Carats* hun had toe-

gestaan. D'eerst gemelde had de Geesseling, d'ander de Kruisdraging van St. Andreas verbeeld. Als nu deze stukken afgeschildert waren en geplaatst zouden worden, drongen de Kloosterlingen uit hoofde van hun verding *Carats* aan, om 't met zyn konstig penceel daar 't gebrekkig was te verbeteren. Dog hy weigerde zulks, zeggende: *dat hy die stukken heerlyk naar de Konst geschildert vont, en dat die de zelve wilde verbeteren, een grooter Meester dan hy in de Konst wezen moest.*

De groote *Rubbens* ook, wanneer de Kloosterlingen aan *van Dyk* de waarde van zyn Konst niet wilden betalen (gelyk wy op zyn plaats breedwydig hebben aangemerkt) nam die naar zig en betaalde *van Dyk*; om de Konst haar waarde te doen houden, en op te beuren. En zoo nam ook de Konstschilder *Bakker, Jan de Baan* (even te voren in desselfs levensbeschryving vermeld) dezen zyn Leerling nog jong zynde, aldus in gezelschap met hem, en prees des zelfs Penceel werk boven zyn eigen; en hebben dus deze konstenaars voorbeelden nagelaten, hoe men de Konst opbouwen, en de Konstenaars opbeuren moet uit de verdrukking.

Zoo wy nu de welmeenenden, en de kwaad meenenden tegens elkander over in den evenaar stelden, de laatste zouden de balans merkelyk overhalen.

Die de schaamte ontwassen zyn steken met hunnen nydigen angel dat men het ziet: De Konstschilder *Le Ceur* kreeg in zyn tyd order om voor de Koningin van Vrankryk een Koepel te schilderen, waar van hy een teekening maakte die hy de Koningin in handen gaf, daar zy groot genoeg in nam. Maar *C. le Brun* (aan wien zy

die schets vertoonde) door wangunst gedreven zeide alleen: *Dat dat geen werk was voor zoo een man*, en daar meê was de voortgang verydelt, en *le Ceur* van de hand gewezen. Zulke Hovelingen leeren dit van hunne Vorsten, *die* (naar 't zeggen van Salustius) *alles wat hun dienstig is, en voordeel geven kan, eerlyk agten te wezen*. Maar die kwansuis daar nog niet voor gaan willen, of zig daar voor bloot stellen, doen het zelve bedekt.

Dominikyn schilderde te Rome de Historie van den Heiligen Hieronimus voor de Paters van die order om boven 't groot Altaar van hun Kerk geplaatst te worden: maar deze door Konstbenyders bedektelyk opgestookt, zetten dat Konststuk, als zulk een plaats niet waardig, elders in een hoek weg; niettegenstaande dat de Schilder menigwerf daar om aanhield dat het mogt geplaatst worden daar elk het zien konde. Dit kwam een der Kardinalen, die byzonder Konstminnende was, ter ooren: Des zond hy een onpartydig Schilder uit zyn naam by de Paters, om het stuk te zien, en de Deugt desselfs t' onderzoeken, die het zelve tot in den hoogsten graat prees; des zig de Kardinaal aan dees verongelyking tot drukking van Dominikyn liet gelegen zyn, en ontbood die kwaadsprekers (onderzocht hebbende wie zy waren) by zig, en dwong de zelve reden te geven waarom zy dit gemelde stuk misprezen hadden.

Als deze dan zig met ernst gedwongen zagen opregt daar ontrent te biechten, beleden zy, dat, by aldien zy dit stuk naar zyn waarde prezen, de maker voor den grootsten Meester in Rome geroemt, en boven hen alle geprezen zou worden.

Zie wat de Nyd en Laster niet al vermag. Na-

derhand hield, en houd men nu nog dit stuk voor een der konstigste geschilderde Tafereelen die te Roome te zien zyn.

Ik heb 'er gekent, die, als hun eenig Kunstwerk van anderen wierd voorgesteld, om te kunnen zeggen dat zy geen woord tot nadeel daar in gesproken hadden, de schouders (als hun over de waarde daar van gevraagd wierd) zoodanig wisten op te trekken, en den bek te ploojen, dat de veragting daar uit duidelyk genoeg te verstaan was. En sommigen die voor Konstkwekers gegroet willen wezen, hebben meê een rol in 't Spel. Deze, als hun naar eenig kunstwerk gevraagd word, zwygen of spreken, na dat het voordeel hun dryst, aangezien zy de regelen van 't welleeven vergeten en alleen het Artykel van eigen voordeel onthouden hebben, en 't zelve behartigen. Van deze die zwegen, daar zy spreken moesten, zeiden de Atheniensers. *Hy heeft den Os in de keel, of heeft den Uil gezien;* om dat in dien tyd hun geld met de beeltenis van een Os, of Uil bezet was.

Ongelukkigen, die baatzugtigen tot hun helpers aantreffen, dezen moeten de handen voor af gevoelig gekust worden, of zy moeten op 't end de winst met hun deelen.

'T beurt elk niet een Kristoffel aan te treffen, die hem door de Wateren der verdrukking torst: of een magtigen *Mecenas* die hem zoo hoog opbeurt, dat de nyd hem niet bereiken kan, om haar gespitste nagels in zyn huid te hegten.

De Waereld is bedorven, en de bewoonders voor 't grootste deel verbastaart. De Spinnen groejen sterk aan, en de Byen verminderen. Voorbeelden hebben ons doen zien, dat de een Konstenaar des anders werken lastert en schent.

Le Ceur, een der braafste Konstschilders in zyn tyd te Rome, schilderde het leeven van den Heiligen Bruno, voor de Paters van die order in een Gaandery van hun Klooster. De vervloekte Afgonst, die zulk een fraai kunstwerk in haar kwaad gezigt niet dulden konde, nog ongeschonden laten, heeft de schoonste en konstigst geschilderde wezens met haar schenzieke nagels uit gekrabbt. Ja wat de verfoeilyke Afgonst uitwerkt als zy zig den toom los geeft, zullen wy in een opmerkelyk voorval den Konstschilder *Jan de Baan* wedervaren, zien: 't welk wy van zyne levensbeschryving hebben afgeknepen, om het in deze redenvoering te pas te brengen.

De Baan berugt voor den besten pourtretschilder van Nederland, en reeds vele Princen, en Vorsten met veel roem hebbende geschildert, werd ook ontboden aan 't Hof van Friesland om den Prins en zyn Gemaalin te schilderen. Dit stak byster in 't oog van hem (wy zullen zyn naam niet melden) die lang als Schilder aan 't Hof gewoont had. Hy vatte daar over een haat tegens de *Baan* op, dog deed daar van niet het minste blyken, maar veinsde egter zyn vriend te wezen, 't geen ook van *de Baan*, die van een goeden inborst was, geloofd werd, waarom hy hem veel vrientschap bewees; dog deze kropte dien haat op tot dat dezelve eindelyk tot een vervloekt voornemen uitbarste, en toeleg maakte om hem te vermoorden. Hy kwam tot dien einde in den Haag, maar vond geen gelegenheid dit by avond of ontyde te verrigten, aangezien hy altyd met zyn Hond verzelt ging, daar hy zig op vertrouwde.

Deze moordlustige nam dan voor hem dit on-

der schyn van vriendschap, in zyn eigen huis te doen, ging hem bezoeken, en verzogt zyn Konst te mogen zien. *De Baan*, geen kwaad vreezende, ontfangt hem beleeft, en leit hem op zyn ruime Schilderzaal: want hy woonde toen in het Groothuis naast aan de Schevelingse Brug in 't Noordende van den Haag.

Hier scheen de moorder de baan klaar te zien om zyn gruwelstuk uit te voeren, nu hy zig met hem alleen bevond.

Terwyl nu *de Baan* 't eene stuk voor, en 't ander na voor dien schoft op den Ezel zette, op dat hy de zelve best zoude kunnen zien, trekt de godvergete mensch zyn moortpriem, dien hy tot dien einde onder zyn rok verborgen had, uit de schee, om agter hem staande, hem dien verradelyk in de ribben te stooten. Wat gebeurt 'er? De Heer Bruyninks, een van de Baans vrienden, die hem dagelyks kwam bezoeken, en zonder te vragen maar stil de trappen op naar zyn Schilderkamer gewoon was te komen, komt juist in dat oogenblik, zonder gehoord te worden, den trap op tot op de *Bordes*, en ziende den moortpriem opgeheven, geeft een luiden schreeuw, waar door het gantsche Huisgezin in bewegen raakte. De Verrader hier door verzet, en zyn toeleg verydelt vindende, neemt in alleryl de vlugt, de Zaal af langs een anderen trap, ten huis uit, en 't Nagtegaals Pad op, agter de Kloosterkerk, heen. Zyne Leerlingen en sommige Wagenaars die aan de Schevelingse Burg stonden, snelden hem wel na, maar hy was hun ontsnapt, en kwam ook naderhand niet te voorschyn.

Nog eens is hy van Nydigaarts aangevallen, waar by hy den middelsten vinger van zyn regter hand verloor.

De Laster en Leugen speelden meê hun Rol, tot zyn nadeel. Zy strooiden uit aan verscheiden buitenlandsche Hoven dat *de Baan* niet meer schilderen kon, maar blind wierd. Zelf werd dit door den Haag alzins verspreid, 't welk de Prins van Anspach Brandenburg (wiens af beeldsel hy voor heen geschildert had) niet konnende gelooven, liet zyn Koets inspannen, reed naar hem toe, en liet zig andermaal schilderen tot schaamte van die Addertongen. Dit is geweest in 't jaar 1692. De Nyd bedient zig op alle wyze van snoode vonden.

Ik ben heel niet van dien aart dien de oude Tobias had, en ga niet graag ter begravenis: maar zoo de Nyd eens ter aarde gedragen wierd, zou ik vreugdig die Lykstatie volgen, en 't Graf helpen toedelfen.

De schilderkonstoeffenaars, inzonderheid de Leerjeugt, moeten yder groot Meester aanmerken als een *Antenos* die door brandende liefde tot de Konst opgegroeit, tot nayver verwekt, en aanspoort om meê groot te worden.

Diogenes, door den roem welke de Veelweters kroonde, wordende de geleertheid toen zo hoog geschat, als nu het geld; werd door nayver geprikkeld; en deze nayver spoorde hem voort tot begeerte en wakkerheid aan. En wanneer de spreuk:

* *Antenos* was de Zoon van Venus. De gelegenheid of oorzaak dat deze van haar gebaard wierd verhaald Porfirio aldus: *Venus had Kupido gebaard, maar als die Jongen even klein bleef en niet groeide, vraagde zy daar over raad aan het Orakel, dat haar antwoorde, zoo lang Kupido alleen was zou hy even klein blyven. Antenos geboren groeide op, en werd groot. Kupido dit ziende, dulde niet dat hy hem boven 't hoofd groeide. Stapte Antenos hem voor, hy klapte zyn wieken en stapte hem kloekmoedig na, enz.*

*'T beurt zelden dat een geest den hoek te boven raakt.
Die in zyn arremoe naar wetenschappen haakt;*

hem zyn toeleg scheen af te raden, greep hy egter moet, en zeide tot zig zelven: *de spreuk zeit niet nooit, maar zelden, en wie weet of ik niet een van die ben, welke de Goden die gunst bewyzen willen. Lucas van Leyden*, (als hem gezegt wierd dat Albert Duurer, door zyn Konst grooten opgang maakte en de zelve zeer hoog geroemt wierd) vraagde: *Of hy geen Mens was?* en als zy ja zeiden vervolgde hy: *Waarom zou ik hem dan door yver niet kunnen inhalen?* Zulk zeggen is grootmoedig en pryslyk, en past een edele ziel. Maar laat nooit de Nyd in uw boezem huisvesten, maar elders begraven blyven.

De gelegenheid is een groot behulp voor de genen die zig tot de Schilderkonst of andere wetenschappen geneigt vinden. Waarom al van ouds deze spreuk: *Elk heeft het geluk niet van Korinten te mogen bezoeken*; onder de Grieken in gebruik was. Velen welke Ouders hadden die zig des verstonen, werden de konsten en wetenschappen als met de pap (gelyk het spreekwoord zeit) ingegeven, en zy vonden de voetsporen daar toe gebaant, om met wyde schreden tot hun geluk en roem te stappen, 't geen anderen door akelige omwegen hebben moeten opzoeken. Dit geluk is den Fenix der Scheepschilderen,

[Willem vanden Velde]

WILLEM VANDEN VELDE, *Willemsz.* toegevallen. Hy werd geboren te Amsterdam in 't jaar 1633. en van der jeugt aan tot de Konst geneigt, werd daar in aangespoort, en met geneigt-

heid onderwezen, tot dat zyn Vader in dienst van Koning Karel den tweeden met 'er woon naar Engeland vertrok, en hem onder opzigt van den konstigen Scheepschilder *Simon de Vlieger* tot Amsterdam liet, van welker levenswyze wy niets weten te zeggen, gelyk wy ook den tyd zyner geboorte, nog met verzekerdheid zyne geboorteplaats niet hebben kunnen te weten komen, en dus alleen van hem kunnen zeggen, dat hy een Haarlemmer of Amsterdammer van geboorte, en een geagt Mr. in zyn Konst geweest is. Inzonderheid word, om des zelfs natuurlyken konstige behandelinge geprezen, een stuk waar in het Haarlemmer Meir met allerhande Schepen, by een labberkoelte voorby en door malkander zwierende verbeeld is.

Hy had een Dochter *Kornelia de Vlieger* genaamt, die de Dichtkonst verstond. By gelegentheid van haar verjaring den 28 van Wiedemaand 1658 oud zynde 28 jaar, vind ik op den *Hemelzang* (zoo genoemt, door haar gemaakt) dit volgende Vaersje toegepast:

*Ha! Amstels pronkcieraat,
Het droevig Wezop gaat
Met tranen in zyn oogen,
In zwarten rouw gekleed,
Om dat het tot zyn leet,
Moet dulden en gedogen;*

*Dat, Schoone! uw gezicht
Den Amstelstroom verlicht,
En 't Gein laat zonder luister:
Het doet niet dan het klaagt,
En noemt, hoe schoon het daagt,
Zig, zonder u, gantsch duister.*

Van haar Gedichten zietmen in *d'Amstelsche Zang-Godin*, ook die op haar zyn toegepast, maar op haar Vader *S. de Vlieger* heb ik niet ontdekt als dit volgende Graftchrift:

*Hier rust de VLEIGER, die wel eer door zyn penceelen,
Om prys streed met Natuur, op doeken en paneelen;
En door zyn yver en natuurdraft aangevoert,
De Lasterzieke Nyd, de lippen heeft gesnoert.
Deez' Sark houd wel zyn Lyk, maar niet zyn lof gesloten;
Die op de tongen zweeft van al de Konstgenoten.*

En Vondel elders:

*De VLEIGER nam in 't end de vlucht
Uit dees benaauwde lucht.*

Wanneer onze WILLEM VANDEN VELDE nu zoo veer in de Konst van Scheepschilderen gekomen was, dat zyne stukken nevens de beste van die soort mogten ter monsterring komen, nam de oude *Willem* zyn slag waar, en wist zyn Zoon ook in de gonst van Koning Karel te vleijen, die daar op naar Engeland trok, en veel heerlyke konstwerken tot de Koninglyke vertrekken maakte, gelyk ook na des zelfs dood, voor Koning Jakobus; waarom ook zyn Beeltenis door *Godf. Kneller* in den jare 1680 geschildert, en door Jan Smit 1707 in koper gebragt, ook dus met die eer pronkt:

GULJELMUS VANDEN VELDE, Junior, Navium & prospectuum marinorum Pictor: & ob singulare in illa Arte peritiam a Carolo II. & Jacobo II,

Mag. Britanniae Regibus annua mercede donatus. Obiit 6 Apr. Ann. Dom. 1707. AEtat suae 74.

De Engelanders hebbende grote agting voor zyn penceelkonst, zulks ook verdienende, hebben de zelve van tyd tot tyd, door Holland, opgekogt, ons gezigt die aangename beschouwing onttrokken, en dezelve derwaards vervoert, zulks dat men niet veel van de zelve ziet. En het staat niet ligt gezien te werden, dat ymant in dat deel der Konst zoo schoon zal opdagen, om de school van Pictura, door zyn konstlicht te beschynen.

[Frederik de Moucheron]

Na hem volgt de brave Schilder FREDERIK DE MOUCHERON geboren te Embden, in 't jaar 1633. Deze van natuur van jongs af aan geneigt tot de Konst, en in de beginselen van de Teekenkonst onderwezen, verkoos, om de behandeling van 't Penceel te leeren, den berugten *Jan Asselyn*, anders *Krabbetje*. By wien hy in korte jaren zodanig vorderde, dat hy ondernam op zyn Konst naar Vrankryk te reizen, daar hy verscheiden agtereenvolgende jaren bleef, oeffenende zig yverig naar 't leven, in alles dat hem in zyne verkiezing dienstig was, en naderhand tot voorraad konde strekken; waar na hy weder naar Nederland kwam afzakken, en zette zig in de bloeiende Amstel-Stad ter neer, daar hy sedert veele zoo groote als kleine Konststukken, voor de Konstlievenden geschildert heeft, die het vernuft van hun maker melden.

De voorwerpen van zyne Tafereelen zyn doorgaans vreemt, natuurlyk en konstig 't zamen geschikt. De verschieten schynen als door een graauwen mist of morgendaau betrokken, daar en tegen de voorgronden helder en krachtig: de boomen

zyn los en dartel behandelt, en geven somwyl een aangename spiegeling in de vlieten, die de Velden van een scheiden.

Vele van zyn voornamen Konststukjes zyn door *Adriaan vanden Velde*, met Beesjes, en Beeldjes geciert: ook die hy in Vrankryk gemaakt heeft door den braven Konstschilder *Theodoor Helmbreker*, een Haarlemiet van geboorte, welke in dien tyd te Parys woonde, en in 't gemeen Italiaansche Markten met Boertjes, Kwakzalvers, en andere Potsemakers schilderde. Deze was een groot vriend van *Abraham Genoels* gebentnaamt *Archimedes*, die ook in zyn Reisbeschryving van hem gedenkt op 't jaar 1674.

De tydrol van Moucheron afgeloopen zynde, is hy gestorven in zyn 53 jaar 1686. Hy heeft een Zoon nagelaten den Vader veer voorby in Konst, waar van wy hier na zullen melden.

[Pieter Gallis]

Na hem komt de brave Landschapschilder, en die uit enkele zugt zonder toeleg op winst de Konst oeffende, PIETER GALLIS, geboren in 't jaar 1633 ten Toneel. Deze eenige jaren tot Enkhuizen gewoont hebbende, trok 1682 met ter woon naar Hoorn daar hy 't bestier van de Bank van Leening had, dog egter onder dien dagelykzen omslag zyn buiten uren naarstig aan de Konst besteede, waar door hy zodanig daar in vorderde, dat hy Landschappen, Bloemen, Fruit, en ander stilleven geestig wist te schilderen. Hy was een bemint Man, byzonder vrienthouwende, inzonderheid met Konstschilders en Konstminnaars, en is overleden in 't jaar 1697.

[Gasper vanden Bos]

GASPER VANDEN BOS is geboren tot Hoorn in 't jaar 1634. Zyn Vader was een Scheepstimmerman, en zyn Zoon in 't eerst meê aan den

Scheepsbouw; maar door een groote zugt tot de Konst gedreven, teekende hy Zeên, en stille wateren met allerhande soort van vaartuigen, zoo konstig, net en los van behandeling, als vast en vloeiende met de punt van 't penceel gearceert, dat de Konstschilder *Bronkhorst* my verklaart heeft, nooit beter te hebben gezien; dog deze knaap stierf in 't prilste van zyn lenteleven; waarom het te verwonderen is dat hy nog zoo veel heeft kunnen maken, als men van hem in zyn geboorteplaats ziet.

De Fortuin, welke door haren licht veranderlyken aart, sommigen in 't eerst tot een gelukkigen staat opbeurde, en naderhand het zeil van voorspoed swenkte, zonder naar dezelve meer om te zien, heeft grond gegeven tot de Spaansche spreuk, welke zeit: *De Fortuin word moede van altyd een zelfden man op den rug te torschen*. Zy doet (op zyn Hollants gezeit) velen hun wittebrood voor af eeten. Het minste getal der menschen behoud hare gunst van 't begin, tot het einde hunnes levens. Nogtans mogen wy met rede onder de gelukkigen

[Antoine Francois vander Meulen]

Onzen Konstschilder ANTOINE FRANCOIS VANDER MEULEN tellen. Deze geboren te Brussel in 't jaar 1634, had zyn afkomst uit een der braafste geslagten van die Stad, waar door hem geene middelen ontbroken hebben, om zig in wetenschappen te oeffenen, waar door de geesten geslepen, en bekwaam gemaakt worden tot verheve bezigheden; gelyk hy ook geneigt tot de Schilderkonst, en by een braaf meester besteld, den zelve in korte jaren (schoon nog piep jong) overtrof; waar na hy zig daar in voort

oeffende door de leydingen van zyn vernuft.

Zyn neyging strekte tot het schilderen van Geboomte, Landschappen, en Landbataljes, waar in hy inzonderheid doorstak, zoo dat de zelve by de onzydige Konstbeminnaars voor goed gekeurt wierden, en hy dus al vroeg zyn roem tot het nabuurig Vrankryk dede klinken.

Monsr. Colbert, voornaam begunstiger dier Konst, had straks bevallen in zyne Konstwaerken, en deed hem eenige stukken schilderen, welke hy eerst aan *C. le Brun* (die overtuigt was van des zelfs bekwaamheid, en dat hy in staat was om door zyn penceelkonst den Koning dienst te kunnen doen) vertoonde: zoo dat hy goedvond hem tot dien einde aan de Koning voor te dragen, gelyk geschiede: die daar op order gaf om hem van Brussel te Parys te ontbieden.

VANDER MEULEN, die nu zag dat de Fortuin hem van veere toeknikte, brak met der woon van Brussel op en begas zig in dienst van den Koning die hem jaarlyks toeley 2000 kroonen, en een vrye woning in *Gobelins*. Daar en boven betaalde hem de Koning zyne onkosten, wanneer hy het Leger volgde. Hy is van de meeste *Conquêtes*, of veroveringen der Steden, en andere byzondere voorvallen ooggetuige geweest, en heeft dus gelegenheid gehad; om dezelve naaukeurig, zoo wel de Steden met hare bolwerken, als de beschansingen daar tegens, met de gantsche toerusting, en het aankleven van dien, in tafereelen te vertoonen. Deze stukken cieren nu nog het Paleis van *Marly* en den opgang in het Kasteel te *Versailles*. Hy heeft ook de eer gehad dat Koning Lowys de XIV heeft voor Gevader gestaan over een van zyne Dochters.

Onderwyle kwam zyn eerste Huisvrouw te sterven. Straks maakte een Nigt van *C. le Brun* toeleg om die plaats te vullen, en wist het zoo fyn en listig door voorstellingen van de *Brun* als anderen, by hem te doen, dat *VANDER MEULEN* geen uitvlugt bedenken konde om dien toeleg te ontgaan, zonder den haat van de *Brun* (dien hy vreesde) op zyn hals te halen. Des bewilligde hy (hoe noode) tot een tweede Huwlyk, om zig door dit verbant te vaster in de gunst van de *Brun*, die 't oor van den Koning had, te wikkelen. Dog deze nieuwe Vrouw (gelyk het gemeenlyk zoo gebeurt) wist zig by tyds van haar gelukkig lot te bedienen, en haar zelf te verryken by zyn leven; want van wat kostelykheid zy 's nachts droomde, die moest zy by daag hebben.

Hy is gestorven te *Gobelins* in 't jaar 1690, in den ouderdom van 65 jaren en begraven in de Kerk van St. Hipoplite.

Hy had een Broeder *Peeter vander Meulen* genaamt die een braaf Beeldsnyder was. Deze ging in 't jaar 1670 met zyn Vrouw in Engeland wonen, daar *Peeter van Bloemen* en *Laresilliere* hem kort volgden.

Zyn Beeltenis gaat uit in zwarte Konst, van *Laresilliere* geschildert, en van *Bekket* geschraapt.

In 't *Cabinet des singularitez d'Architecture, Peinture, Sculpture, & Graveure &c. par Florent le Comte &c.* I. D. pag. 63. staat een *Catalogue* of Lyst, van de *Conquêtes*, of veroveringen des Konings van Vrankryk, en andere Konststukken, welke hy in des zelfs dienst zynde gemaakt heeft, en welke ook in plaat gebragt zyn, door *J. Hugtenburg, R. de Hooge, Nicol. Bernart, N. Cochin, Ch. Simonneau, Fr. Ertinger &c.*

[Joan Guiliam Bouwer]

In dit zelfde jaar leefde en was te Rome aan 't Hof van den Hertog *Brassano*, of *Brassiano*, JOAN GUILIAM BOUWER van Straatsborg, een weergaloos konstig schilder van Gebouwen, Landschappen en kleine figuurtjes op perkament in waterverf. Deze *Brassano* was in dien tyd een der grootste *Mecenassen* of begunstigers der vrye konsten, by den welken BOUWER verscheiden jaren zyn Konst geoeffent heeft, schilderende voor den zelve zyn Paleis op verscheyden wyzen in perspectyf, als ook de Galeryen, Lustprieelen, Fonteynen en marmere Beelden, nevens al het gewoel van Koetsen, Paerden, en Lyfwagten. Hy had de Konst by *Frederik Brendel* te Straatsborg, die een goed *Meniatuur* Schilder was, door welks vlyt veel werk is naar gebleven, geleerd; en word van hem getuigt dat hy op een stukje perkament van een kleenen omtrek had geschildert het Krygsleger van Koning David, en de plaats daar Absolon aan een boom hangende van Joab met een speer word doorstooten.

Van Rome trok hy naar Napels, daar hy veel geld won, en wel langer zoude gebleven hebben maar om zekere reden (men zegt de liefde van zyn Matres) zig genootzaakt vont weder naar Rome te keeren in den jare 1634.

Van hem gaan in print uit de Historien van Ovidius Herschepping, de *Pastor Fido* of getrouwe Harder, als ook de Passie, of 't lyden van Christus in 24 kwartplaten konstig door *Melchior Kuszal* van **Augsburg** geëetst. Als ook verscheiden gezigten van Roomsche gebouwen, Paleizen, Lusthoven en Springbronnen opgeciert door menigte van Beeldjes, die hoewel klein, elke onderscheiden in geslagt, door hun eigen dragten, of klee-

dingen, bekent konden worden. Ja men kon zelf aan hunne wyze van staan, en gaan, zien, welk een Turk, Parsiaan, Spanjaard, Fransman, Muskoviter of Duitsman was. Met zulk een naauw opmerken behandelde hy zyn Kunstwerk. Ook word verhaald, dat hy, schoon alleen by zig zelfs zynde, als hy bezig was, praatte, als or hy met de voorwerpen redenwisselde. Elk went zig zoo al iets aan, daar hy in zyn yver geen agt op geeft, of niet van weet; gelyk *Bamboots* gestadig onder 't schilderen zyn knevels omkrulde. Eindelyk begaf hy zig naar Weenen in Oostenryk, daar hy voor Ferdinand den III. verscheiden Kunstwerken maakte; en van een onverwagte ziekte overvallen, stierf in 't jaar 1640. *Du Piles* schryft dat hy te *Vienne* een Stad aan den Donau, is gestorven.

[Kornelis Kik]

KORNELIS KIK geboren te Amsterdam in den jare 1635, heeft van der jeugt af aan zig by zyn Vader die een fraai beeldschilder was, geoeffent. Hy zelf schilderde ook Beelden en Pourtretten, waar onder gevonden worden die zoodanig zyn uitgevoert dat den erf van 't vel daar in na 't leven is waar genomen. Maar wanneer de geneigtheid der Konstlievenden, tot het stilleven, en bloemstukken, toenam, en *Jan de Heem* inzonderheid daar meê breest voorwind zeilde, liet hy zig raden het bloem- en fruitschilderen ter hand te nemen, 't geen hem wel gelukte, en ook groot voordeel gegeven zoude hebben, indien hy niet zoo traag waar geweest. Zyn vrienden, die hem tot naarstigheit aanmaanden, gaf hy tot antwoord: dat, als hy getrouwt waar, hy zyn doen meer beyveren zoude. Zyn oog viel op de Dochter van Spaarroog in de

Bank van Leening en hy kreegze door behulp van zyne vrienden tot zyn Vrouw. Straks kwam hem weer in 't hoofd dat het beter, en gereeder voor hem wezen zoude, een Bloemhof by, of aan zyn woning, gereed om de zelve met meerder gemak naar 't leven te schilderen, aan de hand te hebben; des hy zig bediende van zyn Schoonvaders tuin, die buiten de St. Antonis Poort stond, en daar een bekwame woning by was. Maar deze moest hy ontruimen als de nieuwe uitlegging gemaakt wierd, en hy verplaatste toen naar de Diemer Meer. *Jakob van Walskapel*, zyn Leerling, die zoo veel voor de verandering niet was, wanneer hem in 't hoofd kwam om te Loenen te gaan wonen, scheidde van hem af. Dit was in 't jaar 1667. Deze bleef tot Amsterdam nog eenigen tyd de Konst oeffenen, tot hy een ander beroep kreeg, dat hy nu nog waarneemt.

KIK uitgetobt kwam naderhand ook weder tot Amsterdam wonen, daar hy ook gestorven is in den jare 1675.

Wy hebben op het einde van onze laatste tusschenreden, met het eindigen van ons eerste Boekdeel den Lezer belofte gedaan, *dat wy in een andere Redenvoering zouden onderzoeken, of ten proef brengen wat de leiding vermag, omtrent zulke die een lagen geest bezitten, en of die door deftige voorbeelden aangespoort bekwaam gemaakt kunnen worden tot groote onderneemingen in de Konst.* Dit zal thans het doel wezen dat wy tragten zullen te beschieten.

'T is van nootwendigheid, en ook in gebruik, dat de Jeugt door den toom der opvoeding geleid word tot zoodanig een einde als haar Ouders of Opzichters oordeelen dat haar best en dienstig we-

zen zal. Dog hier in moet de voorzigtigheid maat houden, op dat zy door te lossen teugel niet verwildere, of door te engen breidel stugger worde, en uitspatte. Uit welk opzigt ik op het eerste lid van ons voorstel zeggen kan: dat de voorzigtige opvoeding veel vermag. Dit heeft Lycurgus, wetgever van Lacedemon, zyn volk door een levendig voorbeeld willen te kennen geven. *Hy nam (zeit Plutarchus in zyn Boek van d'Opvoeding) twee jonge Honden uit een nest, voede die op, den eenen tot de Jacht, den anderen tot de Keuken. Wanneer hy de Lacedemoniers aldus aansprak: ô Lacedemoniers! de zeedeleeringen en opvoedinge maken de deugt, en dit zal ik u aantoonen. Hier op liet hy een ring slaan op de markt, en zette in 't midden van den zelve een pot met Bry, en een levenden Haas, en beval beide die Honden in 't perk te brengen. Elk keek met verwondering toe wat hier van komen zoude. Als nu die Honden in 't perk kwamen, liep de een straks naar den Haas, en de ander naar den Brypot, wyzende alzoo door een levendig voorbeeld hun hunnen pligt aan.*

Zeker zulke voorbeelden zyn de rechte spiegels die nut zyn. Egter gaan zy zoo algemeen zeker niet in hun gevolg; of voorbeelden gegrond op de spreuk: *Natuur, gaat boven 't leeren*, gaan zekerder. Dog om my van eerst af, zoo hard daar niet tegens te kanten wil ik den Lezer nog een staaltje aan de hand geven om aan te toonen dat de opvoeding veel vermag.

Ik heb te Dordrecht wonende een Jonge Juffrouw gekend, welker Vader een groot beminnaar van de Schilderkonst was, en uit dien hoofde zig geneigt vond zyn Dochter in die oeffening te doen onderwyzen, 't geen zy (hoe ongaren) haar Vader

ten gevalle deed. Zy kwam zoo veer in de Konst, dat wy reden vinden om haar nevens andere Konstenaressen op haar beurt ten Toneel te voeren. Maar gelyk van een waterleiding, door buizen uit een springbron afgeleid, zoo haast'er (door verzuim van agtgeving of andersins) iets aan komt te ontbreken, straks de doorvloeying gestuit is, en ophoud; zoo ging het ook met deze Juffrouw. Zoo haast haar Vader, die haar altyd aandreef, kwam te sterven, hield haar Konstoeffening op.

Een Eetlustige vind zoo veel vermaak niet dat hy lekker gegeten heeft, als dat hy lekker eet. Even zoo heeft een regtschappen Konstschilder meer vermaak dat hy schildert, dan dat hy geschildert heeft. Dit zynze die tot groote oeffeningen bekwaam zyn.

Seneca doodverwt ons een regtschappen schilder, omtrent met de zelve koleur. *Het valt den Konstenaar genoeglyker, zeit hy, te schilderen dan geschildert te hebben; de ernstige bekommernisse die hem omtrent het gantsche beslag zynes werks bezig houd, vind een zonderlinge lust in de bezigheid zelve: de vreugt daar en tegen die hy na 't voltrekken van zyn werk heeft, is nergens na zoo groot; hy geniet nu maar de vrugt zyner Konste, daar hy te vooren de Konst zelve genoot, zoo lange namentlyk als hy nog schilderde.*

Wy hebben in onze Levensbeschryving reeds velen ontmoet, die 't penceel verwisselden met andere oeffeningen die hun zekerder voordeelen schenen te beloven. Anderen weer die de Konst uit nootwendigheid oeffenden, tot hen een gelukkige Ervenis in den schoot viel, en zy toen straks de Konst vaar wel zongen. Maar dit moet ik 'er met een by zeggen: dat ik ondervonden heb dat

zulke wel voor 't meeste deel Leerlingen van de laagste school zyn geweest, en geen hoogvliegers geworden zouden hebben; aangezien zy de Konst niet oeffenden uit enkele geneigtheid en liefde tot de zelve; maar ter liefde van hun zelf, en om het voordeel dat zy geeft. Ja ik maak my daar voor sterk: dat my weinig voorbeelden van groote mannen in de Konst zullen aangewezen worden, die, schoon zy geld genoeg in de waereld bezaten om altyd van te kunnen leven, opgehouden hebben van schilderen voor het einden van hun leven.

Michael Angelo, had zulke zugt tot de Konst, dat, toen hy niet meer konde zien te werken, nog de schoone voorwerpen te Rome beschouwen, hy zig dikwils daar na toe liet leiden; om door 't voelen en betasten van de zelve zyn Konstlust vernoeging te geven.

Lukas van Leiden kon zig van de Konstoeffening tot het einden van zyn leven niet ontslaan, men vond nog een half afgesneden plaatje by hem op zyn sterf bed.

Pet. Paul. Rubbens, wanneer hy eenige jaren voor zyn dood een wyze van beroertheid in zyn regter arm kreeg, waar door hem niet doenlyk was groote werken meer te schilderen, liet daarom niet as van die oeffening; maar schilderde na dien tyd, Landschappen en andere kleine stukjes voor den Ezel, om dat dus kort by, zyn hand nog op den maalstok rustende, hy 't penceel ter naauwer nood voeren konde. Ook zouden wy een menigten van onze fraaiste Nederlandsche meesters kunnen opnoemen, die niet opgehouden hebben van de Konst te oeffenen tot het einden van hun leven, schoon uit hunne nalatenschap genoegzaam

blykt dat zy 't niet uit nood, maar uit enkelen konstlust gedaan hebben.

Tot dus ver hebben wy gezien wat de opvoeding en leiding vermag, en uit voorbeelden, ook van die welke door natuurdrift aangezweept werden, betoogt dat de zelve al te onvaste voetsteun is om op te bouwen. Nu rest dat wy het tweede lit van de voorstelling in overweging brengen: om te zien *of zulke die een lagen geest bezitten, door deftige voorbeelden gespoort, bekwaam gemaakt kunnen worden tot groote ondernemingen in de Konst.* Dit zal ons min moeite geven als het voorgaande; aangezien verscheiden vernuften hunne pennen over diergelyke stof voor my al hebben afgeslooft.

Spreuken en bedryven van anderen (zeit Gratiaan) zyn in een vrugtbare geest, zaden van scherpzinnigheid, die vervolgens eenen overvloedigen oogst geven van fraaije Redenen. En op een andere plaats: *Wanneer de Rede de Natuur volgt, en de verkiezinge zig by de geneigtheid voegt, zoo verrigt zy wonderen waar in het ook wezen mag. Maar zig tot eenige zaken te begeven, met een tegenstrydige drift, is te willen arbeyden om weinig te vorderen.*

Beide deze spreuken vooronderstellen een bekwaam onderwerp, te weten: zulk een dat een *vrugtbaren Geest*, en *Rede bezit*, en zegt. Dat in zulke de *voorbeelden en bedryven van anderen, zaden zyn van scherpzinnigheid, die eenen overvloedigen oogst beloven; en met natuurdrift en geneigtheid gepaart wonderen verrigten.* Door welke uitdrukkingen het tweede lit van ons voorstel kragtig beantwoord word, met afwijzingen der zulken die een lagen geest bezitten, als onbekwaam gekeurt tot groote ondernemingen in de Konst.

Wy hebben aangemerkt dat al een groot deel der Konstschilders, welker levensloop en Kunstwerken wy beschreven hebben, Italiën bezogt, merkelyk hun Konst verbeteret, en weder te rug in hun Vaderland gekeert, preuven van hun verbetering aan elk hebben doen zien.

'T is een groot behulp voor die zig in de Konst willen oeffenen, schoone voorbeelden tot leiding te hebben, daar Rome vol van is. Maar de bevindinge heeft ons ook doen zien, dat 'er velen ook zoo wys van daan gekomen zyn, als zy 'er na toe waren gegaan, en daar alle die hulpmiddelen om verstandig te worden, en een goed oordeel te bekomen: namelyk voorbeelden van brave mannen voor oogen te zien, en toegang tot de Hoogeschool der konsten en wetenschappen te hebben, geene veranderinge of verbeteringe hebben kunnen aanbrenghen.

De slypsteen kan het mes wel slypen: maar de snee daar aan niet geven als 'er geen staal in is. De Lezer, al is hy geen Edipus, zal ligt raden wat ik hier door te kennen wil geven.

Trage verstanden (zeit Cicero) vernoegen zig met lekende waterbeekjes, zonder naar de regte springaders, die alles voortbrengen, eens om te zien.

Een lage geest vernoegt zig met het geringste in de Konst te behandelen, en gevoelt geen prikkeling van den Roem, daar deftige mannen hunne kragten om hebben afgeslooft, om boven anderen uit te steken. Hy verheft zig nooit uit die laagte, en hy bekreunt 't zig niet dat een ander meer weet dan hy. Waarom zulk een Ezels aard, niet kan bekwaam gemaakt worden tot groote bedryven. Men mag daar omtrent proef

nemen, zoo men wil; maar 't is stroo gedorst. Dus met recht de spreuk:

*Zend een Ezel na Romen,
Hy zal Ezel weerkomen,*

op zulken mag toegepast worden.

Dus meen ik klaar genoeg dit voorstel beantwoord te hebben, en besluit met een spreuk uit voorgemelden Gratiaan aldus: *Natuurlyke geneigtheid, en volstandige yver, en ik voeg 'er by een goede leiding, zyn de drie zekerste wegen waar door men tot wetenschap komt. Beletzelen mogen de zelve op den weg ophouden voor een wyl, de yver door geneigtheid gespoort, haald door wyde stappen het verlet weer in.*

Dit stemt ook Aristoteles toe daar hy zegt: *Dry dingen zyn 'er noodig om tot wetenschap te komen, de natuur, onderwyzing, en oeffening: en ten zy dat de oeffening, zig by de natuur, en onderwyzing voegt, is 'er geen vrugt te wagten.*

Eindelyk (baat het niet, 't kan ook niet schaden) moet ik de laffe geesten tot den Ezel wyzen, en deze Rymregelen aldus hun toepassen.

*De jeugt, die domlings henen leeft;
En nimmer zugt tot wysheid heeft;
Nog voelt haar geest om hoog gedreven,
Om eed'ler geesten na te streven:
Beschouw haar Beeld in Schildery;
Op dat de schaamt haar prikkel zy.*

'T is beter (was het zeggen van de Redenaar Antisthenes) *dat men tot het leeren spade komt, dan nimmermeer. Want het is schandelyk (zeit* Joseph*

* In het voorberigt van zyne *Vliegende Bedenkingen*.

Hal) voor een Mensch, dat hy onder zoo vele Leermeesters, zoo weinig Geleertheid heeft.

Hier meê sluiten wy onze Redenvoering, alzo de Gordyn van den Schouburgh reeds opgehaald word, en een der Konstenaren ree staat ten Toneel te komen.

[Kornelis Brizé]

Wy vinden reden om de Dichters van dien tyd te roemen; om dat hun pen, ons somwyl aanleiding geeft tot het gedenken aan Konstenaars, die wy anders onder de menigte ligt over 't hoofd zouden zien. Als onder vele, den Konstschilder KORNELIS BRIZE. Deze schilderde byzonder Konstig en Natuurlyk Harnasschen, en allerhande Stilleven, inzonderheid brieven en papieren, ter *Trezorye*, op 't Raadhuis tot Amsterdam te zien, daar de weergalooze J.v. Vondel dit volgende byschrift op gemaakt heeft:

*Men riep, de Drukconst en de Schryfconst zal verwilde'ren,
Nu Holland ons verbied 't gebruik van Fransch papier.
Ontsla u van dees zorg, sprak Amstels Trezorier.
BRIZE bestelt papier, als hy zig zet tot schild'ren.
Bezie dat Tafereel: wat ziet gy daar om hoog?
Papieren, Bul, en Brief: of schyn bedriegt ons oog.*

Niet min konstig en natuurlyk, zyn die door elkander gevlogten Speeltuigen geschildert, daar het kleene Orgel in de Oude Kerk meê pronkt. Als mede het stilleven in twee groote stukken in 't Oudemanhuis tot Amsterdam, in welker eene verbeeld staat,

DE VERARMDE OUDERDOM, die, terwylze van de Nyd voortgetrokken werd, van 't Geluk ver-

laten word enz. De Beelden zyn door A. DE GREBBER en de Harnassen en ander stilleven door K. BRIZE geschildert, daar Jan Vos dit vaers op maakte:

*Hier zietmen d' Ouderdom, door tegenspoed, verarmen:
 Zy toont haar kragt vergeefs, nu haar 't geluk ontgaat.
 Wie geen gehoor verkrygt is vrugteloos in 't karmen.
 De Nyd, die 't alverslint waar dat zyn Zeisen slaat,
 Poogt haar in 't diepe graf, het ryk der Doôn, te smooren.
 Wie oud in armoe raakt heeft alle hoop verlooren.*

In 't ander daar de OUDERDOM komt by Amsterdam, die den Overvloet by zig heeft enz. door den zelve.

*Hier komt men Amsterdam, uit nood, om bystant smeeken:
 Want elk bevint haar schoot bezorgt door d'overvloed.
 Wie 't Y zyn nood ontdekt, zal haart, nog disch ontbreken.
 Haar inborst mild van aard, die elk met hulp ontmoet,
 Word van den Hemel op het allermilst bejeegent.
 Wie Oude en Armen helpt word weêr van Godt gezeegent.*

[Blekers]

Hier volgt....BLEKERS, Konstig Beeldschilder van Haarlem. De hoogvliegende Arent der Dichtkonst J.v. Vondel gedenkt twee van zyne Konststukken; de Triomferende Venus, voor zyne Hoogheid den Prins van Oranje: en zyne Danaë voor den Heere van Halteren, Baljuw van Ken-

nemerland, geschildert, op welk laatste hy dus zeit:

*Dees naakte kan een' Godt bekooren,
 En 't godlyk gout haar hart en oog.
 Hoe vlamtze op 't goud, dat van om hoog
 Door 't kop'ren dak van 's Vaders tooren
 Gedropen komt in haren schoot!
 Wat mogen tog de blinde menschen
 Zoo blind om schoone Kinders wenschen!
 De schoonheid is in last en noot.
 Wat sluit geen goude sleutel open?
 De snoeplust vreest geen scherpe wagt,
 Metale poort, nog diepe gragt.
 Hy komt van boven ingeslopen,
 Maar vint 'er niets dan verf en doek,
 En zy een' schyn van roode schyven:
 Zoo laat de Maagt den handel dryven,
 Zoo valt de Konst een' Godt te kloek.*

[Frans Post]

Na hem volgt FRANS POST, tydgenoot van den braven Landschapschilder Pieter Molyn mede een Haarlemmer van geboorte.

Zyn Vader Jan Post geboren 1614 hanteerde, het Glasschilderen tot den jare 1639.

FRANS had een Broeder die een berugt Bouwmeester was, door wien hy kennis kreeg aan Prins Maurits die naderhand het huis aan den Haagsen Vyverberg liet bouwen. Deze ziende zyne bekwaamheid lokte hem in den jare 1647 mee naar de Westindien, daar hy verscheiden jaren bleef, zig oeffenende in die Landgezigten naar 't leven af te teekenen, en te schilderen. Wedergekeert zynde met dien Prins heeft hy zig bedient van die aftekeningen, en verscheiden van de zelve in den jare 1688 op 't Huis Ryksdorp buiten Wassenaar

geschildert. Behalven menigte van West-Indische Landgezigten die hy voor deze en gene met grote lof geschildert heeft, is 'er ook als nog op 't Huis te Honslaardyk een groot stuk van hem te zien. Hy is begraven tot Haarlem in de Grootte Kerk op den 17 van Sprokkelmaant 1680.

Delf meê niet ontvrugtbaar in 't voortteelen van Konstenaars heeft ook voortgebragt uit Dirck Isnoutsze van Nes, en Katarina Verburch,

[Johan van Nes]

JOHAN VAN NES. Welke om zyn groote drift die hy tot de Konst hadde, van zyn Ouders besteld werd by den berugten *M. Mierevelt*, door wiens onderrigt hy in korten tyd zoo veer kwam, dat hy in staat was op zyne Konst te kunnen reizen: gelyk hy dan ook eenige jaren in Vrankryk en Italiën geweest, en wederom in zyne geboortestad gekomen; vele brave Pourtretten als ook ordonantien geschildert heeft, en gestorven is op den 26 van Grasmaand 1650.

[Jan van Hoeck]

Dit zelve jaar storf ook de Konstschilder JAN VAN HOECK geboren tot Antwerpen. Deze had de Konst geleert by P.P. Rubbens, en de wyze van zyns Meesters behandeling zoo wel afgezien, en zig daar aan gewend, dat hy in Italiën zynde, by verscheiden Kardinalen om zyn Konst in groot aanzien was. Maar gelyk de Menschen veelyds tot verandering geneigt zyn, zoo trok hy van daar met voornemen om naar zyn Vaderland te keeren: maar werd aan 't Hof te Weenen aangehouden, en van den Aardshertog Leopoldus wel ontfangen, in wiens dienst hy ook gestorven is, in de lente van zyn leven.

In zyn tyd leefde ABRAHAM STAPHORTIUS, de Zoon van Do. Johannes Staphortius, een yverig deugtzaam en godvrugtig Leeraar, die menigte

van jaren de Gereformeerde Kerk te Dordrecht met leer en voorbeeld heeft gestigt. Hy was een goed poutretschilder, maar een losse bol, en die in zyn levensgedrag niet minder als naar zyn Vader aarde. 'T werd maar kortswyl by hem gerekent, als hy in de kroeg zittende, een stuk kryd nam, of een stuk houtskool en daar meê op den muur een Preekstoel teekende, en daar in een mannetje met een lange baard, en dan tot zyn kittebroers zeide; wilt gy myn Vaar eens zien? Ook leefde JAKOB VAN HASSEL in dien tyd, welke fraaije Landschappen en vervallen Roomsche Ruynen schilderden. Als mede BARENT BISBINK, Discipel van Jan Both; DIRK VAN DUIVELANT, en ABRAHAM VAN DYK, die moderne ordonantien Schilderden, en zyn meesten levenstyd in Engeland heeft doorgebracht. KRISTIAAN SIRIEP, die distels en kruiden op de wyze van Otto Marseus schilderde. En KORNELIS VAN SLINGERLANT anders *Zeehaan*, mede een Dortenaar. Hy kreeg deze Bentnaam uit hoofde dat hy tweemaal de reis naar Romen over zee gedaan had. Hy was beide Schilder en Kok, en woonde te Dordrecht by de Groothoofdspoort, over 't Ossenhoofd daar hy ook gestorven is.

[Pieter Frits]

Op hem volgt PIETER FRITS, anders *Welgemoet*. Deze Bentnaam waar meê hy te Romen maar 17 jaren oud zynde, benoemt werd, ontsproot by gelegentheid van zeker zinnebeeldig toestel op zyn intrede, of inhuldiging in 't Konvent. Zyn Bentbroeders hadden (gelykze doorgaans gewoon zyn iets byzonders te vertoonen 't geen vreemd, of potsig is,) gekleurd papier kokerwys t' zamen geplakt; voor aan wat wyder, en dus vernaauwende op 't end, zoo dat het tot een Cirkel gebogen naar een

Slang geleek, en d'Eeuwigheid volgens d'afbeelding der aloude Egiptenaren vertoonde. Deze papiere Slang natuurlijk gekoleurd en met zyn streepen beschildert, hadden zy van binnen met klapbusschen opgevult, die zy te gelyk door een snoer met buskruit bestreken aanstaken, naar dat zy hem in het midden van die Slangcirkel gesteld hadden: en wyl hy zoo onverschrokt en welgemoet, zonder daar van daan te vlugten, de slagen en vlam van 't buskruit uitstond, doopten zy hem *Welgemoet*. Als nader blykt uit dit volgende Vaers, by d'inhuldiging met algemeen toestemmen, uitgesproken:

*Welkom, welkom, Konstgenoot:
 Nieuwings in 't berugte Romen
 Dat de Konst kweekt in zyn schoot
 Uit uw Vaderland gekomen;
 En ten eerste u aan de Bent
 Aangeeft (welker roem zal steig'ren
 Onbezwalkt tot 's Waerelds ent.)
 't Konstgenootschap wil niet weyg'ren,
 U t' ontfangen in der min.
 Wil de Konst dan helpen bouwen,
 Tot germeenen roem, en in
 Onze Bent uw rustig houwen.
 Gy hebt Welgemoed de pligt
 Van het Bentregt zonder vreeze
 Doorgestaan: uit uw gezigt
 Was in 't minste niet te lezen
 Dat naar eenig schrikken leek.
 Daar uw groots gemoed uit bleek.
 Dus van yder een geprezen,
 En als Broeder thans begroet,
 Met uw Bentnaam, die zal wezen
 En ook blyven, Welgemoet.*

Zyne wyze van schilderen was, zoo wel als zyne verkiezingen, verschillig van anderen: want ik heb Zeedestukken van hem gezien, ook Spoken, die geestig en vreemd van vindinge waren. Hy onthield zig, na dat hy van Rome was wedergekeert, meest te Delf, daar hy ook gestorven is, en geneerde zig naderhand, en ondertusschen dat hy nog schilderde, met de Schildery- en Printhandel, daar hy byzonder toe bekwaam scheen, wyl hy in dat verstand was, dat die handel zoo eerlyk niet als ander soort van koopmanschappen moest gedreven worden.

Nu wy al een deel brave Konstschilders, die leden van de Roomsche Bent waren, van onzen Schouburgh (hun rol gespeelt hebbende) hebben zien vertrekken, en op nieuws aan dit tegenwoordige staal zien, hoe zy zig onder malkander, door geestige bedryven, en andere vrolykheden hebben weten te vermaken, lust het ons van den gantschen zwier van dit Bentleven een schets te malen.

De Bent (zeit S.v. Hoogstraten) is in onzer voorouderen tyd ingestelt, tot verkwikking der stuimerende geesten. Daar ontfangt men de groene aankomelingen met geestigen toestel, en vereert 'er met nieuwe namen van krachtigen zin. Daar spoelt men de zorg en laatdunkenden waan in zoeten Albaan af, en herwiegt men de genen, die nog niet wel gebakert zyn enz.

De wyze van 't inhuldigen in de Bent, de potsige vertoonzelen, en 't Bentleven heeft Bonav. van Overbeek, door Askaan in verscheiden stukken doen afschilderen, die door M. Pool in plaat zyn gebragt. Daar uit kan men zien den gantschen zwier van 't Roomsche Bentleven, en hoe

't ontrent de vertooningen, wanneer een nieuwling ingewyd, de Benteed afgenomen werd, en op 't Bentmaal toegaat; wanneer somwyl om de dampen van de maag en 't hoofd meer lugt te geven, het gezelschap zig tot een omtogt of wandeling naar buiten begeeft, 't geen wy om ons tweede Deel met een klugt te sluiten, in vaerzen hebben beschreven, zoodanig als de beteekenissen der Bentnamen ons stof en leiding daar toe aan de hand gaven: Waarom wy de namen ook niet naar het bedryf, maar het bedryf naar de namen hebben moeten schikken; op dat de zelve in hun natuurlyke zinduiding mogten geplaatst worden. Dus wy ook in 't zelve een spiegelgevegt moesten bedenken; om sommige namen niet uit hunne beteekenis te wringen, of in te voegen waar zy niet eigen zyn, of te pas komen.

Is zulks, als wy vertoonen zullen, niet op eene stont gebeurt, het is op verscheiden tyden voorgevallen, en wy hebben daar in het voorbeeld der Toneeldichter en gevolgt, welke alle byzondere zaken die tot een zelve einde doelen, in een bedryf doen t' zamenloopen.

BLonde⁽¹⁾ *Febus* groots gehult,

BHad den⁽²⁾ *Horisont* vergult

- (1) *Franciscus de Wit*, Hist. Schild. van Gent, dog wierd meest Apol genoemd; om dat hy ook een Dichter was, maar in beide slegt. Jan Vos (dat my in den zin schiet) maakte op een slegt stuk Schildery daar een kreupel rympje by geschreven was, dit volgende punt dicht:

*Dit Rym en Schilderstuk zyn eveneens van aart:
De maalkonst deugt niet veel, en 't rym is ook niet waart.
Waarom of Jas het stuk niet voor het rym deed wyken?
Om dat het rym en 't stuk elkander zou gelyken.*

- (2) *Jan Francis van Bloemen* Lants. Schild. van Antwerp.

En de Lucht met glans bestreken,
 Spiegelde zig in de beken
 Bronne, en stroomend kristallyn
 Van den gryzen Tyberyn,
 En zyn tintelende stralen
 Koestert heuvelen en dalen:
 Doet de⁽³⁾ *Tuberoos* vol roem
 Boter,⁽⁴⁾ *Zon,* en⁽⁵⁾ *Distelbloem,*
 Met veel luister openluiken,
 En de⁽⁶⁾ *Lely* lieflyk ruiken;
 Daar de⁽⁷⁾ *Weyman* met zyn vrint
⁽⁸⁾ *Koridon*⁽⁹⁾ *Vermaak* in vint
⁽¹⁰⁾ *Snip,* *Patrys,* en *Goutvink* roeren
 (Daar de *Vogelaars* op loeren)
 Hunne vlerkjes by 't gekweel,
 Wyl het gorgelend gestreel
 Van den⁽¹¹⁾ *Lewerik* in 't zingen,
 Schynt ten wolken in te dringen,
 Moedig op zyn zangstem. Maar
⁽¹²⁾ *Bontekraay,* en⁽¹³⁾ *Ojevaar,*

- (3) *Jakobus van Spyk* Hage, Pourtr. Sch.
 (4) *Pieter vander Hulst* Kruid Sch. van Dord.
 (5) *Karel de Vogel* Bloemsch. van Mastr. na hem *Andries Verhoeven* van Antw.
 (6) *F. Ziereels.*
 (7) *Jano anders Hansje Blondeau.*
 (8) *Adriaan vander Kabel.*
 (9) *Nicolaas le Grand* van Antw.
 (10) *Augustyn Terwesten* Hage, Histor. en Sold. Schild.
 (11) *Jaques Vaill'ant.*
 (12) *Daniel Mytens* braaf Schilder van 's Gravenhage. Korn. van Ryssen die te Rome op zyn Doopmaal geweest is, heeft dit Vaersje daar op gemaakt.

*Gevels cieren de gebouwen,
 Schoone Wimpels cieren 't Schip,
 Hoofdcieraad vermooit de Vrouwen
 'T Rozeblasje ciert de Lip,
 En de Wangen, ook de Kleeren
 Worden door haar kleuren fraai,
 Dus word g' ook tot uwer eeren
 Onze bonte B ONTEKRAAY.*

- Deze heeft nog een Zoon dat een braaf Meester is, en woont te Stokholm in Zweeden.
 (13) *Dyonizius Godyn* Beeldsch. van 's Gravenhag.

En des⁽¹⁴⁾ *Arents* knasserbekken,
Ruster uit den slaap opwekken;
 Die nog vaak'rig 't *Zoetgeluit*
 Van de *Zakpyp*, en de *Fluit*,
 Keurt voor⁽¹⁵⁾ *Orpheus* goude snaren,
 Die de dieren deed vergaren.
 Wyl de meeste Schilder⁽¹⁶⁾ *Jeugt*,
 'T nachjen over in *geneugt*
 Kroezen zaten uit te veegen,
 'T geen dat⁽¹⁷⁾ *Wellust* onder 't leegen
 Ruim zoo smaaklyk in dien stand
 (Als in 't schoon Luylekkerland
⁽¹⁸⁾*Bryberg*⁽¹⁹⁾ *Vlyt*, en *Gladbek*) smaakte.
Schrobber, die 't nog schap'lyk maakte,
 Zat met⁽²⁰⁾ *Slempop*, *Sukkelaar*,
 En de *Lichtmis*, paar by paar;
 Daar zy slaap'rig uit de pullen
Zondergeld het⁽²¹⁾ *Korpus* vullen.
⁽²²⁾*Moet*, en *Wekker* stiet hun aan,
⁽²³⁾*Ram'laar* sprak meê van te gaan
 Doen een wandeling naar buiten;
 Onverdagt dat daar uit spruiten
 Zou zulk schrikkelyk⁽²⁴⁾ *Tempeest*:

(14) *Martens Terwesten* Hage, Hist. en Sold. Sch.

(15) *Filip vander Does*.

(16) *Monnaville* Hist. Sch. van Antw.

(17) *Paul Zeeschild*. ook *Maneschyn*. van Antw.

(18) *Gillis du Mont*.

(19) *Klaassens* Hist. Sch. van Antw.

(20) *Theodoor Visser*,

(21) *Arnoldus Quellinus*, welke de marmere beelden op 't Amsterdamse Kapitoel gemaakt heeft.

(22) *Hans Martyn* Hoogduits. Hist. Schild. Dee. van *Carel Lotti* en Cavalier Daniel.

(23) *David de Koning* Vogels, Bloem. en ander stilleven Schild. van Antw.

(24) *Piter Molier* van Haarlem.

Waar toe *Kampbaan* wel het meest,
 Door zyn Vegtlust aan het branden,
 Oorzaak was. Hy sloeg zyn handen
 Eerst aan ⁽²⁵⁾ *Stilheid*, die verplet
 Door dien oproer stond verzet.
⁽²⁶⁾ *Kaper*, kwanzuis meê verbolgen,
 Wil met ⁽²⁷⁾ *Mars* het vegtspoor volgen.
⁽²⁸⁾ *Lossenbruy* valt ⁽²⁹⁾ *Standaard* aan.
Lichtmis derft den ⁽³⁰⁾ *Ridder* slaan.
⁽³¹⁾ *Jason* met zyn vuisten stooten.
 Zy ontzien nog kleen of grooten.
⁽³²⁾ *Mitridaat* woog veel te licht
 Tegen ⁽³³⁾ *Mars*, die met zyn schicht.
 En zyn vreesselyke blikken,
⁽³⁴⁾ *Charon* zelf zou doen verschrikken.
⁽³⁵⁾ *Cefalus*, en d' *Afrikaan*,
⁽³⁶⁾ *Vrome* en ⁽³⁷⁾ *Archimedes* staan
 (Om wie met de vlag zal stryken)
 'T spel met aandacht aan te kyken.
⁽³⁸⁾ *Gladiator* maakt geweld
 Zet zig schrap in 't worstelveld
 Tegen ⁽³⁹⁾ *Ryngraaf* en ⁽⁴⁰⁾ *Janitzer*,
 Schoon die pal stond als een Zwitzer,
 Daar de wakk're ⁽⁴¹⁾ *Batavier*,

(25) *Jan van Lint* Paerd. sch.

(26) *Pieter de Zeelander* Zee en Scheepsch.

(27) Bloemschild. uit Zweden Dee. van Distelbl. een vloeker, en die door dikwils vegten zyn een oog verloren had.

(28) *Adriaan Honing* Landsch. Schild. van Dort.

(29) *Pieter van Bloemen* Batalje Sch. Van Antw.

(30) *Gomarus Wouters* Hist. Sch. van Antw.

(31) *Jakob Torenvliet* van Leiden Gezels. Schil.

(32) *N. van Haringe*.

(33) -zie 27.

(34) *Jan vander Hooge*.

(35) *Nolbertus van Bloemen* Gezels. Sch. van Antw.

(36) *F. Matheus* van Antw.

(37) *Abraham Genoels* Lands. Sch. van Antw.

(38) *Jakob de Baan* Pourt. Sch. van 's Gravenhagen.

(39) *Abraham Breugel* Bloemsch. van Antw.

(40) *Pieter Hofmans* Bataljesch. van Antw. heeft lang met *Zantruijer* Lands. Sch. in Turkyen geweest.

(41) *Samuel van Hoogstraten* Hist. Sch. van Dordr.

Bysprong onder 't woest getier;
 Om den Oorlogsbrant te stillen,
 En te slegten de geschillen.
 'Zou 't wel waar zyn dat men zeit:
 'Noach heeft de Mest geleit
 '(Zoo van tamme als wilde Dieren
 'Die geen breydel kan bestieren)
 'Om den wortel van den stam,
 'Waar van d'eerste wyndruif kwam;
 'Waarom 's ook der menschen geesten,
 'Dikwils van den aard der Beesten
 'Byzet; wanneer z' al te veel
 'Wynvogt golpen door hun keel:
 'Zelf die nugter zyn als schapen,
 'Worden dronken Leeuw of Apen.
 'T helpt niet wat ⁽⁴²⁾Merkuur ook zeit.
⁽⁴³⁾Polidoor of ⁽⁴⁴⁾Eervrugt pleit.
⁽⁴⁵⁾Diomeed en ⁽⁴⁶⁾Vrientschap vlugten,
 Daar zy stoot nog slagen dugten.
⁽⁴⁷⁾Heremyt en ⁽⁴⁸⁾Snuffelaar,
 Maakten zulk een groot misbaar,
 Dat elk toeliep om te scheiden.
⁽⁴⁹⁾Moedt liep d' ⁽⁵⁰⁾Eerste tusschen beiden.
 Woede oploopenheid gestuit,
 Moest dit rot ter kamer uit,
 (Hoe zy lasteren en raazen)
 Tegens wil den aftogt blazen.
 'T wyl dat d'een werd ⁽⁵¹⁾Bokkebaart,
 D'ander ⁽⁵²⁾Aap genoemt, niet waart

(42) *Filip Roos* Beestesch.

(43) *Johannis Glauber* Lands. Sch.

(44) *Momper* Lands. Sch. van Antw.

(45) *Willem Doudyns* Hist. Sch. van 's Gravenhagen.

(46) *Theodoor vander Schuur*.

(47) *Herman Zwanevelt* Lands. Sch. van Woerden.

(48) *Otto Marceus* Kruid en Slange Sch.

(49) Zie 22.

(50) *Guilhelms van Ingen* Hist. Sch.

(51) *Karel de Jardyn* Beeld. Lands. en Beestesch.

(52) *Fransois Beeldemaker* Hage.

Dat ze ooit in 't gezelschap kwamen
En zig zelve moesten schamen.

Met zoo kwam de nasleep aan

'T volkje van de *Bent*.⁽⁵³⁾ *Askaan*

Was als Bachus uitgestreken,

Zyne leeuwenhuid een deeken

Ruig, omgordelt met een bant.

Aldus pronkte hy parmant

Onder schaduwe en den lommer,

Van zyn hoofdkrans buiten kommer;

Als de gever van den Wyn

Die den mensch vervrolykt. Zyn

Rykstaf was een⁽⁵⁴⁾ *Brypotlepel*

Die ook strekte tot een klepel

Als hy op zyn⁽⁵⁵⁾ *Keteltrom*

Maakt zoo luiden veldgedrom

Dat zelf d'⁽⁵⁶⁾ *Echo*, hoe verscholen,

Weergalmt uit verborgen hoolen.

Hy zat op een wagentroon,

Nevens hem de schoone⁽⁵⁷⁾ *Adoon*

Die voor Ariadne speelde

Om de Fabel te verbeelde.

Elk sprong om de Veldkoets heen

Als een⁽⁵⁸⁾ *Satyr* fluks ter been

(53) *Dominicus van Wynen* Hist. en gezelsch. Sch.

(54) *Hans Jordaans*.

* *Potlepel*. Hist. Sch. van Delft.

(55) *Jan Bunnik* Lants. Sch.

(56) *Klaudius Albertus Sevin* Hist. en Pourtr. Sch. van Bruss.

(57) *Kornelis de Bruin*, wiens Reisbeschryving in druk uitgaat.

(58) *Korn. van Ryssen*, Konstig Goudsmit, Steenzetter, en geestig puntdichter, welke een lidt van de Roomse *Bent* was, en in den jare 1667 en 1668 met de zelve veel omgang gehad heeft: die ook een lyst van de toen tegenwoordige *Bentvogels* gemaakt heeft, die wy overgenomen hier te pas gebragt hebben. Hy was byzonder potsig, dog niet min stekelig van aart, overzulk zy hem dien *Bentnaam* niet zonder reden gegeven hebben.

Of als ⁽⁵⁹⁾ *Pan*, daar hy de reyen
 Voordanst als zy spelemeyen.
⁽⁶⁰⁾ *Geestigheid* en ⁽⁶¹⁾ *Opgang* stak
⁽⁶²⁾ *Welgemoet* d'⁽⁶³⁾ *Olyvetak*
 Op, ten ⁽⁶⁴⁾ *Zinnebeeld* van vrede.
 Dus deed ⁽⁶⁵⁾ *Studie*, dus deed mede
⁽⁶⁶⁾ *d'Ordonantie* en de ⁽⁶⁷⁾ *Vlucht*
 Op de blymaar van 't gerucht:
 Streckende tot vredebooden;
 Om den Wyngod in te nooden.
 Die zig toont van ⁽⁶⁸⁾ *Goeden wil*,
 En gebied zyn reiskoets stil
 Te doen staan, en zyn trawanten
 Zynen Wynstandaart te planten.
 Die dit willig, moe getorst,
 Zonder ⁽⁶⁹⁾ *Uitstel* doen; want dorst
 Had hen op den weg bekropen.
 Straks gaan alle keelen open,
 Voor de volle Bent ⁽⁷⁰⁾ *Bokaal*,
 Ingeschonken tot onthaal
 Van de nieuwe aankomelingen.
⁽⁷¹⁾ *Slempop*, die 't bestel der dingen
 Had, riep: Lustig, drinkt en eet,
 Ziet den disch met kost gereet,
 Daar een dronk wel op zal smaken:
 Lustje Amandelen te kraken,

(59) *Jan Lis*. Hist. en gezels. Sch. van Oldenburg.

(60) *Ary vander Kabel* van Ryswyk.

(61) *Nicolaas Piemont*.

(62) *Pieter Frits*, gezels. en spook Sch. van Delft.

(63) *Verhulst* Hist. Sch. van Antw.

(64) *Adriaan Foly* Hist. Sch. van Koppenhagen.

(65) *Francis vander Kappen* Hist. Sch. Van Antw. naderhand aan *Hendrik van Lint* gegeven, die meê van Antw. en een fraaije Lants. Sch. was.

(66) *Izaak de Moucheron* fraai schilder van gebouwen, Water en Lantgezichten van Amst.

(67) *F. Moens*.

(68) *Theodoor Wilkens*.

(69) *François de Meyer*.

(70) *Bartolomeus Martenskonstig* Goudsmit van Antw.

(71) *Theodoor Visser* Landschapsch. *H. Mommers* van Haarlem.

Lustje Steur, of Kaviaart,
 Zult, van velerhanden aart,
 Of ook zoute Krakelingen,
 Keur van veel versnaperingen?
⁽⁷²⁾ *Meleager* vatte voort
 'T wilde zwynshoof. Op myn woort
 Sprak hy: dit is wis en zeker
 'T lokaas voor een frissen beker.
⁽⁷³⁾ *Volger* volgde op 't zelve spoor,
 Diende ⁽⁷⁴⁾ *Vlytig* elk wat voor.
 Maar ⁽⁷⁵⁾ *Sinceer* die zig beschonken
 (Na de Bentkelk was gedronken)
 Voelde, kroop in eenen hoek.
⁽⁷⁶⁾ *Dapper* riep straks, houje kloek,
 Laat ons liefst een pypje rooken
 By ⁽⁷⁷⁾ *Leander*, reeds aan 't smooken.
Ronduit meê 't getal vermeert,
 Dien meer brein als spraak ontbeert,
 Wil als wysgeer redeneren,
 En verborgen dingen leeren:
 Maar verdwaalt zelf daar hy staat,
 In den doolhof van zyn praat.
Wyn hervormt der Menschen geesten.

(72) *Jan Baptist Breugel.*

(73) De naam van deze is ons onbewust, alleen hebben wy dit onderstaande vaersje met zyn Bentnaam bekomen.

*Gy die als Broeder van ons allen word gegrtet,
 Volgt na des Bents gebruik in alles wat gy doet;
 Zoo zal ons Broederschap, u daar om altyd roemen:
 En een Navolger van de Roomse Bentwet noemen.
 Zoo blyf uw naam en faam, voor altyd buiten schult,
 Mits gy NAVOLGER zyt, en het ook blyven zult.*

(74) zie 19.

(75) *Arent Teerling* van Alkmaar.

(76) *Joano Vernoer Tam* fraai Bloemsch.

(77) *Kristiaan Reuder.* Bataljeschild.

Schoeit hun drift op vremde leesten.
Maakt den wyzen tot een zot,
En ten doel van yders spot.
⁽⁷⁸⁾*Studie* raakt geheel te suffen
 En ⁽⁷⁹⁾*Ballon* verstout te bluffen,
 Dat hy uit d'aloude *Stam*
 Der Trojaansche Helden kwam,
 Daar de schriften van gewagen,
 Die zyn stamroem helpen schragen.
 Daar ⁽⁸⁰⁾*Saturnus* tegen pleit
 Op de wisse onzekerheid:
 En dat al die zig beroemen,
 En uit trots een ⁽⁸¹⁾*Afdruk* noemen
 Van ⁽⁸²⁾*Eneas* dwaasheid was,
 En 't bewys zoo broos als glas:
 En volslagen zotheids teek'nen
 Zyn, van ⁽⁸³⁾*Romulus* te reek'nen.
⁽⁸⁴⁾*Exter* 't klappen meê gewent,
 Zwetst op 't vaste ⁽⁸⁵⁾*Fondament*
 Van zyn Konst, die zoo veer boven

(78) zie 65.

(79) Deze bynaam is eerst aan *Petit Jan* reisgezel van *Jan Toebak* (beide Hollanders) naderhand aan *Pieter Verbruggen* gegeven. 'T is te zeggen *Windbal*. In Italië en Vrankryk worden zulke Windballen aan een Ezelsvel toegenaait en met wind opgeblazen, gebruikt om meê te spelen. *Jak. Callot* heeft zulks (om 'er begrip van te geven) in een printje verbeeld, daar de wyze van daar meê te spelen en de hoegrootheid van de Windballen uit te zien is.

(80) *Pieter van Sikkeliers*.

(81) *Jacomo de Heus* Lants. Sch. van Utrecht.

(82) *Steenvoorden*.

(83) *Bonaventuur Overbeek*, die de Roomsche Ruynen naar 't leven geteekent, zelf geëtst, nevens een beschryving in druk gebragt, aan de Brittannische Koningin Anna opgedragen heeft.

(84) *François Henrie*.

(85) *Rouw* braaf Hist Sch. uit Zwitserland, heeft voor den Lantgraaf van Hessenkassel verscheiden *Blafons*; Zolderstukken gemaakt. In Italië zynde schilderde hy de Zaal van *Pet. de Courtone* in 't kleen na. Naderhand ging hy met *Goudsbloem* te Hamburg wonen.

And're in schoonheid was te loven,
 Als de ⁽⁸⁶⁾*Vogel Fenix* by
 And're voog'len. *Goethart* vry
 Van dit malen als de gekken,
 Had (geen Mensch sprak van vertrekken)
 Daar zyn ⁽⁸⁷⁾*Speculatie* in.
 Dit ging ⁽⁸⁸⁾*Slempop* naar zyn zin,
 Stoorde zig niet aan 't gekwezel,
 Maar stont als een ⁽⁸⁹⁾*Gouden Ezel*
 Pal, en op zyn kragt parmant,
 Met de kelk steeds in zyn hant.
 Wyl dat ⁽⁹⁰⁾*Hector* stont te roemen,
 En bedryven op te noemen,
 Van zyn schicht als ⁽⁹¹⁾*Kupido*,
 Daar hy was zoo dor als stroo.
Wis'ling meld de Wisselingen
 Van den tyd, en 't lot der dingen:

(86) *De Winter* Hist. Sch. van Antw.

(87) *Jan Teyler*.

(88) zie 71.

(89) een Duitser. In de Bent hadden zy hem *Ezel* gedoopt, maar hier over te onvrede, zeide hy: dat hy dus gebynaamt niet in zyn land zou durven komen, en presenteerde aan de Bentvogels eenig geld om voor te drinken; des zy hem eene andere benaminge zouden geven, 't geen zy aannamen en noemden hem uit potsery den *Gouden Ezel*.

(90) *Barent Appelman*.

(91) De naam van dezen is my onbekent. Korn. v. Ryssen te Rome zynde heeft hem (na 't my toeschynt) helpen inhuldigen en dit daar op gemaakt:

*In alles wat 'er leeft is altyd min van nooden,
 Door min bestaat het al, door min leest alle ding,
 Alleen niet op der aard, maar zelf ook by de Goden,
 Ja zo 't de min niet deed, de Waereld die verging.
 Wy, die ons Roomse Bent, volmaakt te wezen roemen,
 En dagten dat de min ontbrak aan onze kent,
 U hier met d'eernaam van ons minnegootje noemen,
 Of anders KUPIDO, by kleen en groot bekent.*

Hoe de Konst geraakt in noot,
 Moet gaan bedelen om ^(*)broot;
 Om dat thans die Konst beminnen,
 'T meest maar doen om geld te winnen;
 Zulks wanneerz' 'er bot na bien,
 Twee kaptalen daar in zien.
 Hoe dat Konst en Konstenaren,
 Outyds in groote agting waren:
 Dat het nu niet is als 't plag;
 Datmen brave Schilders zag
 Als een ⁽⁹²⁾*Gouden Septer* eeren.
 Zoo, zoo kan de kans verkeeren.
Brave sprak van scheiden: dog
 ‡*Stoppertje* begeerde nog
 Eerst de ^(†)*Mantelpyp* te smooken,
 Daar op riepenze allen: Rooken.
 Dan alleen de *Nachtraaf* niet:
 Die elk een tot blyven ried,
 Zei: men moet'ze als prullen wraken,
 Die geen ^(*)Jonas kunnen maken.
 Reeds ontvonkte d'⁽⁹³⁾*Avondster*,
 Aan 't gewelfzel, die van ver,
 'T Zonnelicht in 't Westen dalen

(*) Een spreekwoord datmen dikwils gebruikt als 'er weynig geld voor een Konststuk kan bedongen worden. J. Vos (als Roel de Bakker schilderyen voor Brood kocht) vont 'er dit op:

*Roel kocht veel Konst om broot; men raakt 'er niet voor sunst aan.
 Wiens Konst om broot gaat, Roel die laat zyn broot om kunst gaan.*

(92) *David Beck*. Hofsch. van Kristina Koningin van Zweden.

‡ *La Tombe*. Deze Bentnaam werd hem gegeven, om dat zoo haast hy by zyne Landsluiden kwam, straks sprak van een pyp toebak te stoppen.

(†) Een vond, om 't gezelschap wat langer by malkander te houden.

(*) Dit wil zeggen: Drie dagen, en drie nagten zonder slapen by 't gezelschap over te zitten.

(93) *Daniel Seyter*Hist. sch. van Weenen.

Zag, met ingekrompen stralen;
 Om te sluiten de omloopkring.
 Elk kon, nu 't op scheiden ging,
 Als de ⁽⁹⁴⁾*Papegajen* klappen,
 Of als marktdoctoren snappen.
 Eindlyk raakt dit Rot aan 't gaan.
Slempop, die nog drank zag staan,
 Spalkt zyn keel op, en zyn lippen,
 En liet 't resje binne slippen,
 Of hy 't door een *Trechter* goot:
 Maar gebolt door dezen stoot
 Moest het ⁽⁹⁵⁾*Korpuslaten* zinken
 Op den grond neer. *Wellust* hinken
 Ging, het euvel deed hem wee
 Aan zyn hiel en groote tee.
Wie den Honing likt moet lyen
'T steken van de nyv're Byen.
Weelde is niet altyd van duur.
 'T spreekwoord zeit: *na 't zoet komt 't zuur.*

⁽⁹⁶⁾*Mengelaar* maakt vremde gieren,
 Losse draaijingen en zwieren.
⁽⁹⁷⁾Yver blyft somwyl in 't gaan
 Als een houten *Leeman* staan
 Styf, en roerloos zonder spreken,
 Wat elk bidden mag of preken:
 Of gelyk een ⁽⁹⁸⁾*Pyramyd*
 Aan de graven toegewyd.
 Dees gelyk een schim ontsluipen.
 Genen als de ⁽⁹⁹⁾*Schildpad* kruipen.
 And'ren als een ⁽¹⁾*Krab* op zy.

(94) *Marcell. Sibrechts.*

(95) Zie 21.

(96) *Maurits Bibe* van 's Hertogenbosch.

(97) *Jacomo van Staverde* Bloem- en Vrucht-schild. van Amesfoort.

(98) *Albert van Spiers.*

(99) *François Danks.*

(1) *Jan Asselyn* Amsterdammers.

(2) *Voordewind* zet alles by
 Om zyn woning te bezeilen,
 Dog hy ploft, vergist in 't peilen,
 Als een (3) *Zantzak* op den grond.
 Maar (4) *Fortuin* die zig verstond
 'T zeil met voordeel te beheeren
 En het lings, en rechts te keeren,
 Op de streken van 't kompas,
 'T eerst in veil'ge haven was.
 En schoon (5) *Piktoors* en (6) *Lantaren*,
 'T hunnen dienst tot Leidstar waren,
 Stiet hun volgeladen Schip,
 Dikwerf tegen zand, en klip:
 Dog wyl zy geen rampen leden,
 Na dees Benttogt (7) *Wel te Vreden*.

Vele myner Konstgenooten, welker Bentnamen hier ingeweeven zyn, nog in leven zynde, hebben deeze bywoningen voor een uitspanning in de dagen hunner jongelingschap gehouden, en naderhand zig zoo gedragen, dat alle brave luiden agting voor hun hebben. *ô Hoe gelukkig zynze (zeit meergemelde Hoogstraten in zyn Schilderboek op pag. 207) dien dit ten goede gedyt! en die als de verjongde Ram van Medea, uit den Bentketel springen, daar zoo menige Pelias in versmoort blyft: Ja overgelukkig zynze, die hun dwaasheden*

- (2) *Gillis vander Meren*.
- (3) *Alberto Clovet*.
- (4) *Robbert du Val Hagenaar*.
- (5) *Kasper van Wittel* Miniatuur sch. van Amesfoort.
- (6) *Jan Baptist d'Assenie* Hist. sch. van Doornik.
- (7) *Dominicus Schaff*, eerst beelde en poutretschild. naderhand Wayersch.; om dat zyn hand beroerd werd.

overleven, en hunne zotheden nazien. Waaron hy ook de Schilderjeugt waarschuwt, dat zulk gezelschap vol gevaar steekt, inzonderheid voor levende geesten die ligtelyk verleid werden.

Wie deze *Pelias* even gemeld was, en het onbezonnen bedryf van zyne Dochters enz. Kan de Lezer vinden in het 3 Hoofddee van 't 7 Boek der Hervorm. van Nazo, waar mede wy dit Boekdeel sluiten.

EINDE.

Naamlyst der Schilders en Schilderessen.

A.

<i>ADriaansen (Alexander)</i>	144
<i>Assen (Jan van).</i>	236

B.

<i>Baan (Jan de).</i>	303
<i>Bakhuizen (Ludolf).</i>	236
<i>Beck (David).</i>	83
<i>Berchem (Nicolaas).</i>	109
<i>Berg (Jan vanden).</i>	15
<i>Berg (Mathys vanden).</i>	15
<i>Bisbink (Barent).</i>	345
<i>Biset (Karel Emanuel).</i>	292
<i>Bisschop, (Abraham) de jongste.</i>	222
<i>Bisschop, (Jacobus) de oudste.</i>	222
<i>Bisschop, (Kornelis) of Biskop.</i>	220
<i>Blankhof (Jan Teunisz). anders Jan Maat.</i>	198
<i>Blekers.</i>	342
<i>Blok (Benjamin).</i>	258
<i>Blok (Jakop Reugers).</i>	92
<i>Boechorst (Joh.)</i>	124
<i>Boel (Peter).</i>	141
<i>Borghht (Peeter vander).</i>	144
<i>Bos (Gasper vanden).</i>	328
<i>Both (Andries).</i>	114
<i>Both (Jan).</i>	114
<i>Bouwer (Joan Guiliam).</i>	332
<i>Breda (Peter van).</i>	223
<i>Brizé (Kornelis).</i>	341

C.

<i>Coques (Gonzalo).</i>	40
<i>Couper (Joan).</i>	87
<i>Creten (Carolus).</i>	144

D.

<i>Delff (Jakob).</i>	56
<i>Does (Jakob vander)</i>	105
<i>Donker (Jan).</i>	93
<i>Donker (Pieter).</i>	93
<i>Doudyns (Willem).</i>	234
<i>Dou (Gerrit).</i>	1
<i>Drillenburg (Willem van).</i>	147
<i>Duinen (Jan Babtist van).</i>	57
<i>Duister.</i>	145
<i>Duive (Jan).</i>	90
<i>Duivelant (Dirk van).</i>	345
<i>Dyk (Abraham van).</i>	345

E.

<i>Eekhout (Gerbrant vanden).</i>	100
<i>Egmont</i>	145

<i>Elger (Ottomar).</i>	293
<i>Everdingen (Aldert van).</i>	95
<i>Everdingen (Cesar van).</i>	94
<i>Everdingen (Jan van).</i>	95
<i>Eyck (Gaspar van).</i>	142
<i>Eyck (Nicolaes van).</i>	142
<i>Eykens (Francois).</i>	144
<i>Eykens (Jan).</i>	144

F.

<i>Faes (Pieter vander). genaamt Lely.</i>	42
<i>Fischer (Anna Katrina).</i>	259
<i>Flink (Govert).</i>	18
<i>Francois (Lukas), de jonge</i>	14
<i>Frits (Pieter).</i>	345
<i>Fruytiers (Philippus).</i>	142
<i>Fyt (Joannes).</i>	142

G.

<i>Gabron (Guiliam).</i>	145
<i>Gallis (Pieter).</i>	328
<i>Gelsdorf.</i>	88
<i>Goebouw (Antonius).</i>	142
<i>Goltzius (Hend.).</i>	35
<i>Graat (Barent).</i>	200
<i>Graauw (Hendrik).</i>	189
<i>Grebber (Maria).</i>	122
<i>Grebber (Pieter).</i>	122
<i>Groot (Jan de).</i>	58

H.

<i>Hassel (Jacob van).</i>	345
<i>Heck (Joannes van).</i>	141
<i>Heerschap.</i>	145
<i>Hek (Marten Heemskerk vander).</i>	8
<i>Hek (Nicolaas vander).</i>	7
<i>Helmrker (Theodoor).</i>	108
<i>Helst (Bartolomeus vander).</i>	9
<i>Hoeck (Jan van).</i>	344
<i>Hoeck (Robert van).</i>	50
<i>Holstein (Pet.).</i>	124
<i>Hoochstadt (Gerrit van).</i>	144
<i>Hooge (Pieter de).</i>	34
<i>Hoogstraten (Jan van).</i>	168
<i>Hoogstraten (Samuel van).</i>	155

I.

<i>Jakobze (Juriaan).</i>	49
<i>Jong (Ludolf de).</i>	33
<i>Jordaans (Hans).</i>	28
<i>Jordaans (Lucas).</i>	29

K.

<i>Kabel (Ary van der).</i>	235
<i>Kalf (Willem).</i>	218
<i>Kessel (Johannes van).</i>	139
<i>Keulen (Janson van).</i>	224
<i>Kik (Kornelis).</i>	333
<i>Koning (Philips de).</i>	53
<i>Kraanevelt (N.).</i>	52

L.

<i>Laar (Roelant van).</i>	124
<i>Lavecq (Jakob).</i>	153
<i>Lingelbag (Johannes).</i>	145
<i>Loyer (Nicolaas).</i>	145

M.

<i>Maas (Nicolaas).</i>	273
<i>Man (Kornelis de).</i>	99
<i>Martensz (Hendrik), bygenaamt Zorgh.</i>	89
<i>Meel (Jan).</i>	144
<i>Meerkerk (Dirk).</i>	91
<i>Meert (Peeter).</i>	50
<i>Menton (Frans).</i>	15
<i>Meulen (Antoine Francois vander).</i>	329
<i>Meulen (Klaas vander).</i>	209
<i>Meyburg (Bartholomeus).</i>	260
<i>Moucheron (Frederik de).</i>	327
<i>Murant ((Emanuel).</i>	102

N.

<i>Nedek (Pieter Pieterze).</i>	27
<i>Nes (Johan van).</i>	344
<i>Neve (Franciscus de).</i>	142

O.

<i>Oosterwyk (Maria van).</i>	214
<i>Oostries (Josef).</i>	209
<i>Oostfries (Katharina).</i>	209
<i>Ossenbek.</i>	170

P.

<i>Pardanus (A.)</i>	145
<i>Paulasz (Zacharias).</i>	55
<i>Peeters (Bonaventuur).</i>	12

<i>Peeters (Johannes).</i>	140
<i>Pierson (Kristoffel).</i>	260
<i>Pieters (Geertje).</i>	216
<i>Post (Frans).</i>	343
<i>Pot (Hendrik).</i>	123
<i>Potter (Paulus).</i>	125
<i>Pynaker (Adam).</i>	96

Q.

<i>Quant.</i>	83
---------------	----

R.

<i>Roestraten.</i>	191
<i>Roodtseus (Jacobus).</i>	11
<i>Roodtseus (Jan Albertsz.)</i>	11
<i>Roos (Filip).</i>	279
<i>Roos (Johan Hendrik).</i>	277
<i>Roos (Theodoor).</i>	288
<i>Rozee (Juffrouw).</i>	262
<i>Rykaert (David).</i>	14

S.

<i>Savoyen (Karel van).</i>	53
<i>Schagen (Gillis).</i>	30
<i>Schellinks (Daniel).</i>	273
<i>Schellinks (Willem).</i>	263
<i>Segers (Hercules).</i>	136
<i>Sibrechts (Jan).</i>	142
<i>Siriep (Kristiaan).</i>	345
<i>Slingelant (Kornelis van).</i>	345
<i>Slob (Jan Janze).</i>	209

<i>Son (Joris van).</i>	101
<i>Sprong (Gerard).</i>	122
<i>Staphortius (Abraham).</i>	344
<i>Streek (Hendrik van).</i>	292
<i>Streek (Juriaan van).</i>	290

T.

<i>Thielen (Jan Philip van).</i>	52
<i>Tilmans (Simon Peter).</i>	88
<i>Tombe (La).</i>	27
<i>Tysens (Peeter).</i>	143
<i>Tys (Gysbrecht).</i>	144

V.

<i>Uilenburg (Gerard).</i>	293
<i>Ufft (Jakob vander).</i>	196
<i>Vaillant (Andreas).</i>	102
<i>Vaillant (Bernard).</i>	102
<i>Vaillant (Jan).</i>	102
<i>Vaillant (Jaques).</i>	102
<i>Vaillant (Wallerant).</i>	102
<i>Velde, (Willem vanden) Willemsz.</i>	324
<i>Verbyl (Jan Govertsz.)</i>	91
<i>Verdoel (Adriaan).</i>	57
<i>Verschuring (Hendrik).</i>	193
<i>Verschuring (Wilhem).</i>	196
<i>Vinne (Vincent vander).</i>	210
<i>Visscher (Kornelis de).</i>	92
<i>Vlieger (Simon de).</i>	325
<i>Vuurpyl.</i>	145

W.

<i>Waas (Aart van).</i>	91
<i>Wabbe (Jaques).</i>	11
<i>Waterloo (Antoni).</i>	51
<i>Weenix (Jan Babtista).</i>	77
<i>Wieringen (Kornelis).</i>	123

<i>Willemans (Michiel).</i>	233
<i>Withoos (Alida).</i>	188
<i>Withoos (Frans).</i>	189
<i>Withoos (Johannes).</i>	188
<i>Withoos (Mathias).</i>	186
<i>Withoos (Pieter).</i>	189
<i>Wit (Peter de).</i>	144
<i>Wolfart (Artus)</i>	145
<i>Worst (Jan).</i>	147
<i>Wouters (Franciscus).</i>	13
<i>Wouwerman (Jan).</i>	76
<i>Wouwerman (Philip).</i>	70
<i>Wouwerman (Pieter).</i>	75
<i>Wyk (Jan).</i>	17
<i>Wyk (Tomas).</i>	16

Z

<i>Zyl (Gerard Pieterze van).</i>	225
-----------------------------------	-----

LYST der voornaamste zaken en byzonderheden in dit tweede Deel van den *Schouhurgh der Konstschilders* beschreven; om alles op zyn plaats te kunnen vinden.

- Voorbeelden van yver en drift tot de Konst. 18. 304. Van langzaam schilderen. 8. Van vaardig schilderen. 82. 85. en 286. Van zulken die door zeldzame gevallen zig tot de Konst begeben hebben. 32. 33.
- Voorbeelden om de schilderjeugt af te schrikken van schandelyke en onkuisse bedryven te verbeelden. 119. 120. 121.
- Beeltenis van de WIT, door 't woedend graau vernielt. 309. 310.
- Fyn bedagte vond van *Filip Roos* om tot zyn oogwit te geraken. 282. 283.
- Geestig voorval van *J.v. Hoog straten* met een bedelaar. 169.
- Misbruiken der byvoegzelen. Waar uit de zelve ontspruiten. Waar toe de byvoegzelen en sieraden dienen. In Bybelse Historien min vryheid daar toe als in andere enz. van 245 tot 258.
- Geestig bedryf van *Vincent vander Vinne* te Geneve. 212. 213. 214.
- Voorbeelden van Waereldvorsten en luiden van groote geboorte, welke de Schilderkonst geoeffent hebben; waarom zig des niemant behoeft te schamen. 227 tot 232.
- Geestig verding tusschen *Maria van Oosterwyk* en *Guilliam van Aelst*. 217.
- Geestig antwoord van *Jordaans* aan den pourtretschilder *N. Maas*. 276.
- Janson van Keulen* over het onverstandig bejegenen van een Dame bedroeft, werd door *Ant. van Dyk* getroost. 224.
- Krygsteekenen der oude Hebreen, Grieken, Romeinen en Duitsche Volken beschreven, en uit Medaliën in print vertoont. 58 tot 70.
- Le Ceur*, door *C. te Brun* gedrukt. Meer voorbeelden van dien aart. 318. 319. 320.

Lyst van Oulingse brave Konstschilders 131.
die binnen den levenstyd van *Ab.*
Bloemaart gebloeit hebben.

Mich. Angelo verkleed zig in
Boerengewaad om niet bekend te
worden, maar werd door *Rafael* ontdekt,
aan den omtrek

- van een menschen hoofd &c. 316. 317.
- Schrikkelyke onderneming van de wangunst tegen *Jan de Baan*. 321. 322
- Onderzoek of zulke die een lagen geest bezitten, door deftige voorbeelden gespoort, bekwaam gemaakt kunnen worden tot groote ondernemingen in de Konst. 334. 335. enz.
- Wat tot de Persoonverbeeldingen behoort, en wat nut de byvoegselen geven aan een Historische verbeelding. Als ook de eigen beeltenissen der voornaamste personen enz. uit voorbeelden betoogt. van 171. tot 185.

**Naamrol Van de Beeltenissen der Konstschilders en Schilderessen.
In het II. Deel.**

Plaat A Pag. 1.

1 GERARD DOU. 2 BARTOLOM, VANDER HELST.

Plaat B Pag. 19.

1 GOVERT FLINK. 2 PIETER LELY. 3 PHILIP KONING.

Plaat C Pag. 79.

1 JAN BAPT. WEENINX. 2 DAVID BECK. 3 SIM. PET. TILMANS. 4 HENDR. ZORG.

Plaat D Pag. 96.

1 ALDERT VAN EVERDINGEN. 2 ADAM PYNAKER.

Plaat E Pag. 101.

1 GERBR. VANDEN EEKHOUT. 2 en 3 WALLERANT EN JAQUES VAILLANT.

Plaat F Pag. 127.

1 PAULUS POTTER. 2 JAKOB VANDER DOES.

Plaat G Pag. 170.

1 JOHANN. LINGELBAG. 2 en 3 SAMUEL EN JAN VAN HOOGSTRATEN.

Plaat H Pag. 179.

1 HENDR. VERSCHURING. 2 WILLEM KALF.

Plaat I Pag. 245.

1 LUDOLF BAKHUIZEN. 2 VINCENT VANDER VINNE.

Plaat K Pag. 277.

1 JOHAN HENDRIK ROOS. 2 JURIAAN VAN STREEK.

De Plaat met Hebreeuse, Griekse, Roomse enz.

Legervanen. Pag. 65.

De Plaat van Jupiter en Semele. Pag. 176.

De Plaat met Medaljen. Pag. 182.

EYNDE.

De groote schouburgh Der Nederlantsche konstschilders En schilderessen.

Derde deel.

EEen Boomgaardenier kan een jongen boom en zyn takken, zoo lang de zelve nog taay en buigzaam Zyn, leiden naar zyn zin: maar 't beurt ook wel, wanneer het kragtig voedzel van zyn wortel in den stam en spranten geweldig doorstraalt, dat de zelve in de hoogte opschietende zig van dic banden ontslaat; waar door de Hof bestierder, ziende dat de kragt der natuur in de zelve niet is te teugelen, hem zynen vollen loop laat nemen, werwaart de natuur hem dryft. Dus heeft het zig toegedragen met den vermaarden Konstschilder

[Frans van Mieris]

FRANS VAN MIERIS, die d' eerste naar 't openen van het derde Toneel van den GROOTEN

SCHOUBURGH DER NEDERLANTSCHEN KONSTSCHILDERS te voorschyn komt.

Deze is geboren tot Leiden in den jare 1635 op den 16 van Grasmaand.

Zyn Vader Jan Bastiaansz. van Mieris, was een Goudsmit en Dyamantslyper, en voornemens om zyn Zoon FRANS in die oeffening op te kweeken. Maar deze deed al vroeg blyken zien, dat zyn genegenheid elders heen helde, namentlyk tot de Teekenkonst; want hy al vroeg met houtkool den muur van zyn Vaders werkvertrek met Beelden en Beesten beteekende, en dat zoo geestig, dat elk die 't zag oordeelde dat 'er een Schilder in stak, en gevolgelyk den Vader aanspoorde om hem in die Konst te laten onderwyzen, gelyk geschiede, inzonderheid op het aanraden van den Heer Willem van Heemskerk, Vader van den Borgermeester Joost van Heemskerk, die gemelden Jan Bastiaansz. dikwerf kwam bezoeken. Des werd hy bestelt by Abraham Torenvliet in dien tyd een vermaart Glasschilder, en Teekenmeester, by den welken hy in korten tyd zoo verwonderlyk toenam, dat zyn Vader besloot hem geheel de Konst op te offeren, tot welken einde hy hem bestelde by den berugten Gerard Dou.

'T leed niet lang of hy overtrof alle zyne medeleerlingen, zoo dat Dou hem dikwerf noemde *den Prins van zyne Leerlingen*, en zeide: *dat hy de kroon van hun allen weg droeg*.

Na dat hy nu in eenige jaren door het onderwys van Ger. Dou, en zyn naarstigheit en yver loffelyk in de Teekenkonst gevordert was, werd hy om aan een kloeke penceelbehandeling te gewinnen bestelt by den Konstschilder Adriaan van den Tempel: dog meer toe het kleen en uitvoerig schilde-

ren geneigt, keerde hy weder tot het onderwys van Gerard Dou, tot dat hem van zyne goede vrienden geraden wierd de Konst by zig zelve voort te oefenen, 't geen gelukkig uitviel; zulks zyn penceelwerk van den beginne af aan beminnaars, en begunstigers vout. Onder deze waren de Heeren Vredenburg, Gerards, en de Professor Silvius, welke laatste dikwerf verzogt, dat al wat hy maakte voor hem mogt wezen, of hy keur hebben om het zelve te naasten tot zoodanig een prys als ymant anders daar voor wilde geven, 't geen zyn Konstlust niet weinig aanspoorde; en nog meer, toen hy door de gunst van gemelden Heer zynen *Mecenas*, gelegenheid kreeg om een Konststukje voor den Aartshertog te schilderen, waar in hy verbeelde een schoon Vrouwtje staande in een Zyde Stoffewinkel, en nevens de zelve een Ruiters, kwansuis om eenige stoffen te koopen, dog die meer op die schoonheid als op de Winkelwaren scheen te gluren; het welk den Aartshertog zoo wel beviel dat hy hem daar voor dede betalen duizent gulden, met aanbiedinge, zoo hy wilde te Weenen aan 't Hof komen wonen, dat hy hem rykelyk voor zyn Konst betalen zoude, en daar en boven hem jaarlyks een present van duizent Ryksdaalders geven: maar zulks sloeg hy af, onder voorwending dat zyn Huisvrouw daar niet toe geneigt was.

Hy heeft in zyn tyd ook verscheide konstige Kaarslichten geschildert. Een der zelve verbeeldende een Vrouwtje, door te veel drinken bedwelmt in slaap gevallen, en van een potsemaker belacht, en met een pispot gekroont, is door den Konstigen Graveerder Hendrik Bary, Oom van den Heere G. Cincq, jegenwoordig

Schepen der Stad Gouda, bevallig in Plaat gebragt. Chr. Pierson heeft de spreuk *Proverb. 20 vs. 1. DE WYN IS EEN SPOTTER*, daar op toegepast, nevens dit volgende Vaers:

*Hier leent BARY de hand aan MIERIS grooten geest,
Dus kan het Konings woord 't gezicht als dooren raken.
De dronkenschap bespot zig zelve altyd meest,
Hoe welz' op anderen haar overlast wil braken.*

In dien tyd schilderde hy de Huisvrouw van den Heere Kornelis Paats, daar hy veel vlyt, en tyd aan besteede, aangezien die Heer in zyne jeugt de Konst van Teekenen, en Schilderen by hem geleerd had. Dit pourtretje word voor een van zyn konstigste Penceelkonst, die hier te Land is, gehouden, en is, niettegenstaande dat voor het zelve dikwerf veel geld geboden is, nu nog te zien aan 't huis van desselfs Zoon den Heer Willem Paats, Schepen der Stad Leyden.

Gemelde Heer Korn. Paats liet hem ook aan zyn huis schilderen een Kabinetstukje, waar in verbeeld word een jong Juffertje dat in een flaaute leit, nevens een Medecynmeester en een schreijende oude Vrouw. Zoo lang hy aan dit Konststukje bezig was kreeg hy voor yder uur een goude Dukaat, makende, wanneer het voltooit was een som van vyftien hondert gulden.

Menigmaal heeft dien Heer aanzoek om het zelve gehad voor den Groothertog van Florencen, die daar voor drie duizent gulden (dog te vergeefs) liet bieden. Eenstemmig word dit Konststukje gehouden voor een wonder van 't Penceel: en dus vond ook W.v. Heemskerk rede om onder

de geteekende Beeltenis van onzen grooten Meester te schryven:

*Dus kon FRANS MIERIS hand, alleen met Kool en Kryt,
Op Parkement zelfs zyn gedaante 't wezen geven:
Maar wie 't Mirakel wil zien eedler levend leven;
Let hoe Penceel en Verw met 't leven dingt om stryd.
Indien 't Parhasius, en Zeuxis mogten zien:
Zy staakten 't wedspel, streên wie d' Eerkrans hem zou bien.*

Dit geteekende afbeeltsel is naderhand door Blooteling in zwarte Konst geschraapt, en word onder de Beeltenissen der Konstschilders van de Printkonstlievenden bewaart, en in waarde gehouden: en wy hebben ook niet verzuimt die waarde Beeltenis onder zoo vele deftige Mannen in de Plaat A 1. plaats te geven; op dat der zelve Gedagtenisse nog lang levendig blyve.

Hy heeft d'eer gehad dat de Groothertog van Toskane hem, (uit hoogagting, die hy voor zyn Konst had) kwam bezoeken tot Leyden: en ziende verscheide Konststukjes die ten halven of ten grooten deelen voltooit waren, viel zyn oog eerst, en daar na zyne geneigtheid zoo kragtig op een der zelve, dat hy den Konstenaar smeekte om 't zelve voor hem ten spoedigste op te maken. Hier in was verbeeld een gezelschap van Juffrouwen: voor aan stond 'er een in 't wit Satyn gekleed, hebbende een Luit in de hand, en scheen als opgestaan van een met groen Fluweel bekleeden stoel die agter haar stond: nevens de zelve een ander,

gekleed met een purper Fluweele nagtmanteltje met wit bont, en onder het zelve een Satyne rok, houdende in haar rechter hand een Wynroemer, dien zy aan haar mond brengt, terwyl een kleyne huisknecht met een zilver schenkbort in de hand naar den ledigen Roemer schynt te wagten: tegens over de zelve een bevallig Heerschap bekleed met een swarten Fluwelen mantel, waar nevens aan een Tafel met een rykelyk kleed overspreit, en op de zelve een schotel met Konfituuren, een Aap die daar van snoept, zig veroot, onder een opgeschove zyde Gordyn, op den agtergrond verootte zig een ruime en pragtig gebouwde gaandery, en in de zelve een Heer en Juffrouw die by elkander staan te kouten. Elk beeltje was in 't byzonder op 't konstigst gesteld, de wezentjes bevallig, de hantjes op 't gracelykst, de onderscheiden Stoffen, Fluweelen, Bont, Zilverwerk enz. zoo overkonstig zagt, en kragtig geschildert dat het tegen de natuur in schoonheid konde ophalen; waarom het ook elk, en inzonderheid den Hertog (wanneer het dus voltooit was) zoo wel beviel, dat hy den maker daar voor dede geven duizent Ryksdaalders. Dog het uitmuntenste van zyn Penceelkonst (volgens het oordeel der beste Konstkeners) is geweest in het beroemde Konstkabinet van den Keurvorst van de Palts.

Verscheiden andere Konststukjes meer heeft onze groote meester van tyd tot tyd voor gemelden Groot Hertog geschildert, als ook, (daar toe verzogt zynde) zyn eigen afbeeldsel levens groot, als verootende een klein stukje van zyn Konst, waar in verbeeld stond een * Juffrouwkje speelende

* Van dusdanigen inhoud is 'er ook van hem een Konststukje tot Amsterdam in 't Konstkabinet van den Heer Postmeester Jakob Boreel, 't geen zoo uitnement Konstig geschildert en getekent is, dat het bovengemelde niet heerlyker heeft konnen wezen. In 't vrouwtje (behalve dat het naar een schoon leven geschildert is) ziet men klaar, dat het met opgetrokken gedagten staat te luisteren naar de toonen van 't Snarenspeel.

t.o. 6

op een Klavecimbel, nevens een oud Mannetje dat haar kwanzuis onderwyst in die Konst. Dit pourtret was zoo kragtig, schoon, vleezig en rond geschildert, dat het eer levend als geschildert scheen te wezen. Dog hy werd hier voor niet wel beloont, door dien hy aan een der Hovelingen die 't oor des Hertogs had, iets had geweigert, die hem daar voor dien trek speelde, en voorts altyd dwarsboomde; zulks hy naderhand niet meer voor den Hertog geschildert heeft. 'T schynt dat onze groote FRANS niet heeft gemerkt, of willen merken; dat zulke luiden de handen gevoelig gekust moeten worden: of dat hy zig min aan de Hoffelyke slaafsche vleyery, als aan het opvolgen van zyn aard en genegenheid liet gelegen zyn.

Hy was een byzonder goed vriend van Jan Steen, en beminde zyne boerterryen zoodanig dat hy op zyn gezelschap verzot was, en dikmaals by hem kwam; maar alzoo Jan Steen meer en meer tot den drank verviel (*die met pek omgaat* zeit het oude Hollandsche spreekwoord, *wort 'er door besmet*) gebeurde 't ook somtyds wel eens, dat onze MIERIS zig in de maat van drinken vergiste. *Wie, zeit Seneca, is 't aller uren even wys?*

Als Jan naderhand een drinkwinkel opzette en een verkoper van natte waaren werd, kwam MIERIS hem somwyl bezoeken. En wanneer de Kelder van Jan vaats was, en de winkel gesloten, lokte hy MIERIS met hem elders heen, daar hy

Jan, die altyd dorst had, met drank laafde voor zyne potsige vertellingen, waar door hy somwylen tot in den laten avond opgehouden wierd.

Van een gevaarlyker gevolg zou het kunnen geweest zyn, wanneer MIERIS eens van Jan afgescheiden alleen op eenen donkeren laten avond, aan de Langeburg kwam gaan, en struikelende over 't puin van een opgegraven verstopt Rioel, over hals en kop daar inviel, zoo dat hy naulyks geluit van zig konde geven, om hulp te roepen. *Geen ongeluk*, zeit het spreekwoord, *of 't heeft zyn geluk*. Een Schoenlapper zat in zyn pothuis dus laat nog te werken en een deuntje te zingen. Zyn Vrouw die hem gezelschap hield met iets te naajen of te stoppen, hoorde eenig gestommel en geroep, waar op zy tot haar man zeide: *hou op, hou op met zingen, ik hoor ymant als in nood roepen*. Voorts nam zy de lamp, liep op het gerugt aan, daar zy hem dus deerlyk in de modder gezonken zag; riep haar man die in aller haast toeschoot en hem daar uit redde. Zy vaagden zoo zy best konden, den drek van zyne kleederen af, en ontdekten meer en meer aan zynen fulpen rok met goude knopen dat het een fatsoenlyk man moest wezen die door den duister tot dusdanig ongeval gekomen was. Zy bragten hem op hun bovenwoning, reynigden hem voorts, stookten vuur aan, gaven hem een weinig Brandewyn, alzo hy heel ontstelt was, en leiden hem op kussens neer voor 't vuur op dat hy zig warmde, door dien het in 't najaar, en koud was. Hy tot zig zelf gekomen (na dat hy door 't warm koesteren eenen ruime slaap gedaan had) was met zig zelve verlegen en beschaamt over dit ongeval hem overkomen, maakte zig niet bekend, maar droop zoo haast het maar dag werd, stil door naar zyn huis.

Niet dat eerder vegeeten word, zeit het gemeen spreekwoord, als dankbaarheid. Dog hy hield zulks indagtig en betoonde het tegendeel. Hy nam een stukje schildery onder handen, en deê 'er met lust by wylen wat aan, tot dat het na verloop van twee jaren eindelyk voltooit kwam. Toen nam hy het stukje by schemeravond onder zyn mantel en ging naar des Schoenlappers woning, daar hy de Vrouw t'huis vond, die hy, om te weten of het de zelve ook was vraagde: of zy eenen geruimen tyd geleden niet ymant die in een rioel gevallen was met hulp van haar man daar uit gered had? de Vrouw zei ja: maar dat zy niet wist wie het geweest was. Daar 's ook (antwoorde hy) niet aan gelegen, haalde met een het stukje schildery onder zyn mantel uit, en gaf 't haar in hande, zeggende: *daar, bewaar dat stukje schildery wel, dat is voor den dienst dien gy voorhenen gedaan hebt; dog zoo gy liefst geld daar voor had, breng het by den Heer Paats*, en ging zonder zig bekent te maken weg. Waarlyk een staal van een dankbaaren en edelmoedigen geest.

De Vrouw, die verzet, op dat zeggen geen agt geslagen had, maar dit stukje aangenomen had, was wel in haar schik, en liet het aan deze en gene van hare buuren zien, die het zelve prezen en zeiden: dat het veel geld waard was; waar op zy belust te weten wat 'er van was voornam by den Borgermeester Jakob vander Maas op de Hooygraft (daar zy wel eer voor meit gewoont had) te gaan, om het te laten zien, gelyk zy deed, die straks ziende dat het van MIERIS geschildert was, haar afvraagde hoe zy 'er aan kwam? en hoedanig een man het was van wien

zy 't gekregen had? zy verhaalde den ganschen omslag der zaak, waar uit dit geschenk oorspronk nam. Waar door het geval bekend en rugtbaar werd.

De Vrouw, als zy hoorde zeggen dat het wel 100 Ducatons waard was, meende dat haar oude Heer met haar spotte, en vraagde: of de Borgermeester haar daar zoo veel geld voor wilde geven? die ja, antwoorde, en nog meer, maar belastte haar met het zelve te gaan by eenige der voornaamste Konstlievende Heeren, welke hy haar aan wees; zeggende Eisch 800 *gulden voor het zelve*, gelyk zy deed, en 't was straks verkogt.

De Vrouw, die haar Man t'huis kwam met zulk een ryken buit voor dat borretje, tot belooning van gemelden dienst haar geschonken, was welkom.

Zeker deze betaling voor dien dienst verdient lof, en wyl de voorzigtigste dergelyk ongeval in donker niet kunnen voorzien, zulks het den vroomsten kan overkomen, is 'er niet anders op te vinden, om zulks te ontgaan, als 't geen gy hooren zult by het uiteinde van dit volgende verhaal.

Zeker aanzienlyk man gaat op een Zondag avond donker zynde langs de straat en valt voor over in een Kalktobbe, waar door een nieuw kleed 't geen hy aan had, de koleur uitgebeten, en gans bedorven werd. Wat doet hy? hy klaagt des anderendaags aan een Borgermeester, met wien hy gemeenzamen omgang had, zyn ramp, met verzoek dat zulke Kalktobben, voor de huizen daar gemetselt word geplaatst, voor den avond van de straat elders geborgen mogten worden; en zoo de Borgermeester daar geen order op wilde stellen, hy dan genootzaakt zou wezen zelf daar order op te stellen, dat zulks niet meer ge-

beurde. De Borgermeester verwondert over zulk onvoeglyk vryborstig spreken, zeide: *Wat order zult gy daar op stellen? Ik ben (antwoorde hy) voornemens geworden van nu af aan altyd my voor donker avond van de straat in huis te begeven.*

Dog dit alles overgeslagen om naar 't einde te spoeden, willen wy alleen nog iets zeggen van zyn laatste Konststuk, 't geen onvoldaan gebleven is; aangezien hem de nydige dood den tyd niet gunde van het zelve op te maken. Hier in is verbeeld Maria zittende te lezen, een Christus beeltje 't welk zyn Kruis afpast, en Joseph in 't verschiet aan zyn Schaafbank, welk onvoldaan gebleven is. Het Vrouwebeeltje gekleed in *Celedon* kleurd laken is zoo konstig en breed geplooit, datmen niet schooner zien kan, daar benevens in het wezen een verwonderlyke zedigheit, voorts het bywerk ten uitersten uitvoerig en natuurlyk.

Voor dit Konststukje zou hy van den *Marquis de Bethyne* gehad hebben 1500 gulden. Dog alzoo de Weduw van onzen Mieris 't zelve (schoon onvoltooit) tot geen minder prys wilde geven, zag de *Marquis* daar van af, en is 't zelve naderhand gekomen in handen van den Heer *Desoubrie* tot Leyden, in wiens Konstkabinet het heden nog hangt.

Hy stierf op den 12 van Lentemaant 1681 naauwlyks 46 jaren out.

Kasper Brant maakte dus zyn Graftchrift;

*Sta wandelaar, dit 's MIERIS graf,
De Fenix zyner Konstgenooten:
Die beelden spraak, en leven gaf,
Leit zonder leven hier besloten:*

*Dog zyne Konst, het eelste deel,
Leefdt in zyn Zoonen, en penceel.*

En Wil. van Heemskerk:

*Hier onder rust FRANS MIERIS doode Lyk,
Wiens eel penceel op aard had geen gelyk.
Onsterfelyk kan 't zyn Konst op 't levendst toonen:
En 't levendig naarstreven zyner Zoonen.*

Dit laatste staat op zyn Grafzerk in St. Pieters Kerk tot Leyden.

Hy liet twee Zonen na die hy tot de Konst had opgetrokken, Johannes, en Willem. De eerste is vroeg te Rome komen te sterven, en de tweede leeft nog en volgt zyn Vaders voetstappen in de Konst na.

[Jan Steen]

Nu volgt zyn Stadt-, tydt - en Konstgenoot JAN STEEN ten Toneel, van wiens potsig levensbedryf men een gansch boek zoude kunnen beschryven; dog dit is onze toeleg niet.

Een, welks natuur geneigt is tot klugt, en boertery, is bekwamer om iets ernstig te verbeelden, dan een droefgeestige om potsige bedryven door 't penceel te malen; dewyl hy een afkeer heeft van die wyze van leven en geartheid, en zulke voorwerpen nooit by hem in bespiegeling komen, maar houd zig by zig zelf, en vleyt zyn stilheid. Daar en tegen die boertig van geest is, bedient zig van allerhande voorwerpen, dewyl dit behoort tot de regte bootsemakery, dat men alles even natuurlyk, zoo wel droefheid als vreugt, bedaartheid, als toorn, met een woort, alle Lichaams bewegingen, en wezenstrekken, die uit de menigerhande gemoedsdriften ontspruiten, weet te verbeelden, en na te

bootsen. Het levensbedryf van JAN STEEN, en de inhoud van zyn konstig penceelwerk zal myn zeggen bevestigen.

In 't algemeen moet ik zeggen, dat zyn schilderyen zyn als zyn levenswyze, en zyn levenswyze als zyne schilderyen.

Hy was een Leerling van Jan van Goijen, die hem om zyn geestigheid inzonderheid minde, en hem somwyl des avonds, als hy uitgescheiden was met schilderen, meê nam om een biertje te drinken en wat met hem te kouten. JAN beminde insgelyks zyn meester, maar nog meer zyn Dochter, die hy zoo klugtig behandelt had, dat zy langs hoe meer begon te zwellen. Margariet (dus was zy genaamt) porde hem telkens aan dat hy 't zyn ouders en haar Vader bekend zou maken; op dat zy te zamen trouwden eer het rugtbaar wierd onder de menschen. Hy nam de gelegenheid waar als hy met zyn meester naar de kroeg ging, tot wien hy zeide: *Ik heb wat nieuws gehoord daar gy vreemt van op hooren zult. En wat is dat vraagde van Goijen? wat dat is zey JAN, Griet moet in de Kraam. Weetje dat wel zei van Goijen? wel ja zei JAN zou ik dat niet wel weten, ik heb 't zelf toegestelt, en wilze ook wel trouwen.* Dit haalde den knoop toe, zoo dat van Goijen die wel wist dat gedane dingen geen keer hebben, ten minsten die van zulken aart zyn, JAN daar ook niet hard over viel: maar belaste hem zulks aan zyne Ouders bekend te maken; op dat zy het Huwlyk verzogten en alles met orde en eere mogt toegaan. Maar JAN die zyn Vader wat vreesde had daar niet veel ooren toe, dog Griet wist hem zoo schoon te bepraten dat hy het deed. Hy vertrok dan naar Delf daar zyn Vader Brouwer was, tot

wien hy zeide: *dat hy van zins was te trouwen*. Waar op hem zyn Vader antwoorde: *dat het nog te vroeg was om daar op te denken*, en vervolgde, *waar meê zout gy den kost winnen? dat weet ik niet* zei JAN, *maar wel dat het niet te vroeg is om te trouwen*; want hy wist dat de bot vergait was. De Vader ziende dat het ernst was zeide: *Wy zullen by gelegentheid daar op denken, en naar een bekwaam voorwerp omzien*. *Dat hoeft niet* zei JAN, *die moeite heb ik u al afgenomen, ik heb er al een, onze Griet is een hupse bolle meit daar zal ik meê trouwen, en zy is bereets met kind*. Zyn Vader ziende dat het verhoetelt werk was, en wat op geld gezet zynde, vraagde: *wel wat zal van Goijen met zyn Dochter meê geven? Dat zal wel gaan* zei JAN; *myn meester is al een vette knaap* (van Goijen was diklyvig.) Om verdere omstandigheden over te slaan, zyn Vader liet hem trouwen, en zette hem in een Brouwery te Delf.

JAN die nu de ruime handeling van 't geld had ging om een trantje en in de kroeg, en Griet was een makmoer, die nog op 't huishouwen nog op 't *Comtoir* paste; en als ymant bier op borg haalde 't maar met kryt op de ley aanschreef, zoo dat hy eens over 't sluiken van bier van den Pagter overvallen wierd, die de boeken vorderden, dog op de ley gewezen wierd die daar zoo min wist uit te komen als Griet; want die niet meer wist wat zy aangeschreven had. De Pagter eischte een groote boete, maar JAN bekreunde zig dit alles niet, wel wetende dat de Pagter viste daar niet te vangen was. Dit werd egter met den Pagter afgemaakt, en hy (onder belofte van beter op te passen) door zyn Vader weer in staat gesteld. De Brouketel raakte weer aan 't gaan: dog dit duurde niet

lang, want hy ging zyn ouden gang, en kocht Wyn voor zyn geld in steê van Mout, zoo dat zyn beminde Huisvrouw op een tyd tegens hem zeide: *JAN de nering verloopt, de klanten komen vergeefs, daar is geen bier in de Kelders, nog zoo veel Mout, om een Brout te kunnen maken, hoe zal dat gaan? je behoort de Brouwery levendig te houden. Ik zal ze wel levendig houden*, zei JAN, ging na de markt (na dat hy al vorens den Knegten belast had de groote Ketel met water vol te pompen) kocht een deel levendige Endvogels, liet de rest van de Mout daar in storten, en de Vogels daar in zwemmen: die zulks niet gewoon zynde, vlogen als dol af en aan door de Brouwery alzins heen, en maakten zulk geweld dat zyn Vrouw daar op in kwam; waar op hy zeide: *Is het nou niet levendig in de Brouwery?* die, schoon zy daar niet veel lust toe had, zig evenwel niet konde onthouden van lachen om zyn potsig bedryf.

Toen nam hy toevlucht tot het Penceel. 'T eerste dat hy maakte was een zinnebeeld van zyn bedorven huishouwen. 'T vertrek lag buiten orde overhoop, de Hont flobberde uit den Pot, de Kat liep met Spek heen, de Kinderen buitelden ongehavent over de Vloer, Moer zat gemakkelyk in een zetel en zag dit werk aan, en om de klucht had hy zig zelf daar by afgemaalt, met een roemer in de hand, en een Aap op de schoorsteen die dit alles met een langen bek begluurde.

Na verloop van tyd werd hy Herbergier: maar als de vaatjes leeg waren, haalde hy de krans in, en sloot den winkel. Tusschen beide schilderde hy somwyle een stukje (alzoohy in zyn jeugt zig in de Konst geoeffent had) voor den Wynverkooper, die hem dan daar voor weer een vaatje bestelde.

Strax hing hy weer den krans uit, daar zyn Kornuiten ten eersten op aankwamen, om zyn geestige grappen. Maar dit was van geen duur, om dat hy de beste klant aan zig zelve had, en men het spreukje, *De Waard in de drie Masten, is eer dronken als zyn Gasten*, op hem kon toepassen.

Ik kan niet voorbygaan te melden den inhoud van een groot stuk ('t geen lang aan myn huis gestaan hebbende, naderhand aan den Vorst van Wolfenbittel verkogt is) waar in afgebeeld stond een Bruidegom en Bruid, twee oude Luiden en een Notaris. Deze beelden waren elk zoo natuurlyk in hunne verrigtingen afgebeeld, als of men 't zelve wezentlyk gebeuren zag. De oude luiden scheenen met den grootsten ernst hunne meening te beduiden aan de pleitvos, die met de pen op 't Papier, schryfree met aandacht toelusterde. De Bruidegom stond (als ten uitersten hier over misnoegt) in een postuur, even of hy van spyt stond te stampvoeten, hoed, en trouwteeken tegens den gront geworpen, schouder en handen opgetrokken. Hy ziet zyn Bruid op zy aan, als of hy de schult daar van aan d'oude wilde wyten, en zig voor haar ontschuldigen; die daar by met de tranen op de wangen bedroeft staat te kyken. Dit alles was zoo klaar en duidelyk uit de wezenstrekken, als de *gesteltheit* der *Figuuren* beelden, en andere

* *Gesteltheit*.] A. Pels in zyn vertaling van Horat. zeit: datmen oudtyds in steê van Reyen tusschen de bedryven *Miemen*, *Pantomiemen* en *Embolarien* plagt te gebruiken:

*Dit was een geestig slag van danssen, meest in mynen
Bestaande, om liefde, toorn, bekommeringen, pynen,
Verwond'ring, blyschap, hoop, en vrees, en al het geen
Men hartstogt noemen kan, voor 't oog van yder een,
Door buigingen van 't lyf, grimmassen, vreemde sprongen
Zoo uit te drukken, als door hulp van menschetongen.*

Dit dient tot leering voor de Schilderjeugt, op dat zy zig gewenne een vast denkbeeld van al de lighaams bewegingen die uit aandrift van de ziel ontspruiten, in te drukken, waar door zy hare beelden op het voorbeeld van Jan Steen, als doen spreken.

omstandigheden te zien, als of 'er by geschreven waar geweest. Dus natuurlyk en geestig is van hem ook geschildert een jonge opgeschoten Julfus, staande te huilen om dat hy in zyn schoen (het stuk verbeeld een St. Nicolaas avond, nog in 't Konstkabinet van den Heere G. Franken te Dordrecht te zien) ziet een roe, of gard, in steê van iets smakelyks steken.

Onder zyne kleinder soort van Konststukjes vind men 'er vele die uitvoerig naar 't leven geschildert, en niet min geestig van gedagten zyn. De Konstlievende Heer Lamb. van Hairen, te Dordrecht, heeft 'er een gehad (want zyn Ed. is doot) dat een Hoerekot verbeeld, daar de hoeren een vreemden Doffer op slag hebben dien door bedrog zyn geld word afgestroopt. Men ziet den ernst in des mans wezen, en overleg in het trekken van de Kaart. Agter hem staat een oude berimpelde kochel, die in een spiegel de Kaart doet zien aan zyn party die tegen hem over zit, en dien de schelmagtigheid ten oogen uit ziet. Daar nevens aan zit een opgesmukt Hoertje dat zig vast vleit in de zekere winst, die op 't uiteinde van 't spel staat te volgen. Vorders is het Kamervertrek en de Huisraad van een geestigen toestel, als ook het tapyte kleed, dat op de Tafel leid, uitvoerig geschildert. Dog hy kreeg 'er toen zoo veel niet voor als men 'er thans wel voor geeft. Egter was hy altyd wel te vrede.

Het getal zyner Konststukken is zeer menigvuldig, ook doorgaans zeer geestig van vinding. 't Zy dat hy vrolyke gezelschappen in Wyn- of Bierkroegen, of winkels daar men meer warm vlees betast, als koopt, en hondert diergelyke losse bedryven van 's Menschen leven verbeelde: of zaken die een stilder beslag vereïsschen, als by voorbeeld een Kinderschool; 't was egter altyd met eenig potsig bedryf vermengt: 't zy dat de jongens malkander in 't haar grypen; of dat de Schoolkoning, die 'er zoo wyslyk uitziet als ooit hunner aller voorzaat Dionysius, zyn schoolrecht oeffent met de plak, terwyl anderen daar door schynen in vrees gebragt te zyn, en zoo bedrukt 'er uitzien of zy met hun dooppeet in 't eerste paar ter begraaving gingen.

Terwyl ik van begraven melde, schiet my in gedagten de verbeelding van een Kwakers Lykstatie, zoo geestig en potsig van toestel, en de wezens zoo naargeestig verbeeld, of hy de modellen daar toe uit het Simpelhuis geleent had; zulks men het niet kon aanzien zonder lachen.

Eindelyk moet ik dit nog zeggen: dat hy het onderscheiden der Persoonen, waar van wy elders breeder gesproken hebben, wel verstaan heeft; want ik heb Tafereelen van hem gezien, daar Heeren en Boeren by malkander verbeeld stonden, maar het was haast te zien aan de wyze van staan, en het maken van gesten of gebaarden, zonder agt te geven op de bekleeding, welk de Boer en welk de Heer was. Een wel opgevoed Man (zeit het spreekwoord) staat op een, een Boer op twee beenen. Om den welstand welken deze oplettenheid aan de Konst geeft, heeft Horatius dit den Toneeldichteren meê ten wet voorgesteld. Hoor wat zyn vertaaler zeit:

*Veel zal het scheelen, of een Meester spreekt, of Knecht;
Of ook een statig man, die weet, het geen hy zegt,
Of dartel Jong'ling, een' Vorstin, of Minnemoeder;
Een snedig Koopman, of onnozel Schapenhoeder;
Een Spanjer, of een Pool; een Fransman, of een Deen.*

En wat lager,

*Een Boer dan, die gy, van zyn ploeg, of uit een woud
Gehaalt, op uw Toneel wilt brengen, voer' geen kout
Gelyk een pleiters Klerk, of diergelyk een prater;
Nog als een Koopwyf van den Vygendam, of 't Water,
Uw Boer blyve altyd Boer.....*

Die een weinig bedreven is in de oeffenschool van Pictura, zal ligt begrypen wat de Dichter daar by meent. Te weten; dat men den Persoon in zyn eigen natuurlyke hoedanigheid, in alle zyne bedryven, moet tragten te verbeelden, waar ontrent ik de Schilderjeugt, om een denkbeeld daar van te krygen, geen bekwamer stalen daar toe kan aanwyzen, als de Penceelkonst van onzen JAN STEEN.

De Lezer heeft al een brave lyst van zyne Konststukken zien ontrollen, die thans wel een trits van kruisjes op 't hondert meer betaalt worden als toen hy leefde.

't Gebeurde dat hy een stukje schildery verkogt, en eenig goud daar voor ontvangen had. Zyn Vrouw had graag gewilt dat hy het afgelangt had; maar hy fokte daar meê heen naar de kroeg, verdrong een deel en verspeelde de rest, en kwam

egter vrolyk en wel gemoed t'huis. Zyn Vrouw daar voor beducht, vraagde ten eersten naar het goud, 't geen hy zeide niet meer te hebben, en begon wel hartelyk te lachen. Zyn Vrouw antwoorde daar op: dat zulks niet was om te lachen. *Zou ik niet lachen, zei JAN, zy meenen dat zy my bedrogen hebben; maar ik heb hen bescheten, want het goud is op elk stuk wel zes aazen te licht, dit zullen zy eerst gewaar worden als zy het morgen zullen willen verwisselen. Hoe zullen zy dan staan kyken!*

Jnmiddels kwam zyn huisvrouw te sterven, en hy bleef Weduenaar met een deel kinderen. Dit leek hem niet, aangezien die hem staag om geld aan 't oor lelden, om spys of drank te koopen. Om dit voor te komen maakte hy verding met zyn Bakker, hoe veel hy hem 's weeks zoude geven voor zyn huishouwen, 't geen zy eens werden. Als hem zyn kinderen dan vraagden: *wat zullen wy van dezen middag, en wat t'avond eeten*, was 't antwoord *Broot*. Vraagden zy: *wat zullen wy 'er toe eeten?* 't antwoord was als vore *Broot*. Dus was 't enkel Broot dat de kok schafte. Daar by hielden zy nog een hond of twee aan, om de brokken te verorberen, maar 't leed niet lang of de Bakker zeide hem dat hy liever van het verding met hem gemaakt wilde ontslagen wezen, en hem de schult kwyt schelden, dan langer op dien voet broot voor zyn huisgezin te leveren, 't geen weer zoo veel uitgewonnen was. JAN, 's avonds in de kroeg gezeten zynde, hoorde redewisselen over Panharing, en hoe nadeelig die (als hy veel gegeten werd) voor de gezondheid was, ja dat men 'er de Pest van kon krygen. Hy luisterde toe, en besloot stil by zig zelve daar de proef af te ne-

men, met zyn Jongens daar aan te wagen, denkende 't argste dat 'er van komen kon, was 't Kerkhof, en dat zou groote rust in huis maken. Des daags daar aan kogt hy een gansche kruiwagen vol Panharing, en zey, *Jongens nu kunje smullen*. Een gedeelte daar van werd in den schoorsteen gedroogt, om tot brood te strekken, om de rest der haringen welke zy kookten, en braden, meê te verorberen. In weinig dagen hadden zy dit waterzootje tot den graat afgekloven, en J A N , bespeurende geen het minste kwalyk varen aan zyn Jongens, vond reden om die praters voor bedriegers uit te maken, en hun wysheid voor ydelheid te belachen, daar by voegende, dat zyn Jongens een gansche kruywagen met Panharing hadden op gegeten, en geene van hun allen daar van de pest kregen.

Ondertusschen liep dit huishouwen van tyd tot tyd meer en meer, als men zeyt, in 't riet; en hy vond dagelyks werk om zyn schuldeissers met een zoet praatje van de deur te wyzen. Wat gebeurt 'er? terwyl hy zit met een zynen vriend die hem by wyle wat geld met schilderen liet verdienen, een pypje te smooken, op zyn plaats in een Somerhuisje: en die vriend (ziende het verval van dit huishouwen) hem vast raad dat hy behoorde naar een Vrouw om te zien, om het bestier over de Kinderen waar te nemen, zoo komt daar een Vrouw door 't huis naar agter in het Zomerhuisje.

Na dat zy hen gegroet had, begon zy te zeggen: *Jan buur, ik kom eens zien of het u gelegen komt, je weet wel daar is nog iet te kwaat van wegen Schaapshoofjes, en Schaapspootjes, en een omloop, en gy zout my nu dienst kunnen doen met het zelve te betalen*. J A N die al zulke geesten ge-

woon was met een zoet praatje te verdryven, zeide, straks met een lachend wezen, *wel buurvrouw Maritje Herculens, benje daar, kom zit wat by ons te praten*. Met een liet die vriend, die by hem zat, stil een kannetje wyn halen, en Maritje buur moest meê eens drinken. JAN, die wel de grootste part daar van ingeslobbert had, werd vrolyk, en vatte Maritje buur, dan eens by de hand, dan eens by 't hoofd, dat niet naar haar zin scheen te wezen; waarom zy weg ging, onder beloften van ten eersten betaling te zullen krygen, ja dat hy 't geld zelf aan haar huis zoude brengen.

Straks begon onze vriend zyn vorige reden op nieuw op te vatten, en tegen hem te zeggen: *dat zulk een Weeuwte hem gelyken zou, datze 'er helder en knap uit zag, en een goede huishoudster scheen te wezen. Zeker, zei JAN daar op, my dunkt ook dat het wel zou wezen; zy wint meê een stuivertje met haar Koopmanschap, en onder 't zeiltje (zei het spreekwoord) is 't goet roeyen; daar en boven hoefde ik ook die schult, daar zy my om maant, niet te betalen, en had Schaapehoofjes en pootjes voor niet*. Zyn vriend scheidde van hem, na dat hy hem hadde geraden dit stuk met zyn Zuster (die een Klopje was) te overleggen.

'k Zou myn Lezer te kort hebben gedaan, zoo ik het aanhangsel van zyn klugtig levensbedryf (dat ik onlangs eerst gekregen heb) niet op het voorige gelast had. Valt de rol wat lang, zy zal den Lezer daarom niet verdrieten. Zyn Zuster, als gezeit is, was een geestelyke dochter, (en hy was ook van jongs op in de Roomschen Godsdienst opgebragt, dog stiet maar zelden zyn voet aan den drempel van de Kerk) die hy zyn voornemen voor stelde, die het ook

nootzakelyk achte te wezen; om de Kinderen, want onder alle die was 'er maar een Dochtertje, en dat was veel te jong om zoo een woest huishouwen, als dat was, te bestieren.

Hy snuift 'er op uit, na dat zyn Zuster hem netjes opgetooit had, komt by Maritje Herculens, betaald zyn oude schult (dit was op den raad van 't klopje) en na dat hy zig zoo wat staat om en om te drayen, zeit eindelyk: *dat hy ook kwam om haar ten huwelyk te verzoeken, dat hy haar van harte lief had. Neen Jan buur, zei Maritje, je zoekt met my wat te spotten gelyk gy gewent zyt. Zeker niet, zei Jan. Ik kan niet vryen, maar het is my ernst, ik verzoek u tot myn Vrouw. Maar wat zou dat wezen* zei Maritje, *gy zes kinderen, en ik twee. Wat is daar aan gelegen, zei Jan, daar zoo veel Kinderen zyn, of 'er dan een stuk of twee meer is, zy zullen al meê den kost hebben. Zy daar weêr op, Neen buurman Steen, ik zou het niet doen, en daarom spreek 'er niet meer van; dat 's uit.* Met dit paspoort ging hy troosteloos heen stryken naar het Klopje, waar tegen hy zeide: *Zie daar ik heb op uw raad alles gedaan wat ik kon, maar zy wil 'er niet aan, 't huwelyk is af. Kom, kom, doe my maar die kraag en dien mantel weer af. Wel Jan Broer, zei het Klopje, is 't Huwelyk af, ik dagt dat het eerst begin nemen zou. Ik heb, antwoorde hy, 't haar rond uit gezeit, dat ik niet meer vryen kon, en dan behoorde zy dat immers my niet te vergen? Maar Jan Broer, zei 't Klopje, de boom valt niet met eenen slag, 't gaat zoo niet ten eersten, ze is u vreemt, gy behoorde eerst daar wat kennis meê te maken, de Vrouw is goed en wel, gy los en wonderlyk, en meent, dat zy, als gy, zoo licht beginnen en zoo licht*

weêr uitschieden zal; neen, dat gaat zoo niet, gy zult 'er morgen nog eens na toe gaan, toonen de Weduw wat vriendschap, en zeggen, dat gy niet kond weg blyven. Gy moet het met geen onbescheit maar met zoetigheid aanleggen. Dit woord van zoetigheid nam hy in acht. Daarom, wanneer hy 's daags daar aan weder als vore netjes uitgedost naar zyn Weeuwte gaan zou, liep hy onderweeg in een Banketwinkel aan, en koft zoo wat van die zoete versnapering, die hy zyn beminde ten eersten in de vuist stopte, die hy vond staan aan haar hoekbank met een stoof met vuur onder haar schorteldoek om haar handen te warmen. *Hier kom ik weer, zei Jan, ik kan 'er zoo niet van daan blyven, myn Klopje is ook van die gedagten dat ik 'er niet van daan blyven moet, dat ik wat nader kennis moet maken, en 't werk met zoetigheid beginnen,* en haalde daar op het papier met suiker banket uit zyn zak, en sneukelde het met haar samen op. Ondertusschen raakten zy zoo zoet aan 't koozen, dat hy zyn hantje meê op haar stoof ley, die hy wat vryer geworden, somwyl wat lager stak, en deed haar zonder spreken verstaan, waar hy naar zegt, 't geen haar niet kwalyk beviel. Om kort te gaan, zy werden op dien tyd het stuk eens. *Maar, zei Maritje, wat zal het Klopje zeggen dat ik zoo haast gereed ben? Wel, zei Jan, zy zal wel bly wezen: want zy heeft my daar toe aangezet: kom laat ons eens beide daar na toe gaan, wy zullen welkom wezen.* JAN dogt dat het Klopje deze nieuwe Zuster wel onthalen zoude, en hy meê wat smullen. Dog 't was mis geraden. Want het klopje begon strax een predikatie te doen over de pligten van den echten staat, prees Maritje dat zy ondernemen zou het huishouden van haar

broeder te bestieren, en de Kinderen naar tugt te leiden, gaf haar voorts de *benedictie*, en liet hen gaan, zoo dat hy in zyn meening byster bedrogen was.

Des daags daar aan werd het Huwelyk aangetekent, en na 't verloop van eenige weken trouwden zy t'zamen, dog hy zette als vore niet veel wys op zyn doen. *Had hy veel eyeren, hy maakte veel doppen*. En wat de Vrouw met op de markt te zitten won, was somwyl al ten agteren geteert eer zy 't huis kwam; want hy kon uit klugt wel een ketel met Schaapshoosjes en pootjes laten koken en van zyn jongens opsmullen, ja kon daar hartig by gaan zitten lachen, als hy zoo veel kakebeenen aan 't gaan geholpen had, of zag hoe d'een den ander in 't eeten de loef afsnee, of een lekker beetje ontkaapte, en dus schoot 'er van zyn Vrouws koopmanschap niet veel over, die de zelve ook in 't kort afliet. Zy waren egter met malkander te vreden, en, zoo als het ging vergenoegt.

Eene potsery moet ik nog verhalen. Onze Leidsche Ridder Karel de Moor, (die in dien tyd veel aan 't huis van Jan Steen kwam, die heel openhartig was, en gereed om den jonge Schilders door berigt dienst te doen) heeft my verhaald dat Maritje altyd haar Man plaagde om geschildert te wezen, gelyk men de pourtretten gemeenlyk ziet, in hun Zondags pak. Maar daar kwam niet van, zoo dat Karel haar zyn dienst daar toe aanbood, en haar uitschilderde, die daar meê in haar, schik was, en liet het haar man zien, die daar ook genoeg in nam, maar zeide dat daar nog iets aan ontbrak, 't geen hy zelf daar aan doen zou, Straks nam hy palet en penceelen en

schilderde een grooten hengelkorf met gekookte Schaapshoofden en pootjes aan haar arm, dat zoo grappig stond by het Zondags pak, dat zy (schoon het tegens haar zin was) daar zelf om lachen moest. *Dit*, zei Jan, *ontbrak 'er aan, om dat haar de luiden zouden kunnen kennen*. Zeker dit was nog veel inschikkelyker als de pots, welke Pieter de Schilder op gelyke wyze aan 't Wyf van Rut den Schilder speelde, daar Jan Vos van zeit:

*Rut had sint Teunis beeld geschildert naar het leven:
Maar Pieter schilderde het Wyf van Rut hier by.
Wat reed'nen hebben Piet tot dit bedryf gedreven?
Sint Tennis heeft altyd een Vrouwen aan zyn zy.*

JAN STEEN (om een einde van de Historie te maken) won uit dit tweede Huwelyk nog een Zoon Dirk genaamt, die een Beeldsnyder werd, en naderhand aan een der Duitsche Hoven geraakt is. Wat van de rest bekomen is weet ik niet.

Hy kwam te sterven in 't jaar 1678, en werd door zyn Konstbroeders begraven. Zyn Beeltenis staat in de Plaat A 2. En dus ging die groote Konstschilder, zyn rol volspeelt hebbende schuil agter de Gordyn van zyne Grafzerk, die met dit Graf dicht pronken mag:

*Deze Steen dekt JAN STEEN,
Van de Konstenaars geen
Zoo geestig in 't schilderen;
Zyn Penceelkonst berucht,
Toont, hoe menschen de Tucht
Ontwent, steeds verwilderen.*

Thans zal noodig wezen, (by 't gene ik in 't

begin van myn boek gezegt heb) den Lezer eens voor al te berigten, dat ik met myne wyze van schryven geen toeleg heb om iemand door myn pen te steken: maar heb de bedryven van myne Konstgenooten zodanig te boek geslagen als my daar ontrent uit onpartydige monden is verhaald, zonder tot de zaken door zugt of haat, iet af of toe te doen; en dus den raad van sommige neuswyze bedillers, welke wilden dat ik alle fouten en gebreken der Konstschilders, die my in hunne levenswyze ontmoeten, over 't hoofd moest zien, en geen aantekening daar van houden (even als of zy alle onberispelyk geweest hadden) afgekeurt.

Ik beschryf de levensbedryven van menschen, die van gelyken aart als hun eerste Vader, hunne begeerten en genegtheid niet altyd met een *Kaperson* bestierden, maar somwyl den toom los gaven, en by gevolg zoo goed en zoo kwaad, als ik de zelve bevind. Dus is my *van Mander*, wiens voetspoor ik volg, voorgegaan, die 't effens 't geen te pryzen en te laken was, in zyne Konstgenooten, heeft geboekt.

Die iemants portret schilderen wil, moet de eigen kenbare wezenstekken daar in opvolgen.

De Konstenaar doet hier ontrent somwyl de geneigtheid van 't voorwerp wel wat ten gevalle; dog hoe meer hy zulks doet, en van de ware verbeeldings trekken afwykt, hoe min het verbeelde de ware beeltenis gelyken zal, en hoe meer hy de Konst te kort doet. Even dus zou ook van myne schryfwyze, indien ik alle zwakheden en fouten, de bedilzugt ten geval, onaangemerkt liet, kunnen gezeit worden: dat de zelve in hare uitdrukkingen geen gelykheid hadde naar die per-

soonen welker naam boven aan gestelt is, inzonderheid wanneer de gedagtenissen der zelve levenswyze nog levendig in geheugen is, by menschen die met hun hebben verkeert en omgegaan; maar klaar ziende dat ik een voordagte inhouding in myn aanschryven gebruikte, reden vinden om mynen arbeid te veragten, of te bespotten; waar om wy dien raad verworpen en van de hand gewezen hebben.

Behalven dit, moet ons penwerk aangezien worden als een Historisch verhaal, waar in geen drift van bezwaarnis of verschooning ontrent eenig persoon gedult word, maar enkel en alleen een opregt verhaal: Want een Historyschryver zoo min de deugden van zyne Vyanden (gelyk meer gezeit is) vermag te verzwigen, als de gebreken van zyn beste Vrienden. Flav. Josefus (schoon een Jood, en geslagen Vyand van de Romeinen) heeft de styfnekkigheid en oproerigen aart van de Joden in dien tyd, als Vespasianus hen in Jerusalem belegert had, zoo wel, als den prysselyken aart der Romeinen te boek geslagen, zonder dat dit hem voor een misslag aangetekent word. In tegendeel word hy daarom van elk geprezen.

Curtius heeft het leven van Alexander beschreven. Korn. Nepos de Griekse Veldoversten. Andere de Roomsche Keizers: dog alle hebben zy hun misslagen zoo wel als hunne vrome daden en dappere bedryven geboekt.

Het is billyk (zeit Polybius) dat een degelyk Man een vriend is van zyn Vrienden, en van zyn Vaderland, en dat hy der zelve vyanden haat enz. Maar zoo haast hy den persoon van een Historyschryver heeft aangenomen, moet hy dit alles vergeten. Ecn Historyschryver moet dikwils welspreken van de

Vyanden, en hun lof toe meten als het hunne daden verdienen; en zyn naastbestaanden bestraffen, of veragten, wanneer zy mislagen begaan hebben. Timeus word van gemelden Polybius gestreept; om dat hy de kwade bedryven van Agathokles Tyran van Syrakuze, door zyn lasterzieken aart vervoert zynde, verhaalde met bitterheid en vergrooting, en melde zyn brave daden alleen met weinig woorden, Diergelyks zal my nooit kunnen aangetoont worden. In tegendeel zou het my smarten zoo my wierd aangewezen (anders als uit onkunde, dat verschoonlyk is) dat ik eenigen die buiten de palen van myn Vaderland geboren zyn, hunne verdiende laurieren niet toereikte.

Neuswyze bedillers, zyn al deze voorbeelden niet genoeg om u van het tegendeel te overtuigen, doorbladert den H. Bybel, daar zult gy geboekt vinden van Lot, dat hy was d'eenigste die om zyn vroomheid alleen uit al de Sodomyten voor den vurigen toorn Gods wierd geborgen, en 't effens ook zyn bloedschande beschreven. Immers heeft Moses in zyne historische beschryving de zondige bedryven van zyn eigen stamgenooten niet verschoont. En de Euangelisten, welke het levensbedryf van den Heiland en zyne Apostelen beschryven, hebben die niet den yver van Petrus voor den opbouw van de Kerk, en teffens ook de verloochening van zyn Heer geboekt?

De bevindinge (om ons pleit te eindigen) doet ons zien, dat de geneigtheden der Menschen zoo wyd van elkander verschillen, als Oost en West. Sommigen beminnen alleen het Treurspel, anderen in 't geheel klugt. Dus dist de Schouburgh in 't gemeen van beids op.

Ons Schildersboek strekt meê tot een Schouburgh daar de geneigtheid haar keur in kan vinden. Is zy voor het geen potsig of vrolyk is, zy kan de Treurgevallen overslaan. Is zy alleen tot treurstof gezint, zy kan 't vrolyk bedryf afwenden; dus zulken welke gebreken onderhavig geweest zyn, over 't hoofd zien, en van alle deugdelyke bedryven zig een vast geheugen inprenten. Dog die van een leerbegerigen aart zyn spiegelen zig in die beide: en al van ouds af heeftmen de bedryven der voorledenen gehouden tot Spiegels van de tegenwoordigen. *De eene Mensch* (zeide Solon) *is een spiegel van den anderen*. Dus dunkt my dat ik 't pleit voor myne schryfwyze genoegzaam heb voldongen.

[Jan Linsen]

Zoo even te voren zagen wy de wezens der aanschouwers, wanneer wy het potsig levensbedryf van Jan Steen ten Toneel voerden, zig ontfronzen, en om het kluchtspel kokermuilen: thans zullen de neergetrokken winkbrawen op het vertoonen van dit volgende Treurgeval de voorhoofden kreuken.

In wat jaar de ongelukkige Beeld- en Historyschilder JAN LINSEN geboren is weet ik niet, maar alleen dat hy tot Hoorn woonde; wanneer hem het ongeval in 't jaar 1635 (waar van wy straks zullen melden) ontmoette. *Daar gaat* (zeit de spreuk) *nooit ongeluk alleen*. En als een man voor 't ongeluk geboren is, volgt d'eene ramp d'ander op de hielen gelyk de schaduw het beeld na.

Na dat hy door zig naarstig in de Konst te oeffenen, zo veer gekomen was dat hy zig zelf (als men zeit) bedroopen konde trok hy naar Rome, om zyn Konst voort naar brave voorbeelden te oeffe-

nen. Hy in Italiën te ſcheep gegaan, om, ik weet niet waar heen, te ſtevenen word op Zee van de Moren genomen, op hun kuſt aangezet, en moedernaakt uitgeſchut, voor hun opperhoofd gebragt, dog behield door een zeltzaam voorval zyn leven, en raakte weg, waar van hy t'huis gekomen een ſchildery heeft opgeſtelt, die zeer fraai is. Dus ſchryft my de Konſtschilder Johannes Bronkhorſt van Hoorn in een Brief van den 18 Mey 1718, ook dat dit zelve ſtuk thans nog in wezen is, en te zien by den Heer Adriaan Beverwyk tot Hoorn, gelyk nog andere ſtukken; om hun Konſt, en bevallige wyze van ſchilderen waard om te beſien.

JAN LINSEN, om nu zyn laaſte ongeval te melden, zit te Hoorn in een herberg te ſpelen, en aan den winnenden kant zynde, begint zyn makker eerſt om zyn verlies te morren, en eindelyk te zeggen: *Ik ſteekje ſtraks met een mes in je huidt*, daar JAN LINSEN om lachte geen achterdogt van eenig kwaad hebbende, aangezien zy altyds goede vrienden geweest hadden, en zeide: *ja ſteek in myn gat*, waar op de ander onder de tafel door hem verradelyk den doodſteek geeft, waar op hy ter aarde viel, zeggende met beſtorve lippen: *dat hy verradelyk vermoort was van dien hy life had, maar dat hy 't hem vergaf*, waar na hy den geest gaf, en dus ongelukkig zyn leven eindigde.

*Gelyk een Lantman opgewekt
Door zorg die hem tot wekker ſtrekt,
Wanneer de tyd van planten, zaaijen,
Of 't rype goutgeel graan te maaijen,
Voor handen is: hy ziet naar 't Ooſt,*

*Als 't daglicht pas door 't nachtzwerk bloost,
Om, als de dag begint te lichten,
Zyn werk met yver te verrichten:*

zoo vond ik my ook door zorg gewekt, wanneer het tydig was, en by andere Konstschilders op het zelve jaar, sommige levensbeschryvingen hunner tydgenooten moesten toegedaan worden, waar toe de hoop van noodige berichten te zullen bekomen, my telkens met verlangen dede uitzien, tot dat ik verlichting, in dingen die met een twyffelagtige duisterheid benevelt waren, verkreeg. Maar gelyk ook dikwils gebeurt dat de Oosterkim met zware dampen betrokken, belet dat de Zon zig niet op haren tyd in den Oceaan spiegelt: zoo is 't ook meer als eens gebeurt dat de noodige berichten door 't verloop van jaren en vergetenheid bewolkt, op den rechten tyd aan ons niet verschenen, om de zelve te boeken, geijk het dus met de tegenwoordige levensbeschryving van GERARD TER BURG gelegen is, die geplaatst moetende geweest zyn op 't jaar 1618, my, nu wy reeds met drukken al gevordert zyn tot het jaar 1635, eerst zyn ter hand gekomen. Zoo is 't ook met den geboortetyd van *Gabriel Metz*. Wat nood was 't dat wy buitenstyds maar kregen 't geen ons gebreekt? Maar wat raad? *van Mander* heeft het zo wel als ik moeten getroost zyn.

In de levensbeschryving van Gerard Dou is niet geboekt, dat hy d'eer gehad heeft dat Karel de tweede Koning van Engeland, hebbende groot gevallen in zyne penceelkonst, hem aan zyn Hof ontbood; dog hy vond reden om zulks te weigeren, om dat het woelig hofleven met zyn stillen aart niet overeenkwam, of om dat zyn vrienden

hem zulks afrieden, daar men de blyken van ziet, in die onderstaande vaers:

*Hoe Douw! zal Stuart u de Vuurbaak der penceelen,
Naar Withal sleepen, ai gaa niet naar Karels Hof
Verkoop uw vryheid niet voor rook, voor wind en stof,
Wie 's Vorsten gunst zoekt, moet voor slaaf en vleyer speelen.*

Ook waar het noodig geweest, dat wy dit onderstaande Vaersje tot roem van 's mans Konst in zyn levensbeschryving hadden te pas gebragt, waar in de Dichter hem toesprekende dus zeit, op 't zien van een Pourtret van J. Lievensz. den Ouden.

*Is dit maar doodverw, LIEVENS, hoe!
Het leven tintelt in uw strecken,
Ey doe 'er niet een trek meer toe,
Of 't Beeld zal licht om zitgeld spreken,
En zweeren dat de Schildery,
SILVESTER is, en hy Copy.*

Maar wie kan alleen zoo veel, als velen te zamen weten? overzulks is 't ydel my daar over te kwellen. Waar 't anders, daar zou geen gelegendheit geweest hebben tot eenig naaverhaal: 't geen my egter nog al welkom is, schoon het te ontyde komt; om dat de Lezer 't zelve in zyn geheugen met het voorige gemelde van Ger. Dou en Jan Lievensz, kan samenschakelen. Maar licht word my dit (hoe onschuldig) nog wel voor een misslag aangevreven, gelyk my gebeurt is over het schryven van *Napels in Sicilien* in myn eer-

ste Boek pag. 278 reg. 1., daar zeker opmerker my dus over schryft: *Napels heb ik in Sicilien niet kunnen naspooren, maar wel Neapolis, een gedeelte van de oude Stad Surakuse, by Cluverius in Sicilia Antiqua.* Daar dit alleen een drukfout is, en voor *in*, en moest staan. Zie hoe naau weet men thans te ziften.

Om nu voort te gaan met GERARD TERBURG van wien wy aanvang gemaakt hebben; hy is geboren te Zwol in Overyssel in 't jaar 1608. Hy gesproten uit een oud geacht geslacht, en wel opgevoed, bezat veel verstand. Ook was hem de Konstgodes van jongs af aan gunstig. Zyn Vader die een braaf Schilder was en vele jaren te Rome zyn Konst geoeffent had, is zyn eerste onderwyzer in zyn jeugt geweest. Hy heeft ook nog naderhand tot Haarlem by een Schilder gewoont, maar hoe genaamt weet ik niet. Maar wel, dat toen hy op eigen wieken kon dryven, hy reislustig was, en vremde landen heeft bezogt, als Duitsland, Italie, Engeland, Vrankryk, Spanje en de Nederlanden, daar hy allerwegen stalen van zyns penceels vermogen gelaten heeft. In 't jaar 1648 ging hy naar Munster op de Vredehandeling, daar hy ten eersten kennis maakte met den Schilder van den Graaf van *Pignorando*. Deze die door het gerugt wist dat hy een groot Meester in de Konst was deed hem vrientschap, te meer om dat hy een stuk schildery onder handen had voor gemelden Graaf, verbeeldende de kruissiging van Christus, daar hy naar zyn zin niet meê te recht konde komen. Des hy aan onzen TERBURG verzogt, hem daar aan de behulpzame hand te leenen, 't geen hy deed. 'T zelve voltooit zynde liet hy 't den Graaf zien, die groot gevallen daar in had,

maar 't effens hem ook opstreed dat hy 't niet alleen gemaakt had, 't geen hy eindelyk bekende. De Graaf belaste hem dien Meester by hem te brengen, dat hy (hoe noode) deed. TERBURG werd straks verzogt of hy zyn pourtret wilde schilderen, 't geen hy ten eersten bewilligde, voorziende dat zyn fortuin hier uit stond geboren te worden.

'T lust ons een geestig voorval tusschen dezen Graaf en hem, als hy zyn beeltenis schilderde, te verhalen.

De bevinding heeft ons doen zien dat sommige Konstschilders zig onder het schilderen zoodanig iets aangewent hadden, dat zy zig daar van niet konden ontdoen. *Gilliam Bauer* sprak onder 't schilderen hard op (zelf niet bemerkende dat hy zulks deed) tegens het voorwerp (schoon roerloos) dat hy voor zig had om na te schilderen: en de klugtige *Bamboots* krulde zyn knevels gestadig op onder 't schilderen. Onze TERBURG fluite met zyn mond 't een of ander deuntje, wanneer hy met yver iets deed. Als de Graaf dan d'eerstemaal voor hem zat om geschildert te worden, en hy met grooten yver bezig zynde naar ouder gewoonte een deuntje begon te fluiten, nam de Graaf dit in 'eerst, als onvoeglyk in tegenwoordigheid van zulk een grootmoedig Prins, euvel op, en rees van zyn plaats daar hy zat; om heen te gaan: maar als TERBURG zyn misslag bemerkende zig verschoonde met zeggen: Dat hy zulks gewoon was te doen zonder dat hy 't zelf wist, wanneer 't penceelwerk voorspoedig en naar zyn zin voortging. Hier op ging de Graaf weer zitten, en zeide al lachende: *Fluit dan maar voort.*

Dit pourtret, waar toe hy inzonderheid zyn vlyt aangewend had, en het geen wel gelukt was, gaf hem niet alleen gelegenheid om nog andere meer voor den Graaf te schilderen, maar ook alle de Ambassadeurs, welke op den Vredehandel byeen gekomen waren. Deze pourtretten werden byzonder geprezen, en elk van de Heeren, inzonderheid gemelde Graaf, had zulk groot genoegen daar in, dat hy niet afliet van hem te sporen door beloften van groote voordeelen, om met hem naar Spanje te gaan, gelyk hy deed. Daar gekomen zynde schilderde hy de Beeltenis des Koningsen van velen der grootsten van 't Hof met groot genoegen. Waarom de Koning hem Ridder sloeg, en een gouden keten met een Medalje, waar op de Beeltenis des Konings gestempelt was, een Degen, en een paar zilvere sporen te schenk gaf. Ook schilderde hy vele van de eerste Hofdames en andere gegoede luiden, die op zyn vleijend penceel verslingert hem voor altyd daar aan werk zouden geholpen hebben: maar hy bleef daar niet veel jaren; aangezien hy zig door zyn wellevendheid te veel naar der Spanjaarden zin (die straks agterdenkende en minyverende zyn) wist in de gonst van de Dames te dringen. Zoo datze hem daar voor wel een vyg zouden gegeven hebben, om aan te bersten. Hier van gewaarschouwt zynde *pakte hy* (als het spreekwoord zeit) *straks zyn biezen*, en vertrok in aller yl van Madrid naar Engeland, daar hy met zyn penceelkonst breed stond, gunst, en veel geld won; zulks hy, toen hy naar Vrankryk wilde overschepen, zyn gout (wetende dat volgens de rechten van Engeland de Commisen op den uitvoer van 't geld passen) in zyn laarzen wegstoppte, welke hy voordagtig beslikt en ongezien

gemaakt had, op dat 'er het oog niet op vallen zou. En dus kwam hy 'er beter af als Erasmus van Rotterdam in den tyd van Koning Henrik den agtsten; want hem werd al zyn geld afgenomen.

In Vrankryk zynde schilderde hy verscheiden pourtretten van vermogende luiden, ook eenige Kabinetstukjes. En dus eenige jaren buiten 's lands geweest hebbende, kwam hy weder naar Overysseel zyn geboorteland, en zette zig te Deventer ter neer, daar hy een Nicht van hem trouwde dog geen kinderen by haar kreeg. Hier was hy door zyn hups gedrag en Konst by alle Grooten in aanzien, gelyk hy ook vele jaren in de Vroedschap van Deventer gezeten heeft, tot dat hem de Dood in 't jaar 1681 het drie ent seventigste zyns ouderdoms daar uit wegrukte. Zyn Lyk werd naar Zwol zyn geboortestad gebragt, en met statie begraven.

In 't jaar 1672 als de Stad Deventer door de beschansingen voor den aanval der Vyanden wierd versterkt, en Willem de III. Prins van Oranje daar tegenwoordig was, verzogten de Borgermeesters en Raden dier Stad zyn beeltenis tot gedachtenis te mogen hebben. De Prins antwoordde hen, dat daar geen gelegenheid toe was; maar dat hy door *Netscher* was geschildert, en hun daar van een namaakzel zoude laten toekomen. Dog zy bedankten den Prins daar voor, en zeiden: Dat zy den Meester van *Netscher* gereed aan de hand hadden. Zyn Hoogheid bewilligde hier toe, schoon hy in dien troebeltyd weinig uren konde uitbreken om te zitten: des moest TERBURG dit voor de eerste reis waarnemen als de Prins over tafel zat, en naderhand op zyn schildervertrek voltoojen. Dog dit pourtretje werd door een

Borgermeester zoo wel bewaart en dicht opgesloten, dat het naderhand, wanneer het te voorschyn gebragt werd, als overtaand scheen, en bedorven was.

Naderhand werd hy verzogt om de beeltenis van den Prins andermaal te schilderen, maar maakte voor beding dat zyn Hoogheid daar acht uren voor zitten moest. Maar dit zitten ging zoo wel niet als TERBURG wel gewilt had, daar hy den Prins een geestige streek over gaf, als uit het verhaal blyken zal.

De Prins ging dan zitten; maar alzoo dien langen tyd hem verdroot hield hy niet af van den Schilder, dan dit, dan weer dat te vragen. En bewust dan hy in Spanje niet weinig de rol van den verliefden Minnaar gespeelt had, vraagde, hoe veel Matressen hy te Madrid wel gehad had. Kan zyn Hoogheid, antwoorde hy, my wel zeggen hoe veel Meeren hy bereeden heeft? ik heb dat niet onthouden om dat het buiten tel is, antwoorde de Prins. Even zoo min vervolgde TERBURG hier op, kan ik het u ook omtrent myn Matressen zeggen.

Naderhand begon de Prins al weer wat anders op het tapyt te brengen. *De tyd lengt 'er niet meê* zeit het spreekwoord. Onder andere vraagde hy onzen Ridder, of hy ook den Koning van Spanje geschildert had, ja antwoorde hy: maar die zat ook zoo gekkelyk. Hoe, zei de Prins vergelykt gy de Koning by een gek? wel ja, antwoorde TERBURG, is dat niet gek, als men uitgeschildert wil wezen, dat men dan niet stil zit. De Prins die wel voelde dat dit een dubbele steek, en de schilder een potsige knaap was, zat van dien tyd af vry stilder, tot dat, hy dagt dat de bedongen

uuren verlopen waren, wanneer hy opstond. Dit viel voor aan 't Huis van den Opperschout Terburg, Neef van onzen Schilder, die een Man was die veel verstand bezat, en waar van de Prins van Oranje veel werk maakte, by wien hy ook altyd t'huis lag als hy te Deventer kwam.

TERBURG vleide den Prins om voor 't laatst nog eens voor zyn poutret te zitten, maar hy wilde daar niet aan, zeggende: dat hy dan in den Haag moest komen. Hy beducht dat 'er met het laatste schilderen iets van de wezentheid (gelyk somwyl met dikwerf overschilderen gebeurt) mogt uitraken, maakte een evengelyke kopy naar het eerste en nam dat meê naar den Haag.

De Prins zat dan eindelyk nog eens voor het zelve en had 'er zulk welgevallen in dat hy zyn Zegel daar op drukte en het zelve belaste voort op te maken. Dus behield onze Schilder (zonder voorbedachten toeleg) het egte afbeeldzel van den Prins, het geen hy naderhand aan een Heer van Amsterdam voor een fraaije Koets verruilde, die hy zedert tot zyn gebruik hielt.

Hy wist door zyn Konstpenceel niet alleen de vaste wezenstrekken, en den ganschen zwier levendig na te bootsen, maar ook de bekleedingen, en byzondere stoffen naar hun aart, dog boven al het wit Satyn zoo natuurlyk, dun en konstig te schilderen, dat het waarlyk Satyn scheen te wezen, waar om hy het zelve ook menigwerf in zyne Konststukken te pas bragt.

Onder de menigvuldige en uitvoerig geschilderde Poutretten word inzonderheid geprezen, dat van Juffr. *Kornelia Bikker*, daar *Jan Vos* dit vierregelig Vaersje op maakte:

*Dus toont TERBURG de schets van 't puikstaal der KORNELIEN.
Haar aanzicht is geciert met Bloetkraal, Rooz', en Lelien.
Zoo blinkt zy in haar jeugt, door zyn bezielde streeken.
Wie dat haar oud wil zien, die moet haar hooren spreken.*

Dog onder alle zyne beruchte penceelwerken munt uit het Konststuk van de Munstersche Vredehandeling, waar in alle de Beeltenissen der Edelen en Heeren die by 't sluiten van den Vrede tegenwoordig waren, naar 't leven staan afgebeeld. Voor dit Konststuk eiste hy 6000 gulden, maar alzoo hem daar minder voor geboden wierd heeft hy 't behouden, en het berust thans nog te Deventer by de Heer Rentmeester Terburg. Hy heeft zig zelve daar in onder de toekykers afgemaalt, 't geen hem byzonder wel gelykt; en van gemelde stuk gaat een konstig gesneden print uit, die by de beminnaars van papierkonst in waarde gehouden word, gelyk zyn penceelkonst, die men in de braafste Kabinetten in Holland vind.

Zyn Beeltenis konstig door hem zelf naar 't leven geschildert my toegezonden van Zwol, vertoonen wy door 't graveerstaal gevolgt in de Plaat B. 3.

[Gabriel Metzu]

Nevens hem verschynt ten Toneel de vermaarde Moderne gezelschapschilder GABRIEL METZU. Het is ons leet dat wy zoo weinig in opzigt van zyne levenswyze weten te zeggen. Want al wat wy daar van weten, is dat hy tot

t.o. 40

Leiden is geboren in 't jaar 1615. Meer hebben wy niet kunnen opspeuren, waarom wy hem by zyn tydgenoot hebben geplaatst: daar zyne Beeltenis zig in de Plaat B 4. nevens G. Terburg doet zien.

De Konstlievende Heer Jan de Wolf heeft een Konststuk van METZU gehad, en wel het grootste en woeligste dat ik ooit van hem gezien heb, verbeeldende een Kraambezoek van Juffrouwen en Heeren. Dit stuk was zoo fraai van schikking, zoo geestig los en konstig geteekent, 't naakt zoo zagt smeltende, kragtig en helder, en de verscheiden stoffen en satynen, zoo dun geschildert, en natuurlyk geplooit, dat het een lust was om aan te schouwen. Daar benevens was aan de byzondere wyze van staan en buiging der beelden, zoo als zy malkander bejegenen klaar te zien, wat elk zeggen wilde. Over zulks heb ik my altyd verwondert, dat gemelde Heer zig daar van kon ontdoen.

Thans is 'er in den Haag, in 't Kabinet van den Konstlievenden Heer Joh. van Schuilenburg, een Konststuk, meê in zyn besten tyd geschildert, verbeeldende een Juffrouw, die haar handen wastboven een zilvere lampetschotel, welke van een Dienstmeid word opgehouden, terwyl een Heer ter kamerdeur inkomende, zig voor haar buigt.

De Konstminnende Heer Hieron. Tonneman heeft een klein stukje, maar op 't allerkonstigst geschildert en geteekent, verbeeldende een Vrouwtje dat de luit stelt. Het Vrouwe troonetje, behalve dat het een schoon leven is, is ook schoon, dun, uitvoerig en kragtig geschildert: dus ook de hantjes, die, al hadze *van Dyk* geschildert, niet konstiger konden wezen. Het Fluweele jak-

je gevoerd met wit bont, 't satyne rokje, het mans beeld, de hond, en verder stilleven dat zig daar by vertoont, is elk naar zyn aart trots de natuur uitgewerkt.

Veeltyds heeft hy ook geschildert een Vrouwtje dat uitstalt, met Groente, Fruit, Vis, Vogels, of viervoetig wilt, en een Dienstmaagt die te markt komt. Onder deze soort van stukjes, welke doorgaans niet groot zyn, vint men 'er die zoo natuurlyk uitvoerig en konstig naar 't leven gevolgt zyn, dat het een lust is om te zien: of ook wel een ingezigt tot eenig schildervertrek of teekenschool, voor aan met pleisterbeeltjes, schildergereedschappen, losse printen, kunstboeken, en wat verder onder het stilleven getelt word by een geschikt, 't geen hy alles naar 't leven schilderde.

Hy was een Man van prysselyk gedrag, en stierf tot Amsterdam daer hy wel den meesten tyd van zyn leven gewoon heeft. Hy werd van den steen gesneden, op de middag van zyn leven 1658 oud 43Jaar.

[Johannes Spilberg]

JOHANNES SPILBERG is geboren te Dusseldorp in 't jaar 1619, op den 30sten van Grasmaand.

Zyn Vader was een konstig schilder in Olyverf en op Glas, en is vele jaren in dienst geweest van zyn Doorluchtigheid Hertog Jan Vorst van Gulik en Berg. Naderhand by den Hertog Wolfgang Wilhem, en **Raadsverwanter** der Stad Dusseldorp. Zyn Oom Grabriel Spilberg was schilder van den Koning van Spanjen.

Na dat hy zig in de Latynsche en andere talen had geoeffent, begaf hy zig tot de penceelkonst, waar in hy door zyn vernuft en vlyt zoodanig vorderde, dat de Hertog Wolfgang Wilhem

daar groot behagen in nam; en willende hem dienst bewyzen, een brief schreef met eigen hand aan Rubbens (voor wiens konst hy groote agting had) waar in hy hem de zorg over den Jongeling aan beval. En hy zont hem met den zelve naar Antwerpen: maar hy hoorde, op weg zynde, dat Rubbens overleden was. Des wende hy zyn reis naar Amsterdam, en tot den berugten Govert Flink, onder wien hy zeven jaren agter èen de Konst geoeffent heeft, makende onder opzigt van zyn meester verscheiden brave stukken zoo Historien als Pourtretten, waar door hy naam kreeg en reden vond om daar te blyven wonen, daar hy zig ook in Huwlyk begaf met Maria Fis, in 't jaar 1694 op den 20 van Hooimaand, by welke hy 2 Zoons en 3 Dochters gehad heeft.

In dien tyd werden de Borgermeesters van Amsterdam voornemens een groot stuk, en daar in een bende Schutters, waar van de Borgermeester vander Pol hopman was, te laten schilderen. Hier toe werden verscheiden meesters uitgekeurt om een model daar van te maken. Onze schilder was ook een van hun, dog zyn model beviel hun zoo wel, dat zy hem dit werk aan bestelden, 't welk hy met roem volbragt, waar om hy ook boven zyn bedongen loon, nog een present kreeg. Dit stuk is thans nog te zien tot Amsterdam in den Doele, op de Singel.

Zoo haast zyn roem zig verspreide werd hy van Hertog Wolfgang Wilhem tot Hofschilder beroepen. Daar gekomen, schilderde hy het pourtret van den Vorst, zyn gemalin Katarina Charlotte Hartogin van **Zweybruggen** de Paltsgraaf Filip Wilhem, zyn gemalin, de Dochter des Konings van Polen en, andere groote van 't Hof, met

veel genoeg; zulks hem ook van de Vorsten goude Medaljes, en andere geschenken, als ook hun genegenheid geoffert wierden.

Ter zelve tyd werd hy van den Vorst, met den Veltmarschalk naar Keulen gezonden, om de beeltenis der *Freele* van **Furstenberg** te malen, daar hy een groot geschenk voor kreeg.

Na de dood van den Vorst trok hy met 'er woon naar Amsterdam. Maar 't leed niet lang of de Paltsgraaf Filip Wilhem kwam in des overledens plaats, en beriep hem tot zyn Hofschilder.

Daar gekomen heeft hy den Vorst en zyn Gemalin, andermaal ook de Princen en Princessen verscheiden malen geschildert, inzonderheid de oudste Dochter voor den Keizer, die ook met de zelve trouwde. Ook schilderde hy in dien tyd den Keurvorst van Brandenburg, die zulk bevallen daar in had, dat hy hem verzogt aan zyn Hof te komen, maar hy weigerde zulks.

Hy heeft ook in dienst zynde van den Vorst verscheiden Altaarstukken geschildert, te Dusseldorp te zien by de Kruisbroeders, en te Benraet, op 't slot te Amsfort.

Toen de Keurvorst uit zyn land naar Polen vertrok, maakte onze schilder zyn begonnen stukken af, en vertrok weder met Vrouw en Kinderen naar Amsterdam.

Eenige jaren daar na werd de Keurprins van de Palts Johan Wilhem in bestuur gezet. Deze ontboot straks onzen SPILBERG, voor wien hy van jongs af veel genegenheid had. Voor deze heeft hy verscheiden Historystukken, als ook een groot Altaarstuk geschildert, 't geen te Roermont in de Kerk geplaatst is. Ook heeft hy het gansche levensbedryf van Hercules ruim levensgrootte

konstig geschildert, te zien op 't slot te Dusseldorp.

Dit Kunstwerk voltooit, gelaste hem de Vorst het leven van Christus in 't groot te schilderen: maar de nydige dood zyn roem niet langer konnende dulden, sleepte hem (verscheiden stukken al voltooit zynde) in zyn twee- en- zeventigste jaar in 't graf, op den 10 van Oegstmaand, in 't jaar 1690.

Hy had een Dochter Adriana genaamt, geboren tot Amsterdam op den 5den van Wintermaand 1650. Deze heeft hy, ziende dat zy van natuur tot de Konst genegen was, van jongs af aan in de teeken- en schilderkonst onderwezen. Zy teekende konstig in *Postil*, of met *Krion* naar 't leven, ook uitvoerig in Olyverf, en heeft veel roem daar door verkregen. Deze liet hy tot Amsterdam by zyn Vrouw, als hy de laatstemaal naar 't Paltsisch Hof vertrok, daar hy zyn huishouwen wilde houden, en af en aan reizende zyn zaken voor den Vorst verrigten.

De Keurvorstin, als zy met roem van zyn Dochters Konst hoorde spreken, vergde hem die te ontbieden; dog alzo die niet van haar Moeder wilde gaan, die zy byzonder lief had, gelaste de Vorst hem naar Amsterdam te gaan, zyn huishouwen daar op te breken, en met Vrouw en Kinderen aan 't Hof te komen wonen, aanbiedende niet alleen de reiskosten te vergoeden, maar gaf hem ook een goude Medalje meê, ten present voor zyn Dochter; om haar aan te lokken, en van zyn gunst te verzekeren. Dit was in 't jaar 1681.

[Wilhelm Breekvelt]

Zy aan 't Hof zynde had veel aanzoek tot trouwen: dog haar Vader bedugt dat al de

voortgang in de Konst, die zy door haar vlyt gemaakt had, door huisselyke bezigheit, wanneer zy kwam te trouwen, zou verydelt werden, nam vast voor, haar aan niemant dan een schilder te geven, gelyk zy ook naderhand te Dusseldorp getrouwt is met den braven Konstschilder WILHELM BREEKVELT, in 't jaar 1684. dog deze kwam naa 't verloop van 3 jaren, na dat zy 3 Zonen by hem gewonnen had, in 't jaar 1687 oud 29 jaren, te sterven; en na dat zy 11 jaren Weduw geweest was, te Dusseldorp in Wintermaand van 't jaar 1697. weder te trouwen met den braven Konstschilder Eglon vander Neer, Raad en Kabinetschilder des Keurvorsts van de Palts Johan Wilhem.

Eindelyk moet ik nog tot roem van Spilberg zeggen: dat ik een stuk met levensgrootte beelden van hem heb gezien, verbeeldende de Zang- en Speelkonst, 't welk kragtig, stout, braaf geteekent, en natuurlyk geschildert was, zwemende in penceelbehandeling naar H. Terbrugge.

[Jan Hakkert]

Nu brengen wy eenige Konstschilders ten Toneel, wier geboortetyd wy niet recht weten, maar die naar gissing tot dezen tyd behoren, als JAN HAKKERT, wiens geboorteplaats ik ook niet weet. Dan naar sommig er zeggen zou hy een Amsterdammer wezen.

Van hem ziet men veel fraaije geschilderde Landschappen, inzonderheid vremde gezigten van Bergspelonken, en geestige grotten, die hy meest alle in Zwitserland naar 't leven heeft afgeteekent. 'T gebeurde at hy van sommige Bergwerkers in zulke eenzame en afgescheiden hoeken en spelonken gevonden wierd, bezig met iets af te schetzen. Deze onbewust wat die krabbelingen en

schetsingen op het papier te beduiden hadden, zagen het aan voor tooverteekens, en hem voor een Toovenaar, en dreven hem van daar weg. Maar terstond werd hy van hun weer om een anderen hoek gezien en weg gejaagt. Dit geschiede op verscheiden tyden. Onderentusschen werd dit onder dien onwetenden hoop verspreit: waar van de een zeide: hy had hem hier, een ander daar gezien, verbeeldende zig vast dat het een Toovenaar was, (aangezien die landaard nog heden met dit bygeloof besmet is) die daar omstreeks kwam waren. Des besloten zy te samen hem, als zy hem weer vonden, op te vangen, en in de naaste Stad voor den Rechter te stellen, gelyk geschiede. 'T geval wilde nu, als zy hem ter Stad inbragten, dat de Hoofdschout (by wien HAKKERT wel bekend was) hun op straat ontmoette. Deze hem dus met touwen geknevelt zien-

* *Toovery*. Dat dit bygeloof, daar men al voor vele jaren in Nederland, inzonderheid door *Balth. Bekkers* schryven van ontheft is, nog in dien oord stant grypt, blykt hier uit: dat naau twintig jaren geleden nog twee Vrouwspersoonen, die van tooveryen beschuldigt werden, uit Duitsland hier te land, en tot Oudewater (welk van oude tyden af met dat voorrecht begunstigt is) kwamen, om zig te laten wegen, gelyk geschiede, en gingen met een vrykeurbrief, van den Waagmeester, daar toe gestelt, met eigen hand onderteekent, weer te rug naar haar land. De wyze hoe dit geschiet is dus. De beschuldigde gaat in een vertrek, daar toe afgezondert, daar een schaal, een stuk gewigt ter zwaarte van 10 ponden, en een lang wit hemd is. Hier ontkleeden zy zig moeder naakt, en stolpen dit hemd of witte stolp, over 't hoofd aan, en treden dus op bloote voeten in de schaal, daar de tegenwigt tegens over gestelt word. Ik geloof dat dit gewigt nooit een beschuldigde op gehaald heeft; maar dat de oudtydze bestierders van deze landen (wanneer zy beter wisten) hier door alleen dit bygeloof hebben getragt te verydelen.

de, en goed duits spreken konnende, vraagde hem naar de oorzaak, die hy zeide niet te weten. Waar op hy die genen vraagde die hem gevangen leyden, welke aan hem tot antwoord gaven: Dat zy vermoeden hadden dat hy een Toovenaar was, om zulke en zulke reden; waar uit bleek dat hun vermoeden buiten grond was, en zy hem buiten schult gevat hadden, 't geen hy hun beduide, zulks hy van zyn banden ontslaakt wierd, en de Hoofdschout naderhand zig niet konde onthouden van lachen, als hy hem maar ontmoette of aanzag, herdenkende dit geestige voorval.

HAKKERT weder in Holland gekomen heeft het dikwils in gezelschap zynde uit klugt vertelt. Hy hield veel vriendschap en kennis met Adr. van den Velde, die vele van zyne beste geschilderde landschappen en teekeningen met Beeldjes en Beesjes gestoffeert heeft.

Diergelyk een geval, als even verhaald is, gebeurde den Konstschilders THEODOOR WILKENS van Amsterdam, en HENDRIK VAN LINT, Landschapschilder van Antwerpen in 't jaar 1711. Deze meer gewoon op sommige tyden des jaars eenige weken zig buiten Rome met teekenen naar bouwvallige Paleizen, Rotsen, Bergen en geestige Landgezigten bezig te houden; om zig door deze uitspanningen te verlustigen: hadden zig begeven tot *Ronsieglone* 42. Italiaansche mylen buiten Rome 't geen zy ten voorwerp verkozen om af te teekenen aan dien kant van de oude Stad, die bouwvallig en op een Rots gelegen hun teekenagtig voorkwam.

De tekenaars zetten zig op een bekwamen afstand neer, met hunne *Portefolien*, en *Kapersol* boven hun hoofd voor 't steken van de Zon. Zy waren

vast bezig om de voorwerpen met toetsen in hun ruim beslag af te schetsen als zy van de genen begluurt werden, die kort by hen aan de wasbakken, die onder aan den Berg by 't water stonden, af en aan naar de Stad gingen, en daar het kwaad vermoede dat zy hadden verspreiden; waar op straks een menigte van menschen zig op de oude en nieuwe vestingen deed zien, die in grooter getal aangroeiden, zonder dat onze Teekenaars weeten of ramen konden wat zulx te beduiden had, als dat het uit nieuwsgierigheid (wyl zelden ymant van de Roomers zoo veer af ging teekenen) geschiede. Wat gebeurt 'er? Een Huis dat dicht aan den wal stond stort in, en kuitelt van de rots met groot gedruis naar beneden, waar door nog een mulders huisje dat aan den gemeenen weg stond beschadigt werd. Dit versterkte te meer hun dwaze verbeelding, hun door gemelde aanbengers ingeboezemt dat zy Toovenaars waren die door de kragt der tooverletteren en bezweringen hun Stad tragten te verdelgen, waar op al het Volk als in eenen oloop uit de Stad naar hen toe zette, scheldende en razende op hen, als wilden zy hunne Stad door tooverkonst en bezweringen omwerpen en de Inwoonders verwoesten, nemende dit onverwagte instorten van gemelde Huis tot hun voordeel zeggende: Dat het geen wonder was dat het zelve neerstortte; aangezien die oude muragien de kragt der Duiveltjes indringende tusschen de voegen der steenen niet wederstaan konden. En 't was hun behout dat WILKENS, VAN LINT, die het op een loopen wilde stellen, zulks afried, en hun geluk dat de Gerechts-Dienaars meê onder den drom des Volks ter Stad uitgelopen de handen aan hun

sloegen, en dus de woede des Volks beletten. Deze bragten hen gevangen ter Stad in over het marktplein, 't welk grimmelde van Volk dat hun naschreeude, Toovenaars Toovenaars, tot het huis van den *Gouverneur* dier plaats; voor wien zy haast hun onschult deden blyken, en zien dat het bygeloof de grond tot dusdanigen oproer geleit had; Waar op zy werden vry verklaart, en de oproerigen gestilt, dog niet zoo of hun wierd (wanneer zy den volgenden dag met een *post Chaise* uit hun Herberg vertrokken) van velen Toovenaars, Toovenaars, nageroepen.

[Pieter van Anraat]

Hier aan volgt de brave poutret en gezelschapschilder P I E T E R V A N A N R A A T . Deze was een Nederlander van geboorte, maar van wat Stad weet ik niet, nog ook in wat jaar hy geboren is. Hy was een potsige knaap, en beminde inzonderheid de Rymoeffening van Jan vander Veen, om welke reden hy veel omgang met hem hield, gelyk hy ook (om den bant van vriendschap des te rasser te vinden) naderhand deszelfs Dochter getrouwt heeft, met welke hy, nevens verscheiden Kinderen in 't jaar 1672 tot Amsterdam kwam wonen, daar hy de Regenten van 't Huiszittenhuis op de Breestraat in een stuk geschildert heeft, 't geen byzonder word geprezen, maar waar hy 't sedert vervaren is weet ik niet.

D E B A K K E R ('t is onbedenkelyk dat des mans Konstwerken niet bekend zyn, of hy moet zig buitens lands onthouden hebben om dat hy in zyn Vaderland geen begunstigers vont) is een groot meester geweest: van dezen heb ik een Konststuk gezien, verbeeldende het laatste Oordeel daar veele naakte Vrouwen en Mannen beelden in kwamen, de voorste een en een

halve span groot, waren zoo Konstig geteekent en kragtig geschildert als KORN. KORNELISZ VAN HAERLEM ooit gemaakt heeft, en die kleinder waren hoefden voor ROTTENHAMER in Konst niet te wyken.

My is ook in handen gekomen een stukje van V. GEEL, waar in verbeeld was een minne met een kindje op den schoot, waar nevens aan stond de Moeder met een rood fulp jakje met wit bont geestig om 't lyf geslingert, en een geel satyn rokje dan geschildert en natuurlyk geplooit, spelende met het kindje, even als wilde zy het door een kol suiker aflokken van de minne. Of deze een Leerling van METZU geweest zal hebben, weet ik niet maar het was zoo konstig naar die wyze geschildert dat men het voor penceelwerk van METZU zoude hebben aangezien. Meer is my van hem niet voor gekomen, en niemand van alle, welke ik naar hem gevraagd heb, kennen den Man nog zyn Konst, 't geen my doet besluiten dat dikwils brave geesten door gebrek van gunstelingen in den dop smoren; waar om meergemelde Spaansche Schryver niet buiten reden zegt: *Luiden van uitstekende verdiensten hebben niet altyd den tyd tot hun voordeel gehad. De zaken der waereld hebben hare getyden, en 't geen allermeest uitstekent is, is nog daar en boven onderworpen aan de wisselvalligheden, en veranderlykheid van 't Geluk.*

Opsnyers en zwetsers hebben zig al dikwils voor anderen in de gunst der menschen weten in te dringen, en schoonpratens wyl anderen zugten, *weten hun buikkelder, als Pater Abraham zeit, zoodanig op te vullen, dat men den selven wel met stutten diende te schoren.*

[J. Weyerman]

J. WEYERMAN gebentnaamt *Compaviva*, was een *knaap* (gelyk het spreekwoord zeit) *van alle markten weergekomen*. Hy wist zig dan in de gunst van deze dan van genen te vleyen. Hy sprak zevenderhande talen, verstond zig op het bloem en fruitschilderen wonder wel, maar wist egter zyn tong beter dan zyn penceel te bestieren.

Sommige menschen, zeit Gratiaan, worden geboren met een vermogen om met alles wat zy zeggen en doen, de gunst van een yder een te trekken, en hun genegenheid in te nemen, zoo dat zy over de zelve heerschen.

Verscheyde agtereenvolgende jaren heeft hy zig weten op te houden by VAN BEEKE, Schout te Bodegrave, die tot de oeffening der Konst geneigt zynde, die gelegentheid waarnam om van hem de behandeling van 't penceel en vermenging der verwen te leeren, gelyk men dan ook van hem somwyle een fruitstukje, of doode Vogels hangende aan een spyker, of in een nissing verbeeld ziet.

Zeker het onderwys, en schoon praten, heeft hem duur gestaan, aangezien hy hem langen tyd aankleefde, en 'er zoo gemakkelyk niet af kwam, als de Koning Dionyzius van zyn Zangmeester. Als deze klaagde dat hy geen vergelding voor zyn zingen ontfangen had, zei de Koning tot hem: *zyn wy niet samen effen? gy hebt my vermaak aangedaan met zingen, en iku met hoop te voeden.*

OUDENDYK en DROSSAART schilderden Landschappen, en daar in verbeeld Hartejachten en diergelyke Jachteryen, RUISSCHER Noortsche gezigten: hier een lage va-

ley, daar steile klippen, tusschen beide beplant met lynrechte mastboomen, en geciert met huppelende steenbokjes by het ruisschen van een neerstortende waterbeek. AKERBOOM gesigten van Steedjes Dorpen Buurten enz. Ik heb de Stad Doornik in 't kleen door hem verheelt gezien, 't welk verwonderlyk uitvoerig geschildert was. PIETER GYZEN Leerling van Jan Breugel kleene uitvoerig geschilderde Landschapjes met beeltjes. 'k Heb ook gesigten van den Rynstroom, op de wyze van H. Sachtleven van hem gezien, die Konstig behandelt waren.

[Rombout van Trojen]

Rombout VAN Trojen schilderde velerhande vermakelyke Italiaansche Landgezigten, en eigen verzonnen bouwvallige Paleizen, en geestige doorgezigten van onderaartsche spelonken schoon hy nooit Rome gezien had. Hy stierf tot Amsterdam daar hy altyd gewoont heeft in den jare 1650.

D'eerstgemelde EVERT OUDENDYK van Haarlem had een zoon ADRIAAN genaamt die meê de Konst oeffende; maar of hy niet vernuftig was, en egter daar voor aangezien wilde wezen, weet ik niet: maar my is verhaald, dat hy het Landschapschilderen van zyn Vader geleert had, en dat hy de Beesjes om de selve aangenaam te maken, uit de stukjes van Adriaan van den Velde, en de Beeltjes, of boertjes, bot uit Tafereeltjes van Tom. Wyk en anderen wist te rapen en daar meê zyn penceel werk op te cieren; waarom hy ook *Rapianus* in de wandeling genoemd werd.

Nog minpryslyk deed VAN HARP. Deze had een bevallig penceel, schilderde naakte beeltjes en kindertjes, ook Ceres, en Bachus feesten:

maar men vint onder zyne werken die geheel naar prenten gevolgt zyn. Wierd zulks hem tegengesproken, hy beriep zig op de spreuk van Horatius die zeit:

*De Schilder en Poëet ontfingen beide een magt
Van alles te bestaan, wat elk zig dienstig acht.*

Dit doet my denken aan den Bloemschilder SIMP, daar Lud. Smits, *in de voorreden van zyn Galery ofte proef van zyne Dichtoeffeningen*, dit volgende vaersje op gemaakt heeft:

BOLANUS zag dat SIMP, gemaakt had een copy
Na Segers schilderkonst. Ho! sprak hy, staat dat vry
An Schilders, waarom ook zoo wel niet aan Poetén?

.....

Zeker deze Schilderbazen trokken de vryheid al wat ruim naar zig. Ja denk ook niet dat *van Mander* zulk doen den naam van wel gestoofde rapen zou gegeven hebben, als blyken zal.

Het snoer der vryheid de Schilders van oude Tyden af vergunt, word thans van velen zoo lang gerekt; en de spreuk van *van Mander, Rapen zyn goed als zy wel gestooft zyn*, zoo uit haar rechte meening gewrongen, dat het wel dienstig zou zyn dat 'er een *Interpretatie*, of nader verklaring van wierd gegeven.

't Is heel wat anders dat een Schilder, Beelden uit Schilderyen, Teekeningen, en printen van andere Meesters geraapt, in zyn werk plaatst, en voor eigen vinding vent: Wat anders zig van den zwier der Beelden, Bekleedingen, en byvoegzelen van anderen te bedienen, zoo dat het

niemant ziet of ontdekt. *Zulks is steelen, en elk het zyne laten houden.* Maar heele Beelden kenbaar uit andere Meesters te rapen, en die voor eigen uit te venten, zulks kan men den naam van wel gestoofde Rapen niet geven. Dat het zeggen van *van Mander* in zyn konstlessen Kap: I vers 46.

*Steelt armen, beenen, lyven, handen, voeten,
't Is hier niet verboden, die willen, moeten
Wel spelen Rapianus persoonage,
Welgekookte Rapen is goe pottage;*

Niet wil te kennen geven dat het een Schilder vry staat van deze een Beeld, van genen een been, of arm enz. te mogen stelen, en dus een samenstelsel van het by een geschraapte op te maken: maar in tegendeel dat het gestolen moet versmeed, verkneed, in het verstand als in een pot geslooft, en met de saus van 't vernuft toebereid, en opgedist worden, zal het smakelyk wezen, zulks word bestempelt door dit voorbeeld.

Den grooten *Mich. Angelo*, werd een Tafereel daar in elk deel en het geheel gedieft was, voorgesteld om zyn oordeel daar over te stryken. maar de Schilderbaas die roem verwachtte, werd dus afgezet: *Zoo ik yder Schilder het zyne wedergaf, zoo zou 'er niet dan een ledige paneel overig blyven*, waarom *Phil. Angels*, de zulke in zyn *Lof der Schilderkonst* vergelykt by de Raven van *Ezopus*, die zig had opgepronkt met de vederen van andere Vogelen, en dus uitgedost in 't midden der zelve praalde, tot elk de zyne weder uitplukte, en hem om zyn geleende schoonheid bespote.

Zeker de Fabelen zyn niet buiten nutbaarheid bedacht, en strekken de menschelyke gebreken ten spiegel.

[Karel de Jardyn]

Velen zouden Fenixen in hun bedryf hebben geweest (zeit Gratiaan) indien anderen hun niet voorgegaan hadden.

KAREL DE JARDYN gebynaamt *Bokkebaart*, was een groot Meester in zyn Konst, maar N. Berchem, by wien hy de Konst geleert heeft, was hem daar in voor uit. Andersins word 'er onder de Konstkenders getwist, welks penceelkonst meest te agten is.

Hy heeft alzins getoont dat hy een groot Meester in de Konst was; 't zy hy verbeelde Osjes, Schaapjes, Geitjes en Roomsche Markten, of eenige potsige vertooning in 't byzonder, gelyk de Konstlievende Jan de Vogel Tomasz. tot Amsterdam, thans nog bezitter is van een puikstukje, verbeeldende een Kwakzalver, staande onder een deel toekykers, in aardige gekskleederen en gemaskert te zwetsen. Dit stukje is konstig geteekent, geestig t'samen gekoppelt en helder geschildert. Ik heb ook verscheiden verbeeldingen van Christus aan 't kruis van hem gezien, die konstig geteekent, natuurlyk gekoleurt, kragtig geschildert zyn en waarin het bruin en licht byzonder tot welstant in agt was genomen. De Schilders malen schaduwen, *op dat zy, 't geene ze voornamentlyk verbeelden willen, met te sterker licht zouden doen afsteken*; heeft de Professor Francius heel wel gezecht; want een Konstschilder doet hier door zyn vernuft blyken.

Onder alle zyne konstige penceelwerken word geroemt een kabinet stuk, verbeeldende de kruis-

singe van Christus, met het aankleven van dien. Naar verdiensten is dit door den Prins der Nederduitse Dichteren geprezen, en in vollen zwier, door konstkundige uitdrukkingen beschreven, in dit volgende puikdicht, aldus:

*Dus lang heb ik geloofd, naar 't woort van 's Hemels tolken,
 Dat Christus was gekruist; nu is 't geloof gedaan.
 Ik zie den Heilant zelf, door 't woên der Joodsche volken;
 O wreed en noodig kwaadt! aan 't heilloos kruishout slaan.
 'T gelooven, dit staat vast, moet voor het wetten wyken.
 Het brein word min verlicht door d'ooren dan door 't oog,
 De waarheid krygt haar kragt door levendige blyken.
 Dit is Kalvariën. O schrikkelyk verhoog!
 De Zoon van Godt is hier by Moorders opgehangen.
 De boosheid weegt de Deugt en Ondeugt met een wicht.
 Nog doet de zondt de Ziel naar Christus dood verlangen.
 Ik zie de zaligheidt in 't heilig aangezigt.
 De liefde tot den Mensch doet hem in lyden blaken.
 Wie heil by and'ren zoekt heeft een vervloekten waan.
 Hier komt men hem, ô schrik! met bitt're gal genaken.
 De Tempelyver vreest geen gruw'len te bestaan.
 De vrees voor amptverlies durft zig met bloedt besmetten.
 Staa booswicht, die den mond van Christus laagen leit.
 't Ontveinsde kwaadt is voor geen wakker oog t' ontzetten.*

De Lucht, ô wonderdaadt! word met een wolk bespreit.
 De Zon bezwymt van angst, nu dat de Zon der zielen,
 Die haar met glans verciert, afgry's'lyk word bestreên.
 Ik zie een zwerm van Beuls om 't bloedig Kruis heen krielen.
 Hier werpt men, om zyn kleedt te winnen, met den steen:
 Maar die zyn kleed'ren windt, zal 't eeuwig heil verliezen.
 Gins heft Joannes zyn gezigt en hart om hoog.
 Maria schynt het bloedt in d'ad'ren te bevriezen.
 De doodtsmart van haar Zoon benevelt haar het oog.
 Wie dat zyn zaadt verliest, verliest een Deel van 't leeven.
 De waare Heilant sterft: ik zie niet dat hy rept.
 Die and'ren geest gaf schynt zyn geest nu zelf te geven.
 Die alles schept word door zyn schepzels handt ontschept.
 Ik mis, helaas! ik mis: ik zie slechts verf vertoogen.
 De wolk die 't licht bedekt, brengt my aan 't doolen; neen:
 ZJERDYN heeft my, door konst van zyn penceel, bedroogen.
 Maar deugdelyk bedrog heeft nimmer straf geleên.
 Hier blaast hy leeven, door zyn geest, in doode verven.
 Myn ziel heeft lust om staâg in deze Kerk te gaan.
 Hier preektmen, door 't penceel, hoe Christus voor zyn sterven,
 Zyn Vader bidt, dat hy, die hem naar 't leeven staan,
 Van hunne schuldt ontslaa. Zoo leert hy 't kwaadt vergeven.

De preekstoel van 't Penceel heeft dikwils deugt bedre ven,

Dit Konststuk heeft vele jaren geweest, en is nog onder het geslacht van den Heere Kromhout tot Amsterdam.

Hy schilderde by wylen ook een pourtret, als aan dit volgende vaers van den Dichter Jan Vos op zyn afbeeltsel gemaakt, te zien is:

De Dapperheid zoekt roem door 't scherpe staal te haalen.

De Dichter weet het graf t' ontworst'len door zyn schacht.

Elk poogt het woeden van de doodschigt te bepaalen.

Wie lang wil leven eist of schranderheid, of kragt.

Ik zoek geen eeuwigheid door vorstelyke tooneelen;

Nog staatcywagens; nog door zegeboogen; neen:

ZJERDYN beschermt my voor de Dood door zyn penceelen.

De kunsten van Apel verduuren marmarsteen.

Natuur heeft my geschept: maar zwakker dan zyn verven.

Wie door de maalkunst leeft, behoed zy ook voor sterven.

Hy was naar het ons toeschynt een losse bol. De Heer Joan Renst, zyn goede kennis, nabuur en Huisheer was voornemens een reiste doen naar Italie, vooral om Rome te zien, en KAREL zou hem (was het voorgeven) verzellen tot Tessel, daar het Zeeschip, zeilree om naar Livorne te stevenen op anker lag; men zegt dat hy, op zyn muilen was als hy meê ging. Maar KAREL schreef den volgenden dag om verschooning

van linnen aan zyn Vrouw en voer meê. Hy woonde toen (gelyk ik al eenigzints te kennen gegeven heb) t' Amsterdam op de Heere-graft by de Spiegelstraat, had een oude Vrouw met welke hy voorhenen te *Lions* getrouwt was, die veel geld by een geschraapt had, met het houden van een Gaarkeuken, en t' Herbergen van Vremdelingen, by welke hy ook langen tyd had t'huis gelegen; en men zegt dat zy hem voor betaling van zyn schult had aangenomen.

Te Rome gekomen liet Renst hem daar, en vervorderde zyn reis door de Italiaanse Steden, tot hy alles bezigtigt hebbende weder te Rome kwam, en aan hem vraagde of hy nu weer meê wilde naar 't Vaderland. Maar wat haast had hy? *ik blyf* (antwoorde hy) *daar ik ben; want ik ben daar ik wezen wilde*, en liet het gezelschap vertrekken, met een mondelinge boodschap aan zyn oude Vrouw dat hy volgen zoude, die hem te vergeefs wachte; want hy stierf (of zyn voornemen eindelyk was naar huis te vertrekken weet ik niet) te Venetie, in dien tyd als Gabriel vander Leen, anders de *Lione*, daar was, die hem heeft helpen ter aarde dragen, in Slachtmaant 1678. Zoo ook Johannes Glouber, welke my ook verhaald heeft, dat *Karel* te Venetien by een Hollands Koopman schilderde, ziek wierd, dog na korten tyd weder hersteld, eindelyk door zyn maag t'overladen met te veel spys, weer instorte en stierf. Hy wierd (schoon Geresormeerd) op de Roomsche wyze begraven, in een Kapusyne gewaad. 'T is opmerkelyk dat 'er op eenen tyd drie groote Meesters in de Konst zyn geweest, die Karel gedoopt waren, als Karlo Marat te

Rome, Karel Lot te Venetien, en onze Karel de Jardyn van Amsterdam.
Zyn Beeltenis staat in de Plaat B 5. met een hoed op 't hoofd.

[Drost, van Terlee en Poorter]

Nu volgen DROST, VAN TERLEE en POORTER. Deze schilderden Historien. Van den eersten die een Leerling van Rembrant was, heb ik een Johannes Predicatie gezien, die braaf geschildert en geteekent was. Hy heeft lang te Rome geweest daar hy omgang hielt met *Karel Lot*, en Joan vander Meer, waar van wy een opmerkelyke Historie verhaald hebben, in de levensbeschryving van J.D. de Heem.

Van de tweede de schaking van Europa met hare by-, en omzwevende Maagden. En van de derde de verbeelding der Koningin van *Cheba* enz. Dog hy behulp zig wel meest met stilleven te schilderen.

[Jakob Gellig]

Hier aan volgt JAKOB GELLIG een Uitregts kint, getrouwt met de Dochter van Adam Willarts. Hy was eerst een Koopman, maar begaf zig naderhand tot het schilderen van allerhanden Visch, inzonderheid Rivier-visch, die men t'Utrecht meest heeft, dien hy al heel natuurlyk en geestig wist te schilderen. Hy was potsig in zyn omgang, dog dit bragt hem weinig voordeel aan. Als nu de Fransen in 't jaar 1672 Utrecht in bezetting hadden, kon hy weinig van zyn schilderyen aan den man krygen: en *dit was allen* (als het spreekwoord zeit) zyn *Paard en Ploeg*. Dus ondernam hy het pourtretschilderen. Maar alzoo niemant de eerste wilde wezen sleurde dit zoo wat eer hy werk daar meê kreeg.

Eindelyk kreeg hy een Vrouw te schilderen, dog die zei, (na dat het stuk afgemaakt was) dat het

haar niet geleek, maar dat het haar Nicht zoo volkomen geleek, dat het haar (al hadze daar zelf voor gezeeten) niet beter zou hebben kunnen gelyken. Wel! zeide Gellig daar op; *is dat niet goed? hou het voor uw Nichts pourtret. 'T is my evenveel op wat naam dat het betaalt word, als ik maar geld kryg.*

't Ging dan met hem als Jan Vos, zeit van *Mathys de Schilder*, die niet wel deed gelyken.

*Aan 't schildren schynt Mathys een fyne Geus, zeit Toon:
Want als hy schild'ren zal volgt hy de tien geboôn.
Vraagt gy hoe dat hy volgt om 't Wetboek wel te raaken?
Men ziet hem nooit door Verf gelykenissen maken.*

GELLIG was in 't eerst vry wat verwaant op zyn Konst, en had voor manier, anderen over begane misslagen te strepen, maar die hoogmoed daalde naderhand wel.

De verwaande (zei Gratiaan) tragten zig te verheffen tot boven de hoornen van de Maan: maar de zelve zyn gevaarlyker dan die van een Stier; want die buiten zyn middelpunt helt, is wel haast gedrongen te vallen, en een ander ten spot.

Jan Vos zeit geestig in zyn puntgedichten van verwaanden *Flip*:

*FLIP heeft een gaaf (zei hy) verkregen van hier booven;
Maar 't Volk heeft weêr een gaaf van FLIP niette gelooven.*

[Spalthof en Broers]

Ook komt SPALTHOF onder de rey der genen wier geboortetyd ik niet heb konnen opspeuren. Deze schilderde Historien en Beesten, maar wel meest Italiaansche Groenmarkten. Hy heeft driemaal op zyn voeten naar Rome gewandelt. En BROERS schilderde Brabantse Boeremarkten. Deze was beter als de voorgemelde in de Konst bedreven. Ik heb een redelyk groot stuk van hem gezien, vol gewoel van Beeltjes, die heel natuurlyk naar der Boeren aard geschikt, en gekleed, ook geestig in groepen verdeelt, en luchtig en los gepenceelt waren: ook het agterwerk, en het geboomte zoodanig dat het een weinig uit de hant gezet, zig welstandig en in een goede houding vertoonde.

[Martinus Zaagmolen]

Hier aan volgt MARTINUS ZAAGMOLEN. Van dezen heb ik een groot stuk verbeeldende het laatste Oordeel gezien, waar in zig een byna ontelbaar getal van beelden zoo groot als kleen, ook jonge en volwasse Engelen deden zien. De meeste van die waren wel natuurlyk verbeeld; aangezien de zelve zoo bleek geschildert waren, dat het schimmen of geesten geleken. Men zeit dat Jan Luiken in zyn jeugt by hem de Teeken- en Schilderkonst geleerd heeft. 'K wil 't ook gelooven; aangezien men dikwerf even dusdanige betrokken wezens in zyne Beeltjes, en slegtharige Engelen, door zyn etsnaalt verbeeld ziet.

Johannes Buns

JOHANNES BUNS, word inde mengelrymen van P. Rixtel genoemt *de doorluchtige Pourtretschilder*. Maar my is van zyne konstige Penceelwerken nooit iet voorgekomen. Des ik'er ook niet van kan oordeelen.

'T schynt my toe dat hy ook een Beeldschilder

geweest is, uit de vaerzen welke J. Blasius, op twee verscheiden Venus Beelden door hem geschildert, gemaakt heeft. In 't eerste doet hy de Zeegodin spreken:

*Wie zeit, myn naakte lyf, door BUNS gemaakt, te schoon is,
Dus was ik, toen ik was by Paris en Adonis,*

en in 't tweede spreekt hy den maker dus aan:

*Hoe BUNS! al weer aan 't Venus schild'ren?
Laat Venus niet uw hoofd verwild ren.
Schoon Mars heeft Venus nooit bezint,
Het schynt dat gy vrouw Venus mint.*

[Jan Asselyn]

Dus vind ik ook *Sonnetten* op zynen tyd- en Konstgenoot N. SANDERS gemaakt, waar aan ik zien kan dat hy een portretschilder geweest is, maar dit is 't ook al wat ik 'er van weet. Volgt JAN ASSELYN, anders Krabbetje. Hy kreeg dezen bynaam in de Roomsche Bent, om dat hy een geschroeiide hand, en gekromde vingers had, zoodanig dat hy ter naauwer nood zyn palet daar meê konde vast houden. Daar by was hy klein van persoon, waarom *Flor. le Comte*, hem *petit Jean Hollandois*, noemt: dog hy was een groot meester in de Konst, als zyn penceelwerken in Nederland bekend klaar doen blyken. Hy is meê een van d'eerste geweest: welke de zuivere en heldere wyze van Landschapschilderen, als *Glands Lorain*, in Holland bragt.

Hy trouwde omtrent den jare 1645 te *Lions* met de Jongste Dochter van Houwaart Koorman van Antwerpen, en Nic. de Helt Stokade

t.o. 64

met de oudste, welke zy beide mede in Holland bragten. Dit heeft my A. Genoels, gebynaamt Archimedes, verhaald uit de mont van de Konstschilder Laurens Frank, welke op dien tyd te Lions, en by gemelde Houward in huis woonde, met Arnoldus Quelinus, die 't konstig marmer beeldwerk gemaakt heeft, op het Amsterdamsche Raadhuis. Zyn Beeltenis gevolgt na 't geen door Rembrant geëst in print uitgaat, kan men zien in de Plaat C. 7.

Daar is ook nog een ander Konstschilder geweest, met de naam van *Petiet Joan de Hollandois*, in Vrankryk bekend. Deze schilderde Landschapjes met kleine beekjes heel uitvoerig en net. Zyn bentnaam was *Ballon*. Wat dit in 't Nederduits te zeggen is, zullen wy elders verklaren. Deze was al overleden, als A. Genoels te Rome kwam in 't jaar 1651.

[Jakob Ruisdaal]

JAKOB RUISDAAL, een groot vriend van N. Berchem, was een Haarlemmer van geboorte, maar heeft de meeste van zyne levensjaren in Amsterdam doorgebracht. Zyn vader die een Ebbenhoute Lystemaker was, had hem in zyn jeugt de Latynsche taal laten leeren, en verders in de wetenschap der Medicynen doen oeffenen, daar in hy zoo ver gekomen was, dat hy verscheiden *manuale operatien* in Amsterdam, met veel roem gedaan heeft. Dog is tot Haarlem gestorven in 't jaar 1681. en begraven op den 16 van Slachtmaant, als my aan een der begravenis briefjes gebleken is.

Hy schilderde inlandsche en buitenlandsche landgezigten, maar inzonderheid zulke, daar men 't water van d'een op de andere Rots, ziet neder storten, eindelyk met geruis (waar op zyn naam

schynt te zinspeelen) in en door de dalen, of laagstens zig verspreid: en wist de sprenkelingen, of het schuimende water door het geweldig geklets op de rotsen, zoo natuurlyk dun en klaardoorschynende te verbeelden, dat het niet anders dan natuurlyk water scheen te wezen. Dus heeft hy ook het zeewater weten te verbeelden, wanneer 't hem luste eene onstuime zee, die met geweld van ryzende golven, tegens klip en duin aanbruisd, op het paneel te brengen. Zoo dat hy in die wyse van schilderen al van de beste is geweest. Egter heb ik niet konnen bemerken dat hy 't geluk tot zyn vriendin gehad heeft.

Hy bleef tot het einde van zyn leven ongetrouwt; men zeit: om zoo veel meer dienst, aan zyn ouden vader te konnen doen.

Zyn Broeder SALOMON RUISDAAL, voor hem al in 't jaar 1670 gestorven, was mede een braaf landschapschilder. Deze had boven dien een uitvinding om allerhande soort van marmer zoodanig na te bootsen, dat men niet anders geloof zou hebben, dan dat het waarlyk marmersteen was. Ik heb twee rond gedraayde Bollen, konstig geadert, koud, hard, en zwaar als steen, dienende tot cieraade op een Kabinet gezien. Deze stof kon hy terwyl ze week was, vormen en kneden na zyn welgevallen. Elk had agting voor zulk gepolyst steenwerk, tot dat het bekend wert of uitlekte dat het nagebootst was.

[Ludowyk Smits]

't Beurt dikwils dat de braafste Schilders de gelukkigste niet zyn, daar en tegen heeft de ondervindinge ons doen zien, dat anderen van min bekwaamheid groote winsten hebben gemaakt, om

dat zy hun penceel wisten te vlyen na de geaardheid of zinlykheid der menschen van die eeuw, waar in zy leefden. In myn jeugt gedenkt my, dat de geneigtheid der menschen inzonderheid op bloemen en fruit gezet was. Maar 't mogt yder niet gebeuren een Fruitstuk van *de Heem* tot huisraad te hebben, of een bloemstuk of stilleven van *van Aalft*, die toen vry wat geldig waren. Dit werd in agt genomen van LUDOWYK SMITS. anders *Hartkamp*, die zig in den jare 1675, toen omtrent de 40 jaren oud, te Dordrecht had neêr gezet. Waar hy gebooren is, weet ik niet, maar zoo my bericht is, was zyn vader een krygs officier, en woonde in dien tyd te Swartewaal, boven Zutten, in Overysse.

Deze LUDOWYK SMITS te Dordrecht gekomen zynde, ging inwoonen by eene Joan Kools, Orgelist, wiens Vrouw handel dreef met Schilderyen. Het eerste konststuk dat hy daar maakte, was een Magdalena hare zonden beweene; het bywerk verbeelde een rots, welke hy met zwart en wit geschildert, daar na met bruine scheidgeel, en spaans groen geschommelt had, dat het heel natuurlyk en kragtig zig vertoonde; en die zelve wyze van behandelinge hield hy ook omtrent zyne fruitstukjes, waar van hy 'er meenigte maakten, die willig aan de man raakten, of verkogt wierden, zulks hy een styve beurs daar meê over gegaart zoude hebben, zoo zulken wyze van doen lang stant gehouden had: Maar zulks niet zynde, was dit van geen langen duur, wyl de gekleurde schilderyen weder in graauwe veranderde, en hy overzulks voor een bedrieger werd gehouden. Onze Amstelstroomschryver, zegt van den

bedrieglyken schyn, even als of hy hier het oog op had, aldus:

*De schyn, die met een volle kragt,
Is in de waereld ingesloopen,
Daar elk zig aan vergaapt, en agt
iets groots, iets wezentlyks te koopen;
De gansche waereld is een schyn,
Zy doet te laat den menschen blyken,
Hoe veele dingen anders zyn,
Als zy te voor en wel gelyken.*

Wanneer het gebeurde dat hy hier over werd aangesproken, zoo gaf hy tot antwoord: *dat de kleuren zig nog langer hadden gehouden, dan het geld dat hy daar voor genoten had; want dat het al eerder uit zyn zak was vervlogen.* Egter hield hy zig nog al een lange wyl te Dordrecht, en maakte de minnery by een Herbergierster, die hem met geld ondersteunde, tot dat zyne vrouw, hem op 't spoor gevolgt, te Dordrecht kwam vinden, waar door het zelve gestuit werd, en hy daar van daan raakte; zonder dat ik weet waar hy vervaren is.

[Melchior de Hondekoeter]

Thans komt ten Toneel den braven MELCHIOR DE HONDEKOETER, geboren te Utrecht, in 't jaar 1636. Zyn overgrootvader (dus zeggen zyne Vrienden) was de regte *Marquies van Westerloo*. Deze om de geweldenary der Spaan-

* Een oude en voorname Heerlykheid met een groot Slot, gelegen in de Meyery van Ghelen, tusschen Herentals en Diest, in Brabant: tot een Markgraafschap gemaakt van Filips de IV. Koning van Spanje, volgens de brief daar van gegeven tot Madrid in 't jaar 1626. ten gevalle van Filip, Baron van Merode. *Brab. Illust.*

sche *Inquisitie*, wyl hy de Gereformeerde Godsdienst toegedaan was, te ontwyken, verliet zyn staat, en vlugte met zyn huisgezin naar Holland, daar hy zig tot Amsterdam neerzette. Zyn zoon GILLIS DE HONDEKOETER, die in zyn jeugt, tot vermaak (gelyk dit toen in gebruik was) de schilderkonst geleerd had, zette zig tot het schilderen van pourtretten, om geld daar meê te winnen, alzo zyn vader, en hy zig berooft vonden van hunne goederen; want wat moeite zy naderhand aanwende, om weder in 't bezit der zelve te komen, schoon zy overvloedige bewyzen daar toe hadden, heeft dit niet konnen helpen: maar in tegendeel werd den ouden man, die oprecht en goed van geloof was (*de oprechte lieden*, zegt Gratiaan, *werden licht bedrogen*) schandig misleid en uitgestreken; want eenen Joan Verwers genaamt, een zeer snooden gast, gaf voor hun dienst te willen en konnen doen, zoo zy hem de brieven en bewyzen ter hand stelden, en toevertrouwde, gelyk geschiede, waar meê hy naar Brabant vertrok: maar als hem eenigen tyd geleden, en hy weder gekeert was, gevraagd werd: hoe het met die zaak stond, gaf den bedrieger tot antwoord, dat hem de Brieven door onvoorzigtigheid waren afhandig gemaakt, en betoonde hunnenthalve daar veel leedwezen over te hebben, dog dat hy daar veel geld voor getrokken heeft, werd niet aan getwyfelt; want hy die te voren niet veel schatten bezat, speelde naderhand de rol van een groot Heerschap.

GILLIS DE HONDEKOETER, de grootvader van onze MELCHIOR, begaf zig ook naderhand tot het Landschapschilderen, en bootste daar in de handeling van R. Savry, en Dav. Vinkeboons na. Hy was een schoon en welgemaakt man, en die

zig byzonder wel wist voor te doen, zelf toen hy al bejaard, weduenaar, en verscheiden huwbare dochters had, onder deze was Josina, die naderhand trouwde met de konstschilder Jan Batist Weeninx, en een zoon G Y S B E R T genaamt, de vader van onze MIILCHIOR, die ook een braaf schilder werd.

Hier moet ik een zeltsaam geval verhalen. GILLIS DE HONDEKOETER, als gezegt is, was een welgemaakt em welsprekent man. Deze zyn zoon GYSBERT, even te voren gemeld, verliefde op een Juffrouw tot Amsterdam, gaf dit aan zyn vader te kennen, met verzoek van dit de Juffrouw voor te dragen, en vrye toegang en verkeering te verzoeken, om eindelyk tot een huwelyk te komen. De vader bewilligde dit, en ging ten eersten de Juffrouw, die geen ouders had, spreken, die hy zyne boodschap zoo smakelyk in voordeel van zynen zoon voorstelde, als hem immers doenlyk was: maar wat weg hy insloeg om haar die keur aangenaam te maken, en tot toestemming over te halen, 't was spit af; en zy verklaarde rond geen gevallen te hebben in zyn zoon, en overzulks alle aanhoudingen daar omtrent te vergeefs. Vervolgde voort: *Indien zoo een persoon als gy bent my voor gedragen weird, ik zou weten wat daar omtrent te doen.* Gillis de Hondekoeter door dit zeggen wat verzet, zeide: *Juffrouw het voorwerp dat ik u voordraag, komt met uw jeugt over een, en 't is voeglyker als een van die jaren als ik ben,* en nam afscheid van haar: Dog dit voordeelig antwoord, zweefde hem altyd in de gedagten, tot dat de liefdedrift van zynen zoon, door de tyd, en de bespiegeling van een ander voorwerp verdweenen was, wanneer hy weder trouwens gezint, by gemelde Juffrouw ging, en bragt onder een zoete aanleiding te pas, *of zy*

nog wel geheugen had, van 't geen zy voorheen had gezegt? zy zeide ja, en dat zy ook haar woord daar ontrent zou stand doen: waar op hy zig dan aan haar presenteerden, en 't werd een huwlyk. Dog zyn zoon trok met 'er woon na Utrecht, waar hy geboren was in 't jaar 1613, niet willende het voorwerp van zyn eerste min voor oogen hebben.

Deze schilderde allerhande soort van levendig gevogelte, inzonderheid Hanen en Hennen Was daar benevens een Godvruchtig en deugtsaam man en Armbezorger van de Geresormeerde Kerk, tot Utrecht, dog stierf op zyn veertigste jaar 1653, zoo dat onze MELCHIOR tot zyn zeventiende jaar zig van zyn onderwys heeft kunnen bedienen.

Deze streefde zyn vader in de Konst voorby, welke hy geoeffent heeft tot zyn zestigste jaar, en deswegen veel roem behaald door zyn penceel.

De brave Dichter Wilhem vander Hoeven, laat zig in zyne treurgedagten over het overlyden van hem op den 3den van Grasmaand 1695. dus hooren:

*O MELCHIOR, die uw penceel van zuivre vonken,
Geboren uit myn oog zoo vieriglyk ontstak,
Waar meê gy alles wat zig onder 't starrendak
Op vleugelen verheft, na 't leven wist te maalen,
Ik zal uwe yver met myn lof voor 't laatst betaalen.
Roemde ooit Arabiër op zyn Kaneelen nest,
Waar in de Phenix, als zyn leven loopt op 't lest,
Zig zelf verbrand, en zag Vorst Claudius te Romem
Die zonnevogel. 't Word doorgaans voor ydle droomen
En beuzelen, verdicht door 't geestig brein, geagt:
Ik heb een Phenix aan den Amstel voortgebragt,
Daar d' Ethiopische voor vlieden moet en zwigten,*

*Gelyk het zonnelicht verdooft alle and're lichten.
Hoe schoon men hem verciert van vlerken, lyf en staart,
Dees Phenix heeft 'er veele en schooner nog gebaart.
Maar ach! dit helder licht is al te vroeg verdwenen,
Het heeft veel jaren, maar nog veel te kort geschenen.*

En wat lager worden zyne lievelingen dus aangespoort:

*Bouw hem in d'open lucht een Grafsteê, onder 't lommer
Van Eike en Linde: op dat de vogels zonder kommer
Die rustplaats naken, met een liefselyk geluit,
Zyn lof vereeuwigen, met zingen en gefluit:
Maar 't is onnoodig; want zyn naam zal nimmer sterven,
Hy heeft die zelf al lang vereeuwigt, door zyn verven.*

Gelyk als men van den Konstschilder Otto Marceus zeit: *Dat hy slangen tot zyn gebruik opvoede, en de zelve gewende in zoodanigen gedaanten stil te blyven leggen, tot hy zyn volkomen gebruik daar van gehad had;* zoo word ook van HONDEKOETER verteld, dat hy een Haan inzonderheid daar toe gewend had: Dat hy den zelve maar zette by zyn Ezel, en dan door zyn schilderstokje het hoofd opwaards, of neerwaards, het lyf lings of rechts gedraait, of met wapperende wieken, of als voortgaande schikte, die dan in zulken gedaante stokstil bleef staan, tot dat het opstaan van zyn meester te kenne gaf, dat hy voor dien tyd met dus te staan uitgediend had.

Gio Baptista Weenings was de Oom van onze HONDEKOETER van zyn Moeders kaqt, welkers konstfakkel hem na zyn vaders dood ten leidstar verstrekt heeft, in welken tyd hy alle hoedanigheden bezat, die lof verdienen. Hy was beleeft,

bescheiden, een hater van lossebollen en kroeggangers, yverig en naarstig in het behartigen van de konstoeffening, inzonderheid ook geneigt tot kennis en wetenschappen, de Bybel en Godsdienst betreffende; daar hy zoo ver in gevorderd was, dat hy tot een proef daar van, voor zyne bekende en vrienden, zig in de St. Jans Kerk, tot Utrecht van den preekstoel liet hooren, die hy zulk genoegen gaf, dat het in overweging genomen wierd, of men hem in die oeffening, dan die der Schilderkunst zoude opvoeren. Daarenboven was hy van een Godsdienstigen aart, storte dikwils des avonds in zyn slaapvertrek gebeden, met zulken ernst, zoo opgetogen, en vermengt met hemelsche bespiegelingen, dat zyn Oom en Moei, by welke hy toen woonde, en verder huisgezin (dus heeft my de Konstschilder Jan Weeninx, zyn neef, met eigen mond verhaald) dikwils in der stilte op de trappen daar na stonden te luisteren. Ja men houd het voor zeker, dat de veranderinge van zyne levenswyze, uit de bedilagtigen aart van zyne huisvrouw, en hare zusters, die by hem in huis woonden, is veroorzaakt, en haar beginzel genomen heeft, uit dagelyke talmeryen; want die ook niet dulden (als knorrende) dat hy zyne goede vrienden, eenig bewys van vriendschap aan zyn huis deed; hierom is het wel meer als eens gebeurt, dat hy de zelve buitens huis in een Herberg onthaalde, en zyne vrouw, op dat zy niet agterdenkende zou wezen, van anderen daar by liet nodigen, die dan voor die tyd wel te vreden was. En hy had wyslyk gedaan, zoo hy altyd naar het voorbeeld van Socrates, geduldig in zyn lot had geweest, in plaats van zyn smart door wyn te verdryven. Want deze gevraagt, hoe hy het stadig

bedillen van zyn wyf konde verdragen? gaf tot antwoord: *Kunt gy het gekakel van de hoenderenwel beletten?* En aan een ander, die tot hem zeide: waarom hy het ongelyk van zyn wyf verdroeg? *Ik oeffen myn gedult daar door binnens huis, op dat ik in diergelyken geval buitens huis my wyselyk gedrage.* Maar, *het is een groote zaak;* zeit een ander spreuk, *altyd meester van zig zelven te wezen.* Vele hebben daar na getragt, dog de minste zyn tot die volmaaktheid gekomen, dat zy zig in alle voorvallen zoo gedragen, dat zy in die juist gepaste maat blyven. Onze HONDEKOETER heeft zig daar ook dikwils in vergist, nog had inzonderheid tot zyn jaren gekomen, dat vermogen op zig zelf niet, 't geen de volmaaktheid bedingt, maar die zwakheid, dat wanneer hy in gezelschap kwam, of gelegentheid aantrof tot drinken, dat hy, zoo haast 'er een weinig wyn over zyn tong gevloeit was, hy dan de volgende roomers niet telde. Dus ging het met hem in dit opzigt, als het spreekwoord zeit: *Als 'er een schaap over de brug is, zoo volgt de rest gemakkelyk van zelf.* Zoo dat het ook wel gebeurt is, als Cajus Cesar van Kato schryft. *Dat de gene welke Markus Kato des morgens vroeg van een gastmaal komende, dronken ontmoette, zoo beschaamt wierden, als of Kato haar, en niet zylieden Kato hadden dronken gevonden.* Dog hy had (dit getuigt Willem van Royen, die de Konst by hem geleerd heeft) des anderen daags, als hy des avonds te voren boven zyn peil geraakte, of veel geld verdaan had, altyd groot leetwezen, daar van: dog dit duurde maar zo lang als hy in huis en aan zyn konstoeffening bleef. Maar niet zo ras begaf hy zig weder by 't gezelschap, of dat berouw was met

het drinken van 't eerste glas wyn al vergeten. Dit doet my denken aan de spreuk van Achilles Tatius, die zegt: *Al is 't dat zig een mensch nog zoo ernstig d onthouding voorsteld, nogtans word hy door kwade voorbeelden lichtelyk tot navolgen verlokt.* Maar buiten dit, om een einde te maken, was hy een fraai, goedaardig, vriendhouwend, verstandig man, en de Fenix in zyn Konst.

Men ziet zyn beeltenis in de Plaat C 10. en die van zyn grootvader Gillis Hondekoeter in de Plaat B. 6.

[Mathys Harings]

Dit jaar 1636 was ook in bloei de Konstschilder MATHYS HARINGS van Leeuwaarden. Deze schilderde zyne beeltenissen zagt en vloeijent, en wist de gelykenis der wezens wel te treffen. En naar hem volgt

[Johan van Neck]

JOHAN VAN NECK, geboren tot Naarden, daar zyn vader een Geneesmeester was. Hy geneigt vander jeugt af aan, om de Konst te leeren werd besteld by Jakob Bakker, wiens stoute penceelbehandeling en kragtige wyze van schilderen, hy wel afgezien, heeft weten na te bootsen, en zig eigen te maken. Behalven zyne gekleede historiestukken, heeft hy ook fraaje naakten, en badende Vrouwtjes geschildert.

Onder alle zyne Konststukken word inzonderheid geroemt een Altaarstuk, verbeeldende Simeon die het kindeke Jesus omarmt in den Tempel, en is geplaatst in de Fransche Katholyke Kerk, op de Bloemmarkt, te Amsterdam. Daar benevens was hy een man die onberispelyk in zyn wandel was, en naarstig te Kerk ging. Was ook byzonder vriendhouwende en zyn bywezen wel waard; om zyn zoete vertellingen, en was my toen deze onderneming in 't hooft gekomen, ik zou groote dienst daar in van hem gehad hebben, inzonder-

heid toen hy bedlegerig was, en graag zag dat ik hem kwam bezoeken.

Hy was een groot vriend van den Konstschilder Diderik Freres, van welkers papierkunst en teekeningen hy voor een groot deel na zyn overlyden erfgenaam was; en stierf in het jaar 1714. oud 79 jaren, tot Amsterdam.

[Johan Visscher]

Hier nevens verschynt

JOHAN VISSCHER, niet om dat hy een Konstig Plaatëtzer was, en veel beroemde Printen, na schilderyen en teekeningen van Philip Wouwerman en Nicolaas Berchem gemaakt, ten dienst van de printliefdigen heeft in plaat gebragt: maar om dat zyn Konstlust hem in den ouderdom van 56 jaren dreef tot het penceel, en zig begaf onder opzigt van den Konstschilder Michiel Carée (geneigt tot het verbeelden van Osjes, Koetjes, Schaapjes, enz.) de Schilderkunst te leeren, met wel zoo veel yver als men van ymant die in 't prilste van zyn lentejeugt is, zou wagten; want gemelde Carée heeft my betuigt, dat hy hem dikwils 's morgens ten vyf uren opklopte; en niet van zyn Ezel opstont, voor dat hem den avondstont het zien belette, en dan zyn lust, en yver tot de penceeloeffening nog onverzadigt bleef. Waar door hy ook in korten tyd zyn meesters handeling wist na te bootsen.

Hy was een Amsterdammer van geboorte, maar 't jaar van zyn geboorte (om hem behoorlyk te plaatsen) heb ik niet kunnen te weten komen, als uit zeker geval, ter tyd dat de Aardbeving in den jare 1692 op den 18 van Herfstmaand, naarmiddags ten drie uren, geheel Nederland deed schudden. Nu was VISSCHER, als ik even gezegt heb 56 jaren oud als hy aan de penceelkunst kwam, en had niet lang 'er

aan geweest, wanneer zulks voorviel. Waar uit licht te rekenen is, dat hy, om en omtrent den jare 1636 moet geboren wezen.

Carée zat op de benedekamer, VISSCHER boven zyn hoofd yverig te schilderen, wanneer het een en ander huisraad dat op den zolder stond zig begon van d' een tot d' ander plaats te bewegen, en zoo groot gestommel te maken, dat Carée met een luide stem riep, *Visscher! Visscher! wat maakje voor gestommel boven myn hoofd?* die tot antwoord kreeg: *ik maak geen gestommel; maar de Bierstelling* (dit was een schraag op rollen) *rolt, zonder dat ymant die aanroerd, van d'een tot d' ander kant over de zolder.*

Op deze passen wy de spreuk van Antisthenes *'t Is beter dat men tot het leeren spade komt, dan nimmermeer.*

Onze JOHAN VISSCHER heeft twee Broeders gehad. KORNELIS en LAMBERT, die ouder waren als hy, en beide groote Konstenaars in 't plaatsnyden, waar van de laatste in Italië, daar hy ook gestorven is, verwonderlyke proefstukken heeft doen zien, gelyk de eerste in Nederland, daar benevens had KORNELIS een wyze van teekenen met swart kryt, naar 't leven, die onverbeterlyk is, zodanig dat zoo ik een wyze van teekenen onder alle uitkeuren moest ten voorbeeld van de schilderjeugt, ik zoude geen bekwamer kunnen bedenken, om de vlakke dagingen, breede klare schaduwen, en vaste toetsen, met groot vestand en gemakkeelyk behandeld, daar uit af te zien. Wel 't meeste gedeelte van gemelde Teekenkonst berust in 't Kabinet van den Konstlievenden Heere Jero. Tonneman, tot Amsterdam.

Volgt zyn Stad en Konstgenoot JAKOB VANDEN BOSCH, geboren 1636. deze schilderde heel natuurlyk allerhande soort van smakelyk zomerooft, dat de snoeplustige doet watertanden. Stierf 1676.

[Heiman Dullaart]

De Schilderkonst en Dichtkonst zyn twee gezusters, die zig gemeenlyk t'zamenvlyen, aangezien zy eenerley grondwetten en toeleg hebben: de eene doet door de pen, de andere door 't penceel de gebeurde zaken, en die door de schimmel der oudheid verduistert zyn ophelderden, en op nieuws te voorschyn komen, waarom het ook niet zelden gebeurt, dat die twee gaven van 't vernuft in een persoon t' samenloopen.

Octavio van Veen, van Mander, vander Venne, waren Schilders en Dichters, dus ook de Haarlemmer Kornelis Ketel, die vele fraaije zinnebeelden op tafereelen gemaalt heeft, die hy, door zyne Referynen deed spreken, en toonde in beide zyn vernuft. Kristoffol Pierson was beter Schilder als Dichter. Over Samuel van Hoogstraten werd getwist, of hy de Schilderkonst, of de Dichtkonst best verstond.

Dog Kamphuizen was beter Digter als Schilder, en dus moeten wy ook van onzen HEIMAN DULLAART zeggen, die egter in de Schilderkonst (als my gebleken is) zo ver gevordert is geweest, dat ik reden vind om hem onder zyne brave tydgenooten, als Schilder ten Toneel te voeren.

Hy is geboren te Rotterdam, op den 6 van Sprokkelmaand 1636. Zyn vader Kornelis Michielze Dullaart, was een Koornhandelaar, wonende op de Botersloot. De Heer Abram Dullaart, in 't jaar 1628 Hoofschout der Stad Rotterdam was van zyn geslacht.

Hy was vander jeugt aan vlytig in 't oeffenen van talen en wetenschappen, wanneer ook de zugt tot de Schilderkonst, hem na een bekwaam meester tot zyn onderwyzer deed omzien. Dit was Rembrand van Ryn, by dewelke hy in korte jaren door zyn vernuft, zoo ver vorderde, dat hy voorts zig naar 't leven wist te behelpen, houdende naderhand nog omgang, met de zelve en zyne brave Leerlingen, inzonderheid Filips de Koning die ook t' zyner gedagtenis zyn poutret schilderde, waar van wy ons (wyl geen van later jaren voor handen was) bediend hebben. 't Is te zien in de Plaat C 8.

Te Rotterdam zyn verscheiden poutretten levensgroot kragtig geschildert thans nog van hem te zien, ook een keukenstuk, waar in komen twee beeltjes, het eene verbeeldende een vrouwtje dat een kopere ketel schuurt, waar by komt een deel ander tin en koper huisraad, met meer ander keukengereedschap, dit is alles natuurlyk, kragtig, en met een goede houding geschildert. In 't jaar 1696 zyn tot Leyden verscheiden van zyne penceelwerken, op het Boelhuis van Doctr. Douw (welke een zuster van hem, genaamt Agneta Dullaart, ten huisvrouw gehad heeft) verkogt; waar onder vyf stukken waren, welke andere vrienden graag tot zyner gedachtenis wilden hebben. Dog gemelde Doctor eiste daar voor 400 gulden, dog alzoo zy by briefwisseling dien koop niet eens konden worden, nog op de verkoopdag tegenwoordig wezen, zyn de zelve verkogt, maar aan wie weet ik niet. De Konstschilder Velthuizen, van Gouda, die ten huisvrouw zyn Broeders dochter heeft, heeft my verhaald, dat hy zyn meesters werk zoo eveneens met zyn pen-

ceel wist na te bootsen, dat de verbeelding van den krygsgod Mars in 't blinkent harnas door hem geschildert, voor een echt stuk van Rembrant, tot Amsterdam, verkogt werd. Meer weten wy van zyne Schilderkonst aan gaande niet te zeggen: maar wel dat hy daar benevens van alle kenners der Dichtkonst, voor een van de eerste puikdichters van Nederland gehouden word.

Vorders was hy een man wiens vernuft zig tot bespiegeling van velerhande zaken zette, waar door vele zig van zyn oordeel en raad bedienden in duistere or verwarde zaken. In den jare 1672 werd hy aangezocht om in de Vroedschap tot Rotterdam te komen, maar hy wars van de driften dier tyd, heeft zulks geweigert, alleenlyk heeft hy vele jaren den kerkendienst der Fransche Gemeenten te Rotterdam waargenomen, en was inzonderheid een beminnaar van de Zangkonst, daar toe hy een schoone voordeelige stem had, en dus somwyl zyn geest door zyne hemelsche gezangen verlustigde, tot dat hy door een kwynende ziekte afgemat, den geest gaf, op den 6^{den} van Bloeimaand 1684. Joachim Oudaan, die toen te Rotterdam onder al wat gedichten maakte de eerste plaats bezat, vereerde zyne gedachtenisse met een Lykgedicht, dat in yders handen is.

[Joan vander Heyden]

JOAN VANDER HEYDEN, die nu zyn beurt krygt, is geboren te Gorkom, in 't jaar 1637. Deze heeft de beginzelen van de Konst geleert by een Glasschryver, maar zyn vernuft, zugt en uitstekende vlyt, hebben hem tot een groot meester gemaakt. Zyne genegenheid strekte tot het Schilderen van oude- en nieuwtijdze gebouwen, gezichten van oude Kasteelen, Kerken, Tempels met de bystaande gebouwen, ook dorp-

buurten met hunne boomgaarden en dreven, ook Heerenhuizen, enz. zoo als dezelve zig in 't leven vertoonen; want hy gewoon was, alles naar 't leven af te teekenen, om het naderhand op paneel te brengen, 't welk hy dan zoodanig uitvoerig bewerkte, dat zyns gelyk in uitvoerig schilderen, maar zelden gezien is: want hy schilderde ider steentje in de gebouwen, zoo wel die op den voorgrond stonden, als die hy in afstand vertoonde, zelf zoo, datmen de kalk tusschen de groeven der zelve duidelyk kon zien; en wel zoo dat het geen hinder aan het werk deed, of eenige hardigheid veroorzaakte, wanneer men de stukken met een generaal oog in wat afstand beschoude. Daar by nam hy ook de vermindering der steenen, naar mate van de verkleining der gebouwen in agt. Waar omtrent men nu nog geloof, dat hy een byzondere konstgreep, of middel heeft uitgevonden gehad, om dat het aan allen die het gebruik van 't penceel kennen, onmogelyk schynt dat het op de gewone wyze van schilderen geschieden kan. Dog het zy daar meê zoo 't wil, 't is pryslyk en verwonderlyk.

Verscheiden afteekeningen heeft hy gemaakt van het Amsterdamse Raadhuis, die hy naderhand heeft geschildert, sommige van het Water aan te zien, andere weêr van de Kalverstraat, te gelyk met de Waag, en de Nieuwe Kerk: voorts het gewoel der menschen op den Dam, zoo als die gewoonlyk t'samen rotten, om handel te dryven. Dog daar toe heeft hy den dienst van *Adriaan van den Velde* gebruikt, gelyk ook in de meeste van zyne andere stukken tot den jare 1671 wanneer gemelde vanden Velde stierf. Dog 't was of 't wezen wilde; want hy den zelve na dien tyd

zoo veel niet noodig had: wyl zyne uitvindinge van de Slangbrandspuyten dienstig geoordeelt zynde, hy van dien tyd af in dienst van de Stad wierd aangenomen; 't geen hem egter zoo naauw niet bezet hield, of hy konde somwyle nog al een Konststukje tot zyn vermaak schilderen. Overzulks zyn zyne meeste en voorname werken gemaakt, tusschen de jaren 1660 en 70. binnen welken tyd ook van hem geschildert zyn de Beurs van Amsterdam, en van Londen, met het *Monument*; als ook zeker gezigt te Keulen, genaamt de Berg Kalvaria, nevens het Klooster, en de daar bystaande gebouwen en huizen. Gelyk ook andere meer, te veel om te noemen.

Daar benevens heeft hy ook verscheiden stukken met stilstaande levens (gelyk men dat noemt) geschildert, onder andere een, (om zyne verwonderlyke uitvoerigheid aan te wyzen) waar in een opgeslagen Bybel lag, de groote als de palm van een hand; waar in egter 't schrift duidelyk kon gelezen worden.

Eindelyk is hy (naar hy de Konstlievenden voldoeningen gegeven, en de Stad veel dienst met de uitvindinge der Slangbrandspuiten, gedaan had, van zyn arbeid gaan rusten, op den 28 van Herfstmaand 1712, in den ouderdom van 75 jaren.

[Abraham Minjon]

De milde Natuur, dit jaar de Konst gunstig, heeft te Frankfort doen ontspruiten den Konstigen Bloemschilder

ABRAHAM MINJON, die in zyn jeugt de Konst geleert heeft by *Jakob Murel*, Bloemschilder, te Frankfort, die hem van zyn 7de jaar af, had in zyn huis genomen, daar hy bleef, zoo om de Konst te oeffenen, als tot andere bezigheden,

de hand te leenen, tweemaal zeven jaren, te weten, tot zyn vierentwintigste jaar; wanneer hy met gemelden *Murel* naar Holland, om Konsthandel te dryven, reisde, die hem om de geneigtheid, en liefde, die hy tot den jongen had, bestelde by den berugten *Joan de Heem*, te Utrecht. Zyn vader had te Frankfort een braaf Koopman geweest, maar de fortuin had hem den rug toegekeert, zoo dat zyn moeder weduw zynde, gedrongen was te **Wedzlar** (daar het goedkoop te leven was) te gaan wonen; daar onze MINJON haar onderstand deed. Hy was inzonderheid naarstig, en gedroeg zig als een Man betaamt. Hy liet twee Dochters na wanneer hy stierf, 1679. Zyne Konsttafereelen met allerhande Bloemen en Fruit naar 't leven afgemaalt, waren by zyn leven, en nog meer na zyn dood by alle Konstlievenden in groote agting, en zouden meer en meer in prys gesteigert hebben, zoo niet het overheerlyk konstpenceel van Juffr. R. Ruisch en J. van Huisum de natuur veel nader gekomen, en dusdanige voorwerpen meer luister had bygezet.

[Isak Ducart]

Nu volgt zyn tyd en Konstgenoot ISAK DUCART geboren tot Amsterdam. Dees gebruikte zyn Konstpenceel meest tot het schilderen van allerhande Bloemen met hun loof, op Satyn, dog zoo natuurlyk dat het levendige Bloemen schenen te wezen, immers beter dan ooit voor heen op die wyze gedaan was. Hy had lang in Engeland verkeert, van waar hy de Konst meê Bragt in Holland, nevens een Vrouw die hy daar getrouwt had, die ook de Konst verstond, en hem hielp het Satyn met Bloemen beschilderen. Die hen kwamen bezoeken, vonden

hun beide in 't gemeen met een pypje in den mond voor hun Ezel, smookende.

Die my dit verhaald heeft, voegde daar by, dat het in 't huis 'er zoo morzig uitzag, dat Kat en Hond alzins vulnis vonden om met hun drekje te mesten. De Vrouw was niet naauw ziende (trouwens al te groote puntigheid is geen heiligheid) en de Man was onverschillig in die dingen.

'T gebeurde dat een van hun Patroonen, na dat 'er acht dagen tusschen beide verlopen waren, hen kwam bezoeken, en het alles, zeer vermeerderd op de zelve plaats vonden. DUCART die wat potsig van aart was, bemerkende dat hy zulks van ter zyde met een viezen bek beschoude, en voelende dat hy door hem in 't een of ander bedilt was, daar op hy gezwegen had, nam een dubbelen slag daar toe waar. Hy trad, wanneer de zelve op stond om uit te gaan, hem voor, zeggende: *'T zyn kleinigheden daar men ligt over heen stappen kan*, en wees hem den wech.

[Justus van Pee]

De Waereld bestaat in een gestadige veranderinge, en de Menschen, die een deel der zelve zyn, worden in die beweging dan hoog dan laag mede omgevoert.

JUSTUS VAN PEE, geboren te Brussel, was geheimschryver van de Hertogin van *Parma*. Zyn Zoon EMANUEL, dien wel de Tytel van Edel, maar geen groote schatten waren nagebleven, werd tot de Schilderkonst opgevoed, dog byzonder byziende zynde, strekte dit hem tot hindernis in den voortgang der Konst: dog is te verwonderen dat hy in den donker een Brief, hoe klein gesehreven lezen konde, daar hy dikwils in gezelschap

schap zynde, proeve van deed zien. Ja het is dikwerf gebeurt, dat zulke die 't niet wilden gelooven een wedding daar om aanrechten, en hem (de lichten van de Kamer uitgeblazen zynde) een brief in de vuist staken, die hy zoo wel, als anderen op klaren dag, wist te lezen. Hy vertrok met 'er woon naar Amsterdam, daar hy winkel van Schilderyen opzette, tot welke soort van winkel Schilderyen, anders dozynwerk te maken hy zyn Zoon JAN (die inzonderheid het voorwerp van onze pen is) van jongs af hield, tot dat hem door de Konstlievenden Jan Beuns dit wierd afgeraden en hy aangemoedigt om op een andere wys zig te oeffenen.

Hy was inzonderheid potsig in alle zyne bedryven, 'tgeen aan dit eene staal genoegzaam te bespeuren is: Wanneer onze VAN PEE getrouwt was en kinderen had, werd hy belust om Antwerpen, de kweekschool van zoo vele brave Konstenaren, en hunne Kunstwerken te zien. Dikwils klampte hy zyne Huisvrouw daar om met Fluweele woortjes aan boort; maar dit was (als het spreekwoord zegt) voor een doofmans deur geklopt, en nimmer wilde zy daar toe bewilligen. Hy opgezet door *de Nys* Leerling van *E. van Aalst*, die mede derwaards heen wilde, besloot stil, ongevraagd ongeweigert, daar na toe te gaan, en zyn geneigtheid te voldoen, met voornemen egter, van maar drie of vier weken uit te blyven. Dog hier toe werd geld vereischt en verschooning van linnen, waar toe hem de gelegenheid niet gunstig was, als op zekeren tyd, wanneer hy geneigt was tot het eeten van Both, en zyn Vrouw hem den sleutel van de kas gaf, om geld daar toe te krygen. Toen stak hy tien ducatons, twee hemden, en eenige

dassen by zig, en daar mede ten huis uitgaande, zeide hy dat hy naar de Vismarkt zoude gaan, en zyn Vrouw vast het water in den ketel over 't vuur zou hangen, en maken dat het kookte, tegens dat hy met den Visch t'huis zoude komen. Straks ging hy naar zyn makker, dien hy gereed vond om met hem de reis naar Antwerpen te ondernemen.

Zy tegen met hun beide voort, wanneer onze VAN PEE gevaldig een van zyne goede bekenden ontmoette, den welken hy verzogt den sleutel van de kas, door haastigheid verzuimt t'huis te laten, by zyn Vrouw te brengen, en vorders te zeggen: dat hem een Heer ontmoet was, die hem mede genomen had naar Haarlem, om hem eenig schilderwerk aan te besteden, en dat hy dien nacht zou moeten uitblyven. Van Haarlem voeren zy op Leyden en voort op Rotterdam, daar zy gelegenheid vonden om naar Antwerpen te schepen. Dog eer hy t' sloop ging schreef hy een brief aan zyn Vrouw van dusdanigen inhoud: dat die Heer het werk, dat hy voor hem schilderen zoude, wilde op de wyze van P.P. Rubbens gemaakt hebben, en hem uit dien hoofde verzogt had met hem naar Antwerpen te varen: dat zy niet ongerust moest wezen, dat hy zoo spoedig weerkomen zoude als 't hem doenlyk was. Dit voorgeven was by zyn Vrouw (aangezien hy zoo dikwils daar na toe gewilt had) verdagt, in welk gevoelen zy te meer verzekert werd, wanneer zy in de kas kwam, en 't geld merkelyk gemindert vond, ook hemden vermiste, en dus vast by zig zelve besloot dat zulks met voordagt aangeleid was.

Onderweeg op de reis waren zy lustig en vrolyk. Tot Antwerpen gekomen ging hy 't eerst

om de klucht naar de Vismarkt, en vraagde naar Both, dien men hem voorts beschikte. Dog by den uitslag (wanneer hy aan de Vischverkoopster vraagde hoe lang de zelve wel levendig konde gehouden worden, en of de zelve wel tot Amsterdam gezonden kon worden aan zyn Vrouw, die vast het water daar toe over gehangen had) bleek ligt dat zulks maar enkele spotterny was, zoo dat de Vischwyven daar om welhartelyk lachten, en elkander toeriepen: *Ziet hier een zotten Hollander, die hier een zoô Both koopen wil om tot Amsterdam te zenden.*

Deze reisbroeders gingen dan dagelyks in de Kerken en Kloosters om de beruchte penceelkonst van Rubbens, van van Dyk, Jordaans en anderen te beschouwen, verzuimende ondertusschen ook niet, onderzoek te doen, en de proef te nemen van den besten drank, die in de Drinkwinkels te bekomen was, 't welk eindelyk hun geld deed minderen. Naar Amsterdam om een Wissel te schryven scheen hun wel 't gereedste middel; maar zy bedagten met een, dat zy daar niet breed by staan zouden, en dat het ligt op een schraal reisgeld, en om de vragten in 't wederkeeren naar huis daar mede te betalen, zoude uitdrajen. Goede raad was dier. Zy hadden inmiddels gezien, dat die op de Vrydaagse Markt wat te koop bragt straks gereed geld daar voor kreeg. Dus namen zy besluit van 't Penceel tot hun hulp te nemen, kogten verf, penceelen, en elk een doekje, en voor het klein overschot huurde VAN PEE een Beedelaar om voor hem te zitten, DE NYS ook eenige doode Vogeltjes op de Markt om die naar 't leven af te schilderen. Dit voornemen ging met iever aan. VAN PEE kreeg zyn

stukje, 't welk een Petrus half lyfs verbeelde, en d'ander een tafeltje met verscheiden vogeltjes dien zelve dach afgemaakt. Dit was op een Donderdag. Vrydaags daar by tyds meê op de Markt gekomen, kreeg VAN PEE 16 en DE NYS 18 gulden voor 't zyne. *Hier mede was* (gelyk men voor een spreekwoord heeft) *Leyden ontzet* en de ledige beurzen kregen weêr klank. Toen weer van voren af aan den luyart gespeelt, en vermaak gezogt, tot hun de noodwendigheid prangde, weder een Borretje te maken, daar zy voor de tweedemaal weer zoo gelukkig af kwamen, *dat geen Zee* (als het spreekwoord zeit) *hun te hoog kon gaan*, in 't verteeren by 't gezelschap, nu zy zoo gereed een Zilvermyn door 't Penceel ontdekt hadden.

Inmiddels raakten zy by ieder bekent, waar door hun veel werk werd aanbestelt op goede winst. Zoo dat VAN PEE een brief aan zyn Vrouw deed afgaan, waar by bleek hoe wel het hem tot Antwerpen naar den vleesche ging, nevens een verzoek aan zyn Vrouw; datze maar spoedig met 'er woon van Amsterdam wilde opbreken, om naar Antwerpen te komen. Maar die had daar toe geen ooren; aangezien zy, buiten haar Man, van haren winkel met haar kinderen heel wel bestaan konde. Eindelyk na 't verloop van acht maanden, kwam hy weder tot Amsterdam. Strak ging hy naarde Vismarkt, kogt een zoô Both, liet die schoonmaken, en kwam daar meê aan de hand t' huis, zeggende tot zyn Huisvrouw, zoo als hy de deur in quam, *kookt het water al tot den Visch?* wat antwoord daar op kwam, mag de Lezer denken.

Hy maakte inzonderheid zyn werk van beroem-

de Italiaansche en andere Konststukken na te schilderen; welke hy zoo wonder even gelyk wist na te bootsen, datmen de zelve bezwaarlyk van den anderen konde onderkennen, en de Konstverkoopers, voor welke hy veel schilderde, dikwils een Boefje daar meê gespeelt hebben.

Hy heeft een Zoon naar gelaten, welke thans nog leeft, en zig mede tot de Penceeloeffening begeven heeft, aan welken genaamt *Theodorus van Peé* wy op 't jaar 1669 zullen gedenken.

De Beeltenis van Jan van Peé staat in de Plaat C. 9.

[Kornelis Kornelisz.]

Op 't einde van dit jaar 1638 den 11 van Slachtmaant stierf de brave Konstschilder KORNELIS KORNELISZ. van Haarlem oud zynde 76 jaren, welkers levensbedryf, en voorname konstwerken *K. van Mander* beschryft in zyn Boek op pag. 106. Waarom wy hem maar alleen op zyn sterfjaar gedenken met dit Graftchrift:

*Hier leit KORNELIS, door een grafzerk overdekt,
Wiens Konstwerk aan elk een ten wonder strekt,
Dies leeft zyn roem schoon 't lichaam rust in 't duister.
Daalt hy, zy ryst, en bloost met schooner luister.*

[Adriaan vanden Velde]

De gryze bevinding heeft ons doen zien, dat de genen die de schikgodes wilde dat boven anderen in konstgeleertheid en macht zouden uitsteken, preuve daar van hebben doen doorstralen in hunne Lentejeugt, 't welk de Fabeldichters door het voorbeeld van Herkules, die een Slang welke hem bekroop, toen hy nog in de wieg lag, de keel toewrong, hebben willen aanduiden. Wy behoeven door akelige omwegen geen voorbeelden uit de oudheid op te sporen, het tegenwoordige voorwerp onzer bespiegeling zal zulks bevestigen.

ADRIAAN VANDEN VELDE geboren tot Amsterdam in den jare 1639. vond zig van der jeugt af aan door een overgeërfde natuurdraft tot de Teeken- en Schilderkonst gedreven, en nog in 't Kinderschool zynde, wist zig steelswys van zyn Broeder Willems teekenpennen, penceelen en verwen te bedienen, beteekende en bekladde met verf al wat hy vinden konde, tot de bedplank van zyn slaapsteê, waar op hy (toen hy nog in 't lang pak liep) een Melkboertje met koleuren geschilderd had, zoo verwonderlyk naar die jaren, en buiten onderwys, dat het nog lang na dien tyd daarom bewaard wierd. Dit heeft my zyn Dochter de Huisvrouw van den Makelaar *Sodyn* t'Amsterdam zelf verhaald. Het een en ander van deze Lentevruchten deden genoegzaam zien dat hy tot een Schilder geboren was; waarom zyn Vader hem ook in die geneigtheid niet wilde stuiten. Maar alzoo hy zig niet geneigt vond het Konstspoor van zyn Vader of Broeder, te weten het Scheepschilderen in te slaan, vond men goed hem te bestellen by *Jan Wynants*. En het is opmerkelyk; dat wanneer aan *Wynants* verthoont wierd 't geen hy by zig zelve al geteekent en geschilderd had, deszelfs Vrouw dit meê beziende, tot haar Man, hem kloppende op zyn schouder zeide: *Wynants uw Meester is geboren*, gelyk ook de tyd deze voorzegging bewaarheid heeft.

Hy oeffende zig eenige jaren by den zelve in de Konst, na welken tyd hy zig yverig hield aan het teekenen en schilderen van Koetjes, Osjes, Schaapjes, en Landschappen, torschende dagelyks met zyn gereedschapjes naar buiten in 't velt, 't welk hy tot het einde van zyn leven eens ter weeke onderhouden heeft. De menigte zyner Konst-

tafereelen, die de voornaamste Kabinetten der Konstminnaars in Nederland en elders vercierden, toonen duidelyk genoeg dat hun maker een groot meester in de Konst was. Immers nu nog is 'er niemand opgestaan, die hem in lieffelykheid, helderheid, en aangename verkiezingen van dusdanige voorwerpen te boven gegaan is. En wat zyn penceel buiten het Koetjes, Osjes, Schaapjes en Landschapschilderen vermocht, toonen de verscheiden Passystukken in de Roomsche Kerk tot Amsterdam in de Spinhuissteeg, en in de Kerk over de Appelmarkt, waar een afneming van 't Kruis half leven, groot te zien is. Hy was een Man die geregelt en geschikt leefde, en naarstig de Konst beyverde, en daar nevens ook byzonder vaardig was; want het anders onmogelyk was datmen zoo vele van zyne Konstwerken zien zouw, te meer nog daar hy zoo weinig jaren levens bereikt heeft; want hy is begraven den 21 van Loumaand 1672, in den ouderdom van 33 jaren, tot groot verlies der Konst in 't algemeen en verscheide Konstoeffenaars in 't byzonder, wier werken hy door behulp van zyn konstpenceel grooten luister heeft by gezet, als aan de stukken van *J. vander Heiden, Fred. de Moucheron*, en anderen te zien is. Zyn Beeltenis vint men in de Plaat D. 12.

[Dirk van Bergen]

Onder zyne brave Leerlingen, die hy door zyne Konstlessen geteelt, naagelaten heeft, verschynt DIRK VAN BERGEN. Deze schilderde Osjes, Koetjes, Schaapjes, Beeltjes, en Landschappen, gloeyend en helder gekoleurd als zyn meester, maar zoo uitvoerig niet, ook de Boomen en 't Landschap wat zwaarmoediger getrost; maar buiten dat

heb ik 'er Beesjes van gezien die fraai en natuurlyk geteekent waren.

Hy was een Haarlemmer, en heeft zig meest in die Stad onthouden. Hy verplaatste zig naderhand wel naar Engeland, maar de fortuna was hem daar niet geheel gunstig. Dus kwam hy weder naar zyne geboortestad afzakken, daar hy redelyk wel voor zyn Konst betaald werd. Hy was een wel gemaakt man, en van wezen een tweede Adonis, wel bespraakt, en altyd lustig en vrolyk, waar door hy by elk een bemint, en in alle gezelschappen welkom was. Hy zelf was daar toe geneigt, zoo dat, als hy geld ontfangen had van een stukje Schildery, hy het zelve geruster harte, op eene reis konde verteren: zeggende, *men moet niet zorgen voor den morgen*. Waarom ook zyne goede vrienden (wanneer hy gestorven was) genootdrukt waren, in alle Herbergen, daar hy gewoon was te verkeren, opzamelingen van penningen te doen, om hem ter aarde te brengen.

[Gasper Netscher]

GASPER (anders *Casparus*) NETSCHER, wiens waarde Beeltenis zig in de Plaat P. 31. doet zien, is geboren te Heydelberg, in 't jaar 1639. Zyn vader *Johannes Netscher*, oorspronkelyk uit de Stad **Stuetgaert** (van waar de zelve door de zware oorlogen en hongersnood, genootzaakt is geweest de vlugt te nemen tot Heydelberg) was een Steene beeldhouder. Hy trouwde met *Elizabet Vetter*, Dochter van een Borgermeester te Heydelberg, tegens den zin van haar vader en grootvader, waar door zy in ongunst van de zelve geraakte. De moeder, de vader gestorven zynde, belast met vier kinderen, dry zonen (waar van CASPER de jongste was) en een dochter, werd daarenboven gedrongen door den overlast der krygslieden, ne-

vens meer anderen, Heydelberg in aller yl te verlaten, en de vlugt te nemen tot een Landkasteel, waar in zy door de vervolgers belegert werden. Wel zeit het spreekwoord, *de ongelukken slachten de Monniken: zy gaan zelden alleen.*

Wanneer zy nu deze Vesting op gena, of ongena, niet wilden opgeven, werd ze door de belegeraars zoo naau bezet, en besloten gehouden, dat zy geen invoer van montkost daar binnen konden krygen, zulks dat zy daar door in den uitersten hongersnood vervielen, ook twee van hunne zonen door gebrek van voedzel stierven; en met den jongsten omtrent twee jaren oud, en het dochtertje, ontvlugten zy (gelegenheid daar toe ziende) in den nacht.

In deze gesteltheit ontbrak hun alles, uitgezondert de moed. Zy torsten hetjongste op den arm het dochtertje kon naloopen, en begaven zig zonder lang beraad op de reys, steunende op de voorzorg van den Almachtigen, die altyd weduwen en weezen ten hulpe verstrekt. Dus kwamen zy tot Aarnhem, daar sommigen tot medelyden verwekt, hun middelen aan de hand gaven, waar door zy zig eerlyk konden generen.

Doctor Tullekens, een godsdienstig, deugtsaam en ryk man, nam CASPER, die een schoone jonge was, en daar een groote geest in doorstraalde, naderhand tot zig, met voornemen van hem de Latynsche taal te laten leeren, en tot Doctor in de Medicynen op te kweken. Dit stuk ging aan, en was van goed gevolg, tot dat hy kwam in het derde school, wanneer de genegentheid tot de Teekenkonst in hem sterk doorbrak, en hy al het papier dat hy konde bekomen, met mannetjes en beesjes beschreef, tot zyn Themaas inclus, daar hy

dikwyls van zyn meester plakken om kreeg.

Gemelde Tullekens, ziende dat deze Konstdrift op geenderhande wyze was te stuiten, volgde die geneigtheid in hem op, en deed hem by den Konstschilder *Koster*, die allerhande doode vogelen, en wat meer tot een Keukenstuk behoort, schilderde, om in de Konst onderwezen te worden. Naderhand by *Gerard Terburgh*, Konstschilder en Borgermeester te Deventer, door toedoen van den Heer *Wynant Everwyn*, die een neef van *Terburg* was, daar hy alles naar 't leven leerde schilderen, en in korten tyd veer in de Konst vorderde. Inzonderheid had hy de handeling van het wit Satyn dun en helder te schilderen zyn meester afgezien; 't geen hy ook naderhand dikwyls in zyn penceelwerk te pas bragt.

Eindelyk zoo veer gekomen, dat hy op eigen wieken (als men gemeenlyk zeit) konde dryven, begaf hy zig naar Holland, en schilderde in 't eerst voor de keelbeulen, Konstwinkeliers wil ik zeggen, die hem klein loon gaven voor zyn werk, als gewoon zynde 't zelve voor een geringen prys in te koop, en tot een hoogen prys weder uit te venten: welke onredelyke behandeling hem niet aanstond, als een middel zynde om den geest en lust der Konstenaren uit te dooven, in steê van de zelve op te wakkeren. Dus nam hy voor (nu een en twintig jaren oud zynde) een reis naar Rome te doen, en ging de eerste gelegenheid de beste, op een schip dat naar *Bordeaux* bevracht was, mede hebbende een brief van Doctor *Tullekens*, aan zyn Neef *Neny*, koopman aldaar, om dus over Vrankryk zyn reis naar Italie voort te zetten. Daar gekomen, kreeg hy kennis aan eenen *Godyn*, een *Ma-*

thematicus en Fonteinmaker van Luik, die naderhand in dienst van den Koning van Polen gestorven is. Deze had een dochter daar zyn oog op viel, met welke hy trouwde op den 25 van Slachtmaand 1659, waar door zyn voorgenomen reis naar Rome gestuit werd, en hy zig daar neer zette, met voornemen van aldaar te blyven wonen; maar ziende dat die, welke van den Gereformeerden Godsdienst waren, van tyd tot tyd, meer gedrukt wierden, en bedugt voor een algemeene vervolging, gelyk naderhand gebeurde, nam voor deze gemoedswingelandy (nu hy nog maar een zoon had, en eer hy meer kinderen aanwon) t'ontvlugten. Waarom hy toen naar Holland trok, en zig in den Haag neerzette, daar hy verscheidene uitstekende Konststukjes maakte: maar ziende dat zyn disch meer en meer in broodeetende olyfspruiten aangroeide, en het pourtretschilderen het gereedste middel was, om aan geldte geraken, als ook meerder voordeel aanbragt, ley hy daar op toe, en zyn toeleg gelukte: want hy in zyn tyd niet alleen een menigte pourtretten, maar ook de voornaamste luiden in den Haag en elders, daar by meest alle de *Potentaten*, die in den Haag, kwamen, schilderde, 't welk hem de beurs deed zwellen, en zyn roem aanwassen, zoo dat Karel de tweede, Koning van Engeland, die op zyn Konst belust was, door den *Ambassadeur Temple* hem verscheide malen liet verzoeken aan zyn hofte komen, 't welk hy beleeft weigerde; zoo, om dat hy rust beminnende, geen zin in de hoven had, als om dat hy schrikte tegen de ongemakken van de zee, want hy al van zyn twintig jaren af geplaagt was geweest met Graveel, en in zyn laatste jaren daar en boven nog deerlyk met het

Podagra of de Jicht, die hem niet zelden zyn rust stoorde: Egter heeft hy nog verscheiden pourtretten op zyn bed zittende geschildert, tot dat deze kwaal in zyn ingewanden geslagen, hem de dood aanbragt, op den 15 van Louwmaand 1684. Hy liet nevens zyn grooten roem, van wegen zyn schilderkonst, een weduw met negen kinderen na, van welke hem twee in de Konst na gestapt zyn, *Theodorus* en *Konstantyn*, aan welke op hun beurt gedagt zal worden.

Wat de waarde van zyn Konst aanbelangt, daar van behoeft niets gezeit, aangezien de zelve thans gretig opgezocht, by de waardigste Nederlandsche penceelkonst, in de Kabinetten werd gehangen.

[Abraham Genoels]

Vele hebben het zwaarste in de Konst, namentlyk 't Historieschilderen betragt, anderen zig met een gering deel der Konst vergenoegt, en weer anderen door een middelweg, tusschen die twee uitersten zig een weg tot hun geluk gebaant. Onder deze tellen wy ABRAHAM GENOELS, gebentnaamt *Archimedes*, geboren binnen Antwerpen, 1640, die het Pourtret- en Landschapschilderen t'effens ten voorwerp zyner bespiegeling stelde.

Zyn eerste onderwyzer in de Teekenkonst was *Jaques Backereel*, van het geslacht der *Backereelen* aan welke wy, met het begin der sestiende Eeuw gedagt hebben, by welken hy van zyn elfde tot zyn vyftiende jaar bleef, dagelyks zig vlytig oeffenende in de Konst. Toen bespeurende dat de Konst der *perspective* of Deurzichtkunde, noodwendig dient geweten voor een Schilder, liet zig daar in onderwyzen door *Nic. Firelans* van 's Hertogenbosch.

t.o. 96

De Reislust becroop hem allengs meer en meer, en de zugt om vremde Landen te bezien, wakkerde op, tot dat hy 1659 in 't begin van 't jaar zyn reis (onder het geleide van *Georg. Remees* die van zyn Vader tot opzigt over hem gesteld was) aanging. Tot Amsterdam gekomen (alzo door Braband geen gelegenheid was, aangezien de Koning van Spanjen met Vrankryk in Oorlog was, en de Vyandyke partyen zig alzins ten platten Lande verspreiden) zocht hy van daar te scheep naar Vrankryk te komen, dat hy zoo gereed niet vond, en overzulks tyd genoeg had om de Hollandsche Steden, en de fraaije konstkabinetten te bezien, tot dat 'er eenige Schepen met koopmanschappen geladen, verzelt met eenige Schepen van Oorlog van Rotterdam 't zeil gingen, met de welke hy mede voer op *Diepe*. Van waar hy vorder reisde op Parys, daar hy welkom was by zyn Neef *Laurens Frank* van Antwerpen, een fraay schilder in 't klein. By dezen vond hy *Françiscus Millé* van Antwerpen, een jongeling maar 17 jaren oud, dog van een snedig begryp en groot vernuft, 't geen klaar bleek aan 't weinige dat hy toen nog geschildert had, zoo dat onze GENOELS ziende zyn yver en bekwaamheid hem de beginzelen der Doorzichtkunde leerde. GENOELS bleef aldaar eenigen tyd schilderen met *Millé*, die in korten tyd verwonderlyk in de Konst toenam, en met de Dochter van *L. Frank* zyn Nigt trouwde. Wat hy boven dien van hem getuigt zullen wy in des zelfs levensbeschryving gedenken.

'T leed niet lang of GENOELS kreeg gelegenheid aan de hand om eenige groote stukken te schilderen om te dienen tot patroonen voor *Monsr. Gi. de la Noire Tappeissier*. Dit waren

acht stukken met levensgrote Kindertjes en Landschappen voor den *Marquis de Louvois*, die toen eerst getrouwt was, en die voorts de rest van zyn Kamers liet beschilderen, en die aangenomen had *Monsr. Gilberts Seué*, een der twaalf *Professoren de l' Academie Royale de la Peinture & Sculpture*, in welk werk hy hem behulpig was.

Ondertusschen werd hem vergunt een plaats in 't Paleis van den grooten *Prioor* van Malta om twee van die gemelde groote stukken daar af te schilderen, daar hy veel bezoek van Lief hebbers kreeg, waar door dit werk traag voort ging, en nog te meer, om dat hy dagelyks ging naar de voorstad *St. Germain* ten huize van meer gemelde *Seué* daar hy de vrye tafel had, en goed daggeld toe, om Landschappen te schilderen in stukken, voor de Princes van *Condé*. Van dien tyd af begon zyn Kar (als het spreekwoord zeit) op een maklyk zandpat voort te rollen.

Hy liet in 't *Faubourg St. Germain* een kamer stofferen voor hem en voor zyn knecht, die een Edelman was, wiens Vader in een gevegt gebleven was, en kreeg daar eenige stukken te maken voor den *Ambassadeur* van Engeland: waardoor de Hoofden van het schilders *Konvent* van de Voorstad hem wilden dwingen aan het recht van hun Konstgenootschap te voldoen. Waar over hy raadpleegde met meergemelden. *Seué* die hem ried zig aan te geven aan de Koninglyke *Academie*, en te gaan naar de *Gobelins*, by den *Directeur* van die *Academie C. le Brun*, en aan de zelve iets van zyn penceelwerk te vertoonen, gelyk hy deed. Dees vraagde straks of hy voor den Koning wilde schilderen, dat hy naar verdienste van zyn werk zou worden betaalt, en

een jaarlyks geschenk daar en boven genieten, 't welk voor hem geen brok was om te verpruilen; des beet hy straks toe. Hier op werd hy in de Koninglyke *Academie* ontfangen met de gewoone plechtigheden. Dus kwam hy te schilderen in de *Gobelyn*, dog bleef nog in 't *Faubourg* wonen, aangezien hy zyn woord had gegeven aan *Monsr. Noiret*, *Professor* van de Koninglyke *Academie* om twee stukken te schilderen tot het konstkabinet van den Hertog van Orleans, op een Kasteel gebouwt door Henrik den vierden, twee dagen reizens van Parys; in welken tusschentyd een Kamer voor hem te *Gobelins* verzorgt was, en werd hy van *le Brun* gesteld aan 't schilderen van de Landschappen der berugte stukken, verbeeldende de Historie van Alexander den Grooten, door *Gerard Oudran* konstig in koper gebragt, en onder de waardigste printkonst geschat.

Oudran ziende zyn geestige behandeling van boomen, maakte voor hem eenige platen ree, en spoorde hem aan tot het etsen. 26 zoo kleine als groote Landschappen maakte hy in 't koper, waar van ik 'er 12 ken, (dog deze heeft hy te Rome geëetst) die los en geestig behandelt zyn: dog heeft *Boudewyn* twee van de grootste geëetst, een met de Pompoenen naar een schildery, en d'ander naar een teekening daar toe gemaakt. In dien tyd was *Joh. v. Huchtenburg* de Bataljeschilder te Parys, daar hy kennis meê hielt.

Eenigen tyd hier na werd hy uit order van den Koning gezonden om een afteekening te maken van het Kasteel van *Marimont* by Brussel, om in een Tapyt geweven te worden, op welke reis gemelde *Huchtenburg* en *Boudewyns* hem verzelden tot Amiens; van daar op Ryssel, Doornik, Ber-

gen in Henegouwen en zoo op Marimont, alwaar hy het Kasteel teekende van drie gezigten, en kwam naar elf dagen te Antwerpen. Dit was in 't jaar 1669 of 70; en na dat hy zyne vrienden en konstgenooten bezogt had, vertrok hy weer na Parys, en schilderde het zelve, tot een patroon voor de Tapytwerkers. Maar het leed niet lang na dien tyd, of hy nam, door Reislust gespoort, afscheid van den Koning, en vertrok weder naar Antwerpen, van te voren afgesproken hebbende met den braven Konstschilder *Bartolet* om van daar naar Luik te vertrekken; dog zy misten malkander; want Bartolet al een dag te voren eer hy kwam, vertrokken was. Waar door de voortgang van de Roomse Reys geschort bleef, tot den Herfst van 't jaar 1674. In dien tusschentyd maakte hy een groot kamerwerk om 'er Tapyten naar te weven voor den Grave de *Monterey*, toenmaals Gouverneur van de Spaanse Nederlanden, waar toe (op dat het spoedigen voortgang hebben zou) hy ook andere aanstelde: als *Furni* met nog drie andere cieraad-schilders. *Babtist Menoié* stelde hy aan de Bloemen, den ouden *Boel* van Antwerpen aan de Vogelen, *Nicasius* van Antwerpen, aan d'andere Dieren, en *Boité* aan 't *Bas-relief* te schilderen. Hy maakte ook een stuk (t'zyner gedagtenis) voor de Konstkamer t'Antwerpen, en verscheiden pourtretten in Qly- en Waterverf, gelyk ook eenige kleine Landschapjes.

De Roomse reis (voor gemeld) vastgesteld en rugtbaar geworden, maakte hy Reisgenootschap met den Heere Marselis Liberechts, die nog eens te Rome geweest was, Pieter Verbrugge vermaard Beeldsnyder, Fr. Moens van Mid-

delburg, en een Canonik van Lier. Hier by kwamen nog *Clovet*, plaatsnyder van Antwerpen. *Abraham van den Heuvel* Koopman van Napels, en *Soldanio* Koopman van Venetien. De Reis ging aan op den 8 van Herfstmaant 1674. van Antwerpen op Keulen, na vier of vyf dagen verblyf aldaar te sloop op Ments, en van daar met het Marktschip op Frankfort, naa drie dagen verblyf met de Koets op Augsburg, van daar met Paarden langs *Tirol*, *Hinsbroek*, *Trenten*, *Travise* en *Mestre*, van daar te sloop naar Venetien en langs *Ferrare* op *Bolonien*, naa vier dagen verblyf met Paarden op *Lorette* en voorts op de kleine steden tot Rome, waar zy kwamen op den 4 van Slachtmaand. Dus heeft hy 't my in een brief op gegeven, als ook dat hy 1674 op den 3 van Loumaand in de Bentbroederschap kwam, en *Archimedes* ten Bentnaam kreeg, nevens Pieter Verbrugge, dien zy *Ballon*, en Fr. Moens *de Vlucht* doopten. De getuigen die hun Bentbrieven onderschreven, waren.

Alberto Clovet, gebentnaamt *Zantzak* Plaatsnyder van Antwerpen.

Gillis de Mont gebentnaamt *Brybergh* Schilder van Antwerpen.

Gielis vander Meeren gebentnaamt *Voorwint* schilder van Antwerpen.

Abraham Breugel gebentnaamt *Ryngraaf* schilder van Antwerpen.

N. van Haringhe gebentnaamt *Mitridaat* Apotheker uit Vlaanderen.

Monnaville gebentnaamt *de Jeught* schilder van Brussel.

Marcello Liberechts gebentnaamt *Papegay* schilder van Antwerpen.
Jan Babt. Breugel gebentnaamt *Meleager* schilder van Antwerpen.
Adriaan Honich gebentnaamt *Lossenbruy* schilder Hollander.
 gebentnaamt *de Mengelaar*

David de Koning gebentnaamt *de Rammelaar* schilder van Antwerpen.
Michiel van Barspalm gebentnaamt *de Standvastigheid* Beeldschilder uit Vlaanderen.
Donauville gebentnaamt *de Winkelhaak*, Antwerpenaar.
Nicolaas le Grand gebentnaamt *'t Vermaak*, Antwerpenaar.
Bartolomeus Martens gebentnaamt *de Bocaal*, Goutsmit, Antwerpenaar.
Nicolaas Piemont gebentnaamt *de Opgang* schilder, Hollander.
Bartolomeus de Riemer gebentnaamt *de Toetsteen* Goutsmit, Antwerpenaar.
Philippo vander Does gebentnaamt *Orpheus*, schilder van Antwerpen.
Robbert du Val gebentnaamt *Fortuin* schilder van 's Gravenhage.
Giacomo de Dekker gebentnaamt *de Gulden Regen* schilder.
Fransois de Meyer gebentnaamt *de Uitstel* schilder Hollander.
F. Ziereneels gebentnaamt *de Lelie* schilder uit de Meyery van 's Hertogenbosch.
Kornelis de Bruin gebentnaamt *Adonis*.
F. Matheus daar genaamt *de Vrome* schilder van Antwerpen.

De rest die na kwamen waren; *Daniel Syter* gebentnaamt *d'Avondstar*, schilder van Weenen. *Hans Martyn* gebentnaamt *de Moet*, Hoogduitscher. *Peeter Hofmans* gebentnaamt *Janitzer* van Antwerpen. *Schoonjans* gebentnaamt *Parrhasius* van Antwerpen, *Karel de. Vogel* gebentnaamt *Distelbloem*, van Maastricht; *Jacomo van Staverden* gebentnaamt *d'Yver* van Amersfoort, *Gommarus Wouters* gebentnaamt *de Ridder* van Antwerpen, *Gasper van wittel* gebentnaamt *de Toorts* van Amersfoort, *Theodoor Visser* gebentnaamt *Slempop*, *Jacomo de Heus* gebentnaamt *de Afdruk*, van Utrecht, *Bernard Baillen* gebentnaamt *de Hemel* Plaatsnyder van Antwerpen. *de Bakker* gebentnaamt *Virgilius*, Poëet van Brussel. *Jacomo Blondel* gebentnaamt *de Weyman* Plaatsnyder van Antwerpen. Deeze acht laatste had hy elk in 't byzonder op een doek geschildert, en zy hingen in 't rond op zyn Kamer. Welke hy liet aan Gasp. van Wittel, nevens Theodoor Helmbreker zyn besten vriend. Boven deze gemelde kwamen 'er nog veele tusschen beide, en laat in den avond zweven als de muggen om de kaars die al meê een smeer uit de pan kregen. En ik geef den Lezer te denken, hoe veel Wyn 'er op dit Bentfeest wel over de lippen gestort is, en hoe veel spys door de tanden vermaalt eer de kakebeenen vermoeit waren. Trouwens 't is altyd geen vetpot, en die 't somwyl wat schraal hebben, doen, als 't hun gebeuren mag, provisie op.

Men kan uit het getal der Bentvogels, waar van wy zoo even den Naamrol zagen, welke van zyn Doopmaal gesmolt hebben, ligt besluiten dat hy

een styve Goudbeurs moet gehad hebben, wanneer hy te Rome zig liet inhuldigen in de Bent. *Deze* (zeit S.v. Hoogstraten) *is in onze Voorouders tyd ingestelt tot verkwikking der sluimerende geesten. Daar ontfangt men de groene aankomelingen met geestigen toestel en naakte vertooningen en vereert 'er met nieuwe namen van kragtigen zin. Daar spoeltmen de zorg en laatdunkenden waan in zoeten Albaan af, en herwiegt met de genen, die nog niet wel gebakert zyn enz.*

Het voornaamfte dat hy te Rome geschildert heeft zyn twee groote stukken en een kleinder voor den Kardinaal *Jacomo Rospigliosi*, als ook des zelfs afbeeldsel, als mede twee groote stukken voor den Ambassadeur van Spanje *Marchese del Corpio*.

Alle jaren ging hy in den Herfsttyd twee of drie maanden buiten Rome in Dorpen, of Gebergten zyn verblyf houden, om fraaije gezichten van Landschappen naar 't leven te schilderen of te teekenen, welke Modellen, Teekeningen en opgerolde Schilderyen hy tusschen Bootseerzels *Mosaic* werk, en afgietsels van marmere beelden, in kassen inpakte, en die voor af te scheep op Vrankryk zond.

In den jare 1682 op den 25 van Grasmaand verreisde hy van Rome, met den *Antiken* beeldsnyder *Laviron* van Antwerpen, en twee Franse Beeldsnyders *Cavalier*, en *Monier*, over *Florence*, *Siena*, *Pisa*, *Livorne*, *Genua*, *Niosa*, *Villa Franca*, *Schouta*, voorts te Land op Muilen, van daar op *Marselie*, op *Avinjon*, en zoo de *Rone* op tot *Lion*, en met Paarden over *Forraren* op *Rouane de Loire* af tot *Orlians*, en zoo op *Parys*; daar hy eenigen tyd zyn verblyf moest houden tot het Konings Schip haven-

de, waar in hy zyn kassen met Konst ingescheept had, gaande onderwyl zyn oude kennissen bezoeken.

'T Schip aangekomen en zyn kassen ontpakt, deed hy met een Konststuk van zyn hand present aan *Kar. le Brun*, en met een veel grooter aan *Mons. Colbert*, waar na hy vertrok met de Karos op Ryssel, voort op Doornik en Gent; en kwam op den 8 van Wintermaand 1682 tot Antwerpen, daar hy nu nog in leven zynde, woont.

Zyn Konstliefde en zucht tot den opbouw der Konst, is zoo groot dat hy in zyn oude dagen verscheiden jonge schilders en beelthouders, in de gronden van de *Mathesis*, Doorzichtkunde, *Geometeri* en Bouwkunde onderwyst. 's Mans Beekenis kan men zien in de Plaat D II.

[Maria Theresa, Anna Maria en Francoise Katharina van Thielen]

Verscheiden voorbeelden hebben ons voor heen doen zien, hoe Broeders van een en de zelve Ouders geboren, elk eene gantsch verschillende wyze van Konstoeffeningen hanteerden. Thans ontmoet ons een zeldzaam voorbeeld van drie zusters, welke van een zelve geneigtheid gedreven, te gelyk zig in 't bloem schilderen oeffenden: als met name,

MARIA THERESIA geboren te Mechelen 1640 den 17 van Bloeymaand.

ANNA MARIA in den jare 1641. en FRANCHOISE KATHARINA VAN THIELEN 1645. Zy hadden de Konst van haren Vader Jan Philip van Thielen, Heer van Kouwenberg (die een Leerling van Pieter Segers was) geleert. Zy waren 1662 nog in leven, oeffenende zig tegens elkander om prys, dog my is nooit van hare Konstwerken in handen gekomen; maar Korn, de

Bie zeit, dat hare penceelwerken waardig zyn met goud betaalt te worden. Welke ook verder in zyn rym te kennen geeft, dat ANNA en KATHARINA ook daar en boven zig somwylen oeffenden in 't beelden schilderen.

Het schynt dat de Konstgodes, zig zoo niet bint aan land en plaats, of zy wekt somwyl ook brave geesten in een ander Waerelts oort; om dat een land, een stad, of een volk niet alleen met dien luister pryken, of op die eer, dat hun het voorrecht van Konstenaren op te wiegen alleen van de Konstgodin vergund waar, bogen zoude.

[Gerard de Laires]

GERARD DE LAIRES, een konflbloem zoo schoon als licht in geen eeuw weer staat gezien te worden, ontsproot te Luik, in 't jaar 1640. Zyn Beeltenis kan men zien in de Plaat E. 13.

Vele hebben gemeent dat hy een Leerling van den berugten BARTOLET (wiens Beeltenis mede in de Plaat E. 14. is te zien) geweest is. Wy willen dit in 't geheel niet betwisten; maar het grootste deel van dien roem zyn Vader *Reynier* die een braaf schilder en in dienst van de Prins van Luik, t' samen met BARTOLET was toewyzen. Zyne Kunstwerken worden weinig minder dan die van BARTOLET geschat, aangezien dat zyn penceelhandeling met die van BARTOLET over een kwam: gelyk my ook van zyne schilderyen zyn voorgekomen, die men voor eigen penceelwerken van

* BARTOLET] sommigen meenen dat hy een Brabander of Nederlander is geweest, uit zynen bynaam **Flaman**: gelyk ik ook nog een proesdruk heb van een print door onzen *Laires* geëetst, daar eenige Amazonen te paard zitten, aan welke een doode Leeuw vertoon word, daar hy met eigen hand *Bartolet Flaman Inventor* heeft onder geschreven, ten bewys dat die naar een schildery of teekening van Bartolet gevolgt is.

BARTOLET zoude hebben aangezien. Alleen was hy wat ruwer in zyne behandeling, nog zoo in een smelten de niet.

Onze LAIRES had dan by die gelegenheid ook toegang tot dien grooten meester in de Konst, die van zyne jeugt af in verscheiden talen geoeffent, groote geneigtheid voor de oudheidkunde had, en naar Rome trok, om 't geen hem in boeken, of printvertooningen aangetoont was, nader in de eigen Friesche op de Keizerlyke kolommen en eerepoorten te beschouwen, en zelf af te teekenen: alwaar hy in eenige jaren verblyfs aldaar, door zig zonder- ophouden naar schoone voorbeelden, daar Rome vol af is, te oeffenen, een hoogvlieger in de Konst geworden is. Dit is te zien aan zyne penceelwerken, die groots van gedachten, woelig in hunne schikking, vlak of breed geschildert, en konstig geteekent zyn. Waar door LAIRES dan een denkbeeld van 't geen men *Antyk* noemt, en de Italiaansche penceelkonst agting geeft, kreeg; 't geen hem naderhand door ander behulp (gelyk wy op zyn plaats zullen aanwyzen) volkomen onderricht is. Daar bevens heeft hy de printkonst van Petro Testa al vroeg, eer de zelve by anderen in Nederland gezien waren, gekent, en inzonderheid in zyne wyze van teekenen zig daar van bedient, als klaarlyk in zyne eerste teekeningen te bespeuren is. Dit zeg ik niet tot 's mans verkleining, maar tot zyn roem en ten bewys van zyn goed oordeel, waar door hy de prysselykste behandeling heeft weten te verkiezen, en zig ten voorbeeld te stellen. Want zig te bedienen van een anders vernuft, zoo dat het ontleende niet afsteekt, als een nieuwe lap op een ouden bedelaars mantel, vereist een goed oordeel. 'k Heb

daar ook niet tegen dat het dus geschiet, en pleit voor die vryheid myner Konstgenooten, als Andr. Pels voor de Dichters, in zyn Gebruik en Misbruik des Toneels:

*Indien Virgilius wist goud te puuren uit
Den drek van Ennius, en eenen ryken buit
Haalde uit Homerus: zoo 't den lof niet kon verkleinen
Van d'allerbeste blyspeldichter der Romeinen,
Dat hy twee spelen van Menander smolt in een,
Toen hy zyne Andria toestelde: en mag 't zoo heen,
Dat Plautus, Nevius, en Ennius uit taalen
Van anderen 't sieraad van hunn' gedichten haalen,
Ja vaak de stelling, en den slyl: en is 't geen schand
Voor u Guarini, dat gy in uw Vaderland,
Dat ge in uw' moedertaal hebt Tasso uitgekozen,
En met de stof van zyn Amintas zonder blozen
Uw Pastor Fido siert?*
*.....En kan het steeds betamen
Aan Moliere, dat hy zonder zig te schamen,
Volgt in zyn meeste werk de Italianen na,
Die hunne geestigheeden, en kwinten zonder gâ
Uit Aristophanes weerom, en Plautus trekken;
Ja zal het hun tot lof, in plaats van laster strekken? enz.*

Dus doende hebben ook d'oude Konstschilders lof verdient, als zy het pryselykste uit anderen hebben ontleent, vervormt, verschikt, en dus de Konst by trappen tot meerder volmaaktheid doen opklommen; waarom zou dit nu tegen gesproken worden? dog (gelyk ik boven gezegt heb) dat het zoo geschiede, dat men niet kan zeggen dat ze een beeld, dit's een arm, been enz. van dezen

of genen gerooft, maar dat d'ontleende deelen, zoo in het geheel versmelten dat'er niets van door steekt, op dat hun niet gebeure als den Rave in de Fabel wedervoer, die zyn zwarte pennen had uitgeplukt, en zig met de vederen van andere vogelen oppronkte, tot dat elk de zyne wederhaalde, en de Rave naakt stond te kyken, en van elk bespot werd.

Onze meening hier ontrent by tusschenreeden klaar genoeg te kennen hebbende gegeven willen wy onze levensbeschryving vervolgen.

GERARD LAIRES neemt besluit om zyn geboortenstad te verlaten (*geen sant* zeit de spreuk, *word verheven in zyn land*) en zyn fortuin elders te zoeken. Hy zet zig tot Utrecht ter neer, maar vint ten eersten niet 't geen hy zocht, nog kon daar met zyn penceelkonst te recht raken, dus hy somwyl uit noot, een haartschut, of luisfenbord moest schilderen. Iemant, die aan zyn deur woonde, ried hem een paar stukjes te schilderen, ende zelve naar Amsterdam te zenden om die aan den konsthandelaar Gerard Uilenburg te vertoonen, gelyk geschiede. Jan van Peé en Grebber schilderden op dien tyd voor Uilenburg, en maakten met hun beide zoo veel Frans uit, dat zy de brengster der twee stukjes, die geen Duits konde spreken, verstonden, en antwoord konden geven. En beziende deze twee stukjes in tegenwoordigheid van Uilenburg prezen de zelve naar hunne waarde, t'effens verwondert dat zoo een konstlicht door onverstand als door een donkeren mist bedekt werd, en rieden Uilenburg de zelve te koopen, welke daar op aan de brengster vraagde: hoe veel geld zy daar voor eiste? die tot antwoord gaf: zoo veel als hy liefde te geven. Uilenburg bood haar 60

gulden voor 't stuk, en vraagde of zy daar meê te vrede was, en of die meester wel tot Amsterdam zou willen komen om voor hem te schilderen, 't antwoord was ja. Zy vertrok met dien buit, en Uilenburg aangespoort door van Pée en Grebber, volgde haar dien zelfden avond (om dat die Haas hem niet ontslippen zoude) met de nagtschuit op Utrecht, en spraken hier over zelf met LAIRES, die zig gereed toonde om van daar op te breken, dat licht geschieden kon, wyl hy geen vragtschuit noodig had om zyn inboel over te voeren. Hy kwam dan ten eersten tot Amsterdam, en op een morgen ontrent negen uren by Uilenburg daar van Pée en Grebber waren, die hem, van wegen zyn misselyk figuur, verzet stonden aan te kyken. Uilenburg toonde hem een ledigen doek, en vraagde wanneer hy begin wilde maken. Zoo straks antwoorde LAIRES, en vervolgde: *wat wilt gy dat ik daar op maken zal? dat is my onverschillig*, zeide Uilenburg, *maak daar op dat geen van uw genegenheid is*. Straks werd hem een palet met verf en een krimonpen gegeven, en hy zette zig voor den Ezel.

Tot nog toe had hy de eene hand onder zyn rok gehouden, daar yder het oog op had, nieuwsgierig wat hy daar onder verborgen hield, tot dat hy zyn Fiool daar onder van daan haalde, de snaren stelde, en een deuntje speelde, zoo wel naar de konst dat Grebber die zig meê 't speelen verstond zig daar over verwonderde, en nog meer als hy de Fiool neer gezet hebbende, de krimonpen nam, en maakte in een oogenblik de schets, of bewerk van zyn stuk, 't welk verbeelde een beeste stal, en daar in Josef en Maria met haar Kindje. Toen nam hy weer zyn Fiool en speelde een muzykstukje,

t.o. 110

maar verwisselde straks de Fiool voor 't palet, en schilderde dien zelven voormiddag het Kindje, 't Mariaas en Josefs tronetje, en een Ossekopje volkomen op, en zoo konstig dat zy die den geheelen tyd by hem gestaan hadden zig daar over verwonderden.

Wanneer hy nu in den tyd van acht weken verscheiden stukken voor Uilenburg schilderde, en hy die aan de liefhebbers liet zien, en prees, werd onze LAIRES straks van anderen aangezocht, die hem meerder loon voor zyn penceelwerk aanboden, daar hy zig van bediende.

Het was niet mogelyk te beschryven alle de Konst en Kabinetstukken, Zolderwerken, Zalen enz. die hy beschilderd heeft. Of zoo 't ons al doenlyk waar zoude het wel een geheel boek beslaan. Als mede menigte van teekeningen met rood kryt en met het penceel konstig en op een gemakkelyke wyze behandelt, waar van de voornaamste als ook het meeste getal thans in 't Konstkabinet van den Heere Jeron. Tonneman bewaart en in groote agtinge gehouden worden.

Doe hier by het groot getal van zyne geëtste printen die door N. Visscher tot een geheel werk verzamelt, de Konstoeffenaars ten voorbeeld, en dienst verkogt worden, die mede op een lichte en welstandige wyze, even als zyne teekeningen behandelt zyn.

Dit alles dient niet alleen tot verwonderen, maar zelf zullen de nakomelingen 't naaulyks (wanneer 't hun verhaald word) gelooven willen, dat zulks in eens menschen levens tyd te doen was, ten waar daar by gezeid wierd, dat hy by uitnemenheid vaardig in 't schilderen was. Dit is aan 't volgende staal te zien.

Hy ving een wedding aan, dat hy op een redelyk groot doek, op een dag, Apol en de negen Zanggodinnen zoo schilderen, met hun behoorlyke toerusting en op Parnas, en wonze ook. Daar en boven had hy nog ten overvloed 't pourtret van Bartolomeus Abba (die nieuwsgierig hoe veer hy gevorderd was, hem in den agtermiddag kwam bezoeken) voor 't beeld van Apollo na 't leven geschildert, dat yder het konde zien dat het Abba was die voor den Parnasgod geschildert stond.

Dit in 't algemeen gezegt, zullen wy ons uitlaten tot eenige byzonderheden, en uit het groot getal van zyne penceelwerken maar van eenige zyner Konststukken spreken, die niet alleen den Konstlievenden behaagt, maar ook de pen der dichteren hebben vlot gemaakt, om 'er totzynen lof van te melden. Gelyk de Heer Ludolf Smits op het natuurlyk en konstig verbeelden van zyn * Polixena, gedoot op 't graf van Achilles, (daar hy ook met een des schilders verstand en oordeel over, of aangaande het regt gebruiken der Poëtische Historybeschryving pryst) zig dus laat hooren:

*Geen Minnaar trekt den degen uit,
En wont zyn schoone Bruid.
Ovidius, gy schiept nooit ysselyker logen.
'T is Pyrrhus niet, wiens staal die maagd de borst ontsluit,*

* Polixena, de schoonste en laatste Dochter van den Koning Priamus, en Hekuba, werd van Pyrrhus doorsteken op 't graf van zyn Vader Achilles, op vermoeden dat zy van de verraderlyke onderneming tegens Achilles geweeten had, die van Paris, zoo als hy stond voor 't Autaar in den tempel van Apol, om zyn trouw met Polixena te bevestigen, in zyn hiel gewond werd, dat hy stierf.

*En 's Vaders spoken, met dat bloedvergieten stuit
 Leermeester van de Min! hoe kan 't uw hart gedoogen!
 LAIRES schikt beter, die weet wat de Min beduit.
 Die geeft het mes een paap, stokoud en onbewogen;
 Zet Pyrrhus in een hoek, en dekt zyn lekende oogen.
 Geen Minnaar trekt den degen uit,
 En wond zyn schoone Bruid.*

Nog een door even gemelden Dichter L. Smids op de verbeeldinge van ^{*}*Didoos Dood*.

*PELS leerde DIDO (zoo tuigt HUIGENS) cierlyk sterven,
 Toen hy dat Dicht schreef dat het haast bewoogen hart
 Eens teedren lezers, door onlydelyke smart,
 In een doet krimpen, en van schrik zyn warmte derven.*

* Dit verhaal van Dido word voor een verdichtzel van Virgilius gehouden, die dit trouwen en scheyden van Dido en Eneas heeft verciert, om de Karthaginensers te beschimpen, die haar Koningin Elise, na haar dood, om datze zig zoo mannelyk had omgebragt, met den naam van Dido (Manninne) onder hunne Goden hebben gesteld. Waarom ook M. de Fontenelle in zyn 't Samenspraak der dooden, Dido dit doet zeggen, *Zoo de Minnehandel dien Virgilius my toeschryft eenige waarschyntykheid hadde, zoude ik kunnen toestemmen dat men my verdagt hield; maar hy geeft my Eneas tot een Minnaar die drie hondert jaaren voor my uit het leven is gescheiden.* 't geen door de schim van Stratonica schamperlyk aldus verdadigt word; *Dat gy zegt is al iets byzonders. Het is waar dat gy drie hondert jaren na hem ter waereld zyt gebragt; maar Virgilius heeft zoo veel reden gehad om u t' samen te voegen, dat hy oordeelde dat die driehondert jaren, die u van den anderen scheiden, geen zaak van aanbelang waren.*

*Veel cierlyker sterft zy hier door LAIRESSES verven,
 Haar boezem zweet, en is ten uitersten benard,
 Haar ooggen staan met kragt en arbeit opgespart;
 Als of zy nog den draad haar 's levens moest zien kerven,*

*Terwyl een tranen vliet, by dropplen, daar uit lekt;
 En het gewrigte zig verdraait, en kromt en rekt,
 En d'aders spant, en de verslapte spieren lillen.*

*De pen is dan te zwak om tegen het penceel
 Te wostelen, een vaers strykt voor een tafereel
 Dog het zyn zusters, zacht! haar passen geen geschillen.*

Alle goede dingen (zeit her Spreekwoord) *bestaan in drie.* Wy zullen 'er ook nog een aanlassen, dat wel niet groot, maar voor 't beste en uitvoerigste van zyne Konswerken gehouden word. Dat is te zien by den Heere Huntum tot Amsterdam, verbeeldende den gestraften Tempelroover Heliodoor, daar de brave dichter P. Verhoek dit volgende vaers op maakte:

*Hier spreekt de Schilderkonst, terwylze in myn gedachten
 'T stilzwygende gemoet heweegt met meerder kragten,
 Dan zelfs welspreekentheid: 't gezicht gaat voor 't gehoor.
 Ik zie als op 't tooneel, hoe dat HELIODOOR
 Om kerkroof word gestraft, ten spiegel aller ecuwen:
 Ik zie en vind my zelfs in 't Godshuis der Hebreeuwen.
 Wat pragt, wat heerlijkheid der Bouwkonst streelt my 't oog.
 Hoe ryst dat trots gevaart zo wyt, zoo diep, zoo hoog,*

*Van marmer en arduin door arbeid opgewassen!
 Hier zal d'aanschouwer stilte, ontzag, en aandacht passen,
 Daar 't schreiend priesterdom, bedroeft, met doodsgelaat
 Voor 't altaar legt ter aarde in 't heylige cieraad,
 De Hoogenpriester God om hulp smeekt uit den hoogen.
 Men ziet hen algelyk in droefheid opgetogen,
 Dees wyde Galery van 't vrouwelyk geslacht
 Vervult, dat schreiende om Gods hulpe zyne klacht
 Met handenwringen toont, of slaat verbaast zyn armen
 Ten hemel, om genade en Goddelyk ontfermen.
 Nog treed de Rover toe, door goutdorst boos ontzind,
 En slaat haar klachten en gebeden in den wind,
 Daar zyn stafsieren vast den schat der Godskist rooven:
 Maar Gods Almachtige arm weerstaat zyn trots van boven.
 Hier legt hy, die nog flus ontzaglyk, groots, vol praal,
 Ter Schatzaal intrad, nu aamachtig van 't onthaal
 Der hemelgeesten in gedaante als jongelingen;
 Terwylze aan elke zyde al slaande hem bespringen.
 Dees rykgewapende en welopgezeten noopt
 't Gezwinde ros, dat met de hoeven op hem loopt,
 Die nu door schrik 't gezicht verduistert, schreeuwt vol smarte:
 Zyn dappre wapentuers ontzygt hun Oorlogsharte,
 Het gulde harrenas des Ridders op het paart
 Doorschittert hun 't gezicht met vreeze, die vervaart,
 Nu achter hunnen schut hem sidderende ontvlugten:
 Gy ziet Hebreeuwen, van dien trans, op dees gerugten
 Verwondert, 's hemels hulp beschouwen tot hun troost.*

*Zoo ryst de Schilderkonst, gelyk de zon in 't Oost,
 Die 't al haar verwen geeft, met voeglykheid en orde.
 Natuur staat zelf verheugt, die eerst den schilder porde.
 De heirbaan van de Konst, zoo klippig, ongebaant,
 Bezet met doornen op te klautren, en vermaant,
 Met d'Oeffening verzelt, LAIRES dus voort te varen.
 Dit konstig oogmuzyk braveert 't geluit der snaren.
 De verwen ondereen gedommelt, eel, enzacht,
 Daar flaaen en somber, hier weer in haar volle kracht,
 En kiesse zuiverheid, en houding in de kleuren,
 Voldoen het keurig oog, als zach men het gebeuren,
 Terwyl uit yder beeld 't geheim der hartstogt straalt.*

[Tussenstuk]

My komt in gedagten, dat Fr. van Hoogstraten in een vaers op de Beeltenis van zynen broeder mynen meester S.v. Hoogstraten, zeide

Hy dicht in Schildery, en schildert in gedicht.

Dit past ook op onzen Dichter P. Verhoek, die door zyn pen even als LAIRES door 't penceel, het schoone gepaarde licht, en bruin, het natuurlyk voorkomen, en wegwyken en de zuivere behandeling daarin waargenomen, ten toon steld; en wat pryswaardig in dit konststuk aan te merken is afschetst in letteren. En dus mag men in 't algemeen van zyne penceel werken zeggen. Immers hy heeft altyd het voornaamste, en hoofdzakelykste in zyne werken laten spreken: daar andere brave mannen in de Konst zig somwyle wel eens aan kleinigheden hebben vergaapt, en 'er meer tyd dan ze verdienden aan besteed; waarom ik ook daar en boven tot zyn roem zeggen moet, dat zyne verkiezingen,

of de voorwerpen zyner verkiezingen prysselyk zyn, aangezien dat hy zelden iet door 't penceel verbeeld heeft, dat geen vlyt en Konst verdiende. 't Is waar, alles is wel niet even gelyk van schoone vinding, en penceelbehandeling; maar men moet weten dat de gedagten der Konstenaren niet altyd even bekwaam zyn, nog de lust altyd even groot is, te meer in hem, wiens levenskoers wel eens buiten 't spoor holde, en in stee van den boog t' ontspannen tot verfrissinge der geesten, uitspanningen kon maken die zyne geesten en kragten afsloofden.

Niemand zal dit zeggen voor hatig opnemen die weet, *dat een regtschapeu Historyschryver* (gelyk ik in opzicht van dit werk daar voor moet worden aangezien) volgens zeggen van Polybius, *geen agt moet geven op de personen; maar van de zaken oordeelen, zoo als ze zyn, en 'er in de Historie van spreken zoo alsze verdienen.*

Om nu met onzen Luikschen Fenix voort te varen moet ik zeggen, dat hy in allen deele van de Konst getracht heeft de natuur na te bootsen. De mannenbeelden kleepte hy in laken aan de breede ploogen te kennen. Lichte zyde stoffen, en menigerhande tintelend weerschyn, by dunne floersen, en fyne Lywaten, geestig geschikt en natuurlyk geplooit, zyn alzins het cierzal en de bekleedingen zyner vrouwen beelden. Zilver, Goud, en velerhande metalen heeft hy geestig met hunne spiegelingen, en sterke afschitteringen weten na te bootsen. Geen minder cieraad heeft hy ook aan zyne konststukken toe gebragt, door 't schilderen van velerlei aart van marmere kolommen, vazen poortalen enz. Inzonderheid muntte hy uit in 't

schilderen der *Bazarliere* van wit marmer met veele *Nissen* die in voorpoortalen, op de Keyzers, en Heere graft, tot Amsterdam pronken, zoo natuurlijk geschildert dat men dezelve voor gebeeldhoude marmere platen aanziet, 't Lust ons een van die werken, als wel het voornaamste in Konst van schilderen en geestige vinding, de Schilderjeugt tot leiding, (als haar iet diergelyks voorkomt) en een sleutel tot opening en verklaring van den inhoud te geven.

Dit is een uitlegging van de vyf zinnebeelden in 't Graauw geschildert, ten huize van den konstlievenden Heer Philip de Flines. Het eerste stuk, als men de deur in komt over 't licht, verbeeld de Schilderkonst, Dichtkonst, Beeld- en Teekenkonst.

De Schilderkonst staat voor aan, houdende met de linkerhand haar gereedschap, palet, pencils en maalstok; met de regterhand beurt zy een Tafereel op, waar eenige voorwerpen op afgeschetst staan. Agter haar staat de Natuur, waar van zy door Konst een naarvolgster is, en waar uyt zy haren oorspronk of beginsel heeft. Het kintje dat voor haar staat, met een masker of gryns, beteekent de veranderingen van vindinge, en naaboetsinge. Hier nevens ziet men de Dichtkonst, houdende in de regterhand een trompet, en in de linker een rol papier of tooneelrol. Zy is met een Laurierkrans gehult, aangezien zy door haar doen de menschen onsterfelyk maakt, en den lof der

* Op rollen papier en parkament te schryven is van de Oudste tyden af eerst by de Hebreen, naderhand onder de Griekse Toneeldichters (om elk hun byzonderen Rol te doen hebben) in gebruik gekomen, en heeft stant gehouden onder de kamerspeelders tot in mynen vroegen tyd. Zedert zyn de kamers, of konstgenootschappen onder de zinspreuke *in Liefde bloejende*, en andere, geheel te niet geloopen in Nederland.

Helden (door de trompet verbeeld) uitbazuint. Het kintje dat nevens haar staat torst het speeltuig van Apol, ten bewys dat de zon god de Dichtkonst gunstig is. Men ziet twee beelden agter de Schilderkonst, verbeeldende de Beelthouwery en Teekenkonst, staan. In haar hand heeft zy een teekening beschetst met sommige konstbeginselen om aan te duiden, datzy is de grond daar de Schilderkonst op word gebouwt. De Beelthouwerykonst heeft meê haar beduidteeken; het kintje boven in de *Niss* met een gebeelthoud menschen hoofd gemaalt, wil aantoonen hoe die konst bestaat in een geregelde schikking van welgevormde menschelyke ledematen, waar van het hoofd een voornaam deel is.

Boven elk dezer groote vakken, staat een kleinder, en daar in door kleinder beelden verbeeld, iets dat toepasselyk is, op de groote of onderste *Nissen*, gelyk 'er dan zinspelende op het boven verklaarde, verbeeld staat de Godin der Wysheid, by een vlamdend altaar, waar voor de Voorzigtigheid, vergezelschapt met nog andere beelden knielt, tot beduid, dat die door haar gonst tot volmaaktheid gestegen is, en toegang tot den tempel van eere en lof gekregen heeft, dankbaarheid verschuldigt is.

Het eerste der Tafereelen op een slinksen dag geschildert, aan de rechterzy, verbeeld de Godin der Wysheid in 't midden van zeven vrye konsten: Dichtkonst, Redenkonst, Letterkonst, Starrekonst, Rekenkonst, Maatkonst, en Zang-of Speelkonst. Zy staat als beschermvrouw in 't midden van dit doorluchtig gezelschap; om datze geagt is de wyste der Godinnen: waarom ook de Poëten verciert hebben, dat zy uit de hersenen van den oppersten

God Jupiter geboren is. Nevens haar staat een Olyfboom, of olyftak, het zinnebeeld van vrede, met rede by dees Godes gestelt; om dat de konsten en wetenschappen in vrede tyd bloeyen, en als de Olyfboom hare nutte vruchten geven: gelyk ook het vlamme lamplicht van 't menschelyke verstant door den oly der wysheid gevoed en onderhouden word. Nevens haar staat ook haar schild met een Slang omvlochten; ten teeken dat zy zig met voorzigtigheid, meer als met geweld beschermt tegen hare tegenstreevers.

Het vrouwenbeeld dat voor aan zit, en de Harp, of Lier van Apol[†] moet in de hand houden, is met een Laurierkrans gekroont, en komt voor de zinstreelende Dichtkonst in het Tafereel. Aan haaren cierlyken zetel hangt een[†] Gryns, om inzonderheid het Toneeldicht te beteekenen; waar omtrent alle de byzondere wyzen der Dichtkonst gebruikt worden, en even eygen zyn.

Agter haar staat de Redenkonst te pralen op haar slangestaf, ten zintteeken van de kragt der rede en welsprekenheid, aangezien men zeit dat Merkuur hier door de menschelyke gemoederen, als door een vermogenden scepter beheerste. Zy

* Moet hebben &c,) want in stee van de Harp, is het een Borduurraam. 't Schynt dat de patroon van 't huis het dus heeft gewilt, op dat het toepasselyk zoude wezen op zyn *Fabrieq.* of wevery van zyde stoffen.

† Gryns) d'eerste bekende vinder van het zelve, ook de Verandering van persoonen, en Toneelen, is AEschylus van Athenen tydgenoot van Pindarus. Zie B. Kennet, Griekse Dicht: P. 38. AEschylus

..... boude, een vaste stee
Op lighte balkjes, en was vinder van Tonelen,
Van Gryns, en kleeding

Zegt A: Pels in zyn Toneelwetten.

omhelst met een minnelyk gelaat de Letterkonst. Aan den anderen kant staat de Starrekunde, houdende in haar hand een *Astrolabe*, of Zonnewyzer.

Agter de Dichtkonst zietmen de Rekenkonst, met twee kindertjes, waar van 't een een Schryftafel ophoud, met eenig syffergetal, daar het ander op wyst, en aan de rechter zy van Pallas staat de Zangkonst, en de Meetkonst, met een passer *Globe*, of waereldkloot.

De kleene *Niss* boven het zelve verthoont den Zangberg, Apol, en de negen Zanggodinnen, in een overschaduwenden lommer, en de Faam voor uit vliegende, om den lof der wetenschappen en konsten te verbreiden.

Het tweede tafereel op de rechter zyde van den muur, verbeeld de *Glori*, of Eere van de waereld, Dapperheid, Zege, Roem, en Onsterffelykheid.

Men ziet hier op een hoogverheven zetel de Beeltenis van Eer geplaat. Zy hout in de linkerhand eenen waereldkloot, en in de rechterhand, het beeld van Zege of Overwinning (zoo als men 't op de oude Keyzerlyke muntstukken ziet) die verkreegen word door Dapperheid en Deugt; 't welk nog nader beduid word, door het kintje dat nevens haar staat, torschende Herkules leeuwenhuid en knods op zyn schouderen.

De twee jonge maagden die in haar schoot bloemen, en in hare handen laurierkransen hebben, en dezelve d'Eer aanbieden, en opofferen, willen te kennen geven, hoe door een aangename duurzaamheid, de Eer door deugd en dapperheid verkregen vereeuwigt word. 't Zelve word ook door de Jerusalems veer, of palmtak (die door een kintje opgeheeven word) te kennen gegeven, waarom wy er ook in onze *Emblemata*, een kleenwerkje dat

eerstdaags meê staat uit te komen, een zinneprint van gemaakt hebben, met dit byschrift:

*Hoe meer dat d'Oosterpalm gedrukt,
Getrapt word en ter neêr gerukt,
Hoe weeliger zy wast en groeyt.
Gelyk de Deugt te schooner bloeyt,
Hoe meer zy word geschopt, vertreên,
Als ook de Waarheid, fel bestreên,
Van Kerkyrannen.....*

Op den agtergrond van de *Niss* zietmen een Gedenknaald, opgericht ter gedagtenisse der zulken die den weg van deugd, eer, en dapperheid betreden hebben; ook de Faam, die hunnen roem waereldrugtig maakt.

In het kleene Tafereel boven dit stuk staat verbeeld een balmboom, waar aan twee fakkels, en schilden hangen, zynde het oulings een overwinningteeken, als boven, door deugd, eer, en dapperheid verkregen. Men ziet hier nevens ook verbeeld een Leeuw, Paard, en leggenden Kameel; om nader uittedrukken, dat de verwinning moet behaalt worden, door kragt, moedigheid, en lydzaamheid. Daar wy mede op zinspelen in 't bovengemelde Boekje, op de verbeelding van den geduldigen lastdragenden gebukten Kameel, met deze toepassing;

*Gedult en stille Lydzaamheid,
Zyn stutten die den Kruisdruk schragen.
Leer van dit Lastdier ('t welk tot dragen
Den rug bied, en zig nederleit)
Hoe elk zig naar zyn lot moet voegen,
Met taay gedult, en vergenoegen.*

Het eerste vak, geschildert op een regtsen dag aan de slinkerzyde van den Muur, vertoont de Godin des Rykdoms, of anders d'Afgodin die heel de waereld door hare blinkende munt betoovert.

Zy zit op een verheven troon of zetel, welker leuning en gebeeldhout zyn met Arentskoppen, om haar opperste vermogen, en aanzien te beteekenen. Zy houdt op haar schooteen koffertje met gesteenten, en in haar regterhand een Appel. Voor haar troon staan verscheide sierlyk gewrochte Schotelen, Kannen en Vazen, ook de Hoorn des Overvloeds, vol goude en zilvere penningen en andere kostelykheden, die de begeerte verrukken, de zinnen betoveren, en de heele waereld voor zig doen buigen, om in hare gunst te staan, en van haar staatdochter de Fortuin begistigt te worden. En gelyk de *Magneetsteen* het yzer door een verborgen kragt tot zig trekt, zoo trekt zy ook door de verborgen kragt van 't blinkend Goud de begeerlyke harten der menschen naar zig: schoon de zelve niet als de behandeling daar van genieten; gelyk door de twee kindertjes, die aan een open vaas vol goude en zilvere penningen lustig en vrolyk grabbelen, en dien spaarpot gretig en yverig staan om te roeren, om de Schyven van de schimmel te bevryden, te zien is, en dat is 't al. Want

*Die zig aan 't blinkend goud vergapen,
 En zoeken hunne rust in 't geld,
 Die vinden zorg die hen steeds kwelt:
 Zoo wel in 't gretig zamen schrapen,
 Als in 't bezitten van hun wensch;
 En schoon het zelve nog vernoegen,
 Nog rust, maar onrust baard na 't zwoegen,
 't Blyft egter 't doelwit van den mensch.*

*Dus was het oudtyts, en nog heden,
De Munt god word steeds aangebeden.*

Men ziet nevens de kindertjes verbeeld, een krokodil, een gedierte dat de vermaarde Rivieren den Nyl, Ganges, en inzonderheid de Indische stroomen (daar zig de parelen, gesteenten en het goud laten vinden,) bewoont.

Nevens den Rykdom staat een vrouwenbeeld, welk in de hand heeft het beeld van Pluto, en agter haar twee beelden by een vrugtboom, als ook een Kintje dat van de vruchten plukt. 't Een en ander wil al wat zeggen, gelyk ook de Appel dien zy in de hand hout, zynde een afbeeldsel van de Goude Appelen, die de Poëten verciereren dat Herkules mede bragt uit de Hoven der Hesperides. Waar door de oude Fabeldichters niet anders hebben willen beduiden, dan dat hy uit de Afrikaanse oorlogen wedergekeert, een ryken buit meê bragt. 't Wil ook aanduyden, dat de Rykdom ontspruit uit den vruchtbaren Land- en Veebouw, inzonderheid de Schapenteelt, welker melk en vlees tot voeding, en hunne vellen, of wolle, noodwendig tot bekleedinge der menschen, groote voordeelen geven en aanbrengen: waar om men ook in den ouden Fabeltyd heeft verdicht, dat Jason het Gulde vlies op den raad en door hulp van Medea bekomen, dat is een vetten buit gerooft had, die Goud waart was.

Het kleene Tafereel boven het stuk verbeeld, dat Jason de Goude vagt veroverd heeft, na dat hy den beschermdraak gesteld, om het zelve te beletten, had omgebragt. Het welk zedelyk toegepast, onderwyst, hoe men door 's hemels hulp en bystand, den Draak van kwade driften en ge-

neigheden, die den toegang tot het Gulde vlies van Godvrugt, en oprechte Deugt beletten of dwarsboomen, eerst moet overwinnen en dooden.

Het tweede Vak aan de linkerzyde van den muur, verbeeld Mildadigheid, Voorspoed, jeugdige Gezondheid, en zwakken, of armen Ouderdom.

Mildadigheid staat midden in de *Niss* houdende een overvloeds hoorn, daar het geld aan allen zyden uitstort, in haar rechter arm, het geen mildadigheid, of mededeelzaamheid te kennen geeft. Aan haare regterzyde knielt de Voorspoed, die haar aanbied een kostelyk halskarkant. 't Waar te wenschen dat zulks altyd geschiede en dat de voorspoed den Mildadigen toevloeyde aangezien zy ^{*}gewiekte [§]open handen hebben om vaardig wel te doen en den behoeftigen meê te deelen. Gelyk wy dan hier zien dat aan de voeten van de Mildadigheid de arme Ouderdom, door een afgeleefde magere oude vrouw verbeeld arm (aan haar slegt hulzel en bekleeding te kennen) ter aarde leit, by zig hebbende een kruk of stut, leunende op een waereldkloot, als ook een kindje nevens haar schoot staan,

* Gewiekte) Dit beteekent vaardig in 't weldoen te wezen, op dat het niet gebeure als verhaald word, van een Vorst die, bewust dat de wysgeer zyn vrient ziek, en behoeftig was, zoo lang vertoefde met weldoen dat het te vergeefs was; want als zyn dienaars hem spyze bragten, was hy al van gebrek overleden.

§ Open handen) Dit beteekent gereede Mildadigheid. Men leest in de oude geschichten dat als de Gezanten van Bearn bevel ontfangen hadden om een der zoonen van Heer Willem van Moncade tot hun Vorst te verkiezen, keurden zy dien, welke hun in 't begroeten voorkwam met open handen; om dat zy het voor een zeker voorteeken van mildadigheid opnamen.

welk van de mildadigheid eenige stukken geld worden toegereikt, waar over 't zig verheugt, en bly ziet, 't geen klaarlyk aandient; dat de deugt van Mildadigheid, een troosteresse is voor de wezen, en den afgeleefden een stut verstrekt, wanneer zy dubbeld ongelukkig; dat is Arm, en Oud, zyn.

Zy heeft een zedig wezen en gelaat, ten bewys dat de Godvrugt in haar hart huisvest, waarom ook onze vernufteling den †Olyfant tot een zinteeken van de Godvrugt agter hare zetel heeft geplaatst.

Men ziet ook agter de Mildadigheid een Arent opwaarts vliegen naar den troon van Jupiter, 't geen te kennen wil geven, dat de deugt van Mildadigheid van d' Aarde opwaarts vliegt, naar den Hemel, waar van zy hare belooninge wagt. En wat lager de jeugdige Gezondeid, tenger van wezen en leest, bekranst met bloemen, die tot een krans met levend groen gevlogten Jeugt beteekenen. Zy hout in hare rechterhand den staf van †Esculapius, en aan haar zyde het stuur of roer van een Schip, welke dingen Gezondeid, en een gelukkigen staat van Voorspoed beteekenen.

In 't kleene Tafereel boven dit stuk word ver-

† Men zeit dat d'Olyfanten d'opkomende Oosterzon eere bewyzen: en als de Nieuwe Maan verschynt, dat zy zig dan in de rivier gaan reinigen, en voor de spiegeling van de maan in 't water zig buigen.

* Esculapius, de God der Geneeskunde, of gezondmaking, heeft Hyppolitus, door 't hollen van zyne paarden tusschen de klippen verplettert, na dat hy de afgescheurde ledematen weder by een verzameld had, door zyn wonderbare geneeskonst geheelt. zie L. Smids kantschrift op den Brief van Cydippe aan Akontius. Zyn staf is boven aan omwoelt met het geneeskruid dat hem gevallig door een Slang aangewezen werd. Daar hy de eerste proef meê aan den dooden Glaukus deed.

toont Marcus Curius, daar het gezantschap der Samniten hem met geschenken komt aanzoeken, en daar hy vergenoegt met een schotel Rapen, gerust, en buiten staatgewoel, de gezanten, en hunne geschenken afwyst. Dit vertoonsel eischt geen verklaring.

Weide ik door dit doen in sommiger levensbeschryving wat breet uit, dit geschiet, om dat de genen, welke nog onbedreven zyn, hunne denkbeelden door het bespiegelen van grooter vernuften zouden oeffenen, en door brave voorbeelden hun brein scherpen. 'T is geen blinkende franje, of 't zyn geen beuzelingen, die een verstandigen lezer doorgaans lastig vallen; maar 't is het wezentlyke, de ziel en het leven van de Konst, en die het kunstwerk doet spreken.

In dit zelve huis van de Flines, thans bewoont van den Heere Adr. Rutgers, is ook een beschilderde zaal van onzen Laires te zien.

Maar alzoo wy met het verklaren van het voorste werk, reeds buiten ons bestek zyn uitgedyd, zullen wy 'er niet anders van zeggen, als dat dit zelve konstig van vinding, wel geteekent, natuurlyk van koleur, geestig van toetakeling, en breed, en smeltende geschilderd is. Dog dit zouw de eenigste reden niet wezen; maar als ik bevond dat LAIRES, in zyn schilderboek verscheiden zyner Tafereelen verklaart en beschreeven heeft, en niemant als de maker zelf beter weet, wat hy met het zelve te verbeelden gemeent heeft, heb ik 't noodeloos geacht my daar verder in uit te laten.

't Waar te wenschen geweest dat hy het zinnebeeld van d' Armoë (door hem zelf verbeeld) met wat meerder nabedenken bespiegelt had, en in tegendeel het zinnebeeld van de Spaarzaamheid zig

tot naavolging voorgesteld, en betragt, daar hy een grooten troost en steun aan zoude gehad hebben, toen hem in den jare 1690 de blintheid overkwam, die hem tot zyn dood bybleef. Menigwerf heeft hy betuigt dat hy blind zynde meer zag dan toen hy ziende was; want toen zag hy daar hy te voren niet eens op gedacht had, namentlyk dat hy moest gespaart hebben, dog te laat, even als die van wien Jan de Bruin de jonge in zyn *Jok en Ernst* op pag. 5 verhaald: Dat hy zyn inkomen verwaarloost hebbende, met een zyner vrienden in een Schilders winkel ging, die daar eenige stukken kogt. Hy ziende een Tafereel dat konstig geschildert was, verbeeldende het oordeel, dog dier van prys, en geen geld hebbende om 't zelve te koopen, gaf de smart die hy daar over had dus te kennen: *Wat een Oordeel verlies ik, overmits ik geen geld heb!* waar op zyn vrient hem tot antwoord gaf: *Gy mocht beter zeggen: wat een geld verlies ik, overmits ik geen Oordeel heb!* Dog het schynt my toe dat zyn noodlot hem uit geduldigen aart zoo zeer niet smarte als het wel anderen zou gedaan hebben! want die genen die verkeering met hem gehouden hebben, getuigen, dat hy zig in die elende heel getroost droeg, en zig met een deuntje op de Fluit, of de Fiool te spelen vermaakte, daar hy wonder wel in bedreven was.

Hy verstond zig heel wel op de *Geniologia* of uytbeelding des verstands, en wat de Historien, en de oudtydsche gebruiken, in opzigt der Feesten, Praalen, Zwier, Vergodingen, en Lykbestellingen, met hunnen toestel, of aankleven van dien aanbelangt, daar omtrent bediende hy zig, van in de Oudheidskunde bedreven puikdichter

Andries Pels, die hem dikwils kwam bezoeken.

De zugt, en geneigtheid tot de Konst bleef hem, schoon blind, by tot het eynde van zyn leven, en verscheiden liefhebbers, Schilders, en Plaatsnyders kwamen weekelyk by den anderen aan zyn huis, om zyne lessen, of redenvoeringen over het een en ander deel van de Konst te hooren, die hy, na dat hy 'er een denkbeeld van gevormt had zoo goet als hy kon schreef.

De Lezer zal licht vragen hoe dit geschieden konde, daar hy blind was? maar hy deed het dus; hy had twee geplumuurde doeken, waar op hy by den tast, als men zeit, schreef met een stuk wit kryt. Als de een vol geschreven was, vervolgde hy op den anderen, terwyl inmiddels de eerste door een van zyn Zoonen wierd na geschreven op papier, en voorts uitgewist, om ledig te wezen tegens dat de tweede doek weder met kryt vol geschreven zoude zyn. Eyndelyk zyn deze schriften opgezamelt, en door het Konstgenootschap tot twee Boeken geschikt, en overal met plaatwerk, daar de voorwerpen, waar op hy in zyne redenvoeringe zinspeelt, op vertoont staan, vermengt. Het eerste dient tot inleyding van het tweede, en handelt van de Teekenkonst, gelyk het tweede van de Schilderkonst, nevens al het gene daar toe behoort.

Hy overleed in Amsterdam in 't jaar 1711. en werd door 't Konstgenootschap gedragen, en op 't Leitsche Kerkhof ter aarde besteld, op den 28 van Hooymaand.

De Konstlievende Arnout van Halen, die groote agting voor zyn Konst heeft, ziende naa lang wagten, dat niemant van de Amsterdamsche Dichters, des mans overlyden met eenig Lykdicht ge-

dacht, maar 't zelve met een eeuwig stilzwygen scheen voor by te willen stappen, vatte de pen op en maakte een langslappend rouwbeklag, tot een altyd-duurende gedagtenis van zyn overlyden, waar van de Tytel dus is:

*Op de stilzwygentheid van den Amsterdamschen
Helikon, over het afsterven van den vermaarden
Konstschilder Gerard de Lairesse &c. Het begint dus:*

*Wat tyd beleef ik, ach! vermaarde Amstelaren,
Nu dat het licht verdwynt der grootste Konstenaren,
Die zoo veel jaren hier roemrugtig heeft geleefd,
En na zyn dood niet meer in uw gedagten zweeft.
Is dan die Geest niet waart, voor al zyn Konstbedryven,
En moeite, dat uw pen zyn lof voor 't laatst mag schryven?
Daar Schilder en Poeët, van een natuur en aart,
In geest en vinding, als gezusters gaan gepaart.*

En zoo voort..... Waar op zig W. vander Hoeven aldus liet hooren:

*De liefde tot de Konst brengt ons LAIRES Voor d' oogen,
Wiens onbepaalde geest, ten Hemel ingevlogen,
Den Schilders voorlicht als een beld're morgenstar,
Gelyk Auroraas schoon gelaat, of als de Kar
Van Phebus, waar zy eerst in 't Oosten op komt dagen.
Heeft dan VAN HALENS pen geen reden om te klagen,
Terwyl geen Dichters oog dien Schilderheld beschreit,
Die met natuur om 't schoonst heeft met penceel gepleit?
Zyn vlugge hand werd door zoo hoogen geest gedreven,*

*Dat hy 't verstorven deed door zyne Konst herleven:
Dit speet de dood; zy stak, als dol en opgeruit,
Toen 't sterflot haar bedwong, LAIRES zyn oogen uit.
Om dat zyn Schilderkonst haar macht niet zou braveren.*

Wat lager:

*VAN HALEN, die LAIRES zyn licht, zyn leidstar noemt,
Heeft zig na zyne dood op 't loffelykst gekweten.*

en eyndelyk:

*LAIRES herleeft door hem in schraapkonst, en Gedicht.
De Zangers aarzelden om 's Mans waardy te roemen:
Dit gaf VAN HALEN stof d' ondankbaarheid te doemen.*

Die ook de Beeltenis van LAIRES (door hem zelf in koper gebragt) liet voor het Lykdicht, en agter aan zyn Graftschrift drukken, op dat de gedachtenis van zyn overlyden niet te gelyk met zyn Lichaam vergaan zoude.

Meer gemelde van Halen is ook bezitter van een zyner beste Konststukken, verbeeldende de vergoding van Eneas, daar P. Rixtel dit vaersje op gemaakt heeft:

*Hier spoelt Numicius, Eneas Mensch-heid af;
Die, na veel ramp, in 't ent, geplaatst word by de Goden:
Het lof van d' Oorlogsmoet, blyft eeuwig buiten 't Graf.*

*Vrouw Venus daalt beneen, om hem om hoog te nooden.
Men loont de dapperheid vaak lasterlyk met nyt.
Dies stygtse om hoog, en word ontsterfelyk, door den stryt.*

Eyndelyk moeten wy nog na zyn dood tot zyn roem zeggen: dat hy de persoonverbeelding, volgens den regel der Konst wel verstaan heeft, waarom ook zyne Konsttafereelen met den eersten opslag aanduiden wat zy verbeelden willen: en zig daar omtrent zelden heeft vergrepen. Want dat somwyl groote meesters een misslag hebben begaan, eischt geen bewys. Wie is 'er zonder gebreken? dus zoo ik niemand een puikschilder wilde noemen dan die volmaakt in al zyn doen was, weet ik niet wie op de lyst myner Konstgenooten boven aan moest staan; waarom ik in dit opzigt van de zelve, zeg, als ^{*}A. Pels van de Dichters:

*Niet dat ik een gedicht juist zoo volmaakt begeer,
Dat ik geen misslag in den Dichter zou verschoonen.
In 't luitslaan geeft somtyts een snaar wel and're toonen,
Als hart, en hand begeert; men grypt by avontuur,
Al denkt men in B mol te grypen, in B duur,
Ook treft de pyl niet steeds, daar oog, en boog op mikken.
Dus weet ik eene vlek, of twee wel in te schikken,
Die uit verzuimenis, of's menschen zwakheid spruit
Steekt maar het grootste deel des werks voortreflyk uit.*

Onze GERARD LAIRES had drie Broeders, ERNST of ERNEST genaamt, die ouder was, en twee die jonger waren dan hy, JACQUES en JAN die nog in leven is, en dagelyks 't penceel oeffent.

* In Q. Horat. Dichtk. pag. 33.

ERNEST, die al vroeg in de Konst gevordert was, muntte inzonderheid uit in 't schilderen van allerhande gedierte, waar van hy een geheel boek toegestelt had, en zyn beeltenis uitvoerig in waterverf geschildert daar voor geplaatst, het geen als den *Cancelier* van den Prins van Luik in handen kwam, hy zulk welgevallen daar in had, dat hy hem aannam in zyn dienst: dog zont hem op zyn kosten naar Itale om zyn Konst naar brave voorbeelden voort te zetten. Van daar weder gekomen, is hy in dienst van gemelden Prins tot *Bon* overleden, omtrent den ouderdom van 40 jaren.

JACQUES, die naar onzen GERARD volgde, schilderde alles, ook beelden in 't graau om in nissen te plaatsen, maar daar hy zig 't best op verstond, was 't bloemschilderen, hy kwam meê van Luik naar Amsterdam zakken, daar hy de Konst tot het einde van zyn leven geoeffent heeft.

GERARD DE LAIRESSE liet drie Zonen na. De oudste ANDRIES genaamt, geen genegenheid tot de Konst hebbende, ging in Vrankryk by een Koopman woonen, naa welks dood hy naar Indie vertrok. De twee andere ABRAHAM en JAN oeffenen de Konst, gelyk ook hun Neef de oudste Zoon van JACQUES, van wien met roem gesproken wort, zoo dat de naam der LAIRESEN niet licht staat te verdwynen.

Wy hebben in eene Redenvoering op pag. 334. van ons tweede Boek ter proef gebragt, *wat een goede leyding vermag omtrent de genen die een laagen geest bezitten*, en by den uitslag gezien, dat niet mogelyk is hen door dien weg tot groote ondernemingen in de Konst op te voeren. Nu is overig aan onze belofte op 't end van onze laatste Redenvoering te voldoen.

Onderwyl de kaarsen gesnoten worden klinkt het snarenspeel.

De laatste tusschenrede hadden wy besloten zonder op de vrage: *of de natuurdrift, of 't onderwys elk in 't byzonder een goed Schilder maken kan: en of de Schilders die een grooter verstant dan anderen bezitten, altyd de grootste meesters in de Konst zyn;* te antwoorden.

My schiet in gedagten dat ik eens van ymand heb hooren zeggen: *Dat alle Menschen met even groot verstant geboren worden,* en ook verstandigen voor, en tegen die zaak hooren twisten; gelyk ook *of het verstant in den mensch door de generatie, dat is: met de teling word ingestort, dan of het van elders in dat punt des tyds komt.* Zeker zoo 'er verschil viel over de gestalte der kooten in de pooten van een mug, of over het schuine, of kruiswysse draadschynig weefzel van hun vlerkjes, men hoefde zig maar te bedienen van de beroemde vergrootglazen van den Delfsen Leeuwenhoek, om uit de duttery te komen: maar verborgentheden in een donkeren kelder van de natuur opgesloten te beschouwen, daar toe is myn gezicht te duister, en onbedrieglyke geslepen kykglazen, om zulks te konnen zien, weet ik niet of ergens te koop zyn. 'T zal dan best wezen, dat wy onze meening door voorbeelden betogen, dat zyn zaaken waar over men niet hoeft te twisten: aangezien die vatbaar zyn voor het menschelyk begryp, meer of min haar het zelve geoeffent is, want naar mate der leiding zyn de begrypen der menschen doolende, of rechtzinnig. En gelyk een Beelthouwer van zyn blok door afsnipperingen zyn Beeld vormt, naar die gestalte waar toe het dienen moet: zoo word ook des menschen

verstant door beschaving van een vernuftigen beitel bereid tot zoodanige werkingen die het heeft te verrigten. Dog gelyk alle houd niet even bekwaam tot het bewerken is; zoo volgt ook dat niet alle verstanden even wel geslepen kunnen worden, tot een en dezelve oeffening; maar dat het eene tot dit, en 't andere tot wat anders bekwaam gemaakt kan worden, schoon het door een en de zelve leyding word bewerkt.

Dus hangt de bekwaammaking van het menschelyk verstand tot de uitvoering van vernuftige werken niet volslagen af van de bekwame leyding, maar te zamen van de natuurlyke of aangeboren geneigtheid, en goede leyding: zoo dat nog door de leyding, nog door de natuurdrijf, elk op zig zelve afgetrokken, maar door beide te gelyk, het verstand tot vernuftige bewerkingen bekwaam gemaakt word. Zulks dat dien een van beide ontbreekt bezwaarlyk een goed Konstschilder kan worden.

Dit gezegde zal de Heer *Petr. Francius* nog klaarder aanduiden in zyne *redenvoering van eenen volmaakten redenaar*, daar hy de noodwendigheid der uiterlyke gebaarden en stemleyding bepleitende, dus zegt:

De eerste beginselen is men aan de natuur verschuldigt, de overige aan de Konst en dagelyksche oeffeninge. Zonder Konst is de natuur zwak en onvolmaakt: en de Konst, zoo ze de natuur niet te baat heeft, is ydel; want zy heeft niet waar in zy zig oeffent. Hierom missen zy, myns oordeels, byster, die alle deze uitwendige welsprekentheid, welke in de uitspraak en gebaarden bestaat, de natuur alleen toeschryven, en alles wat van de Konst ontleent word,

aanstonds voor gemaakt uitschreeuwen, en meenen dat niemand te gelyk natuurlyk en konstig zou konnen spreken. en lager.

*Gy dwaalt, wie gy ook zyt; en gy verstaat niet ter deege wat tot de natuur, wat tot de Konst behoort. Dog ik begryp het dus; dat al wat natuurlyk is, konstig, al wat konstig is, natuurlyk zy. Ik schyn een wonderspreuk te zeggen: en niets is nogtans waarachtiger; want niets word 'er van de natuur voltooit, ten zy 'er de Konst by kome; niets van de Konst, 't en zy natuur voorgaa enz. Dit op de Schilderkonstoeffenaars toegepast agten wy dat verstaanbaar genoeg op het voorstel: *of de natuurdrift, of 't onderwys elk in 't byzonder een goed Schilder maken kan*, geantwoort is: dog ons lust tot meerder bestempeling de getuigenis van *Andries Pels* hier by te halen, die in zyne vertaling van Q. Horatius Flaceus Dichtkonst op pag. 30 dus zeit:*

*De meeste menschen, dat 's te zeggen zeer veel zotten,
Die alle konsten, en bespiegeling bespotten,
Gelooven, dat alleen de geest Poëten maakt,
En konst, of oeffening, de Poëzy niet raakt;
Zoo datze lieden van verstant, en oordeel buiten
Den berg van Helicon, en zyne grenzen sluiten.*

en op pag. 5 en 36.

*Men heeft van ouds getwist, en twist nog op dit uur,
Of ymant Dichter word door konst, of door natuur.
Voor my, ik oordeel, wien de Zanggodinnen haaten,
Dat hem nog oeffening, nog blokken iets zal baaten.
Ook is 'er, dunkt me, niets van waarde aan d'andre kant
Te hoopen van een gaauw, maar onbeschaaft verstant.*

*De een heeft des and'ren hulp van doen, een' vruchtbaare ader
 Zoo van natuur, als konst, behooren bey te gader
 Verzelt te weezen, eer men in 't beroemd getal
 Der grootste Dichteren een plaats verkrygen zal.*

Dit oordeel te gelyk met dat van Francius op de Schilderkonst (die het zelve in dit opzicht met de Dichtkonst is) toegepast, schynt daar geen twist meer over te vallen. Dog het is een gemeene spreuk, en de bevinding bevestigt de waarheid der zelve. *Dat 'er geen regel is zonder tegenspraak*; want schoon het in 't algemeen waarheid is, en zulks met redenen verstandige mannen bekrachtigt hebben, datmen zonder natuurdrijf en leyding geen meester in de Konst worden kan; zoo hebben wy egter voorbeelden van mannen, die zonder leyding alleen door drift en genegenheid Konstenaars geworden zyn, uit hun eigen getuigenis geboek: maar ik twyffel niet als hun met ernst gevraagd wierd, of het hun in hunnen oeffentyd niet ging als een reiziger die op een velt doolt daar geen huizen staan, om naar den naasten weg te kunnen vragen, en dos een grooten omtrek tot zweetens toe moet afloopen eer hy te recht raakt, of zy zouden zulks moeten bekennen, en ja zeggen.

Gelyk het dan in 't algemeen niet vast gaat, dat men zonder leyding geen goed Schilder word, zoo gaat het ook in 't algemeen niet door, dat de grootste vernuften en veelweeters, de grootste, of beste Konstschilders zyn.

Myn Meester S.v. Hoogstraten bezat een groot verstant, in by na alle zaken; inzonderheid verstont hy de grontreegels der Konst, zoo volkomen in allen deelen, dat ik niet geloof dat 'er ie-

mant na hem dezelve beter verstaan heeft: maar, hy was daarom geen hoogvlieger in de behandeling van de zelve. In tegendeel heeftmen gezien dat anderen die min dan een gemeen verstant bezaten, groote vernuftelingen te boven streefden. 'T lust ons een staaltje tot bevestiging van ons gezegde, en tot verlustiging van den Lezer, hier by te voegen, van *Herm. Zachtleven*, dien geagten Rynstroomschilder. Deze was zoo onbedreven in de Weereldkunde, zoo onnoozel in zyn omgang, en zoo eenvoudig in zyn begrypen buiten de Konst: dat hy in een vol gezelschap van Schilders tot Utrecht (daar Ger. Hoet ook tegenwoordig was) verhaalde: dat hem, (komende met den wagen van Deventer op Utrecht) door den voerman was vertelt, dat in Gelderland en Overyssel in gebruik is, als 'er een paar jong volks by de Boeren trouwt, dat de buuren en vrienden elk wat toebrengen om Bruiloft meê te houden, 't geenze dan een geefbruiloft noemen: en wanneer al 't gene dat te samen gebragt is, niet opgegeeten word geduurende die vrolykheid, of dat de jonge getrouwen 't niet ten goede zouden kunnen gebruiken, dat dan ieder gast daar van iets weder mede te rug draagt naar zyn huis: en dat gebeurt is, dat een Boere meid een brood weder te rug droeg, en komende aan een wyd en slikkig wagen spoor, ontziende haar bruiloftsmuiltjes en witte kousjes vuil te maken, het brood in 't spoor leide om daar op te trappen, maar (het misbruik tot een spiegel) haare voeten bleven onbeweeglyk vast daar op staan, zonder van de plaats te kunnen komen. En dit verhaalde die goede oude Man, met zulk een ernstig wezen, dat zy verzet stonden over deszelfs onnoozelheid, geloovende hy voor waarheid,

't geen een potsige wagenaar hem, om de klugt, op de mouw gespelt had.

'T kan wezen dat onze Schilder een lit van die Kerk is geweest, welke al dusdanige dingen, en die nog vreemder zyn, zonder onderzoek leeraart te moeten gelooven, en de rest van 't gezelschap zulke, die geen geloof slaan aan vertellingen, ten zy de zelve op waarschyndlykheid gegrond zyn. 'T geen wy dan licht wat verschoonen kunnen.

De reden waarom de verstandigste onder de Konstoeffenaren, en die in Historykunde, Oudheden, en andere wetenschappen ervaren zyn, dikwils by andere die min wetenschappen bezitten, in Konst van schilderen te kort schieten: komt daar van daan, dat de zelve uit hoofde van hun veel weten, met menigerhande en verschillende denkbeelden bezet zyn die hen teffens vleijen, en tot de uitvoering sporen; waar door het gebeurt dat zy in geen van alle uitsteken; aangezien elk deel der Konst een geheel menschen leven alleen vereist, zoo men daar in boven alle anderen wil uitmunten. Ja dit gaat zoo veer, dat de bevinding ons heeft doen zien, dat een vernufteling, wiens geneigtheid onbepaalt tot alles zwiert, en zig tot geen bepaalde verkiezing van eenig byzonder deel der Konst zetten kan, veelyds anderen, die alleen zig oeffenen in 't geringste van de Konst, niet te boven streven kan.

'T is waar, wy hebben niet veel rôem over voor lage geesten, die uit laf hartige beschroomtheid, hun vermogen nooit op de proef stellen, *en*, als Quintilianus zeit, *langs den grond kruipen uit vreeze van te zullen vallen*. Dog die ook alle anderen in hun bedryf en oeffening (uit een al te groote verbeelding van hun vermogen) straks op

de hielen volgen, dog altyd agter blyven, doen nog minder nut aan de Konstschool.

Dog zoo de schilderjeugt naar goeden raad luisteren wil, zy geve acht op de Spaansche wysspreuk die zeit: *men moet zyn schouders voor af beproeven of zy magtig zyn, dien last te torschen, dien men tragt te onderneemen*, en stellen haar vernuft en kragten ter proef, agt gevende waar toe haar natuurlyke geneigtheid meest held, waar aan zy zig dan houden moet, wil zy zig zelve en de Konst dienst doen. Gelyk ik ook zulken in tegendeel, die te los, zaken ondernemen die boven hun bereyk zyn, wys tot de oude Hollandsche zinspreuk, die leert, *dat niemant wyder moet tragten te springen dan zyn pols reiken kan*.

Niemant moet uit onze redenvoering verkeert besluiten, dat wy het verstant en bedrevenheid in allerhande kundigheden ondienstig agten, voor een Konstschilder; of dat niets het verstant eenig behulp zoude kunnen toebrengen. De twee voorbeelden aangehaald, toonen alleen dat het dus by wylen gebeurt: en is zulks geschiet om aan de vrage: *of de Schilders die een grooter verstant als anderen bezitten, altyd de grootste meesters in de Konst zyn?* voldoening te geven.

Om nu het besluit op de voorstellingen, uit de voorbeelden, en voor-, en tegenredenvoeringen op te maken, zoo zeggen wy: eerst, dat gemeene verstanden, in 't een of ander deel der Konst somwyl hebben uitgemunt. Ten tweede, dat gebeuren kan, dat groote verstanden in vele wetenschappen en kundigheden bedreven, welke vereist worden om een goed Historyschilder te wezen, naar mate van hun vernuft en kundigheid, altyd geen overvliegers in de Konst zyn: maar dit gaat

altyd zeker, dat alle hoogvliegers in de Konst, en die door hun penceel een altyduurenden roem behaald hebben, groote vernuftelingen en veelweeters geweest zyn. De bevinding heeft ons dit geleerd, en 't gaat wis: dat de grootste Schilderkonstoeffenaars, ook in verstant en wetenschappen hebben uitgemunt, en zig daar van op hun tyd bedient; 't geen zy hebben doen zien in hunne penceelwerken, daar de vernuftige vindingen, bespiegelingen en bygevoegde cieraden klare blyken geven, dat hun verheven geest, den aart, en grond der verbeelde zaaken begreep, wanneer zy die door zinnebeelden en invoegselen wisten aan te duiden.

'T lust ons een opmerkelyk staal van vernuftige vindinge, in een konststuk, door *Rubbens* penceel bemaalt, en door *Vondels* pen beschreven, tot bestempeling van ons gezegde, na te schryven, uit de opdracht voor het Treurspel der Gebroederen.

Hier word ik belast (zeit hy) om door Rubbens, ds glorie der penceelen onzer eeuwe, een heerlyk en Koninglyk tafereel, als een treurtooneel te stofferen. Hy valt aan het teekenen, ordineren en schilderen, nog zyn wakkere geest rust eer het werkstuk voltooit zy. David zit 'er zwaarmoedig op den hoogen troon. Men ziet 'er, door een poort in 't verschiet, de drooge dorre en dorstige landouw quynen. Boven in 't gewelf van 't pragtige marmeren en cederen hof zwieren sommige Engelkens, die, naar de gewoone zinrykheid des allervernuftigsten Schilders, elk om stryt bezig zyn om net uit te beelden 't geen ter zaake dient. 't Een schynt het vonnis der Gebroederen uit een half ingerolt blad te vellen. Een ander geeft

met een gesloten waterspuit te kennen, dat de Hemel gesloten zy. Een ander beduit met een dompige fakkel, een ander met een waeijer in 't aangezicht waeijende, hitte en benaauwtheid. Twee andere schynen twee stammen uit te beelden, te weten, het een, dat, vrolyk van opzigt, met kroon en scepter in top vliegt, Juda; het ander, dat, verbaast en treurig van gelaat, en met den hoofde neêrwaart vallende, vaar de vallende kroon grypt, Benjamin. Andere maken een yzere keten klaar om der misdadigen halzen te sluiten. Een ander drukt met weegschaal en zwaart de rechtvaardigheid der straffe uit. Sauls verweze nakomelingen staan voor den rechterstoel, en zien zeer deerlyk, overmits Benajas den lammen Mefiboseth, en het kleentje Micha, op het wenken van 's Konings oogen, en wyzen des uitgestreken schepters, uit den hoop trekt; terwyl de Gabaonnens met wraakgierige en gloeiende aangezichten, aan de eene zyde, op hun recht dringen, en aan de andere zyde hem benaauwen het misbaar en de tranen der alderbedrukste Michol; waar nevens de stokoude Weduwe, al bevende met de rechterhand op haar stoksken, en met de slinker op den rechten schouder van hare kamenier leunende, met een lachend aanschyn meld, datze, van rouwe aan 't mymeren geslagen, niet weet watze zeit.

Maar hy al even styf weet nu van geen erbermen, Nog keert zig 't allerminst aan tranen, nog aan kermen.

Zeker daar zal niemant wezen die dit leeft of hy zal moeten toestemmen dat tot zulk eene verbeelding verstand vereist word, en *Rubbens* gevolgelyk een man van geoeffende zinnen is geweest.

Dog niet tegenstaande dat deze wyze van ver-

beeldingen den zin der Historie klaar aanduid, nogtans moeten al zulke, die zig in 't schilderen van Historien oefnen willen, dit tot een les nemen, dat, wanneer men buiten vercieringen magtig is de eigen beeltenissen van de Historie te doen spreken, men de byvoegselen moet vermyden. Dog dit niet konnende doen, zoo moet 'er een zekere maat in gehouden worden; op dat men de Historie niet in het by gevoegde cieraat verlieze: waar ontrent wy dan nog onderscheid maken tusschen weereldlyke of Heidensche Historien en Bybelstof, tot welke zoo veel vryheid niet gegeven word, maar die om verscheiden reden, elders betoogt, in enger palen besloten word.

De groote Vondel is hier omtrent met ons van een zelve begryp. Ik lees in 't *Bericht* voor zyn tooneelstuk van LUCIFER, (daar hy van de Dichtkunst spreekt, het geen wy op de schilderkunst toepassen) deze woorden: *Ondertusschen ont kennen wy geenzins, dat heilige stof den Toneeldichten naauwer verbint, en intoomt, dan weereldlyke Historien of Heidensche verciersels; onaangezien de oude en befaamde handvest der Poëzy, by Horatius Flakkus, in zyne Dichtkunst, met deeze vaerzen uitgedrukt:*

De Schilder en Poëet ontvingen beide een magt, Van alles te bestaan, wat elk zig dienstig acht.

En nog klaarder in *de opdracht van de GEBROEDERS*, waar in wy met een zullen zien dat verstandig en van naauwe opmerking moeten wezen alle de genen die konsten naar vereisch zullen behandelen.

Men moet (hy spreekt van de Dichtkunst) haar

inwilligen een voegelyk misbruik, of liever een noodige vryheid, gelyk in meer konsten.

De Schilder, hoe wel hy niet anders als een nabootser van de natuur zy, verciert nochtans dikwils eenige hyvallende schaduwe, om 't ander werk te doen voorkomen: of maalt naakten en andere sieraden, die de Historie eenen welstand byzetten. Zoo leit het penceel ook zyn oordeel te werk in 't leggen en wel schikken der verwen, die zig best onderling verdragen. Muzikanten huwen heele aan halve toonen, en zoete aan wrange klanken; om het gehoor met meer zoetigheids, en bevalligheids te kittelen. Het gelyken der dingen tegens malkanderen is van groot vermogen, en geeft de zaak, die in zig zelve de zelve blyft, terstond een ander aanzigt. Evenwel is ons niet onbewust, dat in 't herhalen en vertoonen van geschiedenissen, beschreven met die zuivere en sneeuwitte Duiveveder (getrokken als uit den vleugel der Hemelsche Duive, die aan den oever der Jordane, op dat van heiligheid stralende hoofd des onbesmetten nederdaalde) een zonderlinge matigheid en eerbiedigheid dient onderhouden; terwyl men in weereldlyke Historien, nog meer in Heidensche vercieringen, ruim schoots, dog altyd binnen de palen der waarschylykheid, mag zeilen.

Zeker wy moeten besluiten dat de gryze Vader in den omgang met de Amsterdamsche Konstschilders zyn wit beoogt heeft; wanneer wy hem dus op vasten grond, van de Konst, en derzelve byzondere waarnemingen hooren redenkavelen.

Hy doelde op wetenschap, en heeft geen waan gekent. Zyn boom droeg vrugten, van 't begin aan tot op 't ent.

Hebt gy dan lust, ô Schildergeesten, om het penceel tot dartelder vertooningen te vleyen? wel aan wy willen, ten dienst van de Konst, daar van een natuurlyk verhoog doen; op dat, zoo gy onbedreven mocht wezen in den oudtydschen zwier dier Feestgebruiken, niet (als men zegt) in 't wild mogt schermen, maar de zelve in haren rechten aart verbeelden. Geen duidelyker penschildery hebben wy daar van aan u kunnen voorstellen, dan die van *Dan. Heinsius*, daar hy Bachus feestviering met zyn gantschen omslag, met opheldering van de zaaken en persoonen, daar in vermeld, by gelegenheid van de verlaaten en klagende Ariadne, op 't eyland Naxos aldus beschryft:

*En wyl¹ zy nog haar² klachte, en klaachelykereden,
Uyt storte op 't droeve strant, komt³ BACCHUS aangetreden.*

Waar in hare klaagreedenen bestonden meld de Dichter L. Rotgans in dit volgende vaers aldus.

1 (ARIADNE,)

2 *Aanhoor de klagt van uwe minnares,
En voer my naar uw vaderlyke stranden,
En tempels, daar Minerves offers branden.
Keer weer! keer weer! hier zwygt de Ryksprinses.
Haar hart bezwykt, De rouw verteert haar krachten.
Zy zygt, alleen en zonder hulp, in 't zand.
Maar Thesus roept: vaar wel: en steekt van land,
Verhard en doof voor Ariadnes klagten.*

3 (BACCHUS) den zoon van Jupiter en Semele, uit de vlam die haar verteerde gered, eer hy voldragen was, stak Jupiter zelf in zyn dye, waar uit hy naderhand geboren werd, in Nise, een stad in Arabie, en gesteld onder d'opvoeding der Bergnimfen. Dog *Macrobius* en anderen schryven dat hy in Nisa, een Stad Indie, niet ver van den berg Meros, geboren is, het welk in de Griekse taal een Dye beteekent. Anderen willen dat hy aan den Ryn zoude geboren weezen, daar dit volgende vaersje op speelt:

*.....een yder zegt het zyn.
Maar ik meen dat gy zyt geboren aan den Ryn.
.....Daar waren uw altaren,
Daar staat nog uwen naam, gemerkt.....*

te weten te Bacharach, welke benaminge haar oorspronk heeft van *Bacchi ara*, de altaar van Bachus.

*Met zynen dronken hoop, die afgekeert van tucht
 Vast schreeuden dat de galm zig spreide tot de lucht,
 In 't naad'ren van de strand. Tien breissende ⁴MENADEN,
 Omringden zyne Koets, en evenveel ⁵LENADEN,
 Elk had een lange ⁶Spies, bewoelt aan allen kant,
 Met klimmerbladeren, in hare rechte handt.
 De Satyrs sprongen: en ⁷SILENUS vol gezope.*

- 4 (MENADEN) Dus werden de vrouwen die Bachus feest hielpen viere genoemd, naar het Griekse woord, dat dol en razende beteekent.
- 5 LENADEN] Dus worden ook de Priesteressen van Bachus genoemd, naar het Griekse woord dat zo veel te kennen geeft, als *van de Pers*, daar men 't sap meê uit de druiven perst.
- 6 *Lange Spies.*] *Thyrsus* genaamt, bekleed met wyngerdbladeren of klim. Dus zegt *Nonnus*.

*Een Thyrsus was zyn spies, alom met blaaderen dicht.
 Van Wyngaarden bekleed: van yzer was de schicht.
 En Euripides: Hy gaf den Thyrsus in de handt,
 Vol klimmerkruid aan allen kant.*

- 7 SILENUS.] Deze zeggen sommige Dichters, dat Bachus opgevoed heeft, maar de meeste dat hy hem alleen gestadig verzelde met zyn Ezel, die naderhand vergoed is. Waar op Ararus ziet, als hy zegt: *Datmen zig daarom niet hoeft te beklagen; aangezien 'er nog op d'aarde blyven.*

Kwam met zyn ^{}Ezel, traag van agter aan gedropen.
 Hy droeg aan d'eene hand de Goddelyke ⁸wan,
 En in zyn and're hand een groote volle kan.
 Twee Goden uit den hoop, die van zyn ⁹Nachten wisten,
 Die droegen het ¹⁰Geheim, in twee beslooten ¹¹kisten.*

- * (*Ezel*) d'Oosterse volken, zelfs Koningen, hebben Ezels gebruikt, om op te ryden, en schoon het thans niet meer in gebruik is, de zelve voor wagens of koetsen te spannen, egter waren zy oudtyds daar niet vreemd van. zie *Kolumella de Asino Lib. 2. Cap. 1.* zy werden ook gebruikt om den ploeg te trekken, en om in den Rosmolen te lopen, volgens de getuigenisse van *Josephus, Varro, Plinius, Ovidius & c.*
- 8 *Wan*] sommigen zeggen dat het zyn wieg was, om dat het Griekse woord, een *Wan*, en een *Wieg* beteekent, dog *Vergilius* vertaald het een wan, zeggende: *de Heilige wan van Bachus.*
- 9 NACHTEN.] Dit ziet op de Godsdieristoeffening en feesten van Bachus die ook wel in de nacht gevierd werden, om welke reden *Virgilius* den Berg *Citheron*, daar deze Godsdienst geschiede, van de Nacht *Nocturnum* noemt. Hy zelf werd ook daarom van de Grieken *Nycteleus* genoemd.
- 10 (*Geheim*) ?p?la, Dat is het heymelyk tuig van Bachus.
- 11 (*Besloote Kisten*) de Grieken noemden die besloten Kisten Van Bachus ?isa? *Tubulins: Et levis occultis conscia cista sacris.*

Dat is: *En ook daar by de lichte kist.*

Dat is: *Die zyn verborgentheden wist.*

Dat de oude Heidenen voor gewoonte hadden hunne Goden om te voeren, in pragtig opgesmeukte kisten, onder overdekte tenten, blykt niet alleen uit de spreekwyze by *Amos* Cap. 5. vers 26, maar ook uit de getuigenis van *Apuleius*, en *Plutarchus*. *Pausanias* spreekt mede van diergelyk een kist by de Troianen welke, by 't innemen hunner Stad geopent wordende, daar in werd bevonden het Beeld van vader Bachus, en *Suidas* mede daar Van sprekende, zeit: *Datze de geheymen van Bachus, Ceres, en van Proserpyn bewaarden.* De reden waarom zulks onder 't heydendom vereift wierd, was, om dat de grond waar op hun Godsdienst steunde (enkel door list der priesterschap gesmeed) niet als in wysmakery en bedrog bestond, en dat 'er geen beter middel was, om het gemeen agting daar voor te doen hebben, en houden, dan metze d'oogen des volks t' ontrekken en door waan van een groote geheymenis, ontzag en eerbied te verwekken. Ja hoe geheim zy die prullekraam wilden gehouden hebben blykt aan de zwaare straf die 'er op gestelt was, wanneer iemand die het geheim wist, door lossigheid dit aan andere overkraaide. *Appius Coecus* werd van zyn oogen berooft; om dat hy de geheimen van *Hercules* heiligdom den slaven had bekend gemaakt.

*Hen volgde*¹² MARON *na, en leste zynen dorst.*
Al gaande langs den weg, met zoet en nieuwen most.
*De dronken*¹³ STAPHYLUS, *en BOTRUS kaal van veeren,*
Met al het huisgezin, kwam agter aan laveren,
*En*¹⁴ METHE, *vol van wyn, dat onbesuisde wyf,*
Viel dikwils in het gaan, SYLVANUS op het lyf.
*Veel bromde grof geluid, gemengelt met*¹⁵ *Cymbalen,*
En 't Hamers groot gebons, vervulde berg en dalen,

- 12 (*Maron*) een priester van Bachus, of een van zyn gevolg, van welken *Atheneus* zeit in zyn 6 B. dat de wyn, dien de Latynen *Vinum Mareoticum* noemen zyn naam heeft.
- 13 (STAPHYLUS en BOTRUS) vrienden van Bachus, d'eerste heeft volgens zeggen van *Nonnus*, dien naam naar 't Griekse woord 't welk druiven beteekent, de laatste beteekent *Kaal van Veeren*, om dat de Dronkaars in 't gemeen naakt en kaal zyn.
- 14 (Μεθη METHE een naam van dronkenschap.
- 15 (*Cymbalen*) *Nonnus* schryft overal de Cymbalen Bachus toe, als ook de Hamers.

Dat Bachus vinder der Cymbalen,
En hamerklanken, is geweest,
En die gebruikt heeft op u feest.

Wat dit voor Speeltuigen waren, en wat vorm zy hadden, hebben wy in den Voorlooper der Psalmen van den Profess. S. v. Til aangewezen, te weten: twee halve uitgeholde ronde metaale bollen, welke buitenste rond een handvat, of riem had, dien de hand om vatte. Onder 't dansen of springen, werden de zelve, of schuivende of recht op malkander geslagen, waar door verandering in den klank gemaakt werd, om dien met zangtoonen en snarenspeel te paaren.

*En Naxos oever, zelf zoo baaude d'Echo meê,
En riep met dubb'len klank¹⁶ ô E V A N Evoë.*

Terwyl wy nu den optocht van Bachus, met zyn gantschen zwier breedwydig, hebben aangetogen, is 'er eyndelyk nog iets te zeggen omtrent de verbeelding van den Wyngod, daar de Konstoeffenaars zig dikwils in vergrypen, of mistasten, door ingeslopen misbruik waar door men een Gulzigaart, en al wie dik en grof is, by Bachus gelykt; daar hy nogtans in d'oudste Griekse gedenkpenningen, en marmere Afbeeldselen, als een tener Jongeling verbeeld word.

Du Choul vertoont ons in zyn Kabinet van Medaljes een zeer oud Muntstuk (waar van wy de afbeelding in print hier vertoonen) daarmen het Borstbeeld van Bachus, bekranst met Klim,

16 (*Evan*) is een der namen van Bachus, maar om dat de Priesters, Priesteressen, en al die zyn feest hielpen vieren, plegen te roepen *Evan Evoë*, in zyn Feest gedichten over al gevonden, heeft men dezelve genoemd *Evantes*.

* met een teeder en jeugdig wezen verbeeld ziet, nevens den bynaam LUSOON *Oprisper*, van wegen

het te veel drinken, of Lyson Losmaker, om dat door veel wyndrinken de tong los word. Op het ruggestuk vertoonen zig drie, met de handen in een geslingert, dansende Bachanten of Nimfen. Deze zouden naar 't beduid van den Medaljekundigen Heer Ludolf Smids en anderen beteekenen, het kout heet en lauw water der berugte badstoven aan Bachus toegewyd, in de Stad Apollonia, in Macedonie op de grenzen van Epire, volgens Lucius Ampelius, met het byschrift DIONISOO DOORON, *geschenk aan Bachus*. Dus vertoont ook de brave Teekenaar en Etzer Jan de Biskop ver-

* Klim, 't Klimblad was aan Bachus, de Eyk aan Jupiter, de Lauwrier aan Apollo, d'Olyf aan Minerve, de Mirt aan Venus, de Pynboom aan Pan, de Populier aan Herkules, en de Cypressen aan de onderaardse Goden geheyligt of toegeëigent. 't welk dient tot volkomender beduyding van 't geen wy van de Altaaren der Heidenen in 't algemeen zeyden, en ook uit marmere bewysstukken betoogden, dat de zelve met Festoenen van groente omvlogten, of omhangen wierden. Nu zal de Lezer hier uit klaar bemerken dat het niet evenveel is, met welke groente men de Altaren ciert; aangezien het gebruik dier tyden daar byzonder acht op gegeven heeft, en Priesters en Offerdienaars altyd bekranst zyn geweest, ook d'Altaren behangen met zoodanig groen, als die Godheid, wie zy offerden, toebehoorde.

scheide Beeltenissen van Bachus te Rome naar de egte marmere beelden afgeteekent, die het voorige bevestigen.

Eyndelyk, waarom Bachus met Hoornen op de Geldmunt van 't Eyland Tenus verbeeld staat, en de Dichters, Euripides, Horatius, Val. Flakkus hem met Horens afschilderen, daar van geeft meergemelde Lud. Smids, in het Kantschrift op den Brief van Laodamia aan Protesilaus, deze reden. *Om dat de Wyn moedt en kragt geeft, en den beschonken als hoornen byzet.* Dit is een rede voor den Wyngod in 't byzonder. Lysimachus, een van Alexanders staatvolgers, werd (om dat hy eenen wilden stier tot de offerhande geschikt, en den slagters ontloopen, by de Hoornen greep, vast hield en doodde) met een gehoorenden Koninglyken hairband (volgens 't zeggen van Appianus) ter gedagtenis van die daad, op de geldmunt van Calcha vertoont.

Op gelyke wyze zietmen ook Alexander op sommige van zyne muntstukken verbeeld; maar die bewust is, dat hy door een grootmoedigen inborst vervoert, voor den Zoon van Jupiter Hammon aangezien wilde wezen, zal niet vreemt dunken dat hy zyne Beeltenis met die van Jupiter (want de Africaners eerden een gehoorent beeld voor Jupiter Hammon) een zelfde aanzien deed geeven.

Dog in 't algemeen moetmen weten, dat

Hoornen, ten Zinnebeeld van Koninglyke macht en grootheid verstrekt hebben, by de Caldeërs, Feniciërs, en Hebreërs. Want door het zeedrogte met tien Hoornen, daar men by Dan. Cap. 7. af leest, worden zoo veel magtige Vorsten, als Alexander, Seleukus, Lysimachus, Demetrius, Antigonus, Ptolomeus enz. verstaan. Gelyk W. Goeree aangemerkt heeft in het tweede Deel van zyne Mosaische Historie p. 593. Waarom dan ook de oude Veldoversten en Krygslieden, om meerder ontzag en schrik aan hunnen Vyanden te geven op hunne helmetten weerzyds Hoornen planten.

Huydensdaags zouden Hoornen op 't hoofd eens mans geplant van een heel andere beduydinge wezen.

Dus hebben wy den optogt van Bachus de leeryverende Schilderjeugt, op dat zy dien toestel leere kennen, en zig by 't gebruik des ouden tyds houde (waarin velen hebben misgetast) als in een Tafereel doen zien. 't Lust ons met dat zelve oogwit, des Wyngods verjaarseestviering in zyn gantschen zwier, bekleedingen, hoofdcierselen der Veld-en Tuinnimfen, hun wyze van Vreugdbedryven, en hoe de snoeplustige Satyrs daar meê omspringen, als in een Schildery met levendige koleuren, eerst door de fenixpen van Naso, nu door zyn vertaalder Arn. Hoogvliet, in Duitse vaersen afgemaald, voor te stellen.

Zie daar het pentaferieel, bevallig, woelig, vol gemoedsdriften, vol van veranderingen, en zoo ryk van gedagten datmen 'er verscheiden tafereelen van zou kunnen opslaan, en waar in yder voorwerp, als met den vinger, word aangewezen: inzonderheid daar Priapus in dat onver-

wagt voorval, even als Faunus, die Omfale in der nacht stil meende te bekruipen, van Alcides, die met de kleederen van Omfale uitgedost lag te slapen (waar door hy bedroogen werd) met een vuystslag gebolt werd, en over zyn misgreep bespot.

*In Griekenland, werd op den korsten dag geviert
 Het feest van Bacchus, met zyn bezikroon geciert:
 Daar kwaamen all' de goón van Bosch, en Veldt, en Tuinen,
 En de akkergoden van Linceus breede kruinen,
 En elk, die was gezet op jok en boertery,
 De veegoôn, Saters, tuk op Venus lekkerny,
 En all' de nimfjes, uit de wouden, en rivieren;
 Zelfs bestevaar Sileen, kwam op zyn ezel zwieren,
 En Godt Priaap, die al 't gevogelte vertsaagt,
 En, met zyn roodt geweêr, ten tuine en hove uitjaagt.
 Toen dit gezelschap vondt een plaats naar zyn begeeren,
 In 't ruimste van het woudt, om bly te banketteren;
 Ging 't nederzitten in het gras, en jeugdig groen.
 Elk hadt zyn eigen krans gemaakt, en bloemfestoen.
 Godt Bacchus gaf den Wyn: en onder 't lustig plengen,
 Gaf 't beekje water, om den Wyn weer schaars te mengen.
 Het feestgezelschap werd ten lesten nog vervult
 Met stroomnadjaden, de een geciert, en net gehult,
 En andere met losse, en omgekemde haaren.
 Dees diende, wyl de knien, en dyen zichtbaar waaren,
 En met een opgeschort gewaadt, tot aan den schoot;
 En de and're met den hals, en blanken boezem bloot;*

Die droeg de schouderen gansch naakt en onbenepen,
 En deeze zag men 't kleed, langs gras, en kruiden slepen,
 Terwyl geen riem beknelt, of prangt, den ted'ren voet.
 Dit Volkje ontvonkt de min allengs in het gemoedt
 Der Saters. Maar Priaap, de schut, en scherm der hoven,
 Koos Lotis, uit den hoop, om zynen brand te dooven:
 Hy zuchte, en wenschte om haar alleen, en maakte in 't endt,
 Door minneleuzen haar zyn liefdevlam bekend:
 Maar smaat, en trotsheid, schynt de schoonheid aangeboren,
 Zy spot, veragt zyn min; en wil hem zien nog hooren,
 Maar 's nagts, wanneer de drank de hoofden vadzig maakt,
 Was yder eindlyk hier, en daar, in slaap geraakt,
 En Lotis, ook vermoeit van 't kortswyl, lest van allen,
 Juist, in den lommer van een boom, in slaap gevallen.
 Toen kwam Priaap (die zagt op zyne teenen tradt)
 Daar 't blanke nimfje lag, en sliep, langs 't eenzaam padt.
 Hy vlyt zig, zonder datze ontwaakte, aan haare zyde,
 In 't gras terwyl hy het gesuis zyns adems mydde,
 Nog lagze in diepen slaap, en had schier geen gevoel.
 Hy lagte in zyne vuist, en nadert vast het doel,
 Voorspoedig, van zyn min, en lichte, stil en zoetjes,
 Het lange kleed reeds van de maagdelyke voetjes;
 Als juist het graauwtje van Sileen te ontydig raast,
 En ruchelbakt, waar door de jonge nimf, verbaast,
 Ten slaap uitspringende, uit des Tuingods handen raakte,
 En, door haar vlugten, all' de goden wakker maakte;
 En al wat in het woud lag om te rusten neêr.

*Maar godt Priaap, zelfs al te vaardig in 't geweer,
Doet elk, by maaneschyn, belachen die vertooning.*

Leerzuchtige Konstoeffenaars, vleit u dit woelig voorwerp, om daar van een Konsttafereel op te slaan, en hebt gy 't effens begeerte totiet diergelyks; wel aan ik wil u ten dienst zyn. Geen beter model tot een weerga, als dat, waar van de Latynsche Puikdichter Naso het model geschetst heeft in het III Boek van zynen Almanak, of Feestdagen, 't welk zyn nieuwe vertaalder Arnold Hoogvliet, met dezelve levendige koleuren dus naagemodelt heeft:

*De Wyngod ging eens met zyn Saters bly spanseeren,
(Ons fabeltje zal jock, nog aardigheid, ontbeeren,)
Van daar de Hebrusstroom langs zandige oevers schiet,
Tot daar de Rodope all' de landen overziet,
En daar de byen op Pangeesche bloempjes brommen.
't Gezelschap speelde daar op kop're rinkelbommen,
Op welk geklank een zwarm van byen, zonder tal,
Vergaarde, en volgde, waar zy gingen, overal.
Maar Bacchus sloot den zwarm in een der holle boomen,
En heeft toen de eerste vrugt der honigraat bekoomen.
Wanneer de Saters, en Sileen, hoe kaal en oud,
Verliefden op den smaak, zocht elk om stryd in 't woud,
De geele honigraat, die oog en hardt bekoorde.
Toen de oude honig vond, daar hy 't gehommel hoorde
In eenen olm, ontveinst hy 't voor al 't Saterdom,
Tot dat hy eindlyk op den rug zyns ezels klom,
Zig aan de takken houd, en grypt, naar lekkernyen,
Te gretig, in het nest, en schend, en kwetst de byen:*

*Toen schoot de gansche zwarm vol gramschap op hem uit,
 En steekt zyn kaalen kop, en rimpelige huid,
 Dat hy ter aarde valt, met duizend angelsteeken,
 En all' zyn Saters in dien nood, om hulp moest smeeken,
 Terwyl zyn ezel hem vertrapte met den voet:
 't Boksvetendom schiet toe; bespot den ouden bloet,
 En lacht, om 't aangezigt, bezet met roode linken:
 Daar zyn gekwetste knie hem deerelyk deed hinken:
 Zelfs Liber lachte meê.....*

De oude stramme Sileen, door duizent geangelde vyanden overvallen, ter aarde geploft, om hulp roepende aan de Boksveten, om van de zelve, en onder de pooten van zyn langoor gered te worden, die alle toegeschooten neffens den Wyngod om dat voorval staan te lachen, kon al een potsig tafereel opmaken. Zeker de aanschouwers van zulk een tafereel zouden meê stof vinden om te lachen.

Eyndelyk, hoe veer een Konstschilder, die verstant bezit, en bedreven is in de Historien en oudheidkunde, en uit dien hoofde op vasten gront voldoende reden geven kan van 't geen hy aan en tot zyne Historische Verbeeldingen toevoegt, anderen overtreft, en in tegendeel hoe anderen die min verstant bezitten, onbedreven, onbelezen en bot daar in toetasten, en over zulks, wanneer hun reden van hun doen gevergt word, dat even zoo onverstandig en op lossen gront doen, dat het bespottelyk is, zal uit deze stalen blyken.

Ik heb in myn tweede Boek in de tusschenreden op pag. 174; gemeld van een Konstenaar, die in print verbeeld had Abraham, daar hy zyn dienst-

meit Hagar uitleid. Deze, als hem gezeit werd dat dusdanige gedaanten van tenten, als hy verbeeld had, met de gewoonten van dien tyd niet overeen kwamen, en dat die niet van oude planken opgeslagen wierden, maar dat daar toe gebruikt wierden vaste stylen, overspannen met zeelen of koorden, die wederzyds in den grond met houte stekken vast gemaakt, voorts met vellen van beesten overdekt werden, of voor zulke welke van meerder vermogen waaren, bereid werden van geweeven hairen kleeden van verscheiden koleuren als onze tapyten zyn; welke toestel ligt af te breeken en weer ligt op teslaan was, wanneer zy van d'eene tot d'andere landstreek zig wilden verschansen, gaf aan die hem dit zeide tot antwoord: *Dat hy 't zig niet verstond. Dat de tenten der Aartsvaders van houte planken gemaakt waren, 't zamengevoegt en gehecht met hengsels en knieren, omze dus beknopt op malkander toe te kunnen vouwen, en met hunne stylen en dakschooren op wagens te vervoeren werwaards zy wilden, even als men thans wel Marionette en Waaffelkramen ziet.* Schoon verdedigt.

Die uit weetlust daar onderzoek naar doen, in de oudentydsche schriften, en met taalkundigen raatplegen (gelyk ik meê doen moet) zullen bevinden, dat de TENTORIA, van waar de benaming van *Tenten* af komstig is, dien naam draagen, om datze met koorden en stylen uytgespannen werden, waar na de zelve meest overdekt werden met vellen van beesten, in 't Latyn *Pelles* genoemd. By Livius word dikwils van vellen gewag gemaakt, waar mede de soldaten des winters hunne tenten pleegen te dekken. Klaudianus zeit van Stilikon *dat hy dikwils onder de vellen huisge-*

houden heeft. In de levensbeschrijving van Alexander word zoo wel van Arrianus als van Curtius gezeit: *dat de hutten der soldaaten van vellen waren.* En Isidorus sprekende van dusdanige tenten zeit: *zy worden TABERNACULA genoemd om dat de behangsels die met koorden of met zeelen uitgespannen waren, door stylen onderschoort en in opstel gehouden werden.* W. Goeree merkt aan op Gen: 13-18 dat de Kaldeesche text zeit, *Hy heeft zyne tente opgespannen.* dat is, om gemakkelyker van d'eene tot d'andere plaats te vervoeren, waar zyn vee vetter weiden vont, en in het tweede deel der Mosaische Hist. pag. 373 daar hy den Borgerstaat der Hebreuse Vaderen beschryft: *zy woonden meest in hutten en lichtopgeslagen legertenten.* Gemelde Schryver merkt ook aan dat d'overdekselen des H. Tabernakels waren Rams en Dassen vellen, en op Exod. 35 vs. 26. Dat de Vrouwen Geytenhair gesponnen hebben om gordynen voor den Tabernakel te weven.

Eyndelyk vind ik nog een andere soort van Tenten die Vegetius CASAE noemt: om dat die van groene takken t' zamengevlochten waren, en met biezen en poelriet overdekt. Op deze ziet Ovidius als hy zeit.

Terwyl een ander vast een hut van groente vlecht.

Onder al deze naspeuring heb ik geen voetspoor kunnen ontdekken om te vinden dat d'Aartsvaders Tenten van Planken gehad zouden hebben, gelyk by ons de Waaffelkramen, overzulks is de verantwoording des gemelden Konstenaars bespottelyk. Die dooroeffende Konstschilder (waar van W. Goeree in zyn *Inleiding tot de Schilderkunst* op pag. 46

meld) had zyn antwoord wissel. Deze had ten verzoek van een geleert Heer een stuk geschildert, verbeeldende de bruiloft te Kana, daar Christus het water in wyn veranderde, en had met voordagt rooden wyn verbeeld. Den Heer dit Tafereel beziende, viel juist zyn oog daar op. Des hy den Schilder vroeg, *waar uit hy wist dat'er roode wyn op deze bruiloft geweest was*. De Schilder vroeg weerom, *waar het stond dat'er witte wyn geweest was?* ondertusschen zocht men den text Joh. 2. op, om te zien of 'er uit d'omstandigheid eenige gissing ten voordeel van den een of den anderen, gemaakt kon worden. Dog niets vindende, wilde de Heer evenwel weten, waarom hy in steê van witten rooden wyn verkozen had. De Schilder merkende dat zyn verstand hier van een geleert man op den toetsteen gezet wierd, antwoorde, *dat hy veel waarschylyke redenen hadde, die hem om by de waarheid te blyven daar toe noodzaakten. Want voor eerst (zeide hy) is het heel waarschylyk dat Christus het water in zoodanigen wyn herschept heeft, als in Galilea groeide, en van de inwoonders gedronken wierd. Derhalven besluit ik dat hy het water in zulken wyn verandert heeft, als men te dier tyd, en te vooren, en ook op hoogtyden gewoon was te drinken, en dat dit nu geen witte maar roode wyn is geweest, blykt hier uit dat 'er in de Heilige schrift van geen anderen wyn gemelt word, waar toe hy bybragt de plaats uit Jes. 63 vers 2. Spreuk: 23 vers 31. en meer andere. In welke goede redenen de geleerde man groot genoeg nam, zig verwonderende over het welgeoeffent verstand van den Schilder.*

Dus was 'er nog een Konstenaar, die zinnebeeldig de gesteldheid der Nederlanden in de Jaren 1567 en 68 vertoonde, door den geschonden

Hoed der Vryheid, verscheurde *Privilegien* en den Hollandschen Leeu, geplet tusschen de borden van een pers, welke van die mogentheeden, verbeeldende Margarita Hartogin van Parma, de Spaanse *Inquisitie* en *Duc d'Alva*, elk aan een spil staande zoodanig gedrukt werd, dat de tong uit benaauwtheid, als ten ende ademtocht ten bek uithing. De teekenmeester gevraagt: *Waarom de Beeltenissen der Inquisitie, en die van Alva met meerder yver en kragt schenen de schroef aan te zetten en de Landvoogdes maar even de hand aan den spil der bloedpers had?* gaf tot antwoord, om dat de Historyschryvers eendragtig zeggen, *datmen in Spanje oordeelde dat zy de Nederlanders niet streng genoeg behandelde, 't bestier heur ontzeit, en Alba gesterkt met een strengere Inquisitie in haar plaats gezonden werd.*

Een traagaart mag zeggen: waarom zal ik myn ledige uren besteden, om dingen te weten, die my ligt nooit te pas zullen komen? maar hy weet niet dat 'er niets aangenaamer is, voor die'er den smaak af heeft, als wetenschap, en kent den zin der oude Hollandse zinspreuk, *Men moet beslaagen ten ys komen*, nog niet.

By T. Livius leestmen van den Veltoversten Philopoemen, dat hy zig zo wel in vrede als in oorlog geduurig in de Krygsoeffening bezig hield, op dat het hem, als 't 'er op aan zou komen aan geen bekwaamheid of raadsman in krygskunde ontbreken mogt. Dus moet zig een jong Schilder in den ledigen tyd gestadig oeffenen in 't lezen, ondervragen, navorschen, teekenen en ordonneren, om hier door zyn vernuft te wetten, en zyn geest met bekwaame denkbeelden aan te vullen, tot dat hy gelegenheid krygende om zyn verstand en

Konst te toonen, zig bedienen van den kostelyken voorraad, in zyn geheim Kabinet opgesloten, daar de rede de sleutel af heeft. Nu valt hier omtrent niet meer voor te stellen, als de goude spreuk van Epictetus, die zeit: *Die wys is, doet gewillig dat hy doen moet.*

Hier mede eindigen wy, alzoo de Toneelgordyn (deze tusschenrede wat te lang uitgerek) reeds word opgeschoven, op dat de Konstschilders BARENT APPELMAN en PIETER VAN SLINGELANT ten Toneel komen.

[Barent Appelman]

BARENT APPELMAN geboren in 's Gravenhage in 't jaar 1640, was een braaf Schilder van Landschappen en Roomsche Gezigten. In het Prinselyke Lusthuis op Soesdyk is een groote zaal met Landschap en fraaije beelden door hem geschildert, die zeer geroemt word. Gelyk ook meer andere groote werken, daar hy in zyn tyd wel voor betaalt is. Maar naderhand heeft hy dikmaals ten dienste van Jan de Baan agter des zelfs pourtretten Landschappen geschildert. Wat zal ik zeggen? Het geluk is geen erf. 'T is ook zoo met gemelden de Baan gebeurt, dien lang voor den wind gezeilt hebbende, eindelyk de stroom tegen liep.

APPELMAN, stierf in 't jaar 1686. oud 64 jaren.

[Pieter van Slingelant]

PIETER VAN SLINGELANT, Zoon van Kornelis Pietersz. van Slingelant, en Tryntje van Polane, is geboren te Leyden, op de oude vest, in 't jaar 1640 den 20 van Wynmaand. Deze volgde zyn Leermeester Ger. Dou niet alleen omtrent gelyke verkiezingen, maar evenaarde hem ook in netheid. Ja ik heb van zyne Kunstwerken gezien, die in uitvoerigheid en gepolystheid bo-

ven die van zyn Meester uitstaken; maar dit is 'er van dat de zelve door zulk doen wel wat styver zyn. Dog is hy een groot licht in de Konst geweest.

Onder vele van zyne waardige penceelwerken word de verbeelding van een Meysje dat een muis by de staart hout, waar een Kat na springt, om des zelfs verwonderlyke uitvoerigheid en natuurlyke verbeelding geprezen, als ook een stukje waar in een Bootsgezel staat afgebeeld, in wiens geweven muts de draatjes, en de loop van 't weefzel zig vertoonen. Dog dit baart geen verwondering, als men weet wat een onvermoeiden vleit, en tyd hy tot zulk doen besteede: want hy heeft over het bekende stukje, waar in de Beeltenissen van den Heer Meerman en zyn huisgezin komen, drie jaren geschildert, en geduurig daar aan bezig geweest. Ja my is voor waarheid verhaald dat hy een maand of zes weken heeft zitten schilderen over een Bef met kant.

Hy won door zyne veel tydslytende wyze van schilderen meer roem als geld aan. Hy was van een deutzamen stillen aart, en stierf op den 7 van Slachtmaand 1691.

[Ary de Vois]

ARY DE VOIS is geboren te Leyden in 't jaar 1641. Zyn Vader, die orgelist tot Leyden was, bespeurende dat zyne genegentheid tot het leeren van de Schilderkonst overhelde, bestelde hem eerst tot Utrecht by Kniffert, naderhand by Abraham vanden Tempel. Dog hy nam een eyge wyze van schilderen aan, waar door hy zig roem behaald heeft, en was zoo om zyn Konst als hups gedrag by elk geagt en bemint, 't geen hem gelegentheid gaf van met een Juffrouw te trouwen die veel geld bezat, waar door het penceel

voor eenige agter een volgende jaren *agter de bank raakte*, als het spreekwoord zeit. Want hy ging toen veel om een trantje, voormiddags op de Vismarkt, en naamiddag by gezelschap, of met een paart naar buiten.

Dog ik moet niet vergeten dat hy voor zyn trouwen een Konststukje maakte, dat hy zyn vader ter gedagtenis liet, waar in verbeeld was Cecilia spelende op een *Positief* (kleen orgeltje) St. Lucas met zyn Os daar nevens, schilderende het zinnebeeld van Dankbaarheid, den Ojevaar.

Als nu zyn geld door die wyze van leven, als boven gemelt is, wat begon te minderen, begon hy weer om 't schilderen te denken, en ging, om buiten 't gewoel van menschen te wezen, te Warmont wonen; maar de gelegenheid, die hy daar vont tot visschen, deed hem de penceeloeffening vergeten, zoo dat hy zulks bespeurende weder tot Leyden kwam wonen. My is verhaald dat hy in dertien jaren een stuk had gemaakt, verbeeldende Dido en Eneas op de Jacht, daar zy van verre het onweer zien opkomen, 't welke de zeehulken doet stranden. Anders heeft hy gemeenlyk naakte beeltjes in een Landschap geschildert, die het oog der keurigste liefhebbers konden voldoen.

Seker de Konstgodes vint reden van klagen dat hy, een van hare braafste Scholieren, met geen grooter yver het Konstpenceel geoëffent heeft;

* Men zeit dat 'er onder andere Reliquien nog beschilderde Tafereelen van St. Lucas in wezen zyn en te Rome bewaart worden. Maar wat de Konst der Tafereelen aanbelangt, men verhaald dat zeker Konstschilder, als hem een der zelve vertoont wierd, daar op zei: *o St. Lucas, wat zyt gy, gelukkig geweest! zoo gy thans leefde, gy zout geen droog brood daar meê kunnen winnen.*

daar hy reeds zoo veer in de Konst gevordert was dat men zig daar over mag verwonderen. Ik heb in 't Konstkabinet van den Heere *Jakob Hiskia Machado*, in 's Gravenhage, een klein stukje van hem gezien, verbeeldende een Soldaatje, zoo natuurlyk, konstig en uitvoerig geschildert, dat het onder de Konst der braafste Nederlantsche meesters van dien tyd hangen mag.

[Jakob Torenvliet]

JAKOB TORENVLIET is geboren te Leyden in 't jaar 1641. Zyn Vader had veel op met zyn Zoon, en was gewoon hem in zyn Jeugt tot yver aan te moedigen, door schoone beloften. Dit geloofde hy, en 't strekte hem ten spoor, dog hy verzuimde niet (de begeerte is het leeven van de ziel) 't elkens meer beloften aan te winnen, zeggende dikwyl, *Vader als ik nu een Meester zal geworden wezen, zal ik dan een mooy kleed hebben, zal ik dan een deegen draagen? zal ik dan een pluim op myn hoed hebben? enz.* Waar op zyn Vader hem doorgaans met een slepende stem, gewoon was te antwoorden (want beloften zyn haast getelt) *Ja zoon*. Dit werd onder de genen die aan des zelfs huys verkeerden ten spreekwoord, zoo dat, wanneer hun iemand iets kwam te vergen, zy dan antwoorden, *Ja zoon*.

Wanneer hy nu zoo veer in de konst gevordert was dat hy braaf teekenen en een goet portret schilderen konde, vertrok hy van Leyden naar Rome, om zig voorts in de Konst te oeffenen; mede hebbende tot Reisgezel en Konstgenoot NIKOLAAS ROSENDAAL, geboren te Enkhuizen in 't jaar 1636, die een Braaf Historyschilder geweest is; en na dat hy uit Italie wedergekeert in Holland veele fraaije konstwerken gemaakt had, stierf hy in 't jaar 1686.

t.o. 164

T O R E N V L I E T te Rome gekomen was kostelyk uitgedost met een Fluweelen Rok, met zilvere knopen, een pluym op zyn Hoed, en voorts 't een na 't ander, zoo dat hy zig zelve naau kende; en als hy voor d' eerstemaal by de Schilders, die van zyn kennissen waren, in de Herberg kwam, en een glas meer als naar gewoonte gedronken had, begon hy met hun te spotten; om dat s'er wat schraal en ongezien uitzagen. Naderhand maakte hy 't nog slechter; want staande in de deur van de Herberg, en ziende een troep dorstige Schilders om de deur zwieren als Byen om de Suiker, vraagde hy aan de geenen die by hem stonden, *zyn dat ook al Bentvogels?* en als hem *Ja* geantwoord wierd: antwoorde hy met opgestreken knevels: *Ik dagt dat het bedelaars waren: em dats'er zoo geplukt uitzien.* Dit werd onthouden, en als hy in de Bent zig liet inhuldigen, zwegen zy tot zyn geld opgesmolt was, en zetten hem toen die smaatwoorden betaald.

Want daar moest naar ouder gewoonte (was het zeggen) wanneer zy den nacht overgezeten hadden, tot verluchting, en om den vaak uit de oogen te dryven, nog een wandeling gedaan worden,

*Daar de Nieuwling schoon vergult
Door zyn Bentnaam, en gehult,
Met zyn Bult, den troep gaat leiden,
Trouwverzelschap van de beiden,
Aller oudste van de Bent,
Tuk op schuimen en gewent
Zulke knapen; zulke groenen,
Hunne goudbeurs schoon te boenen.
Dog me leert 'er ooit voor niet?*

*Deze toont hem in 't verschiet
 Tivoli met waatervallen,
 't Lustverwekkenste der dallen
 Van 't geheele Roomsche lant.
 Geen wyst aan den and'ren kant,
 Grotten, en gesloopte muuren,
 Die den tyd en spyt verduuren.
 Elk op ouden luister bromt,
 Toen men by de grafsteê komt.
 Van God Bacchus daar een wyngert
 Geestig is omheen geslingert.
 Hier begintmen weer terstont,
 Drank te bieden aan den mont,
 't Bloeyen van de Bent te drinken,
 En van hand tot hand te klinken,
 Tot zy zien het laatste gelt
 Aan den Kroegwaard uitgetelt.*

Onder den hoop waren 'er die het oude spreekwoord van *Ja zoon*, waar van ik gemeld heb, nog onthouden hadden. Deze maakten de rest op om dat zy hem met dien naam zouden doopen. Hy zulks in die vrolykheid niet opmerkende, beelde zig in dat zy hem gebentnaamt hadden naar den Ridder *Jazon*, den verwinnaar van 't Gulde vlies, en was daar meê wel in zyn schik, tot den volgenden dach, toen 'er hem uitleg van gedaan wierd. Maar dit was niet te herroepen.

Hy was ruim 29 jaren als hy te Rome kwam, als aanstonts blyken zal, en had toen al veele pourtretten geschildert, daar hy roem door behaald heeft; als inzonderheid den Heer Korn. Schrevelius met zyn vrouw en kinderen in een stuk, daar Joh. Blasius een lang gedicht opgemaakt heeft, aan welks einde hy zyn zangnimf dus doet spreken:

*Ik wyk voor TORENVLIET: zyn zwieren in het Schilderen,
Verbeelden een Apel.
Gaf hy na konst, en geest, aan dit zyn leste streken,
De Beeltenis, die nu een schaduw is, zou spreken.*

Dit was in den jare 1661.

Naarstig en yverig heeft hy te Rome zyn tyd waargenomen met teekenen, naar de Schilderyen van *Rafael, Paulo Veronees, Tintoret*, en zoo voorts naar de beroemste konstwerken, die in paleizen en Kerken ophingen, in welken yver hem zyn Reismakker Rozendaal stadig verzelde, die even als hy een braaf tekenaar was; waar van wy thans, zynde Slachtmaand 1718, de bewyzen zien; zynde eenige dagen koopdag gehouden tot Amsterdam van de lang vergaarde papier - en penceelkonst van TORENVLIET, by zyn leven.

Tusschen beyde hadden wy vergeten te zeggen, dat hy ook verscheiden jaren te Venetien gewoont en de Konst geoeffent heeft. Daar hy ook een vrouw trouwde die veel geld had, welke hy meebragt als hy wederkeerde tot zyn geboortestad Leyden.

Gelyk ik van veelen gemeld heb, dat zy niet gelukkig met hun Konst geweest hebben: even zoo moet ik ook van hem zeggen. 'T is waar, gedult is het gereedste hulpmiddel in dusdanig geval. Maar 't is egter smartig, als men ziet dat anderen die minder Konst bezitten, als het spreekwoordt zegt, *door de waerelt rollen, daar zy 'er door kruipen moeten*.

Hy overleed in 't jaar 1719. Zyn Beeltenis staat in de Plaat F. 15.

[Izaak Paling]

Hem volgt zyn Konst- stad- en tytgenoot

IZAACK PALING. Deze heeft tot onderwyzer in de Konst gehad den berugten *Abr. vanden Tempel*. Hy heeft naderhand verscheide jaren in Engeland gewoont, en daar geleegenheid aangetroffen om zyn brave penceelkonst te oeffenen, van waar hy wederkeerde in 't jaar 1682, en zette zig neer in 'sGravenhage, daar hy een groot getal van de aanzienlykste luiden door zyn penceel afgemaalt heeft. Thans is hy nog in leven, en hout in zyn ouderdom die oeffening tot zyn tydverdryf.

Ik gis, als men uyteyffering maakte hoe veel pourtretschilders de Waereld van tyt tot tyt in vergelyking van Histori-schilders gehad heeft (buiten de broddelaars en brekebeenen die door geen andere sporen als winzucht genoopt worden) dat zy op 't minst 30 tegen 10 zouden bevonden worden. Met verwonderinge stond ik te kyken als ik te Londen kwam, en zag dat daar niet (eenige wynige uitgezondert) als pourtret - schilders gevonden wierden. Dit doet my besluiten dat de gelegenheid, maar niet de geneigtheid, en eygen drift, zoo veele pourtretschilders maakt. Want dit is zeker dat de meesten pryselyker konstoeffeninge verlaten, daar toe aangedreven door het blinkende voordeel dat zy daar in zien uitschynen, en voldoen in dat opzigt hun geneigtheid en oogwit, dat is, Geld winnen. Veele nogtans zyn 'er geweest die altyd, en tot het einde hunnes levens, by hun eens verkoren wyze van schilderen, en verkiezinge, zig gehouden hebben, zonder daar van te willen afwyken. Ik weet wel dat hartkoppigheyd een klip is daar velen schipbreuk op geleden hebben, maar weet ook met een wel, dat de genen die zig by tyds, als de weerhaan, gedraait

hebben naar 't geen hun voordeeliger scheen, dikwils daar heel wel by gestaan hebben, als by voorbeeld.

[Johannes van Haansbergen]

JOHANNES VAN HAANSBERGEN, geboren tot Utrecht in 't jaar 1642 op den 2 van Louwmaant, ging van daar 1669 wonen in den Haag, daar hy ook gestorven is op den 10 van Louwmaant 1705.

Hy had de Konst geleert by Korn. Poelenburg, en was door vernuft en vlyt zoo veer in die wyze van schilderen gevordert, dat zyne Konststukjes menigmaal voor zyn meesters werk wierden aangezien, wyl hy de verkiezinge, schikking der Beeltjes, gronden, agterwerken en de luchten zoo geestig helder en aangenaam wist na te bootsen. Egter waaren de zelve zoo haast niet verkocht als geschildert; waar door zyn stukken wel in getal aangroeyden, maar de geldbeurs niet deden zwellen. Overzulks wert hem geraden zig tot het schilderen van pourtretten te begeven, zoo om dat zulks eerder, en meerder voordeel toebrenge, als om dat zyn vleyend penceel hem daar in byzonderen dienst zoude kunnen doen, inzonderheid omtrent het schilderen van Jonge Juffrouwen, die graag het zuiver lelywit, en frisse rozekoleur zien doorsteken in haar pourtret. Ik wil niet zeggen dats' 'er alle meê behept zyn: maar die daar toe geneigt zyn, geven het door zoodanige bedekte wyze van uitdrukkingen te kennen, dat 'er geen Edipus toe noodig is om het raatzel t'ontzwaagten. 'T is my gebeurt dat ik 'er een van diergelyken aart schilderde: die my onder 't schilderen vraagde, welke verwen wel het hoogste in prys waaren? waar op ik dan zonder agterdenken te hebben antwoorde dat d'Ultramaryn, Carmyn, en Florentynse Lak

wel de dierste verwen waren. 'T leed niet lang of zy vervolgde aldus: *Ik geloof dat het wit ook wel diere verf is?* en als ik naar rede van dat geloof vraagde, kreeg ik tot antwoord: *Om dat ik zie dat gy 't zelve zoo schaars gebruikt, 't geen my stilzwygende wat meer daar van deed gebruiken.* Dit heeft Haansbergen (na ik aan veele van zyne pourtretten bespeurt heb) ook wonder wel in acht genomen, die ook een grooten roem daar door kreeg: welke goude vlugt hy ook wel waarnam eer die voor by schoot; en waarom niet? *'T is verstant de gelegenheid, daar het al van afhangt; te kennen, en zig daar van te bedienen,* zeit de Heer D. van Hoogstraten in het kantschrift op Fedrus Fabelen p. 185, en Augustyn Niphus zeit van Trogus: *Deze oordeelt dat het wyze luiden past, zoo dra de Fortuin klopt, de deur te openen: want eens weg gegaan zynde komt zy niet weder.*

Ik weet wel dat de Spaanse spreuk zeit: *De Fortuin zelf vergelt met woeker den genen die 't gedult hebben van uit te wachten.* Maar dit gaat zoo zeker niet. Jan de Baan (om onder de Broederschap te blyven) die vermaarde pourtretschilder, werd door de Fortuin in zyn tyd minnelyk aangelachen. Hy lietse agteloos voorbygaan, en zy kwam, schoon hy daar naderhand wel om gewenst heeft, niet weerom. *Men leert de waarde van een zaak (zeggen d'oude wyzen) best kennen uit het vermisen van de zelve.* Maar dan is het ook veelyds te laat. Dus kan de Schilderjeugt dit gezegde tot een grondles nemen.

Onze Haansbergen (om weder ter zake te komen) had zig dan van zyne vorige wyze van konstoeffeninge begeven tot het schilderen van pourtretten. Het lukte hem wel (gelyk ook de konsthan-

del, daar hy zig met den Jode, drost van 't Haagse Hof, ingewikkelt had) en hield zig daar by tot het eynde van zyn leven.

't Beurt yder, die zig tot dusdanige veranderinge in de Konst begeest, niet, dat het van zulk een gelukkigen uitslag is. Dog hier van is ook wel het onvermoogen de oorzaak. Niemant beter als de man zelf kent zyn kragten: maar zonder daar agt op te geven gebeurt het veelyds, dat wanneer een Schilder de gelegenheid van een pourtret te mogen schilderen aan de hand krygt, hy zulks om het voordeel dat hem toelagt maar onderneemt, schoon het dikwils gedaan zynde niemant minder als het voorwerp gelykt. *Men wil kwansuis geen kooren* (als het spreekwoord zeit) *van den Moolen wyzen*, 't gaa daar meê zoo 't wil.

Zeker Engelsman nergens anders op afgerigt als op 't schilderen, en vergulden van Rozen, die men gewoonlyk tot cieraat van de zoldering der Scheepskajuiten plaatst, had in een kroeg meer verteert dan hy betalen kon. De waard die geen ander middel 't zyner voldoeninge zag, als door hem dit te laten verdienen, vergde hem een Leeuw in zyn uithangbord te schilderen. De Schilder, die daar geen handeling van had, riedt hem, dat het beter zoude zyn dat hy daar een Roos op schilderde, maar de Huiswaart wilde daar niet naar luisteren. Als hy dan onverzettelyk by zyn voorneemen bleef, en een Leeuw wilde geschildert hebben, zeide de Schilder-Baas, *it is very well, j will paint you a Lion, but et shall be als much like a Rose, as yon ever see*. Dat is: 'T is heel wel, ik zalje dan een Leeuw schilderen: maar het zal zoo wel een Roos gelyken alsje ooit hebt gezien.

[Eglon vander Neer]

EGLON VANDER NEER, Raad, en Kabinetschilder van zyn Keurvorstelyke Doorluchtigheid Johan Wilhelm, is geboren tot Amsterdam in 't jaar 1643. Hy was de zoon van AERNOUT anders AART VANDER NEER, die in zyn lentejaaren is geweest *Majoor* by de Heeren van Arkel. Onderwyl zig oeffenende in de Konst, begaf hy zig naderhand, wanneer hy tot Amsterdam kwam wonen, geheel daar toe, en is berugt geworden door 't schilderen van uitvoerige Landschapjes, inzonderheid maanluchten.

EGLON, die in zyn Jeugt aanleiding tot de Konst vont by zyn vader, kreeg genegenheid tot het schilderen van beelden. Des werd hy besteld tot Amsterdam by den braven Konstschilder Jakob van Loo, uitmuntende in 't schilderen van naakte beelden, inzonderheid vrouwtjes.

De Konstlievende Heer Nicolaas van Suchtelen, Borgermeester tot Hooren, heeft een groot stuk van hem gehad, verbeeldende het Bad van Calisto, 't geen Konstig geteekent en geschildert was. Ook heb ik een Luitspeelster van hem gezien die heel de handeling van *Jan Lis* geleek, beide gejaarmerkt 1657.

Onze vander NEER zo veer gekomen dat hy op eigen wieken kon dryven, vertrok naar Vrankryk, om zyn Konst te oeffenen, en werd met zyn twin-

* Calisto, dochter van Lykaon, die van Jupiter in de gedaante van Diana bekropen werd; bezwangert zynde van Diana en haren maagdestoet verstooten. De verklaarders van d'ongelooffelyke Historien willen, dat Calisto zig zelf van schaamte verschool, in een Beerenhol daar zy door de Beeren verslonden wierd, en dat wanneer zy nooit, maar wel een Beer, daar uit te voorschyn kwam, het verdichtsel dat Calisto in een Beer herschept was, daar zyn oorspronk uitgenomen heeft.

tigste jaar Schilder van den Graaf van Dona, toen Gouverneur in Oranje, in wiens dienst hy 3 of 4 jaren bleef, wanneer hy weder in Holland kwam, en trouwde met Maria Wagensvelt tot Rotterdam, wier vader geheimschryver was van de Rechtbank van Schieland, daar hy een goede som geldsmeê behuwlykte, dog een groot deel daar van verkwiste met pleiten. *Advocaten* (zeit Pater Abraham in zyn Boekje van de Ambagten) *zyn als een wagen die altyd dient gesmeert te worden.*

By deze vrouw kreeg hy 16 kinderen, van welke maar twee of drie de Schilderkonst geoeffent hebben.

Naa de dood van deze Vrouw, in Braband zynde om zyn Konst te oeffenen, kwam hy kennis te krygen aan een Schilderes, de Dochter van den berugten Konstschilder *Du Chattel*, die hy trouwde. Deze Juffrouw *Du Chattel* stak uit in 't schilderen van kleene portretjes in *Miniatuur*.

Deze, na dat hy 9 kinderen by haar verwekt had, is tot Brussel gestorven.

Naa het verlopen van vyf jaren is hy te Dusseldorp voor de derdemaal getrouwt met Adriana Spilberg, Dochter van Johannes Spilberg, Hofschilder van Johan Willem Keurvorst van de Palts, en Weduwe van den Konstschilder Willem Breekvelt, na dat zy 11 jaren Weduwe was geweest, in Wintermaant van 't jaar 1697. Dog hy leefde maar 6 jaren na zyn trouwdag met haar: want hy overleed te Dusseldorp in 't jaar 1703 op den derden van Bloeimaand, en werd met een aanzienlyke rouwstacie ten grave geleit.

Zyn Weduw bleef in dienst van 't Hof tot het

uiteinde van des Keurvorsten leven. Thans houd zy zig nog bezig in 't oeffenen van de Konst.

Wat nu de Konst van onzen vander N E E R aanbelangt, de zelve verdient datze geprezen word. Hy was een braaf pourtretschilder zoo in levensgrootte als in 't kleyn. Onder zyn afbeeldingen word inzonderheid geroemt het pourtret van de Princes van Nieuburg, 't geen hy door ordre des Konings van Spanje geschildert heeft, 't geen hem zoo wel beviel dat hy hem daar voor niet alleen rykelyk beloonde maar hem ook den tytel van zyn Hofschilder gaf. Dog hy heeft nooit in Spanje geweest, maar zig aan 't Hof des Keurvorsts van de Palts gehouden, daar hy verscheide uitvoerige Kabinetstukjes geschildert heeft, en dat ('t geen te verwonderen is) zonder verval in de Konst, en in de zelve uitvoerigheid als voor heen, tot zyn zeventigste jaar toe.

Hy schilderde ook veelyds gezelschapjes op de Moderne wys gekleed als Terburg, somwyl ook wat anders, aangezien hy tot verandering geneigt was.

Als hy in Braband woonde begaf hy zig tot het schilderen van Landschappen en Kruiden, daar hy gelegenheid toe vont; want hy woonde te Brussel in de Cellebroersstraat, daar agter zyn huis een groote woeste hof was, die zig tot tegens den wal van de Steenpoort uitstreckte, waar in hy allerhande wilde kruiden zelfs aankweekte, die hy gebruikte om naar te schilderen, tot welk einde hy een klein huisken, 't geen hy alzins konde verplaatsen waar hy wilde, had laten maken, waar hy in kon zitten schilderen dicht by de voorwerpen. 'tAmsterdam by den Konstlievenden David Amori heb ik een redelyk groot stuk van hem

gezien, waarin Ceres verbeeld stond zoekende mee een brandende Fakkel door rotsen en spelonken naar haar geschaakte Dochter [†]Proserpina. Dit Tafereel is wonderlyk uitvoerig geschildert, inzonderheid de Distels, Kruitjes, en stam van een Boom omwoelt met klim, dog om der zelve uitvoerigheid wat scherp. Hy heeft de eer dat Adriaan vander Werf, de Rotterdamschen Fenix in de Konst zyn Leerling geweest is.

Hy was in zyn doen byzonder naerstig, en zyn vernuft altyd werkende, zocht hy steeds naar schoone en vaste verwen, daar hy byzonder opgesteld was: maar moe van langer te zoeken zey hy tegen zyn Leerling even gemelt, *Zoek niet naar verwen; daar zyn 'er thans genoeg, die goet zyn, leer die maar wel gebruiken.* Welke les hy wel tot zyn geluk betracht heeft.

[Godfrid Schalken]

GODFRID of GODEFRIDUS SCHALKEN is geboren te Dordrecht, daar zyn vader *Rector* der Latynsche Schoole was, in 't jaar 1643.

De genegenheid tot de Konst deed hem de oeffening der talen, schoon hy daar in veer gevordert was, vaar wel zeggen. Hy begaf zig eerst ter onderwyzinge van S. van Hoogstraaten, naderhand van Gerard Dou, welkers behandeling hy vry wel heeft weten na te bootsen, als nog te zien is aan een zyner Konststukken 't geen in 't Kabinet van

* Proserpina werd van Pluto, als zy bezig was met bloempjes op te gaderen in haar schoot, geschaakt, en naar zyn onderaarts Ryk vervoert. Zie Nazoos 5 B. van de Hervorm. 't 4 Hoofstuk. In aloude tyden werd deze verbeelding dikwerf op Tomben, en Grafzerken verbeeld, om hier door het wegrukken van des menschen ziel van 't lichaam aan te duiden. Ook ziet men het zelve verbeeld op een Gedenkpenning van Faustina, door die van Niza gemunt.

den Heere Joh: van Schuilenburg hangt verbeeldende zeker Spel dat de Jonge luiden te Dordrecht in dien tyd gewoon waren te spelen, wanneer zy met malkander om vrolyk te wezen in gezelschap kwamen, genoemd, Vrouwtje kom ten Hoof. Waar in hy zig zelf verbeeld heeft, zittende ontkleed tot zyn hemd en onderbroek aan den schoot van een Juffrouw. De andere beeltjes zyn meê pourtretten, en waren in dien tyd van elk bekend. Over het tapykleeed zeitmen dat hy een maand geschildert heeft, naderhand zetten hy zig tot het schilderen van pourtretten, waar van 'er nog een goet getal te Dordrecht onder de geachtste geslachten te zien zyn. Onder welk getal uitmunt de Beeltenis van Mevrouw Snoek, verbeeld als een veltnimf die onder den lommer van 't geboomte leit te rusten, thans nog te zien te Dordrecht by haar Zoon den Heer Adr. Snoek.

Hier door geraakte hy van tyd tot tyd tot een aangenamer en luchtvaardiger wyze van schilderen, manier die hem niet minder als zyn vorige voordeel gaf, inzonderheid toen de Engelanders daar op verslingert zynde, hem in hun land lokten, daar hy verscheiden jaren gewoont en veel geld vergaart heeft, tot dat hy zig eindelyk in den Haag neerzette, daar hy ook gestorven is op den 16 van Slachtmaand 1706. out 63 jaren.

Hy is een der gelukkigste Nederlandsche Schilders geweest; aangezien zyne penceelkonst van den beginne af aan tot het einde van zyn leven rykelyk betaald wierd, zoo dat hy de vruchten van zyn arbeyd by zyn leven gemaait heeft, dat zeer weinigen gebeurt.

Inzonderheid maakten hem berucht zyne kaars-

t.o. 176

lichten, die hy ook zoo natuurlyk en kragtig wist te schilderen, dat ik niet weet, dat iemand hem daar in gelyk geweest is. My gedenkt, dat ik van hem gezien heb een stuk met vyf of zes beelden, (dat maar zelden gebeurde) verbeeldende Petrus, daar hy van de dienstmaagt des Hoogenpriesters word aan boort geklampt, staande zig te warmen by de soldaten. De stoutheid van de Dienstmaagt, die hem met een kaars onder d'oogen licht, en de bedeestheid en verlegenheid van Petrus, waren klaar in de wezens trekken te bespeuren. Daarenboven waren de beelden vast geteekent, en elk deel had zyn behoorlyke maatschikkelykheid tot het geheel, daar hy anders zig wel eens in vergiste. Ook deed hy dikwils zyne beelden door kaars en daglicht dagen, of ook wel een kleedje door de Zon bestralen, op dat het naakt door dien helderen weerglans des te aangenamer zig vertoonen zoude, 't geen hy zoo konstig wist na te bootsen, dat het elks oogen vleide en bekoorde.

Zyn Beeltenis hebben wy geplaatst in de Plaat G.17.

Zoo wy naar het voorbeeld van *Du Pilés* een vergelyking maakten tusschen des eenen en des anders Konst, wy zouden reden vinden, om onzen SCHALKEN, ten opzicht van zyn vleyend penceel, konstige vermenging zyner verwen, in zyn naakt, en natuurlyke nabootsing der Fluweelen en andere Stoffen, te plaatsen by den Ridder vander Werf; dog in opzigt van teekenen, zou ik hem zyn voetbank toe wyzen.

Gemelde *Du Pilés* heeft met dat zelve inzicht, tusschen de grootste Italiaanse, Franse, en Nederlantse Konstschilders, een balans gemaakt, en op een lyst gesteld, wie in 't stuk van Ordonnantie, van Teekenen, *Coloreren*, en in 't verbeelden der ge-

moetsdriften, evenwichtig met malkander bevonden wierden. Indien ik dit ook ondernam te doen van myne, zoo nog levende, als overleden Konstgenooten, het zou al meê nut geven: maar daar zyn thans stierluiden aan land, die, schoon ik in zee stak en zulks ondernam, het dog wanen zouden beter te weten, en dus zou het dwaasheid zyn, my in gevaar te stellen, om iets te doen, daar geen dank van te wagten is.

Door niemant van de Konstschilders is 'er tot nu toe een Tafereel gemaakt, dat in allen deelen, en in 't geheel, ten uitersten volmaakt is: en de oorzaak daar van (gelyk wy voorbenen al meer gezeit hebben) is deze: dat nooit iemand alle de byzondere bekwaamheden, welke vereist worden, om zulks te verrigten, teffens bezeten heeft: want even gelyk het schoon in vele voorwerpen verspreit is, zoo is ook de volmaakte Konst altyd in de verscheiden bewerkers verdeelt geweest: zoo dat, die zig het teekenen boven anderen verstonden, weer op de Natuurlyke en Schoone *Coloreringe* niet afgerecht waren: of die 't beide verstonden, weer geen volkomen begrip hadden van 't licht en bruin, of de koppeling der beelden, of de gemoetsleidingen in haaren natuurlyken aart in de roeringen der beelden, en vaste trekken in der menschen wezens, af te beelden. *Du Pilés*, heeft in zyn Boek dat hy noemt: *Cours de peinture, par Principes Composé* enz, een Balans gemaakt, tusschen de berugtste Konstschilders. De vinding is geestig. Wy willen den Lezer een kleine schets daar van geven.

Hy stelt 20 trappen, tot de volmaaktheid van de Konst, en maakt 5 opgaande linien, tusschen welke hy 4 Cyffergetallen afperkt, agter elken schilders naam; om door een korten weg aan te dui-

den, in wat deel der Konst, d'een met den anderen gelyk staat, of verschilt: en schryft boven elke *Colom* der Cyffergetallen vervolgens aldus:

	<i>Composition</i>	<i>Dessein</i>	<i>Colorit</i>	<i>Expression</i>
Rafaël	17	18	12	18
Rubbens	18	13	17	17
Titiaan	12	15	18	6
Rembr.	15	6	17	12
van Dyk	15	10	17	13
Pousyn	15	17	6	15

Rafaël staat op de streep van *Samenschikking, of Ordonnantie*, op den 17 trap; om zyn *Teekenkonst*, op den 18 den; om zyn *Coloryt*, op den 12den; en om zyne *Natuurlyke uitdrukkingen der Gemoetsdriften*, op den 18den trap.

Rubbens staat op den post van *d'Ordonnantie*, een trap hooger als Rafaël; op den post van *Teekenen*, 5 trappen lager; op den post van *Coloreren*, 5 trappen hooger; en op den post van d'uitdrukking der *Gemoetsdriften*, maar een tree lager.

Titiaan staat ten opzicht van zyn *Coloreren* 6 trappen boven Rafaël. Rembrant en van Dyk, 5 trappen.

[Gabriel vander Leeuw]

Pousyn staat op den post van 't *Ordonneren* gelyk met Rembrant en van Dyk, maar staat op den post van de uitdrukking der *Hartstochten* zoo laag als Rembrant op den post van *Teekenen*.

GABRIEL VANDER LEEUW, anders *De Lione*, is geboren te Dordrecht, op den 11 van Slachtmaant 1643. zyn Vader Bastiaan Govertz vander Leeuw, was een fraai Schilder van Osjes, Koetjes, Schaapjes enz. Leerling van Jacob Gerritz Kuip, dog verwisselde naderhand het

penceel, voor de *Collecte* van de Bieren te Dordrecht.

GABRIEL, al vroeg, door het voorbeeld van zyn Vader, tot de Konst aangespoort, draafde in weinig jaren zyn Vader vooruit in de penceeloeffening, zoo dat hy al vroeg berucht wierd. Hy die den zin van de spreuk, dat geen Sant verheven word in zyn eigen land, kende, begaf zig naar Amsterdam, daar hy kwam te trouwen met de Zuster van den Konstschilder David vander Plaats. Dog dit belette zyn reislust niet, nog porde hem tot spoedig wederkeeren, want hy zig volle 14 agtereenvolgende jaren, als vier tot Lion en Parys, twee aan 't Hof van Savoje, een jaar te Rome, en zeven jaar te Napels, heeft laten ophouden, eer hy wederkeerde. Wanneer hy aan verscheiden stalen genoegzaam heeft doen zien, dat hy zig naar de konstigste voorbeelden, als die van *Castellione*, en *Roos*, geoeffent had; welken laatsten hy ook in zyne vaardigheid nabootste. Ik heb een dreef van Ossen, Schapen en Ezels van hem gezien, die wonder geestig en los gepenceelt waren: maar alzoo onze landaart meer op het uitvoerige verslingert is, konde hy hier niet zoo veel, als hy wel gewoon was, voor zyn Konst bedingen; des besloot hy andermaal een reis naar Rome en Napels aan te vangen; om welke reden hy van Amsterdam naar Dordrecht vertrok, om zyn oude Moeder, voor zyn vertrek, te bezoeken; maar hy werd op zyn onverwagtst door de dood overvallen en weggerukt op den 3 van Hooimaand 1688. Hy was een welgemaakt man, woelig van geest, en wel bespraakt, waar door hy zig wist in yders gunst te vleijen, en zyn geluk te bewerken; daar en tegen was zyn Broeder en Konstgenoot PIETER

VANDER LEEUW van een stillen aart, en borgerlyk gedrag, had geen bekwaamheid van zig voor te dragen, of by elk bemint en bekent te maken; waar door (schoon hy zyn Konst wel verstond) hy maar een gemeen loon voor zyn penceelwerk bedong. Hy had een vleijend penceel, en de Osjes, Koetjes, Schaapjes, Beetljes en Landschappen, zweemden geheel naar de handeling van Adriaan van den Velde, van wien hy een stukje schildery had, 't geen altyd nevens hem, op den Ezel stond, om zig dus aan die wyze van schilderen te gewinnen. Volgens myn bedenken is hy jonger geweest als zyn Broeder. Ik weet ook niet wel, in wat jaar hy gestorven is. Maar hy kwam 1669. te Dordrecht in 't Konstgenootschap, en heeft, (wanneer ik 1678. my in die Broederschap liet inschryven,) mynen naam, als Regent, geboekt.

Hy heeft een Zoon nagelaten, die een konstig *Signet*- en Stempelsnyder geweest is.

[Abraham van Kalraat]

ABRAHAM VAN KALRAAT, geboren te Dordrecht, in 't jaar 1643. den 7 van Wynmaant, heeft de gronden van de Teekenkonst geleert by AEmilius en Samuel Hup, of Huppe, beroemde Steen-Beeldhouwers. Van hun waren de cieraden, en Beelden van de Groothoofds poort te Dordrecht gemaakt, waar van het geen, half rond gebeeldhoud, en in den vasten muur van de poort, zoo agter als voor, gemetselt is, thans nog gezien kan worden; maar de twee beelden, Mars en Pallas, die in Nissen, op de wederzydse posten van de poort, met het gezigt naar de Maas pronkten, zyn door den dreun van het kanon van 't na gelegen bolwerk geborsten, en eindelyk afgevallen. My gedenkt nog, dat ik het onderlyf van Mars op zyn plaats heb zien staan, in dien

tyd als ik al aan de Kunst was, en het Roodseersel van het Pallas beeld word nog by my bewaart.

ABRAHAM, door yver en vlyt, heeft na dien tyd, zig tot het penceel begeven, en oeffende zig op beelden en fruit; en alzoo zyn Vader, die een houtbeeldhouwer was, door ouderdom afviel, hanteerde hy ook den beitel. Hy is thans nog in leven, en oeffent de Schilderkunst en Beeldhouwery.

In, en omtrent dezen tyd, was 'er ook een STEENWINKEL, (zyn Doopnaam weet ik niet) in bloey en leven. Hy schilderde allerley soort van viervoetige Dieren, levensgroot, inzonderheid paarden. Hy kwam in den jare 1640. te Koppenhagen, en werd van den Koning van Denemarken, Kristiaan den IV. als ook van 't gansche Hofgezin (daar een enkel geval den grond toe geleit had) byzonder bemint, en zyn werk geroemt. En dit was, dat hy een paart schilderde, zoo natuurlyk en konstig, dat 'er een levend paard by gebragt, tegen runkte en sprong. Of onze Konstenaar nu daar op moedig wierd, weet ik niet; maar wel dat diergelyk al van ouds af voor een gevallige zaak is gehouden, en de trots des makers daar over beschimpt. Een voorbeeld ter snêe dienende verhaald ons *Franc. Junius* van Zeuxis. Deze had een Jongen geschildert, met een tros druiven in zyn hand, en het tafereel gestelt in d'open lucht. De vogelen, door dat vertoonsel verschalkt, vlogen d'een voor, en d'ander na, op dat Tafereel aan: en als Zeuxis daar op moedig was, schoten anderen, die daar by stonden, hem daar op toe: dat de Vogelen geen goed oordeel hadden; want dat hen anders de Jongen zoude hebben afgeschrikt.

[Jan van Aken]

Ook was 'er in dien tyd een

JAN VAN AKEN, mede een Paardeschilder, maar in 't klein. Dog wat landsman hy was, en of men ook zyn af komst van dien Jan van Aken, wiens levensbedryf *van Mander* beschreven heeft, rekenen moet, weet ik niet; maar hy was een fraai meester in die Konst. Zes printjes, met paardetjes, op de grootte van de kleinste door P. van Laar geëetst, gaan ook door hem zelf geëetst, in druk uit; maar zyn schaars te bekomen, en die ze heeft, heeft 'er agting voor.

[P. Molyn]

Gelyk by gelyk schikt best, zeit de Hollandsche spreuk. Dus stapt ook de konstige Beesteschilder, P. MOLYN, gebentnaamt *Tempeest*, op het Toneel.

Hy was een Haarlemyt, Zoon van Pieter Molyn den Ouden, om en omtrent deezen tyd geboren; want hy was in 't jaar 1697. als Isaak de Moucheron te Rome was, een man van ruim 50 jaren, en van zyn Konst weet ik niet dat hier te land iets is; aangezien hy zig al vroeg naar Italie en elders begeven heeft.

Zyn penceel schikte zig tot alles te verbeelden; maar inzonderheid muntte hy uit in schilderen van Wilde Zwynejagten, op de wys van Fr. Snyders. Den besten tyd van zyn leven heeft hy te Genua, zoo in weelde, als in druk doorgebragt. In druk, zeg ik, alzo hy op vermoeden van zyn eigen * Vrouw omgebragt te hebben, voor al zyn leven in de gevangenis gezet wierd: daar hem zyn Stad- en tydgenoot Jan Visser, anders *Slempop*,

* Anderen verhalen, dat het zyn byzit was, welke hy wars geworden, door twee of drie losse bollen, daar toe met geld omgekogt, liet om 't leven brengen.

Landschap-schilder en Leerling van Mommers, dik wils ging bezoeken. Maar als hy 16 jaren gevan gen gezeten had, in den jare 1684, wanneer de Franschen die Stad bombardeerden, werd hem (*des eenen druk is des anders geluk*) vryheid vergunt om uit den kerker te gaan. Hy vertrok naar *Plazenza* in 't gebiet van Parma, daar hy zyn overigen levenstyd gesleten heeft. De zugt tot Konstoeffening bleef hem tot in zyn ouderdom by, en wanneer hem zyn gezigt begon t'ontvallen, en hy door geen een bril meer zien konde, zette hy 'er twee boven een op zyn neus, wanneer hy schilderde.

Hy was (volgens de getuigenis van die hem gekent hebben) een groot Liefhebber van de Konst, en te gelyk van Venus.

[Dirk Freres]

THEODORUS, anders DIRK FRERES, is tot Enkhuizen geboren, in 't jaar 1643. Deze was een groot meester in 't schilderen van Historien en naakten.

Verscheiden groote werken zyn nu nog van hem te zien, die den toets kunnen uitstaan, als onder vele een Galery op 't huis te Honslaardyk, en verscheide groote stukken op 't Raathuis te Enkhuizen, waar van nog sommige onafgemaakt gebleven zyn, door dien hem de Dood verrast heeft; want hy voer t'scheep van Amsterdam, wat onpasselyk zynde, naar Enkhuizen, om dat hy dagt daar meer gemak te zullen hebben, en beter door zyn vrienden opgepast worden, dog de ziekte nam zoodanig toe, dat hy al dood was, eer het schip de haven bezeilen konde. Dit viel voor in 't jaar 1693. als hy oud was 50 jaren. Tot Amsterdam op de Heeregragt, in 't huis van den Heer Roeters, is een Zaal met schilderyen van hem, daar met roem van gesproken word.

Ook heeft hy verscheiden heerlyke zolderwerken gemaakt, met konstige sieraden in de hoeken. Dog in 't gemeen word 'er van getuigt dat hy grooter teekenaar als koloreerder was. Waarom ook zyne Teekeningen van naakte beelden by de Konstkenners in waarde gehouden worden.

Hy had lange jaren in Italie zig geoeffent, naar de geagteste voorbeelden, en 't is aan zyn penceelwerk wel te zien, dat hy Roomsche lucht ingeademt had. Egter daar zynde hield hy geen gemeenschap met de geenen, die men in de wandeling Bendvogels noemt, welke doorgaans op 't verkwisten van geld uit zyn: maar in tegendeel nam hy proef, met hoe luttel geld als men sober leeft, men een jaar kan toekomen. Dus bevond hy dat de spreuk van Seneca: *Dat onze Natuur van een gezeggelyken aart is, en met weinig zig laat genoeg*, waarheid gezeit heeft. Dit doen was nogtans een eigenwilligheid van hem, buiten nood; want hy was afkomstig uit een oud en geagt geslagt, en had van zig zelve geld, om te kunnen bestaan, buiten zyne Konstoeffening, waarom hy ook niet als met luiden van aanzien en eere omgang hield en verkeerde. J. Voorhout, die met hem (na dat hy van Rome weder tot Amsterdam was gekeert) op een Oeffenschool naar 't leven geteekent heeft, heeft my verhaald, dat hy het gezelschap liet raden, hoe veel zy dagten dat hy in dat mager jaar aan geld verteerd had; maar hoe min dat iemand riet, 't was nog minder, want het kwam op 30 gulden uyt. Daar wel uyt te gissen is, dat hy niet veel gebrade Kapoenen gegeten, of Florentynschen wyn gedronken zal hebben.

Hier nevens verschynt zyn tyd- en Konstge-

noot, die te gelyk met hem, in den jare 1666. in Italien geweest is,

[Adriaan Bakker]

ADRIAAN BAKKER, geboren tot Amsterdam, groot Historie- en portretschilder. Onder zyne voorname Kunstwerken word getelt het stuk op 't Stadhuis van Amsterdam geplaatst, tegen het wulfsel boven den ingang van de pleitkamer, verbeeldende het laatste Oordeel, waar in zig konstig geteekende naakten doen zien, waar in hy meer, als in zyn wyze van schilderen geprezen word. Hy was een Broers Zoon van Jacob Bakker, waar van wy op 't jaar 1609. gemelt hebben; en is gestorven (na my berigt is) tot Amsterdam, in den jare 1686.

[Horatius Paulyn]

Wat landsman HORATIUS PAULYN was, weet ik niet, maar hy heeft altyd in Holland, inzonderheid tot Amsterdam, zig onthouden. Hy was naar 't scheen een man, die de godvrugt beminde, maar schilderde somwyl voorwerpen, die nergens minder dan daar na geleken. Joh. Voorhout heeft my verhaald, dat hy 'er eens een klein stukje van gezien heeft, dat zoo vuil en ydel in zyn vertooning was, dat hy zig van wegen den maker schaamde; maar 't was kragtig en uitvoerig geschildert. De Konsthandelaar Gerard Uilenborg, had een stukje van hem, dat hy wel op 200 Ducatons waardeerde.

HORATIUS vertrok onder het gezelschap van *Jan Rote* (die van een optogt naar 't Heilig Land maalde) meê, eerst naar Engeland, en van daar naar Hamborg, om aanhang te werven. Maar zulks liep niet al te breed voor wind, door dien zy nu en dan tegenstrevers ontmoetten, en ook van hun kisten, opgevult met Stamvanen en Standaarden, waar mede zy het Heilige Land zouden intrekken,

berooft wierden. Trouwens daar was niet veel aan verloren, aangezien de Leidsman van die Heilige legerbende, onderwege zynde, bevond dat hy zig in de uitcyfferinge der Prophetische tydreckeninge, hondert jaren vergist had. Dus elk met hangende wieken weder naar zyn oude hok keerde. Ik heb in myn tyd een Bakkers Vrouw gekent, die zilver, goud, en gereed geld, zoo veel zy had konnen by een schrapen, had opgepakt, en stil van haar man, met dit godvrugtig gezelschap was meê gefokt, dog kaal en berooit weder naar huis was gekeert, daar zy zoo heel wellekom niet was. Waar Horatius vervaren is, heeft men sedert niet gehoord.

Ook heeft dezelve Voorhout my verhaald: dat hy om dezen tyd tot Hamborg gekent heeft eenen BELLEVOIS, een braaf Zee- en stilwaterschilder. Dat hy ook te Hamborg kennis gehad heeft, aan MATHIAS SCHEITS. Deze was een Hamborger van geboorte, dog had te Haarlem by Philips Wouwerman de Konst geleerd, welke wyze van verkiezingen hy eenige jaren aangehouden heeft, dog naderhand op 't schilderen van Boere gezelschapjes, (waar in hy de handeling van D. Teniers gevolgt heeft) viel, en eindelyk, toen gemelde *Voorhout* kennis aan hem had, zig tot het schilderen van Historien had begeven. Hoe veer hy in de Historiekunde, en Teekenkonst gevordert was, blykt aan de printverbeeldingen van 't Oude, en Nieuwe Testament, die in koper gesneden, op zyn naam in druk gaan.

De spreuk van den Redenaar Antisthenes, *dat men nooit te oud is om te leeren; en dat de school leerlingen aanneemt van allerleyen ouderdom*, is bekend.

[Gysbert Verhoek]

Onder deze, welke men rekent dat laat aan de Konst gekomen zyn, behoord GYSBERT VERHOEK geboren te Bodegrave in 't jaar 1644. Deze had in zyn jeugt wel eenige aanleydinge tot de Konst, door dien zyn Broeder Pieter Verhoek, die elf jaren ouder was, de Konst van 't Glasschilderen had geleerd te Gorkom by Jakob vander Ulft, die, alzoo die Konst toenmaals geheel buiten gebruik wierd, hem zelf aanried naar Amsterdam te gaan om 't Marmerschilderen ter hand te nemen, gelyk de Broeders *van Nerven*, die veel geld daar meê wonnen, gelyk hy deed en zig daar aan ook heeft gehouden tot het einde van zyn leven. Hy stierf, zyn levensdraad afgeloopen zynde, in den jare 1702 op den 29 September. Pieter was inzonderheid tot de dichtkonst geneigt, en heeft veele fraaije vaerzen, op menigerhande voorwerpen, in zyne uitspanningen gemaakt, inzonderheid *het treurspel van Karel den stouten*, Hartog van Bourgondie, Graaf van Holland, Zeeland enz.

Hy beminde een borgerlyken en beleefden ommegang en voorts de boekoeffening, gelyk ook zyn Broeder, waar van wy begonnen hebben te zeggen, dat hy laat, dat is eerst op zyn twintigste jaar aan de Konst kwam, te weten zig geheel daar aan over gaf, onder opzigt van Adam Pynaker, die een zonderling goed vriend van zyn Broeder was.

Hy schilderde in 't eerst eenige stukken van gemelden Pynaker na: dog zyn geest neigde meer tot het schilderen van paarden; gevolglyk tot Bataljes, en legertogten enz., en had een zonderling gevallen in de behandeling van Ludovicus Rouhier, anders gezeit *den Bourgonjon*, daar hy

t.o. 189

geheel op toeley om die na te volgen, gelyk ik aan verscheyden stukken gezien heb. En hoe groot een voornemen hy gehad heeft, om zyn Konst verder voort te zetten, blykt aan een menigte van opgemaakte teekeningen, volkomen tot dat gebruik geschikt. Met verwondering heb ik de menigvuldige veranderingen, zoo in Paarden, Beelden, als verschillende voorwerpen, uit's mans vernuft geteelt, beschout. Maar drie oorzaken hebben hem de uitwerkinge van zyn voornemen belet.

1. Dat hy geen welmeenende Mecenas ontmoette, die hem in het worstelperk van de Konst moet gaf, en zyn zweet door loon verzoette: zoo dat hy niet hoefde te klagen, dat hem de Konst verdriet bybragt.

Het tweede was die booze harpy, *Podagra* genoemd, die hem tot op zyn leger vervolgde: daar hem W. Kalf, en Zacharias Webber (die mede met dat euvel geplaagt was) dikwerf kwamen bezoeken.

Het derde beletsel was de dood, die zynen ganschen toeleg, teffens met den draat zyns levens afsneed op zyn 45ste jaar, den 6den van Louwmaant 1690.

Hy heeft een Zoon naargelaten, die na 't overlyden van zyn Vader, by zyn Oom in 't marmerschilderen is opgekweekt, 't geen hy nu nog met roem binnen Amsterdam hanteert.

[Job en Gerard Berkheyden]

Hier aan laten wy volgen de twee gebroeders Haarlemiten, JOB en GERARD BERKHEYDEN, tytgenoten, en byzondere goede vrienden van den voorgemelde P. Verhoek.

J O B , die de oudste was, werd door zyn Vader op het Boekbinden bestelt, maar het duurde niet

lang of hy kreeg tegenzin daar in, raakte daar af, en wilde een schilder worden, in welke geneigtheid zyne ouders hem opvolgden, en hem een bekwaam meester opzogten; (wie het geweest is, weet ik niet) om de grontbeginselen van de Konst te leeren.

J O B beyverde dit doen zoo hartig, dat hy in korte jaren al een fraai stukje schildery konde maken, 't geen zyn broeder bekoorde, om meê de handen aan den konstploeg te slaan. De een yverde tegen den anderen, dog elk in 't geen daar zyn geneigtheid hem toe dreef.

Hy nu al van zyn meester af, en den leybant ontwassen, nam proef om alleen te kunnen gaan, 't geen zoo wel gelukte, dat hy van dien tyd af al begon (dus heeft hy zelf menigmaal verhaald) te droomen dat hy tot de wolken vloog, dat hem geen kleenen moet gaf, die ook wel eens weer verslaptte, wanneer hy teffens droomde dat hy aan de takken der boomen hangen bleef: dog hy die van der jeugt af aan een potsige knaap was, bleef egter in verbeelding dat hy nog een groot man door zyn Konst worden zou. Hier op draafde hy in zyne oeffening met gestagen yver voort, zette zig naar den Rynkant ter neer, en maakte zig bekend by de Dorpelingen tusschen Utrecht en Leyden, daar hy vele der zelve voor een geringen prys uitschilderde, zig daar door naar 't leven oeffende, en van 't model nog geld toe bedong.

Als dit nu eenigen tyd geduurt had (ligt zoo lang tot dat hy 't daar omstreeks kaal afgegraast had) begaf hy zig weder tot het schilderen van moderne beeltjes, gezelschapjes, boertjes en dergelyks, gelyk G E R R I T tot het schilderen van aangename gezichten, van huizen, groote ge-

bouwen, kerken, als ook deurgezichten van de Heere- en Keizers - gragt, weerzyds met boomen beplant, en met allerhande kleene beeltjes opgeciert; welk hy alles naar 't leven afteekende, en daar na konstig, en uitvoerig op tafereelen bragt, waar op dit vaersje zinspeelt:

*BERKHEIDEN toont op doek een levend oogverschiet,
Daar, hoe m'er meer op ziet, hoe dat m'er meer in ziet.*

Dit duurde een geruimen tyd; toen weer wat verandering. J O B kreeg de reislust in 't hoofd, en wat de een wilde, wilde de ander meê, des beslooten zy beide een tocht naar Duitsland te doen. Zoo gezeit, zoo gedaan. Tot Keulen gekomen, onthielden zy zig daar een wyl, om eenige kleine stukjes die zy met zig genomen hadden voor geld te verwisselen, waar door zy aan den eenen en anderen kennis kregen, onder andere ook aan een geestelyke Dochter, welks broeder, een Priester geweest, overleden was, en begraven; waar over zy hartelyk bedroeft was, te meer, alzoo zy geen gedagtenis van hem in schildery had, en over zulks hen vraagde, of zy deszelfs beeltenis, op berigt hoe hy van gedaante en wezen geweest was, wel zouden kunnen op een tafereel voor haar afmalen? een vreemt voorval. J O B keek G E R R I T , en G E R R I T J O B aan. Eindelyk zy verstonden malkander, antwoorden ja, en bedongen daar voor een goed stuk geld. Maar weer een zwaarigheid: zy hadden niet waar op zy het konden schilderen. J O B die wel de vrypostigste was, en haast een vond bedogt, vraagde de Begyn om een stuk oud lywaat, die hem een hemt gaf van haar overleden

Broeder, daar zy twee doeken van bereiden. Waar na zy den overleden Priester (volgens bericht dat zy ontvingen) schilderden op de voorslip, en de Bagyn op de agterslip van 't hemd.

Van daar vertrokken zy hooger op tot Heidelberg, daar toenmaals de Keurvorst van de Pals zyn Hof hield, daar zy dagelyks gelegenheid vonden om den ganschen hofzwier te zien, wanneer de Vorst ter jacht uitreed. Hier op namen zy inzonderheid naaukeurig acht, en maakten daar van twee stukken schildery zoo goed als zy konden, met de beeltenisse van den Vorst, sommige voorname Hovelingen, als ook den Opperjagermeester, dat de zelve (hoe klein) egter kenbaar waren. Maar zy wisten nu niet wat zy met deze Konststukken zouden uit rechten, wyl geen van beide harts genoeg had, om de zelve met eigen handen den Vorst aan te bieden. Wat bedenkt de kleinmoedigheid, of beschroomtheid niet! zy besloten de stukken op malkander te binden, en in de galery te zetten, daar de Vorst moest voorby gaan, gelyk zy deden, en belasten alleen iemand die daar opzigt had, dat, wanneer 'er gevraagd werd, wie de zelve daar neergezet had, hy dan zeggen zoude dat het Malers waren, en in zoodanig een Herberg t'huis lagen, en gingen daar op weg, twistende onderwyl met malkander over den uitslag, en of zy geld of slagen te wagten hadden. Vreemde bedenkingen naaulyks te gelooven, zoo 'er niet gevonden wierden die het uit hun met eigen mont, om de klucht, hebben hooren verhalen. Waar uit dusdanige schroom, en bedeestheid oorsprong heeft, geeft Gratiaan in deze volgende Redenvoeringe te kennen: *Vrypostigheid* (zeit hy) *word geschetst door de Natuur, en voltooit door de opvoe-*

ding. Alle de genen die dit voordeel bezitten vinden alle zaken gedaan. Deze Hoedanigheid maakt hun alles licht; zoo dat zy nergens door worden belemmert, en overal met lof uitkomen. De middelbare hebben zelfs dikwils voor uitmuntende gegaan; om dat zy van deze Heerschappy (vrypostigheid) wierden geholpen. Zy die dezen geest niet bezitten, komen met wantrouw in de bedryven. Uit het klein vertrouwen ryst vreeze, het doet de Redenkaveling ophouden, het spreken verstemmen, en de bedryven blyven verstikt in de bedwelmtheid. Maar wat zal ik hier op zeggen? 't is niet altyd in 's menschen vermogen, de gebreken der natuur te heelen. De grootste verstanden hebben schipbreuk geleden op deze klip. Jean Rufé, een van de grootste Geesten, en vermaartste Redenaars in Spanje, en dien Gratiaan by uitnemenheid den vernuftigen noemt, verbeelde zig, dat hy niet ontoeroet zoude wezen in de tegenwoordigheid des Konings, zeggende, dat de Koningen menschen waren, dat men verstant en oordeel moest ontbreken, om bevreesst te zyn in de tegenwoordigheid van zulk een Koning te spreken, die met zoo groote zedigheit en vriendelykheit gehoor gaf, en van wiens tegenwoordigheid men niet wist dat iemand ooit ongenoegt was afgekomen. Maar daar van daan gekomen, moest hy bekennen dat hy zoo wel als anderen door bedeestheid in verwarring geraakt zyn noordstar gemist had. Gelyk ook de Jesuit Possevin, wanneer hy eenige belangen aan Philips den II. Koning van Spanje had voor te dragen, bleef stok stil staan, op het tweede point van zyn gesprek. Dus de Koning, om hem uit die verwartheit te helpen, zeide: zoo gy een geschrift hebt, ik zal het nemen, en uw zaak doen bevorderen.

Meer voorbeelden zouden wy hier toe kunnen byhalen, die ook met een tot verschooning van de bedeesheid onzer Konstenaren zouden dienen; maar de Lezer zal al in verlangen wezen, hoe het met de twee stukken schildery (die wy in de galery gelaten hebben) is afgelopen.

De Vorst had straks zyn oog daar na toe, vraagde wat het was, deed dezelve ontwinden, of los maken, en beschoude ze met verwondering, te meer, om dat hy zyn eigen beeltenis, nevens andere daar in ontdekte. Hy liet de Malers roepen, prees hun Konst, betaalde hun rykelyk voor de zelve, en beschonk hen daar en boven met een gouden penning. Straks werd ook aan hun een paard bezorgt, om de jacht nevens den Adeldom te verzellen. Dit bragt hen in den grootsten angst van de waereld, aangezien zy zulks ongewoon, voor een middel om den hals te breken aanzagen. Te paard geholpen, zagen zy 't elkens naar elkander om, wie 't eerst zantruiter zou worden.

Ik geef den Lezer te bedenken, hoe hun dit volgen ter jacht geleek, en in wat benaautheid zy waren, inzonderheid J O B , die aan zyn droom begon te gedenken, beducht dat hy door 't vliegen met zyn ros door 't Bosch, als een andere Absalon, aan een tak der boomen mogt blyven hangen. Zy kwamen daar heelhuits af, maar vermyden daar na dat adelyk vermaak, dat hen in zulken angst gebragt had.

Zy bleven daar een geruimen tyd hun Konst oeffenen aan 't Hof, maar bevonden t'effens ook, dat het hoofsche leven, niet anders als een zee vol van wisselvalligheden en veranderingen is, zagen ook licht in hunne verheffing te gemoet, 't geen

de Dichter J. Zeeus daar in aanmerkt als hy zegt:

*'t Geval, dat in verwisselingen
 Nooit is getemt,
 En dat in staatveranderingen
 Te dartel zwemt:
 En Ryken, Landen, Steden, Volken,
 Door gonst,
 Verheft aan 't toppunt van de wolken,
 Of nederbonst.*

Zy kregen dan eindelyk een weerzin in 't Hofleven, en J O B zeide op een morgen, *Broer wat hebben wy 'er ook aan? altyd onder vreemde oogen te zyn? als wy in Holland waren by ons oud gezelschap, hadden wy somwyleen vermakelyk praatje van de Konst, onder een pypje. 't Was Fiat*, en zy vertrokken van daar weer naar hun geboortestad, daar zy met een Zuster huis hielden. Van waar (als zy eenige stukjes gemaakt hadden) zy t'Amsterdam kwamen om dezelve te verkoopen, en met de Konstoeffenaars een vrolyken avond te hebben.

't Gaat gemeenlyk met het verhalen van spreuken, als met het verkoopen van oud zilverwerk, daar het fatsoen, en maakloon aan verloren word, zegt *Jean Rufé*, in zyn 310 gedenk-spreuk. Maar J O B inzonderheid was potsig in zynen omgang, en wist dit verlies in zyn vertellingen voor te komen; want hy zag juist zo naau niet op een leugen, als het in de vertelling te pas kwam.

Gebeurde 't dat iemand in 't gezelschap stofte op beroemde bedryven van zyn Voorzaten, hy deed niet minder, en wist een gantsche rol van zyn doorlugtige afkomst van buiten op te zeggen;

en uit te rekenen dat hy van Konings bloed was: maar 't was Koning Jan Beukelse van Leiden, die zig te Munster liet kroonen, daar *M. Consart* in een letter vaersje op Job gemaakt dus zinspeelt:

*Te Munster was eertyds een Koning. Jan van Leiden,
Een voorzaat van 't geslacht der geestige BERCKHEIDEN.*

Ik vind ook onder oude papieren vaersjes op hun beider Afbeeldsels door F. Snellinx. Dus op *Gerrit*:

*Dit is BERCKHEIDEN, die de Bouwkonst naar het leven.
In kragt kan zetten, en haar rechten welstant geven:
En door inbeeldingkunde elks wezen zoo verbeelt,
Dat aan het werk het minst' van 't leven niet verscheelt.
De Palts Graaf gaf hem, in de plaats der schilder kroone,
Een gouden borstcieraad, het beeld van zynen Zoone.*

En dus op zyn Broeder.

*Dit 's JOB BERCKHEIDEN, wiens gelyk men in gebouwen
En Tempelschild'ren niet zal vinden nog aanschouwen.
Hy maalt ook, wat hy wil, op 't konstigste van all's.
Dat tuige Heidelberg, en Manheim in den Pals.
Hoe eert men best dien Geest, om naar waardy te pronken?
De Keurvorst heeft hem zelf zyn beeld van goud geschonken.*

Zyn Beeltenis kan men zien in de plaat P. 32. nevens die van zynen Broeder *Gerrit* 33.

Deze is 't eerste gestorven.

GERRIT was van meerder oplettentheid, en ook meer ingetogen van leven, en vermaande zyn Broeder dikwils, dat hy zoo los en ruw niet moest praten, dat het niet voeglyk was, dat, wanneer zy t'samen in gezelschap waren, hy hem tegensprak, als hy de menschen wat leugens (alleen uit potsigheid) voor waarheid op de mouw spelde; en dat dit hem verveelde. Als het dan weer gebeurde dat hy met zyn Broeder naar 't gezelschap ging, maakte hy vooraf beding met hem, zeggende: *hoor Job, als gy al te grof liegt, zal ik de hand op myn borst leggen, let 'er op, dit zal een teeken zyn, dat het hoog genoeg is, hou dan op.*

Deze tot den ouderdom van zeventig jaren gekomen, liep in den avondstond, komende van 't gezelschap, en uit den Tuin van Alexander Vos, in de Brouwers vaart, en verdronk in 't jaar 1698. en werd op den 14 van Wiedemaand begraven, na dat hy zyn Broeder in 't jaar 1693. op den 23 van Slachtmaand had zien voorgaan.

Onder des grooten Dichters Joost van den Vondels Lofdichten op Schilderyen, enz. vind ik 'er ook een op het gezigt van de nieuwe Heeregragt, tot Amsterdam, door Geerard Berckheiden geschildert, in den jare 1672. daar hy dust'zyner roem zeit:

BERCKHEIDE *maalt de Heeregracht*
Naar 't leven, waardig om t'aanschouwen.
Koop Schilderkonst: vermy het bouwen.
Waarom? 't is Fransche middernacht:
Dus wacht op eenen heldren morgen.
In huisbouw steken moeite en zorgen.

En ook een groot vaers t' zyner eere, in de

Mengel Rymen van P. Rixtels, als hy het Stadhuis van Amsterdam in 't klein geschildert had, het welk den Dichter agter aan 't vaers doet spreken:

BERKHEIDEN, zwevende op de wieken
Van 't snel gerucht, braveert de Grieken,
Apel en Zeuxis, door 't penceel.
En scheidt het leven op 't paneel.
Ik zal nu, levende in zyn verven,
Den tyd ten spyt, nooit konnen sterven.
Zoo sprak het agtste Wonder, en
Gaf stof en sporen, aan myn pen,
Om u, en uw penceel, BERKHEIDEN,
 Ontsterf'lyk, naar 't gestarnt te leiden.

[Johannes Vorstermans]

Onder de Konstschilders welke een veranderlyke levens rol gespeeld hebben, word ook de Bommelaar JOHANNES VORSTERMANS getelt.

Zyn Vader was een pourtret-schilder, en van een goed geslacht, getrouwt met een weduwe wier man Borgermeester te Bommel was geweest. By deze is onze VORSTERMAN verwekt; maar in wat jaar weet ik niet: maar, om dat deze de onderwyzer van Johannes Soukens (die hier achter volgt) in de Konst geweest is, hebben wy den meester (dat voeglyk is) voor den Discipel geplaatst.

't Is denklyk dat hy de beginselen der Konst by zyn Vader geleert heeft, eer hy, zig vindende tot die wyze van schilderen geneigt, tot Utrecht zig begaf, om, onder opzigt van Herman Zachtlevens, de Konst voort te oeffenen, na welken tyd hy van voornemen werd om Vrankryk (tot verlustiging, was 't zeggen) te gaan bezien. 't Mocht niet minder wezen (zoo veel Edel Gelders bloet zat 'er

in de borst) of daar moest een knecht met een geboorden rok agter hem gaan; en (zoo men zeit) gaf hy zig daar uit voor een Baron, en verteerde in die reis wel het meeste geld dat zyn ouders hem naagelaten hadden. Hy kwam naderhand weer te Bommel wonen, by zyn Zuster, die in de wandeling Mevrouw genoemd werd. Hier verkeerde hy met de braafste luiden van die plaats, hield zig als een Edelman, was deftig gekleed, en liet zig vinden in de beste herbergen, ontveinzende altyd zyn Konst voor geld te oeffenen: maar best wetende, hoe 't met zyn beurs gestelt was, ontweek hy by wylen het gezelschap voor een tyd, onder voorwending dat het hem ergens aan gescheelt had ('t geen de waarheid was) en schilderde dan eenige stukjes, welke hy stil in Holland liet verkoopen, waar van hy zig dan weer op nieuw bediende; en zoo hy al iets maakte dat hy weten wilde, zulks diende enkel tot een present aan een goed vriend. Dus voorzigtig behandelde hy dit stuk, om zyn eer niet te krenken.

Buiten dit, bezat hy een groot vernuft, geestige vindingen, en een vaardig en vleijend penceel, waar door hy zyn meesters behandeling niet alleen nabootste, maar in veel dingen (zeit de Konstschilder G. Hoed, die hem gekent heeft) H. Zachtleven overtrof.

In 't jaar 1672. wanneer de Fransche Gelderland en 't Sticht in bezit genomen hadden, hield hy zig op te Nimwegen, daar hy ook een Zuster had wonen. Ik heb nog vergeten te melden, dat, wanneer de Franschen toeleiden om deze Landen t'overstromen, en de Staten van de Provinciën zig genootdrukt vonden krygsvolk tot hun bescherming te werven, onze Jonker toen naar een Hop-

mans plaats dong, maar hy viel mis, en een Gelders Edelman ging 'er meê stryken.

Terwyl hy te Nimwegen woonde, ontdekten zig onder de Fransoizen verscheiden die Konstlievende waren, waar meê hy omgang hield, onder anderen de *Marquis de Bettune*. Deze nam VORSTERMAN mede naar Utrecht en elders om Konst op te koopen, tot een Konstkabinet. Men zegt dat gemelde *Marquis*, die in 't kort wederom naar Vrankryk vertrok, hem graag voor zyn Hofmeester had willen met zig nemen. Dog of hy daar geen zin toe had, of dat 'er iets anders in den weg was, hy bleef te Nimwegen.

Eenigen tyd daar na, vertrok hy naar Engeland, daar hy van wegen zyn Konst in groot aanzien kwam; zelf kreeg hy gelegenheid, om voor Koning Karel den tweeden, een schoorsteenstuk in een der zalen op Withal, anderen zeggen in een klein konstvertrek, te schilderen, waar in zig een van zyne Koninglyke Lusthuizen vertoonde. Hier in had hy verscheiden beeltjes van Heeren, die dagelyks aan 't Hof kwamen, in hun natuurlyken zweem van gaan, staan, en bekleeding, zelf hun wezen, zoo natuurlyk en konstig afgebeeld door zyn konstpenceel, dat dezelve elk in 't byzonder waren te kennen. Dit werd van elk tot verwonderens toe geprezen, en voldeed aan 't Hofgezin en den Koning, die hem daar op liet vragen, wat de Schilder voor zyn Konststuk begeerde. Hier stont onze VORSTERMAN wat verlegen. d'Een ried hem dat hy den Koning tot een present moest aanbieden, of de waarde daar van aan hem stellen. Anderen rieden het tegendeel; des deed hy een eisch van twee duizent guldens voor het zelve, 't geen de Koning wat te veel dagt te wezen,

zoo hem aangedient wierd. Ondertusschen vleide zig onze Konstenaar met de hoop van dien schoonen buit, die hy zig verbeelde dat met weinig korting (als in Holland wel geschiet) hem toe gedeelt zoude worden, en overlei vast by zig zelven wat hy den brenger daar voor in de vuist zou stoppen: 't welk te vergeefs van hem overleid werd; want het 'er nooit toe kwam. Hy wagte dagen, weken, maanden, eerst in hoop, naderhand met ongedult, tot zoo veer, dat hy al negen hondert gulden op die schult verteerd had in zyn herberg; waar over de waardin (ziende dat daar niet van komen zoude) hem dede voor die schult vast zetten.

Karel du Jardyn, wanneer hy te Lion in dergelyken rampspoedigen staat raakte, kwam 'er gelukkiger af; want zyn waardin, ziende dat 'er van hem geen gereede munt te wagten was, nam zyn persoon tot voldoening van de schult over, en daar meê was die rekening geeffent.

Onze Jonker, die tot nog toe voorwind gezeilt had, werd door een tegen wind op 't onverwagtst aan lagerwal gesmeten. De Spaanschen hebben een spreuk die op zulke luiden gepast word, die zegt: *De Fortuin werd moe van hem langer te torschen*.

Wat aanzoek onze gevangen, door deze en gene van zyne bekenden aan 't Hof liet doen, om zyn betaling, daar kwam niet van. Ondertusschen zat hy in elende, tot de Konst-schilders onder malkander wat uitleiden tot zyn verlossing. De waardin, die liever een weinig zeker als veel op een hopelooze onzekerheid wilde afwagten, ontsloeg hem uit de gevangenis. Toen weer van voren af aan den Hovelingen in 't oog gelooopen; maar 't bleef als voren. Onderwyl gebeurde 't dat'er een gezant uit Engeland naar *de Porte* ging. Deze nam hem mede,

om eenige oudheden voor hem, naar 't leven af te teekenen: maar die Heer overleed op de reis: en men weet niet waar VORSTERMAN beland is.

Men zegt, terwyl hy in Engeland was, dat de *Marquis de Bettune* uit Polen aan hem schreef om over te komen in dienst van den Koning. Dog of hy daar heen niet heeft gewilt, of dat die brief niet in zyn handen gekomen is, daar van weet men 't rechte bescheid niet.

[Johan Soukens]

Bergen (zeit het oude Hollandse spreekwoord) *ontmoeten malkander niet; maar menschen wel*. Dus is het ook met my en JOHAN SOUKENS, geboren te Bommel, een Leerling van Johannes Vorsterman gebeurt. Hy kwam my, en ik hem te kennen in de marktschuit van Dordrecht op Nimwegen, in den jare 1694. ik ontboden om den Borggraaf te schilderen moest naar Nimwegen, en hy naar Bommel daar hy 't huis hoorde, en 't was my leet dat ik niet van eersten af aan kennis aan hem kreeg, om de potsige vertellingen die hy my deed, waar door my de tyd, die door den tragen voortgang verdrietig was, my nu kort scheen. 'k ontdekte wie hy was, by gelegenheid dat ik de hoeken der beschilderde paneelen door zyn reiszak zag doorsteeken, waar op ik hem vraagde: of hy in Holland eenige schilderkonst gekogt had. Waar op hy my verhaalde, dat hy in Holland was geweest om schilderyen te verkoopen, dat hy zulks tweemaal des jaars gewoon was, en dat dit het overschot was, vorders dat hy een schilder was, en SOUKENS genaamt. Waar op hy (na meer andere redenen) tegen my zeide, dat hy wel wenschte dat ik ook tot Bommel woonde, om d'eer van myn gezelschap te hebben, en dat hem even veel dagt

te wezen waar ik woonde, om de Konst te oeffenen, en vervolgde: *wilt gy daar toe bewilligen, ik heb myn huis tot uw dienst, of zoo gy het zelve in vollen eigendom wilt, ik zal 't u geven.* Dat my zeltsaam in den eersten voorkwam, zoo dat ik hem vraagde waar hy dan wonen zoude? waar op hy my ten antwoord gaf: *ik heb 'er twee, en wil u daar en boven nog van beide de keur geven.* Dit zeggen kwam my nog al koddiger en vreemder voor, te meer om dat ik niet bewust was, dat de huizen in die landstreek, om de neringloosheid, van zoo geringe waardy zyn, des vraagde ik hem: *staat het een dan ledig?* 't antwoord was neen, maar hy zeide: *dat hy die beide bewoonde, het eene des winters; om dat het dakdicht was, en 't andere des zomers, om dat het boven open zynde, luchtig voor hem was.* Ik bedankte hem voor zyne aanbiedinge, en was verwondert dat hy nog zoo luchthartig en getroost was in zyn lot, want de markt van zyn Konst toen al vry gezakt was. Sedert heb ik hem niet meer ontmoet, of van hem gehoord.

[J. van Hagen]

Zyn tyd- en Konstgenoot was

J. VAN HAGEN, Hagenaar. Deze heeft wel zyn meesten tyd doorgebracht, met het afteekenen van fraaije Landgezigten omtrent Kleef, en elders, die hy wonder geestig, met de teekenpen en 't penceel, op wit en blaau papier behandelt heeft. De meeste zyn gejaarmerkt 1650, 60 en 62. In 't jaar 1715. werden dezelve, onder de liefhebbers tot Amsterdam, tot een goeden prys verkogt. Zyne schilderyen zyn zoo bevallig niet, om dat de blaauwe asch, daar hy zyn groen meê geschildert heeft, van koleur verschoten, ofzwart geworden is. De Konstlievende Eduard Feitama heeft my verscheiden van zyne konstig geteekende Landschappen doen zien.

[Francisco Milet]

Nu heb ik te spreken van FRANCISCO MILET anders MILEE geboren te Antwerpen in 't jaar 1644. Zyn Vader was geboren te *Dyon*, en een konstig Yvoordrayer. De Prins van *Condé*, die byzonder behagen nam in zyne Konstwerken, en voor wien hy veel gewrocht heeft, lokte hem naar zyn Gouvernement in Brabant, daar hy wel by stond, aangezien de liefhebbery tot zoodanige konstwerken meer en meer voortgeplant wierd, waarom hy zig aldaar met 'er woon neerzette.

FRANÇISCO, vander jeugt aan geneigt tot de teekenkonst, werd straks bestelt by den Konstschilder *Frank*.

Zyn natuurdrift, zyn groot vernuft, en uitstekende vlyt, bragt hem in weinig jaren zoo veer, dat zyn penceelwerk voor ruim zoo konstig als dat van Frank geoordeelt wierd. Deze *Laurentius Frank* was de Neef van *Abraham Genoels*, die my in een Brief uit Antwerpen geschreven, in slachtmaand 1716 verhaalt, dat hy in den jaare 1659 te Parys aankwam by gemelden Frank zyn Neef, daar hy Milée, toen een Jongman van 17 jaren, vond; en gevolgelyk is hier een verschil van twee jaren in de reekening van des zelfs geboortetyd, dien ik uit Franse schryvers geboekt vind op 't jaar 1644. In welk berigt de vergissing schuilen mag, daar over lust my geen angstig nazoek te doen. Wy verhandelen geen schriftuurtexten daar het op een *Jota* aankomt.

Genoels verhaalt my in gemelden Brief tot zynen roem ('t geen ik ook niet heb willen agterhouden) dat hy met hem tot Parys in een vertrek schilderende, bespeurt heeft, dat hy een wonderbaarlyk vast onthoud had, en zoo vast een denk-

beeld van de voorwerpen zig wist in te drukken, dat het geen hy in 't leven, of van andere meesters gemaakt, alleen gezien had, konde namaken als of hy 't voor zig hadde, en by gevolge als hy een stuk na schilderde (of *nacopieerde*, om op zyn schilders te spreken) dat zoo gemakkelyk deed, dat hy maar weinig malen zyn hoofd daar naar toe hoefde te drayen. Hy was pas 18 jaren oud als hy met zyn meesters Dochter trouwde, van welken tyd af de fortuna hem mild begunstigde. Maar of zyn beenen (als het spreekwoord zegt) geen weelde konden dragen; dan of hy grooter roem door matelooze milddadigheid, of eer verkwisting zocht, vint ik niet geboekt; maar wel dat hy meer weg gaf dan hy voor zig behielt. Bedenkelyk is 't, dat hy de spreuk van Cicero, 't Orakel der welsprekentheid, niet heeft gekent, welke zegt: *De menschen verstaan nog bedenken niet, hoe groot een inkomen de spaarzaamheid is*. Nog ook deze van Plutarchus: *velen durven hunne schatten niet gebruiken, anderen misbruiken de zelve: van beide moet men een afkeer hebben; want het geeft aan de eersten geen nut, en aan de laatste niet als schande en veragting*.

Hy heeft Vrankryk, Engeland, en Holland doorreyst, en alzins stalen van zyn beroemde Konst agter gelaten. Zyne Landschappen (heel den aart van *Pousyn*) heeft hy doorgaans met kleine beeltjes opgeciert, zoo dat elk een welgevallen daar in had, waar door zyn roem grooter werd, en de wangunst stof vout om zulks te benyden. Ja men hout het voor een zekere waarheid, dat hy door een zyner Konstgenoten, die zyn verheffing niet dulden konde, is vergeven; want zyn lichaam door een onlesbaren brand ontsteken bewerkte

eerst dolzinnigheid, daar na de dood, op zyn 36 jaar 1680. Hy werd begraven a *Saint Nublas des Champs*, en liet 2 Zonen na die de schilderkonst oeffenden.

[Arent de Gelder]

Hier aan volgt A R E N T D E G E L D E R , geboren te Dordrecht in den jare 1645, op den 26 van Wynmaand.

Kleederen, Huisraad, en dergelyke soort van dingen zyn de mode, of veranderinge onderworpen; en wanneer de een daar in voorgaat, volgen straks anderen na. Dus is het ook gelegen met de schilderkonst. Dan bemint men eens 't geen stout gepenceelt en ruuw aangetast is, als het maar welstandig is in zyn afstand: dan eens weer 't geen gepolyst en uitvoerig geschildert van naby mag beschout worden.

De Konst van Rembrant had als wat nieuws in haar tyd een algemeene goedkeuring; zoo dat de konstoeffenaren (wilden zy hunne werken gangbaar doen zyn) genootzaakt waren zig aan die wyze van schilderen te gewennen; al hadden zy zelf eene veel prysselyker behandeling. Waarom ook Govert Flink (gelyk wy in zyne levensbeschryving hebben aangemerkt) en anderen meer, zig tot de school van Rembrant begaven. Onder deze was ook myn Stadgenoot A R E N T D E G E L D E R , die, na dat hy door S.v. Hoogstraten in de gronden van de Konst was onderwezen, mede naar Amsterdam vertrok om Rembrants wyze van schilderen te leeren, 't geen hem zoodanig toeviel en gelukte, dat ik tot zynen roem zeggen moet, dat geen van alle hem zoo na gekomen is in die wyze van schilderen. En is boven dit opmerkelyk dat hy alleen onder zoo een menigvuldig getal, welke naderhand die wyze van

schilderen agterlieten, daar in is staande gebleven.

Hy kwam in den jare 1645. by den zelve om de Konst te leeren, en bleef 'er twee volle jaren, wanneer hy zig weder naar Dordrecht begaf, en de Konst tot heden toe loffelyk heeft geoeffent.

Van Rembrant zeit * Pels, dat hy

*... Door de gansche Stad op bruggen, en op hoeken,
Op Nieuwe, en Noordermarkt zeer yv'rig op ging zoeken
Harnassen, Mariljons, Japonsche Ponjerts, Bont,
En Rafelkragen, die hy schilderagtig vont.*

Maar onze DE GELDER, heeft niet minder dan hy een voddekraam van allerhande soort van kleederen, behangsels, schiet-en steekgeweer, harnassen, enz. tot schoenen en muilen inkluis, by een verzamelt; en de zoldering en de wanden van zyn schildervertrek, zyn behangen met floersche en gestikte zyde bewindselen en sluijers, sommige geheel, andere gescheurt even als de gewonnen legervaandels op de zaal van 't Haagsche Hof.

Uit dezen ryken voorraad haalt hy de toerusting zynere beelden: gelyk hy dan ook voor gebruik houd, zynen Leeman van hoofd tot teen te bekleeden, en in zulk een gedaante te zetten, als hy noodig heeft, 't geen hy dan met het penceel, of met duim en vinger nabootst. Somwylen smeert hy ook de verf wel, als hy by voorbeeld een franje of borduursel op eenig kleed wil schilderen, met een breet tempermes, op het paneel of doek, en krabt de gedaante van het borduursel, of de draden der franje daar uit met zyn penceelstok, zonderende geene wyzen uit, als zy maar tot zyn oogmerk behulpig zyn; en 't is te verwonderen hoe natuurlyk en

kragtig zulk doen somwylen zig in afstant verthoont.

De voorwerpen van zyn Historische verthoeningen zyn meest Bybelstof, en onder dezelve munt in Konst uit de verbeelding van een stervenden David, of daar Bathzeba de Rykskroon voor haren Zoon Salomon verzoekt. Ook de Zegening van den Aartsvader Jacob.

Gelyk onder zyne pourtretten, dat van den braven beeldsnyder Hendrik Noteman. Het laatste van zyne werken is de Passie, anders de Historie van den lydenden Christus, in 22 stukken, waar van 'er reets 20 voltooit zyn, waar in konstig de menigerhande hartstogten, of gemoedsdriften, uit kennelyke wezenstrekken te zien zyn, gelyk ook eene onbedenkelyke verandering van dragten, en vremde toestellingen omtrent de bekleedingen der beelden, bywerken, en verkiezinge van dag en schaduwe, en deze naar ik gis zullen ook wel de laatste blyven, want hy al een geruimen tyd doorbrengt met ter kerk te gaan, en vrienden te bezoeken. Hy is thans in dit jaar 1715. terwyl ik dit schryve, nog in goede gezondheid, en ongetrouwt. Veel licht heeft hy de spreuk *Horatius*

..... *Melius nil caelibae vita:*

Dat is:

Niet beter als een ongetrouwt leven, gekent, en die zig altyd ten leerles voorgesteld.

Zouden d'oude Letterwyzen, en Fabeldichters, geen reden gehad hebben, waarom zy de Fortuin geblind afschilderden? zekerlyk; om dat zy nog naar rede, of regel hare gaven uitdeelt, maar die

geeft aan die 't meeste heeft, en hem die niets heeft voorby gaat.

[Joan Baptist de Champanje]

De bevinding heeft ons doen zien, dat heele geslagten, van Vader tot Kind, gezegent worden en voorspoed hebben: en weder heele geslagten, door gebrek, en ontbering van 't geluk, in bekommertheid zuchten; zonder dat men daar andere reden van geven kan als deze: dat het de Albestierder zo wil. 't Zyn de gelukkigen welker sloopje (als het spreekwoord zeit) altyd voor den wind zeilt. Onder deze mag men tellen JOAN BAPTIST DE CHAMPANJE, geboren te Brussel, in 't jaar 1645.

Zyn Vader was de Broeder van *Philips de Champanje*, welkers levensbedryf in ons eerste Boekdeel breedwydig is geboekt. Deze, die wel twee Zonen gehad heeft, maar die jong gestorven zyn, en een Dochter die zig tot het Kloosterleven begaf; hield dezen neef als zyn eigen kind, en bragt hem in de Schilderkonst op. Hy in jaren en Konst opgeklimmen, deed een reis naar Italic, voor vyftien maanden, om de Konstwerken der buitenlandsche vernuftelingen te zien, en zyn schilderlustig oog daar door te vermaken. Hy nam dien tyd naartig met schilderen en teekenen in agt; maar hield zig aan dezelve wyze van schilderen, die zyn Oom had. Wedergekeert zynde, wist hy het door zyne vrienden zoo veer te brengen, dat hy op den kruiwagen van 's Konings gunst geklimmen, opzigter van de Koninglyke Konstschool, of *Academie* wierd. Hy stierf 1688. oud 43 jaren,

*Te vroeg door 't onverbid'lyk lot,
Van 't bitter noodgeval geknot.*

[Albert Meyering]

Een langen levensloop heeft het tydlot vergunt aan zynen tyd- en Konstgenoot ALBERT MEYERING. Deze geboren t'Amsterdam, in den jare 1645, leefde tot den jare 1714. den 17 July, zynde omtrent den tyd van zeventig jaren, die hy wel meest ten dienst van de Konst heeft doorgebracht; want hy al vroeg tot de penceeloeffening geleid werd, doordien zyn Vader Frederik en zyn Broeder Henrik Meyering de Konst meê hanteerden, dog zig omtrent geringer voorwerpen, te weten meest kamerschutten te schilderen, bezig hielden; en ook koopmanschap daar meê dreven.

ALBERT van leerzucht gedreven, heeft 10 jaren zoo in Vrankryk als in Italie doorgebracht, daar hy zig naar fraaije voorbeelden oeffende, met zynen reisgezel Johannes Glauber. Hy had zig een vaardige wyze van schilderen aangewent, die hem voordeelig was, in 't schilderen van groote werken, in zalen en kamers. Tusschen beide schilderde hy allerhande soorten van Landschappen, inzonderheid cierlyke gezigten van Vorstelyke Lusthuizen en *Belvideren*, die met hunne lommerige boomen een aangename spiegeling in 't water maakten.

[Michiel van Musscher]

Nu komt de brave Konstschilder MICHIEL VAN MUSSCHER (wiens beeltenis in de Plaat F 16. te zien is) ten Toneel, daar Rotterdam op roemen mag, binnen welkers ringmuur hy op den 27 van Louwmaand 1645. geboren werd.

Met zyn vyfde jaar begon hy al mannetjes en beesjes te teekenen op papier, en die drift tot de teekenkonst groeide zoodanig met de jaren aan, dat zyne Ouders ziende dien yver meer en meer toenemen, hem in den jare 1660. bestelden by

Martyn Zaagmolen, om de gronden van de teekenkonst te leeren, daar hy door zynen byzonderen yver en naarstigheit in korten tyd zoo gevordert was, dat hy in het volgende jaar (om de vermenging der verwen en behandelinge van het penceel te leeren) by den berugten Abraham van den Tempel besteld werd: daar hy al meê niet lang bleef, nog ook by Adriaan van Ostade en Gabriel Metz; als my gebleken is uit een aantekening die hy daar van geboekt heeft, aldus: 1660. *twee maanden by Martyn Zaagmoolen geteekent*. 1661. *by Abraham van den Tempel*. 1665. *zeven konstlessen van Gabriel Metz gehad, en in 't jaar 1667. drie maanden by Adriaan van Ostade*, zeker t'samen gerekent eenen korten tyd, als men aanziet hoe verre hy in de Konst gevordert is geweest; waarom wy dat zoo veel zyne naduurdrift en naarstige oeffening, als de onderwyzing moeten toeschryven. Hier om heeft Aristoteles al weten te zeggen: *Drie dingen zyn 'er noodig om tot wetenschap te komen, de Natuur, Onderwyzing en Oeffening: en ten zy de Oeffening zig by de Natuur en Onderwyzing voegt, is 'er geen vrugt te wagten*.

t'Amsterdam, daar hy zyn meesten levenstyd in de oeffening der Konst heeft doorgebracht, zyn vele konstige uitgevoerde pourtretten van hem te zien, onder welke in Konst van schilderen uitsteekt dat van den konstminnenden Heer Jonas Witzen; waar aan hy geen tyd, of yver gespaart heeft: en 't heeft zyn rede gehad; aangezien gemelde Heer wel zyne grootste *Kristoffel* geweest is, die hem om hoog op zyn schouders beurde, op dat de nyt hem niet zou krabben.

Hy heeft ook verscheiden ordonnantiestukken gemaakt, en onder deze in verscheiden stukken

het potsig levens bedryf van Jan Klaasze en Saartje Jans. Maar 't geen onder alle in Konst van schilderen deursteeckt, is het zoo genaamde Familiestuk, waar in hy zig zelf, zyn vrouw en kind verbeeld heeft, 't geen meer gemelde Heer Witzen, wanneer hy gestorven was, uit het boelhuis kogt. Dit had hy tot een staal van zyn penceels vermogen, door langen tyd, en yver bewerkt, 't welk thans berust by zyn oudsten zoon, wiens beeltenis, nog jong zynde, daar in afgebeeld is.

Hy stierf op den 20 van Wiedemaand 1705.

Ik lees ergens: Dat de aart der zaken leert eene wetenschap zoodanig te bevytigen, dat men ook andere Konsten en Wetenschappen niet onaangeroert late, maar vlytig daar uit trekke al wat tot cieraad en voltoojing kan dienen van die beyvering die men zig heeft voorgesteld; want niemand steekt recht uit in eenige Wetenschap, die geheel onbedreven is in andere, zynde alle de Konsten en Wetenschappen als door eenen gemeenen bant aan een gestrengelt.

Men moet zig dan niet houden in den omtrek van eenige wetenschap, maar somtyds uitweiden in beemden van andere Wetenschappen en Konsten.

[Joan de Biskop]

Deze redenering kon ik op niemand beter passen, dan op den beroemden Tekenaar JOAN DE BISKOP, geboren in 's Gravenhage in den jare 1646.

Deze was een geleert pleitbezorger voor den Edelen Hove van Holland, en teffens een beminnaar, en oeffenaar van de Konst, die door zyne konstige wyze van teekenen met het penceel op wit papier, even als een welbedreven hand door de verwe, yder meesters byzondere wyze van behandeling zoo konstig wist na te bootsen, dat men straks met den eersten opslag van 't gezigt konde zien, of zyne Teekening gevolgt was

t.o. 212

naar een schildery van *Tintoret, Bassan, Karats, P. Veronees, Rubbens, van Dyk* en zoo voort: waarom de zelve ook by de konstminnaars in groote waarde gehouden worden. Om welke wonderlyke wyze van teekenen, wy zyn naam niet alleen, maar ook zyn beeltenis (gevolgt naar de afschildering van Jan de Baan, in de Plaat H 19.) onder de Konstschilders van zynen tyd geplaatst hebben.

Hy heeft ook byzonder grooten dienst aan de Leerlingen van de Konst gestaan, door zyn fraaije Etskonst, waar door hy de schilderjeugd met de hand als by trappen opleid tot de Hoogeschool der Teekenkonst, haar voorstellende de waardigste en berugtste voorwerpen van de Konst die Rome bezat.

't Is te beklagen, dat zulk een yvervier naa het verloop van 40 jaren wierd uitgeblust. Want hy is gestorven in 't jaar 1686.

[Ary Huibertsz Verveer]

ARY HUIBERTSZ VERVEER is geboren te Dordrecht, dog de tyd van zyn geboorte blyft my onbekent, maar hy kwam in 't jaar 1646, te gelyk met *Gerard de Jager*, Dortenaar, zee- en stille water schilder, *Abraham Susenier*, mede van Dord, en een fraai schilder van stil leven, inzonderheid zilverwerk, en *Arnout Elzevier*, Landschap- en brantschilder, in het Konstgenootschap van St. Lucas te Dordrecht. Hy schilderde somtyts pourtretten, maar meest Historien, en wel zulke daar veel naakten in kwamen. Zyn stukken waren best, om wat uit de hand gezien te worden, wyl hy de zelve wat robbelig en ruw schilderde. Het meeste dat de konstkenners tegen zyn werk hadden, was, dat hy het vlees te tanig van koleur maakte, nog agt gaf op het azuur dat in een helder naakt doorsteekt, maar zig vergenoegde als het maar kragt had, waarom het beenzwart by hem van groot gebruik was. Hy

schilderde nog al veel, dog zelden zagmen iets voldaan, dewyl hy dagelyks wat nieuws begon, waarom ook zyn schildervertrek, en nog andere daar nevens zoo vol gepropt waren met doeken en paneelen, op welker een een heel, op 't andere weer een half naakt, of troony, of ook een ordonantie geschetst stond, dat het wel een doekverkopers winkel geleek. Waarom zyn huis ook (toen het eens op een winteryd tot den grond toe afbrande) met al die ligte brandstoffs, als een brander op zee scheen toegerust. Dien ganschen naamiddag, tot in den avond, waren by hem in gezelschap geweest myn eerste meester *Willem van Drillenborg*, *Johannes Offermans*, discipel van *Adriaan Emont*, en *Arnoldus Verbius*; maar het schemt dat zy meer agt gegeven hadden, of yder zyn beker wel schoon uitveegde, dan op het vuur. Deze laatst gemelde was een braaf schilder, maar zoo vlug als de wint. Hy heeft verscheiden agter een volgende jaren aan 't hof van Friesland voor portretschilder geweest, schilderde ook Historien, maar 't geen hy 't natuurlykste wist te verbeelden waaren hoere- en boevokotten, die hy ook zodanig (ik gis naar de zuivere waarheid) in hunne vuile bedryven onbewimpelt afbeelde, dat de schilderyen van schaamte een voorhangsel scheenen te eischen, om 't eerbare oog geen argernis te geven. JOHANNES OFFERMANS, geboren te Dordrecht, in 't jaar 1646. op den 10 van Grasmaand, had zig voor heen beholpen met het schilderen van Landschappen, dog zig naderhand aan de grove kwast begeven, daar hy best, naar 't scheen, zyne rekening by vond. Egter bleef hy konstminnende, dreef somwyl handel met schilderyen, en was graag by de Konstenaars in gezelschap; waarom (schoon zyn Vrouw het geld meester was) hy altyd maak-

te dat hy een buideltje byzonder had, om een vrolyken avond te houden. 't Gebeurde dat hy eenig geld voor zyn werk had ontfangen, en de patroon hem zoo veel wyn schonk, dat hy maar even in staat was om t'huis te komen. Egter kwam hem in gedagten, dat 'er onvoordagt wel iets kon voorvallen, waar van hy juist zyn Vrouw het beduid niet wilde op de mouw spelden. Dus kneep hy by gissing wat van den geldbundel af, en rolde het op in een penceeldoek byzonder, met toeleg om het in huis komende elders voor zig te bergen, en van hem te leggen; om dat hem de zakken somwyl, als hy sliep, wel eens geluist wierden, 't geen hy ook deed. Maar des anderen daags was hem vergeten op wat plaats hy het geborgen had, dat hem niet weinig in ongerustheid bragt, en rusteloos overal deed zoeken, zonder te kunnen bedenken waar hy het verstopt had. Des besloot hy den volgenden avond voordagtelyk zyn maag andermaal met wyn vol te laden, om een proef te nemen, of hy terwyl hy nugteren zynde 't niet konde naspeuren, het dronken zynde, niet zou agterhalen 't welk ook gebeurde; want hy kwam niet zoo ras des avonds de deur in, of 't schoot hem te binnen, waar op hy zyn hand stak in een hakkebord dat omgekeert aan den wand hing, en haalde den buit daar stil uit. Dit heeft hy my zelf verhaalt.

[Hubert van Ravestein]

Hem volgt HUBERT VAN RAVESTEIN, geboren te Dordrecht. Deze schilderde gemeenlyk schaapstalletjes, en een boeremeit die een ketel of iets anders staat te schuuren, of met een boereknaap te praten; of ook wel de vertooning van den slagtyd, door een verken dat op de leer hangt, en jongens die met de blaas spe-

len. Van diergelyk vermogen in de Konst was ook REYNIER en ISREL COVYN, Brabanders; d'eerste schilderde gemeenlyk een tafeltje met allerhande soort van aart-vrugten, kool, pee, rapen, artiezokken, enz. en een dienstmeit met een eyerkorfje, of koper emmertje met geplukte vogelen aan den arm, of ook wel een juffertje dat zit te najen, of te speldewerken. d'Ander schilderde Historien, maar meest van 't Spaans Heidinetje, uit het boek van Kats. Hoewel men zegt, dat hy in zyn jeugt een goed portret schilderde, maar dat hy tegens het spreekwoord, *hoe ouder hoe wyzer*, hoe ouder hoe onnoozeler in de Konst wierd. Hy was, als ik hem kende, d'oudste in 't schilders convent (want hy was daar al in geweest van den jare 1647) en ik heb hem verscheide jaren agter een, op St. Lucas dag, met een wyngaardrank, gevlogten tot een krans, op 't hoofd aan tafel zien pryken. Dat men als nog voor een gewoonte onderhoud.

[Johannes Glauber]

Verscheiden voorbeelden hebben ons doen zien, dat de natuurlyke zugt en geneigtheid wel de scherpste sporen zyn, om de konstoeffenaars tot den voortgang in die Konst aan te zetten. Thans ontmoet 'er ons weêr een, wien de Natuurdrift de voornaamste Leidstar tot de Konst geweest is.

Deze is JOHANNES GLAUBER, gebentnaamt *Polidoor*, geboren in 't jaar 1646, tot Utrecht, by gelegenheid van dat zyne Ouders van Amsterdam door 't Sticht naar Duitsland (van waar zy herkomstig waren) meenden te vertrekken; welk voornemen daar door gestuit werd.

GLAUBER, van der jeugt af aan met een vuurige drift tot de Konst geneigt, werd daar in door

zyn Vader, die hem tot andere bezigheden opbragt, gedwarsboomt, zoo dat hy hem gansch niet wilde zyn geneigtheid ten gevalle, by eenig schilder bestellen om de Konst te leeren. Dit belette egter niet dat hy by tyd, en ontyd, zig in het teekenen en schilderen oeffende, tot dat hy kennis kreeg aan verscheiden brave konstschilders, die hem uit enkele liefde (ziende zyn drift tot de Konst) vorder onderwezen. Door dit middel en gestadig yveren zoo veer gevordert, dat hy zig zelve pas kon bedruipen, besteede hy zig zelf by Nicolaas Berchem daar hy negen maanden bleef.

In dien tyd was G. Uilenburg (het penceel voor den konsthandel verwisselt hebbende) de grootste handelaar in Italiaansche schilderyen die 'er in Holland was, en hield verscheiden jonge schilders aan 't werk, met die stukken na te schilderen. By dezen ging hy inwonen, en oeffende zig voort naar die schoone voorbeelden, die te gelyk ook een lust in hem wekten, om Itale te gaan zien. Deze reis ging hy doen in den jare 1671, verzelt met zyn Broeder, een borst van 15 jaren, en de twee Broeders *van Doren*. Zy gingen te Rotterdam te scheep op *Diepe*, en vorder naar Parys, daar hy omtrent een jaar lang schilderde voor Mr. Picart konstkooper op de *Pontneuf*, een bloemschilder en Brabander van geboorte. Van daar vertrok hy naar *Lions*, daar hy twee jaren woonde, en meest voor Adriaan vander Kabel schilderde. In dien tyd het Roomsche Jubeljaar op handen zynde vertrok hy met zyn Broeder en twee Fransche schilders van *Lion* naar Rome.

Na dat hy nu een half jaar te Rome geweest had, en kennis aan Hollandsche, en Duitsche schilders kreeg, vleiden zy hem om in de bent te ko-

men, waar zy hem *Coridon* doopten: dog alzoó hy bewust was dat den jongen vander Kabel die naam gegeven was, en zulks voorstelde, veranderden zy dien naam in *Polidoor*. Maar *Carel du Jardyn*, met wien hy wel meest te Rome omgang gehouden heeft, wilde zig niet onder de bentvogels begeven, nog zig laten inschryven, waarom zy hem *Bokkebaart* noemden, of om dat hy zig zelden liet scheren, of uit kwaatheid, gelyk zy om de zelve rede een anderen konstschilder met den schandelyken bentnaam *Platluizenbaart* gebrantmerkt hebben.

Na dat onze GLAUBER nu twee jaren te Rome had geweest, vertrok hy, verzelt met zyn Broeder en den Konstschilder Robbert du Val, naar *Padua*, daar hy een jaar bleef, en van *Padua* naar Venetien, daar hy zig twee jaaren ophield, met dagelyks zig naar 't leven, als fraaije voorbeelden, te oeffenen, van waar hy naar Hamburg vertrok daar hy gewoont heeft tot het jaar 1684. uitgezondert, dat hy ondertusschen een half jaar te Koppenhagen (ontboden van den Heer Guldenleeuw, *Viceroy* van Noorwegen) gewoont heeft, en voor gemelden *Viceroy* geschildert. Wedergekeert tot Amsterdam, woonde hy 'er, of had een kamer in 't huis van Ger: de Laire, 't zedert welken tyd hy vele treffelyke stalen van zyn Konst, zoo door 't schilderen van kabinetstukjes, als groote werken in zaalen, heeft doen zien, waar by zyn naam nog eeuwen lang zal levendig blyven, als die onder de grootste konstenaars van Landschapschilderen mag getelt worden.

Op 't Lusthuis te Soestdyk heeft hy de eetzaal van Koningin Maria met een geestig Landschap beschildert, als ook die van den Koning: dog

daar aan heeft hem Albert Meyering (alzo 'er haast meê gemaakt wierd) geholpen. Deze is met jachteryen door Dirk Maas van Haarlem opgeciert, gelyk die van de Koningin met beelden door Ger. de Laires.

Tot Amsterdam, in 't huis van den Heere Jacob de Flines, is in een zaal, het Landschap op gelyke wyze door G. Laires met beeldwerk opgeciert, als ook op den Agterburgwal in de Brouwery van den Hooiberg, ook verscheiden te Rotterdam, als by de Heeren *Meyers*, *Verburg*, en *Paats*.

Thans woont hy (getrouwt met de Zuster van den vermaarden Bouwmeester Steven Vennekool) in 't *Proveniershuis* te Schoonhoven, daar hy zig met een pypje, in zyn bloemhof, verlustigt.

[Jan Gotlief Glauber]

Zyn Broeder

JAN GOTLIEF GLAUBER, geboren 1656. was nog maar 15 jaren als hy met zyn Broeder vertrok naar Parys. Hy werd van zyn Broeder (die vorder naar *Lion* vertrok) bestelt by een Konstschilder, Jacob Knyf genaamt, een Haarlemmer van geboorte, die meest gezigten van gebouwen en zeehavens, met kleine beeltjes, (heel aangenaam voor 't gezigt) schilderde. Dog alzo deze Jacob Knyf gelegenheid kreeg om voor een Graaf buiten Parys eenige maanden te schilderen, en de waart door dit lang wegblyven bekommert was voor zyn betaling, wilde hy den Jongeling niet langer den kost geven. Hier door vond hy zig genootzaakt zig naar zyn Broeder te *Lion* te begeven, en bleef vorder daar, te Rome en al de jaren in Italie, by hem, ook naderhand te Hamburg, tot den jare 1684. toen zyn Broeder naar Amsterdam, en hy naar Duitsland vertrok, daar hy eenigen tyd voor een Duits Prins schilder-

de. Van daar vertrok hy naar Weenen, daar hy eenige jaren zyn Konst oeffende: van Weenen naar Praag, en eindelyk naar Breslau, daar hy gestorven is in 't jaar 1703. zyn penceeloeffening bestont in 't schilderen van fraaije Landgezigten en Zeehavens. Zyn bentnaam was *Mirtillus*.

Onze JOHANNES GLAUBER heeft ook een Zuster DIANA GLAUBER genaamt, die de penceelkonst geoeffent heeft, en fraaije beelden en pourtretten geschildert; dog bedroefde toevallen hebben hare oogen, (tot nadeel van de Konst) van 't zien berooft. Zy is nog in leven en woont te Hamburg.

[Maria Sybille Merian]

De bevinding, die na den uitslag van zaken zekerder dan anders besluit, heeft dikwerf doen zien, dat de onbedwinglyke driften, lusten, en neygingen der zwangere vrouwen overgaan tot de vrugt, of die aan 't schepsel 't geen zy draagen meedeelen. Dit gezegde zullen wy klaarblykelyk bestempelt zien aan

MARIA SYBILLE MERIAN, dochter van den berugten plaatsnyder Matheus Merian, geboren te Frankfoort op den 2 April des jaars 1647. zy van haar elfde jaar af tot de Konst geneigt, helde meer tot het penceel, als tot huisselyke bezigheden over: des zy dikwils van haar moeder daar over werd begraauwt: immers het was geheel tegens haren zin, waarom zy zig genootzaakt was het vuur van hare geneigtheid onder ontveinzinge te dooven 't geen als haar moester van huis was, des te sterker ontvlamde; zoo dat zy zig ook naderhand haar moeders ongenoegtheid niet bekreunde, om dat zy daar in haar Stiefvader tot een sterken voorspraak had, die haar moeder dikwils erinnerde 't geen zy voorhenen wel verhaalt had,

t.o. 220

te weten: dat, toen zy van deze dochter zwaarging, zy meer als voorhenen geneigtheid had tot Konst en *rariteiten*, ja daar zy anders onverschillig in de beschouwing van dit alles was, zy toen zelfs werk gemaakt hadde van *Insecten* te behandelen, opgezette vlintertjes, en allerhande soorten van bloede looze diertjes, tot horentjes, schulpen en zeegewassen inkluis, op hun orde in de kabinetladen te schikken, en de afschilderingen met vermaak te beschouwen: gevolgelyk dat zy d'oorzaak was van haar Dochters aangebore drift. Immers haar aangehuwde Vader Jacob Murel bragt het zoo veer, dat haar geoorloft wierd, haar neyging te mogen opvolgen; daar zy nu reets als gezeit is, steelswyze van haar elf jaar af, al begin van gemaakt had, en in dien vroegen tyd zig bedient van het onderwys van Abraham Minjon, haar Stiefvaders Leerling.

De geneigtheid tot de Konst groeide met het aanwassen van de jaren met haar op, en zoo veel te sterker, als de roem van haar Konst vermeerderde.

In den jare 1665, den 16 van Bloeimaand begaf zy zig in den Huwelykenstaat met Johannes Andriesz. Graff, van Noremborg. Dit niet tegenstaande, heeft zy zig naar haren Vader, om dat de naam van Merian meer berugt was, laten noemen. Deze was een goed schilder, inzonderheid ervaren in de Bouwkunde, als te zien is aan die naaukeurige afteekening van St. Pieters Kerk te Rome, door Joan Ulrich Kraus in koper gebragt, Anno 1696. beslaande negen groote bladen papier.

Dit niet tegenstaande bleef de liefde tot de Konst in haar, zelfs onder het kinderkrygen, en huisselyke zorgen aangroeijen.

't Was haar niet genoeg, de natuur in opzigt

van der zelve menigvuldige diertjes, met hare eygen levendige koleuren op perkament na te bootsen, maar zy kreeg ook een drift om de veranderinge der gedierten, en de wonderbare hervorminge van Rupsen in gevleugelde Uiltjes, Witjes enz. nevens den menigvuldigen verschilligen aart, en wyze van voortkomingen t'ontdekken, als ook het voedsel waar door zy bestaan na te sporen; op dat de menschen door klare beschouwingen dier wonderheden de wonderbare wysheid, en kragt Gods, in de minste schepselen zouden leeren beschouwen, en zien; en op dat de waereld te gereeder hare konstige afteekeningen, en vlytige nasporingen zoude deelagtig worden, nam zy voor dezelve in koper te doen snyden, en nevens, of met byvoegingen van hare naaukeurige agtgevingen in druk uit te geven: gelyk zy dan gevolgelyk het eerste stuk te Noremborg in den jare 1679. onder dezen tytel uitgaf:

Der Rupsen begin, voedsel, en wonderbare verandering. Waar in de oorspronk, spys, en gestaltenwisseling: als ook de tyd, plaats, en eygenschappen der Rupsen, Wormen, Kapellen, Uiltjes, Vliegen, en andere diergelyke bloedelooze Beesjes, vertoont worden.

Daar op volgde in den jare 1683. het tweede stuk, dat van gelyken aart was.

Deze onderzoekdrift, (om agter de ware hervormings wyze te komen, en de verkeerde wysmakeryen daar omtrent te verydelen) was in haar zoo groot, dat zy besluit nam (niet schromende de gevaren van de zee) om een reis naar de West-Indien daar om aan te vangen: gelyk zy gevolgelyk deed in den jare 1698. en bleef omtrent 2 jaren op *Suriname*, enkel en alleen om alles wat

tot haar oogmerk diende naar 't leven af te teekenen en in den grond na te sporen. Wat nut haar yver aan de weetlustigen gegeven heeft, getuigen de genen, die haar groot werk gezien hebben, 't geenze daar van heeft uitgegeven in den jare 1705. getitelt,

Metamorphosis Insectorum Surinamensium,

of

Verandering der Surinaamsche Insecten, Rupsen, Wormen enz.

zynde elk geplaatst op die gewassen, bloemen, vrugten daar zy opgevonden zyn, ook de generatie der Kikvorschen, wonderbare Padden, Hagedissen, Slangen, Spinnen en Mieren worden vertoont en beschreven, alles in America, naar het leven geschildert. Hier van spreken, die 't werk doorbladert en gelezen hebben, met grooten lof.

Nog verscheiden werkjes van minder beslag heeft zy in druk uitgegeven: daar haar Dochter nog een boekje met vyftig platen (waar van de aftekeningen gereet lagen) heeft toegestaan; want de dood haar levensdraat af knipte op den 13 van Louwmaand 1717.

Wy hebben haar beeltenis, wel waardig de geheugenisse der volgende tyden, geplaatst in de Plaat I 21. op welke, als ook op haar Konst, en levensgedrag deze volgende vaerzen gemaakt zyn:

*Dit is de beelt'nis van Maria Meriaan,
Wier hand zoo lof'lyk wist het konstpenceel te stieren*

*In 't bootsen van gebloemde en allerhande dieren
Met dunne waterverf, op perkamente blaân:*

*Zelf 't geen Natuur ontdekt op veer gelegen kusten;
Waarom zy niet ontzag te steev'nen over Zee,
In 't dreigende gevaar, en rampen wel te vrêe,
Steeds latende 't bestier op Godes voorzorg rusten.*

*Wat gaf haar d'yverzugt, wat haar de nazoeklust?
Zy vond in Konst vermaak, en in bespiegelingen
Der Scheps'len d'oorzaak van het wezen aller dingen.
Haar naam leeft, schoon de dood haar lamp heeft uitgeblust.*

Zy heeft twee Dochters naagelaten, die zy in 't bloemschilderen onderwezen heeft, Johanna Helena Herolt Graff, geboren den 10 van Louwmaand 1668. en Dorotea Maria Hendriks Graff, geboren op den 13 van Sprokkelmaand 1678. deze heeft haar moester vergezelschap op de reis naar Suriname, en is buiten de konstoeffening ook geoeffent in de Hebreeuse taal.

[Johannes Voorhout]

Nu volgt

JOHANNES VOORHOUT, geboren op den Uithoren buiten Amsterdam, in den jare 1647. op den 11 van Slagtmaand. Zyn Vader die een Horlogiemaker was, ziende hem tot de teekenkonst geneigt, bestelde hem by eenen *Konstantyn Verhout* tot Gouda, een fraai schilder van *Moderne Historien*, onder wiens opzigt en onderwys hy zes jaren, de Konst van de beginselen af voort oeffende. Deze eerste school ontwassen, klom hy tot een hooger op, onder het bestier van den beruchten *Joan van Noort*, Historie- en pourtretschilder t'Amsterdam, onder wien hy vyf ja-

ren de Konst bleef oeffenen, en daar in zoo veer quam, dat hy voorts niet meer als het leven ten voorwerp noodig had. In het jaar 1670, quam hy te trouwen, en wyl het troubel jaar daar op volgde, en het zig liet aanzien als of de Franse moetwil deze Landen geheel zoude overstroomen, het Hollands Leeuwenhart in dat van een Haas scheen hervormt, de Steden met vlugtelingen alzins wierden opgepropt, besloot hy met zyn vrouw, dat dreigende gevaar over zee t' ontwyken, om buiten vrees aftewagten, wat 'er eyndelyk van te komen stond, of wat keer het oorlogslot nemen zoude, met voorneemen zoo het zig ten besten wendde (gelyk gebeurde) weder naar 't vaderland te keeren.

Zy namen dan in 't jaar 1672, de reis aan naar Fredrikstad, daar de Vrouw veel brave en wel gegoede Vrienden wonen had, alwaar zy gelukkig aanlandden, en by uitnemenheid welkom waren. Niet lang was hy daar of 't wierd rugtbaar dat hy een Konstschilder was. Des kwam de brave Konstenaar *Juriaan Ovens* (die in dien oort door zyn pourtretschilderen zyn Fortuin gevonden had, gelyk hy ook veel geld naagelaten heeft) hem en hy den zelve te kennen, die hem gevolglyk in zyn huis bragt daar hy hem een groote zaal met Konst van de geagtste Meesters, waar mede hy aan de Hoven handel dreef, liet zien, en hem ook polste of hy voor hem wilde schilderen. Maar wanneer hy bemerkte dat onze Voorhout daar geen genegenheid toe had, ried hy hem naar Hamborg te trekken, met verzekering dat hy daar met zyn Konst, waar van hy een staal met zig gebragt en aan hem vertoont had, wel zoude staan, gelyk ook gebeurde. Want hy was daar welgezien, en bedong veel geld voor zyn werk,

ja werd (na dat zyn goed om te vertrekken al opgepakt stont) van verscheiden grooten aangezocht om daar te willen blyven, maar (*wie, zeit de spreuk, is 't aller uuren even wys?*) hy had zig door 't schryven van zyne vrienden in Holland laten bekoren, om weder naar zyn vaderland te komen, gelyk hy ook deed, na dat hy drie jaren daar had gewoont.

Door zyn onvermoeyden yver, en weergalooze naarstigheit, vervaardigde hy van jaar tot jaar vele Tafereelen, daar de Konstminnaars keur uit konden neemen. Maar wie weet niet dat de waereld dusdanige gereede voorkomingen gans verkeerd behandelt? en dat zy tragt naar 't geen dat 'er luttel is, en walgt van 't geen zy gemakkelyk verkrygen kan; schoon in de waarde dier dingen geen onderscheit is. Gratiaan doet een geestig verhaal van iet diergelyk. *Een Indiaan (zeit hy) die veel Kostelyke gesteenten had, vertoonde een der zelve aam ten doorslepen Juwelier om die op prys te stellen. Deze schatte de zelve hoog. Daar op vertoonde hem d'Indiaan een anderen steen die veel beter was dan d'eerste. Dezen schatte hy vry minder waard, gelyk ook den derden en vierden; vervolgens zulks dat de Asiaan geweldig verwondert stond te zien, en naar de rede daar van vraagde, die tot antwoord kreeg: Dat de Meenigvuldigheid zig zelve in kleenagting brengt, aangezien, zoo haast de zeldzaamheid van een ding ophoud, d'agting verdwynt. 'K behoef het besluit niet op te maken: verstandigen vatten wel wat ik hier meede aanduiden wil.*

Zoo dat dereden waar om onze VOORHOUT zulke uytstekende voordeelen met zyn Konst niet bejaagt heeft als anderen wel gedaan hebben, schoon zyn Konst zulks wel verdiende, eensdeels is de overvloed zyner konstwerken, anderdeels zyn op-

regte handel, hoe deugdelyk die ook wezen mogt want de waereld is al zoo veer van de oude eenvoudigheid verbastert, datmen met vroomheid spot, en de list verstant noemt. Opregte betuiging verdient geen geloof: wysmakery moet de waar doen verkoopen, en die daar op geslepen zyn stappen met de voordeelen heen.

Om dingen hunne waarde te doen houden is 'er al van ouds list gebruikt. Poppea, die snoode speelpop van Keizer Nero, wist door konsttrekken hare schoonheid tot een dieren prys te verkoopen; want daar van was altyd nog meer te zien dan zy vertoonde. Zomtyts liet zy haar oogen en voorhoofd een weinig zien, op een anderen tyd haar mond en wangen. De rest hield zy bedekt met haar sluyer. Zoo lang zy die listige rol speelde, werd zy van elk gezogt en aangebeden; maar zoo haast zy zig geheel overgaf aan Nero, werd zy een verschoppeling. Die het op 't eerste voorbeeld niet begrepen hebben wat ik zeggen wil, zullen 't op het tweede zoo veel te klaarder bevatten.

Dog dit alles overgeslagen om een einde te maken, moet ik tot slot dit zeggen: dat hy doorgaans altyd voorwerpen voor zyn penceel heeft uitgekipt die waardig zyn datmen Konsten vlyt daar aan besteed, waarom ook de Heer Lud. Smids op de stervende SOPHONISBA, door hem verbeeld, dit volgende byschrift in druk uitgaf.

*Hier sterft de Dochter van den strengen Asdrubal.
De weeuw van Syphax: dus zag haar 't verbittert Romen
Gevangen: en VOORHOUT maald dus haar grootschen val.*

*En doet het blaauw vergif in 't stervend aanzicht komen.
 'T vergif zond Massanis, om *Sophonisbe niet
 Geboeit te zien voor des verwinnaars staatzwagen:
 Zy nam het, zonder blyk van droefheid, of verdriet,
 En zonder eens naar 't hart van die dit zond te vragen.
 Zelf in haar dood scheen zy vol edelmoedigheid,
 Tot zelf de Vyand ook haar treurig lot beschreit.*

Zyn Beeltenis kan men zien in de Plaat H. 20.

[Mathys Neveu]

MATHYS NEVEU, geboren te Leyden in 't jaar 1647, heeft de Konst van Tekenen geleert eerst by Abraham Torenvliet, naderhand, en voorts de Schilderkonst, by Gerard Dou. Thans woont hy tot Amsterdam, alwaar hy (schoon Keurmeester van de Hop, en tot een goeden ouderdom gekomen) nog dagelyks de Konst met grooten lust, en yver, oeffent. De voorwerpen zyner Konst zyn doorgaans bevallig voor 't oog, aangezien hy het meest vrolyke gezelschapjes, Juffertjes en Heertjes die Tee-dinken, met de kaart spelen, of anderzins elkander onthalen; ook wel kraamkamertjes, en dergelyke vertoonselen doet zien.

* *Sofonisba* was de Dochter van *Asdrubal*, Veldoversten der Karthaginers, en Huisvrouw van *Syphax*, die *Massanissa*, zoon van *Gala*, Koning van Numidie, wanneer die zig voor bontgenoot van de Romeinen verklaarde, van den troon gebonst had. *Massanissa* naderhand met de Roomsche hulpbenden van *Korn. Scipio* gesterkt, beleegert Cirtha, een Stad in Numidie, en dwingt haar zig overtegeven. *Massanissa* ziet niet zoo ras *Sofonisba*, of hy word door hare Schoonheid verlost, en bied haar zyn liefde, en dienst aan. *Scipio* kant zig hier tegen, en wil haar gevangen den Roomschen Raad overleveren. Dit smartte *Massanissa* zoodanig, dat hy besloot haar eer te doen sterven, dan zulks zonder het te kunnen beletten aan te zien. Hier op zend hy haar een beker met vergift, dien zy edelmoestig op zyn verzoek uitdrinkt. Livius 30 B.

Het voornaamste proefstuk zyner Konst 't geen ik gezien heb, bestaande in een groot gewoel van beeltjes, en bywerk, verbeeld de zeven werken van Barmhertigheid, het geen byzonder uytvoerig en kragtig in zyn koleuren geschildert is.

Zyn Jaargenoot en Leerling van Erasmus Quellinus,

[Jakob Denys]

JAKOB DENYS, geboren te Antwerpen, had in drie jaren, die hy te Rome en Venetien had doorgebracht, met naar de beste statuen en teekeningen, en naar de Konstwaerken van *Rafaël* en *Julio Romano* te schilderen, zoo veer in de Konst toegenomen, dat dezelve den Hertog van *Mantua* niet alleen behagen konde, maar ook den Groot Hertog van Florensen, dien hy met zyn Hofgezin geschildert heeft, van welken hy boven zyn bedongen loon beschonken werd met een medalje en gouden keten.

Wedergekeert te *Mantua*, heeft hy verscheiden Historiestukken in verscheiden kamers van 't Hof geschildert; en na dat hy den tyd van veertien jaren buiten zyn Vaderland gekeert had, is hy weder in zyn geboortestad komen wonen, daar hy met vreugde ontfangen werd.

[David vander Plaas]

DAVID VANDER PLAAS, (wiens beeltenis in de Plaat I. 22. te zien is) geboren t'Amsterdam den 11 van Wintermaand 1647. heeft zig door 't schilderen van pourtretten, een beroemden naam gemaakt.

Hy had zig een zonderlinge wyze van schilderen aangewent, waar door zig de beeltenissen in een weinig afstand gestelt, byzonder kragtig en levendig vertoonend; aangezien hy de koleuren van 't naakt tegens malkander aangezet, van zelf liet smelten, zonder dezelve veel te verdryven, waar in

hy den beruchten *Titiaan* getragt heeft na te bootsen.

Onder een menigte pourtretten, die hy geschildert heeft, word getelt, dat van Kornelis Tromp, Luitenant Admiraal van Holland; waar van het gedenken bewaart word door dit volgende vaers van den Dichter L. Smids.

*Hoe streeden alle puikpenceelen,
Te Athenen, om voor geld of gunst,
Vorst Theseus, op hun tafereelen,
Te schilderen met kracht en Kunst;
Parrhasius begon te maalen
Dat fier en deftig aangezicht;
Maar mogt de zege niet behaalen.
De diepsels zyn te teer en licht,
En hoog sels veel te zagt verheven,
En vrouwelyk door een gedreven.*

*Eufranors Theseus toont een moed
In alle trekken van zyn weezen;
Het heerlyk beeld heeft vleesch en bloed,
Gezwoollen spieren, sterke peezen,
En oogen, die nog met hun blik
Door 't hart van zyn Athener dringen,
Het geesselen met angst en schrik,
En dwingen zoo zyn lof te zingen.
Parrhasius, zie, deeze wint.
't Zyne is een held, en 't uwe een kint.*

*Zoo zal uw' Tromp ook triomfeeren,
Doorluchte Schilder vander Plas,
En branden, die u durft braveeren
En tarten, met zyn glans tot ass.*

*Schynt nog dit beeld niet te ooreloogen?
 Het bliksemt uit dat grootsch gelaat,
 Op die gins afmaalt, onder 't poogen,
 Een Hoveling, en geen Soldaat.
 ô Geest! ô hand! ô kloeke verven!
 Laat nooit uw braaven meester sterven.*

Verscheiden agter een volgende jaren bragt hy ten dienste van den Boekverkoper Pieter Mortier door, met verbeteren, verteekenen of het nazien der proeven van de Bybelsche Tafereelen, waar aan hy heeft doen zien, dat hy de koppelingen van ligt en bruin, de houding, en 't welstandige, 't geen in plaatwerk vereist word, wel verstond. Dog hy leefde niet lang na de voltoojing van dit werk, moetende zig het sterven ('t lot van alle menschen) getroosten, op den 18 van Bloeimaand 1704.

Wie kan 't elk een van pas maken? men zag na zyn doot verscheiden Hekeldichten, door een der plaatetzers gerymt, alom zwerven.

[Daniel Syder]

DANIEL SYDER, gebentnaamt *de Morgenstar*, anders *Cavalier Danielle*, is geboren te Weenen in Oostenryk, of zoo anderen willen, op de grenzen van Zwitserland, en te Weenen opgevoed. Het zy daar meê zoo 't wil, de lof van zyn verheven Konst zweeft nu nog op de tongen dergenen, die Italie bereist hebben.

Wie zyn eerste leermeester is geweest, weet ik niet, maar hy heeft lang te Venetien by den beruchten Karel Lott geschildert, en vele van zyne konststukken zoo na met zyn penceel nagebootst, dat de zelve alom verspreit, dikwils voor egte stukken aangezien, en verkogt zyn. Zelf wort 'er in Italie (daarmen somwyl 2 of 3 stukken van gelyken inhoud zeit) wel over getwist welk het egte is.

Na dat hy dan zoo lang te Venetien had verkeert en de Venetiaanse wyze van Schilderen en *Coloreren* zig eygen gemaakt, vertrok hy naar Rome om zig vorder in de volmaakte teekenkunde (waar in de Romers vermaart zyn) te oeffenen; tot welken eynde hy zig onder opzigt van *Car. Maratti* begaf, waar na hy kwam te trouwen aan een Boekverkoopers Dochter, en kort daar aan in dienst van den Hertog van Savojen, die groote agting voor hem, en voor zyne Konst had, en hem ten bewys daar van Ridder maakte. Egter heeft hy tusschen beide, op verscheyden tyden te Rome geweest en voorname Konstwerken gemaakt.

Inzonderheid heeft hy zyn heerlyke Konst in 't schilderen en teekenen doen blyken in *Chiesa Nuova* van *St. Philypineri*, anders de Nieuwe Kerk, aan 2 groote stukken, in een van welk Manna regent in de woestyn, en gans Israël Mannen en Vrouwen en Kinderen even bezig zyn in 't opgaderen; in 't ander het laatste Avondmaal van Christus, alle levensgroote Beelden, en zoo konstig van schikking en Natuurlyke uitdrukkingen der Hartstogten en andere vereiste hoedanigheden, dat de zelve alleen genoegzaam zyn lof zullen vereeuwigen.

Om den geesten somwyl wat spelens te geven en de gedagten niet altyd even opgespannen te houden op groote werken, maakte hy nu en dan een portret, dat my doet gedenken aan zeeker voordeelig geval 't geen my de Konstschilder *Le Blon* verhaalt heeft. Toen hy den Hertog zyn patroon zou afmalen door zyn Konstpenceel, had hy zyn Maalstok vergeeten. De Hertog hem verlegen ziende reikte hem zyn wandelstokje (met

Diamanten boven aan omzet) toe, zeggende *kan ik u daar meê dienen?* onze Ridder bediende zig daar van om met de hand op te leunen, en na dat hy het afbeeltsel voltooit had, wilde hy het den Hertog weder geven, maar een der Hovelingen, die hem gunstig was, weerhield hem, zeggende in stilte tot hem: *de Vorst zou het als een soort van veragting opnemen: hy heeft immers gewaagt, kan ik u daar meê dienen? en zal het gevolglyk niet weder eysschen; en zoo het u naderhand mogt door zyn Guarda-Roba (Kleedbewaarder) afgevergt worden, neem 'er Hanttekening van.* Maar hy behield het, en gemelde *Le Blon* heeft het hem nog zien hebben in den jare 1697 als hy te Rome was, en toen ruim 50 jaren mogt bereikt hebben. Dewyl wy geen nader berigt hebben, zoo hebben wy zyn levens begin gestelt op 't jaar 1647. In 't jaar 1699 heeft de Konstschilder *Ger. Wigmana* hem in goede gezondheid te Rome gezien, en van zyn overlyden heb ik tot heden toe nog niet gehoord.

[Godfried en Johan Zacharias Kneller]

GODFRIED, en JOHAN ZACHARIAS KNELLER, geboren te Lubeck in Holstein, daar hun vader onderkoster van de Kerk was, volgen nu. De laatst gemelde schilderde Gebouwen en Landschappen, ook by wylen kleine Pourtretten in Olyverf dog zyn Konst heeft zulk een hoogen top niet beklommen als die van zyn Broeder. Beide hebben zy Itale, Engeland en Holland, doorreist. GODFRIED geboren 1648, (wiens Beeltenis in de Plaat K. 23. te zien is) was van jongs af aan tot de Schilderkonst geneigt. Na dat hy zig eenigen tyd daar in geoeffent had, begaf hy zig naar Holland entot onderwyzinge eerst van Rembrant, daar na van Ferdinand Bol.

Hoe lang hy 't onderwys van gemelde Meesters genooten heeft, weet ik niet, maar wel dat hy

van daar naar Rome vertrok, en zig vorder oeffende naar de overheerlyke Konst van Titiaan en A. Carats. Hy was eerst een Historieschilder levens groot waar door hy zig een stoute behandeling van 't penceel heeft aangewent, die hy nog behout, dat hem veel roem, maar zoo veel voordeel niet bybragt als hy wel beoogde; des verliet hy het Historieschilderen, en sloeg het Pourtretschilderen ter hand, 't geen hem wel gelukte. En men heeft in vervolg des tyds gezien dat het Geluk zig niet als een stiefmoer ontrent hem gedragen heeft, maar dat hy wel degelyk een lieveling van haar is geweest en nog is.

Norenburg doorreisde hy om in zyn Vaderland Pourtretschilders te zien. Dog d'eerste trap tot zyn verheffing was Hamburg, daar hy kennis kreeg aan den Heer Jakop del Roë, dien hy met zyn Huisvrouw en Kinderen in een stuk schilderden, en die hem van dien tyd af voor een Mecenas strekte, en de waarde van zyn Konst over al zoo wist te trompetten, dat het hem de handen vol werk bragt, den buidel dik maakte, en hy uit het gevoelen van die verandering in de Konst voor een gewoone zinspreuk hield: *De Historie schilders maken de Dooden levendig; en zy zelfs leven eerst wanneer zy dood zyn: maar ik schilder de levenden, en bedien my van hun gunst.*

Kort hier op komt Pieter Lelie, die veel jaren aan 't Engelsche Hof gebloeit had, te sterven. Des eenen dood (zeit het spreekwoord) is des anders brood. Hy straks naar Engeland, daar hy het zoo weet te bakken, dat hy aan 't Hof, onder de grooten, en voorts in de gunst van Koning Karel den tweeden geraakt, die hem Ridder maakt. Dus is my door Fransche Schryvers berigt, maar later

t.o. 234

berichten my van Londen in brieven toegezonden, melden dat hy al by 't leven van P. Lelie in Engeland gekomen was. *Where he was recommended to Sr. Jonathan Banks a Hamburg Marchant Living in London*, welks portret, als ook des zelfs huisgezin hy schilderde, die een groot bevallen daar in had, en hem voordroeg by den Hertog van Monmouth, welks portret hy zoodanig tot des Hertogs genoegen schilderde, dat die hem eens klaps op den kruywagen van zyn geluk beurde, daar hy 't zedert gemakkelyk op voort gekruit is. 'T leet niet lang dat Koning Karel de tweede zyn portret zou laten schilderen voor zyn Broeder den Hertog van York, door Sr. Pieter Lelie des Konings schilder. Wat gebeurt 'er? 't word zoo bestelt dat Godf. Kneller 't op den zelve tyd meê schilderen zouw. Lely plaatste den Koning, en toen zig zelf. Kneller toen ook 't best dat hy kon, en zy tegen beide aan 't werk. De Koning opstaande zag eerst dat van Lely, naderhand dat van Kneller, en nam groot bevallen daar in; om dat hy 't wezen byna voltooit zag, daar dat van Lely pas in de doodverf stond. Dus deden ook de Hertogen van Jork en Monmouth die tegenwoordig waren, nevens meer andere luiden van staat. Maar dit was de spyker aan Lelyes dootkist. Hy leefde ook niet lang daar na, en Kneller werd 's Konings schilder in zyn plaats.

Na 't verloop van eenigen tyd werd hy van Koning Karel den tweeden naar Vrankryk gezonden, om des Konings beeltenis voor hem naar 't leven af te malen. Dog eer hy met het portret uit Vrankryk te rug kwam, was Koning Karel overleden. Zyn broeder James tot de Kroon gekomen, had gelyke agting voor zyn Konst, en verklaarde hem voor eer-

sten Hofschilder. Naderhand kwam Willem, Prins van Oranje, tot de Kroon, en liet zig nevens de Koningin van hem schilderen: en wanneerde Vrede te Ryswyk zou gesloten worden, zont hy hem naar Holland, om door zyn Konstpenceel de Plenipotentiarissen der Buitenlandsche Hoven, naar 't leven voor hem af te malen, en weder in Engeland gekeert, vereerde hy hem met het Ridderschap.

Anna tot de Kroon gekomen werd straks driemaal van hem, elk op een byzondere wys geschildert, ook haar man Prins George van Deenmarken, met den jongen Hertog van Gloucester. Gemelde Koningin Anna maakte hem kort voor haar overlyden Edelman van haar Kabinet. In dien tyd schilderde hy ook, op 't verzoek van den Rooms Keizer Joseph, het pourtret van Karel, zyn jonger Broeder, die van Engeland als Koning naar Spanje stond te vertrekken, 't welk hem zoo wel beviel, dat hy hem voor erffelyk Ridder van 't Duitsche Ryk verklaarde, en hem beschonk met een gouden Keten met een Medalje, waar zyn Beeltenis op gemunt stond. Thans heeft hy het breed voor den wind, by den tegenwoordigen Koning, die hem ten bewys van zyn gunst erffelyk Ridder Baronnet gemaakt heeft.

Zedert dien tyd tot nu toe, waar in men schryft 1715, heeft hy een onnoemlyk getal van pourtretten geschildert, die hem zoo wel roem als groot voordeel hebben aangebragt, zulks het geluk hem, van het begin af aan als zyn schaduw, op de hielen gevolgt is.

En wat zyne Konst aanbelangt, de zelve verdient dat men die ten hoogsten pryze, om hare natuurlyke koleur, en wel geschikte en losse bekleedingen der beelden, veranderlykheid in de wyze van

staan en zitten, grootse agterwerken, en andere cierlyke byvoegselen, inzonderheid zyn ligtvaardige behandelingen, en stout penceel. Met een woort, hy is een roemenswaardig en gelukkig Schilder.

Dog d'een, en d'ander van zyne pourtretten verschelen in waarde (als het Spreekwoordt zegt) voeten en vamen. Dog dit komt daar van daan, dat hy den eenen tyd bekwamer Schilders als den anderen in zyn dienst heeft, en d'een meer of min zyne handeling weet na te bootsen. Want dus gaat het voor goet in Engeland, dat door de Meesters maar het wezen en de handen, de kleederen en 't bywerk door anderen gemaakt worden; maar in Holland zou zulks voor geen goede munt doorgaan, alzo min als datmen verscheyden pourtretten in eene en de zelve kleederen steekt.

Hy heeft veel liefde voor Konst van brave meesters, en dikwerf dat groot schutters stuk van Bartholomeus vander Elst (dat thans t'Amsterdam op de Krygsraads kamer hangt) met grooten roem geprezen. Inzonderheid maakt hy ook veel werk van de weergalooze Konst van Antoni van Dyk. 't Is ook wel aan zyne konstwerken te zien, dat hy die Konst met opmerking heeft beschout, want men ziet 'er den zelve aart in doorspelen, en niet zelden dat hy iets van dien grooten konstenaar heeft ontleent. De Lord Warthon heeft my met zyn eigen mont verhaalt (als ik in den jare 1713. op zyn landhuys te Winsingdon was) dat Kneller hem verzogt had, twee van die 32 pourtretten van Antoni van Dyk, die hy in eene zaal heeft hangen, na te mogen schilderen, uit groote agting die hy voor die penceelkonst had; dog dit werd hem gewei-

gert, niet tegenstaande dat hy verzekering deed, dat dezelve stukken niet zouden vervreemt worden; maar na zyne dood weder in handen van den Lord of zyne erven komen; waar aan in 't voorbygaan te zien is wat agting d'Engelsen in 't algemeen voor de Konst van van Dyk hebben.

En om een einde van onzen Lubekker Fenix te maken, moet ik zeggen, dat hy door zyn Konst, en de fortuin, zoo hoog ten top van eer is geklommen, dat men onder zyn pourtret, gemaakt naar 't geen waar meê de Galery van den groot Hertog van Florence ('t welk in een verzameling van de pourtretten der geagtste Italiaansche, Fransche, Hoog- en Nederduitsche Konstschilders bestaat) pronkt, leeft: *Dominus Godfridus Kneller de Whiton, Sacri Romani Imperii & Mag. Britanniae Baronettus: Nec non serenissimi Georgii, Mag. Brit. Reg. Interioris Camerae Aulicus, & Pictor Princeps. &c.*

[Jan van Kessel]

JAN VAN KESSEL, geboren tot Amsterdam in den jare 1648. schilderde geestig, natuurlyk en uitvoerig velerhande binnenlandsche gezichten, Hofsteden, Boerehuisjes, Steenoventjes, en diergelyke voorwerpen, welke hy tot zyn gebruik eerst naar 't leven afteekende. Inzonderheid word hy geprezen in 't verbeelden van 't wintersaizoen. Of hy maagschap met dien Johannes van Kessel rekende, dien Kornelis de Bie, van wegen zyn konstig bloemen en dieren schilderen zoo hoog roemt, weet ik niet. Hy is (na dat hy zyn ganschen levenstyd in de konstoeffening had doorgebracht) van hier naar de eeuwigheid (het algemeene lot der menschen) vertrokken, in den jare 1698.

[Gerard Hoet]

Nu geven wy plaats aan den braven schilder

GERARD HOET, geboren te Bommel, in 't jaar 1648. den 22 Augustus, naar den styl toen in Gelderland gebruikt. Zyne neiging was van zyn tedere jaren al tot de Konst, waar in hem te pas kwam, dat zyn Vader een glasschilder was; dog eer hy nog kon teekenen, wist hy de letters van het A B al te maaken, schoon hy haaren klank niet kende. Op zyn zevende jaar maakte hy eene historie op glas, die hem door een ander uit Ovidius voorgelezen werd, om dat hy zelf nog niet leezen kon. Zyn Vader besloot hier uit dat hy een schilder stont te worden, en zette hem aan tot naarstig teekenen: dog hy vond voor zyn zestiende jaar geen gelegenheid om het schilderen te leeren; maar toen quam Warnar van Rysen te Bommel wonen, daar hy maar een jaar by leerde, om dat van Rysen, door verhuizen, geen gelegenheid meer had om iemand in zyn huis te onderwyzen. Weinig tyd daar na, quam de Vader van Hoet te sterven, waar door hy zig verpligt vond zyn Broeder te helpen in 't glasschilderen. Eyndelyk quam het rampzalige jaar van 1672. dat alles deed stil staan, waarom zig Hoet naar den Haag begaf. Midlertyd quam onder de Fransen een Overste Salis genoemd, een liefhebber van de Konst, die alles kocht wat hy van Hoet by zyn Moeder vout, en verzogt haar, hem uit den Haag te ontbieden, om voor hem te schilderen, 't welk daar na, in 't Land van Kleef, te Rees, volbragt werd, daar de Overste in bezetting lag. Hy vond daar eenige jonge schilders van Utrecht, als, Jan van Bunnik, Justus Nieuwpoort en Andries de Wit. De laatst gemelde, ziende den ryken geest van Hoet, tragte altyd hem by zig te hebben. Deze de Wit was derhalve oorzaak, dat Hoet van hem als voor-

gelopen, te Utrecht by den Heer van Zuilen wierd ontbooden, ook naderhand in den Haag en te Amsterdam. Dit quam van zyne gebrekkelykheid in het ordineren, dewyl Hoet hem dan schetsen die geschildert waren en teekeningen gaf, waar meê hy zig behielp. Hoet ging na eenigen tyd naar Vrankryk, daar hy alrede zynde, door een brief van zeker Marquis ontbooden werd, om dat men hem hadde wys gemaakt, dat hy nog in Holland of te Utrecht was. Hy sprak met dien Marquis verscheide maalen, maar 't quam echter op niet uit, door dien hy door onvermogen, en zyn Vrouw, belet wierd, Hoet aan zyn huis te neemen volgens zyn beloften. Eyndelyk wilde de Marquis hem aan den Prins van Conti recommandeeren, dat ook vrugteloos afliep, om dat de Prins te laat aan 't huis van den Marquis quam, om hem de Konst te laten zien. Met tusschen komen van den Marquis was het te laat in 't jaar geworden om van Parys te vertrekken, waarom Hoet eenige Landschappen aan nam te etsen, dat hy niet in den gront verstond, naar schilderyen van François Milée. Daar na nam Hoet voor naar Engeland over te steeken. Hy schreef daarom voor af een brief aan Vorsterman, om te mogen weten hoe het daar met de Konst stond, en kreeg tot antwoord: dat hy zelf in Vrankryk zoude willen overkomen, indien hy zyn geld van 't Engelsche Hof had. HOET vertrok derhalven van Parys na wat meer als een jaar verblyfs, met voornemen van t'Antwerpen eens te zien, wat daar te doen was. Dog te Brussel gekomen, werd hem door Adriaan Boudewyns, braaf Landschapschilder geraden, daar eenigen tyd te blyven, als zynde het daar alzo goet voor de Konst, of beter dan te Antwerpen; 't welk

hy deed, en het viel te beter uit, om dat 'er alreeds eenige dingen van Utrecht onder de liefhebbers waren gekomen. Hy hield zig daar omtrent acht maanden op, en ging tegen den winter weder naar Bommel, daar hy naauwelyks gekomen was, of hy wierd al weder te Utrecht by den Heer van Zuilen ontboden, die hem gaarn verplicht had, om in 't Sticht te blyven; dog hy keerde den volgenden Zomer weder naar Brussel, daar kort daar na alles weder in roere raakte. Weder te Utrecht gekomen, schilderde hy eenige dingen voor den Heer van Heemstede, en trouwde weynig tyd daar na met zyne tegenwoordige Huisvrouw, en zette zig daar ter neer.

In den jare 1697. had H O E T tot voortzetting van de Konst, nevens Henrik Schook, aan den Magistraat der Stad verzogt, uit naam van het Schilders Colegie, een zogenaamde Academie of Tekenschool te mogen verwerven, tot Stads kosten. H O E T maakte nevens Adolf Reets een dicht by die gelegenheid, tot aanwyzing van dat werk. Dog de last van dit Tekenschool quam alleen op hem aan, en hy heeft het verscheyden jaren uit liefde tot de Konst waargenomen. Wat belangt de Schilderyen die hy gemaakt heeft, die zyn te vinden op Slangenborg, waar onder eenige dingen zyn die van kenners gewraakt zouden kunnen worden, om dat hy dien Heer, die wat eigenzinnig was, niet kost verzetten in zyn bevattinge. Ook heeft hy te Voorst in het Huys van den Graaf van Albemarle aan den grooten trap opgeschildert eenige dingen die van anderen onvoltooit waaren gebleeven. By den Heer Griffier Pester te Utrecht, is een Zolder van hem geschildert, ook een by den Heer Noiret. Wat de kleene dingen belangt die zyn zoo wel niet aan

te wyzen, om datse te dikwils van eigenaar veranderen. Ook heeft hy een Zaal van den Heer van Mollem, te Utrecht buyten de Weere Poort geschildert. De milddadigheid van dien Heer wist hy niet genoeg te roemen, nadien hy van hem, boven het geëiste, nog een somme gelds vereert kreeg.

Men ziet de afbeelding van den Heer H O E T , geteekent naar een Schildery, van hem over vier jaren gemaakt, in de Plaat K. 24.

[Johannes Bronkhorst]

JOHANNES BRONKHORST is geboren tot Leiden in 't jaar 1648. Dertien jaren oud zynde, als zyn vader hem vroeg ontvallen was, werd hy van zyn moeder tot Haarlem besteld by een Neef van haar die een pasteibakker was, (een beroep dat in dien tyd goed voordeel aanbragt, en waar meê het drok was; of om dat'er meer lekkertanden waren, of om dat die tyd beter was dan deze) om het zelve tot zyn beroep en kostwinning te leeren. Ondertusschen voelde hy altyd een smeulend konstvuur in zyn boezem, 't geen niet in vlam raakte voor dat hy zig in den jare 1670 tot Hoorn neerzette en trouwde. Toen begon dat smeulend vuur aan te gaan, dat is, zyn drift tot de Konst wakkerde zoodanig op datze niet wel te stuiten was. 'T was ook nodig. Aangezien hy zonder het eene te verlaaten het andere doen konde, oeffende hy zig naarstig in zyn buitentyd in de Konst, en kwam zonder eenig onderwys zoo veer dat hy onder de brave Konstschilders in waterverf mag getelt worden. Hy is thans nog in leven, en oeffent de Konst tot zyn vermaak, en het Pasteibakken tot zyn levensberoep. Een beroep dat met de Konst gepaart kan gaan; om dat het beide lekkernyen zyn,

het eene om den smaak, het ander om het oog te streelen.

Wat voorwerpen hy zig in zyn Konst voorgesteld heeft om na te volgen: en hoe veer hy de natuur der zelve weet na te bootsen, heeft de brave predikant en puikdichter Johannes Vollenhove aangetoont, in een gedicht dat hy op het zien van een Boek, waarin stukken waren van zyne Teeken-en Schilderkonst, gemaakt heeft, en het geen dus begint:

Nequeunt expleri corda tuendo.

*Hoe leeft en zweeft uw Schilderboek,
O BRONKHORST, nog in myn gedagten!
Wiens oog kon op paneel of doek,
Volmaakter Schilderkonst verwagten,
Dan daar men uw vernuft aan kent,
Op uw papier of pergament?*

*Myn geest weidde in een beemt met lust,
Daar 't woelt en leeft van tamme dieren,
En vog'len, die als vreemt van rust
Geschapen, gins en weder zwieren,
Zoo schoon gekleet, als Salomon
In al zyn pragt niet praalen kon.*

*Wie roept niet; Dit 's geen schyn, ô neen:
Natuurlyk leven hier de Vogels.
De klauwen vatten, waar ze op treen:
De vlugheid rept zig van de vlogels:
Vergat het kunstpenceel geen tong,
Men hoorde, hoe 't gevogelt zong.*

*En wat verandering, net gemaakt,
Wat keurig oog konze ooit verveelen?
Wat vlyt heeft dit by een gehaalt
Uit alle vier des aardskloots deelen?
Want nimmer baarde een land en lugt
Zoo veelerbande Vogelvlugt.*

*Waant iemand nu met Olyverf
Dit zagte Kunstwerk te verdooven?
Dees Waterverf, die nooit versterf,
Gaet kragt van Olyverf te boven.
Nog help hier toe geen meesters les:
Natuur alleen was leermeestres.*

*Natuur bewaart niet schoons, dat zy
In 't ligt kwam brengen, voor 't bederven:
Maar BRONKHORST, kloek van geest, als hy
Natuur met teekeninge en verven
Dus volgt, verdient, de doot ten spyt,
Te leven na zyn levenstydt.*

[Abraham Diepraam]

'T is ons niet doenlyk geweest den netten geboortetyd van alle de Konstschilders na te sporen, waarom wy ook

ABRAHAM DIEPRAAM alleen voor zynen Leerling, Matthys Wulfraat, hebben geplaatst.

Zyn eerste onderwyzer in de Konst is geweest, de Vader van den braven Paardeschilder Dirk Stoop, die een vermaard glasschilder was. Daar na raakte hy te Rotterdam by Hendrik Zorg, en eindelyk, na dat hy een reis door Vrankryk gedaan had, by Adriaan Brouwer, wiens wyze van schilderen en ordineren hy naagevolgt heeft, zoo dat

zyn penceelwerk veel zweemt naar dat van Brouwer. Dog in zyn wyze van leven was hy den zelve niet alleen gelyk, maar ging in beestagtigheid zyn meester te boven.

Hy kwam onder de St. Lucas bend te Dordrecht in 't jaar 1648.

Ik heb hem gekent in den jare 1674, als hy by Johannes Waardenier, een zilversmit, inwoonde, in welken tyd zyne Stukjes wel gewilt, en tot een goeden prys verkogt werden. 't Gebeurde in dien tyd dat hy in een herberg (daar hy meer was dan in de Kerk) onder 't gezelschap breed opgaf van zyn Konst, en dat zyne stukjes, zoo haast hy die gemaakt had, verkogt waaren. Een van 't gezelschap hier door gespoort, om meê wat van zyn Konst te hebben, kocht een stukje Schildery (daar hy het beduid van gaf wat het verbeelde) van hem, onder voorwaarde dat het zyn vrouw eerst moest zien, en haar behaagen, die dan den volgenden dag met haar man kwam om 't zelve te zien, 't welk haar wel aanstont, maar zy bood tien gulden minder daar voor dan haar man hem had toegestaan, zeggende dat het maar een klein bortje was, waar door hy zoo toornig werd, dat hy 't gemelde stukje nam en op den knop van een stoel aan stukken stoeg, en haar (die niet wist hoe zy ras genoeg, verschrikt door zyn vloeken en schelden, de trappen zou af komen) de stukken naar 't hoofd wierp. Maar ik heb hem in later tyd in tegendeel met een palet met verf op de hand langs de deuren by zyne kennissen om werk zien hengelen, zoodanig arm en vervallen, dat hem 't hemd door de scheuren van zyn broek hing.

'T is bedenkelyk, (indien hy een ordentelyke wyze van leven gehouden en naarstig zyn Konst had

voortgezet) dat hy een groot meester in die wyze van schilderen zou geworden hebben: want ik heb dingen van hem gezien, eer hy tot den borl verviel, die zoo fraai geschildert, en zoo geestig van gedagten waren, als ofze van Brouwer geschildert waren. Maar gelyk men aan veelen ziet dat de Konst met het verstand en de jaren opgroeit, en grooter word, zoo werd zyn Konst in tegendeel hoe langer hoe slegter, zoo dat ik stukjes van hem gezien heb, daar de verwen niet eens in een smolten. Wat zeg ik in een smolten? de penceeltoetsen raakten elkander niet eens.

Gy zult my licht tegenwerpen, Lezer, dat 'er diergelyke stukken ook van Frans Hals zyn: en die word nogtans voor een goed Schilder gehouden. Ik antwoorde; dat de handeling van Frans Hals met die van DIEPRAAM geenerhande gelykheid heeft. Want de eerste heeft daar door zyn verstant, de laatste zyn verval doen zien. d'Eerste heeft het voordagtelyk zoo gedaan, en om te toonen dat hy 't penceel meester was, de laatste om dat hy 't niet anders konde doen, uit oorzaak dat hem de handen door het te veel Brandewyndrinken beefden. Ja my gedenkt nog dat Kornelis van Parzyn, toenmaals een konsthandelaar te Dordrecht, my verhaalt heeft, dat hy hem uit medelyden eenigen tyd had in zyn huis genomen om voor hem te schilderen; dat hy een pint brandewyn voormiddags, eer hy iets konde aanvangen, in zyn maag moest hebben, en dan voort den geheelen dag een bobbeltje op zyn Ezel, daar hy 't elkens eens uitlurkte, of hy kon niet schilderen. Hy schilderde somwyl, by zyn dronken kittebroers, een gulzig zwyn, maar nimmer kon

*Zulk voorwerp hem ten spiegel strekken,
Om hem ten afkeer op te wekken.*

My is gezeit dat hy te Rotterdam in 't Gasthuis gestorven is. Zulk lot viel ook zyn tyd en konstgenoot HENRIK BOGAART van Amsterdam te beurt: dog die schikte zig dit voordagtig toe; want als sommige van zyn vrienden hem dikwils ten besten wilden raden, en tot hem zeiden: *Bogart je behoort te denken datje yder dag een dag ouder word, en wat zorg moest dragen voor den ouden of zieken dag*; snaaude hy hun toe: *Is het Gasthuys dan voor de verkens gemaakt?* 't was zoo ten opzigt van hem. Wy hebben dezen voordagtig by den vorigen geplaatst om een gespan te maken, op dat de reuk des Brandewyns van den eersten de vieze lugt der drollige potsemakery van den laatsten mogt verdryven.

[Josef Mulder]

De brave plaatetser JOSEF MULDER heeft de Teekenkonst in den jare 1672 by hem geleert, en my verhaalt, dat hy eens een zyner goede bekenden wilde bezoeken, dog hem niet t' huis vond, maar wel des zelfs huisvrouw, die gereed was om haar man, die niet veer van de hand was, te gaan roepen. Hy onderwyl alleen zynde met het kind dat nog jong was en in de wieg lag te kryten, maakte wat grammatsen voor 't zelve, en het daar door niet konnende stillen, nam hy het uit de wieg, en zette het op zyn schoot, zingende het deuntje van den Stouten Ridder, of *Hanselyn over de heyde reed*, gelykmen zulke oude grollen voor de kinderen onder het op en neer schokken gewoon is op te deunen. De luijer door 't schokken afgedroopen, werd hy niet weynig bevuilt. Wat doet hy? hy leit het kind op den vloer neer, strykt zyn broek

af, en bevuilt het weer. De vrouw inmiddels inkomende, vraagde met verwonderen, *wat doeje?* wat ik doe, antwoorde hy: *het kind heeft my bescheeten, en ik beschyt het weer, dus beschyten wy malkander.* Dog dit was maar na geaapt. Adriaan Brouwer heeft dergelyke vieze Pots 't eerst gespeelt.

Ik heb opgemerkt dat in dien tyd en vroeger het plegen van on voeglyke bedryven, en inzonderheid 't overdadig wynzwelgen, onder de Konstschilders byster in zwang ging, en gelyk als een mode ingekropen was: maar heb ook opgemerkt dat het zedert allengs heeft afgenoomen, zoo datmen thans tot roem van de Konstenaren zeggen kan: dat 'er nu byna geen onder de Konstschilders van naam getelt kan werden die een dronkaart is. Zeker Dichter zeit:

*De zorg der onderen maakt dat kinderen iet leeren,
Maar 't beurt niet zelden, dat hun driften elders keeren,
Dan tot het geen hun docht, dat nut, en dienstig was.
De neiging der natuur ontdoet zig haast, zoo ras
't Begryp de dingen in haar aart leert onderscheiden.*

[Mathys Wulfraat]

Onder deeze was ook MATHYS WULFRAAT, geboren te Aarnhem, op Nieuwjaars nacht, tusschen 12 en 1 uur in 't jaar 1648. Zyn Vader herkomstig uit Duitsland, geoeffent in talen, en Geneeskunde, wilde ook zyn zoon tot dier gelyke oeffeningen hierom aankweken. Des bestelde hy hem in de Latynsche School. Hy die meer genegenheid had tot de Teekenkonst (schoon hy nooit de wyze van behandelinge daar van

t.o. 248

gezien had) behartigde het laatste, met verzuim of verwaarloozing van 't eerste, waarom hy ook met de plak gedreigt, en ook gestraft werd. Dog dit help niet, want hy kocht stil voor zyn speelgeld Prenten, Teekeningen, en teekengereedschap om aan zyn lust te voldoen.

*Het driftvuur aangedrongen,
Door neyging van natuur,
Word, als het blakend vuur,
Bezwaarelyk bedwongen.*

'T geen hem nog te meer zyn drift styfde, en het vuur dede op wakkeren was, dat hy kennis kreeg aan Abraham Diepraam, (van wien wy gesproken hebben) die zig te Aarnhem een tyd lang onthield. Deze des Jongelings drift, en teekeningen ziende, die zonder gronden van de Konst geleert te hebben, egter wel behandelt waren, toonde hem zyne geneigtheid, door 't aanwyzen van sommige algemeene Konstregelen. Van welken tyd af hy niet meer naar de Latynsche Schoole heen wilde, zoo dat zyn vader hem, die reeds drie schoolen doorgeworstelt was, eyndelyk (hoewel tegen zyn wil) moest zetten aan het leeren van de Konst en door voorspraak van zyne vrienden bestellen by gemelden Abraham Diepraam, die een braaf meester in de Konst was, en tot Aarnhem (daar nog wel de beste van zyne werken zyn) grooten opgang maakte.

Door des zelfs onderwys kwam hy in korten tyd zoo veer dat hem niet meer noodig was als zig voorts naar 't leven te oeffenen, waar by hy zig wel bevont.

Toen zette hy zig t' Amsterdam neer, waar ook veele van zyne penceelwerken onder de konstlievenden verspreit zyn. Behalven vele Historystukken en Gezelschappen van Juffrouwen en Heeren heeft hy ook een meenigte van pourtretten in 't klein geschildert, daar hy zig eenige jaren herwaart toe overgegeven heeft: inzonderheid in de jaren als hy zig te Frankfoort onthield, daar hy gelegenheid vout om vele Persoonen van aanzien, zoo buitenlanders als inboorlingen, te schilderen, zoo datmen hem onder de gelukkige Schilders tellen mag, en zoo veel te meer om dat hy een vergenoegder aart als anderen bezit; en door het regt gebruik der rede geleert heeft, alle rampen (gelyk 'er hem een niet zonder doots gevaar te Frankfoort aantrof) met een getroost gemoet te dragen, als komende van de hand des Heeren, wiens willekeur men zig zonder morren willig onderwerpen moet; om te kunnen zeggen met den zededichter Kamphuizen:

'T is wel goedheids Fontein, 't is wel al wat gy doet.

De yver tot de Konst, schoon zyne jaren hoog geklommen zyn, blyft hem egter by, zoo dat hy zig nog dagelyks daar in oeffent, door welk doen hy ten spoor tot yver aan zyn Dochter (die reeds een grooten sprong in de Konst gedaan heeft) verstrekt, die wy op haar beurt, met verdienden roem bekranst, ten Toneel zullen brengen.

Zyn Beeltenis gevolgt naar 't geen hy zelf geschildert heeft, is te zien in de Plaat L. 25.

Hoe de Konstdrift zig vint gespoort, wanneer zy anderen met wyde stappen ziet voorgaan, is gebleeken in den konstigen Paarde- en Batalje Schilder

[Johan van Hugtenburgh]

JOHAN VAN HUGTENBURGH, geboren tot Haarlem in 't jaar 1646. Deze een byzondere goede kennis van Jan Wyk, zyn stad- en buurgenoet, drie jaren en eenige maanden ouder, dan hy, is door leyding van zyn Vader al vroeg in de Konst gevordert: en hebbende gelegenheid van hem dagelyks te zien schilderen, werd hy hier door zoodanig in zyne konstzucht opgewakkert, dat hy eerst de teekenpen, naderhand het penceel aangreep, en zoo gelukkig in de Schilderkonst vorderde, dat hy voornemens wierd een reis naar Italic te doen, 't geen hy ondernam omtrent den jare 1667, te meer om dat hy daar een Broeder had Jakob van Hugtenburgh genaamt, die een braaf Schilder was van Roomsche gezigten met beesjes; hebbende by Nicolaas Berchem de Konst geleert. Dog dees stierf op zyn 30 jaar, maar te Parys gekomen raakte hy gevallen by den Konstschilder vander Meulen, onder wien hy zig voort oeffende, en naderhand op zig zelve schilderde, tot dat hy op 't laatst van 't jaar 1670 weder in Holland kwam, daar hy sedert dien tyd een groot getal van konststukken gemaakt heeft, die hem geroemt maken.

In den jare 1708, of 1709 raakte hy in dienst van Prins Eugenius.

In 't jaar 1711 werd hy met een Goude Medailje en keten van Fredrik Willem, Keurvorst van de Palts, beschonken.

Dat de driften van 't gemoed, als ook de geneigtheid van 's menschen geest, wel kan gedooft maar niet geheel overwonnen worden, is door veel waereldwyzen bevestigd. 't Een en 't ander hebben wy den Lezer reeds door voorbeelden aan-

getoont. Thans dient ons voorwerp weder om het laatste gezegde te bestempelen.

[Jakob Moelaert]

JAKOB MOELAERT geboren te Dordrecht in 't jaar 1649, op den 15 van Herfstmaand, werd, tot zyn jaren gekomen, zoodanig door een onverzettelyke natuurdrijf, tot het leeren van de Schilderkonst gedreven, dat zyn ouders genoodzaakt wierden hem in dien yver te laten voortgaan, gelyk zy dan gevolglyk hem bestelden by den Konstschilder Nicolaas Maas, daar hy in weinig jaren zoodanig toenam dat hy een goed pourtret konde maken. Maar door zeker geval werd hy daar van afgescheurt en naar Amsterdam verzonden, om zyn ooms winkel op te passen; daar hy vele jaren in dien slaafschen dienst zyn tyd sleet, tot dat hy kwam te trouwen, waar door hy egter van den winkellast wel niet ontheft wierd (want hy dat beroep bleef aan de hand houden) maar toen zyn buytentyd vry, en tot zyn wil had, om dien aan de Konstoeffening en Konstbehandeling te besteden. En het is te verwonderen, hoe veer hy 't zelve nog in zyn gestolen uren gebragt heeft.

De Printkonst van alle berugte meesters op te gaderen was steeds zyne verlustiging. Hier door werd zyn oordeel van tyd tot tyd ryper; en door zoo veel brave voorwerpen gespoort, sloeg hy meer als eenmaal de hand aan 't verbeelden van voorname Historien, als daar Pharao met zyn volk in 't Roode meir verdrinkt, daar Moses, door 't slaan met zyn staf op de rots, een waterbron uyt de zelve doet ontspruiten om het byna van dorst versmacht Israël in de dorre woesteny te drenken enz.

Thans woont hy te Dordrecht daar hy zyn meesten tyd doorbrengt in zyn konstkabinet, alwaar yder konstboek hem strekt tot een lusthof, vol

van de beste, Italiaansche, Fransche, en Nederduitsche konstbloemen.

[Jan Luiken]

JAN LUIKEN, geboren den 16 April, in 't jaar 1649. heeft de schilderkonst geleerd by Martinus Zaagmolen. Zyne Schilderyen ziet men zelden, want hy al vroeg het schilderen (veel ligt om dat de zelve hem geen voordeels genoeg aanbragt) heeft afgelaten, en zig tot het etsen van Platen voor de Boekverkoopers begeeven, 't geen hem wonder wel gelukte. Want hier door heeft hy een menigte van fraaije Boeken groot cieraad bygezet, inzonderheid de Joodse en Mozaise Oudheden van Goeree, en een onnoemelyk getal van andere Boeken. In den lentetyd zyns levens was hy los en ongebonden; en dit melde ik om geene andere reden, als om tot verwondering aan te toonen, hoe hy door de liefde tot deugd en godvrugt naderhand zyn aart en levenswyze verandert heeft, ja zoo, dat hy tot een opmerkelyk voorbeeld van mededeelzaamheid omtrent arme en behoeftige menschen strekte.

Wy kunnen ook niet voorby gaan te zeggen, dat hy niet alleen 't penceel voor de etsnaald, maar ook voor de pen verwisselde, en al een goed getal fraaije Boekjes geschreven, met Konstplaatjes verciert, in druk heeft laten uitgaan, die den weg tot de Deugt, Liefde tot God, Begeerte tot het zalige leven, als ook zulke, die de zeedeplichten zoo in 't algemeen, als de kinderpligten omtrent hunne ouders, in 't byzonder betreffen. Waarlyk proeven van een geheiligden geest, en verbetert leven, waarom hy ook zyn Boekje, 't geen hy in zyn jeugt berymt had, genaamt DUITSE LIER, vol van verliefde gedichten, en dartele minnezangen, alzins by de Boekverkopers,

zelf tot hoogen prys ging opkopen, om deze ydelheden uit de waereld te helpen en te vernietigen. Dit is 'er een staal van:

*Een straal uit Leonoraas oogen,
Nog bruiner dan de Diamant;
Stak door een heimelyk vermogen
Myn jeugdig hart in lichten brant.
Blaas uit, blaas uit, ô Leonore!
Blaas uit de vlam die my verteert;
Een vlam uit uw gezicht geboren,
Gezicht dat zon en maan braveert.*

Dog hy werd schandig bedrogen; want dit Boekje was in stilte nagedrukt, en werden hem, de afdruksels met 4, 6, 10 of 12 stuks door baatzugtige menschen aangebragt, daar hy niet agterdenkende van werd, dan wanneer hy bevont dat hy 'er meer ingezamelt had, dan hy 'er had laten drukken; wanneer hy ook den inkoop schorte, wyl zyn goed voornemen hier door verydelt was; en het smartte hem, ziende dat de eerlykheid zoo veer verbannen werd. Zoo dat Jeremias de Dekker reden vond, om te zeggen:

*Zoo schaarsheid de waardy der dingen ryzen doet,
Zoo is een eerlyk man een onwaardeerlyk goedt.*

Maar hoe bedrieglyk de verbeelding is, inzonderheid in 't stuk van den Godsdienst, zulks heeft de bevinding geleert, zelf omtrent mannen van een bekwaam oordeel en begrip.

J. L u i k e n oeffende zig in zynen buitentyd in de Boeken van Jakob Bohme en Antonette Bourignon, en hield byna met niemant, als

zulke, die aan der zelve dweeperyen vast waren, zamenspraak, en ommeegang. Verders ging hy des namiddag om een wandeling alleen, en was voorts stil by zig zelf in huis, altyd met opgespannen gedagten, als opgetogen en mymerende, zoo dat hy den genen, die hem over 't maken van eenig plaatwerk kwamen spreken, dikwils voorquam als een simpele knecht. Om kort te gaan, hy kwam door 't leezen der gemelde boeken zoo ver dat hy zig ontsloeg van alle werk, en de Boekverkopers Mortier, vander Sys, en andere, daar hy veel voor te doen had, 't zelve op zeide, zyn goederen verkocht, een klein deel behield, en de rest aan den armen gaf, en van Amsterdam, vertrok om stil door 't geloof met zyn oude Meid, die hem overleefde en naderhand nog part in zyne nalatenschap gehad heeft, te gaan leven: maar bevond in korten tyd dat zyn geloof niet sterk of kragtig genoeg, en zyne verbeelding op een zandgrond gebouwt was. Overzulks werd hy door nood gedrongen weder te keeren, en de Etsnaald weder op te vatten om zig door dat middel zyn nootdruft te bezorgen. Ondertusschen nam hy maar van zyne winsten, zoo veel als dienstig was, om zyn leven op de soberste wyze te onderhouden. Het overige gaf hy aan den armen. Zoo dat wanneer hy kwam te sterven, zyn Zoons vrouw en Zoontje naar den Grootvader genoemt hunne vingeren niet blaau telden aan hun erfgeld. Maar wat zal ik zeggen? geld scheen hem ligt te gering. Men zegt dat hy zyn Zoons kind een Boekje met opgeplakte printjes, onderschreven met zedespreuken en godvrugtige leydingen, naliet.

Hy stierf in het zelve gevoelen als van Bohme voorheen gemeld, in den jare 1712 den 5 April in den Ouderdom van 63 jaren.

Vander Sys, die veel agting voor hem in zyn leven gehad hadde, liet hem gestorven zynde afteekenen, met voornemen om des zelfs wezen (ter gedagtenisse voor de nakomelingen) in koper te laten snyden gelyk ook geschied is; en ik ook in myn Lofdigt, dat diende om de Printverbeelding te verzellen, daar aldus op zinspeel:

*Dit is de Beeltenis van LUIKEN, om 's mans groot
Vernuft en vindingen geteekent na zyn doodt.
Hy was een Waereldling, daar na heel ingetogen.
Van leven, en gedrag, een voorbeeld van medogen
En mededeelzaamheid, aan d'armen steeds betoont,
Waarom zyn beeld verdient met eeuw'ge lof gekroont.*

De Schouburgh vertoont zoo wel de loffelyke daden der vromen, als de hatelyke bedryven der goddeloozen; beide op dat de waereld zig daar aan spiegelende, t'effens zig een denkbeeld van het goede, en een afkeer van het kwade zoude inprinten. Dit spoor hebben wy ook gevolgt; om dat het wit van 't zuiver blank geweten, tegens het zwart van een gekrenkt gemoed te kragtiger zoude afsteken. Te regt zegt zeker Schryver:

*Zoo flikkert steeds een Diamant in 't duister.
Zoo onderscheid m'een Wolfpest uit een Schaap.
Zoo praalt de Deugdt met ryker glans en luister.*

[Romein de Hooge]

ROMEIN DE HOOGHE, die somwyl nevens de etsnaald het penceel gevoert heeft, hebben wy meê een plaats ingeruimt onder de Konstschilders, om op zyn beurt meê op ons Toneel te verschynen; schoon zyn penceelhandeling zoo zeer niet, als wel zyne geestige vindingen en ryke *Ordinantien*, te pryzen zyn.

Onder zyne voornaamste penceelwerken in olyverf word geteld de beschilderde zaal der Borgermeesteren op het Raathuis te Enkhuizen: en onder veele andere werken een groot zyvertrek op het lusthuis van den Heer Matheus vanden Broek, op Dubbeldam, buiten Dordrecht, waar men tegens den grooten muur op doek verbeeld ziet: hoe Claudius Civilis, Broeders van Julius Paulus, d'eerste Hollandse edelen, de voornaamste Hoofden der stamhuizen, en Borger ter maaltyd onthaald in 't Schaakerbosch, aan en onder die vrolykheid door een breed vertoog aantoon, hoe zy in hunnen ouderdom, tegen het verdrag met de Romeinen aangegaan, door hunne stedehouders en Hopmannen wierden gedrukt en mishandelt: hoe de tyd geboren scheen (aangezien de Romeinsche benden hier te land zynde verzwakt, en de overige veer van honk waren om dien toeleg te verhinderen) om zig van dit lastige juk voor altyd te kunnen ontslaan, en dus den eersten steen te leggen tot de Hollandse vryheid, zoo zy hem trouw en bystand wilden zweren; welk laatste wel inzonderheid daar in word vertoon. Gelyk het Kornelis Tacitus beschryft in 't 4 Boek zyner Historien aanvang nemende met het jaar 17 na Christus geboorte. Vorder zyn d' andre vakken van 't zelve vertrek gevult met vertooningen van diergelyken aart.

Vorder kunnen wy uit preuven zeggen: dat hy een man was uitsteekend in groot vernuft en vindingen, en die ik niet weet dat zyns gelyk in vaardigheid van ordeneeren, in rykheid van veranderingen in de Etskonst gehad heeft, waar van het oneindig getal van Boektytels en andere Printen, getuygenis geven: maar hy was, in opzigt van zyn gedrag en wyze van leven, een slechte knaap, en een tweede Aretyn. Ja 't is om te bejammeren dat een man van zoo groot vernuft in zulk een schrikkelijken dwaling steekt, dat hy het alderwaardigste niet agten wil of kennen, maar in tegendeel daar den spot meê dryft, schoon hy wel bemerkt dat zyn levensdraad begint in te krimpen, doende als Anakreon. Deze, (dus luid de vertaalde Griekse text in de *Mooyeriana* pag. 151) als hem gezeit werd: Neem den Spiegel, en zie eens, hoe gy geen hairen hebt, en hoe kaal uw voorhoofd is, antwoorde: *Ik weet daar niet van, of ik hairen heb en ofze verdweenen zyn. Maar dit weet ik, dat het een oud man past, hoe hy nader aan de doot is, hoe hy vermakelyker te boerten heeft.*

Zulke en diergelyke onzuivere paarden (die den Lezer al meer zullen ontmoeten) zetten de Schilderkroon weinig luister by. Maar wat zal ik zeggen? de aakelige distelen hebben zig al vroeg in de lente van de waereld onder het goede kruid op den akker verspreid, en den Bouwman verdrietelykheid aangedaan.

Hy vertrok van Amsterdam, dog het moest zoo wezen om zyn ergerlyk levensgedrag, en om 't maken van stekelige *Pasquillen* en ontuchtige en schandelyke printverbeeldingen, welke vuiligheid hy de losse jeugt voor schoon geld verkogt.

Ontmoeten u dan diergelyke verfoeilyke, levens-

wyzen, zoo moet gy weten, dat zy niet dienen tot voorbeelden om na te volgen: maar om elk, en de Schilderjeugt in het byzonder, een afschrik en walging daar van te doen hebben. Onze predikanten hebben dat zelve oogwit, wanneer zy de ondeugden op hun predikstoel met een zwarte kool afschilderen; om de deugd daar by te schooner te doen afsteken, en den deugdelyken en voorbeeldigen wandel te meer beminnyk te maken. Gun my de vryheid, Lezer, dat ik door een kleene uytweidinge de Schilderjeugt waarschouw voor aanstootelyk gedrag en vuile verbeeldingen, gevaarlyker klippen dan Scilla en Charibdis, daar de eerlykheid en goede naam (de grootste roem van een man) schipbreuk op lyden kan: op dat zy de zelve voorzigtig leere myden en door bespiegelingen van eindelyke gevolgen, die daar uytspuiten, een afschrik kryge. Hier toe geeft my *Florent le Comte* aanleiding, die sprekende van Annibal Carrats, en Julio Romano, zig aldus (in Neerduits vertaalt) laat hooren:

Aan ANNIBAL CARRATS, om van dezen grooten man iets te zeggen, en een volmaakt denkbeeld van zyn bekwaamheid te geeven, moet men weten dat de Schilderkonst, zoo als zy thans is verbeterd, by uytnemenheid verschuldigt is; om dat dezen verheven geest de herstelling der Konst, die in verval gekomen was, moet toegeschreven worden, aangezien hy het regte natuurlyk Coloryt gevonden heeft: en behoudende de kragt der verwen, de zelve heeft weten te vereenigen, en door een zagte vleijentheid, de harde oudtytsche wyze van schilderen met de zagtheid van de natuur te paren, tragende altyd 't samen te voegen het denkbeeld van een vol-

maakte schoonheid met het geen de natuur aan hem deed zien. Maar hy is al te vry geweest in zyne verbeeldingen. Men beschuldigt niet minder de levendheid van zyn geest, als het misbruiken van zyne kostelyke gaven, met voorwerpen te maken, die de schaamte, en eerbaarheid niet toelaat te beschouwen, of zy moet het met veragting aanzien, en den maker teffens met het maaksel verfoeyen.

MARC ANTOON van BOLOGNE heeft 20 printen in koper gebragt naar de Teekeningen van Julio Romain, en Pieter Aretin maakte de byschriften in vaerzen daar onder, also geil en onbeschoft als de verbeeldingen. Maar indien Julio Romano zig niet tydig uit Rome voortgemaakt had, de gramschap van den Paus zou hem voor zyn moeite betaalt hebben; want zoo haast Klement de VII. daar de lucht van kreeg, liet hy alles in beslag nemen wat hy daar van konde magtig werden, en liet Marc. Antoon in de gevangenis werpen, daar hy zyn leven verlooren zou hebben, indien hy geen middel gevonden had waar door hy behendig ontvlugtte, neffens de voorspraak van den Kardinaal de Medicis, en Baccio Bandinelle, die hem voor meerder vervolging bevryden.

De toeleg van deze redenvoering loopt daar niet op uit, om den Konstoeffenaaren in hunne wyze van verkiezingen paalen te zetten, maar inzonderheid om den aankomelingen te raden, zoo zy al geneegenheid kreegen tot zaken en bedryven die in losse dartelheid bestaan, dat zy dog geene onkuisse of geile handgreepen ontdekken, veel min de schaamdeelen bloot verbeelden, maar de zelve wat bewimpelen. Ten minsten behoort dat geen, waar van een eerbaar oog af keer heeft, zoo klaar

niet verbeeld te worden, als *La Fagie*, *Budart*, *O. de Laires* en anderen meer gedaan hebben. Arnobius sprekende van het Teellit, dat op de *Eleusinia*, (ingesteld wegens het omzwerven van Ceres, zoekende haar geschaakte Dochter) omgedraagen werd, zeit: *dat het zelve met zulk een naauwe toezigt gedekt bleef, dat weinigen het gezigt daar af verworven*. Lees ook van de zelve toegedekte geheimen, Horatius, 3. B. 2. *Lierd*.

Voor een voorbeeld, om aan te toonen dat diergelyke verbeeldingen, of vertoonselen, die een eerbaar gezigt kwetsen, wel wat bedekt kunnen behandelt worden, zonder nogtans de Beeltenissen hunne beteekenis, of het kenbaare te ontrooven, dient onze printverbeelding van den Tuingod Priapus in 't 2 deel onzer Zinnebeelden Plaat 17, (hier nevens ingevoegt) afgebeeld in zulk een gedaante als hy ons voorquam in de Roomsche Oudheeden met een lang riet, of lies op zyn hoofd, om door der zelve gestadige beweging de vogelen af te schrikken, of weg te dryven, op dat zy de vrugten niet beschaadigden. De ploojen van zyn kleed (waar van de sleep van de zwaarte der vrugten neer weegt) geven duidelyk te kennen genoeg, dat een styve schacht daar onder schuilt, waar by de Teelkragt word aangeduid, gelyk door het snoeimes de Tuinoeffening. Daar zyn duizentderhande voorwerpen, in welker bespiegelingen zig het menschelyk vernuft en Konstpenceel oeffenen kan, zonder een eerbaar oog t' ontstigten, of een jeugdig hart aanritselingen tot onbehoorlyke genegenheid te baren.

De gantsche natuur, en hare ontelbare verschynselen, die zy by beurtwisselingen (ten bewys van haar wonderbaar vermogen) doet zien, zyn, tot de

minste toe, voorwerpen, daar zig 't penceel stom op arbeiden kan, zonder der zelve volmaaktheid door een evengelyke vorm en koleur na te bootsen.

Wat doet zy niet op haar Saayzoenen telkens veranderingen in de bloemen, het ciersel der Hoven, zien! waar op vele van onze Konstschilders en Schilderessen, zoo oudtyds als nog, verlokt, hun vlyt hebben te werk gestelt, om der zelve schoonheid, tederheid, en pragtige koleuren na te bootsen.

Kan het Gevogelte, dat met zyn snelle wieken door de dunne lucht snort, het woud op zyn lieffelyk gezang doet schateren, en huppelende van tak tot tak elkander vervolgt, uw Schilderlust niet bekoren? of kunnen de weerlooze veltdieren, Schaapjes, Geitjes, en Lammertjes, daar zy by dreven het bedoude morgengras afweiden, of daar zy drinkende zig in de bron spiegelen, uw penceellust niet voldoen tot nabootsing?

Kan de Oceaan die door zeekasteelen bebouwt word; kunnen de veranderlyke voorwerpen die de wisselbare zee, en de bulderende noorden wind daar aan geeven, of de bevloerde binnewateren, daar met beeltwerk gecierde en vergulde Speeljachten, en menigerhande ander kleen vaartuyg zig op doet zien, tusschen de groene wallen, welke ten schutting strekken voor de landbuurten, u niet verlokken tot nabootsen? nog ook de Wilde zwyne en hartejacht (de lust der grootste waereldvorsten) nog de zwier dier toerusting, nog de hoflyke nasleep uw Schilderdrift niet gaande maken?

Zyn dusdanige voorwerpen te gering om uw vlyt daar aan te besteden? Wel aan, daar is stof genoeg. Verbeeld een veltknaap met zyn Buurmeit onder de

lommer van een dikgetroste Linde, of aan een ruissend beekje by het wollig vee; of doe hem op zyn hardersfluit een minnedeuntje voor zyn liefhart kwelen: zoo vint het penceel spelens, om van dat voorwerp tot de byvoegselen Osjes, Schaapjes, Geitjes, kruiden op den voorgrond, boomen, en groene dreven van een veer doorgezicht, te weiden.

Is dit voor een hoogvliegend vernuft te laag? Sla de Roomsche geschichtboeken, of den Bybel op; deze zullen u overvloedig keurstoffen verschaffen, om vernuft en penceel te oeffenen.

Kan dit u meê niet bekoren, om dat het meeste van die, Treurstoffen, of ernstige verbeeldingen op leveren? kan uw geest zig tot die naauezetheid, of aan de letter van een Historische beschryving niet bepalen?

Wy willen niemand in zyn genegenheid dwarsboomen: maar voor my, ik heb 'er altyd meer voor geweest als voor het potsige; om dat ik daar in meer gelegenheid vond tot het verbeelden van velerhande kragtige hartstogten: dog heb egter altyd een afschrik gehad om menschenlachingen af te beelden in dat punt des tyds als de bloedstorting geschiet, wel als de voorbereidselen daar toe gereed aan de hand waren, en de veege het keelmes op den strot, en de slachtbyl opgeheven ziet. Gelyk ik dus verbeeld heb voor den Heer van Heemskerk, in 's Gravenhage, Orestes en Pylades, hun toeleg door 't Orakel verklapt, hen van Thoas aangegrepen, als Kerkroovers voor 't outaar gebragt; om voor 't oog van 't volk geslacht te worden, maar door hunne wederzydse getrouwe liefde voor malkander gered. Want

*De waare Orestes, om zyn Pylades verlegen,
Riep met een luide stem: De prins heeft u misleidt,
Ik ben Orestes, ik. Maar d'ander sprak hem tegen.
Wat zou de Koning doen in deze onzekerheid?*

Maar ik heb altyd vermyd bloedstortingen te vertoonen, als zynde voorwerpen, daar men straks een rilling in 't bloed van gewaar word, als men die ziet.

Ik heb de onthalzing van Holofernes door Judith van Rubbens en de onthoofden romp van Goliat door David Spanjolet, als ook den wonder konstig geschilderden Proteus door den zelve gezien: maar voor my, ik zag liever, als ik keur moest nemen, een moedernaakte Eva zonder vygenblad, een konstig geschildert Venusbeeld bloot staan, of een zachtslapent Veltnimfje, daar een snoeplustige Boxvoet op loert, om het te betrappen, zoo het niet bewaakt wierd, gelyk in de print hier tegens over verbeeld staat. Men dekke met de Gordynen zulke schrikkige vertoonzelen, waarom ook dusdanige Tooneelspeelen thans van den Schouburg afgeweert worden.

*Dus mag Medea voor het volk haar kroost niet dooden,
Nog Atreus, om op 't vlees der kinderen te nooden,
Hunn' eigen vader, die den hals afsnyen, braân,
En kooken voor het oog.*

Maar gy zult ligt meer zugt hebben tot vrolyke wezens, dan gekreukte voorhoofden te verbeelden. Zeker daar zyn luststrelende en vreugdige voorwerpen genoeg aan de hand, om het penceel te oeffenen, 't zy dat gy veltnimfen verbeeld ten reye gaande naar Ceres pronkbeeld, of daar zy

met de Boxvoeten hand aan hand, om het zelve een rondendans maken, of een Bachus feest. De Konstoeffenaar knikt my toe. 'T schynt dat ik 't eyndelik geraden heb.

Daar zyn menschen (zeit Gratiaan) die ik weet niet met wat een ongemeene beleeftheid begaafd zyn, die hen by elk aangenaam maakt, en wel doet ontvangen. 'T eerste en aangenaamste deel van deze loffelyke gaven bestaat in de algemeene kennis van alles wat 'er in de waereld geschied is, een opmerking van al de loffelyke bedryven der vorsten, de ongemeene voorvallen der wonderheden van de natuur, en de buitenspoorigheden der Fortuin, en past die toe op den rechten tyd. Door het middel van deze kundigheid, en zedelyke ontleding kan hy gezont van zaken oordeelen, en d' agting met de voetmaat meten van de waarheid. Voor al maakt hy een naaukeurige verzameling van alle goede spreuken, van alle de geestigheden, zoo deftige als kortswylige puntgedichten, en spreuken der wyzen; aangenamen voorraad om bevallig by de waereld te wezen.

[Jan van Nikkelen]

Deze gaven bezat de konstige Chassenette- en Landschapschilder JAN VAN NIKKELEN geboren tot Haarlem, die zig daar van als uit den uitslag gebleken is, wonder wel heeft weten te bedienen.

Zyn Vader die een fraay Kerkschilder was op de wyze van *van Vliet*, en die hem naderhand de Bouw- en Doorzigtkunde en behandeling van het penceel leerde, bragt hem eerst tot de Franse en Latynsche scholen, om in de taalkunde onderwezen te worden, daar hy door zyn vernuft en kloek onthoud gelukkig in vorderde. Voorts

lees -en weetlustig oeffende hy zig in de Historien, Reisbeschryvingen, Natuurweetkunde, in den Bybel en gronden van den Godsdienst, verkeerende dagelyks in de oeffeningplaatsen, en met zulke menschen die men onder de Mennoniten of Socynsgezinden Disputanten noemt, waar door zyn verstand meer en meer gescherpt werd.

Hy onvermoeit in 't naspeuren van velerhande wetenschappen ontdekte dan 't een en dan 't ander. Ook vond hy een weergalooze harde Fernis uit, daar hy Kabinetten, Gerridons enz. zoo goet als de Indianen, meê verlakte. Naderhand vond hy tot de Fabriek of Weevery iet ongemeens uit, zoekende konfraterschap met menschen die veel geld bezaten, en Octrooy of voorrecht by de Heeren Staten. Maar daar kwam niet van. Des begaf hy zig tot het schilderen van Landschappen, Bloemen en andere cieraden op dunne zyde, dienende tot Chassenetten voor de glazen, als ook Lakwerk enz. Hy was, wanneer hy een glas met wyn meer dan naar gewoonte gedronken had, vol van allerhande potseryen en grappen, en wist wonder wel den rol van een kwaker te spelen: verstont zig ook op een knipvaersje voor de vuist (als het spreekwoord zeit) te maken.

Hy wist zig hier te Amsterdam zynde door zyn fluweele tong zoodanig in de gonst van den Konstschilder vander Meyn in te dringen, dat de zelve ontboden zynde van den Keurvorst van de Palts, hem op fortuin meê nam, daar hy straks den Heer Douve Hofschilder en Konstbewaarder van den Vorst tot zyn vrient kreeg, gelyk hy zig van den zelve ook by tyds zoo wel wist te bedienen, dat hy hem naderhand niet meer noodig had. Hy wist de eerstemaal dat hy gemelden Douve sprak,

zyn belangens zoo wel voor te doen, dat die hem straks eenige Chassenetten buite kennis van den Vorst liet maken, en dezelve zette op een plaats, daar de Vorst voor by passeeren moest, om hem dus met die sieraden te verrassen, daar de Keurvorst bevallen in nam, welke voort orde gaf om eenige van zyne Landhuizen met hunne groene dreven, Tuinen, Fonteynen enz. naar 't leven af te teekenen en dus te schilderen, daar hy dan tot meerder vercieringen eenige Jachteryen in te pas bragt, of een Harder en Harderin,

*by 't ruissen van een bron,
En zilv're stroomen, daar voor 't steken van de Zon,
Het boomgaardryke dal verstrekt een koele lommer.*

'T gebeurde dat de Vorst hem een stukje van den Konstschilder Adr. vander Werf liet zien, om zyn oordeel daar over te geven, en t'effens een pourtret van Douve. Het eerste prees hy naar zyn waarde, dog met beklag dat aan vander Werf nadeel gedaan werd, met het pourtret van Douve daar by te stellen, dat zoo kragtig en natuurlyk geschildert was. Dus sloeg hy een dubbelden slag, daar de laatste geen ondienst meê geschiede. Zeker hy stond door zyn fyn geslepen tong, ruim zoo breed aan 't Hof, als vander Meyn door zyne brave penceelkonst.

Na de dood van dezen Keurvorst, quam hy aan 't Hof van Hessenkassel.

[Augustinus Terwesten]

Wy zagen de voorgaande eeuw sluiten, door het ontsteken van het groote konstlicht Antoni van Dyk. Deze halve eeuw van zestien hondert loopt meê niet ten eynde, of de Konstgodes ontsteekt een ligtende konstfakkelt, om de tweede helft van de 16de eeuw, door den glans der zelve te bestralen, en

voor te lichten in AUGUSTINUS TERWESTEN, geboren den 4 van Bloeimaand 1649, in 's Gravenhage. Zyn lentejaren bragt hy door eerst met teekenen naar printen en pleister, naderhand met bootseeren in was, dat hem aanleyding gaf tot de Dryfkonst, waar van hy verscheiden stalen zoo in goud als zilver, met veel roem bewerkt heeft. Hy met dezen lof niet vernoegt, wyl zyn geest op grooter ondernemingen doelde, ontdekte zyn voorneemen (nu ontrent twintig jaar geworden) aan zyn Ouders in dezer voegen: dat hy vast had voorgenomen, of te trouwen, of hun ter keur te stellen, wat zy liefst wilden dat hy doen zoude. Zyn Ouders die van twee het beste keurden, stonden hem toe de Schilderkonst te laten leeren. Gelyk zy hem ook bestelden by den berugten Konstschilder Wielin. Dog deze tot Hofschilder beroepen van Fred. Willem Keurvorst van Brandenburg, genoot hy maar twee jaren zyn onderwys in de Konst, waar na hy zig begaf, om de menging der verwen en penceelhandel voort te leeren by Willem Doudyns, voor den tyd van twee jaren, in welke jaren hy zoo veer in de Konst gevordert was, dat hy, om tot meerder volmaaktheid in de Konst te geraken, besloot een reis door Duitsland naar Italie te doen, daar hy drie agtereenvolgende jaren bleef, zig naarstig oeffenende naar de beste voorbeelden, daar men om naar Rome gaat; als de berugte marmere Antiken, en penceelkonst van Rafael, waar van hy uitvoerige afteekeningen maakte, om naderhand zig daar van te bedienen.

Na dat hy zig dan nog eenige maanden te Venetien had laten ophouden, nam hy zyn te rug reys door Vrankryk, en over Engeland naar zyn

geboorteplaats, hebbende in 't geheel zes jaren met die reys door gebragt, wanneer hy 't huis kwam in 't jaar 1678.

Verscheiden groote Konstwerken, zoo zalen als zolderstukken, heeft hy zoo op zyn reys, als naderhand, gemaakt; nevens andere Konststukken, daar men een gansche lyst (aangezien hy wonder vaardig met het penceel wist om te gaan) van zoude kunnen opstellen.

My gedenkt nog, dat als hy te Dordrecht de zaal van den Heere Baarhout van Slingeland, naderhand Borgermeester en Opperschout, in 't rond met Historien uit Ovidius beschilderde, ik, verzeld met den Konstschilder Arent de Gelder, en den braven Beeldsnyder Henrik Noteman, hem daar ging bezoeken, met voornemen van hem tot een wandeling uit te lokken. Maar hy sloeg 't beleeft af, onder voorwending dat hy nog iets te doen had, 't geen noodzakelyk moest gedaan wezen, met verzoek of wy zoo goet wilden weezen van na 't verloop van een uur of twee weder te komen. Wy deden 't en vonden toen tot verwondering een schoorsteenstuk met drie of vier beelden, 't geen, als wy 'er de eerste maal kwamen, alleen met kryt afgeschetst was, in 't geheel met zyn koleuren aangeleit.

Hy is een der voornaamste yveraars geweest, die de Haagsche Academie, of hooge school der Konstoeffeningen, in verval geraakt, in den jare 1682 en 83, weder hielpen opbouwen, en aankweken, als een zaak van groote nutbaarheid voor de Konstoeffenaren en min bedrevenen, of aankomelingen: waarom hy ook naderhand, een Hoogeschool op 's Vorsten Beurs deed opregten, die al veel gelyk-

heid had naar die van Parys, waar van wy straks nog iets meer zeggen zullen.

In 't jaar 1690 werd hy van den Keurvorst van Brandenburg (naderhand Koning van Pruissen) tot zyn Hosschilder te Berlyn beroepen. 'T eerste voornaam werk dat hy daar maakte, was op Oranjenborg in de beroemde Porçeleinzaal, gelyk hy ook naderhand in de meeste Vorstelyke huizen zoo binnen als buiten Berlyn, zyne uitstekende penceelkonst, in Gaanderyen, Oranjeryen, en op beschoten Zolderingen van ruime zalen heeft doen zien, tot groot genoegen van den Vorst, en den grooten Konstbeminnaar den Heere Dankelman voorzitter in den Vorstelyken Hofraad.

Wanneer hy nu zag dat hy des Vorsten Konstliefdigheid door zyn loffelyke Konst deed opwakkeren, nam hy dien slag waar (als men zeit) en stelde den Vorst het oprechten van een Academie op die wyze, als men in Vrankryk heeft, zoo smakelyk voor, dat 'er straks toezegging op kwam, en t'effens de bouw, en het bestier aan Terwesten opgedragen, die ten eersten zyn werk daar van maakte, en voorts alles bezorgde 't geen daar toe dienstig was. Hier in kwam hem zyn Broeder Elias, anders de Paradysvogel, die twee jaren jonger was, een braaf bloem-, fruit-, en beesteschilder, en die te Rome woonde, wel te pas. Deze bezorgde hem de keurlykste afgietsels van de beste Antiken. Als ook het gansche beroemde Beeldhouwery-konstkabinet van Peter Belori, het geen zonder merkelyke schade in kisten over kwam.

Ondertusschen werden 6 vertrekken tot de Academie aangeleid, en tot elks onderscheiden gebruik vervaardigt, en tot ieder Kamer een Opzichter of onderwyzer aangesteld.

De eerste kamer diende om de jeucht in de beginselen der Teekenkonst te onderwyzen.

De tweede om naar pleister te teekenen.

De derde tot vergaderplaats voor de Regenten.

De vierde om de jeucht, in de Deurzigkunde, Meetkunde, Bouwkunde, en Vestingbouwkunde te onderwyzen.

De vyfde om in de Anatomie of Menskunde, als ook in 't plooyen der kleederen onderwezen te worden.

De zesde of hoogste school was een groote ovale zaal, in 't rond bezet met gemelde Beelden, die dus gestelt waren, dat elk op zyn voetstuk gedraait, of zonder veel moeite kon verplaatst worden. Dit nu alles in zulk een geregelde orde geschikt en 1697 voltooit zynde, verzogt onze Patrysvogel, (dus was hy in de Bent gedoopt) den Vorst en 't Hofgezin, dit werk te bezigtigen, die daar in groot genoeg namen, en de Heer Everard Dankelman eerste President werd aangesteld tot Directeur der Academie.

Drie malen heeft hy eerste Professor van deze Academie geweest, wanneer hy kwam te sterven in den jare 1711, op den 21 van Loumaand; totgroot verlies der opkomende Konststarren van dat vorstendom. Zyn Beeltenis kan men zien in de Plaat L. 26.

Met deezen sluiten wy het Toneelgordyn, voornemens om den Lezer, door een zedig verhoog, de nutbaarheid der Schilderkonst, als in een spiegel, te doen aanschouwen.

De maker van 't heel Al heeft de Natuur een vermogen ingeplant, om menigvuldige ontelbare, in vorm en koleur verschelende Schepsels voort te brengen, en elk der zelve op hun tyd te doen

verschynen voor d'oogen der menschen; om dat zy zig in die menigerhande aangename verschynselen zouden verlustigen, uit het veroorzaakte, de oorzaak der dingen na sporen, en de verwonderlyke wysheid van den Schepper in de schepselen verheerlyken.

En op dat de verwondering, die, na dat men de dingen kent, ophoud, niet om dat zy dan min van waarde zyn, maar om dat de nieuwsgierigheid staag naar verandering zoekt, niet zoude ophouden, heeft de Natuur de voortbrenging der zelve tot onderscheiden tydstanden bepaalt, en in zoo menige veranderingen verdeelt dat de verwondering altyd blyft; aangezien zy alle die schoone vertoonselen niet teffens, maar by beurtwisseling na den anderen doet verschynen.

Wanneer ik nu de Schilderkonst aanmerk als naapster van de natuur, leid my die aanmerking straks op den weg om de verschillige geneigtheden der Konstoeffenaaren, omtrent de veranderlyke keur, en verkiezing hunner voorwerpen, na te sporen, welke zekerlyk door een verborgen werking (waar van de wyze en ons bekend is) daar toe worde bestiert.

Dit begrip zal min vreemt geschat worden, wanneer men uit klare bestempelingen ziet, dat des waerelds Bouwheer (op dat de sieraden van zyn Heyligen Tabernakel konstig met lofwerk zouden geborduurd worden, als ook het Hoogepriesterlyk gewaad, en kruiken, voorts alle toerustingten tot den Godsdienst behoorende konstig gewrogt zouden worden) Bezaleel en Ahaliab op een boven gewone wyze met den Konstgeest overstort heeft, en bekwaam gemaakt tot allerhande Kunstwerken, gelyk Moses dit aangeteekent heeft in het

Boek des Uittochts, in het XXX Hoofdstuk. Op zulke wyze gelooven wy ook dat de Propheet Ezechiël de teekenkonst geleert heeft, waar door hy, op een Tichelsteen, een grontbwerp van de Stad Jeruzalem, en de beschansingen der vyanden, met hun Stormgereetschappen, afschetste. Zie Kap. 4.

En gelyk de Natuur tracht naar de volmaaktheid die de Schoonheid maakt, zoo hebben ook menigte Konstoeffenaars van ouds af, en nog getragt de Natuur in hare verbeeldingen zoo na te komen als hun immers door 't penceel doenlyk was, waar door het des te meerder verwonderinge baart voor den aanschouwer. Ja men zou ook mogen denken, dat de zugt tot het verbeelden van verschillende voorwerpen, inzonderheid zulke welke kort van duur zyn, ook door een verborgen werking bestiert word; op dat door de Konst de dingen, wanneer de Natuur zig inhoud, zouden kunnen gezien worde, en dus den opmerkenden door zulke beschouwingen nooit voorwerpen ontbreken, om den Schepper in die wonderlyke veranderingen der schepselen als in een spiegel te beschouwen.

Onder alle Schepselen der Waereld munt des menschen Beeld, inzonderheid dat van de Vrouwe, uyt, in welker maatschikkelyke omtrek van ledematen een volmaakte schoonheid opgesloten leit. Deze in vele voorwerpen verdeelt, en door stadig yveren van vernuftelingen, in een enkel voorwerp samen gebragt, doet ons verwondert staan, en t'effens besluiten: dat het eerste geschapen vrouwenbeeld, wanneer het versch uit de hand des Scheppers hervooft kwam, volmaakt schoon zal geweest hebben, van welke

bedenking de groote Joost van den Vondel meê niet vreemt was, als hy de schoone stal van Eva, door Apollion, (*in zyn Tooneelspel van Lucifer*) zoo aanminnig afschildert, dat de Hemelboo zelf, op dat schoone beeld verslingert, Adam dit geluk misgunt. Hoe de Dichter aan dit begrip komt dat hy Engelen, enkel geestelyke wezens, menschelyke neigingen, hartstogten, en lichamelyke hoedanigheden en bedryven toevoegt, daar de schrift van zwygt, dat laat ik daar. En schoon hier omtrent een misvatting is, nogtans word volgens den zwier der Dichteren, door het bycieraad het voorname, te weten Eva, te kragtiger, en met meerder luister vertoont. Ten minsten js het zo eigen aan de Historie als dat een Tempelier voor alle toehoorders zeit: *Ende Adam ontwaakt uit den slaap, ziende Eva, dagt by zig zelve, dit is recht een kolfje naar myn hand.*

De mindere Schepsels die in ontelbare getallen zig op het Waereldrond, in de lucht en de Wateren vertoon, hebben meê hunne meer en minder schoonheid, in Stal en Kolor: en de Konstenaars, die de zelve natuurlykst en welstandigst hebben weten te verbeelden, hebben den grootsten roem behaalt, als in 't verbeelden der Wilde Dieren R. Savry en Jan Hendrik Roos.

In Jachtdieren *P. Snyers*, en *Ab. Hondius*,

In 't verbeelden van Slachtdieren *N. Berchem*, *P. Potter* *Adriaan vanden Velde*, *Jacob* en *Sim. vander Does*.

In Paarden *Phil. Wouwerman*, *H. Verschuring*.

In Vogelen *Melchior de Hondekoeter*, en *Adriaan van Emont*.

In Vissen, *Izaak van Duinen*.

Welke alle en elk in 't byzonder natuurlyk en Konstig verbeeld, het oog des aanschouwers niet alleen verlustigen, maar de zelve ook verwondert doen staan over de menigvuldige veranderinge der Schepselen, en hunne verwonderbare verschillende samenstellinge hunner ledematen. Zelf deze aarde is op verscheiden plaatsen van verschillende gestalte en vorm.

Daar is zy met een wyde uitgestrekte vlakke, die de Lantman met het kouter doorploegt op hoop van een ryken graanoegst: gins met diepe valeyen, daar de Echo met dubbele klanken het geluit nabaaut. Elders ziet men steile bergen die met hun kruinen tot de starren schynen op te groejen, beplant met boomen van allerlei stal, en gedaante van loof. De Eyken die eeuwen verduuren, Linden die met hunne digt getroste kruinen, ten schuil strekken voor Veldeling en zyn blaetend Vee om onder te schuilen voor 't brandende kreeftvuur, trotse Ceders die oudtyds Libanon cierden; Cypressen en dergelyke meer hebben hunne nabootsers by menigten onder de Konstoeffenaars zoo hier als elders van tyd tot tyd gevonden. En geen wonder. Israëls Harpenaar heeft de voorzorg van den Almachtigen daar in bespiegelende, waardig gedagt daar aan te gedenken in zyn 104 Tempelgezag, gevolgt van H. Dullaart aldus:

*Zie ik de hooge Bergen aan,
Gy drenkt haar lommerryke toppen,
Waar om de Wolken weem'len gaan,
Met verschen douw of regendroppen.
Des morgens als de starrenroem,
Zoo schoon uit 't oosten aan komt brallen,*

*Dan laat gy in een yder bloem
Gesmolten diamantjes vallen.*

Dus is 't ook met de stille Wateren, en woeste Zee, zelf daar zy in haar meeste woede en oploopenheid, de rotsen en zantduinen met stoot op stoot rammeit, en den Landman voor een geweldige overstrooming doet beven. Waarlyk die in alzulke verbeeldingen zyn opmerkingen wat veerder doet weiden als op de bloote Konst van het geschilderde tafereel, en zig in bespiegelingen met den naaukeurigen Oordeelaar van Balthazar Gratiaan, Spaans Jesuit, nederzet op een rots, van waar hy beschout de gevankenis, waar in de Zee word besloten, en hoe dit verschrikkelyke monster zoo gerustelyk omringt word van zoo zwakke palen, en wederhouden door zoo zagten toom als het zant, en het Aartryk geen andere muuren heeft dan de stranden tegen dien woelenden vyant, ziet hy de Goddelyke voorzorg daar in uitblinken, en besluit: *Is deze uitwerkinge of dit veroorzaakte zoo wonderbaar, hoe verwonderlyk moet derzelve oorzaak in zig zelve wezen?*

Inzonderheid wanneermen met onzen puikdichter in 't zelve koorliet, de zelve beschout met te rugdenking op haar grondbeginzel, aldus:

*De waat'ren als een mollig kleet,
Die op haar rand verspreit vast ruisten,
Met losse golven wyd en breed
Rontom de hooge bergen bruisten.
Gy spraakt maar slegs een enkel woord,
De Zee die deisde in haare stranden,
Zoo ras uw adem was gehoord.*

De gemeene menschen (zeit Ant. de Guevara) aanschouwen de dingen alleen om hunne oogen te verlustigen; maar de wyze doorzien dezelve, om de verborgenheid daar af te weten.

Wend men het oog van het nare Zeestrand tot de grazige Beemden, groene Waranden, en Lusthoven welker grond als met een bloemtapyt overspreit is, dat aan alle kanten een oegst van geurige bloemen verthoont, alle onderscheidentlyk en konstig door de natuur met allerhande koleuren beschildert, ieder voorwerp is een verwonderenswaardige zaak. *Ik was byna verdwaalt* (zeit Andrenius, in den Oordeelaar van Gratiaan) *in dezen aangenamen Doolhof der verwonderlykheden. Aan alle kanten plukte ik bloempjes, getrokken door haar aangenamen geur en glans. Ik plukte een voor een, en maakte een naauwkeurige ontleding van hare samenstelling.*

Zeker die zulke veld- en tuincierselen te gering achte om door het konstpenceel verbeeld te worden, zou zig tegens het begryp van Koning David kanten, die op zyn zilvere harpsnaren Godt de voorzorg daar over toeschryft, aldus:

*Gy laat de Bronnen langs een padt,
Zeer heim'lyk door de bergen vlieten,
Om zoo den schoon' maar vluggen schat
Der Bloemryke akkers te begieten.*

Tot het verbeelden van deze aangename voorwerpen heeft de Konstgodes al van ouds af hare scholieren geveit, op dat een aandagtige beschouwer, behalven de Konst van 't nabootsen dier schoonheden, t'effens zig ook verwonderen zoude over het onbegrypelyk vernuft van haren maker.

De voornaamste nabootsers van deze cierlyke verschynselen, die, wanneer de Lusthoven met ys en sneeuw bedekt zyn, dezelve door de penceelkonst in den zelve luister en schoonheid herschept, in de Konstkabinetten doen zien, zyn oudtyds Jan Breugel, Dan. Segers, naderhand Ev. van Aalst, vander Elst, Jan en Korn. de Heem, en andere hunne tydgenooten geweest. Thans (behalven Juff. Ruisch, anders Pool, waar aan wy voorheen gedagt hebben) munt uit de Konstschilder Jan van Huisum.

Ik ben tot geen keurmeester gestelt, maar neem egter de vryheid om te zeggen: dat de twee laatste de eerst gemelde in Konst zoo veer overtreffen als het daglicht in helderheid de maneschyn. Verder moet ik niet gaan, 'k vermag 't ook niet te doen, uit hoofde van het eng bestek 't geen ik my zelf in opzigt van de nog levende Konstenaars en Konstenaressen heb voor gestelt, te weten hun brave Konst alleen de Waereld voor te dragen, zonder daar van te oordeelen, of eenige vergelyking van des eenen met des anderen Konst te maken. Indien ik zulks had ondernomen, 'k had wis den haat en tegenspraak niet kunnen ontgaan; daar ik nu in tegendeel zulke menschen die genoeg in hun eigen doen scheppen in die verheuging niet stoor, maar ieder in zyn yver, en naar mate van zyn penceels vermogen prys, waarom ik ook allen die my voorgekomen zyn, zonder eenig onderscheid daar in te maken, op hun tyd heb geboekt, en in mynen Schouburgh der Konstschilders en Schilderessen plaats vergunt, tegens het begryp der Thebaners. Want binnen Theben werd op de Schilders zoo

naauw agt genomen, dat'er geene mogten binnen de muuren banken, dan die uitsteekende geesten waren, en een roemruchtigen naam hadden: ja die gene, welke eenige botte of onverstandige Tafereelen maakten, vervielen in een zware boete, of moesten de stad ruimen: want de overheid wilde niet gedogen dat de eene Ezel voor den anderen zou zitten te kladden, en een edelgeagte Konst niet vuil besmeerde doeken in 't voetzant helpen.

Zeker eene al te strenge wet, en die in een land waar yder vry is geen grond vint. Vry, in opzigt dat yder doen mag met het geen zyn eigen is wat hy wil, zoo het niet tot schade van anderen strekt: gelyk het dus gelegen is met zulken die uit genegenheid tot de Konst het penceel voeren, schoon zy altyd als het veil in de laagte kruipen; om dat zy een goede leiding missen om hen op te beuren: of in het warnet van hunne verbeelding blyven hangen. Schoon men zulk yveren voor vrugteloos uitkreet, wat kan 't helpen, of wat regt heeft men daar toe? daar 't hun eigen doeken zyn die zy bekladden. Daar en boven kan 't gebeuren dat de minst bedreven in Konst het zelve genoegen in zyn doen vind als de meest bedreven, en zyne verdiensten met de elle van blinde eigenliefde breed uit meet. Nu kan ligt afgenomen worden hoe breed hy daar by staan zou, die zig ondernam als Keurmeester te oordeelen wie in de Konst boven streefde, en hem d eerkroon op 't hoofd plantte. Zeker ik hou myn handen t'huis, en laat Flora met de veltnimfen over de bloemkrans twisten. Volg dit rym, lezer, en gy zult met my het besluit aan 't end goed keuren.

*Juist als de lieve Lente een schoone veltlievrei
 Had aangetoogen, om de aanlokkelyke Mei
 In Floraas bloemprieel vol vreugts te wellekomen,
 Daar 't westewindje speelde al zagtjes door de boomen,
 Verscheen 'er in het wout een herderinnestoet
 Die dartelende in 't groen, verheugt en wel te moed
 Festoenen vlochten om het veltaltaar te cieren
 Der Bloemgodes, wier feest ze al dansend wilden vieren.
 De nimfjes springen, zaam verblyt, door 't jeugdig kruit
 Op 't juichend feestmuzyk van rinkelbom en fluit,
 Tot dat zy wat vermoeit in schaduwe der Linden,
 Zig nedervlyn om een luttel rusts te vinden,
 Alwaar ze een bloemekroon ontdekken in het gras,
 Als of die * door Glicere oudtyds gevlochten was.
 Zoo geestig wist de kunst de bloemen te schakeeren;
 Vrouw Venus mogt ze aan haar' Adonis vry vereeren.
 Elk vat dit bloemkleinood met zuivre vingren aan.
 De Bloemgodes bleef zelf als opgetogen staan,
 Koomt, roept een nimfje, laat ons dit den Tuingod schenken,
 Een ander: laat ons hier de hofjeugt meê bedenken,
 Die is het waardig; maar vrouw Flora keurt dit af.
 Aan wie men dit juweel als heilig overgaf,
 Het geven aan Priaap zoude ik geensins gehengen:
 Zoo zegt ze, de offervlam zou 't frisch gebloemte zengen.
 En schenke ik 't aan de jeugt, 'k vrees haar onagtsaamheid.*

* Glicere, Huisvrouw, of beminde van Pausanias.

*Zy zou 't mishande'len, 't geen dan vruchtloos wierd beschreit.
 Het veiligst is dat wy 't den schildergeesten wyden.
 Die, die vereeuwigen myn schoonheid t' allen tyden.
 Wat godheid is 'er die my meerder gunst bewyst?
 Schoon al wat adem heeft myn' schoonheid viert en pryst.
 Zelfs als de wintervorst het Aertryk houd bevroozen,
 Zie ik gebloemte en kruid nog even jeugdig bloezen
 Op 't dierbaar kunstpaneel, dat elk die 't ziet verbaast,
 Zoo leevendig dat zelfs het bietje daar op aast.
 Dies wilt u naar myn keur, en billik oordeel voegen.
 Ik schenkze aan d'eed'le Konst, maar om alle ongenoegen,
 Te myden, wie ze zal verkrygen, laat zulks aan
 Die zig den waartsten schat in Konst van schild'ren, staan.
 Wie dan natuur best weet in haar gedaante en zwieren
 Te volgen, mag zyn kruin met dezen krans verciereren.*

Het Jaar 1650. vrugtbaarder in 't voortbrengen van Konstenaren als wel andere jaren, zal ons Toneel stoffe opdissen voor alle smaken, door de veranderingen der toebereidselen, welke een zelve kost op nieuw smakelyk maakt. Dus daar wy voorheen twee, drie, Konstschilders, min of meer op hun geboortejaar doen verschynen, willen wy nu eens van wyze veranderen, en hen verzelt met een goed getal hunner tydgenooten, welker geboorte wy niet hebben kunnen naspooren, te gelyk ten Toneel voeren, en in verscheiden bedryven doen uitkomen.

Hoe gevallen dikwils den grond geleid, of, om beter te zeggen, aanleydingen hebben gegeven tot Konst, en wetenschappen, daar van hebben wy van oude tyden af menigte van voorbeelden. Inzonderheid leezen wy by *van Mander*, hoe Kwintyn de smit op een jong meisje verliefde die op den zelve tyd een schilder tot minnaar had, maar zig verklaarde, ingevallen Kwintyn een schilder in steê van een begruisden smit waar, dat zyn persoon, haar beter dan de ander zoude aanstaan, en zy zig tot hem neygen. Maar hier scheen geen middel toe, aangezien hy dit ambagt geleert had, en daar en boven een oude moeder had, waar voor hy met een den kost moest winnen. Des werd hy droefgeestig en eindelyk ziek. In die langwylige ziekte leggende, en behoestig zynde, werd hem geraden, toen hy zoo veer weder begon te beteren, dat hy zig op zyn bed konde opgeven, dat hy gedrukte printjes van Heyligen, Heyligjes genoemt, (die de Roomsgezinden uitdeelen aan de kinderen die yverig hunne gebedekens en de kerkbelydenis leeren) met koleuren en goud zoude afzetten, dat hy deed. Naderhand ondernam hy somwyle 't een voor en 't ander na uit de hand na te teekenen, en klom eyndelyk uit die geringe beginselen op, tot de hoogste van een vermaard Konstschilder.

[Johannes Verkolje]

Een diergelyk geval, dog anderzins ontsproten, ontmoet ons in 't levensbedryf van den Konstschilder J O H A N N E S V E R K O L J E , geboren te Amsterdam, in 't jaar 1650. den 9 van Sprokkelmaand. Zyn Vader was een Slotemaker Benjamin genaamt. Johannes 10 jaren of daar omtrent oud zynde, speelde nevens andere jongens met prikjes; zynde een houten blokje, waar vooraan een naald, en agter vogelveertjes in steken,

t.o. 282

een prikje genoemd, om dat zy daar meê in zekeren afstand op een gestelt doel prikken. Wat gebeurt'er? een der zelve van een jongen zoo maar in 't wild heen geworpen, kwetst zyn hiel, of enkel. Hy gaf daar geen agt op, voor dat de pyn vermeerderde en naa 15 of 16 weken, het gebrek of ongeval, door de prik van de naald veroorzaakt, zig ontdekte, en dat wel zoodanig zorgelyk voor zwaarder ongeval, dat zyn ouders goedvonden hem te brengen by eenen Kornelis, vermaart heelmeester te Jisp, daar hy eenige jaren door die kwaal bedlegerig was. Onder allerhande speeltuig dat zy hem om de pyn, en den tyd te doen verdryven, gaven, waren ook oortjes printjes, daar de kinderen nu nog, opgeplakt, als kaarten, meê spelen, daar hy wel 't meeste gevallen in had, aangezien zyne geneigtheid strekte om dezelve na te teekenen. Daar na zette hy, op het aanraden van zekeren Bronkhorst, zig van tyd tot tyd tot het naatekenen van beter soort van printkonst, en vorderde uit dat gering beginzel door stadig yveren zoo veer op eygen wieken, dat ik met verwondering van hem heb gezien een teekening met de pen omgetrokken, en met Oostindischen inkt geschaduwtd, naar den Bachus van Mantanga, zoo gelyk aan de print dat zelfs de wezenstrekken daar in naaukeurig waaren waargenomen. Welke daarom nog van zyn zoon Nicolaas Verkolje tot zyner gedagtenis bewaart word.

Door die zelve drift gespoort leerde hy alleen door behulp van boeken de gronden der Deurzichtkunde volkomen in den tyd van een maand.

Daarna ondernam hy ook uit zig zelve het schilderen met olyverf: hebbende groot bevallen in de penceelkonst van Gerrit Pietersz van Zyl, anders Gerards, daar hy zig naar oeffende, en allengs zoo

verre quam dat die behandeling van penceelkonst voor die van Gerards wierd aangezien, als uit het gevolg blyken zal.

Hy begaf zig dan eyndelyk den tyd van een half jaar, ten onderwys by Jan Lievensz. den jongen. Dees ziende dat zyne handelingen naar die van Gerards zweemden, liet hem de onvoltooide nagebleven stukken van dien meester (die hy na zyn dood gekogt had) opmaken. Ondertusschen schilderde hy ook een stukje 't geen Jan Lievensz. zoo wel beviel, dat hy tegens hem zeide; *geef my dat; ik zal u weder een ander present doen*. Dit geschiede. Hy verzogt dan eenige lief hebbers van Konst, om het zelve te komen zien, belastende aan Verkolje dat stukje op den Ezel te zetten; en onderwyl werd Lievens om ymant die hem spreken moest afgeroepen. Zy dit stukje wel bezien hebbende zeiden tot elkander, *wat is dit? Jan kan het zoo goet niet maken, en Gerards is dood, hoe komt hy daar aan?* Dit zeggen nam Verkolje in agt, en leerde daar uit niet alleen zyn vermogen kennen, en de waarde van 't zelve opmaken, maar het diende hem met een ten spoor, om met yver in het konstperk voort te draven.

Op gelyke wys stonden ook Valjant en Blooteling verwondert te kyken, als hy met zyne zwarte konstspinten (waar in hy by eygen uytvinding dus veer gekomen was) voor den dag kwam. 't Geen ik (als een staal van zyn byzonder vernuft en yver) de schilderjeugt ten voorbeeld, niet heb willen voorby stappen.

In den jare 1672. kwam hy tot Delf te trouwen, en bleef daar van dien tyd af wonen, zettende zig tot het schilderen van pourtretten, daar hy veel meê te doen, en veel geld voor kreeg, en gedroeg zig zoodanig in zyn omgang, dat hy

by grooten en kleinen bemint was; waarom hem ook met algemeene stemmen (zelden zoo) het ampt van Diaken of Armbezorger wert opgedragen.

Onder zyn konststukken zyn berucht de Venus en Adonis, dat ook in print uytgaat. Het stuk, waar in een Trompetter komt, is verwonderlyk natuurlyk geschildert. En nog een ander dat aan 't Hof geplaatst is.

Onder zyne voorname pourtretstukken worden getelt deze: waar in hy de kinderen van den Heer van der Heul; de kinderen van den Borgermeester Berkhout, en Vredenburg heeft afgebeeld, als ook de pourtretten van den Advoc. de Bries en zyn Vrouw, Dom. Ger. Brant, ook van zynen zoon Jan Brant en deszelfs Huisvrouw, en inzonderheid dat van den Advoc. Bogaart, in den jare 1685.

Hy heeft zyn levensloop met veel roem geëindigt, en is gestorven tot Delf in 't jaar 1693, oud 43 jaren, (wiens Beeltenis te zien is in de Plaat M. 27) naalatende zyn Vrouw en 5 Kinderen, 3 Dochters en 2 Zonen, waar van de oudste Nicolaas genaamt, geboren 1673. zig alleen geheel tot de Konst heeft overgegeven, en een arends vlugt genomen heeft, waar van wy op 't gemelde jaar 1673. zullen melden.

Pas aan 't schilderen geraakt zynde, maalde hy de luiden, die in zyne buurt woonden, en eenige mannen van de wagt, in een stuk zoo natuurlyk af, dat iemand van die luiden lang daar na het stuk ziende, alle de wezens der afgemaalden kende, en hen alle by hunne naam opnoemde. Even vernuftig en handig was hy in alle andere dingen te maken en toe te stellen.

Onder zyne Leerlingen die meesters in de Konst geworden zyn worden getelt
THOMAS VANDER WILT, pourtretschilder van Delf,

JOAN VANDER SPRIET, die uit het Borgerweeshuis te Delf, tot de Konst opgewiegt is. Dees werd meê een goed pourtretschilder, en trok naar Engeland, daar hy trouwde en t' zedert gebleven is.

ALBERTUS VAN DER BURG, mede van Delf, schilderde pourtretten en Ordonantien.

HENRIK STEENWINKEL. Deze wist verwonderlyk alles wat hem van andere meesters voorkwam na te schilderen, nevens

WILLEM VERSCHUURING Hendriksz. van Gornichem, waar van wy hier na zullen melden.

[Ugaart Delvenaar en Jacob Koning]

Ook leefde in dien tyd een UGAART DELVENAAR, een fraai Landschapschilder, ook een JACOB KONING, een Discipel van Adr. vanden Velde. Dees in 't eerste de handeling van zynen meester nabootsende, schilderde fraaije Landschappen en Beesjes, en naderhand Beelden en Historien, en nam daar in zoo gelukkig toe, dat hy te Koppenhagen, aan 't Hof van Denemarken door zyn Konst heel bemind wierd. Dit was die, welke aan onzen Verkolje (ziende in hem een yver om alles wat de Konst betrof na te speuren) de Boeken van de Deurzigkunde (waar van wy gemelt hebben) leende, waar in hy zoo vorderde dat hy Koning in korten tyd overtrof.

By dit naaverhaal schiet ons ook in 't geheugen (dat wy anders ligt zouden vergeten hebben) hoe, en door wien hy eyndelyk van het gebrek aan zyn been genezen wierd.

Zyne Ouders kregen kennis aan zyn Excellentie Burry. Deze was een berugt Chymicus, en bedreveling in de Geneeskunde, die om den geessel der kerkelyken t'ontwyken een wyl tyds zig in de Nederlanden onthield. Hy werd van sommigen

als een andere Esculapius aangezien, van anderen voor een tweeden Parazelsus, en wederom van anderen voor een Toovenaar gehouden; niet zulk een Toovenaar, als voorheen de betooverde waereld gelooff heeft dat 'er waren: die zig in katten, honden, weerwolven enz. veranderen konden en allerhande spokeryen aanregten; maar die een geneeswyze boven de gemeene wyze der Geneeskundigen oeffende, die de menschen (ziende de goede gevolgen) verbaast dede staan. Gelyk hy dan ook onzen Verkolje, vele jaren te vergeefs gesmeert en gelapzalft, volkomen genezen heeft, door het gebruiken van 99 poeders. Deze waren gemerkt 1. 2. 3. 4. en zoo voort, en bestipt hoe veel hy daar van yder dag moest innemen, gelyk hy stiptelyk opvolgde en bespeurde geene veranderingen in zyn lichaams gesteltheid, als met het ingeven van het laatste poeder, wanneer hy zig zoodanig onder en boven van slym en vuyligheid ontlaste, dat 'er naau potten genoeg in huis waren, om die te vangen, waar na men niet anders tot het been dede als het zelve dagelyks met schoon lywaat verschoonen.

't Is bedenkelyk dat gemelde Burry zal hebben bespeurt, dat bedorve sappen, die zig door de opening van dit gebrek ontlastten, de genezing beletten, en de wond Fistuleus maakten, en dus op de inwendige kwade gesteltheid eerst voornamentlyk heeft gewerkt door middel van zyn poeders, op dat de genezing van de wond des te zekerder van gevolg zoude wezen.

Wat nu zyn schadelyk gevoelen, en begryp van zaken den Godsdienst betreffende, aanbelangt, (om welke rede hy Neêrland ten Vryburg verkoos) daar van weet ik geene byzonderheden, als dat hy een Vereenigheid dreef, en tot de drie personen de

Maagt Maria voegde, en aanhang maakte. Hoe het zy, dit weet ik, dat hy om een gebrek of toeval 't geen den Rooms Keizer overviel, naar Weenen vertrok, maar na dat hy eenigen tyd zyn verblyf aldaar gehouden had, opgevat, naar Rome verzonden, en in 't slot St. Angelo gezet werd, daar hy opgesloten, zonder ymant te mogen spreken, eyndelyk ook gestorven is.

DROOGSLOOT willen sommigen dat Gornichem, anderen dat Dordrecht voor zyn geboorteplaats zal toegewezen worden.

Hy heeft wel den meesten tyd van zyn leven (dat is bekend) te Dordrecht gewoont, en ook zyn meeste Konst daar verspreit, onder de Borgers. Meest al dat hy gemaakt heeft verbeeld Boerekerkmissen, waar men koekkramen ziet, weerzyts de huizen van de Dorpbuurt, en de keuken in het verschiet. En wat de beeltjes aanbelangt, daar van kan men zeggen:

Datze alle schynen als in eene vorm gegoten.

[Johannes vander Bent]

JOHANNES VANDER BENT is geboren te Amsterdam, maar in wat jaar weet ik niet regt, maar was zoo by en omtrent de 40 jaren als hy stierf, des wy hem plaatsen op 't jaar 1650. Hy was een Leerling van Wouwerman en Adr. vanden Velde, naar wien zyn penceelwerk wel meest zweemde, zoo in verkiezing als behandeling van schilderen. Hy bleef ongetrouwt, en woonde by vreemde menschen in, daar hy een vrye kamer had. 'T gebeurde dat hy een goede somme geld, (sommige zeggen 4000 gulden) by een had, door erffenis of hoe bekomen weet ik niet. Deze buit werd hem geligt, wanneer hy eens was uit gegaan, 't geen hem niet weinig verzette. Hy had wel geen bewys, maar hield altyd vermoeden

op zyn Huiswaart. De Goutvink was hem ontvlogen, en 't was niet te denken dat die weder tot haar kou zou keeren. Hy zette van mistroostigheid de Tering, en zyne levensgeesten smolten weg tot dat hy eindelyk stierf in den jare 1690.

Die by de krepelen woont, leert mank gaan zonder kruk.

Zeker schilder die de Waereld verstont, wanneer hem iet dier gelyks gebeurde, had 'er een konstgreep op, om weder agter zyn gestolen geld te komen. Zyn Leerling die alleen wist waar zyn meester het geld ('t geen hy in zyn kas niet vertrouwen dorst, uit vreeze dat het gestolen mogt worden) begraven hadde, werd door begeerte bekoort om het weg te dieven. De Schilderbaas die somwylen wel eens in 't geheim, en by donkere avonden, onderzoek deed of 'er de buit nog school, (want

*Daar de schat is,
Is het hart wis.)*

vond eindelyk de plaats ledig. 't Stoorde dien volgenden nagt zyn rust wel; maar hy wilde zig met overleg bedenken. Uitstel van tyd doet de besluiten ryp worden; daar en tegen brengt de verhaasting altyd misgeboorten voort. En Gratiaan zegt: *Op een zaak die men te doen heeft te slapen, is beter dan wakker te blyven op een zaak die gedaan is.*

Den volgenden dag hield hy zig nog als nergens van te weten, en ging spanseren; maar met den avond t'huis gekomen zynde, zeide hy (zonder eenige veranderinge aan zig te doen blyken) tegen zyn Leerling, dat hy honderd ducaten ont-

fangen had, en dat hy den aanstaanden morgen vroeg met hem moest opstaan, om dit goud by de rest in den Hof te begraven. De Knaap eensdeels deducht dat de diefstal zou uitleken, en op hem gehouden worden, anderdeels door den blink van 't goud bekoort, en verheugt dat den buit, dus vermeerdert zynde, hy t'effens daar na alles opligten konde, besluit in der stilte by nacht op te staan, en het geroofde geld weder ter zelve plaats te brengen, gelyk geschiede. Maar hy vond zig in zyn toeleg byster bedrogen; want de meester met hem dien morgen vroeg opgestaan vond het geld, nam (in steê van het gemelde goud daar by te brengen) den geborgen buit weg, en gaf naderhand geen berigt aan zyn Leerling waar hy het geleid had, hebbende hier door geleert

*Dat die geheimen melt,
Steets gaat met zorg verzelt.*

[Pieter Reuven]

PIETER REUVEN is geboren in dit zelve jaar 1650. Zyn Konst verdient dat men van hem gewage. Hy was een Leerling van Jaques Jordaans, en door naarstigheit zeer verre gekomen. Hy hielt zig bezig omtrent groot werk, als zolders en zalen. In 's Gravenhage schilderde hy de Praalbogen, toen Willem de derde, Koning van Engeland, daar in gehaalt wierd. Men bespeurde daar veel Konst en schoonheid in, die de oogen van verscheide konstenaren naar zig trok. Op het Loo in het Koninglyk lusthuis heeft hy het fraaiste dat daar is ook gemaakt. Zyn stukken verdienen te grooter verwondering, om dat hy zoo vaardig ter hant was. Zoo dat naaulks te begrypen is hoe zulke uitsteekende konstwerken in zoo

korten tyd hebben kunnen volvoert worden. Hy stierf in het einde van het jaar 1718.

[Matheus Wytman]

MATHEUS WYTMAN, geboren te Gorkom in 't jaar 1650. schilderde heel uitvoerig en konstig in 't klein. De verkiezingen zyner voorwerpen waren gezelschapjes, gelyk die van Netscher, uitgezondert dat hy de gezigten van landschappen die hy in zyne achterwerken maakte, of te pas bragt, by uitnemenheid uitvoerig en natuurlyk schilderde. Dog in Bloemen en Fruit, daar hy zig in 't laatst toe begaf, zou hy wel 't meest uitgemunt hebben. Hy had tot leermeester eerst Hendrik Verschuuring, naderhand Joh. Bylaart tot Utrecht, die zig verheugde dat hy hem dus veer in de Konst gevordert zag. Maar zyn sterflot gehengde niet dat hy hooger top beklom, en deed hem ten grave dalen in den jare 1689.

[Marienhof]

Zyn tyd- stat- en Konstgenoot MARIENHOF, volgde de handeling van Rubbens in 't klein zoo konstig na, dat hy van de Konstkenners geroemt werd. Hy ging van Utrecht te Brussel wonen. Hy trouwde vroeg, en sterf vroeg.

[Johan vander Meer]

Onder de Utrechtse schilders word ook getelt JOHAN VANDER MEER, (schoon hy tot Schoonhoven geboren is) om dat hy wel den meesten tyd van zyn leven daar gewoont heeft. Waar, of by wien hy de Konst geleert heeft, weet ik niet: maar wel dat hy in gezelschap van Lieve Verschuur naar Rome reisde en daar verscheiden jaren in 't oeffenen der Konst doorgebracht heeft. Hy schilderde beelden en tronien levensgroot, op de grootse manier, alzooy hy te Rome omgang had met Drost en Karel Lot, daar hy byzonder toenam. Daar by had hy het geluk dat hy niet voor de keelbeulen behoefde te schilderen, maar

onbelemmert zyn Konst mogt oeffenen en voortzetten, zonder op winst te doelen: want hy had een Grootvader die veel geld bezat en met onzen vander Meer veel op had, zeggende tegen den Jongeling: *Jantje zoo 'er een Heertje onder ons geslagt moet wezen, zo zyt gy'er zoo na toe als een ander.* Hy maakte tot dien einde altyd dat hy te Rome een volle beurs had.

Vander Meer van Rome weder tot Utrecht gekomen kreeg gelegenheid van een ryke Weduw, die een Lootwitmakery had, te trouwen. Deze vrouw werd ten eersten zwanger, dat een groot geluk voor hem was, alzo zy by haar eersten man geen kinders kreeg, waar door zy hem te meer lief had, en een rypaard voor hem op stal hielt, om dat hy zig by wylen wat mogt verlustigen. Maar die kermis duurde niet lang: want zyn vrouw kwam te sterven, en de soldaten verbranden zyn Huis, Lootwitmakery, en alles wat hy bezat. By welke gelegenheid iets opmerkelyks voorviel, 't geen wy in 't leven van Jan de Heem hebben gemelt, ten staal hoe de waereldse zaken verkeeren kunnen.

En 't is om te verwonderen, daar hy zoo laat aan de Konst kwam (want zyn ouders hadden hem tot de taalgeleertheid opgewiegt) dat hy in de deelen der zelve zoo veer gekomen was.

Barent van Kalraat

BARENT VAN KALRAAT geboren te Dordrecht in den jare 1650. den 28 Augustus, heeft tot onderwyzer in de teekenkonst van zyn 12 jaar tot zyn 15 jaar zyn Broeder Abraham gehad. Daar na bestelde hem zyn Vader by Albert Kuip, zoon van Jakob Gerritsz. Kuip, waar van wy hier boven gemelt hebben. Albert Kuip die zig wel 't best op 't schilderen van paarden in

't kleen verstont, heeft hy nagebootst, maar gelyk de menschen (als het spreekwoord zeit) by verandering leven, zoo heeft hy zig naderhand gezet op 't schilderen van Rhyngesigten, op de wys van Herman Zachtleven, dien hy al vry na op 't spoor wist te volgen. Hy oeffent zig nog dagelyks in de Konst, schoon hy (onder 't zeiltje is 't goed roeyen, zeit het spreekwoord) een andere kostwinning aan de hand heeft.

[Johanna Koerten]

Hier nevens doen wy ten Toneel verschynen J O H A N N A K O E R T E N , Huisvrouw van den Heer Adriaan Blok, geboren tot Amsterdam in 't jaar 1650, op den 17 van Slachtmaant. Deze Juffrouw was van haar jeugt as aan zeer geneegen om konsten en wetenschappen te leeren, als blykt aan haar treffelyk borduuren, deftig kant- en akernaayen, heerlyk speldewerken, aardig was gieten, mannelyk schryven, konstig muzyk zingen, fraay met een diamant op drinkglazen spreuken, vogels, of bloemen te grieven, verwonderlyk fraay in 't verciereren van bloemen en cieraaden, voornamentlyk van zyde gevlogten en doorwerkt, en 't schilderen met waterverwen, waar van nog het een en 't ander by den Heer Blok te zien is.

Indien zy zig geheel tot schilderen had overgegeven, zy zou ongetwyselt ver in die Konst gevordert hebben. Buiten dit geleit door den rykdom van verstant, zette zy zig tot het snyden van velerhande voorwerpen met de schaar van papier. En dit lukte haar zoodanig dat zy daar door een eeuwigen naam gemaakt heeft.

Zo vind ik reden genoeg om onze Johanna Koerten onder de Konstenaars en Konstenaressen te gedenken; gelyk ik den braaven teekenaar Jan de Bisschop en anderen, die nooit penceel met verwen heb-

ben gevoert, heb gedaan. De Heer Burgermeester Joan Six loffelyke ged. heeft derhalven niet onaardig tot haren roem gezeit:

*Vrouw Blok, cieraad en roem van 't Y,
Maakt zonder verf een schildery.
Gewis haar brave naam zal leven,
Zoo lang men eer aan konst sal geven.*

Om dat de voorgemelde in opzigt der teekenkonst maar met anderen van hun tyd zouden gelyk gestaan hebben, daar zy in haar doen nooit iemand heeft ontmoet, die haar gelyk is geweest, veel min haar in de snykonst overtroffen heeft. Waaron zy altyd het voorwerp van verwonderen is geweest voor alle Konstkenners; die voor hun oogen zagen dat zy door eigen vernuft, en onbedenkelyk gedult en yver, met de schaar heeft uitgewerkt, al 't geen een bedreven hand door de teekenpen, in opzigt der menschenwezens, kan verrigten.

Ook heeft zy Zeetjes, Lantschappen, Beesten, Vogels en Bloemen, en meesterlyke trekken van groot en klein schrift gesneden, al met enkele herzeering, byna als Melan in veel van zyn printkonst heeft gedaan.

Dit doen maakte zoo veel gerugt, dat alle vreemdelingen belust op 't zien van konstige werken, tot Amsterdam komende, haar snywerk met verwondering beschouden en prezen. Overzulks hebben vele Potentaten, Vorsten en groote Heeren, ja zelf de Czaar Peter Alexewits haar werk komen zien, en hunne handteekeningen tot haar eere in haar Stamboek gezet. De Keurvorst Joan Wilhem in de Palts heeft haar zelf voor drie stukjes van 't snywerk duizent guldens geboden: maar

t.o. 294

zy was niet geneegen dezelve te missen, om dat zy daar zoo veel werk aan had gedaan. Voor de Gemalinne van den Keizer Leopoldus heeft zy een heerlyk werk gemaakt, bestaande in Bloemen, Wapens, Arenden, Kroonen, in loofwerk verciert, van gevlogten zyde in manier als campanen, waar voor meer als vier duizent guldens gegeven zyn. Ook voor Maria Koninginne van Engeland en andere Vorstinnen heeft zy ook zulke cieraaden gewrogt. Al 't geene zy ook door haar eigen uitvinding, zonder van iemant geleert te hebben, heeft verkreegen. Het wezen des gemelden Keizers door haar schaare gesneeden is aan zyn Majesteit gezonden, en hangt nog te Weenen in zyn Konstkamer, waar onder dit vaers van den Professor Francius overkonstig geknipt staat:

*Caesaris haec facies Leopoldi. dextera ferrum,
Laeva globum terrae, quam regit, orbis habet.
Marmora Lysippi cedant, & Mentoris aera:
Cedat Apelleus, Parrhasiusque, labor.
Majus opus tenui in charta (mirabile visu)
Exhibet artificii forfice docta manus.*

Dus vertaalt door A. MONEN.

*Dit 's Keizer Leopold; zyn slinker vuist bewaart
Den wereldkloot, dien by bestiert, zyn rechte 't zwaart.
Wyk Mentors koper, wyk al 't marmar der Lyzippen,
Apelles arbeit en Parrhasen braaf van zwier.
Een afgerechte hant en kunstschaar fix in 't knippen,
Werkt grooter wondren voor 't gezicht op dun papier.*

Ook is dit op 't wezen van den Heer D. van HOOGSTRATEN M.D. gemaakt door den vernuftigen Johan van Broekhuizen:

*Doctum victuro condire Poëmata cantu,
Et non unius pectinis artificem,
Hoogstratanum acri formavit Curtia ferro,
Ut stet in aeternis Mnemosynae tabulis.*

Dat is naar de vertalinge van J. VOLLENHOVE.

*JOANNA KOERTENS schaar laat nalyks leven derven
Hoogstratens beeld, die in gedichten, vry van sterven,
Volleert, door alle Konst van zang en toon vermaart,
In Mnemosyns papier dus eeuwig blyft bewaart.*

Ook een reeks van geleerde mannen, en de braafste Dichters hebben van tyd tot tyd haar schaarkonst in Latynsche en Duitsche vaerzen geroemt, en haar naam der onsterffelykheid gewyt. Boven die geenen, wier naamen hier al vermeld zyn, waaren Kaspar en Jan Brant, de Feitamaas, J.B. Wellekens, A. Bogaart, C. Bruin, de Professor A. Reelant, en anderen te veel om te noemen.

Maar Gesine Brit, maakte een wonder fraaijen Harderzang ter gedagtenis van deze papiere snykonst. Dit puikgedicht (om den Lezer met alle de andere niet te vermoeyen) hebben wy alleen (zoo om dat het uit een Vrouwe pen gevloeit, en op een Vrouw toegepast is, als om dat het de voornaamste stukken van haar Konstwerk bevat) tot ons gebruik gekeurt. Dus laten wy het hier volgen.

Schilders en Schilderessen. Koridon. Harderzang *Op de Papiere Snykonst* van juffrouw Joanna Koerten, huisvrouw van den heere Adriaan Blok.

De vrugtb're Lentezon was uit de kim gereezen,
En gaf, in 't bly saizoen, een lieffelyker weezen
Aan 't kwynende aardryk, door de winterkouw ontstelt;
De boomen liepen uit, het bleekbestorven veld,
En treurig akkerland kreeg leevendiger verven:
Als Harder Koridon, vermaard by¹ *Gysbrechts erven*,
In 't vrugtbaar² *Leeuwendaal*, dat alle stormen stuit
Zyn graage kudde dreef in 't gras ten schaapstal uit;
En, by een zilv're bron blygeestig neêrgezeeten,

1 Amsteldammers,

2 Holland.

Zyn digtfluit hooren liet, als de eer der Veldpoëeten.
 Hy zong voor berg en dal, op ¹*Sirakuser* wys,
 De schrand're Kunstheldin, aan Amstels boord, ten prys,
 Die, boven Pallas Koor, van eed'ler geest gedreeven,
 Als tegen vrou Natuur in 't kunstperk schynt te streeven,
 Wanneer haar scherpe Schaar, met onvermoeiden vlyt,
²*Uit leevenlooze blaên*, een and're Waereld snyd.
 Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Lauw'rieren,
 Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
 Hoe heeft zy³ *Bosmans Rei* aan zich zo dier verpligt?
 Het⁴ *vrygevochten Volk*, dat traag voor dwanglust zwigt,
 En slaakte 't⁵ *yz're juk* van⁶ *Wreedaarts hoog* vermoogen,
 Ziet hier de⁷ *Heemraen*, die, met meer dan Argus ogen,
 Bewaakten 't Vrije veld, die Vaders van 't gemeen,
 Van⁸ *Woestaard*, in het⁹ *groen*, gemartelt en vertreên:
 Gelyk men Orfeus, die 't gedierte deed bedaaren,
 Onnozel sneuv'len zag door Bacchus dart'le schaaren,

- 1 Men zegt dat de Harderzangen te Sirakuze eerst gevonden zyn.
- 2 Papier.
- 3 De Hagenaars.
- 4 De Nederlanders.
- 5 De heerschappey van Spanje.
- 6 Koning Philip de Tweede.
- 7 Jan en Cornelis de Wit.
- 8 't Haagse Graau.
- 9 't Groene Zootje.

Van Amstels Kunstheldin, uit¹ *witte boomschors* weêr
 Al snydende geteelt, tot² *Stamspruits* vreugd en eer;
 Die, om zyn heldendeugd en wysheid, waard te looven,
 Nu Landraads³ *Broederschap*, door de⁴ *allerfynste kloven*
 Zo luisterryk beschouwt, dat schyn voor 't wezen pleit,
 En gryzen Vroomaart, vol van twyffeling, misleid.
 Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Lauw'rieren
 Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
 Haar eed'le Schaar verwint den Beitel, en 't Penseel,
 En toont den⁵ *Britsen* Roem, die 't wreev'lig⁶ *Woudkrakkeel*,
 Gelykeen Hercules, grootmoedig klonk aan banden;
 En 't wilde⁷ *Boszwyn* dreef uit Veneryks Waranden.
 Zy heeft dien dapp'ren Held, Saturnus roem ten spyt,
 In haar⁸ *gekerfde blaên*, aan de Eeuwigheid gewyd:
 By 't⁹ *grootte Meesterschap*, dat Ryn- en Donau-stroomen,
 Met and're Vloeden, leert voor 't eed'le¹⁰ *Stamhuis* schroomen;

- 1 't Wit papier.
- 2 De zoon van Jan de Wit.
- 3 De gebroeders de Witten.
- 4 Gesneeden papieren.
- 5 Willem den derden Koning van Engeland.
- 6 Den Oorlog.
- 7 Geweetens dwang.
- 8 Geknipt papier.
- 9 Leopoldus, Rooms Keizer.
- 10 't Huis van Oostenryk.

In de Oostenryker Buurt, van¹ *Adelaard* gebouwt,
 Gelyk een schuilvertrek, voor 't ongetoomde woud:
 Daar Galatee geroemt van² *Heermans wyze Tolken*,
 Gelyk een wonder schynt by allerhande volken.
 Zo trekt, voor 't Zonnelicht, de wisselbaare Maan
 Haar bleeke hoorens in, die beevende ondergaan.
 Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Lauw'rieren,
 Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
 Al 't bos kreeg ooren, toen 's Lands Eelhart op een halm
 Den laasten zangprys streek, terwyl de wedergalm
 Zich spreidde door de lucht, en wekte Ruslands Knapen,
 Die, aan den Winterhaart, onachtzaam bleeven slaapen,
 Als waarenze onbewust, hoe schrand're Galatee,
 De Vreugde van ons Vlek, hun³ *wakk'ren Hooftman* snêe
 Uit onversierde stof, van⁴ *Groenborst afgekomen*,
 Die Paerlemôer beschaamt, en Indus goude zoomen.
 Hy, die den Tanaïs beschaamt voor geweld,
 En, aan 't Meötis meir, den naam verkreeg van Held,
 Toen, op Alcides spoor, hy met zyn sterke handen

1 De Roomze Keizers.

2 Raadsheeren van den Keizer.

3 Czaar Peter Alexewits.

4 't Land daar 't Vlas op groeit dat daar na tot papier word gemaakt.

Een wreeder Hydra sloeg; den schrik van zee en stranden:
 Daar Mechaas halve maan, van haar sieraad ontbloot,
 Vergeefs aan Nereus riep, in 't nyphen van den nood;
 Dat onverwonnen Hoofd, zo ryzig op de leden,
 Word door de Snyschaar nu van Kunstlief aangebeden,
 In 't¹ *hagelwit gewaad*, van Bloemmaagd toegereed.
 Dus zong hy, die zyn tyd in de akkerbouw versleet.
 Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen, en Lauw'rieren,
 Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
 Laatst hoorde ik Zegemond, een Knaap van Overzee,
 Al zingende langs 't veld, terwyl zyn weelig vee
 In klaverbeemden weidde, aan versse vlieten melden,
 Hoe Galatee de Bloem van² *Frisoos Letterhelden*,
 Apols geheim'nis Tolk, en trouwsten Wichelaar,
 Naer 't leven trof, en snee, met haar gesleepe Schaar,
 In³ *nederige blaên*, nu ryk van roem en luister,
 Daar Cerberus voor beeft, terwyl hy in het duister
 By Pluto zig verschuilt, op 't wenken van de hand,
 Die Circes toverkunst verbryzelde in het zand.

1 Dit ziet ook op 't papier.

2 Do. Baltasar Bekker Predikant te Amsterdam.

3 Papier.

Terwyl nu Galatee, uit blanke¹ *schors van boomen*,
 Een oegst van Spreuken snyd, daar Leezaard, zonder schroomen,
 Zyn graagen lust meê boet, en deftig onderhoud:
 Daar dit gesneden Schrift geen boekstaaf wykt van goud.
 Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Lauw'rieren
 Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
 Landroemers Veldpyp klonk hier mede juist op 't slag;
 Met vreugde denk ik aan den aangenaamen dag,
 Toen wyze² *Waarmond*, hier alom by Vreêliëfs schaaren
 Eerbiedig aangebeên, als 't hoofd der Offeraaen
 Van 't groote Orakelkoor, die schrandere Eskulaap,
 Die al de Buurt verpligt, en my, een armen Knaap,
 De duist're paden wees, daar slangen zich verschoolen,
 Om niet, op Volkerts spoor, in 't woeste woud, te doolen:
 Hoe speeld die blyde dag my altoos in den zin!
 Toen hy vereëuwigd wierd van Amstels Kunstheldin;
 Daar hy,³ *in slechte stof, van Veld'ling* opgelezen,
 Het kloekste brein verbaast met zyn gesneeden weezen.

1 Dit verbeeld ook papier, alzo men daar in oude tyden plagt op te schryven.

2 Galenus Abrahamz, der Mennoniten Leeraar en M. Doctor.

3 Linnen vodden om papier van te maaken.

Men roem geen kunstenaars om hun geleerd verstand,
Nu 't zwakste¹ *Snytuig* van een Vrouw de kroone spant.
Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Lauw'rieren,
Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
Ik dreef hun zanglust voort op 't ruisschen van het meer.
Minerve belg' zig niet, daar zy, met helm, en speer,
En schild gewapend, by ²*Held Kosmus* bly gezeten,
Van³ *Vezels hangt aan een*, wel eer op 't veld versmeeten.
Wie zag vrouw Pallas ooit met meerder schrand'heên,
Dan nu, van Galatee zo kunstig uitgesneên?
Arachne doemde zelfs haar reukeloos vertrouwen,
Kon zy, vervormd, nu eens 't doorluchtig beeld beschouwen,
En sprak voor elk, ontlast van hoogmoeds yd'len waan,
't Is uit met Thebe, met Amfion is 't gedaan,
Apelles schilderkrone legt in het stof vertreeden,
Myn spinnery staat stil, myn draad is afgesneeden,
Een Kunstheldin braveert Minervaas School aan 't Y;
Terwyl haar ryke geest alle and're streeft voorby.

- 1 J. Koertens Schaartje.
- 2 Kosmus de derde.
- 3 Ziende op 't papier.

Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Laurieren,
 Om schrand're Galatee gulhartig te versieren.
 De gryze Tyber hoort, in 't diepste van zyn kil,
 Vol blyschap opgewekt, daar hy gerust en stil
 Zyn golven houd in tucht, de Faam dus opgesteeken:
 Hoe ergens in¹ *een Vlek*, by Waterlandse streeken,
 Daar Y-, en Amstelstroom, vereenigt samen gaan,
 De schrand're Kunstheldin, uit drooge en² *witte blaên*,
 De³ *zes paar stammen van de aloude Tyberraden*,
 Aan Jupiter gewyd, van⁴ *afgesleeten draaden*,
 Doorluchtig gaf aan 't licht, veel schooner als kristal,
 Van 't nootlot vry gemaakt voor 't wankelbaar geval:
 Gelyk de⁵ *Keurtelg*, die by de Elvestroom verheven,
 Van Galatee verkrygt een onverwelklyk leeven,
 Daar hy de Kunstschaar looft, en 't vrouwelyk vernuft,
 Die al 't Godinnendom in zyn geheim versuft,
 En nu den Zangberg noopt, om met verheven snaaren
 Te zingen haaren lof; terwyl⁶ *een stapel blaeren*,

1 Amsteldam.

2 Papier.

3 De twaalf eerste Roomse Keizers.

4 't Linnen daar 't papier van gemaakt word.

5 Fredrik den derden, Keurvorst &c. en Markgraaf te Brandenburg, &c.

6 't Stamboek van J. Koerten.

Van¹ *Febus wakk'ren Rei*, met Pindus vocht bespat,
 De wierook voor haar zwaait, die druipt als geurig nat.
 Komt, Amstelnimfen, vlecht nu Palmen en Lauw'rieren,
 Om schand're Galatee voor eeuwig te versieren.

Dus kweelde Koridon tot dat de dag verzonk,
 En 't Avondlicht weêr in Boötes tabbert blonk.
 Toen zocht hy 't vee by een, en de afgedwaalde schaapen,
 Om in een zachte kooi haar zoete rust te raapen;
 Terwyl hy, in zyn stulp, geweken uit het veld,
 Aan al zyn haartgezin van Galatee vertelt.

De Oly van haar levenslamp allengs door de vlam verteert, hield zy op, in 't jaar 1715 den 28 in Wintermaand van langer te schynen. Haar lichaam werd in, maar haar roem, en beeltenis buiten het graf gesloten, daar Katharine Lescalje onder haar Print dit byschrift op maakte:

*Men eer dit Beeld, wiens geest en Schaar kan wond'ren teelen,
 't Papier herscheppende in onschatbre kunsttafreelen.*

De Heer Blok, by wien haar gedagtenis in groote waarde blyft, laat haar Konstroem niet verwaarloozen: maar in tegendeel de namen, en zinspreuken door Waereldvorsten (ter gedagtenis dat zy haar berugte Schaarkonst gezien hebben)

1 Daar de Digtters hunne vaerzen in geschreven hebben.

met eigen hand op papier gestelt, neffens de vaerzen der Puikdichters by een verzamelt in een stamboek pryken, en doet hunne beeltenissen door een konstige hand teekenen, om die tegens over de geschriften te plaatsen. Ook laat hy van de beste konstschilders teekeningen maken, zinspeelende op gemelde zinspreuken; 't geen hem in zyne ledige uren tot verlustiging strekt, om haar kennisse van Godsdienst en het pleegen van deugden, daar zy boven al haar konsten in uitstak.

Haar Lykgedagtenis geviert door den Heer D. van Hoogstraten is begrepen in dezen volgenden Lykzang.

**In excessum industriae et optimae matronae
Joannae Curteniae.**

*Sic abiit mundi tenebris erepta JOANNA,
Sic abiit, carum destituitque Virum.
Sic abiit, sic cognatos, sic liquit amicos,
De quorum numero pars quoque parva sumus.
Jam riget illa manus, quae tot monumenta reliquit,
Omnigenas formas fingere docta manus.
Vidimus e secta surgentia signa papyro,
Qualia Mentorea sculpta fuere manu.
Cernere clarorum meritis erat ora virorum,
Cernere erat silvas velivolasque rates:
Et quae praeterea producit Daedala tellus,
Dum ludit variis ingeniosa modis.
Solertis memores colimus miracula dextrae,*

*Miramur dotes quas dedit ipsa sibi.
 At quanto sunt haec pura virtute minora!
 Alliciunt homines illa, sed ista Deum.
 O rebus mundi vanis exemta, beato
 Juncta choro, magno nunc quoque juncta Deo,
 O quae jam caeli formosa palatia tangis,
 Et pedibus calcas sidera clara tuis,
 Laetae pacis amor, & mens sibi conscia recti
 Praebebant animo gaudia grata tuo;
 Castaque simplicitas, virtus contermina caelo,
 Ornabat vitam tempus in omne tuam.
 Non auri desiderium, non dira cupido
 Obstabant coeptis speve metuve tuis.
 Non ablata tibi rerum mendacibus umbris
 Mens, aut fallaci laesa vapore fuit.
 Non te impellebant casus humana moventes:
 Ipsa tui victrix strenua semper eras.
 Prima Deum spectabat, & altera cura maritum:
 Sic placido fluxit vita tenore tibi.
 Nunc violas tua busta novas meruere rosasque,
 Veris odorati nunc meruere decus.
 Jamque vale. nostro vives in pectore semper,
 Et memori vivet nomen in ore tuum.*

Haar Afbeeldzel na 't Schildery van D.V. P L A A S , in 't koper gebragt, staat in de Plaat N. 29., waar op dit volgende Vaers, voor de Printbeschouwers uit myn pen gevloeit is:

Graveerkonst maalde door het staal
 Der vrouwen kroon, sieraad en praal,
 JOANNA KOERTENS zedig wezen,
 Van elk om haar vernuft gepreezen;
 In 't koper af, die met de Schaar
 Net trof na dat het voorbeeld waar,
 En deed veel Vorsten eeuwig leeven.
 Waar door zy word met glans verheeven.
 Hoor hoe de schelle faambazuin,
 Haar Schaarroem over zee en duin
 Uitbromt, dat elk tot lof moet spreken.
 Deez print verstrekt een eereteken.
 Hier hout de zilvere klaroen
 De Schaar gekroont in het blazoen,
 Die ziet men heen en weder zwayen.
 En tot triomf der Snykonst wayen.
 Ook voert de vlug gevlerkte Faam,
 Een blinkende eerkroon om haar naam,
 Daar door aan 't Stargewelf te sieren,
 Tot glorie van de Konstpapieren,
 En dat deez' naamstar stadig mag
 Hier schynen als de held're dag.
 Heeft dan de doot haar dezen luister
 Benyd, haar lighaam doen in 't duister
 Verhuizen; met een zerk bedekt
 Die hand die zoo veel lof verwekt;
 En heeft zig 't sterff'lik deel begeven;
 Haar roem, de dood ten spyt, blyft leven.

[Rochus van Veen]

ROCHUS VAN VEEN, zoon van OCTAVIO VAN VEEN, of, zoo anderen willen, de Broeders zoon, oeffende zig mede in de Schilderkunst, dog meest met Waterverf op papier of perkement. Deze had twee zonen, waar van de oudste maar de penceelkunst oeffende. Zy woonden in de Beverwyk, daar zy stil en gerust leefden, verlustigende zig alleen in die zoete bezigheden van allerhande gedierten en vogelen naar 't leven, in koleuren, af te schilderen, op de wyze van P. Holsteyn, dog uitvoeriger. In 't jaar 1706 werden tot Haarlem hunne nagelaten Teekeningen, Schilderyen, en Printkunst verkogt, na dat de laatste van dien Konststam ten grave gedaalt was.

[Dirk van Delen]

In dezen tyd was ook in leven en bloei DIRK VAN DELEN, geboren te Heusden, welks vernuft en vindingen, behandeling van Penceel en ervarentheid in schilderen van Bouwerken en doorzigten, Kornelis de Bie by uitnementheid pryst. Hy was een Leerling van Frans Hals. Totjaren gekomen zynde, begaf hy zig met 'er woon tot Armuiden, in Zeeland, daar hy Burgermeester werd.

[Abraham de Heusch]

Ook was in dien tyd te Dordrecht in leven ABRAHAM DE HEUSCH, geboren t'Utrecht maar te Dordrecht getrouwt, daar hy bleef wonen. Hy had de Konst geleert by Kristiaan Striep, en schilderde veelerhande soort van kruiden, en daar by Hagedissen, Slangen en Kapelletjes, heel natuurlyk en uitvoerig. In zyn weduwenaars staat diende hy eerst als Luitenant, naderhand voor Kapitein op een Brander ter zee. Voor de tweedemaal getrouwt zynde, trok hy met 'er woon naar Leerdam, daar hy stil van zyn renten leefde, en Borgermeester van die plaats gestorven is.

[Kornelis vander Meulen]

Ook leefde in dien tyd KORNELIS VANDER MEULEN, pourtretschilder, Leerling van S. van Hoogstraten, JAKOB VANDE ROER meê pourtretschilder, die de Konst geleert heeft eerst by Kornelis Biskop, naderhand by J. de Baan, en PIETER VANDER LEEU BASTIAANSZ die een fraai Schilder was van Osjes, Koetjes en Schaapjes, op dezelve wyze als zyn meester Adriaan van den Velde.

Gelyk de verandering van Toneelen en Persoonen teffens het oog der aanschouwers naar zig trekt, die in verwagting van wat nieuws d'ooren op steeken; zoo verwekt zy ook in den Leezer nieuwen leeslust. Des brengen wy voor de eerste maal twee Groeningers te gelyk op het Toneel, beide Konstschilders, en beminnaars van de Dichtkonst; maar de een scheen onder een gelukkig, de ander onder een rampspoedig Planeet geboren. De een had de Fortuin tot een lieve vriendin, de ander tot Stiefmoeder.

[Johan Starrenberg]

JOHAN STARRENBERG was een goed Schilder; maar meer te pryzen om zyne vernuftige en geestige vindingen, als om zyne wyze van penceelbehandeling, aangezien dezelve ruuw was, best in groote zalen en galeryen, daar de wyde afstand de zelve in 't oog verzagt, te zien.

Hy had een vleyende en welbespraakte tong, en een vrypostigheid, zonder weerga, waar door hy zig in de gunst van den Stadhouder van Friesland, en de meeste Hovelingen, wist in te dringen. Gratiaan noemt deze natuurlyke hoedanigheid *bovenstreven*, om dat zulke luiden hier door zig meester maken over een anders geneigtheid; en dezelve als door een wyze van betoovering, word volmaakt door 't vernuft, zegt gemelde Gratiaan; die ook eene

omschryving van dezelve doet, even als of hy op onzen STARRENBURG gedoelt had, aldus: *die dit voordeel van de natuur hebben, vinden alle zaken gedaan*. Deze hoedanigheid maakt hun alles ligt, zoo dat zy nergens door worden belemmert, en overal met lof uitkomen. De middelbare Konst heeft dikwils voor uitmuntend gegaan, om dat zy van deze maatschappy werd geholpen. En of'er somtyds anderen gevonden wierden, die meerder wetenschap, konst, zelf deugt dan zy hebben, zoo laten zy niet na hun dezelve met voorregt af te winnen. Ik vind onder de Vaerzen van L. Smits 'er een op Stratonica, verbeeld in de kamer van haar minnaar Antiochus, door JOHAN STARRENBURG. De Schilderkonst spreekt tot den aanschouwer.

*† 't Is Stratonica, die 'k op dit paneel vertoon.
 Kom, blyf niet hangen by den Vorst, of by zyn zoon:
 Maar, merk 't ontroeren aan van deze Koningin.
 De fierheid worstelt op de kaken met de min:
 Aanschou in 't beeld, door 't vel, een vreeselyk gety;
 Het rood verdwynt en ryst ook in de schildery
 By beurten; 't schrikkend wit verdooft, en word verdooft:
 Terwyl het jagend hart zig heymelyk verlooft
 Aan Prins * Antiochus, die met dit twisten woelt.*

† Stratonica was de Dochter van Demetrius Poliorcetes Koning van Macedonie.

* Antiochus, de zoon van Seleucus den I. Koning van Syrie, verliefte op zyn Vaders bruid Stratonica, en ontveinzende die hartstogt, valt daar door in een doodelyke ziekte. Dit werd door zyn Medicynmeester ontdekt, door dien hy bemerkte dat zyn geesten ontloken, als Stratonica hem aan zyn bed kwam bezoeken, en zyn ziekte, wanneer zy was weg gegaan weer verzwaarde: des hy het aan den Koning te kennen gaf, die ter liefde van zyn Zoon, en om hem te behouden, zyn bruid afstond. Dus getuigt Plutarchus, in 't leven van Demetrius.

*Stiefmoeder, die wel mint: maar op geen schelmstuk doelt
Als 'Fedra, 'k zie den stryd gestuit, het bloed bedaart,
U, met dien braven zoon, tot 's vaders rust, gepaart.*

[Jakob de Wolf]

Zyn tyd-, stad-, Konstgenoot, en boezemvriend JAKOB DE WOLF, die van een geheel andere geartheid was, en door zyne Konst in steê van gevley zig geagt zocht te maken, vond zig zelve daar in bedrogen.

Wy lezen van Pomponius Attikus, dat hy over zyn ongeluk verdrietig geworden zynde, zyn leven een einde deed hebben, met zig zelf van honger te doen sterven.

Appius Klaudius alle pogingen aangewend hebbende, om de deuren van de gevangenis, daar in hy besloten was, te breken, brak die van zyn lighaam, om vryheid aan zyn ziel te geven.

Kleomenes en Mithridates, door een zelfden

* (*Fedra.*) Hier van zegt L. Rotgans op een schoonen Rymtrant:

*'t Was Fedra, die wel eer haar Zusters bruidegom,
Bekoorde, en wederminde, en met haar Theseus vluchtte,
Daar Ariadne alleen op Naxos oever zuchtte,
En riep: myn Zuster toef. Ach! Theseus keer weerom!
Maar geen voorbeede gaf gehoor aan haar gebeden:
D'een had natuur verzaakt: en d'ander brak zyn eeden.*

*'T was Fedra die van 't een in 't ander kwaad verviel,
Den Stiefzoon, die haar lust versmaadde, vals betichtte,
En Theseus door bedrog tot Kindermoord verplichtte.
Zoo stierf Hippolitus, maar met een zuivre ziel.
En zy, als moorderes, van razerny bezeten,
Volvoerde met haar hand het vonnis van 't geweten.*

ramp gedrukt, roepen den bystand des doods aan, en uit hun veelvoudig geroep, oordeelende dat hy doof moest zyn, geven de een met een glas vergif, en de ander met een pook, een teeken van hem te naderen.

Dus is het ook met onzen Schilder gebeurt. Hy was zyns vermogens in de Konst bewust: maar wat kon hem dat baten? Hy moest zien dat anderen, die minder in de Konst waren, door het geluk wierden opgebeurt, daar hy bleef zugten. Dit smartte hem, en raadplegende met zyn ongedult, in plaats van met de reden, nam voor dit onregt, dat hem de Schikgodin aandeed, te wreeken, met dat voorwerp van haar weg te rooven, en voerde dit heiloos besluit ook uit. Hy zette zyn ponjaart in een hoek van zyn vertrek, schuin met de punt opwaarts, liet zig achter over daar in vallen, en maakte dus een einde van zyn leven. Dit was in den jare 1685.

De Heer Lud. Smids die tot den jare 1684 tot Groeningen gewoont heeft, heeft den zelve gekent, en om zyn Konst dikwils bezogt, op sommige ook zyner Konststukken een byschrift gemaakt: als aan de verbeelding van Alcestis, aan haar man Admetus weder overgelevert, te zien is.

Hier word Alcestis, door Alcides kracht, herstelt;
Alcestis, 't voorbeeld van regtschapen gemalinnen,*

* Admetus, Koning der Fereers, in Thessalie, had van Apollo (om den dienst aan zyn zoon Esculapius bewezen) tot belooning gekregen, dat, als hy ziek kwam te worden, en ymand van zyn nabestaanden voor hem sterven wilde, hy dan zou blyven leven. 't Gebeurde dat hy krank wierd. des smeekt hy zyn afgeleefden Vader, en stokoude Moeder, dog te vergeefs. Alcestis, de Dochter van Pelias, zyne huisvrouw, nog in hare jeugdige jaren, door zyn smeeken beweegt, bied zig uit liefde voor hem aan, en sterft. Hercules ontmoet haar in zyn Helletogt, en brengt haar met zig weder te rug tot haar man. Zie L. Smids in zyn Keurstoffe enz. en Vollenhove in zyn Heidensche dapperheid.

*Die, zelf tot in het Graf, hunne Echtgenoots beminnen:
Alcestis, tergster van de dood, en haar geweld.*

*Admetus twyffelt of het waarheid is of logen.
Hy trekt zyn hand te rug. O Vorst! zy is het zelf,
Alcides heeft haar uit het onderaardsch gewelf
Weer in den dag gebragt. Geloof uw eygen oogen.*

*Zy is het zelf; die zoo gelaaten werd een lyk,
Toen yder was verzogt, voor u te willen sneven,
En Vader, Moeder, vriend, elk weigerde zyn leeven.
Ga toon haar aan uw Hof, en aan uw Koninkryk.*

*Dat zal Alcestis dan niet weder laten sterven,
Zoo lang het koper heeft, en marmarsteen, en verven.*

En nog een op de verbeeldinge van Cassandra,
vermoord van Egysthus, en Klytemnestra,

*Uw priesterin Apoll' is in gevaar!
Egysthus, en de dochter van Tyndaar,
Staan al gereed, met uitgetogen zwaarde.
Daal neer! daal neer! en neem haar op van d'aarde.*

O Pallas; help! Cassandra moet'er aan.

* Cassandra, onder den buit uit het overwonnen Troje, den Grieksen Koning Agamemnon, by 't lot, ten deel gevallen, werd gevoert naar Mycenen. Zyn vrouw Klytemnestra, zig inbeeldende dat deze maagt van haar man geliefkoost wierd, rokkende haar boel Egistus tegens haar op. Naderhand spannen zy t'samen en vermoorden haar in den Tempel van Diana. Zie Seneca en Eschylus in hunne Treurspelen, en Pater Assesan in zyn Treurspel van Agamemnon.

*Waar is uw Vuur? uw Bliksem om te slaan?
Hier tredde droef, verbaast, en opgetrokken.
Het golvend' kleed ontdekt haar bruine lokken,*

*En blanken rugh, terwyl het neerwaards plooit;
Schoon Pallas, op dit hof, geen bliksems strooit;
Apollo sluit zyn onbarmhartige oogen;
De Menschen zyn, Mevrouw, met u bewogen!*

Gy word door WOLF ontsterfelyk, en Kathryn;^{}
Wiens Verf uw bloed, wiens dicht uw zee zal zyn:
Dus zal men staag Cassandra zien, en hooren,
Als nooit gedood, of deftiger herboren.*

[Guilhelmo van Ingen]

GUILHELMO VAN INGEN anders *den Eersten* brengen wy na 't jaar 1650 ten Toneel. De rede van dezen Bentnaam zullen wy straks ontdekken.

Hy is geboren tot Utrecht in 't jaar 1651. en van der jeugt aan tot de Konst geneigt zynde, heeft hy in zyn geboortestad, de beginselen daar van geleert, en vorder zig daar in door den Konstschilder *Antoni de Grebber* laten onderwyzen. Wanneer hy nu op eigen Wieken (als het spreekwoord zeit) konde dryven, werd hy belust om Rome te zien, om zig naar de konstige en berugte voorbeelden voort te oeffenen. Hier toe kreeg hy een gunstige gelegenheid aan de hand in den jare 1670, wanneer de Hoogwaardige Heer Johannes van Neerkassel, Bisschop van Castorien, en Vicaris van Nederland, dat is over de Roomsgezinde Kerken van Nederland, derwaards heen reisde, die hem onder zyn gevolg van Utrecht

* Katarina Lescalje.

meê nam naar Rome, en door zyn voorspraak maakte dat hy in gunst van den Konstschilder Karel Marat kwam, by wien hy een jaar de Schilderkonst oeffende; en na dien tyd verscheide groote Kunstwerken, zoo in kerken, als elders gemaakt heeft.

Onderwyl had hy zig aangegeven in de zoo genaamde Roomsche Bent. Dog de bestemde tyd tot zyne inhuldiging gekomen, die gemeenlyk met vreugd verzelt gaat, werd gestoort; want sommige Hoogduitsche schilders, die de Bent van haar gezelschap afgewezen hadde, wisten, door verkeerd aanbrenge, den Kardinaal Inquisiteur agterdenken in te boezemen, als of dusdanige byeenkomsten der Nederlanders strekten tot het voortkweken van een vremde wyze van Godsdienst strydig met de Roomsche Kerk, ook dat zy door een wyze van wederdoop velen tot die gemeenschap inlyfden. Daar op werden de dienaars van de Inquisitie gesterkt met lyfwagten van den Paus gezonden om dat nest te storen, en de menschen in verzekering te nemen, gelyk geschiede. *David de Koning* was een van 't gezelschap. Dezen vraagden zy (gelyk zy ook den eenen voor en den anderen na deden) hoe zyn naam was, die daar op antwoorde in de Italiaanse taal, *Ille-Da-vide*. Waar op de dienaars der Inquisitie (wanende dat hy de Koning van die bende was) zeiden; *U inzonderheid moeten wy hebben*; en bragtenze alle in de gevangenis. Dog 's daags daar aan volgende ter onderzoek gedaagt, bleek wel haast dat zy geen schult hadden aan het gene waar mede zy betigt werden, en overzulks werden zy in vryheid gestelt.

Deze donkere wolk van vervolging over gewaait, werd onze van Ingen, in de Bent ingelyft, en kreeg tot Bentnaam (om dat hy de eerste was na de vervolging) *De eerste*.

Van Rome trok hy naar Venetien, daar hy om zig voort te oefenen by *le Febre* (die de voornaamste konststukken van *Paulo Veronees* en anderen in koper gebragt heeft) begaf. Van daar quam hy te Napels, en eyndelyk weder tot Amsterdam daar hy ook (na dat hy veel fraaije penceelwerken gemaakt heeft) gestorven is.

GERARD SEGERS is geboren t' Antwerpen, als uit het rym van Korn. de Bie te besluiten is. Want na dat hy gezegt heeft:

*Italie bekent zyn hooge waardigheid,
Die zyne Schilderkonst de waereld door verspreit.*

Vervolgt hy:

Waar op Antwerpen roemt daar SEGERS was geboren.

Hy schilderde meest levensgroot. Het geen hem wel meest beroemt gemaakt heeft is de natuurlyke verbeelding der lydende hartstochten, die hy in zyne Passiestukken van Jesus Christus en Tafereelen van lydende Roomsche kerkheiligen, zoodanig heeft weten te vertoonen dat het den aanschouwers de traanen uit de oogen perste. Wanneer hy geboren is weet ik niet; maar hy is gestorven t' Antwerpen op den 18 Maart van 't jaar 1651. Dus hebben wy hem op zyn sterfjaar geplaatst. Sandrart die hem gekent, en omgang met hem gehad heeft, getuigt dat hy in zyne stukken 't hoog geel, blaau, en andere schreeuwende koleuren vermyde, en egter zyne Beelden zoo kragtig schilderde dat alle andere Schilderyen, die 'er by hingen, maar van waterverf scheenen gemaakt te zyn. Zyne beste werken zyn in Spanje, daar hy niet alleen rykelyk voor betaalt is geweest, maar

daar en boven ook groote geschenken ontvangen heeft.

Als Rubbens gestorven was, en van Dyk zig in Engeland neergezet had, vatte hy die manier op, die zoo geagt was, en schilderde zyne stukken kleuriger, *zoo dat als ik* (zeit de Schryver) *eenige van de zelve in 't jaar 1645 zag, de zelve voor zyn werk niet zoude hebben aangezien, ten ware hy het my zelf gezeit hadde.* Maar hy voegde daar by dat het de waereld dus begeerde, en hy overzulks maar om 't geld schilderde.

Hy liet een zoon na die in Italie zynde den grond, om een goed Meester op te bouwen, geleit had.

[Nicolaas de Vree]

NICOLAAS DE VREE, geboren ik weet niet waar, schilderde Landschappen, Bloemen, Distels en Kruiden. Zyne kunstwerken bevind ik meer bekend onder de konstlievenden dan zyn persoon; aangezien hy zig van den omgang met menschen afzonderde, inzonderheid in zyne laatste levensjaren; waar in hy met niemand verkeerding hield, als met Jan Luiken, die met hem het gevoelen van J. Bhoem aanhing. Hy trok eindelyk met'er woon (alzo hy de stilte beminde,) van Amsterdam naar Alkmaar, daar hy ook gestorven is, in den jare 1702, tusschen de 50 en 60 jaren oud.

[Abraham Hondius]

Onder zyn tyd- en konstgenooten, die t'samen met hem ten Toneel verschynen, is ook ABRAHAM HONDIUS. Onder zyne voornaamste stukken is bekend de verbeelding van den brand van Troje, waar in een groot gewoel van beelden zig verthoont, die wel geteekent, konstig geschikt en natuurlyk door de vlam, en toortslichten gedaagt worden. Ook heb ik een Kaarslicht van hem gezien, dat byzonder natuurlyk was, en waar in de beelden braaf geschildert waren. Anders schilderde

hy meest Valkejachten, Hartejachten, en dergelyke, waar in hy niet alleen menigte van beeltjes, maar ook Paarden en Honden te pas bragt, die hy konstig wist te schilderen, gelyk ook het landschap, inzonderheid zyne Morgenstonden.

Hy heeft zyn meesten levenstyd in Engeland doorgebracht, en was 1665 nog in leven. Men ziet zyn beeltenis van J. Smith geschraapt, in Print uitgaan, die wy hebben nagevolgt in de Plaat M 28.

[Francois Danks]

FRANSOIS DANKS, anders SCHILDPADT, een Amsterdammer van geboorte, schilderde Historien in 't klein. In 't jaar 1676 maakte hy 't bootseerzel van het Tydbeeld, op de Heeregragt, tot Amsterdam, waar na het in Steen uitgehouwen werd met dit byschrift: *Myn Glas Loopt ras.*

Waar de potsige Kornelis van Ryssen op zinspeelt, in dit volgende stekelvaersje:

*Een meugveel was zoo ras zyn glas niet vol geschonken,
Oft wierd, zo dra hy 't kreeg, van hem weer uit gedronken
Waar op toen werd gevraagd, hoe hy zo gulzig was.
Hy zei, een schoone spreuk doet staag myn hart ontfonken.
'K vonts' op de Heeregragt, daar stond, Myn glas loopt ras.*

Dat hy ook Pourtretten geschildert heeft, blykt aan dit Lofdicht, op de beeltenis van Kat. Questiers, door J. Koenerding.

*Dus maalde DANKS en hand die schrand're Kataryn,
Met verf en met penceel, dat niet van 't leeven scheelde,
In schoonheids glans en blos, dog dit is maar de schyn
Van haar die hy niet kon natuurelyk verbeelden
Met 't vrugtbaar ryp verstand waar meê zy rustig tart
Ireen en Myroos Konst wiens luister naam en ende*

*Zoo dra den Ystroom zag dit groot en wyze hart,
Want ze is Apolloos styl en roem van Lucas bende.*

[Jan van Alen]

JAN VAN ALEN of hy een Amsterdammer van geboorte is, weet ik niet, maar hy heeft 'er altyd gewoont, van zyn jeugt af, (welk begin genomen had 1651. tot zyn sterstyd in 't jaar 1698.) had het Penceel zodanig tot zyn wil, dat hy alle wyze van schilderen wist na te bootsen, inzonderheid de Vogelstukken van Melchior de Hondekoeter, die hy zoo even gelyk wist na te volgen, dat de beste kenners dikwils verlegen stonden, als hun oordeel daar over gevegt werd.

Onze van ALEN stond niet kwalyk by die konstgreep, aangezien de penceelkonst van Hondekoeter by zyn leven willig aan den man raakte, dat thans zulk een vaart niet loopt. Dog zulk doen by Melchiors leven was een nagel aan zyn Dootkist, door dien 'er op deze wyze zoo veel geschilderde Hanen en Hoenders in de waereld kwamen, dat 'er een afslag in den prys door te dugten stond. Het zy, zoo 't zy, Melchior had twee kwaatjes, een binnen en een buitens huis, en dus was het niet te verwonderen dat hy by wylen den druk met geestverkwikkend vocht van zyn hart spoelde.

[Abraham Stork]

ABRAHAM STORK, Amsterdammaar, schilderde ongestuime en stille zeestukken, Schepen, en zeehoofden vol gewoel van beeltjes, ook Steygerbooten, en andere vaartuigen, gepropt met soldaten en bootsgezellen met kisten en kooygoet, om de zelve aan boort van de op anker leggende zeeschepen te voeren, welk gewoel hy geestig en natuurlyk wist te verbeelden. Inzonderheid word geroemt de verbeelding van het inhalen van den Hertog van Marlbourgh op den Amstel onder een

groot gewoel van binnenjachten. Deze had ook een Broeder die Ryngezigten en binnenlandsche vaartuygen schilderde, dog zoo konstig niet.

[David Colyns]

DAVID COLYNS, geboren tot Amsterdam, schilderde meest Bybelsche Historien, en inzonderheid zulke waar in een groot gewoel van Beeldjes te pas komt; als daar Israël het Manna opgadert, of daar Moses de dorstende Hebreewen drenkt door 't water uit de steenrots enz.

[Barent Gaal]

BARENT GAAL van Haarlem was een Leerling van Wouwerman, welks aart van schilderen hy al vry wel wist na te bootsen. Zyn penceelwerk bestaat ook wel meest in Bataljes, en pleisterplaatsen. Hy was doorgaans wat eygenzinnig in zyn doen, en koesterde dat gebrek, tot zyn nadeel.

'T gebeurde dat een Heerschap, voor wien hy eenig werk onderhanden had, hem ging bezoeken om het zelve te zien daar hy juist geen zin toe had. Des belaste, hy te zeggen dat hy niet t' huis was, en dat zoo luid dat het de Heer hoorde, die daar op henen ging, en voornam hem dit met gelyke munt te betalen. Het stuk gedaan zynde ging hy daar meê naar den Heer voor wien hy het geschildert had: maar deze hem hoorende aankloppen, stak 't hoofd ten venster uit en riep hem toe: *Ik ben niet t'huis* of hy daar tegen zeide, *ik zie dat gy t'huis zyt*, 't mogt niet helpen. Want hy kreeg tot antwoord, *Gy ziet dat ik t'huis ben; als ik laatst aan uw huis kwam hoorde ik dat gy in huis waart, en moest egter heen gaan*. Gelyk hy zig dan eindelyk ook moest getroosten met zyn stuk weder te vertrekken.

[Isaak Koene]

ISAAK KOENE, Landschapschilder en Discipel van Isak Ruisdal, maakte Landschappen en Gaal de Beeldjes daar in, dus maakte zy zamen veel stukjes

voor den Amsterdamschen Vos.

[Pieter vander Hulst]

Deze hunne Rol afgespeeld hebbende komt

PIETER VANDER HULST, geboren te Dordrecht in 't jaar 1652, den 18 van Sprokkelmaand, ten Toneel. Hy kreeg de reislust in 't hoofd, teeg op reis, en kwam den 24 December 1674 te Rome, daar hem de Bentvogels beet kregen, en voor zyn geld met den Bynaam, of Bentnaam van Zonnebloem doopten, misschien om dat hy die veelyds in zyn stukken te pas bragt; want hy zig tot het schilderen van een wilder soort van Bloemen zette, dan wel Dan. Segers, de Heem, en anderen gedaan hebben. Hy voegde by zyn Bloemen ook allerhande soort van wilde Kruyden, Slangen, Padden, Hagedissen, en diergelyke soort van Dieren. Hy heeft zig naderhand tot het pourtretschilderen begeven, maar daar meê in veere na zoo veel roem niet behaald.

[Pieter Peuteman]

De Schilder PIETER PEUTEMAN, is geboren te Rotterdam uit een deftig geslacht. By wien hy de Konst geleert heeft weet ik niet, maar hy schilderde allerhande soort van stilleeven: ook uitgehakte borden, gevormt naar de wyze der staande beelden, hoedanig een verbeeldende eenen Zwitser, die de wagt houd, in zyn voorhuis stond. Zyn Neef, die een lid der Vroedschap van Rotterdam was, verzogt hem een Tafereel te Schilderen, waar in de vergankelykheid van 's menschen leven door indrukbare beeltenissen vertoont wierd: en op dat hy zig van veelerhande voorwerpen zoude kunnen bedienen, bezorgde hy hem de sleutel van de Snykamer, daar hy zig op een middag na den eeten alleen naar toe begaf om een afschetsing van 't een en 't ander te maken, 't geen hy in zyn stuk zoude te pas bren-

gen, dog hy viel door d'opstygende dampen van zyn volle maag in sluymering en eindelyk by dit sprakeloos gezelschap in vasten slaap. Dit was op den 18 van Herfstmaand 1692 wanneer die aardbeving voorviel die 't gantsche land deed schudden. Hy door die beweging en 't gerammel der Doodbeenderen ontwaakt zag met nuchtere oogen verbaast om naar alle kanten, en ziende dat alle de Geraamten de hoofden schudden als de wassepoppen, de Bekkeneelen op de tanden knarsten, en armen en beenen gins en weer slingerden, verbeelde zig in dien oogenblik niet anders dan dat die geraamten zig alle gelykerhand in beweging stelden om hem aan te vallen. Dus vluchte hy in alleryl de kamer af op de straat, door den schrik met doodverf bestreken. Een weynig bedaart zynde ontdekte hy wel haast de oorzaak der vreemde beweging dier Doodbeenderen. Maar wat hielp dit? de schrik was hem zoodanig in 't bloed geslagen, dat hy kort daar aan stierf.

[Jan Klaasze Rietschoof]

JAN KLAASZE RIETSCHOOF is geboren tot Hoorn in 't jaar 1652. Deze van der jeugt af aan tot de konst geneigt, werd Leerling eerst van Abraham Liedts, en naderhand van den berugten zee- en scheepschilder Lud. Backhuizen, welkers behandeling hy heeft behouden; zulks hy wel onder de brave meesters van zee- en scheepschilderen mag geteld worden, dog hy is kleengevoelig van zyn Konst, en van een vromen inborst.

[Hendrik Rietschoof]

Zyn Zoon HENDRIK RIETSCHOOF geboren in 't jaar 1678 volgt op 't spoor van zyn vader, en is niet minder dan de zelve in vloejentheid van schilderen.

[Kornelis Holstein]

KORNELIS HOLSTEIN werd geboren te Haarlem in 't jaar 1653. Of hy de Konst alleen

by zyn vader Pieter Holstein, die een Glasschilder was, en veel met waterverf geteekent heeft, of by ymand anders geleert heeft, weet ik niet, maar wel dat hy een groot meester in de Konst geweest is. Onder vele stukken heb ik 'er een van hem gezien verbeeldende den Triomf van Bachus. In dit stuk kwamen verscheiden naakte vrouwtjes en kindertjes, zoo verwonderlyk natuurlyk en konstig geteekent en geschildert, dat de prys, welke daar voor betaald was, op verre na de waarde van het zelve niet konde opwegen. Maar wat zal ik zeggen? Die de naam heeft van vroeg op te staan, mag (zegt het spreekwoord) lang slapen.

In de Weeskamer op 't Raadhuis van Amsterdam staat van hem een konstig geschildert stuk voor den schoorsteen, verbeeldende den Roomschen Lycurgus, daar hy zynen neef voor wettigen Erfgenaam verklaart.

De Dichter Jan Vos maakte dit volgende Vaers op.

*Lycurgus hout zyn neef voor wettig erf van 't land.
De hulp der voogden strekt de weez' een mond, en handt.
Hier leertmen d' Eigenbaat den wees zyn erfrecht geeven.
Zoo blyft des vaders zorg, als 't lichaam sterft, in 't leven.*

En in de Thesaurie ordinaris, zietmen de zoldering van onderen met zyn penceelkonst pronken.

Hy oeffende ook het Glasschilderen, dog zoo veel niet als zyn vader, aangezien die mode van tyd tot tyd afnam. Deze kwam heel haastig te sterven op den 19 van Hooymaand 1662, tusschen

twee en drie uren namiddags, hebbende een purgatie ingenomen, om de pijn voor 't hart af te zetten, want hy anders geen ziekte had, en ook nog even te voren op zyn stoep had gezeten, wanneer zyn vrouw het bekertje by den kruidmenger, weer 't huis gebragt hebbende, en pas een kwartieruurs uit geweest zynde, haar man in het voorhuis op den vloer vond dood leggen. Men beschuldigde den kruidmenger wel niet, want zulks kan wel gebeuren door een Hartvang: maar sommige buuren, die het spreukje van Nicocles wisten, verhaalden het aan anderen by dit geval, te weten dat deze, een domdristig geneesheer, die op de kragt van zyn poeders stoste dus spottende in den baard voer. *Zeker ik prys uw Konst om dat gy de menschen niet lang in elende laat leggen; maar hen spoedig verlost datze geen pijn meer gevoelen.* 't ging zoo 't ging, zulke vertellingen bragten den Apotheker weynig voordeel aan, zoo min als de Raad van Euffius in zyn ontleding des vernufts, daar hy zeit: *Laat den Kok uw Geneesmeester zyn, en de vleeshal uw Apothekers Winkel.*

My is verhaald dat de berugte Cavaljier, welke voor eenige jaren, door zyn krygsvernuft en dapperheid de troepen in de Sevens aan gevoert heeft, in een Koffihuys was, en een vaandrig van de Hoogduitsche troepen, belust om hem te zien hem daar kwam spreken. Na eenige algemeene reden wisselingen vraagde de Duitscher hem of hy die Cavaljier was daar zoo veel van gezeit wierd? waar op hy ja antwoorde. *Zoo zyt gy dan* (vervolgde de Duitscher) *Die broodbakkers zoon? Ja* antwoorde Cavaljier? *Maar thans in staat als Colonel;* en vervolgde: *Mag ik d'eer hebben van te weten wie myn Heer is?* Waar op hy zyn naam melde, en

met een dat zyn Grootvader een Generaal, zyn vader een Hopman was geweest, en hy een vaandrig was. Cavaljier zig een weinig beradende, zeide daar op: *Hoe myn Heer; uw Grootvader een Generaal, uw vader een Hopman, en gy een vaandrig; dit telt byster af: en wil het zoo voort, zoo word uw zoon nog wel een Bakkers knecht.* De grootmoedige Duitscher dien steek voelende, droop weg. Dus ging het ook met den volgenden Konstschilder.

[Simon vander Does]

SIMON VANDER DOES had tot zyn overgrootvader een Geheimschryver der Stad Amsterdam, tot zyn Grootvader een Secretaris van d'Assurantiekamer, gelyk wy in 't leven van zyn vader Jakob vander Does hebben aangemerkt, maar hy eindelyk in een slegten staat vervallen strekte voor zyn geslagt een zinnebeeld van d'Ondergaande zon.

Hy was geboren 1653, en oeffende zig in de zelve verkiezing en wyze van schilderen als zyn vader, en woonde in den Haag by zyn Moey.

Om nu eens proef te nemen, hoe veer hy op eigen wieken dryven konde, ging hy eerst een wyl in Vriesland wonen, naderhand in Engeland, maar bleef daar maar een jaar. 't Schynt dat hem de kost daar niet beter dan in zyn moers keuken smaakte. Zesendertig jaren was hy oud als hy zig in huwelyk begaf. Oud genoeg was hy om te trouwen, maar te jong om de wederwaardigheid die daar uit ontstond te torschen, want hy had een slegte keur gedaan. *Wie kan alles voorzien? Alle zaken hebben geen voortgang van onze inbeeldinge tot de wezenheid, zonder verlies,* zeit Fontenelle in de t' zamenspraak der dooden. Zy was inzonderheid verkwistende, en alles wat hy met zyn penceel en yver by een schrapen konde, was straks op de molen van zorgeloosheid tot kaf vermaalt, dus hy met

zugten de Konst moest oeffenen, en maakte zelden iets of 't was voor gegeten brood.

Hier kwam nog by dat de Heer de Graaf, die van zyn geslachts stam was, en veel om zyn vaders wil met hem gedaan zou hebben, zig nu om dit Huwelyk van hem onttrok, en hem (als het spreekwoord zeit) liet dryven. Johan van Gool die toenmaals zyn Leerling was heeft my tot verwonderens verhaald, hoe hy niet tegenstaande al die bekommernissen en hartkwellingen, dagelyks even yverig konde schilderen. Maar met al dit yveren deed hy geen voordeel, aangezien hy zig hier door het gezelschap der menschen onttrok, en gevolglyk de gelegenheid verloor van somwyl een pourtret te schilderen, dat wat meerder voordeel gaf, als het beste schilderen. Verscheiden pourtretten zyn nog van hem in handen, die heel in handeling naar den ouden Netscher gelyken.

Zyn vrouw te sterven komende bevond hy zig in een slegten staat, zoo dat hy, door voorspraak van goede vrienden, een plaats in 't Gasthuis agter de Hal in den Haag kreeg. Maar na dat hy daar twee of drie jaren gewoont had liep hy daar uit, ging naar Brussel daar hy een jaar woonde, en voorts naar Antwerpen, daar hy voor de keelbeulen schilderde.

De Heer de Graaf, meer gemeld, dagt dit verval in 't geslagt, door zyn jonger Broeder Jakob vander Does Jakobsz. weder op te beuren: en vindende hem geneigt tot de Konst, bestelde hem by Karel du Jardyn, zyn overleden Vaders grooten vriend en zyn gewezen voogt, daar hy zoo lang by bleef tot Karel die on verwagte luim becroop van Roome voor zyn dood te zien. Toen raakte hy by G. Netscher, en na 't verloo-

pen van twee jaren by G. de Laire tot Amsterdam. Naderhand by zig zelven de Konst oeffenende, gaf hy proeven van zyn grooten geest, en verzegelingen van 't geen in hem te hoopen stond. Hy was stout in zyne ondernemingen, en gereed om groote zaken de Konst belangende t'ondernemen, maar ook met een byzonderiyk dristig en haastig, zoo dat hy ('t geen my voor de waarheid verhaald is) eens drie of vier weken aan een stuk geschildert had, en als hy het niet na zyn zin konde krygen, een mes nam (niettegenstaande dat zyn Broeder die agter hem stond 't zelve wilde beletten) en sneed den doek aan riemen. Dit werk ondernam hy andermaal: 't lukte hem, en hy maakte een geschenk daar van aan den Heer de Graaf, die het dankelyk aannam, hem een paart gaf, en een dikke goudbeurs bezorgde, en zont hem onder den zwier van den Heere van Heemskerk (als hy voor Ambassadeur van wegens den Staat naar Vrankryk ging) meê naar Parys, daar hy zyn Fortuin gevonden zou hebben, had de dood hem niet na 't verlopen van een jaar uit dit leven weggerukt, en dus alle hoop verydelt. Nu volgen de twee gebroeders

[Theodorus en Christoffel Lubienietzky]

THEODORUS EN CHRISTOFFEL LUBIENIETZKI, waar van de eerste is geboren te Cracou in 't jaar 1653, de ander te *Stettin* 1659. zy hadden beide de teeken-en schilderkonst in hunne jeugt tot hun vermaak geoeffent by Juriaan Stur te Hamburg, nevens andere pryswaardige oeffeningen voeglyk aan jongelingen van edele geboorte.

In den jare 1675 in Oegstmaand kwamen zy tot Amsterdam, en begaf zig CHRISTOFFEL ten eersten by Adriaan Bakker om de Konst voort te

oeffenen, dog THEODOOR raakte by den berugten Gerard de Laires, welkers wyze van behandelinge hy zoo wel afgezien heeft, dat het alzins in zyne konstige penceelwerken doorstraalde. Deze werd na 't verloop van eenige jaren door den Groot Hertog van Toskanen ontboden. In 't jaar 1682 is hy naar Hanover vertrokken. Van daar kwam hy aan 't Hof van Brandenburg, daar hy eerste Kamerling en opzigter van de Academie werd; en eindelyk is hy in 't jaar 1706 naar Polen gereist, daar hy gestorven is.

Christoffel Lubienietzki woont nu nog tot Amsterdam daar hy met lof de Konst oeffent, zoo in Historien als pourtretten.

In dezen tyd bloeide de Konst in Nederland, inzonderheid te Amsterdam. De Vrede stond voor de deur, die Bellona vyandin der konsten aan band zouw leggen. De zon eerst door een opwellende sulferdamp betrokken, begon een blyder aangezicht te vertoonen, en de Koopvaardyman vlamde om geveiligt de zee te bouwen. Thans zag men de Stedelingen een nieuwe konstlust scheppen, en de een toonde zig voor den ander een Mecenas, daar de Heer Joan van Maarseveen, Ridder van St. Michiel, elk in voorging. Konstlievenden en Konstenaren reikten nu elkander hart en hand, (en 't waar te wenschen geweest dat de wangunst en eigenbaat dezen band niet had verbroken) in eendragt toe. Dit is my gebleken uit zekere vaerzen, 't eene *op de vereeniging van Apelles en Apollo & c.* 1653. Het andere heeft tot tytel *Broederschap der Schilderkonst, ingewyd door Schilders, Beeldhouwers en derzelver begunstigers. Op den 21 van Wynmaand, 1654 in Amsterdam.* Op de volgende bladzyde

staan de hoofden der opregters, als M. Kretser, B. vander Elst, N. van Heldt Stockade, J. Meuris gemeld; en is dit vaers aan gemelden Heer Maarseveen opgedragen, uit naam van allen door T. Asselyn.

Dit St. Lucas feest werd gehouden op de groote zaal van St. Joris Doelen; dewelke daar toe opgeciert was met Festoenen, die hunne zinspelingen hadden op deze vereeniging.

Op 't Feston van 't schilders gereedschap, verbeeldende de eenigheid van hunne Broederschap, las men dit:

*Aldus is d' eenigheid van Konst, en Konstgenooten,
Gelyk dit schildertuig gebonden is in een,
Zoo bint de liefde hen als Broeders in 't gemeen,
Want eenigheid en vreê word met dien band gesloten.*

Op 't Feston van 't Musyktuig, toegeëigent aan Apollo vond men deze vaerzen.

*De Konstgodin, verknogt aan d'eedle Poëzy,
Scheen door Apolloos lier ten Hemel op te varen.
Twee konsten na in bloed, vereend in Maatschappy.
Apol bemint 't penceel, Apelles zang en snaren.*

Daar benevens hadden zy voor hun, en de genoodigden, (die te zamen zoo Schilders, Poëeten als Lief hebbers der Dicht- en Schilderkonst omtrent 100 in getal waren,) een regel, of tafelwet opgesteld, die by wyze van aanspraak tot de genooden dus begint:

*Lief hebbers, Konstenaars, die op de Voetboogszaal,
Staat met den anderen gereed, om 't middagmaal
Te houden:*

*Het dronken drinken zy geschuwt van dezen dag;
Die drie gezontheên heeft blootshoofds voldaan, vermag,
Indien hy meerder wierd gevergt, die neêr te zetten;
Den genen die meer lust, en zal men 't niet beletten,
Zoo slegs geen overdaad aan tafel word gepleegt.*

Joost van den Vondel was niet alleen mede op dit feest gelyk anderen genoodigt, maar werd ook aan 't hooge eind van de tafel in een grooten zeetel geplaatst, en hem door iemand Apollo verbeeldende een Laurierkrans op 't hoofd geplant, gelyk het Brant dus in zyne levensbeschryving, agter het 2de Deel van zyne Poëzy gedrukt, aanhaald. De gryze Vader kroonde het feest weder met dit volgende gedicht.

*Gelyk de Zonnebloem haar oogen
Uit minne draait naar 's Hemels bogen,
En volgt met haar gezicht
Het alverkwikkend licht,
De Zon, die 't al zyn verwe geeft,
En daar geboomte en plant by leeft;
Zoo volgt de Schilderkunst,
Uit aangeboren gunst,
Ontsteeken van een heilig vuur,
De schoonheid van natuur,
Met hare streken en penceelen;
Geeft doode doeken en paneelen*

*Het leven, waarze zweeft, en zwiert,
 Verkloekt de menschen en 't gediert.
 ô Eedle Schildermin,
 ô Tiende Zanggodin,
 Wy loopen u met d andre negen
 Parnasgodinnen tegen:
 Van zingen nog van speelen moe:
 Ontfang dees Kroon: zy komt u toe.*

Het welk beantwoord werd met dit volgende Klinkdicht.

*Toen 't groote licht verscheen op 't feest der Konstenaren,
 Was ieder een verheugt, en zoo vernoegt en bly,
 Dat wie den Vader zag, ontstak in Poëzy,
 Nu dat de Konstgodin hier met Apol zou paren.*

*Terwyl de Priesterschap, door zang en spel der snaren,
 Begroette dus die Zon: ô Feniks van ons Landt!
 Die 't gansche Helikon doet luisteren naar uw trant,
 En wyd aan God Jupyn een kroon van gryze haren,*

*Die stadig zyn omringt niet heil' ge Laureblaan.
 Wat offer zullen wy u voor dees weldaad branden?
 Wie dankbaar is voor gunst, die heeft de gunst voldaan.*

*Wat dankbaarheid is meer als duizent offerhanden.
 De Vader zy vernoegt, nu dat St. Lucas hier
 U schenkt Apelles schilt, Apollo zyn Laurier.*

Elk maakte zig vrolyk, en verheugt op dit feest, de glazen klonken in 't rond, en de geesten door Bachus druivensap vervrolikt, schenen al op Pindus heuvel verplaatst te wezen. Des

zongen zy alle bekommertheid vaar wel; en deunden helder op:

*Laat Romen op de Konst, en haar aeloutheidbrallen,
En Tivoli op al zyn groote watervallen,
En Napels op het Graf van Maro, en haar gunst,
Hier is de beurs, en 't geld, en liefde tot de Kunst.*

Eer zy scheiden namen zy besluit tot een jaarlykse vernieuwing op St. Lucas dag, lieten tot dien einde een gedenkschild (veel ligt is hun het gebruik van de oude Romeinse belosteschilden in gedagten gekomen) maken; waar op afgebeeld stonden, een gebroken en eene opgeregte gedenknaalt, opwimpelt met het byschrift, VERNIEUT UIT LIEFDE. Dog dit voornemen is door de nyd verydelt geworden, en het gedenkschild door den tyd, even als de gedagte Romeinse belofteschilden, in de vergetenheid begraven.

[Jan Hoogzaat]

JAN HOOGZAAT is geboren te Amsterdam

den 12 Maart 1654, een van de beste Leerlingen van Gerard de Lairesse. Om in 't groot te schilderen is hy niet minder konstig als in zyn kleene beelden daar een meester best in uitblink. Hy heeft veel in 't huis van 't Loo voor William Koning van Engeland geschildert. Hy heeft ook stukken gemaakt voor de Grootagtbare Heeren Burgermeesteren dezer Steede Jan Trip, A. Velters, Jan Six, en voor den Hr. Scheepen van Aalst en andere groote Heeren. Ook is van hem geschildert het oppervlak in 't overwelfsel van de Borgerzaal op 't Amsterdamsche Raathuis. Maar de maker heeft geen naauwe agt gegeven hoe de figuren in 't oog door zulk een wyden afstand verkleenen, waarom men dezelve naauw onderscheidentlyk zien kan. Dog de beschryving van den inhoud derzelve is, ten dienst der vreemdelingen, gevoegt in den Wegwyzer door Amsterdam, op pag. 427 aldus.

Amsterdam, een der schoonste Steden die de Zon beschynt, zit hier deftig uitgedost, op lugtige wolken, heerlyk verheven & c. Zy draagt in haar schoot een bondelbyl met groene laurieren omvlogten; om te gelyk haar bloejende en eendragtige Regering aan te toonen. Zy leunt op een cierlyke scheepssteven, 't geen teffens (met het later kruisschild behangen) haar berugte scheepvaart te kennen geeft: waarom de Zeevoogt Neptuin haar de stevenkroon opdraagt. Terwyl Merkuur haar den Guldenstaf der Koopmanschap vereert, en Cybele, Godin der Aarde met het aanbieden van hare sleutels de gansche waereld tot het dryven haarer Koophandel open steld. De wa-

pentuigen die nevens haar leggen, beteekenen dat zy hare vryheid en achtbaarheid kan, en weet te verdadigen. Alles vloeit uit den overvloetshooren haar van alle kanten toe. De Roomsche Ryks Adelaar verheft zig boven haar hoofd, met de Keizerlyke Kroon haar wel eer door Maximiliaan gegeven. De Faam schynt deze voortreffelykheden de waereld over te trompetten, terwyl zig Amsterdam door den Tyd, met behulp van Verstand en Naarstigheit nog hooger ziet opvzelen. In 't verschiet der wolken ziet men de eedle Konsten en wetenschappen door Kindertjes verbeeld, die den anderen in oeffening verzellen. Herkules (het zinnebeeld van Deugt en Dapperheit) is ter andere zyde met zyn knods in de weer, om de Wangunst en andere lasterzieke gedrochten en harpyen op de vlugt te dryven, om de maagt van Amsterdam voor dit schenzugtige monster te bevryden.

Junius in zyn 3 Boek pag. 218. verhaalt een opmerkenswaardige Historie van Alcamenes en Phidias. Deze twee Konstenaars gelast van de Athenienzers om elk een beeld van hun Godin Diana te maken, dewelke op hooge voetstukken in hun Stad geplaatst zouden worden, lieten met een ook door 't volk verbreiden (om dat die Konstenaars elk hun best zouden betrachten) dat een groote som gelds betaald zou worden, aan die het best maaken zou. Hier op tegen die twee konstenaars met yver te werk. Alcamenes had zyn beeld 't eerst gemaakt, en was by zig zelven genoeg dat het, van naby bezien, geprezen werd. Eindelyk bragt Phidias zyn beeld ook te voorschyn, 't welk niemant van de Athenienzers van naby beviel, maar zy lasterden in tegendeel den ma-

ker, niet willende zulk een wanstallig beeld (zoo 't hun toescheen) in hare stad dulden: zoo veer, dat 'er een oloop ontstont, en 't gemeene volk hem wilde steenigen.

Phidias, die de Geometrie, en Optica verstont, had zyn beeld grover en plomper van deelen gemaakt als men gewoon was te zien, om den hoogen afstand die het zelve zoude hebben, wanneer het op zyn verheven stantplaats stont. Des verzogt hy maar alleen dat zy hun oploopenheid, en oordeel wilden schorten, tot het zelve geplaatst zoude wezen. Toen veranderden zy; want de nettigheid en zagtheid die men aan het beeld van Alcamenes bespeurde, wanneer het op den beneden grond stont, veranderde door den hoogen afstand in een afzigtheid: daar en tegen verdween die grove hardigheid van Phidias beeld in een vleiende zagtheid, en behield in dien afstand zyne grootte en deftigheid.

Hoe velen door omgang met Konstschilders, en door 't dagelyks bespiegelen der kunstwerken zyn aangespoort geworden tot die prysselyke oeffening, daar van hebben wy menigte van voorbeelden aangetoont, maar dat de natuurdrift buiten dusdanige aanleidingen, insgelyks ook zulks vermag, zien wy in den braven portretschilder JOAN VOLLEVENS bevestigd.

Geertruidenberg, binnen welkers ringmuur hy in 't jaar 1654 geboren werd, had lang voor en na dien tyd geen konstoeffenaars binnen zyn wallen gehad om hem eenige aanleiding te kunnen geven. En egter was zyn drift zoo tot die oeffening geneigt, dat hy van der jeugt af aan niet anders deed dan al wat hem voorquam met kool en kryt af te schetsen. Waarom zyne ouders (ziende zyn

onstuitbare konstdrift) hem bestelden by den berugten pourtretschilder Kasp. Netscher, naderhand by N. Maas, en eindelyk by Jan de Baan in 'sGravenhage, daar hy 't zedert heeft blyven wonen, en menigte pourtretten gemaakt, die braaf geschildert en vol leven zyn. Ook heeft hy een Zoon in die oeffening opgekweekt, die nevens zyn Vader nog in leven is.

Komen en gaan is des menschen lot. 't Jaar 1654, dat de Konstschilders vol leven zag ontluiken, zag teffens ook Fabricius door een deerlyk toeval het leven eindigen.

Die tot een ongeluk geboren is (zeit de spreuk) zal het niet ontgaan.

[Karel Fabricius]

KAREL FABRICIUS, een uitstekend schilder van perspectiven, berugt voor den besten in zyn tyd, was ook een goed pourtretschilder. Waar hy geboren is, ook de tyd wanneer, blyft duister: maar dat hy lange jaren te Delf gewoont heeft is bekend, gelyk zyn naam ook in de Stads gedenkschriften op het jaar 1654 den 12 October by het springen van het buskruidmagazyn gemelt staat, nevens zyn Schoonmoeder en Broeder, mitsgaders Simon Decker, Koster van de oude Kerk, met wien hy bezig was uit te schilderen, ook Mathias Spoons zyn Discipel, welke alle zeer deerlyk, door het instorten van het huis, onder het puin zyn geplettert en gesneuveld. In Fabricius alleen was nog leven, na dat hy nevens de anderen na 't verloop van 6 of 7 uren onder 't puin dat hem overstolpt had wierd gesleept: en om dat de huizen der Geneesmeesters voor het meeste mede ingestort waren, in het Gasthuis gebragt, alwaar na het verloop van een kwartier uren zyne benaauwde ziel uit het

elendig gekneusde lichaam verhuisde. En das (hy was nog maar dertig jaren oud) is die heldere zon pas aan 't ryzen op het onverwagtst ondergegaan.

Arnold Bon maakte op dit droevig ongeval dit treurdicht.

*Aldus gekneust, geplettert en gebrooken,
 Aan arm en beenen dat onkenbaar was,
 Lag KAREL FABER schier versmoort in d'as,
 Door 't heiloos kruut; wie weet hoe aangestooken?
 Zyn matte ziel gantsch magteloos gekreeten,
 Wierd nog gered uit deezen bangen noodt.
 Maar d'alvernield' en d'onmedoogde doodt,
 Heeft hem den draad zyns leevens afgebeeten.
 Zoo voer de grootste Konstenaar ten dale,
 Dien Delleft ooit of Holland heeft gehad.
 De meeste schaa van deeze brave Stad
 Werd weer geboet, maar hy niet weer te haale.
 Wie treurt dan niet op zyn gekrookte beenen,
 Die ooit de konstgodin Pictura mindt?
 Hy was van haar het beste troetelkindt,
 En zoog 't geheimste uit haare borst en speenen.
 Dus troft gy hem, ô doot toen hy zo schrande,
 In 't malen met zyn deftige penseel,
 Het weezen bragt natuurlyk op 't panneel
 Dat zoo geleek, als 't eene Ey het ander.
 Moest nevens hem dan Decker ook al sneeven?
 Als of de nyd hem nog benyden wou,
 Dat yders oog, nog namaals zeggen zou,
 Ten is geen doek, het is het waare leeven.
 Moest gy den geest van Faber ook zo sollen
 Mattias Spoors, o gauwe jongeling,
 (Die dagelyks leergierig by hem sting,)
 Om zoo de Konst ter wereld uit te rollen?*

Maar heeft dit droevig treurtoneel van Fabricius uw hart, Lezer, tot deernis bewogen, daar gy hem onder 't puin verplettert zaagt; de vertooning van het vreugdefeest der Broederen van St. Lucas, vereert door byzyn van hun grooten *Mecenas*, en het opperhoofd van den Amsterdamschen Zangberg, die onder 't klinken der glazen vol van *Bachus* nat, met vrolyke kelen *Evoe* door de ruime zaal schaterden, (als wy boven gemelt hebben) zal u het wezen in een andere plooi zetten.

[Johan van Bunnik]

Nu treden wy tot JOHAN VAN BUNNIK. Hy is geboren tot Utrecht in 't jaar 1654. Na dat zyne ouders bespeurden dat hy inzonderheid tot de schilderkonst geneigt was, werd hy in 't jaar 1668 bestelt by den berugten Herman Zachtleven, by wien hy in den tyd van drie jaren zoo veer in de Konst vorderde, dat hy eigen werken dorst ondernemen, welke hy met veel roem ten einde bragt. Gelyk de jonge vogels eerst boven 't nest klapperwieken, daar na een korte vlugt ondernemen, eer zy zig veer van honk begeven, zoo deed ook onze Bunnik, die eerst by zyn ouders zyn vermogen in de Konst ter proef stellende, daar na een korte vlugt naar 't Kleefsland ondernam, 't geen wel gelukten. Weder t'huis gekomen ondernam hy andermaal zig te voegen by den konstschilder G. Hoet, eer hy zyn koers dorst zetten naar Rome. Hoe reiszugtig hy van aart geweest is, blykt aan de lyst die hy my zelf heeft opgegeven van al de plaatsen daar hy stalen van zyn Konst gelaten heeft, waar by hy eeuwen zal gedagt worden.

Te Rees kreeg hy gelegenheid van voor den

Oversten Sales te schilderen. Van daar trok hy naar Duitsland, en hielt zig een tyd lang op te Frankfoort met zyn konstgenoot Merian. Van daar vertrok hy naar Heydelberg, en voorts tot Spiers, daar hy voor Karel Lodewyk Keurvorst van de Paltz, en den Raadsheer Jonkmans, verscheiden Konstwerken maakte. Van daar is hy gereist op Straatsburg door Zwitserland tot Zurig, voorts over de Alpes tot het Milanees. Van daar naar Genua, daar hy kennis kreeg aan den braven Konstschilder P. Moulyn, anders Tempeest, by wien hy een tyd lang bleef en verscheiden stukken maakte. Van daar is hy gereist op Livorne daar hy voor den Hollandsen Consul eenige tafereelen schilderde; waar na hy zyn reis voortzette tot Rome toe, daar hy gekomen zynde straks kennis maakte met Karel Marat, Abraham Genoels, Piemont, Ferdinant Voet, Adriaan Honig, anders Lossenbruier, en den Konstigen plaatsnyder Korn. Bloemaart: dog hy bleef 'er niet lang, maar toog naar Napels daar hy vele konstwerken gemaakt hebbende weder te rug keerde tot Rome. Van daar reisde hy naar Boulonge, Ferrare en Venetien, alwaar hy den konstschilder Carel Loti bezogt. Toen trok hy voort naar Milanen en Modena, alwaar hy gelegentheid kreeg van voor den Hertog Franciscus den tweeden van dien naam te schilderen; welke Vorst zulk een zugt voor zyn Konst kreeg dat hy hem in zyn dienst nam, en jaarlyks aan hem een goede som gelts gaf. Hier bleef hy acht agtereenvolgende jaren, in welken tyd hy vele lofwaardige konststukken, zoo aan 't Hof, als op Buitenplaatsen van den Vorst, nu nog te zien, gemaakt heeft.

De Hertog deed in dien tyd een beedevaart naar

Lorette, daar hy hem verzelde, gelyk ook naar Rome, daar hy nu voor de derde reys gekomen zig in de schilderbent liet huldigen, en kreeg tot bentnaam *de Keteltrom*. Kort daar aan met den Hertog wedergekeert tot Modena, werd hy het reizen wars, zoo dat hy ontslaging van den Hertog verzogt, die hem een vrye pas bezorgde om door Vrankryk naar zyn Vaderland te keeren, gelyk hy deed. Dog vindende te Turin meergemelden konstschilder Ferd. Voet, hield hy zig daar een wyl tyds op met het schilderen van eenige stukken, waar na zy te samen reisden door Vrankryk tot Lions, daar zy vander Kabel, P. van Blommen en Gillis Wenix ontmoetten. Hier elkanders vaar wel gedronken hebbende, vertrok onze van Bunnik, met Ferd. Voet en zyn Broeder Jakob van Bunnik die hem doorgaans op de reis verzelt had, en een goed Bataljeschilder was, naar Parys, en van daar door Braband tot zyn geboortestad, 't welk was in 't jaar 1684. Dog meergemelde Ferd. Voet bleef in zyn geboortestad Antwerpen, daar hy stalen van zyn brave Konst deet zien, zoo in 't schilderen van Historien, als van Pourtretten en Landschappen, waar van hy 'er verscheiden op koper geëst heeft, en met konstig geteekende beeltjes opgeciert. My is verhaalt dat hy te Rome op den muur van de kamer in de Herberg, daar de schilders gewoon zyn by een te komen, met kool geteekent heeft het gantsche gezelschap dat op een Bentfeest by een was, zoo, dat elk in 't byzonder aan de wezenstrekken kenbaar was. Daar en boven waren de beelden zoo konstig en vast geteekent, en de schikking der beelden zoo geestig bedagt, dat al wie het zag daar af verwondert stond. Wat agting het Bentgenootschap daar voor heeft, blykt

hier aan: dat, wanneer de muuren van die kamer jaarlyks worden gewit of schoon gemaakt, dit beteekende vak alleen word uitgezondert; om tot een proefstuk van Konst altyd te pronken.

Myn pen heeft Bunnik vervolgt tot in zyn geboortestad: nu rest 'er nog te zeggen, dat hy ten eersten aangezigt werd om op 't Konings Huis van 't Loo verscheide groote landschappen te schilderen, gelyk ook naderhand op het Huis van den Heer van Odyk te Zeyst, als mede op het Huis te Voorst. Waar aan men zien kan wat zyn penceel vermogt. Hy is nog in leven en woont te Utrecht.

Het beurt maar zelden, dat, na verloop van tyden, dingen gevallig zig samenschikken als voor henen.

Het schikte zig zoo in de levensbeschryving der Italiaansche schilders door *van Mander*, dat *Daniel Ricciarelli* voor *Taddeo Zuccherro* kwam te staan, waar uit *van Mander* reden vont om te zeggen: *Dat Daniel door moeite en grooten arbeid zoo hoog in de Konst geklommen weder gedaalt is, en dat hy 't penceel voor den beitel verwisselende, by een pyl is te gelyken die met kragt in de hoogte opgeschoten straks weder tot de laagte daalt: maar dat die gene welken de Konst aangeboren is, hoe langer zy dezelve oeffenen, hoe zy daar in volmaakter worden.* 't Welk hy op Zuccherro toepast.

[Karel de Moor]

Met gelyke reden kunnen wy dit op den Dordrechtsen Simon Germyn en onzen Leydschen Ridder en Konstschilder KAREL DE MOOR toepassen. De eerstgemelde maakte door moeite een goed begin. Zyn Konstzon rees, maar daalde straks zoo dat hy zig naderhand met de grove kwast

en kladpot moest generen. In tegendeel is de Konstzon van onzen Ridder van tyd tot tyd zonder eenige beneveling in de hoogte opgeklimmen tot den middagkring, van waar zy hare konststralen de Waereld overspreit, en de mindere konstlichten doet ontsonken.

Leiden broemt op zyn geboorte voorgevallen op den 25 van Sprokkelmaand 1656.

Zyn Vader was een Konsthandaar, die ziende dat hy onweerdelyk van natuur tot de teekenen schilderkonst geneigt was, en kennende de spreuk: Een goed begin maakt een goed einde, hem bestelde by den berugten Gerard Dou om van eersten af naar vaste grontregels geleid te worden.

Voor af heb ik vergeten te zeggen dat zyn Vader hem tot de taalgeleertheid meende op te kweken. Maar als hy bespeurde dat Karel een tegenzin in 't leeren van talen had, en geheel tot de schilderkonst geneigt was (met onwillige honden is 't kwaat hazen vangen) zeide hy, *Laat hem maar teekenen leeren, dit komt tot alles te. pas.* Dit stont Karel wonder wel aan, die ook zyn tyd onder opzigt van G. Dou met yver waarnam.

Naderhand, en om zig tot een kloeker penceel-behandeling te gewennen, werd hy tot Amsterdam by den vermaarden poutretschilder Abraham van den Tempel bestelt; dog deze ontviel hem vroeg in 't jaar 1672. Van daar trok hy weder tot Leiden by Frans Mieris, en eindelyk te Dordrecht by Godf. Schalken, daar ik hem voor de eerste maal heb leeren kennen. Ik weet niet wat reden hem daar toe beweegde; aangezien hy toenmaals de Tekenkonst al vry beter verstond dan Schalken,

ten ware hy het alleen gedaan hebbe om zyn vleyend penceel (waar door hy berucht is) in zyne behandeling af te zien.

Zoo ik nu de eedle penceelkonst die hy bezit naar waarde wilde pryzen, my zouden geen doorlugtige voorwerpen ontbreken om hem daar by in vergelyking te brengen; en overvloedige reden vinden om op dien voet voort te draven, ten waar my de pen van Gratiaan geleert had, den toom daar omtrent in de hant te houden, en liever te misdoen door te weinig, dan door te veel iemants werk te roemen; want de bovenmatige lostuitingen (zeit die vernufteling) verwekken de nieuwsgierigheid, en prikkelen de nyd: zoo dat indien de verdiensten niet over een komen met den lof, word het pryzen voor bedrog gehouden, en maakt dat de oppronker en die opgepronkt word beide belacht worden. Maar myn toeleg is niet, van de Konst der levendigen te oordeelen of die naar waarde te roemen; om dat ik bezwaarlyk het ieder van pas zou kunnen maken. Des heb ik best geoordeelt ieders Konst zelf te laten spreken, en maar alleen den konstlievenden die met den vinger aan te wyzen. Dichters nemen daar omtrent meerder vryheid aan zig, als wel een Historie- of levensbeschryver voegen zoude.

Hy heeft de Konstgodes altyd uit geneigtheid, met lust, en niet als slaaf, gediend, nog de Fortuin lastig gevallen, maar haar aangegrepen als zy hem gunstig voorkwam, en veel gedaan, schoon niet in vergelyking van anderen. Maar wel gedaan is veel gedaan. Laat de onwetenheid smalen, dat zulk een konstpenceel niet onophoudelyk werkelyk gehouden word, de verstandigen kennen de spreuk die zeit: De zekerste weg van te behagen, is een

graagte te vinden in die men verhongert gelaten heeft.

Onder zyne Historiestukken word inzonderheid geroemt de Historie van Piramus en Tisbe.

De Historische verbeelding van Brutus, daar hy aan zyn zonen, over begane misdaat, ten spiegel voor't Roomsche Volk, straf oeffent, is geplaatst voor den schoorsteen op der Schepen kamer tot Leiden.

In den jare 1702 zont hy zyn pourtret aan den Groothertog van Florencen, die hem daar voor een present deed van een goude medalje en keten.

Weinig jaren geleden schilderde hy voor den Keizerlyken Ambassadeur Sinsendorf een stuk vier en een half voet breed, waar in hy afmaalde de beeltenissen der doorluchtigste krygshelden dezer eeuw, Prins Eugenius en Marlburg te paart zittende.

Men leeft een Latynsch gedicht op de afbeelding van den Prins Eugenius, door hem geschildert, het geen wy den Leezer mededeelen.

In effigiem *Illustrissimi atque invictissimi Herois Eugenii, principis Sabaudi.*

Adumbratam ab ingeniosissimo artifice Carolo de Moor.

*Qualis Alexander, superato victor ab orbe,
Pictus Apelleâ dicitur esse manu:
Non aliter docti celeberrima dextera Mori*

*Heroa EUGENII Principis ora refert.
 Ille est, quem veterum tempos malè finxit avorum,
 Alcides verè, Teutona terra. tuus.
 Quo duce perpetuis dudum assuefacta triumphis
 Exsuperant priscum Caesaris arma decus:
 Cujus ad invictum dominatrix Gallia nomen
 Fracta tremit, clades horret & ipsa suas.
 O felix fanstoque aetas sub sidere quantum
 Invidiae a serâ posteritate feres!
 Quae pariter dignum tam forti Principe Apellem,
 Et dignum tanto cernis Apelle ducem.*

De Heer Arnold Hoogvliet heeft het dus in Duitsch overgegeven:

**Op de Beeltenis van den Voortreffelyksten en onverwinlyksten Held
 Eugene, prins van Savoyen,
 Getroffen door den Verstandigen Kunstenaar, Karel de Moor.**

*GElyk Apelles naar het leven treffen kon
 Held Alexander, die de waereld overwon:
 Zoo treft de schrandere de Moor, door Konst gedreeven
 Den Prins EUGEN, den roem der helden naar het leven.
 Dat de Oudheid beuzele, en van haar Alcides praat,
 Dit is, ô Duitsland, uw Alcides metter daat;
 Hy die door zyn beleit, en stadig zegepraalen
 Den ouden roem doet voor des Keyzers glory daalen;
 En wiens onwinbre naam 't heerschzuchtig Vrankryk staag*

*Is tot een schrik, daar 't yst van elken nederlaag.
 Gelukkige Eeuw, ge moogt op uwe heilstar boogen.
 Maar hoe wangunstig zal de naazaat op u oogen,
 Die een Apelles, waerdte te treffen zulk een Heldt.
 En eenen Veldheer, dien Apelles waerdig, telt.*

Ook werd 'er een in Latyn gemaakt op de beeltenissen van Eugenius en Marlboroug in den slag by Oudenaarden, door den zelve Ridder geschildert. Zie, hier is het:

In tabulam uno conspectu exhibentem depictas Eugenii en Marlborouchii, effigies in pugna prope Aldenardam per Car. de Moor, Pictorum Principem.

*IRruere in media cernis duo fulmina flammis,
 Quid? superasse vides, quos superasse, duces.
 Ut media fertur flamma Salamandra superstes,
 Sic nostri superant ignibus ambo suis.
 Sed liquitur, licet his temere quis fortior obstet;
 Quos nec obire hostes strenuè, abire vides.
 Idem igitur longè contraria praestitit ignis,
 Mortem hosti, at vitam contulit his ducibus.*

Dit heeft dezelve Hoogvliet dus vertaalt:

**Op de Beeltenissen van Eugeen en Marlboroug,
In den Slag by Oudenaarden, geschildert door den zelve.**

*Twee Oorlogsbliksems ziet men hier ten vlamme in rukken;
Twee overblyvers, daar hun staal het al doet bukken.
Gelyk in vuur en vlam de Salamander leeft,
Zoo ook myn helden die hun eigen vuur verwinnen.
Of schoon nog iemant durft verwaant den stryd beginnen,
Zie hoe de vyand vlagt die door hun staal niet sneeft.
Een zelve vuur word dan gants strydig aangedreven
Den Vyand levert het den dood, myn Helden 't leven.*

[Johan Francois Douven]

JOHAN FRANCOIS DOUVEN is geboren te Roermond in 't Hertogdom Gelder, op den 2den van Maart des jaars 1656. Zyn Vader Gerard Douven was Rentmeester van het Kathedrale Kapittel te Roermond, en zyn Moeder Elizabeth Dammerier genaamt, beide uit een geacht geslacht oorspronklyk. Zyn Vader die vele landen bereist had, ook in Italie, en langen tyd te Rome zig opgehouden, had daar door een zugt gekregen tot de schilderkonst, waarom hy zynen Zoon, ziende hem van jongs af aan geneigt tot de Konst, daar in heeft opgewakkert. Elf jaren oud zynde werd hy tot het leeren der Latynsche taal bestelt: dog met zyn twaalfde jaar kwam zyn Vader, pas 33 jaren oud, te sterven. Toen verzogt hy aan zyn moeder de schilderkonst te mogen leeren, het welk zy hem inwilligde, en hem tot Luik bestel-

de by den Konstschilder Gabriel Lambartin die vele jaren te Rome gewoon had, daar hy yverig 2 jaren agter een zyn tyd met teekenen besteed hebbende, weder naar huis kwam.

Onderwylen was uit Italie t'huis gekomen Christophorus Puitlink zyn Neef, die zig de Konst in 't algemeen, dog inzonderheid het schilderen van landschappen en beesten, zoo levende als doode, uitstekend wel verstont, by wien hy 3 jaren het penceel tot allerhande voorwerpen leerde gebruiken.

Te Roermont woonde in dien tyd Don Jan Dellano Velasco, zynde Raad en Opperste der Finantie in 't Hertogdom Gelder, van wegen den Koning van Spanje Karel den tweeden. Deze was een groot beminnaar van de Schilderkonst, en bezat zoo groot een Kabinet van Konst, als zyn Koning. Tot hem kreeg onze jonge schilder toegang, en schilderde 3 agter een volgende jaren voor hem, naar stukken van de berugtste Italiaanse meesters. Door welk doen hy zoo veer in de Konst gevordert was, dat hy met iets van zyn penceelwerk aan het Hof van zyn doorluchtigheid Johan Wilhem Hertog van Neuburg, Gulik en Berg enz. te vertoonen, straks gelegenheid vout om de Beeltenissen van veele doorluchtige Persoonen aan 't Hof te Dusseldorp te schilderen, daar hy zulk groot genoeg door gaf, dat hy in 't jaar 1682 tot Hofschilder beroepen en aangesteld wierd. Toen pas 28 jaren oud zynde, begaf hy zig in Huwelyk met Maria Johanna Daniels.

Deze Vorst, van natuur tot de Konst geneigt, begon na 't verloop van twee jaren door onzen schilder daar toe aangespoort, nu en dan, als 'er

gelegenheid toe was, eenige stukken van berugte meesters te koopen. Kort daar aan nam de Hertog een reis aan naar Weenen, en nam zyn schilder meê, die daar door gelegenheid kreeg tot het schilderen van den Keizer Leopoldus, de Keizerin Eleonora, neffens verscheiden grooten van 't Hof, 't geen den Keizer zoo wel geviel, dat hy hem een goude keten met een medalje te schenk gaf.

Terwyl hy nu weder zyne Konst, en andere bezigheden te Dusseldorp voor den Hertog voortzette, werd Philip Willem (door afsterven van den Keurvorst Karel van de Palts zonder erven) Keurvorst in des zelfs plaats, en verplaatste zyn Hof van Neuborg tot Heidelberg, wanneer de Princes Maria Sophia tot Koningin van Portugaal werd benoemt, daar onze schilder ontboden werd, die na dat hy zyn werk verrigt had met een goude medalje beschonken werd. Daar op vertrok hy op 's Keizers orde naar Weenen, dewyl de Keizer voor had hem tot zyn Hofschilder te houden: maar 't leed niet lang of 'er viel weer een andere gelegenheid voor om zyn penceel te oeffenen. De derde Princes van de Palts Maria Anna werd gekeurt tot Koningin van Spanje. Des moest onze schilder voor haar vertrek hare beeltenis malen. Hy zou weder naar Weenen vertrokken en in 's Keizers dienst gebleven hebben; zoo de lugt daar voor zyne gezondheid zoo voordeelig geweest had als elders. Dus is hy met den Keurprins Johan Willem naar Dusseldorp vertrokken.

Eenigen tyd hier na verloor de Keurprins door 't algemeene sterflot zyn gemalin Maria Anna, als ook zyn Vader den Keurvorst Philip Wilhelm; waar door zyn groote Mecenas Keurvorst werd, en trouwde

met Maria Anna Lucia Princes van Toskanen. Dit was weder een vers voorwerp voor 't konstpenceel van onzen schilder, die ook eenige jaren daar na op orde van den Keizer zig naar Koppenhagen begaf om Charlotte Princes van Denemarken (die men voornemens was tot Gemalin van Josephus Rooms Koning te verkiezen) te schilderen. Hy deed dat, en schilderde te gelyk den Koning en Koningin, waar voor hy, als hy zou vertrekken (ten bewys dat hy door zyn konstpenceel voldoening gegeven had) met een groote goude Medalje en goudbeurs beschonken werd. Dog dit Huwelyk werd niet voltrokken, zulks Douven op orde van den Keizer, in den wintertyd van 't jaar 1697 naar Italee aan 't Hof des Hertogs van Modena gezonden werd, om het portret van de Princes Amelia van Hannover te schilderen.

De ongemakken en gevaren van de reis werden verzoet, als hy zyn oogen kon verlustigen met zoo veele uitstekende Konst, inzonderheid van *Coregio* aan 't Hof te zien. Daar maalde hy de gemelde Princes, op drie byzondere wyzen, levensgroot ten voeten uit, in 't kleen, en in 't groot, en op zyde, welke stukken voltooit zynde naar Weenen verzonden werden. Weinig tyd daar na werd die Princes tot Rooms Koningin verklaart en het Huwelyk met Josephus voltrokken.

In dien tusschentyd nam onze schilder nog een reis aan naar Florence om het portret van den Groothertog te schilderen. Zulks was hem gelast van de Keurvorstin van de Palts, die verlangende was om haar Vaders beeltenis te hebben. Daar kon hy zyn konstlustig oog laten weiden in kabinetten gevult met de keurigste Konst, of op de kon-

stige Antique Statuen die daar in grooten getale zyn, of op alle de uitstekende pourtretten der beroemste konstschilders van over de drie hondert jaren af, waar onder zig ook de Prins der schilders Rafael van Urbyn doet zien. Vorder bewees de Groothertog hem veel eer met alles te laten zien, wat onder zyn gebied in Konst uitsteekt, en gaf hem eindelyk voor zyn vertrek (na dat hy hem zyn af beeldsel, om by de rest te plaatsen, gevegt had) ten geschenk een goude keten en Medalje.

Weinig jaren daar na, als Karel de tweede Koning van Spanje kwam te sterven, en de Aartshertog Karel van Oostenryk te Weenen tot Koning van Spanje uitgeroepen werd, werd die van hem, als hy over Dusseldorp zyn reis nam, naar 't leven afgeschildert, ook naderhand de Princes Elizabeth, Dochter des Hertogs van Brunswyk, die naderhand in 't jaar 1709 tot den Keizerlyken troon verheven werd. Zoo dat Douven de eer heeft gehad van 3 Keizers. 3 Keizerinnen. 5 Koningen. 7 Koninginnen, en een groot getal van Vorsten en Princen naar 't leven af te schilderen, waar door zyn konstroem verspreit, en zyn gouden oegst ingezamelt werd. Zeker het helpt veel tot een mans geluk, dat hy Konst bezit, en teffens zig by elk weet bemint te maken.

Nu lust ons den Lezer een naamrol van de Konstenaars en Konstenaressen die het Paltsische Hof gedient hebben te vertoon, ook een schets voor te dragen van de Konstkabinetten des konstlievenden Keurvorsts van de Palts Johan Wilhem, wiens konstlievende zugt, door onzen schilder opgewakkert, van tyd tot tyd aangroeide, zoo dat, indien de Almogende hem een langer leven gegunt had, men had Dusseldorp in een ander Ro-

me zien verkeeren. Zeker de Konstoeffenaars vonden nooit meer reden dan toen, om de spreuk van Gratiaan te doen gelden: *De genen die men noodig had dat leefden, zullen veelyds vroeg sterven, en de genen die nergens goed toe zyn lang leven.*

Behalven Douven, had de Keurvorst den over al berugten Adriaan vander Werff in zynen dienst, dien hy zedert tot Ridder verheven heeft. Ook zyn by hem in agting geweest de beroemde schilder van Venetien Antonio Bell, de byna ongelooffelyk vaardige schilder Antonio Pellegrini, meê een Venetiaan; Dominico Zanetti een Italiaan, Historieschilders in 't groot; de beroemde Johan Weenix Beeld- en Beesteschilder van Amsterdam; de beruchte Historieschilder Antoni Schoonjans van Antwerpen; de uitvoerige kleene Landschapschilder Eglon vander Neer, en de konstige Bloeme- en Fruitschilderes Rachel Ruis, beide van Amsterdam; ook Gerardus Karses van Munster, nog twee schilders in *Emaille*, in groote agting.

Hier by zyn te voegen Peter Boy en Johan Frederik Ardin. Nog vier schilders in *Miniatuur*. Nog drie schilders in *Fresco* en Lymverf om *Blaffons* en Theaters voor de Opera te schilderen. Een van deze was de konstige Antonio Bernardi van Bolonie, die vier Keurvorsten van den Palts gedient heeft.

Onder de Beelthouwers werd getelt de beroemde *Chevalier Grupello*, onder wiens opzigt in marmer en metaal gewerkt werd. Van deze is des Keurvorsts pronkbeeld meer als levensgroot te paart zittende, en te Dusseldorp op de markt geplaatst, gemaakt.

Hier by kwamen twee die uitvoerig en konstig in yvoor werkten, Antonio Leonio een Italiaan, en Ig-

natus Eulhoffen een Duitser, dog die lang te Rome gewoont had. Nog een Italiaan die byzonder afgericht was om *Statuen* van pleister af te gieten. Aan alle deze bovengemelden verstrekte de Keurvorst jaarlyks (naar mate van yders Konst) een rykelyke som gelds, behalven de geschenken, wanneer eenig konstwerk tot zyn genoegen was voltooit.

[Simon Germyn]

SIMON GERMYN is geboren te Dordrecht in het zelve jaar en op den zelve dag als Prins Willem de III. naderhand Koning van Engeland geboren wierd, te weten op den 14 November van 't jaar 1650. Hy was een Discipel van Godf. Schalken, naderhand van Ludowyk Smits, gebynaamt Hartkamp, by wien hy de nieuwe wyze van behandelingen omtrent het fruitschilderen leerde, waar van ik in des zelfs levensbeschryving vermeld heb, daar hy in het beginsel groot voordeel mee deed; dog het was, gelyk het werk, van geen langen duur. Zedert dien tyd heeft hy zig gezet tot het schilderen van landschappen in prieelen, en andere huiscieraden. Thans heeft hy 't penceel verlaten en houd zig geheel by den konsthandel.

[Willem Beurs]

Zoo wy geen menigte van voorbeelden hadden van die door hunne opvoedinge geen de minste aanleiding hadden tot het leeren van wetenschappen en konsten, en egter van natuur daar toe gedreven wierden, wy zouden ons hebben moeten verwonderen over den konstschilder WILLEM BEURS, wiens Vader een Schoenlapper te Dordrecht was. Hy werd geboren in 't jaar 1656, en van jongs aan op 't kleermaken bestelt, maar de zugt tot de Konst dreef hem van de naalt tot het penceel. Hy kwam in de jaren 1671 en 1672

by Wil. van Drillenburgh, en bragt het in dien tyd zoo veer dat hy al een zoet landschap (zwemende naar den trant van zyn meesters werk) maken Konde.

Naderhand begaf hy zig tot het schilderen van pourtretten, en vertrok van Dordrecht naar Amsterdam, daar hy kwam te trouwen aan de Dochter van een zilversmit. Hy zoude het wis veer hebben gebragt, zoo hy niet van aart verandert, meer geneigtheid voor gezelschap en kroegen, dan voor 't oeffenen van de Konst gekregen had. Eindelyk vertrok hy naar Grol, daar hy zig begaf tot bloemeschilderen, en onderwyzen van de jeugt, tot welker dienst hy een boekje, genoemd de groote Waereld in 't kleen geschildert, handelende over de vermengingen en behandelinge der olyverven, geschreven heeft in 't jaar 1692. maar het is ook wel zoo grolachtig, dat ik de moeite genomen heb van een bladzyde uit te schryven. juist daar ik het opsla handelt hy van de knollen, (een woort dat in rymen heel wel sluit op grollen) pag. 153. zegt hy daar: *maar wy spoeden ons om wat meer van de gezonde KNOLLEN te zeggen, die, als ze droog en zoet als de Nimweegse zyn, wel een Doctor kunnen besparen, welkers medicynen meerendeels zoo goed en zeker niet worden bevonden.*

Deze worden op den dag geschildert met wit, ligten oker en zwart; en in hare schaduwe moet men het ligt wat minderen. 't Groenagtige van knollen word verkregen op den dag met as, schytgeel en wit, en in de schaduwe met zwart, Indigo en schytgeel, en vereist de reflexie wat meerder schytgoel.

Indien 'er nu iemant mogt verlegen zyn, wat hy

somtyds eten, of ordoneren zal omtrent aard- en peulvrugten voor de keukengewassen, hy zal niet kwalyk doen, indien hy een verstandig en geoeffent schilder verkiest, en zig een schildery laat maken, waar in de meeste vrugten, en die t' samen kunnen zyn in een saisoen, gezien worden. Als hy dan verlegen is, hy heeft maar dit register na te zien, en aanzien zal doen gedenken, en zyn smaaklust kunnen opwekken naar behooren.

[Kloosterman]

Dit jaar 1656 brengt ons ook indagtig den braven pourtretschilder KLOOSTERMAN. Deze was gebooren te Hanover, en heeft zyn meesten levenstyd doorgebracht in Engeland, daar hy ook zyn grafsteê gevonden heeft. De lukgodes was hem gunstig in zyne onderneemingen, en zyn Konst, die aan 't Brittannische Hof gewilt was, deed hem veel geld en roem opleggen. In den jare 1696 ging hy, ontboden zynde, naar Spanje, om den Koning en Koningin te schilderen, en kwam met een styve goudbeurs weer te rug. Maar 't was niet lang daar na ('t zyn sterke beenen, die weelde konnen dragen) of hy verslingerde zig aan een Venuswicht, dat hy by zig in huys nam. Deze meer op geld, als trouw en min gezet, nam haar slag waar, roofde zyn goud, zilver, juweelen, en andere kostelykheden, en ging daar stil meê heen stryken, zonder dat hy haar heeft konnen agterhalen, 't geen hem zoodanig aan 't hart ging dat het hem in zyn zinnen sloeg, en hy 'er af stierf.

Dit doet my gedenken aan de spreuk die zegt: *Dat een begaan misdryf een mensch voor zyn leven ongelukkig kan maken.* Buiten dit was hy een man die van elk een bemind was, die ook, dat al wat zeldzaam is, aan alle Konstenaars goed deed.

Verscheiden van zyn konstig geschilderde pourtretten zyn in koper gebragt, als onder andere Mr. Gibbons met zyn Vrouw, door J. Smith.

[Jan Griffier]

Gelyk de minnedrift niet wel gestuit kan worden, maar onnadenkelyke wegen weet uit te vinden, om tot haar oogwit te geraken: dus is het ook gelegen met de Konstdrift. Men mag de zelve op alle wyzen dwarsboomen, zoo men wil, zy bereikt eindelyk haar einde, en oogwit. In JAN GRIFFIER, geboren tot Amsterdam, in den jare 1656, zalmen dit gezeide bevestigt zien. Zyn Vader meende van hem een timmerman te maken: maar de meester zond hem wel haast weer naar huis, zeggende: dat hy geen dienst van hem konde hebben, aangezien hy ook wel bemerkte dat de jonge daar geen geneigtheid toe had, en beeter de teekenpen, dan den hamer wist te hanteeren. Men stelde hem 't een en ander beroep voor, maar tot geen van alle wilde hy 't oor leenen; des besloot zyn vader hem nog een wyl op de Schryfschool te zenden, om onderwyl iets te beramen. Maar wat deed hy? hy veinsde zyn vader daar in te gehoorzamen, maar had inmiddels kennis gemaakt met jongens die in eene Tegelbakkery werkten, met welke hy dagelyks naar 't werk ging, om de zelve te helpen schilderen, en quam op zyn gezette uur t'huis eten, als of hy ter schoole ging, tot dat de bommel eindelyk uitbrak, en zyn vader wel zag, dat het, als het spreekwoord zegt, met onwillige honden kwaat hazevangen is. Waarom hy besloot hem de Konst te laten leeren. Inmiddels was hy door zyn zugt tot de Konst, al de andere knapen op den winkel boven 't hoofd in 't Tegelschilderen; zo dat de mee-

ster tegens zyn Vader zeide, indien hy hem nog maar een jaar daar aan wilde laten blyven, dat hy hem tot opzigter van 't werk zoude stellen, en goed loon geven. Maar zyn gedagten (toen hy den toom los had) hielden tot waardiger behandelingen. Des hem zyn Vader bestelde by een bloemschilder. Dog deze was een dronkaart, en in steê van dat Jan de Konst oeffenen zoude, had hy werk genoeg om hem uit kitten en kroegen op te zoeken, en hem zonder ongemak t'huis te krygen, waar door hy een tegenzin in den baas kreeg, en ging by Roelant Rogman daar hy een geruimen tyd bleef. Door zyn byzonderen yver en vlyt tot de Konst maakte hy zig by elk bemint, zoo dat hy somwyle toegang vout om der braafste meesters werken van zyn tyd te zien, als Lingelbach, Ad. van den Velde, Ruisdaal, en Rembrant, by welken hy graag had willen leeren: maar Rembrant weigerde zulks, zeggende: dat Rogman en hy te goede vrienden waren, om zyne Leerlingen van hem af te lokken. Al vroeg begreep hy dat de helderheid inzonderheid in landschappen prysselyk is, en wist de wyze van schilderen die Lingelbach en van den Velde had, zoo na te bootsen, dat zyn meester, die doorgaans wat geroost schilderde, somwyle tot hem zeide: *ik kan wel zien waar gy geweest zyt.*

Naderhand ging hy by den Konstschilder Jan Loten in Engeland, waar door hy eindelyk zoo veer kwam dat hy op eigen wieken konde dryven. Hy zette zig daar ter neer, trouwde, en won veel geld met het schilderen van Italiaansche ruynen, en naderhand met aangename Ryngesigten, vol gewoel van beeltjes en allerhande vaartuigen. Zelf had hy voor 't varen op 't water groote geneigt-

heid, waarom hy een jacht voor 3000 gulden kocht, ging daar met zyn huisgezin in wonen; verzamelde een schat van zyne en andere meesters Konst by een, en nam voor met het zelve over te steken naar Holland. Dit stuk ging aan. Hy huurde een bedreven Stuurman en Matroozen, zoo veel hy noodig hadde en stak in Zee: maar onderweeg beliep hem een harde Zeestorm, zoo dat zy eerst mast-en stengeloos eindelyk voor 't Vlie op een zantplaat schipbreuk leden, en ter naauwer nood door Visschers hun leven bergden. Voor de rest was alles weg, uitgezondert dat zyn Dochter nog eenig geld in een riem om hare lenden geborgen had, waar van zy zig in dit ongelukkig lot konden bedienen. Dit was in den jare 1695.

Hy sloeg zig te Rotterdam neer, daar hy ten eersten kennis maakte met eenen van Dulken, die hem een half sleet vaartuig op paayen verkocht, 't geen hy tot gebruik van zyn huisgezin, en voor hem om te schilderen dede maken, met het welke hy van de eene tot de andere Stad zig verplaatste, en daar zoo lang verblyf nam als 't hem geluste, gelyk hy dan een lange wyl tot Amsterdam, in de Heere, Keizers-of Leidze-gragt, voor de kaay met het zelve gemaert, gelegen heeft, oeffenende daar in zyn Konst. Tusschen beide (licht was hy tot veranderingen geneigt) voer hy met het zelve wel eens naar Hoorn, of Enkhuizen, en ook eens naar Dordrecht daar hy de ondiepten niet kennende, op een zantplaat zeilde daar hy meer dan agt dagen, (tot dat 'er een hooge vloet kwam die de kiel vlot maakte) zitten bleef. En wat nood was 't? hy voerde als de schildpat zyn huis met zig dat hy van mondkost verzorgde. Dus was 't hem

ook onverschillig waar hy was, terwyl hy zig rekende een borger van de waereld te wezen.

Tusschen beide dient ook aangemerkt dat hy zig niet altyd by eene wyze van schilderen gehouden heeft; maar somwyl zyn penceel liet zwieren naar den wint van voordeel, dan eens op de wyze van Rembrant, dan eens op de wyze van Poelenburg, Ruisdaal en anderen, zoo dat zyn werken dikwils voor egte stukken van die meesters verkogt zyn geworden.

Na dat hy dan verscheiden agtereenvolgende jaren de Hollandsche waereld op zyn waterpaart doorgezworven had, kwam hem in den zin, een tocht daar meê naar Engeland over Zee te wagen: maar gedagtig aan den vorigen gevaarlyken zeeramp, besloot hy zyn huisgezin op een ander vaartuig in te schepen, zeggende: *dat zoo hem dan diergelyke ramp andermaal over kwam, hy dan voor zig zelf alleen maar ongelukkig zoude wezen.* Hy ondernam het, en kwam gelukkig daar meê in Engeland, daar hy nu nog leeft, en de Konst oeffent.

Zyn zoon Robbert Griffier, die hem geboren is in Engeland 1688 op den 7 van Wynmaand, is niet minder in zyn Konst uitstekende als zyn Vader. Deze was niet met hem op Zee, wanneer hy schipbreuk leet, maar in Yrland, dog kwam naderhand over in Holland, en heeft zig na zyn Vaders vertrek zedert tot Amsterdam opgehouden, daar hy nu nog de Konst met veel roem oeffent, en zig vermaart maakt met het schilderen van Ryngesichten vol gewoel van fraaije beeltjes en andere vercieringen op de wyze van Herman Zachtleeven.

[Huisman]

HUISMAN is geboren te Antwerpen in 't jaar 1656, een fraay Landschapschilder. Hy bragt een groote diepte en ingezicht in zyne penceelwerken, en cierende de zelve met geestige beeltjes en beesjes.

[Willem Wissing]

In dit zelve jaar 1656 werd de berugte Konstschilder in pourtretien Guilelmus, anders WILLEM WISSING in den Haag geboren.

Zyn eerste onderwyzer in de Konst was Wilh. Doudyns, by wien hy eenige jaren bleef, tot dat hy (behalve de teekenkonst) ook de behandeling der verwen verstont. Na welken tyd hy zig naar Engeland (want hy was geneigt tot het pourtretschilderen) begaf om onder opzigt van Pieter Lely zig vorder te oeffenen, 't geen tot zyn geluk en roem uitviel. Want hy zoodanig in Konst toenam, dat hy eerste Hofschilder wierd van Koning Jakob den tweeden, die hem ook (na dat zyn Dochter Maria, met Willem den III. Prins van Oranje en Stadhouders van Holland, getrouwt was) van Londen over zont naar den Haag; om hun beider Beeltenissen, voor hem, naar 't leven af te schilderen.

Hy werd gehouden voor den besten pourtretschilder in dien tyd, en zyn ryzende konstzon zoo helder in den ochtentstond van zyn leven uitschitterende in de oogen van zyn benyders, heeft velen doen gelooven, dat hy door den wech van vergif naar de Elizeesche velden gezonden is. Wat daar van is laten wy daar. Maar hy is gestorven op het Lanthuis van de Graaf van Essex, buiten Londen op den 10 van Sprokkelmaand des jaars 1687. Pas 37 jaren oud. Waarom men ook onder zyn Borstbeeld door J. Smit geschraapt, leeft:

Immodicis brevis est aetas.

Dat is:

Ongemeene Konstenaars leven niet lang.

Nevens hem komt de brave paarde - en Bataljeschilder DIRK MAAS ten Toneel. Deze werd geboren te Haarlem op den 12 van Herfstmaand 1656. Zyn eerste onderwyzer in de Konst was Hendrik Mommers, die gemeenlyk Italiaansche Groenmarkten schilderde, een Haarlemmer van geboorte, overleden in zyn 74 jaar 1697. Daar na begaf hy zig by N. Berchem in wiens wyze van schilderen en voorwerpen hy beter gevallen had; en eindelyk door omgang met J. van Hugtenburg heeft hy zig geheel tot het paardeschilderen overgegeven.

[Guiliam de Heus]

Hier nevens verschynt de brave landschapschilder GUILIAM DE HEUS ten Toneel, met zyn Neef Jacomo de Heus, die zyn Ooms penceelhandeling in 't eerst zoodanig nabootste dat 'er geen onderscheid in bespeurt wierd: om welke reden de Bent, als Jacob de Heus te Rome kwam, hem de naam van Afdruk gaf.

Guiliam de Heus was een Leerling van den vermaarden Jan Both, en schilderde zyne landschappen ook geheel op de wyze van zyn meester. Hy heeft vele jaren te Rome, en vorder in Italie met teekenen en schilderen doorgebracht. Naderhand is hy tot Utrecht, daar hy geboren was, gestorven in een goeden ouderdom, maar op wat jaar weet ik niet.

[Jakob de Heus]

JAKOB DE HEUS is geboren tot Utrecht in 't jaar 1657. Van jongs af aan tot de Konst ge-

neigt, en aangespoort door zyn Oom, begaf hy zig daar toe met zoo veel zugt en wakkerheid, dat hy gemelden zyn Oom, op 't spoor (schoon zoo veer voor uit) nadravende hem onderhaalde. Toen dreef hem de reyslust naar Rome, daar hy, als elders in Italie, verscheiden jaren gewoont heeft, zig vorder oeffenende naar de beste voorbeelden. Maar hy veranderde zyne wyze van schilderen naar die van Salvator Rosa, inzonderheid in zyn beeltjes. Hy schilderde ook paartjes, koetjes en ander vee heel geestig, aangezien hy de teekenkonst fiks verstont, en lang op de Academie naar 't leven geteekent had.

Hy was een wel gemaakt Jongman, vernuftig, niet misdeelt van verstant, wel bespraakt, potsig en geestig in zyn antwoorden, altyd vrolyk van aart, en bemint in alle gezelschappen. Een staal tot bestempeling van 't gezegde, lust ons hier te verhalen. Als hy te Venetien by den Heer Lucatello Geheimschryver van den Senaat schilderde, gebeurde 't dat hy met gemelden Heer naar zyn luthuis zoude ryden. 't Eene paart zyn hoefzyer telkens stootende, verloor het, aangezien die weg alzins met keysteenen bezaait was, waar door het paart begon te hinken, 't welk de koetzier bemerkende het rytuig stil hielt, en het zyn Heer bekend maakte, die 'er straks uitsprong, den poot van 't paart opligtte, en eenige woorden van bezweringen daar over binnens monts mompelde, daar onze schilder wel hartelyk om stont te lachen dat hy schudde. De Heer zig omkeerende zeide: *lacht gy daar om? of gelooft gy niet dat zulke dingen kragt hebben? 't is menigmaal ondervonden dat het goet is.* Waar door de Heus nog meer begon te lachen, en eindelyk zeide: *Myn Heer, indien die*

bezwinging van zulk een kragt is, dat het de hoef van 't paart kan hart maken, zoo verwonder ik my dat 'er nog Hoefsmits in Italie gevonden worden.

Na dat hy nu eenige agtereenvolgende jaren te Venetien de Konst geoeffent had, ook te Rome, en menigen vrolyken avont met de Bentvogels had doorgebracht, kwam hy weder te Utrecht wonen by zyn Broeder den Postmeester.

Naa eenigen tyd verblyfs aldaar werd hy aangezet door den Heer Tailler geweest Professor der Wiskonst in de Illustre school te Nimwegen, die hem hoop gaf van door den Heer Dankelman in dienst van 't Hof te Berlyn te geraken. Zy begaven zig dan derwaarts heen: dog die aanslag lukte niet, maar liep vrugteloos af, hoewel hy al een schoon gezicht van dat Hof op doek had begonnen; om dat de Heer Dankelman in ongunst van 't Hof raakte. Hy liet zig nog een wyl door anderen met hoop vleyen, waar na hy gedenkende aan de Italiaansche spreuk, die zeit: *Lieden in hoop te onderhouden is beleeftheid, zig op hunne erkentenis te verlaten is slegtheid; want aan de erkentnisse is het alzoo eigen te vergeten, als aan de hoop te gedenken;* reden vont van hoe eer hoe beter te vertrekken, te meer wyl zyn reisgenoot Joh. Tailler, anders *Speculatie*, ziende zyn toeleg meê verydelt, 't zig zoo aantrok, dat hy een mymering in zyn hersens kreeg, die meer en meer zig begon te openbaren. Want komende op een morgen by onzen de Heus, verhaalde hy hem dat 'er op zyn leven toegeleid wierd, en verzogt dat hy in aller yl de reis met hem naar Holland wilde aannemen, en zyn kleederen hem aantrekken. De Heus die terstont bemerkte wat 'er haperde, en dat het zyn reisbroeder in den bol scheelde, zeide

al lachende: *wout gy dan datze my voor u den hals braken?* Hy zocht gelegenheid die hy kreeg, om met spoet weg te geraken naar t Sticht, oeffenende zyn Konst, die meest naar Italie verzonden werd.

De naartigste was hy niet, maar wonder vaardig en fiks in zyn penceeloeffening, want zelden schilderde hy naamiddags, die hem met den avond tot uitspanningen diende, en als hy geneigt was dien wat langer te rekken ging hy somwyl zyne kennissen tot Amsterdam en elders bezoeken.

Zyn laatste plaisierreis naar Amsterdam, die hem de dood aanbragt, staat nu gemeld te worden.

Bloeimaand, die hem voor Bloedmaand strekte, was gekomen, als de Heus het Sticht (onbewust wat hem zoude overkomen) het laatste vaar wel toeknikte, om zig tot Amsterdam by zyne vrienden en konstgenooten wat te verlustigen. Wat gebeurt 'er? hy die nu al eenige dagen met de neus in 't nat geweest had, laat uit op nieuws bewogen zonder zig te rusten, tot den dans, waar door hy zig zoo vermoeide, dat hy genootzaakt was voor altyd te rusten.

Dien zelve naamiddag ontmoette hy Albert van Spiers, anders de Piramide, dien hy van oude kennis wegen verzocht met hem te gaan, in 't gezelschap, aangezien van Spiers ook by Jan vander Keere, toen een Goutdraattrekker, die hem genoodigt had, bekend was. De Heus hield sterk daar op by hem aan, dog hy, die zig anders wel *met een stroo*, als het spreekwoord zeit, *liet trekken*, weigerde zulks, zeggende dat

hy geen lust had tot drinken. Dus de Heus alleen naar 't gezelschap ging.

'T is opgemerkt dat de Heus korten tyd te voren met een rytuig omgevallen had en zyn borst bezeert, maar vorder daar geen agt op gegeven. Als hy dan vry laat in den avond sterk gedronken hebbende naar bed zoude gaan, begon hy geweldig te braken, en daar op bloed te spuwen.

Men gist dat zyn borst inwendig door dien val gekwetst geweest zal hebben, en door de geweldige braakpersing los geborsten wezen. Het zy daar meê zoo 't wil, hy stierf den 9 van Bloeimaand 1701. Zyn Lyk werd van Amsterdam naar Utrecht gevoert, en daar begraven.

W. vander Hoeven maakte te zyner gedachtenisse dit volgende treurdicht:

*Wat felle moordschicht heeft de Dood op nieuw gesmeet:
Die Ryn, en Tyberstroom, en d' Amstel trof met leet,
Toen hy de borst trof van het hoofd der Konstenaren?
De droeve Konstgodes dekt haar ontooyde haaren,
En hals, en aangezigt, met treurig rouwgewaas,
Wyl haar dit zwaar verlies heel diep ter harte gaat.
Klaag vry Godes! bespreng met tranen mond en wangen,
De droefheid heeft uw ziel niet zonder reên bevangen:
'K heb om uw zwaar verlies myn treurpen aangevat.
Zy zweeft al lillende op het nat besprengde blad,
En deelt zo diep als ooit in uw elendig klagen,
Nu d'onverzoenb're dood uw halsvriend heeft verslagen,
Hem uit uw arm gerukt, helaas al t' onverwacht!
Die heel Italien in Nederland gebragt*

*Zou hebben door 't penceel. Laat ons een zuil opregten
Voor hem, die onbeschroomt Salvater dorst bevegten.
En naar den lauwer dong gepast op Roozaas hoofd.*

enz.

In het einde gaat hy voort:

*Gans Utrecht smelt in rouw, de Ryn gevoelt het leet,
Hy deinst te rug, en scheld het lot voor wrang en wreet,
Wie, roept hy, zal myn stroom en weelige akkers malen,
Nu ik dit dierbaar Lyk hier in het graf zie dalen?
Wat lichaam is bekwaam voor zulk een grooten geest?
Myn zon is uitgedooft, DE HEUS die is geweest.*

[Philip Tideman]

PHILIP TIDEMAN is geboren te Hamburg in 't jaar 1657 op den 22 van Wintermaand, (wiens Beeltenis te zien is in de Plaat G. 18.) van deugdelyke ouders voortgesproten welker voetstappen hy nagevolgt heeft. Zy lieten (gelyk alle brave Borgers daar gewoon zyn te doen) hem de Latynsche taal leeren. Dog het verborgen konstvuur brak met zyn twaalfde jaar uit, 't geen zyne ouders tegen hun wil ontwaar werden, als die een ander oogmerk met hem voor hadden. Dog zyn Vader (overwegende dat de schilderkonst niet alleen een man geacht doet zyn, maar dezelve ook agtte een der eerlykste oeffeningen te wezen; aangezien men zig daar mede op geen oneerlyke wyze verrykt) vond zig overreed, en bestelde hem tot dien einde by den Konstschilder Ns. Raes, by wien hy na 't verloop van agt jaren zoo veer in de Konst gevordert was, dat hy geen leybant meer noodig had, maar op zig zelve bestont te schilderen, en Leerlingen aan te kweken. Dit duurde maar ruim een jaar, wanneer hy min agt gevende op de voordeelen, als op den voortgang

in de Konst, besluit nam om naar Amsterdam, toenmaals verzien van brave Konstschilders, te trekken, om van de beschouwing hunner konstwerken, en omgang mee de zelve zyn begrippen met grootse denkbeelden op te vullen, aangezien hy op de verbeeldingen der historien gezet was, waar in Gerard de Laires in dien tyd inzonderheid uitstak, onder wiens onderwys hy zig begaf; dog dit duurde maar een half jaar; hy ging toen op zig zelve wonen en kreeg verscheide werken aan de hand.

Laires overkropt van werk, en behagen scheppende in zyn penceelbehandeling, lokte hem weer tot zig, gevende hem den kost, en een zekere somme gelds 's jaars toe, voor dat hy hem hielp schilderen, aan zolderingen en nissen, dog naa het verloop van twee jaren (eenige strubbeling tusschen hun beide gekomen) scheidden zy voor altoos van malkander.

Van eersten af aan kreeg hy ('t geluk hem gunstig zynde) de handen vol werk, waar door hy zig als borger daar ter neer sloeg, en zig tot den echt begaf.

Onder zyne voorname konstwerken zyn bekend het orgel in de oude Luitersche Kerk.

De agterzaal van den Heere Joh. van Droogenhorst.

By den Heer Procureur de Vlieger het voorhuis, en de kamer van onderen beschildert.

By den Heer Borgermeester Verschuur tot Hoorn, drie kamers van onderen, met de schoorsteenstukken, waar van het eerste binnen een sierlyke ovale lyst, verbeeld Venus, hare klachte doende aan Jupiter over het ongelyk dat Juno haar Zoon aandeed. De hoeken van gelyk met beeldwerk geciert,

vertoonen in den eersten hoek Eneas dragende zyn ouden vader uit den brant, nevens de zinnebeelden Godvrugtigheid en Dapperheid.

In den tweeden hoek staat Juno verheelt daar zy by Eool komt, hem verzoekende de stormwinden uit te laten om de vloten te verdelgen, en daar nevens Eenzydigheid en Geveinstheid.

In den derden hoek zietmen Eool de winden los laten, die schrikkelyk op de Trojaansche vloot stormen: en nevens hen den Toorn en Wreetheid.

In den vierden vertoont zig de vloot door Turnus in brant gezet, en hoe zy door betooveringe van Cybele in Zeenimfen verandert, nevens de beeltenissen van Gevaar, en Hulp.

Wy zouden de orde van onze schryfwyze overtreden, zoo wy de menigte van schoorsteenstukken, nissen in poortalen, en tuincieraden op een lyst bragten. Aan een moeten wy gedenken om zeker voorval, in het tuinhuis van den Heer Christiaan van Hoek op zyn Hofsteê aan de Vegt, die hy van binnen met zinnebeelden in nissen en andere cieraden konstig heeft opgeciert. Die werk wat laat op 't jaar 1696 begonnen quam niet ten einde voor dat het ys in de vaart was. Smit die daar meê schilderde, en de posten, en 't lystwerk marmerde, had zyn schaatsen by zig. Tideman die daar niet op afgeregt was, zou hem dan vast houden en agter aan op het gladde ys nasullen: maar dit wilde niet lukken. Des werd goetgevonden dat Tideman zig in zynen mantel bakeren zoude, Smit den slip vast houden, en hem dus over 't ys voort slepen. Zy kwamen behouden tot Amsterdam, dog de goede Tideman beklaagde zig over deze onderneming; want als hy op 't land

gekomen den mantel voor de kouw wilde omhangen, was de zelve zoo vol lugtgaten door 't schaven van 't ys gekomen, dat het wel een verscheurde bedelaars mantel scheen te wezen, en hy genootzaakt was een nieuwen te laten maken. Dus duur stont hem die vrye vragt.

De menigte van teekeningen en schetsen, zoo van Historien, Fabelen, en Zinnebeelden, die hy naagelaten heeft, geven blyken van zyn onvermoeide naarstigheit en yver. En zoo hy alleen eenige uitspanningen nam, het was door 't snarenspeel, inzonderheit de handviool, daar hy zig wel op verstont. Buiten dit vont men hem nooit ledig, maar altoos buiten zyn schildertyd, of met een boek of met de teekenpen in de hand. Daar en boven was hy deugtzaam opregt en vroom van wandel, 't welk hy ook met grooten ernst, op zyn krankbed leggende, zyne Kinderen aanbevolen heeft. Hy stierf (na dat hy 7 a 8 dagen met groote pyn in zyn zyde gekwelt was) op den 9 van Wiedemaand 1705, naalatende behalve zyn konstroem, den lof eens onbesproken levens, en het overschot van zyne overwinst ten gebruik van zyn Vrouw en Kinderen.

Zoo dat het niet altyd zeker gaat 't geen een nieuwyds †Dichter (op zulk een voorwerp zinspelende) zeit:

*Al wie uw schreden volgt kan niet gelukkig wezen,
En vraagt gy my waarom? gy zyt een eerlyk man.*

Matige overwinst door spaarzaamheid by een gehouden doet een mensch veel geruster en gelukkiger leven, dan die groote fortuin hebben en hun

† H. van den Borgs Mengelpoëzy. p. 104.

goed schandelyk verkwisten. Behalve dat het ons niet passen zoude de leerjeugt tot dusdanige levenswyze te sporen; even als of de Fortuin alleen zulken in 't gemoet liep, en den vromen den nek toekeerde.

Voorbeelden hebben ons ook wel het tegendeel doen zien. Thans staat 'er een van een slegt levens gedrag ten Toneel te komen. Maar wat zal ik zeggen? 't gaat zoo in de waereld, 't schadelyk onkruid groeit met de goede terwe teffens op, en de schurfde schapen mengen zig onder de reyne kudde. Eerlyke en oneerlyke, vrome en onvrome zyn spiegels voor de opmerkende jeugt, de een om tot het goede te sporen, de ander om van 't kwade een afschrik te doen krygen.

*Men buigt in tyds de vrugtboomloten:
 En 't takje wyl 't nog buigzaam is;
 En knelt het met een taaje wis:
 Maar in zyn gullen groey geschoten,
 Ontspringt het ligt die boey en band,
 En heft zyn stugge kruin naar boven.
 Dus kan men voor een tyd wel dooven
 Het driftvuur van 't gemoet; maar spant
 Natuur haar kragten in, geen toomen
 Bedwingen 't voortgaan der onvroomen.*

[Ernst Stuvén]

ERNST STUVEN zal dit gezegde ten voorbeeld bestempelen, en zyn levensbedryf 't ons, in steê van een printverbeelding, doen zien.

Hy is te Hamburg geboren, en heeft ook aldaar aangevangen de Konst te leeren by eenen Hins, die hem, om dat hy 'er een leerzughtigen aart in bespeurde, had in zyn huis genomen, daar hy wakker en vaardig het penceel had leeren

handelen. Hy kwam in den jare 1675 toen 18 jaren oud in Amsterdam, genegen zynde om pourtretten te leeren schilderen, daar toen veel geld meê te winnen was. Misschien was hy aangespoort door de blinkende voordeelen die de brave pourtretschilder Jan Ovens had overgegaart. Hy presenteerde zig aan Johannes Voorhout dien hy te Hamburg gekent had, die hem ook, om dat hy van een goeden inborst scheen te wezen, aansloeg: maar hy was maar een korten tyd by hem. Want zyne behandelinge van 't penceel beter naar het bloemschilderen hellende, kwam hy by den berugten Guilhelmo van Aalst, en na dat hy daar een wyl geweest had, te leeren by den braven bloemschilder Abraham Minjon, daar hy zoodanig in korten tyd toenam, dat zyn Konst geroemt wierd, en hy over zulks bestont by zig zelve de Konst voort te zetten 't geen bysonder wel gelukte, aangezien de fortuin hem gunstig was. Hy kwam te trouwen en kreeg verscheide kinderen, dog konde egter op zyn Konstrykelyk bestaan hebben, zoo hy zig niet by gezelschappen, in drinkwinkels en andere uitsporigheden had begeven.

Van Claudius Nero word getuigt, dat hy, zoo lang hy onder opzigt van zyn opzigter Seneca leefde, en zig des zelfs leerlessen onderwierp, van een goeden inborst scheen te wezen, maar zoo haast hy Vorst was geworden, uitborste tot alle ongebondenheid, en schelmstukken.

Dus getuigt ook Johannes Voorhout, die hem in zyne jeugt gekent heeft, dat hy zig minzaam, beleeft, meegaande, en leerzaam, gedragen heeft zoo lang hy onder opzigt van zyne meesters geweest is. Maar niet zoo ras en was hy dien teugel ontwasschen, of hy spatte uit tot alle ongebon-

denheid, stugheid, en weergalooze stoute en onvoeglyke bedryven.

Een byzonder stuk van zyn weergaloos kwaataardig en boos bedryf viel 'er voor, als Willem Grasdorp om de Konst te leeren by hem woonde; in den jare 1697. Deze Grasdorp was van zyn moeder, en aangehuwden vader, by Stuve besteet voor den tyd van drie agtereenvolgende jaren. Hier van was een kontrakt gepasseert, en daar in wel stipt bedongen, den tyd ten voordeele van hem te voldoen. Ondertusschen zegt hy 't op allerhande wyzen tegen den jongen, op dat hy 't hem loof mogt maaken, en dus middel vinden om uit hoofde van het kontrakt, een eysch tegen zyne ouders (om zyn onwil) te formeren, om alzoo aan penningen te geraken, wanneer dat verbant door geld zoude afgemaakt worden. Hy beschuldigde zynen Leerling dan van diefstal, van wegen een kleen pourtretje 't geen naderhand gevonden werd. Dit niettegenstaande moest hy veele mishandelingen dulden, daarenboven werd hem belet aan zyn ouders te schryven: en uitgaan of wegloopen en konde hy niet, wyl hem zyne kleederen tot de schoenen toe waren weg genomen en in de Bank van leening ter bewaring gebragt. Dus hy zyn noot, en dat hy honger en gebrek leet, uit een venster den buuren toeriep, 't geen hem weinig help, aangezien de buuren de kwaataardigheid van Stuve kenden, en gevolglyk schroomden zig daar mede te bemoeyen.

De noot zoekt list, zeit het spreekwoord. Grasdorp nam de gelegenheid waar, schreef een brief aan zyn moeder, en gaf die in der stilte aan een Wevers baas, die somwyl by Stuve kwam, om

Bloemen en Loofwerken tot zyn hantwerk dienstig te leeren teekenen. Daar op kwam de moeder die te Zwol woonde over, en zond haar mans Broeder om haar Zoon te spreken, daar Stuve niet in wilde verstaan, maar den man eerst met schelden, daarna met slagen te keer ging, zoo dat zy al worstelende voor de deur vochten; en wyl de straatmakers bezig waren om de straat te verleggen, bediende hy zig daar van, nam een steen op en sloeg den man daar twee gaten meê in 't hoofd, die met den bebloeden kop straks naar den Hooftofficier ging, welke aanstonds een diender meê zont om onderzoek van zaken te doen; dog die kwam op gelyke wyze geteistert te rug, met de boodschap dat het wel een dol mensch geleek, die al wie hem voorkwam sloeg en scholt; gelyk hy ook den Makelaar Loot (die voor heen een schuldeys op hem gehad, en hem uitgewonnen had) die 'er op dien tyd voor by kwam en 'er een woort in ten beste wilde spreken, onfatsoenelyk bejegende, scholt voor een schoft, en dat hy de oorzaak van zyn bederf was, zoo dat die meê werks genoeg had om zyn biezen te pakken, en heels huids 'er van daan te komen. Daar naa zont de Schout twee andere van zyne dienders, met bevel dat hy den jongen zoude los geven. Maar hy begeerde zulks niet te doen, maar scholt en lasterde de Overigheid. Zoo deet ook zyn wyf, dat daarenboven nog de stoutheid had, van zelfs naar den Officier te gaan, en te klaagen over het ongelyk 't geen haar wierd aangedaan, maar bragt het door haar stout spreken en schelden zoo veer dat zy in de boeyen gebrocht wierd. Hy de tyding daar van gehoord hebbende werd te doller, liet door zyn Zoon buskruid en kogels koopen, laadde

sommige pistolen, en maakte zig tegen den aanval gereet, wyl hy wel konde bezeffen dat hy 'er willig of onwillig meê aan zou moeten. Daar benevens deed hy van zyn Zoon een grooten stapel steenen op de bovenkamer dragen, en verzekerde de deuren zoo goet als hy konde.

Den avont gekomen zynde besmeerde hy zyn aangezicht en handen met roode verf, ging voor 't venster staan en riep tegens de menigte die zig van allen kanten (om te zien hoe het met hem zoude afloopen) vergaderde, dat hy van God tot Richter was gestelt, dat de Heeren van Amsterdam luiden onschuldig ter doot gebragt hadden. Dit zeggen zag op die personen, die in den oploop in 't jaar 1696 werden gevat, en voor de Waag opgehangen; waar door, als ook door 't byspringen der gewapende Borgery, de oproer gedempt werd, en de Magistraten voor meerder rampen beschermt werden; waarom alle die zig terzelver tyd in de wapenen begaven, van de Heeren Borgermeesteren van Amsterdam zyn beschonken met een zilvere Medalje, waar op Neptuin op zyn schulpkoets van twee zeepaarden voortgetrokken door een ongestuime Zee, door wederzydse winden ontsteken, verbeeld staat, met het byschrift,

Motos praestat componere fluctus.

Dat is:

Best is de driften van de vloeden neêr te zetten.

Voorts dat hy ook zoo doen zoude. Hy keerde zig daar op naar Grasdorp, zeggende dat hy zig bereiden moest tot de dood, die daar op niet wist van be-

naauwtheid waar te kruipen. Die buy wat overgewaaid, dwong hy Grasdorp by hem op 't bed (daar hy een blooten degen nevens hem leggen had) te komen leggen. Maar de vrees en angst (dus heeft my Grasdorp zelf verhaald) hield hem den vaak wel uit de oogen. Dog Stuve sliep een lange poos dat hy snorkte. Als hy dan in den morgenstont ten drie uren ontwaakte nam hy Grasdorp in volle razerny by een vlerk, en scheurde hem van 't bed af, zeggende, *ziet gy dat licht niet? nu is je vonnis gemaakt: doe je laatste gebed; je moet sterven.* 't Geen dien Jongman in een doodelyke vrees bragt, dat hy 'er eindelyk nog toe zoude komen. Waar naa hy zig weder te bed ley, en ondertusschen liep Grasdorp in den donker omsnuffelen of 'er ergens gelegenheid van uitkomen voor hem was, maar te vergeefs; want deuren en vensters waren vast gesloten, en bebolwerkt, en gestommel te maken was voor hem niet raatsaam; maar hy ging zoo haast het dag was zig zetten tot schilderen aan een werk dat af moest wezen, om dog geen oorzaak van misnoegen te geven. Maar hoe 't hoofd naar 't schilderen stont kan elk oordeelen. Stuve uit zyn bed opgestaan komt hem als een verwoede draak aanvlieden, grypt hem by 't haar en sleept hem over den gront, rukt hem zyn pale ten penceelen uit de hand, en steekt met een penceel stok door zyn lip dat hem 't bloet langs de kin afgudste, waar door hy het op een schreeuwen stelde. Dog dit werd hem door den dollen wel haast belet, die hem de strot wel zoo digt toe hield dat hy byna geworgt was. Naa het verloop van eenige uren riepen hem de buuren van agteren toe, lokten hem op de agterplaats, en baden hem dat hy zig dog wat stil

wilde houden en zoo voort. Immers zy hielden hem zoo lang op met praten dat Grasdorp inmiddels gelegenheid vond om hem blootsbeens door een venster te ontspringen.

Ondertusschen hadden de Magistraten der Stad over dit doen zig dien dag beraden. En wyl zy van voorleden tyd, te weten dat hy zig mede in gemelden oploop in den jare 1696. had gemengt, en in het huis van den Heere Boreel was gezien, wanneer het geplondert wierd, nog wat tot zynen lasten hadden, werd den onderschouten belast hem levendig of doot te leveren, die dan in den avontstont gesterkt met Stads Dienders, en sommige van de ratelwagts, op het huis (dien tyd woonde hy op de Blomgragt) aanvielen. Maar zy werden met steenen die hy daar toe had doen boven brengen op hunne hersenpannen gebonst, dat hun de lust van 't stormloopen over ging. Egter rammeyden zy de benedendeur aan spaanders, daar een van de ratelwagt willende door inkruipen met een bebloeden kop weer te rug deisde. Zy berieden zig (wyl 'er geen kans was om door dien weg buiten gevaar hem meester te worden) van daar het naaste huis van boven het dak in te klimmen, waar door zy op den zolder kwamen; maar niemand dorst zig 't eerst van den trap begeven, wyl hy daar met den degen in de vuist stont op te passen, en zwoer by al wat leelyk is, den eersten die af kwam te doorstooten. Wat nu? zy deden de planken van de zoldering boven de kamer daar hy zig toen had opgesloten op breken, om hem met een schippers haak daar door te keer te gaan. Een lange wyl ontweek, en keerde hy den slag van den haak af. Eens kregen zy hem beet aan zyn japonsen rok, maar dat ontdraayde hy; dog de tweedemaal

hegte de haak in zyn kakebeen, waar aan zy hem wel zoo vast hielden dat hy niet veel figuren konde maken, gelyk hy 't ook eindelyk opgaf en zyn degen weg wierp. Egter hielden zy hem zoo lang tot dat sommige beneden klommen en hem met touwen bonden om den dans niet te ontspringen. En dus bragten zy hem voort met een Sleetje (want gaan en wilde hy niet) geknevelt naar de boejen.

Na dat hy van de Heeren Schepenen verhoort was werd hy voor den tyd van 12 agtereenvolgende jaren in 't Rasphuis, en zyn wyf in 't Spinhuis gebannen; dog hy kreeg door goede beloften van zulks niet meer te doen, en voorspraak van sommigen die hem om zyne Konst nog zugt toedroegen, 6 jaren afslag; naa welken tyd hy 'er uitraakte, onder belasting van de Stad te ruimen; maar hy gehoorzaamde daar niet aan, bleef in Amsterdam, maakte op nieuws weer vreemde figuren, kon ook zyn tong van laster tegens den Magistraat te spreken niet onthouden. Des werd hy weder opgeligt en voor de tweede maal in 't Rasphuis gezet; daar hy verscheide bloemstukken zoo voor deze als gene geschildert heeft; tot dat hy eindelyk daar weder uit ontkwam, en zig tot Haarlem begaf by Romein de Hooge. Van daar trok hy naar Rotterdam, daar hy voor den Heere de Beer schilderde, die hem daar voor den kost, drank, en een dukaat daags gaf, naderhand voor andere konstlievenden meer, tot dat hy aldaar eindelyk zynen veragtelyken levensloop geëindigt heeft.

[Elias van den Broek]

ELIAS VAN DEN BROEK, geboren te Antwerpen, was een van zyn eerste en beste Leerlingen, maar al meê een man, (als 'er meer zyn geweest) die de fortuin maar van agteren gezien heeft.

Hy schilderde heel los en geestig allerhande Bloemen, Kruiden, Slangen, Hagedissen enz. En 't was aan zyne behandeling ook wel te zien dat hy by de Heem geleert had. Hy woonde buiten de Amsterdamse Utrechtse poort op 't Molepad, daar hy by zyn huis een Bloemhof tot zyn gebruik had, en stierf in het jaar 1711.

[Laurens vander Vinne]

LAURENS VANDER VINNE Vincentszoon, dien 't ook byna onverschillig is even als 't zyn Vader was, wat hy maakt, steekt met zyn Konst nogtans wel meest uit in zyn bloemstukken. Hy heeft geen ander Leermeester gehad dan zyn Vader. Zyn meesten tyd heeft hy doorgebracht met het schilderen van de geagste bloemen voor de Floristen, zoo met oly- als waterverf. Inzonderheid voor den Heer Philips de Flines, die alle de raarste en zeltzaamste gewassen uit Oost- en Westindien herwaarts gebragt, door hem heeft doen afschilderen. Thans houdt hy zig meest bezig met patroonen voor de Fabriqueurs te teekenen. Hy werd te Haarlem geboren den 24 van Lentemaand 1658.

[Paulus van Hillegaart en Pieter de Ruelles]

Tot verlies van de Konstschool tot Amsterdam zyn gestorven PAULUS VAN HILLEGART, en PIETER DE RUELLES. Wat zy geschildert hebben weet ik niet: alleen is hun naam door de dichtkonst levendig gebleven. Zy worden beide om hun Konst geroemt, en Hillegaart overleden in Sprokkelmaand 1658, dus beklagt:

*Helaas! te vroeg heeft ons die brave geest begeven,
In 't opgaan van zyn tyd, in 't bloejenst van zyn lent.
Zyn naam zal, 't spyt de dood, in Amstel eeuwig leven,
Zoo lang God Febus kar het scheepryk Y berent.
Voldoet uw laatste pligt Apelles zuigelingen,
Omgort zyn waardig hoofd met kransen van laurier,*

*En wilt tot zyner eer, gewyde vaarzen zingen,
Zoo stookt gy hem naar waarde een onuitblus'lyk vier.*

't Schynt dat Ruelles ook de dichtkonst verstont, uit het treurgezang op zyn overlyden in Wiedemaand 1658 gemaakt te bespeuren, alwaar op 't einde gezegt word, dat hy door zyn vernuft een dubble Konst gevonden had.

*En gy, myn Zanggodin, die zulk een dichter minde,
Spoei u naar Dafne toe, en haal, van haar een krans,
Die zyn roemwaardig hooft versier met dubb'len glans.
Voeg u dan op zyn graf, zoo zal geen tyd nog jaren
Zyn naam, zyn roem nog lof met hem in 't graf doen varen.*

[Jakob van Kampen]

Nu hebben wy te spreken van den vermaarden schilder en Bouwmeester JAKOB VAN KAMPEN, Heer van Rambroeck. Deze was een Haarlemmer van geboorte, dog het jaar van zyn levens begin is my onbekent, alleen heb ik uit een kreupelvaars, genoemd Haarlems Dood-Basuin, uitgeblazen op de Tombe van den Heer Jakob van Kampen enz., zyn sterftyd ontdekt, voorgevallen op 't jaar 1658, den 4 van Lentemaand.

Zyn penceelkonst bestont in Beelden en Historien meest levens groot, en zyn wyze van schilderen geleek naar die van J.v. Bronkhorst en Jan Bylert. Dog niet minder was hy in Konst van teekenen als kragtig schilderen. Dus men den lof dien ik deze twee groote meesters toegeschreven heb op hem alleen passen mag. En wat zyn wonderbaar vernuft door de bouwkunde uitgewerkt heeft, blykt aan menigte van praalgebouwen in Holland en el-

ders door hem gestigt; als het huis van Prins Maurits in den Haag, 't huis van den Heer van Zuilichem en Speelhuis te Voorburg. 't Huis van den Heer Dedel te Lis, en veele andere meer, als te Haarlem.

*De gevel van het huis des Heeren Guldewagen,
Daar boven op de plint Jachthonden 't Hart najagen.*

de Schouburg tot Amsterdam; en verscheiden graffomben van Batavische Zeehelden, als Tromp, van Galen enz., eindelyk het Amsterdamsche Raathuis, geschat voor 't agtste wonder van de waereld.

Hy stierf op Rambroek, en werd te Amesfoort begraven. Op zyn Kerkgraf staat dit te lezen:

*d' Aartsbouheer uit den stam
VAN KAMPEN rust hier onder:
Die 't Raathuis t' Amsterdam
Gesticht heeft, 't achtste wonder.*

Ik heb onder zyne beroemde Bouwerken aan 't Amsterdamsche Raathuis gedagt, waar door zeker vreemt verhaal, my door geloofwaardige menschen overhandigt, in den zin schiet, 't gene ik niet kan naalaten den Lezer meê te deelen; schoon zulke die van aart zyn als de ongeloovigen Tomas was, 't zelve niet zullen willen voor zuivere waarheid aannemen.

Onze van Kampen deed in zyn jongen tyd een reis naar Italie met toeleg om zig in de schilderkonst naar de deftigste en schoonste voorwerpen te oeffenen. Onderweeg op de reys zynde ontmoet hem een Heydinne anders gelukzegster, die een

aalmoes van hem verzoekt en zig aanbietet hem te konnen voorzeggē 't geen hem in der tyd gebeuren zoude. Hy die weinig agt sloeg op dat zeggen, dog haar de vuist vulde, luisterde egter met verwondering toe, wanneer zy die hem nooit meer gezien had, nog gekent, wist te zeggen dat hy een schilder was, die naar Italie reisde om zyn Konst te oeffenen. *Maar (vervolgde zy) gy gaat voor schilder daar heen, dog zult voor Bouwmeester wederkeeren in uw Vaderland, en tot groote werken gebruikt worden. Ook zal het oud Stadhuis van Amsterdam verbranden, en gy op den zelve gront een beter bouwen, waar door uw naam voor altoos berugt zal blyven.* 'T gebeurde ook zoo: hy won de gunst van een Kardinaal die hem aanleyding tot de Bouwkonst gaf, waar van het begrip hem zoodanig toeviel dat hy verscheide roemwaarde werken voor den zelve deed maken.

Dit door het gerugt verspreit tot in Nederland, kreeg hy straks, weer gekeert van zyne reis, gelegenheid aan de hant; om zyn verstant in de Bouwkonst te toonen: gelyk wy daar van verscheiden stukken hebben opgetelt die geroemt werden, zoo dat wanneer het oude Stadhuis naderhand door de vlam verteert was, hy als de voornaamste Bouwmeester bekend, tot het bouwen van een nieuw gebouw gekeurt wierd.

Zie daar Lezer hebje het verhaal zoo zuiver als het my overhandigt is. Waarom zou ik 'er iets toe, of afdoen? ik zoek 'er niet op te schacheren of winst meê te doen: maar geef het voor denzelve prys, en in dezelve waarde als ik het heb ontfangen.

[Henrik Carree]

HENRIK CARREE geboren tot Amsterdam in den jare 1658, heeft tot onderwy-

zers in de Konst gehad, eerst J. Jordaans, daar na Juriaan Jakobz. een Hamburger van geboorte, maar woonde te Lewarden in Friesland daar hy schilder van den Prins was, in wiens dienst hy ook gestorven is in 't jaar 1685, nadat hy fraaije konstwerken, zoo wilde Zwynejagten als anders in 't Hof geschildert had. Zyne wyze van schilderen gelykt naar die van Franc. Snyders, by wien hy de Konst geleert had.

[Bernart Schendel]

Zyn tyd- en Konstgenoot was BERNART SCHENDEL. Deze hebben sommige gemeent dat een Fries van afkomst was; om dat Jelle Sibrandz. die 1669 naar Itale vertrok, tot Lewarden by hem de Konst geleert had: maar hy was een Haarlemmer, gelyk ook Reinier Brakenburg die te eener tyd in Friesland gewoont hebben. Deze kwamen meer in de Konst dan in de wyze van leven over een. De eerste was een man van geregelt leven, yverig in 't schilderen, en naarstig ter Kerke gaande.

De ander was een luchtgeestig digter, en verviel op 't laatst van zyn leven tot den drank. Wat zullen wy hier van zeggen? alle menschen hebben hunne gebreken, de een hier en de ander daar in. Maar dit overgeslagen, Bernart Schendel was een braaf Historie- en Gezelschapschilder, gelyk Reinier Brakenburg geboren 1649, die door zyn konstpenceel geestig en konstig Borgerlyke en Boere gezelschapjes binnens huis op de wyze van Adr. van Ostade heeft weten op paneel te malen. Hy was een Leerling van Mommers, anderen zeggen van B. Schendel, en heeft veel geld in zyn tyd met het penceel gewonnen, zulks ook zyn Vrouw, na zyn overlyden in Friesland, van waar zy afkomstig was, den kost voor haar leven kocht.

[Antony Vreem]

Nu volgt ANTONY VREEM. Deze was een Dortenaar, myn stadgenoot, en ontrent van myn jaren. Zyn Moeder was getrouwe aan eenen Mes, meester Grofschilder die hem bestelde te leeren by G. Schalken die toenmaals nog te Dordrecht by zyn Vader in de Latynse School (daar hy Rector was) woonde. Maar gelyk een lentebloem, die door eene Noordsche hagelbuy, de knop van de steel gekneust word, voor 't openen van hare bloem, haaren planter in zyn hoop te leur stelt: zoo gebeurde het ook met dezen jongelink, die onder opzigt van Schalken fraai gevordert, nu al ondernam op eigen wieken te dryven: maar als men gevolgelyk haast stont te zien wat van hem komen zoude, werd die hoop door de dood in den jare 1681 afgemaait, ter smart van zyn Moeder welke dubbele vrugten van haar gezaaide meende te plukken.

Te zyner gedagtenis vloeide dit volgende vaers uit de pen.

*ô VREEM! ô brave spruit, moest gy al meê de punt
 Der felle doodschicht, in uw bange hart gevoelen?
 Was ze onverbiddelyk op uw bederf gemunt?
 En was haar woede door geen tranen te verkoelen?
 En was 't met d' artzeny vergeefs voor u gepleit?
 En moest uw lichaam in een duistre grafste dalen?
 En voor de wormen tot een prooy zyn weg geleit?
 ô Ja! wie stuit het? wie, stelde ooit die wreede palen?
 Wie heeft dat woeden ooit gedwarsboomt in zyn loop?
 Gestuit, geteugelt, of door wederstant doen keeren?
 Wie was 't die ooit de knip des doods door list ontsloop?
 Gy moest dan op uw beurt meê 't levensvuur ontberen,*

*Het zeker noodlot dat nooit sterveling ontgaat;
 En u getroosten in des hemels welbehagen.
 Gy gaat, wy volgen u met slepend rouwgewaat
 Daar gy word' gelaurierd ten kerker ingedragen.
 Godesse van de Konst, betreur zyn lot en ween,
 En help zyn grafnaald met Cypresse en Laure streng'le,
 Terwyl hy zinkt in't Graf, dat weergalmt op 't gesteen,
 Daar ik myn tranen met zyn zuiv're Lykas mengle.
 'k Zal met den tyd (de Dood ten spyt) zyn waarden naam
 Met eene goude snoer, by 't puik der schilders kluist' ren,
 En zyn gedagtenis ommeren door de Faam.
 Dus zal het graf zyn Lyk, maar niet zyn naam verduist' ren.*

[Dirk Dalens]

DIRK DALENS is geboren tot Amsterdam in den jare 1659. Van jongs af aangespoort door 't zien van Konst en konstbehandelinge, als ook door een overgeërfde drift tot dezelve opgewekt, begaf hy zig al vroeg in de oeffenschool van zyn Vader Willem Dalens, die een Landschapschilder was, maar juist niet van de beste soort; waarom hy ook, wanneer deze Nederlanden in den jare 1671, en 72 door de Fransen overvallen, de neringen en Koopmanschappen door de geweldenary overstroomt, en in die engte gebragt wierden dat niemant lust of zin tot konstkoopen had, zig genootdrukt vont elders heen te wen-

* *Gelaurierd*] Dit ziet op een gewoonte oulings, en nog te Dordrecht in gebruik. Te weten, wanneer 't lyk van een Jongman wordten grave gedragen, word het rouwkleed, dat de kist dekt, met lauriertakken beleid: gelyk ook elke drager van gelyken een lauriertak met wit en zwart lint bestrikt, in de hand houd.

den, om gerust adem te scheppen en zyn Konst te oeffenen. Gelyk hy zig dan te sloop naar Hamburg begaf, alwaar J. Voorhout (om dezelve reden, enden schrik van het dreygende gevaar te ontwyken met zyn Vrouw zig aldaar by zyne vrienden begeven had) hem ook heeft gekent: daar hy wel buiten gevaar van der soldaten moetwil, maar niet buiten 't bereik van de schicht des doods was; want zyn nootlot daar zyn Kerkhof bestelt had.

Onze Dalens bleef in Amsterdam, en toen de Fransen die in haast, en als met eenen sprong, in deze Landen gekomen waren, ook in allen haast daar weêr uittogen, was hem gereet aan de hand, meê van den vetten room dien de Vrede aanbragt te deelen; want ik heb uit bevindinge aangewezen in de bovenste levensbeschryvingen, hoe de gene die toen maar het minste maken konde met het penceel, gelegenheid had om geit te kunnen verdienen. Te meer wyl 'er zig in dien tyd vele, ziende de donkere oorlogswolk aandryven, zig van kant gemaakt hadden. Maar 't ging met hem als het spreekwoordt zegt:

*Na verwonnen nood
Komt de dood.*

[Michiel Maddersteg]

Want hy stierf 1688, oud 29 jaren.

Nu volgt zyn Jaar-, Stad-, en Konstgenoot, MICHIEL MADDERSTEG, die geoordeelt was de beste Leerling dien Ludolf Bakhuizen voortgebragt heeft. Hy verstont zig wonder wel op de scheepsbouwkunde nevens de toetakeling van zeil-en touwerk. Weinig van zyne stukken zietmen hier te Land, doordien hy wel zyn meesten levenstyd aan 't Hof van Brandenburg heeft door-

gebragt, het geen hy eindelyk wars werd, en teffens de konstoeffening. Hy zette zig tot Amsterdam zyn geboortestad neer, en begaf zig tot de Koopmanschap; maar de fortuin was hem daar in niet gunstig. Hy is gestorven in 't jaar 1709. Hem volgt

[Justus van Huisum]

JUSTUS VAN HUISUM, wiens Vader te Leewaarden in Friesland geboren, eerst woonde te Huisum daar hy Schoolmeester was, naderhand tot Amsterdam, daar hem onze Justus geboren werd op den 8 van Wiedemaand 1659. Justus van natuur tot de Konst gedreven werd in den jare 1675 bestelt by Nicolaas Berchem, daar hy in weinig jaren zoo toenam, dat het jammer was dat hy zig aan die wyze van schilderen niet altyd heeft gehouden; maar zyn woelige geeft en nayver ondernam alles (geen deelen of byzonderheden in de Konst uitgezondert) na te bootsen, zelf in de byzondere wyze van te schilderen Beelden, Historien, Landschappen, Watergezichten met Schepen, Ruitergevegten, Pourtretten enz. maar daar hy 't meest in doorstak, en dat men waarlyk Konst noemen mag, was het bloemschilderen, waar in hy ook zyn oudsten Zoon, thans den Fenix in die Konst, heeft opgekweekt.

Hy overleed in Grasmaand 1716.

[Adriaan vander Werf]

Het spreekwoord zegt, *'t eind goed, al goed*. Dit willen wy passen op den beroemden Konstschilder den Ridder ADRIAAN VANDER WERF, wiens levensbedryf wy t'hans aanvangen te beschryven, als zynde een cierlyk slot, waar mede wy dit Derde Deel besluiten zullen.

Gelyk de Hemel zyn starren heeft, die in onmeetelyke grootte en stantplaats verscheelen, even dus heeft ook onze Nederlandsche Konsthemel zyne Konststarren, die in onmeetelyken afstand en

luister van; malkander verschillen. De grootste van die, wiens uitsteekende konstglans ook andere Konststarren verligt, is de overal berugte Konstschilder ADRIAAN VANDER WERF.

Hy werd geboren op den 21sten van Louwmaand 1659, in Kralinger Ambagt, by Rotterdam, van zyn Vaders en Moeders kant, uit een oud en eerlyk geslagt, en van de oudste Welgeboren mannen van Schieland, op het Register bekend.

Zyne ouders, die van eenen zorgvuldigen aart waren, en het beste van hunne Kinderen zogen, die al veel in getal waaren, bestelden hem binnen Rotterdam ter schoole.

Met zyn achtste of negende jaar ontvonkte de konstlust al in hem, makende in steê van schryven beeltjes en beesten, en dat met zoo veel yver, dat zyn meester hem dikwils teekenende vont, terwyl de andere kinderen in hun buitenuur liepen speelen; zulks de meester, als zyn moeder kwam om het leergelt voor haar Zoon te betaalen, en daar by vraagde, hoe hy het al maakte, haar tot antwoord gaf: Dat hy haar ried hem de teekenkonst te laten leeren; want hy in 't school niet anders deed als teekenen. Welke boodschap zyn Vader aangebragt zynde, bestrafte hy ADRIAAN ernstig hier over; zynde dit hem des te meer tegen de borst, om dat hy, die het bezit van den Dorpmoolen had, voornemens was, hem in dat zelve beroep aan te kweeken, want hy nog te jong en te zwak zynde, werd dit tot meerder jaren verschooven. Ondertusschen toonde hy een grooten tegenzin in dat beroep te hebben, en in tegendeel een grooten lust tot de teekenkonst: dus de Vader, op den raad van een zyner kennissen, die een glasschilder was, hem bestelde tot

t.o. 388

Rotterdam by Korn. Picolett, die een tamelyk goed pourtretschilder was.

Toen begon hy zyn tekenlust den vollen toom te vieren. Dog anderhalf jaar geteekent, en ook al geschildert hebbende, haalde zyn Vader hem weder t' huis, blyvende by zyn eerste voorneemen. Het dagelyks en menigvuldig smeeken, om daar in te moogen voortgaan, bragt in zyn ouderen wel meedelyden, dog zy konden tot die zaak niet besluiten; want de Vader die het schilderboek van K. v. Mander geleezen, en daar in vele gevonden had die los en ongebonden geleeft hadden, stelde zig het argste voor. Zyn Moeder viel hem hier in ook tegen; zeggende, *wat zou 'er van u worden? ik heb God altyd gebeden, hy wilde u een geest ingeeven, dat ik een Predikant van u mocht maken.* Om kort te gaan, zyn Vader de onstuitbare drift tot het schilderen meer en meer bespeurende, nam overleg met zyn voorgemelden vriend den Glasschilder, en den Dorp-Predikant, en bestuit om hem de Schilderkunst te laten leeren. Des bestelde hy hem voorts by Eglon vander Neer voor een jaar, en na dien tyd nog voor 3 jaren.

Eglon, een stukje schildery van F. Mieris ter leen bekoomen hebbende, om het te mogen doen naschilderen, werd onze ADRIAAN byzonder lustig hier toe, en smeekte zyn meester daar om: maar die had het een ander toegeschikt, die geen lust of moed daar toe hebbende, 't zelve liet staan. Toen hervatte hy zyn verzoek, 't welk zyn meester hem eindelyk (schoon hy nog geen groot vertrouwen op zyn penceelsvermogen had) toestont, en hy maakte het door den uitsteekenden lust dien hy daar toe had, zoodanig even gelyk na, dat het nader-

hand tot Leiden van verscheide lief hebbers voor een stukje van Mieris aangezien wierd.

Alle de genen, waar in wat groots van geleertheid, weetenschap of Konst, te wagten was, gaven vroeg blyken daar van, even als het roode teeken aan de Oostermorgenkim eenen schoonen dag voorspelt. 't Lust ons een opmerkelyk voorbeeld of twee, van zulken die in hunne lentejeugt staalen van hun vernuft deden zien, en die tot meerder jaren gekoomen de waereld met den glans hunner geleertheid hebben verligt, aan te haalen.

Van Hugo de Groot getuigt Brant, Dat hy vroeg zoo veer in de Latynsche taal gevordert was, dat hy met zyn twaalfde jaar op de Hooge Schole te Leiden gebragt wierd, daar hy in drie jaren alles daar hy zig toe geschikt hadde, als Regtsgeleertheid, Godgeleertheid, Wiskonst en Heemelloopkunde afgedaan hebbende, nog naauwlyks vyftien jaren oud zynde, zig in 't gevolg van den Heer Johan van Oldenbarnevelt, in gezantschap aan den Koning van Vrankryk Henrik den Grooten vertrekkende, begeeven heeft. Aldaar den tytel van Regtgeleerden verkregen hebbende, is hy van den Koning niet alleen met een goude keten, maar ook om zyn uitstekende geleertheid in die jaren, met 's Konings afbeeldsel beschonken.

Geraart Brandt werd in de lente van zyn jeugt, door zyn vleyende Zanggodes het dichtvuur in den boezem gesteecken, het geen te zien is in het pleit tegen de uitgave van het toneelspel de Veinzende Torquaar, dat van Baarle vereert met dit volgende vaers:

*'T was eertyds mannenwerk. Nu komt de teere jeugt
En daverd op 't tooneel, en tart de gryze haaren
In treurspel uitgetreurt, ja d' onbesneeuwde jaaren
Verzetten tyd en kunst. De wysheid gansch verheugt
En weet niet, of zy is geleert of aangeboren.*

En lager.....

*Dus veinst de jonge BRANDT, en doet ons al verwond' ren
Dat jonkheid veinzen kan, hy bergt nog grooter licht,
En als TORQUATUS veinst, zoo veinst ook zyn gedigt.
'T is weerlicht tot een proef. Daar na zo zal hy dond'ren,*

Even dus deed ook onze Vander Werf in zyn vroegen tyd een staal van zyn wakker vernuft en penceelsvermogen (*aan den klaau*, zeit het spreekwoord, *kent men den Leeuw*) zien, door het even eens naschilderen van het konststukje van Fr. Mieris, dat om zyn konstige doorwroghtheid mannenwerk was. Maar wat zal ik zeggen? de Konstgodes was hem gonstig, en zyn natuurdriфт diende hem tot leermeesteres. Ja hy had door zyn byzonder opmerken zig die brave penceelsbehandeling zoodanig vast ingedrukt, dat hy zig na dien tyd daar van bediende, zoo dat zyn meester hem naderhand gebruikte in 't schilderen van kleederen in zyne penceelwerken.

Toen maakte zyn Vader een nieuw verdrag met zyn meester, voor den tyd van een en een half jaar, en bedong de helft van 't geen hy in dien tyd schilderde voor hem.

Vander Neer die hem geneegen was, nam hem

meê naar Leiden en Amsterdam; daar hy somwyl ging om te schilderen, waar door onze jonge konstenaar gelegenheid vout, om veelerhande penceelwerken van brave meesters te zien, daar hy zyn oog gretig in liet weiden, om zyn nut daar uit te trekken.

*Gelyk een By van nyv'ren aard,
Weet uit de bloeyselen te zoeken,
Haar Honig; zoo weet ook 't bedaard
Opmerken; uit geleerde Boeken,
Te zoogen 't pit der wysheid, en
De schilderkonstenaar te steelen,
Het schoonste en eelste uit tafereelen,
Gemaalt door verf en teekenpen.*

In 't laast van dezen leertyd, een stukje voor zig zelf gemaakt hebbende, 't geen onlangs voor 800 guldens is verkogt, gaf hy dit onverwagt aan zyn Vader, om voor 't geen 'er af kwam een half jaar kostgelt te betaalen, en wilde van dien tyd af aan zynen Vader, schoon wel gegoed naar zyn staat, tot geen last meer wezen.

Nu zeventien jaren oud geworden zynde schilderde hy zyn eigen beeltenis op een kaartblad, die nog tot een gedagtenis van hem bewaart word, en verliet toen zyn meester, oeffenende de Konst voort by zig zelf.

Kornelis Brouwer, een konstlievend man, die ook voormaals een Leerling van Rembrant was geweest, en zyn gewezen meester dikwils kwam bezoeken, waar door hy kennis aan hem had, toonde veel geneegenheid voor hem, en kwam hem dikwils aan 't huis van zyn Vader, daar hy nu schilderden, zien, sprekende t'elkens van de

Konst, en wat daar omtrent tot het welstandige dient waargenomen te werden, 't geen zyn Vader wel lyden mogt, die hem ook altyd minlyk ontving. Deze verzogt het gemelde pourtretje en liet het aan verscheiden konstkenners te Rotterdam zien, die verwondert waren dat een jongeling van die jaren zoo veer in de Konst gevordert was.

Ter zelve tyd maakte hy een kleen stukje in 10 dagen, zynde een half beekje, naar een van zyne broertjes; hier meê ging hy des Zaterdaags avonts by zyn ouden meester om het aan hem te vertoon, die zulk goed bevallen daar in nam, dat hy 't zelve van hem kocht voor 9 ducaton. T'huis gekomen vraagde zyn Vader naar het stukje, dien hy antwoorde: dat zyn meester dat voor 9 ducaton van hem gekocht had, dat zyn Vader naauwlyks konde gelooven, herhalende verscheiden malen: *hoe jongen 9 ducaton, 9 ducaton!* zeggende voorts: *gaa morgen te Kralinge ter Kerk, en geef 'er een aan den armen*, gelastende hem voorts naarstig te wezen, en zyn stukjes niet om geld te hebben te verkoopen, maar als hy geld noodig had, hem daar om aan te spreken.

Het vertoon van voorgemelde pourtretje door Korn. Brouwer bragt hem zoo veel agting toe, dat hy een kamer huurde binnen Rotterdam, alwaar hy nu en dan al eenige pourtretten begon te maken, ook andere stukjes; gelyk hy dan ook het geluk had van kennis te maken met den Heer Adriaan Paats, ontfanger van de Admiraliteit op de Maze. Voor den zelve maakte hy een stukje met kindertjes die hem daar voor 350 gulden betaalde. Ook maakte hy een diergelyk stukje voor Filip Steen Koopman in Oostindische waaren tot

Amsterdam, 't geen het beginsel was van zyn geluk; gelyk de Leezer in 't vervolg hooren zal; want de Keurvorst van de Palts onbekent tot Amsterdam gekoomen, kocht dit van gemelden Steen, en kreeg van dien tyd af veel agting voor zyn Konst.

De geleerde Balth. Schuppius heeft niet onaardig ('t geen hier toepasselyk komt) gezeit: *De Konst helpt veel tot een mans geluk, als 'er de fortuin hy komt*, en Gratiaan zeit: *De wyze weten, dat de verdiensten eenen grooten omweg moetent afloopen, wanneer die niet door gonst der Fortuin geholpen worden.*

Toen kreeg hy ook kennis aan den Heer Flink, zoon van den vermaarden schilder Govert Flink, aan wien hy door meergemelden Brouwer was voorgedragen, die hem somtyds kwam zien, en groot bevallen in zyn Konst kreeg. Deze vriendschap wakkerde aan zedert den jare 1687. wanneer hy kwam te trouwen met Margareta Rees, uit een oud geslagt, en vermaagschapt aan de voorgaande Regenten der Stad Rotterdam, als ook aan den gemelden Heer Flink, die ook uit dien hoofde nevens anderen, haar voogd geweest had. Deze Heer bezit veel heerlyke oude egte, en van de beste Italiaansche, Fransche en Nederlandsche penceel en papierkonst, welke hy van tyd tot tyd, op zyn keurig oog, uit de voornaamste konstkabinetten heeft opgekogt.

In al die schoone voorwerpen kost hy zig nu by wylen vermaken: dog konde in 't eerste geen gevallen in de oude Italiaansche printen, nog ook in die van Rafaël krygen. Maar meer en meer klaarder gezigt krygende, kreeg hy zulk een smaak tot de zelve, dat hy den ganschen zwier zyner

verkiezingen, en bekleedingen der beelden daar naar heeft geschikt: ook zyne naakte, naar de beste afgietsels der *Antyken* in pleister afgegoten, en gedrukte printen, *gecorrigeert* of verbeterd; waar door hy boven andere voortreffelyke meesters, die hier in Holland door de eed'le behandeling van hun penceel hebben uitgeblonken, nog veer uitsteekt.

In den jare 1692, met den Heere Flink naar Amsterdam reizende, bezogten zy den Heer Borgermeester Joan Six, Heere van Wimmenum, die verscheiden oprechte statuen, en Italiaansche schilderyen bezat: ook den Heer de Flines; daar veele voorname konstwerken, zolderstukken, schoorsteenstukken en graauwe van Gerard de Lairese te zien waren, over welks grooten geest hy zig niet anders als verwonderen kon: niet min over de Italiaansche konststukken, zo dat hy somwyl als een stokbeeld, zonder spraak voor de zelve stont te kyken, met opgespannen gedagten, om zig van 't schoone een vasten indruk tot zyn nut te geven.

De voornoemde Heer Six te voren al te Rotterdam gekomen, en door den Heer Flink ten zynen huize geleid, zeide: *Heer Flink, ik bevele u vander Werf, dewyl gy, en nog maar een man in Holland regt van de Konst weet te oordeelen.* De Heer Flink nam dit in agt, bezogt den Heer vander Werf dagelyks, en oordeelde met opregte genegenheid over zyn werk.

Kort hier op, (om te doen zien dat zyn Konstpenceel zig tot alles wist te zetten) schilderde hy voor den Heer Flink een zolderstuk in des zelfs zysalet, verbeeldende in 't midden een Faam met twee kindertjes. De buitenvakken zyn graauwe Medaillons, verbeeldende de Schilderkonst, Bouw-

konst, Fruit- en Bloemgodin, met hunne byvoegzelen, groene loof bladeren en Festoenen met levendige Bloemen enz. alles zoo fix, helder en kragtig geschildert dat men 'er geen weerga toe zou vinden.

In den jare 1696, Johan Wilhelm Keurvorst van de Palts, met de Keurvorstinne, zyn Vrouwe Moeder en vele van zyn Hofstoet in Holland, en vervolgens te Rotterdam komende, deed hy aan vander Werf de eer van t'zynen huize te komen, zeggende: *ik ken uw konstwerk; want ik heb dat stukje gekogt, dat tot Amsterdam is geweest* (dit was dat konststukje waar van ik op pag. 393 gemelt heb) geevende voorts orde tot het maken van zyn eigen af beeltsel om het te zenden aan den Groothertog van Tos kanen, te gelyk met een ander stukje, verbeeldende Salomons eerste oordeel, waar van hy het model aan den Vorst voor zyn vertrek van Amsterdam deed zien, die hem voorts gelasste, de stukken gedaan zynde, zelf in persoon tot Dusseldorp te brengen, gelyk in 't volgende jaar 1697. geschiede, waar meê hy zoo veel genoeg gaf aan den konstlievenden Keurvorst, dat hy hem in zyn dienst nam, en zulks voor 6 maanden jaarlyks, op een traktement van 4000 gulden Hollands geld. Voorts betaalde hy voor het gemelde stukje Salomons oordeel, en het portret 3000 gulden, beneffens een waardig geschenk van zilverwerk.

Ter zelve tyd begon hy de portretten van den Keurvorst en Keurvorstin ten voeten uit, op een doek van 30 duim hoog, en voltooide die voort te Rotterdam.

In den jare 1698. gemaakt hebbende een *Ecce homo*, hoog 2 ellen, en 't zelve te Dusseldorp

brengende, beschonk hem de Keurvorst met een goude keten, en medalje met het Keurvorstelyke portret.

In den jare 1701. en 1702. zond hy verscheiden konststukjes; maar in 't jaar 1703. vertrok hy zelf naar Dusseldorp, met een voornaam stuk, verbeeldende de graflegging van Christus, waar in de Vorst zulk bevallen had dat hy aan hem verzogt 15 stukken, hoog twee en een half voet, breed 21 duim, waar in hy verbeelden zou de 15 Misterien van de Roomsche Kerk, een werk tot welkers uitvoering veel tyd zou vereist werden. Dus nam de Keurvorst hem in zyn dienst aan voor neegen maanden in 't jaar, (om dat hy eenige vryheid voor zig wilde behouden) verhoogende zyn *pensioen* tot 6000 guldens. Daar en boven werden vander Werf en zyne nakoomelingen verheven tot den Ridderstant, en vereedelt in beide de geslagten. Hier van gaf hy aan hem zyn *Diploma* of bulle op peckament in een zilvere benne, vermeerderende ook zyn wapen, met een kwartier van het Keurvorstelyke wapen, een helm van voren, en een bladerkroon daar boven. Behalven dit alles, werd hy beschonken met des Keurvorsts beeltenis, omzet met Diamanten van groote waardy.

Thans viel de nieuwe Ridder met yver aan 't schilderen. Zeker dit zyn spooren, die den geest boven zyn vermogen opbeuren, om ten bewys van dankbaarheid wonderen te verrigten. Het eerste van deze 15 stukken was de boodschap. van Maria: vervolgens de groetenis van Elizabeth: de geboorte van Christus, kaarslicht: Simeon in den Tempel: Christus onder de Schriftgeleerden: Christus in den Hof Getzemanen: de Geesseling van

Christus: de bespottung van Christus: de Kruisdraging: de Kruissing: de Opstanding: de Hemelvaart: het Pinxterfeest: de Hemelvaart van Maria: de Kroning van Maria: waar onder in Konst uitblonk de Simeon in den Tempel: Christus onder de Geleerden: de Bespottung: de Kruisdraging en de Kruissing. Al deze konststukken heeft de Vorst voor zyn dood by een gezien, met groot vernoegen, waarom hy ook de Vrouw en Dochter van onzen Ridder met een rykelyk present beschonk.

Naderhand is hier nog by gekoomen een tytelstuk vertoonende de zeven vrye konsten die aan de beeltenissen van den Keurvorst en Keurvorstin tegens een pyramide door Engeltjes opgehangen, en door de Godvrugtigheid gekroont onderdanigheid en dankbaarheid bewyzen. Op den voorgront zit de Schilderkonst, vertoonende op een ovaal het portret van den Ridder vander Werf.

Hoe konstlievende de Keurvorst was, en hoe byzonder verslingert op de verheven penceelkonst van onzen Ridder, en wel die van zyn laatsten tyd, blykt hier uit: dat Augustus Koning van Polen, als hy onzen Ridder in 't jaar 1710 te Rotterdam kwam bezoeken, die hem zyn beeltenis levensgroot, en daar by vertoonde een klein schilderytje waar in zyn Vrouw en Dochter geschildert is, en dat ook gaat voor het konstigste dat zyn penceel gewrogt heeft; daar groot bevallen in had, en verzogt het voor zig. Dog hy sloeg zulks op voldoende reden af; waar op de Vorst hem verzogt 2, stukjes voor hem te willen maken, dat vander Werf egter hem niet konde verzeekeren; aangezien de Keurvorst zyn tyd gekogt had. Hier op zei de Koning: *Ik zal den Keurvorst om zoo veel*

tyd verzoeken. Maar de Keurvorst, in plaats van zulks toe te staan, vereerde aan den Koning van Polen 2 stukjes schildery van vander Werf, die vroeger in tyd geschildert waren. Een ander blyk is die. Wanneer hy in zyn vryen tyd, met lust en iever had voltooit het had van Diana met Calisto, waarin 8 Vrouwebeeldjes 1 1/2 voet hoog ter gedagtenis voor zyn huisvrouw gemaakt had, waren 'er velen die haar daarom aanzogten. Dog zy wilde 't zelve nooit op prys stellen.

Zoo haast hoorde de Keurvorst niet van de byzondere uitnemenheid van dit stuk, zoo in opzigt der teeken-als schilderkonst spreekende, en dat het van alle oordeelkundigen voor het waardigste zyner penceelwerken geschat wierd, of hy liet dit voor zig bespreken, in gevalle zyn Vrouw daar van t'eeniger tyd afstant zoude willen doen. Zy beide bewilligden dit konststukje aan hun edelmoedigen weldoender op te offeren, gelyk geschiede als zy in 't jaar 1712 te Dusseldorp kwamen.

Hoe dankelyk de Vorst dit gemelde konststukje aannam blykt hier aan dat hy onzen Ridder daar voor deed betaalen 6000 gulden in goude ducaten die hy hadde doen slaan terwyl hy naa de dood van Keizer Josephus, nevens den Keurvorst van Saxen *Vicar* van het Roomsche ryk was, daar by zeggende: *ik zal uw Vrouw ook wel vernoeft naar huis laten gaan*, en liet aan haar brengen een *Toislet*, of het zilver tot een nachttafel behoorende, bestaande uit 32 stukken, benevens nog 2 groote spoelvaten.

By dit waardig present willen wy ook gedenken aan dat van Anthoni Ulrig Hertog van Wolfenbuttel, die onzen Ridder in 't jaar 1709 te

Rotterdam kwam bezoeken, die aan hem 3 konststukjes vertoonde die hy voor zig bewaaren wilde. Dog als de Hertog 't zig met ernst beklaagde, dat hy niets mogt meê neemen van zyn Konst, zoo vereerde de Ridder hem een der drie stukjes, zynde een Maria Magdalena, waar over de Hertog zoo vernoegt was, dat hy uit zyn zak haalde een goud slaghrologie, het zelve tot een present gevende voor zyn Huisvrouw, voor wie hy verstaan had dat dit stukje gemaakt was, daar by voegende: *Ik ben een reizend man, als ik t' huis gekoomen zal zyn, zal ik om u denken.* Gelyk hy dan eenigen tyd daar na zyn pourtret kostelyk met 90 Diamanten omzet aan hem gezonden heeft.

'T zedert dat de Konst in Nederland is ontsprooten, zyn 'er tot nu toe geen voorbeelden van konstenaaren die met hun penceel zulke ryke goudaders hebben opgespit: ook niet een die zyn penceelkonst by zyn leeven tot zulk een hoogte heeft zien steigeren, gelyk men in een openbaare opveiling, uit het sterfhuis van den Heer Adriaan Paats, daar elk over verwondert stont te kyken, heeft gezien; want 6 stukken schildery van onzen Ridder werden verkogt voor 16000 gulden, waar onder een klein stukje was verbeeldende Lot met zyn Dochters voor 4200 gulden, 't geen nu in 't Kabinet van den konstlievenden Heere Griffier Fagel hangt.

Voor den tyd dat onze groote schilder door goude spooren tot onsterffelyken roem geprikkelt zig tot hooger bespiegelingen der Konst begaf, heeft hy veele konstige pourtretten meest op de grootte als Netscher gewoon was, gemaakt; echter daar in altyd zoo veel van het moderne afge-

weeken als doenlyk was en de Italiaansche grootsheid in hun bekleedinge gevolgt: dog zyn groote geest een hooger lot bedoelende kreeg een tegenzin daar in, zoo dat hy verscheiden pourtretten, waar van de weezens byna afgedaan waren, onvoltooit heeft laten staan, zonder dat zyn vrienden daar omtrent hoe ernstig aangezigt iet vermogten. Egter heeft hy naderhand nog eenige pourtretten levens groot op ovale doeken gemaakt, als dat van zyn vrouw en familie en de Heeren Adriaan Paats en Flink. Dog dit nam hy dan waar als zyn genegenheid hem van zelf daar toe dreef, die hy altyd den vollen toom geviert heeft, waarom hy (schoon daar om gebeden) geen andere werken konde voortzetten, als daar zyn drift hem aanleiding toe gaf; welke lust dan aan 't gaan zynde, kon hy ook geen zaken uitstellen, schoon daar toe de noodige modellen niet by de hand waren, die hem tot meerder gemak en dienst hadden kunnen zyn, en somwylen wel van zelf aan de hand kwamen; gelyk hem gebeurde toen hy dat stuk, verbeeldende Christus onder de geleerden in den Tempel, voor den Keurvorst schilderde. Want juist als hy bezig was met eenige weezens van gebaarde Ifraëliters te schilderen, kwamen zulke by toeval hun dienst aanbieden, waar van hy een gelukkig gebruik maakte.

Een gelyken tegenzin kreeg hy, in zyne laatste jaren, in Leerlingen aan te kweeken, schoon door zyn beste vrienden daar om ernstig verzogt; om dat men ze onder de jeugt heel schaars vint, die zulken arbeid behoorlyk willen ondergaan, en het smart geeft voor een meester dat zyne Leerlingen uit gebrek van volstandigen yver, of verwaant-

heid breekbeenen blyven. Waarom hy 'er maar alleen van drie kan roemen dat zy onvermoeit de leiding hebben ondergaan, die hen tot de hoogte des Konstbergs doet opstygen, te weeten zyn Broeder Pieter, Henrik van Limborgh, en Johan Christiaan Sperling, thans Hofschilder van den Markgraaf van Anspagh, hebbende thans maar een Leerling, Bartolomeus, Zoon van Johan Fransois Douven, geweest Hofschilder en lieveling van Johan Wilhem Keurvorst van den Palts.

Onze Ridder heeft ook in zyn buitentyd zucht gehad tot de oeffening der Bouwkunde, waar in hy zoo veer gevordert is, dat hy, ten dienste van zyne goede vrienden, modellen heeft gemaakt waar na hunne Bentemersteene gebouwen opgemaakt zyn. Als de voorgeevels van de Huizen der Heeren den Bewinthebber Jakob Noorthei en Joseph Schepfert beyde op het Haringvliet te Rotterdam, ook de voorgevel van 't groot huis des Heeren van Ellemeet. Daar de deftige en kloeke wyze der *Antyke* Bouwkunde in doorsteekt, dewyl hy oordeelde tot de rechte Bouwkunst te behooren, dat de groote vlakke deelen door geen sieraden of byvoegselen of krollen bezwalkt worden. Ook heeft hy vermaak gevonden in verscheiden buitenplaatsen en tuinen te ordoneeren voor zyne goede vrienden, zelf daar de gront buiten den haak en wanstallig was, welke ongeschiktheid hy zelf wel tot zyn voordeel wist te gebruiken, en tot welstant te bestieren. *Groote geesten*, zeit de staatkundige Gratiaan, *hebben elk tot verwonder en verwekt, door alles wat zy ook ondernaamen.*

Door het overlyden van den Keurvorst, zyn grooten Mecenas, in Wiedemaand 1716 voorgevallen,

eindigde ook de dienst van onzen Ridder; die nu in volle vryheid zynde, de voorwerpen van zyn penceel naar zyne geneigtheid verkiest, yverende dagelyks met grooten lust, gelyk hy dan in 't volgende jaar 1717 van zyn Konst drie stukjes verkocht heeft aan den Graaf Czernin de Chudeniz; een Paris oordeel voor 5500 guldens, een Heilige Familie 2500, en een Maria Magdalena voor 2000 gulden.

Gelyk zyn roem op veel plaatsen verspreit is geworden, zoo is die ook in Vrankryk overgebracht, daar egter nooit eenige van zyn egte werken gezien zyn. Tot dat in den jare 1718, de Heer Hertog van Orleans, Regent van Vrankryk, van hem een stuk dede koopen, (het was ook een Paris oordeel maar anders als het voorige uitgebeeld) voor f 5000 gulden Hollands geld.

Van vyf Kinderen die hy by zyn Vrouw (nog in Jeven) gehad heeft, leeft eene Dochter welke in 't jaar 1717 trouwde met Adriaan Brouwer, outsten Zoon van Martinus Brouwer zalr. in zyn leeven Proviandeur der troepen van den Staat.

Men vint hem heus in zyn omgang ontfangende met veel beleeftheid de geenen welke hem komen bezoeken om zyn Konst te zien. Alhoewel hy des morgens in zyn besten yver niet graag gestoort is. Al veele jaren agter een heeft hy, om zyn gezondheid, die al veel vervallen was, te herstellen, des naamiddaags niet meer geschildert: maar zeer naarstig den voormiddag van 8 uren tot een of twee uren toe waargenoomen, gelyk hy thans nog op den drie en zestigsten jaartrap getreden, eeven bezig is. Hy heeft nooit zugt gehad om zyne uitspanningen in Herbergen te

zoeken: hebbende een af keer van die zig op zulk een wys verlustigen; maar hy gaat tot dien einde somwyl zyn goede vrienden aan hun huis bezoeken, dezelve op zyn beurt in zyn tuin, of aan zyn huis, weer met een goet hart ontvangende, en altyd gereet om hun vriendschap te doen.

Tot lof van dezen Schilderhelt, en zyne weêrgalooze Konst heeft de vernuftige Heer Joan de Haes dit byschrift gestelt:

Op de afbeeldinge van den heere Adriaan vander Werf, ridder, enz.

*Zoo maalde vander Werf zig met zyn eyge hant.
 Zoo leeft die Schilderhelt tot roem van Nederlant,
 Dat bogende op zyn Konst met reden zig laat hooren:
 Is 't oude Grieken trots op Zeuxis en Apel,
 Itaelje op Titiaen en zynen Rafaël,
 De RIDDER VANDER WERF is uit myn schoot gebooren.*

Ook spreekt deze zelve dichter van hem in zyne *Eerkroon der Stad Rotterdam*, een

gedicht in den jare 1716 uitgegeven, op deze wyze:

*'K zoude uwe Konstenaars ook roemen,
En een' voor zoo veel andre noemen,
Uw VANDER WERF, uw Maesapel,
Die d' alleredelste penselen,
Van Zeuxis zelfs en Rafaël,
Kan tarten door zyn tafereelen.*

Maar onlangs heeft Hubert Korneliszoon Poot, een jongeling, die, schoon by den akkerbouw opgekweekt, geenen Stedeling in bevalligheid van geest behoeft te wyken, den Ridder deze Kunstkroon gevlogten.

**Kunstkroon voor den edelen heere Adriaan vander Werf. ridder, enz.
fenix der schilders.**

*GY Zanggodinnen, daelt beneên
Van uw genoegelyke bergen.
Ik moet u dubblen bystand vergen:
De zangstof is hier ongemeen.*

Hier staet, met welgepaste toonen,
 Met vedelgalmen, nimmer dof,
 En onverwelkbaer lauwerlof,
 Een Ridderlyk penseel te kroonen.
 O spraekeloze Poëzy,
 O Schilderkonst, zoo hoog gereezen,
 Hoe glinstert uw bevallig wezen!
 Wat zet men u al luisters by!
 Gy gingt in slordige gewaden
 Van outs, en schoolt in Gyges verf.
 Nu kleet en dost u VANDER WERF
 Met goude en purpre praelsieraden.
 Wie of het ooit gelooven kon?
 Gy hebt (thans pronkt ge dus uitstekent)
 Eerst schaduwen in 't zant getekent
 By 't fakkellicht der heete zon.
 Nu kan 't penseel aertswondren werken;
 De vondt van een' Apollodoor.
 Hoe hoog waerdeert men 't, na en voor,
 In Cezars hof en Jovis kerken!
 Natuur zagh lang nieuwsgierigh toe
 Of niemant haer, in alle deelen,
 Naerbooten zou op verfpanneelen,
 Maer wert het lang verbeiden moê.
 In 't endt tradt VANDER WERF te voorschyn,
 Omtrent den oever van de Maes,
 Die staekt heur schuiment stroomgeraes
 En wil slechts dat zyn glori doorschyn'.
 Toen stont het aen een' ieder niet:
 Hy mogt vorst Alexander maelen.
 Zyne orde doet de zinnen dwaelen.
 't Is godtlyk wat zyn geest ons biedt.
 Prometeus mag zyn vingers zengen.
 De diefsche kunstgreep stae hem dier.

*Dees Helt behoeft geen hemelsch vier
 Om leven in een heelt te brengen.
 Hy hoogt en diept en mengt en strykt,
 Tot dat zyn toonstuk, schoon van leden,
 In stant, de drie bevalligheden,
 Of een' der groote Goôn gelykt.
 Wil iemant my te traeg gelooven;
 Hy vraeg den kenners van de kunst,
 Of ik hier zinge uit zucht of gunst:
 Hy vraeg het hooge Vorstenhoven.
 Die bidden zyn kunstdaden aen,
 En pryken met zyn schilderyen
 Die 't onverzaedlyk oog verblyen
 Gelyk de glans der zonnernaên.
 Waar zal ik verder af gewagen?
 Zyn doek en hout, met lyst, met rant,
 Men weegt ze tegens diamant
 Om dat ze fyne verwen dragen.
 Het los gerucht was lang gewoon,
 Eer 't op de waerheit wilde letten,
 Met styve kaeken uit te zetten:
 Toskane spant de schilderkrone.
 Nu toont dees zon der schilderlichten
 Dat Holland, nergens in misdeelt,
 Ook schrandre schilderhelden teelt
 Die voor geen Italjaenen zwigten.
 Wat zyn 's mans geest en oordeel vlug!
 Hoe weiden ze in aeloude hoeken!
 Zyn maelkunst trekt, na 't onderzoeken,
 Den langvervlogen tyt te rug.
 Zoo moet men wilde woestheit stuiten.
 Aldus verkloekt men mensch en dier
 Door onnavolgbren schilderzwier.
 Zoo kan men hart en ziel vrybuiten.*

*O kleuren, schooner dan een bloem,
O spiegelgladde tafereelen,
Wy staeken ons eenvoudigh queelen.
De kunst verstrekt haer' eigen roem.
Kunstminners, laet 's mans faem noit quynen.
Bekranst den Helt met eeuwich groen.
Wat zou men zulken anders doen
Die eens in duizent jaer verschynen?*

Met dus te eindigen de levensbeschryvinge van dezen Ridder, wiens af beelding wy geplaatst hebben in de Plaat O. 30. meenen wy aan dit Deel een goed slot gehangen te hebben, het welk in 't kort, door een Vierde staat gevolgt te worden.

EINDE.

**Naamlyst der schilders en schilderessen.
Derde deel.**

A.

<i>Aken (Jan van).</i>	183
<i>Akerboom.</i>	53
<i>Alen (Jan van).</i>	320
<i>Anraat (Pieter van).</i>	50
<i>Appelman (Barent).</i>	161
<i>Asselyn (Jan).</i>	64

B.

<i>Bakker (Adriaan).</i>	186
<i>Bakker (De).</i>	50
<i>Bartolet.</i>	106
<i>Beeke (van).</i>	52
<i>Bellevois.</i>	187
<i>Bent (Johannes vander).</i>	288
<i>Bergen (Dirk van).</i>	91
<i>Berkheyden (Gerard).</i>	189
<i>Berkheyden (Job).</i>	189
<i>Beurs (Willem).</i>	354
<i>Biskop (Joan de).</i>	212
<i>Bogaart (Henrik).</i>	247
<i>Bosch (Jakob vanden).</i>	78
<i>Breekvelt (Wilhelm).</i>	46
<i>Broek (Elias vanden).</i>	378
<i>Broers.</i>	63
<i>Bronkhorst (Johannes).</i>	242
<i>Bunnik (Johan van).</i>	339
<i>Buns (Johannes).</i>	63
<i>Burg (Albertus vander).</i>	286
<i>Burg (Gerard ter).</i>	32

C.

<i>Carrée (Hendrik).</i>	382
<i>Champanje (Joan Baptist de).</i>	209
<i>Colyns (David).</i>	321
<i>Colyns (Isrel).</i>	216
<i>Covyn (Reynier).</i>	216

D.

<i>Dalens (Dirk).</i>	385
<i>Danks (Fransois)</i>	319
<i>Delen (Dirk van).</i>	309
<i>Delvenaar (Ugaart).</i>	286
<i>Denys (Jakob).</i>	229
<i>Diepraam (Abraham).</i>	244
<i>Does (Simon vander).</i>	326
<i>Douven (Johan François).</i>	348
<i>Droogsloot.</i>	288
<i>Drossaart.</i>	52
<i>Drost.</i>	61
<i>Ducart (Isak).</i>	83
<i>Dullaart (Heiman).</i>	78

E.

<i>Elzevier (Arhout).</i>	213
---------------------------	-----

F.

<i>Fabricius (Karel).</i>	337
<i>Freres (Theodorus, anders Dirk).</i>	184

G.

<i>Gaal (Barent).</i>	321
<i>Geel (V.)</i>	51
<i>Gelder (Arent de).</i>	206
<i>Gellig (Jacob).</i>	61
<i>Genoels (Abraham).</i>	96
<i>Germyn (Simon).</i>	354
<i>Glauber (Diana).</i>	220
<i>Glauber (Jan Gottlieb).</i>	219
<i>Glauber (Johannes).</i>	216
<i>Grissier (Jan).</i>	357
<i>Grissier (Robbert).</i>	360
<i>Gyzen (Pieter).</i>	53

H.

<i>Haansbergen (Johannes van).</i>	169
<i>Haarlem (Kornelis Korne-lisz. van).</i>	89
<i>Hagen (J. van).</i>	203
<i>Hakkert (Jan).</i>	46
<i>Harings (Mathys).</i>	75
<i>Harp (van).</i>	53
<i>Heusch (Abraham de).</i>	309
<i>Heus (Guiliam de).</i>	362
<i>Heus (Jakob de).</i>	362
<i>Heyden (Joan vander).</i>	80
<i>Hillegaart (Paulus van).</i>	379
<i>Hoet (Gerard).</i>	239
<i>Holstein (Kornelis).</i>	323
<i>Hondekoeter (Gillis de).</i>	69
<i>Hondekoeter (Melchior de).</i>	68
<i>Hondius (Abraham).</i>	318
<i>Hooge (Romein de).</i>	257
<i>Hoogzaat (Jan).</i>	333

<i>Hugtenburgh (Johan van).</i>	251
<i>Huisman.</i>	361
<i>Huisum (Justus van).</i>	387
<i>Hulst (Pieter vander).</i>	322

I.

<i>Jager (Gerard de).</i>	213
<i>Jardyn (Karel de).</i>	56
<i>Ingen (Guilhelmo van).</i>	315

K.

<i>Kalraat (Abraham van).</i>	181
<i>Kalraat (Barent van).</i>	292
<i>Kampen (Jakob van).</i>	380
<i>Kessel (Jan van).</i>	238
<i>Kloosterman.</i>	356
<i>Kneller (Godfried).</i>	233
<i>Kneller (Johan Zacharias).</i>	233
<i>Koene (Isaak).</i>	321
<i>Koerten (Johanna).</i>	293
<i>Koning (Jacob).</i>	286
<i>Kornelis (Kornelisz.).</i>	89

L.

<i>Lairesse (Abraham de).</i>	133
<i>Lairesse (Andries de).</i>	133
<i>Lairesse (Ernest de).</i>	133
<i>Lairesse (Gerard de).</i>	106
<i>Lairesse (Jacques de).</i>	133
<i>Lairesse (Jan de).</i>	133
<i>Leeu (Pieter vander) Bastiaansz</i>	310

<i>Leeuw (Bastiaan Govertz vander).</i>	179
<i>Leeuw (Gabriel van der).</i>	179

<i>Leeuw (Pieter van der).</i>	181
<i>Linsen (Jan).</i>	30
<i>Lint (Hendrik van).</i>	48
<i>Lubienietzki (Cristoffel).</i>	328
<i>Lubienietzki (Theodorus).</i>	328
<i>Luiken (Jan).</i>	253

M.

<i>Maas (Dirk).</i>	362
<i>Maddersteg (Michiel).</i>	386
<i>Marienhof.</i>	291
<i>Meer (Johan vander).</i>	291
<i>Merian (Maria Sybille)</i>	220
<i>Metzu (Gabriel).</i>	40
<i>Meulen (Kornelis vander).</i>	310
<i>Meyering (Albert).</i>	210
<i>Mieris (Frans van).</i>	1
<i>Milet anders Milée (Francisco).</i>	204
<i>Minjon (Abraham).</i>	82
<i>Moelaart (Jakob).</i>	252
<i>Molyn (P).</i>	183
<i>Moor (Karel de).</i>	342
<i>Mulder (Josef).</i>	247
<i>Musscher (Michiel van).</i>	210

N.

<i>Neck (Johan van).</i>	75
<i>Neer (Eglon vander).</i>	172
<i>Netscher (Gaspar anders Casparus).</i>	92
<i>Neveu (Mathys).</i>	228
<i>Nikkelen (Jan van).</i>	265

O.

<i>Offermans (Johannes).</i>	214
<i>Oudendyk (Evert).</i>	52
<i>Oudendyk (Adriaan).</i>	53

P.

<i>Paling (Izaak).</i>	168
<i>Paulyn (Horatius).</i>	186
<i>Peé (Emanuel van).</i>	84
<i>Peé (Jan van).</i>	85
<i>Peé (Justus van).</i>	84
<i>Peé (Theodorus van).</i>	89
<i>Peuteman (Pieter).</i>	322
<i>Plaas (David vander)</i>	229
<i>Poorter.</i>	61

R.

<i>Ravestein (Hubert van).</i>	215
<i>Reuven (Pieter).</i>	290
<i>Rietschoof (Hendrik).</i>	323
<i>Rietschoof (Jan Klaasze).</i>	323
<i>Roer (Jakob vande).</i>	310
<i>Rosendaal (Nicolaas).</i>	164
<i>Ruelles (Pieter de).</i>	379
<i>Ruischer.</i>	52
<i>Ruisdaal (Jakob).</i>	65
<i>Ruisdaal (Salomon).</i>	66

S.

<i>Sanders (N.).</i>	64
<i>Schalken (Godfried of Godefridus).</i>	175
<i>Scheits (Mathias).</i>	187
<i>Schendel (Bernart).</i>	383
<i>Segers (Gerard).</i>	317

<i>Simp.</i>	54
<i>Slingelant (Pieter van)</i>	161
<i>Smits (Ludowyk).</i>	67
<i>Soukens (Johan).</i>	202
<i>Spalthof.</i>	63
<i>Spilberg (Adriana).</i>	45
<i>Spilberg (Johannis).</i>	42
<i>Spriet (Joan vander).</i>	286
<i>Starrenberg (Johan).</i>	310
<i>Steen (Jan).</i>	12
<i>Steenwinkel.</i>	182
<i>Steenwinkel (Henrik).</i>	286
<i>Stork (Abraham).</i>	320
<i>Stuven (Ernst).</i>	371
<i>Susenier (Abraham).</i>	213
<i>Syder (Daniel).</i>	231

T.

<i>Terlee (van).</i>	61
<i>Terwesten (Augustinus).</i>	268
<i>Thielen (Anna Maria van),</i>	105
<i>Thielen (Françoise Katharina van).</i>	105
<i>Thielen (Maria Theresia van).</i>	105
<i>Tideman (Philip).</i>	367
<i>Torenvliet (Jakob).</i>	164
<i>Trojen (Rombout van).</i>	53

V.

<i>Veen (Rochus van).</i>	309
<i>Velde (Adriaan vanden).</i>	90
<i>Verbius (Arnoldus).</i>	214

<i>Verhoek (Gysbert).</i>	188
<i>Verhoek (P.).</i>	116
<i>Verkolje (Johannes).</i>	282
<i>Verschuuring (Willem).</i>	286
<i>Verveer (Ary Huibertsz).</i>	213
<i>Vinne (Laurens vander).</i>	379
<i>Visscher (Johan).</i>	76
<i>Visscher (Kornelis).</i>	77
<i>Visscher (Lambert).</i>	77
<i>Vois (Ary de).</i>	162
<i>Vollevens (Joan).</i>	336
<i>Voorhout (Johannes).</i>	224
<i>Vorstermans (Johannes).</i>	198
<i>Vreem (Antony).</i>	384
<i>Vree (Nicolaas de).</i>	318

W.

<i>Werf (Adriaan vander).</i>	387
<i>Weyerman (J.).</i>	52
<i>Wilkens (Theodoor).</i>	48
<i>Wilt (Thomas vander).</i>	285
<i>Wissing (Willem).</i>	361
<i>Wolf (Jakob de).</i>	312
<i>Wulfraat (Mathys).</i>	248
<i>Wytman (Matheus).</i>	291

Z

<i>Zaagmolen (Martinus).</i>	63
------------------------------	----

EY N D E .

LYST der voornaamste zaken en byzonderheden in dit derde Deel van den Schouburgh der Schilders en Schilderessen begrepen.

Kragt der natuur omtrent de zinlykheden pag. 1
der menschen.

Agting van den Groot Hertog van Toskanen voor <i>Mieris</i> .	5
Vrientschap tusschen <i>Jan Steen</i> en <i>Mieris</i> .	7
<i>Jan Steen</i> zet een drinkwinkel op.	7
Dankbaarheid van <i>Mieris</i> met de daat betoont.	9
Grafschrift op <i>Mieris</i> .	11
Potsigheid van <i>Jan Steens</i> levensbedryf.	12
Geestige Lykstatie door <i>Jan Steen</i> verbeelt.	18
Personen af te beelden in hunne natuurl yke hoedanigheden en bedryven.	19
Vershil van de neigingen der menschen.	29
Gedenkwaardig stuk van <i>Jan Linsen</i> .	30
Zyn ongelukkig einde.	31
<i>Ter Burg</i> gewoon te sluiten onder 't schilderen.	35
Hy schildert den Prins van Oranje.	37
Fraai stuk van <i>Gabriel Metz</i> .	41
<i>Jan Hakkert</i> , een Land-schapschilder.	46
Overgeloof van to verye.	49
Zwetsers hebben veel voor uit.	51
Op welk een wyze een schilder iet van anderen ontleenen moet.	55
<i>Karel de Jardyn</i> een groot meester.	56
<i>Melchior de Hondekoeter</i> leelyk doorgestrecken.	69
Trouwgeval van <i>Gillis Hondekoeter</i> .	71
Schilder-en Dichtkonst gezusters.	78
Heliodoor de Tempelrover afgebeelt.	114
Kunstige Zinnebeelden van <i>Laires</i> .	190
Blintheid van <i>Laires</i> .	128

Zyn bedrevenheid in de outheid.	128
Vergoding van Eneas door <i>Laires</i> geschildert.	131
Waar de bekwaamheid des verstants van afhangt.	135
<i>Zachtlevens</i> onkunde in de waereldse zaken.	138
Bedrevenheid in weetenschappen maakt juist geen goet schilder.	139
Vernuftige vinding van <i>Rubbens</i> .	141
Feestviering van Bacchus.	145
Misslag in het af beeldenvan Bacchus.	149
Bacchus met hoornen verbeelt 151. Ook Alexander de Groote.	151
Hoornen, een zinnebeelt der Koninglyke magt.	152

Verscheiden Tenten.	158
Kaarslichten van <i>Schalken</i> .	177
Geen tafereel in alle deelen volmaakt.	178
Ongelukkig einde van <i>Job Berkheiden</i> .	197
<i>Karel du Jardyn</i> koopt zyn schulden door zyn huwelyk af.	201
Schilderwyze van <i>Arent de Gelder</i> .	207
<i>Uilenburg</i> handelaar in Schilderyen.	217
Gedaantewisseling der Ripsen van <i>Marie Sibylle Merian</i> nagespoort.	223
Wyze van schilderen by <i>Dav. vander Plaas</i> gebruikt.	229
Geval van <i>Daniel Snyder</i> en den Hertog van Savoje.	232
Afbeeldsels van <i>Pieter Lely</i> .	236
Vershil der zelve.	237
Tekenschool te Utrecht.	241
Slegte slaat van <i>Abr. Diepraam</i> .	245
Dronkenschap onder de Schilders.	248
<i>Hugtenburg</i> door den Keurvorst van den Palts beschonken.	251
Zeltsame verandering bespeurt aan <i>Jan Luiken</i> .	253
Werken van <i>Romein de Hooge</i> .	257
Zyn groot vernuft.	258
Onkuische vertooningen te myden.	261
Natuur verschaft alle voorwerpen tot schilderen.	265
Haagse Academie.	269
Academie te Berlyn opgerecht.	270
Schilderkonst navolger der natuur.	272
Het Vrouwenbeeld munt onder de schepselen uit.	273
Schilders door 't geval gemaakt.	282
Venus en Adonis van Verkolje.	284
<i>Burry</i> , een vermaart geneesmeester.	286
Zyn gevangenis en doot.	288

Doodelyke droefheid van <i>Joannes vander Bent</i> om 't missen van zyn gelt.	289.
<i>Joanna Koerten</i> waarom onder de Schilderessen geplaatst	293.
Haar kunstig snyden met de schaar	294.
Haar lof door voorname dichters uitgebreit	296.
Harderszang haar ter eere gemaakt	297.
Haar Lykgedagtenis door Hoogstraten geviert.	306
Droevig einde van <i>Jacob de Wolf</i> .	313
Schilderbende door de Inquisitie gestoort.	316
Krachtig schilderen van <i>Gerard Segers</i> .	317
<i>Nikolaas de Vree</i> volgt het gevoelen van Jan Luiken omtrent den Godsdienst.	318

Zeeschilderen van <i>Abraham Sterk</i> .	320
Vreemt geval van <i>Pieter Peuteman</i> .	323
Bloei der Schilderkunst te Amsterdam.	329
St. Lucas feest gehouden te Amsterdam.	330
Vondel op het schilderfeest gelauriert.	331
Gedenkschild der Konstgenooten van St. Lukas.	333
Schildery van Hoogzaat te Amsterdam op het Stadhuis.	334
Hoe veel de drist der natuur vermag.	336
Deerlyk einde van <i>Karel Fabricius</i> .	337
Schilderen uit genegenheid geoeffent.	344
Historie van Pyramus en Thisbe door <i>Karel de Moor</i>	345.
<i>De Moor</i> braaf beschonken door den Groot Hertog van Florencen.	345
Naamrol van Konstenarenen Konstenaressen in dienst van den Keurvorst van den Paltz.	352. 353
Vlottend huis van <i>Jan Griffier</i> .	359
<i>Willem Wissing</i> , een voornaam pourtretschild.	361
Ongelukkig lot van <i>Jakob de Heus</i> .	366
Werken van <i>Philips Tideman</i>	368.
Zyn levenswyze.	370
Ongebondenheid van <i>Ernst Stuken</i>	372.
Zyn gevangenis.	378
Konststukken van <i>Jakob van Kampen</i> .	380
Grafschrift van Vondel op den zelven.	381
<i>Bernart Schendel</i> een braaf Schilder.	383
<i>Michiel Maddersteg</i> , de beste Leerling van <i>Bakhuizen</i> .	386
Schielyke vorderingen van <i>Adriaan vander Werf</i>	393.
Zyn vriendschap met den Heer <i>Flink</i>	394.
Agting van den Keurvorst van den Palts voor hem	396. 397

De zeven vrye Konsten door hem verbeeld	398.
Statelyke geschenken van den Vorst	399.
Ook van den Hertog van Wolffenbittel	400.
Zyn stukken in groote waarde gehouden.	400

EY N D E

**Naamrol van de beeltenissen der konstschilders en schilderessen.
In het III. Deel.**

Num.	A.	Fol.
1	<i>Frans van Mieris.</i>	} 6
2	<i>Jan Steen.</i>	}
	B.	
3	<i>Gerard ter Burg.</i>	}
4	<i>Gabriel Mitzu.</i>	} 40
5	<i>Karel de Jaryn</i>	}
6	<i>Gillis de Hondekoeter.</i>	}
	C.	
7	<i>Jan Asselyn.</i>	}
8	<i>Heyman Dullaart.</i>	} 64
9	<i>Jan van Pée.</i>	}
10	<i>Melch. de Hondekoeter</i>	}
	D.	
11	<i>Abraham Genoels.</i>	} 96
12	<i>Adr. van den Velde.</i>	}
	E.	
13	<i>Gerard de Laires.</i>	} 110
14	<i>Bartolet.</i>	}
	F.	
15	<i>Jakob Torenvliet.</i>	} 164
16	<i>Mich. van Musscher.</i>	}
	G.	
Num.		Fol.
17	<i>Godefridus Schalken.</i>	} 176
18	<i>Philip Tideman.</i>	}
	H.	
19	<i>Joan de Biskop.</i>	} 212
20	<i>Johannes Voorhout,</i>	}
	I.	
21	<i>Maria Sybille Merian.</i>	} 220
22	<i>David vander Plaas.</i>	}

	K.	
23	<i>Godfried Kneller.</i>	} 234
24	<i>Gerard Hoet.</i>	}
	L.	
25	<i>Mathys Wulfraat.</i>	} 248
26	<i>Augustinus ter Westen.</i>	}
	M.	
27	<i>Johannes Verkolje.</i>	} 282
28	<i>Abraham Hondius.</i>	}
	N.	
29	<i>Johanna Koerten.</i>	294
	O.	
30	<i>Adriaan vander Werf.</i>	388
	P.	
31	<i>Casparus Netscher.</i>	}
32	<i>Job Berckheiden.</i>	} 189
33	<i>Gerrit Berckhnden.</i>	}

N.B. De PLAAT P. welke men in den *Eersten Druk* niet vind, werd thans de Liefhebbers mede gedeelt.

Naamlijst der schilders en schilderessen

A

<i>Achtschellinks (Lucas)</i>	217	(I)
<i>Adriaansen (Alexander)</i>	144	(II)
<i>Aelst (Evert van)</i>	228	(I)
<i>Aelst (Willem van)</i>	228	(I)
<i>Aken (Jan van)</i>	183	(III)
<i>Akerboom</i>	53	(III)
<i>Alen (Jan van)</i>	320	(III)
<i>Alsloot (Daniel van)</i>	222	(I)
<i>Anraat (Pieter van)</i>	50	(III)
<i>Antonisze (Kornelis)</i>	22	(I)
<i>Appelman (Barent)</i>	161	(III)
<i>Artois (Jacques van)</i>	368	(I)
<i>Artvelt (Andries van)</i>	217	(I)
<i>Asch (Pieter Janze van)</i>	235	(I)
<i>Asselyn (Jan)</i>	64	(III)
<i>Assen (Jan van)</i>	236	(II)

B

<i>Baan (Jan de)</i>	303	(II)
<i>Babuer (Theodoor)</i>	221	(I)
<i>Bailii (David)</i>	118	(I)
<i>Bakhuizen (Ludolf)</i>	236	(II)
<i>Bakkereel (Gillis en Guiliam)</i>	218	(I)
<i>Bakker (Adriaan)</i>	186	(III)
<i>Bakker (Jakob)</i>	336	(I)
<i>Bakker (De)</i>	50	(III)
<i>Balen (Henrik van)</i>	81	(I)
<i>Bartels (Gerret)</i>	220	(I)
<i>Bartolet</i>	106	(III)

<i>Beck (David)</i>	83	(II)
<i>Beeke (van)</i>	52	(III)
<i>Bega (Kornelis)</i>	349	(I)
<i>Bellevois</i>	187	(III)
<i>Bemmel (Willem van)</i>	343	(I)
<i>Bent (Johannes van der)</i>	288	(III)
<i>Berchem (Nicolaas)</i>	109	(II)
<i>Berckman (Henrik)</i>	158	(I)
<i>Berg (Jan van den)</i>	15	(II)
<i>Berg (Mathys van den)</i>	15	(II)
<i>Bergen (Dirk van)</i>	91	(III)
<i>Berkheyden (Gerard)</i>	189	(III)
<i>Berkheyden (Job)</i>	189	(III)
<i>Beurs (Willem)</i>	354	(III)
<i>Bie (Adriaan de)</i>	152	(I)
<i>Biezelingen (Christiaan Janze van)</i>	122	(I)
<i>Bisbink (Barent)</i>	345	(II)
<i>Biset (Karel Emanuel)</i>	292	(II)
<i>Biskop (Joan de)</i>	212	(III)
<i>Bisschop (Abraham) de jongste</i>	222	(II)
<i>Bisschop (Jacobus) de oudste</i>	222	(II)
<i>Bisschop (Kornelis) of Biskop</i>	220	(II)
<i>Blankhof (Jan Teunisz) anders Jan Maat</i>	198	(II)
<i>Blekers</i>	342	(II)
<i>Bloemaart (Abraham)</i>	43	(I)
<i>Bloemaart (Adriaan)</i>	44	(I)
<i>Bloemaart (Hendrik)</i>	44	(I)
<i>Bloemaart (Kornelis)</i>	45	(I)
<i>Blok (Benjamin)</i>	258	(II)
<i>Blok (Daniel)</i>	88	(I)
<i>Blok (Jakop Reugers)</i>	92	(II)
<i>Boechorst (Job)</i>	124	(II)
<i>Boel (Peter)</i>	141	(II)

<i>Bogaart (Henrik)</i>	247	(III)
<i>Bol (Ferdinandus)</i>	301	(I)
<i>Borghht (Henrik van der) de oude</i>	115	(I)

<i>Borgh</i> (<i>Peeter van der</i>)	144	(II)
<i>Bos</i> (<i>Gaspar van den</i>)	328	(II)
<i>Bosch</i> (<i>Jakob van den</i>)	78	(III)
<i>Bossaert</i> (<i>Thomas Willeborts</i>)	357	(I)
<i>Both</i> (<i>Andries</i>)	114	(II)
<i>Both</i> (<i>Jan</i>)	114	(II)
<i>Bouwer</i> (<i>Joan Guiliam</i>)	332	(II)
<i>Bramer</i> (<i>Leonard</i>)	164	(I)
<i>Bray</i> (<i>Jakob de</i>)	176	(I)
<i>Bray</i> (<i>Salomon de</i>)	175	(I)
<i>Breda</i> (<i>Peter van</i>)	223	(II)
<i>Breekvelt</i> (<i>Wilhelm</i>)	46	(III)
<i>Breenberg</i> (<i>Bartolomeus</i>)	369	(I)
<i>Brentel</i> (<i>Frederik</i>)	222	(I)
<i>Breugel</i> (<i>Joan</i>)	85	(I)
<i>Brizé</i> (<i>Kornelis</i>)	341	(II)
<i>Broek</i> (<i>Elias van den</i>)	378	(III)
<i>Broers</i>	63	(III)
<i>Bronkhorst</i> (<i>Johannes</i>)	242	(III)
<i>Bronkhorst</i> (<i>Pieter</i>)	135	(I)
<i>Bronkhorst</i> (<i>Jan van</i>)	231	(III)
<i>Brouwer</i> (<i>Adriaan</i>)	318	(I)
<i>Bruggen</i> (<i>Henrik ter</i>)	133	(I)
<i>Brun</i> (<i>Augustyn</i>)	222	(I)
<i>Bunnik</i> (<i>Johan van</i>)	339	(III)
<i>Buns</i> (<i>Johannes</i>)	63	(III)
<i>Burg</i> (<i>Albertus van der</i>)	286	(III)
<i>Burg</i> (<i>Gerard ter</i>)	32	(III)
<i>Bylert</i> (<i>Joan</i>)	235	(I)

C

<i>Carrée</i> (<i>Hendrik</i>)	382	(III)
----------------------------------	-----	-------

<i>Champanje (Joan Baptist de)</i>	209	(III)
<i>Champanje (Philips de)</i>	223	(I)
<i>Coixi (Michiel)</i>	25	(I)
<i>Colyns (David)</i>	321	(III)
<i>Coques (Gonzalo)</i>	40	(II)
<i>Cossiers (Johannis)</i>	235	(I)
<i>Couper (Joan)</i>	87	(II)
<i>Covyn (Isrel)</i>	216	(III)
<i>Covyn (Reynier)</i>	216	(III)
<i>Crabeth (Dirk)</i>	26	(I)
<i>Crabeth (Wouter)</i>	26	(I)
<i>Creten (Carolus)</i>	144	(II)

D

<i>Dac (Joan)</i>	34	(I)
<i>Dalens (Dirk)</i>	385	(III)
<i>Danks (Fransois)</i>	319	(III)
<i>Delen (Dirk van)</i>	309	(III)
<i>Delff (Jakob)</i>	56	(II)
<i>Delff (Jakob Willemsz.)</i>	61	(I)
<i>Delff (Kornelis)</i>	61	(I)
<i>Delff (Rochus)</i>	61	(I)
<i>Delff (Willem)</i>	61	(I)
<i>Del Mont (Deodatus)</i>	96	(I)
<i>Delvenaar (Ugaart)</i>	286	(III)
<i>Deneyn (Pieter Pietersz.)</i>	172	(I)
<i>Denys (Jakob)</i>	229	(III)
<i>Diepenbeek (Abraham van)</i>	289	(I)
<i>Diepraam (Abraham)</i>	244	(III)
<i>Does (Simon van der)</i>	326	(III)
<i>Does (Jakob van der)</i>	105	(II)
<i>Donker (Jan)</i>	93	(II)
<i>Donker (Pieter)</i>	93	(II)
<i>Doudyns (Willem)</i>	234	(II)

<i>Dou (Gerrit)</i>	1	(II)
<i>Douven (Johan François)</i>	348	(III)
<i>Drillenburg (Willem van)</i>	147	(II)
<i>Droogsloot</i>	288	(III)
<i>Drossaart</i>	52	(III)
<i>Drost</i>	61	(III)
<i>Druivestein (Aart Janze)</i>	60	(I)
<i>Ducart (Isak)</i>	83	(III)
<i>Duinen (Jan Babtist van)</i>	57	(II)
<i>Duister</i>	145	(II)
<i>Duive (Jan)</i>	90	(II)
<i>Duivelant (Dirk van)</i>	345	(II)
<i>Dullaart (Heiman)</i>	78	(III)
<i>Dyk (Abraham van)</i>	345	(II)
<i>Dyk (Antoni van)</i>	179	(I)

[E]

<i>Eekhout (Gerbrant van den)</i>	100	(II)
<i>Egmont</i>	145	(II)
<i>Egmont (Justus van)</i>	223	(I)
<i>Elger (Ottomar)</i>	293	(II)
<i>Elshaimer (Adam)</i>	52	(I)
<i>Elzevier (Arnout)</i>	213	(III)
<i>Emelraad</i>	356	(I)
<i>Erasmus (Desiderius)</i>	17	(I)
<i>Erpard (Karel)</i>	296	(I)
<i>Es (Jakob van)</i>	217	(I)
<i>Everdingen (Aldert van)</i>	95	(II)
<i>Everdingen (Cesar van)</i>	94	(II)
<i>Everdingen (Jan van)</i>	95	(II)
<i>Eyck (Gaspar van)</i>	142	(II)
<i>Eyck (Nicolaas van)</i>	142	(II)
<i>Eykens (François)</i>	144	(II)
<i>Eykens (Jan)</i>	144	(II)

F

<i>Fabricius (Karel)</i>	337	(III)
<i>Faes (Pieter van der genaamt Lely)</i>	42	(II)
<i>Feddes (Pieter)</i>	132	(I)
<i>Fischer (Anna Katrina)</i>	259	(II)
<i>Flink (Govert)</i>	18	(II)
<i>Fouchier (Bartram de)</i>	338	(I)
<i>Francart (Jacques)</i>	162	(I)
<i>Francois (Lucas)</i>	55	(I)
<i>Francois, (Peeter) Lucasz.</i>	253	(I)
<i>Francois (Lukas), de jonge</i>	14	(II)
<i>Franks (Sebastiaan)</i>	51	(I)

<i>Fransz (Pieter)</i>	42	(I)
<i>Freres (Theodorus, anders Dirk)</i>	184	(III)
<i>Frits (Pieter)</i>	345	(II)
<i>Fruytiers (Philippus)</i>	142	(II)
<i>Fyt (Joannes)</i>	142	(II)

[G]

<i>Gaal (Barent)</i>	321	(III)
<i>Gabron (Guiliam)</i>	145	(II)
<i>Gallis (Pieter)</i>	328	(II)
<i>Gaud (Hendrik)</i>	55	(I)
<i>Geel (V.)</i>	51	(III)
<i>Geest (Jakobus de)</i>	220	(I)
<i>Geest (Wybrand de)</i>	147	(I)
<i>Gelder (Arent de)</i>	206	(III)
<i>Gellig (Jacob)</i>	61	(III)
<i>Gelsdorf</i>	88	(II)
<i>Genoels (Abraham)</i>	96	(III)
<i>Gentilesco (Horatius)</i>	80	(I)
<i>Germyn (Simon)</i>	354	(III)
<i>Glauber (Diana)</i>	220	(III)
<i>Glauber (Jan Gottlief)</i>	219	(III)
<i>Glauber (Johannes)</i>	216	(III)
<i>Godewyk (Margarita)</i>	316	(I)
<i>Goebouw (Antonius)</i>	142	(II)
<i>Goijen (Jan Josephszoon van)</i>	170	(I)
<i>Goltzius (Hend.)</i>	35	(II)
<i>Graasbeek (Joost van)</i>	333	(I)
<i>Graat (Barent)</i>	200	(II)
<i>Graauw (Hendrik)</i>	189	(II)
<i>Grebber (Maria)</i>	122	(II)
<i>Grebber (Pieter)</i>	122	(II)
<i>Griffier (Jan)</i>	357	(III)
<i>Griffier (Robbert)</i>	360	(III)

<i>Groot (Jan de)</i>	58	(II)
<i>Gyzen (Pieter)</i>	53	(III)

H

<i>Haan (David de)</i>	222	(I)
<i>Haansbergen (Johannes van)</i>	169	(III)
<i>Haarlem (Kornelis Kornelisz. van)</i>	89	(III)
<i>Hagen (J. van)</i>	203	(III)
<i>Hakkert (Jan)</i>	46	(III)
<i>Hals (Dirk)</i>	92	(I)

<i>Hals (Frans)</i>	90	(I)
<i>Hals (Herman)</i>	95	(I)
<i>Harings (Mathys)</i>	75	(III)
<i>Harp (van)</i>	53	(III)
<i>Hassel (Jacob van)</i>	345	(II)
<i>Heck (Joannes van)</i>	141	(II)
<i>Heem (David Davidze de)</i>	210	(I)
<i>Heem (Joan de)</i>	209	(I)
<i>Heerschap</i>	145	(II)
<i>Heil (Daniel van)</i>	236	(I)
<i>Heil (Jan Baptist van)</i>	344	(I)
<i>Hek (Marten Heemskerk van der)</i>	8	(II)
<i>Hek (Nicolaas van der)</i>	7	(II)
<i>Helmbreker (Theodoor)</i>	108	(II)
<i>Helst (Bartolomeus van der)</i>	9	(II)
<i>Heusch (Abraham de)</i>	309	(III)
<i>Heus (Guiliam de)</i>	362	(III)
<i>Heus (Jakob de)</i>	362	(III)
<i>Heyden (Joan van der)</i>	80	(III)
<i>Heyden (Jakob van der)</i>	222	(I)
<i>Hillegaart (Paulus van)</i>	379	(III)
<i>Hoeck (Jan van)</i>	344	(II)
<i>Hoeck (Robert van)</i>	50	(II)
<i>Hoek (Jan van)</i>	78	(I)
<i>Hoek (Robert van)</i>	345	(I)
<i>Hoet (Gerard)</i>	239	(III)
<i>Hoey (Jan de)</i>	23	(I)
<i>Hofman (Samuel)</i>	77	(I)
<i>Holsman (Hans)</i>	222	(I)
<i>Holstein (Kornelis)</i>	323	(III)
<i>Holstein (Pet.)</i>	124	(II)
<i>Hondekoeter (Gillis de)</i>	69	(III)
<i>Hondekoeter (Melchior de)</i>	68	(III)
<i>Hondius (Abraham)</i>	318	(III)

<i>Honthorst (Gerard)</i>	149	(I)
<i>Hochstadt (Gerrit van)</i>	144	(II)
<i>Hooge (Pieter de)</i>	34	(II)
<i>Hooge (Romein de)</i>	257	(III)
<i>Hoogstraten (Dirk van)</i>	159	(I)
<i>Hoogstraten (Jan van)</i>	168	(II)
<i>Hoogstraten (Samuel van)</i>	155	(II)
<i>Hoogzaat (Jan)</i>	333	(III)
<i>Hugtenburgh (Johan van)</i>	251	(III)
<i>Huisman</i>	361	(III)
<i>Huisum (Justus van)</i>	387	(III)
<i>Hulst (Pieter van der)</i>	322	(III)

I

<i>Ingen (Guilhelmo van)</i>	315	(III)
------------------------------	-----	-------

J

<i>Jager (Gerard de)</i>	213	(III)
<i>Jakobsz (Hubrecht)</i>	178	(I)
<i>Jakobze (Juriaan)</i>	49	(II)
<i>Janszen (Abraham)</i>	79	(I)
<i>Janszen (Pieter)</i>	356	(I)
<i>Jardyn (Karel de)</i>	56	(III)
<i>Jong (Ludolf de)</i>	33	(II)
<i>Jordaans (Hans)</i>	28	(II)
<i>Jordaans (Jaques)</i>	154	(I)
<i>Jordaans (Lucas)</i>	29	(II)
<i>Jorisz (David)</i>	21	(I)

K

<i>Kabel (Ary van der)</i>	235	(II)
----------------------------	-----	------

<i>Kalf (Willem)</i>	218	(II)
<i>Kalraat (Abraham van)</i>	181	(III)
<i>Kampen (Jakob van)</i>	380	(III)
<i>Kamphuizen (Dirk Rafelsz.)</i>	123	(I)
<i>Keerings (Alexander)</i>	130	(I)
<i>Kessel (Jan van)</i>	238	(III)
<i>Kessel (Johannes van)</i>	139	(II)
<i>Keulen (Janson van)</i>	224	(II)
<i>Kik (Kornelis)</i>	333	(II)
<i>Klerk (Henrik de)</i>	221	(I)
<i>Kloosterman</i>	356	(III)

<i>Kneller (Godfried)</i>	233	(III)
<i>Kneller (Johan Zacharias)</i>	233	(III)
<i>Knuffer (Nicolaes)</i>	233	(I)
<i>Koeberger (Wencelaus)</i>	115	(I)
<i>Koene (Isaak)</i>	321	(III)
<i>Koerten (Johanna)</i>	293	(III)
<i>Koning (Jacob)</i>	286	(III)
<i>Koning (Salomon)</i>	344	(I)
<i>Koning (Philips de)</i>	53	(II)
<i>Koogen (Leendert van der)</i>	350	(I)
<i>Kool (Laurens van)</i>	31	(I)
<i>Kornelis (Kornelisz.)</i>	89	(III)
<i>Kouwenberch (Kristiaen van)</i>	236	(I)
<i>Kraanevelt (N.)</i>	52	(II)
<i>Krayer (Gasper de)</i>	123	(I)
<i>Kuffeus (Kornelis Ysbrantse)</i>	30	(I)
<i>Kuik, (Jan van) Wouterszoon</i>	49	(I)
<i>Kuil (Gysbert van der)</i>	33	(I)
<i>Kuip (Aalbert)</i>	248	(I)
<i>Kuip (Jakob Gerretze)</i>	237	(I)

L

<i>Laar (Pieter van) anders Bamboots</i>	359	(I)
<i>Laar (Roelant van)</i>	124	(II)
<i>Lairesse (Abraham de)</i>	133	(III)
<i>Lairesse (Andries de)</i>	133	(III)
<i>Lairesse (Ernest de)</i>	133	(III)
<i>Lairesse (Gerard de)</i>	106	(III)
<i>Lairesse (Jacques de)</i>	133	(III)
<i>Lairesse (Jan de)</i>	133	(III)

<i>Lanen (Kristoffel en Jakob van der)</i>	221	(I)
<i>Lastman (Pieter)</i>	97	(I)
<i>Lavecq (Jakob)</i>	153	(II)
<i>Leeu (Pieter van der Bastiaansz.)</i>	310	(III)
<i>Leeuw (Bastiaan Govert van der)</i>	179	(III)
<i>Leeuw (Gabriel van der)</i>	179	(III)
<i>Leeuw (Pieter van der)</i>	181	(III)
<i>Lievensz (Jan)</i>	296	(I)
<i>Lingelbag (Johannes)</i>	145	(II)
<i>Linschoten (Adriaan van)</i>	145	(I)
<i>Linsen (Jan)</i>	30	(III)
<i>Lint (Hendrik van)</i>	48	(III)
<i>Lis (Jan anders Pan)</i>	205	(I)
<i>Lis (Joan van der)</i>	129	(I)
<i>Loon (Pieter van)</i>	216	(I)
<i>Loon (Theodoor van)</i>	189	(I)
<i>Loyer (Nicolaas)</i>	145	(II)
<i>Lubienietzki (Christoffel)</i>	328	(III)
<i>Lubienietzki (Theodorus)</i>	328	(III)
<i>Lucasz (Peeter Francois)</i>	253	(I)
<i>Luik (Dammori van)</i>	288	(I)
<i>Luiken (Jan)</i>	253	(III)

M

<i>Maas (Dirk)</i>	362	(III)
<i>Maas (Nicolaas)</i>	273	(II)
<i>Maddersteg (Michiel)</i>	386	(III)
<i>Mahue (Guiliam)</i>	221	(I)
<i>Man (Kornelis de)</i>	99	(II)
<i>Mander (Karel van Karelzoon)</i>	251	(I)
<i>Marcelis (Otto)</i>	357	(I)
<i>Marienhof</i>	291	(III)

<i>Martensz (Hendrik)</i>	89	(II)
<i>bygenaamt Zorgh</i>		
<i>Mattys (Abraham)</i>	222	(I)
<i>Meel (Jan)</i>	144	(II)
<i>Meer (Johan van der)</i>	291	(III)
<i>Meerkerk (Dirk)</i>	91	(II)
<i>Meert (Peeter)</i>	50	(II)
<i>Menton (Frans)</i>	15	(II)
<i>Merian (Maria Sybille)</i>	220	(III)
<i>Metzu (Gabriel)</i>	40	(III)
<i>Meulen (Antoine Francois</i>	329	(II)
<i>van der)</i>		

<i>Meulen (Klaas van der)</i>	209	(II)
<i>Meulen (Kornelis van der)</i>	310	(III)
<i>Meyburg (Bartholomeus)</i>	260	(II)
<i>Meyering (Albert)</i>	210	(III)
<i>Mierevelt (Michiel Janze)</i>	46	(I)
<i>Mierevelt (Pieter)</i>	163	(I)
<i>Mieris (Frans van)</i>	1	(III)
<i>Milet anders Milée (Francisco)</i>	204	(III)
<i>Minjon (Abraham)</i>	82	(III)
<i>Moelaart (Jakob)</i>	252	(III)
<i>Molyn (P.)</i>	183	(I)
<i>Molyn (Pieter)</i>	215	(I)
<i>Momper (Judocus de)</i>	183	(I)
<i>Monniks, of Monix</i>	275	(I)
<i>Moor (Karel de)</i>	342	(III)
<i>Moreelse (Paulus)</i>	49	(I)
<i>Moucheron (Frederik de)</i>	327	(II)
<i>Mulder (Josef)</i>	247	(III)
<i>Murant (Emanuel)</i>	102	(II)
<i>Musscher (Michiel van)</i>	210	(III)
<i>Mytens (Daniel)</i>	189	(I)
<i>Mytens (Johannes)</i>	356	(I)

N

<i>Neck (Johan van)</i>	75	(III)
<i>Nedek (Pieter Pieterze)</i>	27	(II)
<i>Neefs (Pieter)</i>	221	(I)
<i>Neer (Eglon van der)</i>	172	(III)
<i>Nes (Johan van)</i>	344	(II)
<i>Netscher (Gaspar anders Casparus)</i>	92	(III)
<i>Neve (Franciscus de)</i>	142	(II)
<i>Neveu (Mathys)</i>	228	(III)

<i>Nicolai (Isaak)</i>	36	(I)
<i>Nieulandt (Guiliam)</i>	121	(I)
<i>Nieulant (Adriaan)</i>	42	(I)
<i>Nikkelen (Jan van)</i>	265	(III)

O

<i>Offermons (Johannes)</i>	214	(III)
<i>Oort (Adam van)</i>	37	(I)
<i>Oosterwyk (Maria van)</i>	214	(II)
<i>Oostfries (Josef)</i>	209	(II)
<i>Oostfries (Katharina)</i>	209	(II)
<i>Orley (Bernard van)</i>	24	(I)
<i>Orly (Leonard van)</i>	288	(I)
<i>Ossenbek</i>	170	(II)
<i>Ostade (Adriaan van)</i>	347	(I)
<i>Ostade (Izaak van)</i>	347	(I)
<i>Oudendyk (Evert)</i>	52	(III)
<i>Oudendyk (Adriaan)</i>	53	(III)
<i>Ovens (Juriaan)</i>	273	(I)

P

<i>Paling (Izaak)</i>	168	(III)
<i>Parcelles (Johan)</i>	213	(I)
<i>Parcelles (Julius)</i>	213	(I)
<i>Pardanus (A.)</i>	145	(II)
<i>Paudis</i>	273	(I)
<i>Paulusz (Zacharias)</i>	55	(II)
<i>Paulyn (Horatius)</i>	186	(III)
<i>Peé (Emanuel van)</i>	84	(III)
<i>Peé (Jan van)</i>	85	(III)
<i>Peé (Justus van)</i>	84	(III)
<i>Peé (Theodorus van)</i>	89	(III)
<i>Peeters (Bonaventuur)</i>	12	(II)

<i>Peeters (Johannes)</i>	140	(II)
<i>Pepyn (Marten)</i>	78	(I)
<i>Peuteman (Pieter)</i>	322	(III)
<i>Pierson (Kristoffel)</i>	260	(II)
<i>Pieters (Geertje)</i>	216	(II)
<i>Pinas (Jakob)</i>	214	(I)
<i>Pinas (Jan)</i>	214	(I)
<i>Plaas (David van der)</i>	229	(III)
<i>Plas (Pieter van de)</i>	219	(I)
<i>Poelenburg (Kornelis)</i>	128	(I)
<i>Poorter</i>	61	(III)
<i>Post (Frans)</i>	343	(II)
<i>Pot (Hendrik)</i>	123	(II)

<i>Potma (Jakobus)</i>	149	(I)
<i>Potter (Paulus)</i>	125	(II)
<i>Primo (Ludowicus anders Louis)</i>	253	(I)
<i>Pynaker (Adam)</i>	96	(II)

Q

<i>Quant</i>	88	(II)
<i>Quellinus (Erasmus)</i>	291	(I)

R

<i>Rabuer (Theodoor)</i>	221	(I)
<i>Ravestein (Hubert van)</i>	215	(III)
<i>Ravesteyn (Johannes van)</i>	188	(I)
<i>Reuven (Pieter)</i>	290	(III)
<i>Rheni (Remigius van)</i>	216	(I)
<i>Rietschoof (Hendrik)</i>	323	(III)
<i>Rietschoof (Jan Klaasze)</i>	323	(III)
<i>Roer (Jakob van de)</i>	310	(III)
<i>Roestraten</i>	191	(II)
<i>Rogman (Roelant)</i>	173	(I)
<i>Rombouts (Theodoor)</i>	174	(I)
<i>Roodtseus (Jacobus)</i>	11	(II)
<i>Roodtseus (Jan Albertsz.)</i>	11	(II)
<i>Roos (Filip)</i>	279	(II)
<i>Roos (Johan Hendrik)</i>	277	(II)
<i>Roos (Theodoor)</i>	288	(II)
<i>Rosendaal (Nicolaas)</i>	164	(III)
<i>Rozee (Juffrouw)</i>	262	(II)
<i>Rubbens (Petrus Paulus)</i>	62	(I)
<i>Ruelles (Pieter de)</i>	379	(III)
<i>Ruischer</i>	52	(III)

<i>Ruisdaal (Jakob)</i>	65	(III)
<i>Ruisdaal (Salomon)</i>	66	(III)
<i>Rykaard (Marten)</i>	217	(I)
<i>Rykaert (David)</i>	14	(II)
<i>Ryn (Rembrant van)</i>	254	(I)
<i>Ry (Pieter Dankers de)</i>	250	(I)
<i>Rysen (Warnard van)</i>	129	(I)

S

<i>Salart (Anthoni)</i>	221	(I)
<i>Sanders (N.)</i>	64	(III)
<i>Sandraart (Jakob)</i>	291	(I)
<i>Sandrart (Joachim)</i>	276	(I)
<i>Savoyen (Karel van)</i>	53	(II)
<i>Savry (Jakob)</i>	56	(I)
<i>Savry (Roelant)</i>	56	(I)
<i>Schagen (Gillis)</i>	30	(II)
<i>Schalken (Godfried of Godefridus)</i>	175	(III)
<i>Scheits (Mathias)</i>	187	(III)
<i>Schellinks (Daniel)</i>	273	(II)
<i>Schellinks (Willem)</i>	263	(II)
<i>Schendel (Bernart)</i>	383	(III)
<i>Schoten (Joris van)</i>	130	(I)
<i>Schovarts (Christoffel)</i>	153	(I)
<i>Schut (Kornelis)</i>	77	(I)
<i>Schuurmans (Anna Maria)</i>	313	(I)
<i>Segers (Gerard)</i>	317	(III)
<i>Segers (Hercules)</i>	136	(II)
<i>Sibrechts (Jan)</i>	142	(II)
<i>Simp</i>	54	(III)
<i>Siriep (Kristiaan)</i>	345	(II)
<i>Slingelant (Kornelis van)</i>	345	(II)
<i>Slingelant (Pieter van)</i>	161	(III)
<i>Slob (Jan Janze)</i>	209	(II)

<i>Smits (Ludowyk)</i>	67	(III)
<i>Snayers (Pieter)</i>	150	(I)
<i>Snellinks (Johannes)</i>	35	(I)
<i>Snyers (Francois)</i>	84	(II)
<i>Son (Joris van)</i>	101	(III)
<i>Soukens (Johan)</i>	202	(III)
<i>Soutman (Pieter)</i>	76	(III)
<i>Spalthof</i>	63	(I)
<i>Spelt (Adriaan van der)</i>	34	(III)
<i>Spilberg (Adriana)</i>	45	(III)
<i>Spilberg (Johannis)</i>	42	(III)
<i>Spriet (Joan van der)</i>	286	(II)
<i>Sprong (Gerard)</i>	122	(II)
<i>Stalbemt (Adiraan)</i>	87	(II)
<i>Staphortius (Abraham)</i>	344	(III)

<i>Starrenberg (Johan)</i>	310	(III)
<i>Steen (Jan)</i>	12	(III)
<i>Steenwinkel</i>	182	(III)
<i>Steenwinkel (Henrik)</i>	286	(III)
<i>Stevens (Antony Palamedesz)</i>	304	(I)
<i>Stevens (Palamedes Palamedesz)</i>	303	(I)
<i>Stokade (Nikolaas de Helt)</i>	364	(I)
<i>Stork (Abraham)</i>	320	(III)
<i>Streek (Hendrik van)</i>	292	(II)
<i>Streek (Juriaan van)</i>	290	(II)
<i>Stuven (Ernst)</i>	371	(III)
<i>Susenier (Abraham)</i>	213	(III)
<i>Syder (Daniel)</i>	231	(III)

T

<i>Teniers (David) de jonge</i>	345	(I)
<i>Teniers (David) de oude</i>	114	(I)
<i>Terlee (van)</i>	61	(III)
<i>Terwesten (Augustinus)</i>	268	(III)
<i>Thielen (Anna Maria van)</i>	105	(III)
<i>Thielen (Françoise Katharina van)</i>	105	(III)
<i>Thielen (Maria Theresia van)</i>	105	(III)
<i>Thielen (Jan Philip van)</i>	52	(II)
<i>Thoman (Jakob Ernesius)</i>	132	(I)
<i>Thomas (Jan)</i>	290	(I)
<i>Tideman (Philip)</i>	367	(III)
<i>Tilburg (Egidius van)</i>	222	(I)
<i>Tilmans (Simon Peter)</i>	88	(II)
<i>Tombe (La)</i>	27	(II)
<i>Tomberg (Willem)</i>	30	(I)

<i>Torenvliet (Jakob)</i>	164	(III)
<i>Torrentius (Johan)</i>	137	(I)
<i>Trojen (Rombout van)</i>	53	(III)
<i>Tulden (Theodoor van)</i>	290	(I)
<i>Tybout (Willem)</i>	30	(I)
<i>Tysens (Peeter)</i>	143	(II)
<i>Tys (Gysbrecht)</i>	144	(II)

U

<i>Uden (Lukas van)</i>	158	(I)
<i>Uilenburg (Gerard)</i>	293	(II)
<i>Utrecht (Adriaan van)</i>	177	(I)
<i>Ufft (Jakob van der)</i>	106	(II)

V

<i>Vadder (Lowys de)</i>	216	(I)
<i>Vaillant (Andreas)</i>	102	(II)
<i>Vaillant (Bernard)</i>	102	(II)
<i>Vaillant (Jan)</i>	102	(II)
<i>Vaillant (Jaques)</i>	102	(II)
<i>Vaillant (Wallerant)</i>	102	(II)
<i>Valkert (Warnard van den)</i>	215	(I)
<i>Valk (Pieter de)</i>	120	(I)
<i>Veen (Rochus van)</i>	309	(III)
<i>Veen (Octavio van)</i>	38	(I)
<i>Velde (Adriaan van den)</i>	90	(III)
<i>Velde (Esaias van den)</i>	275	(I)
<i>Velde (Jan van den)</i>	275	(I)
<i>Velde (Willem van den)</i>	354	(I)
<i>Velde (Willem van den)</i> <i>Willemsz.</i>	324	(II)
<i>Venne (Adriaan van der)</i>	136	(I)
<i>Verbius (Arnoldus)</i>	214	(III)

<i>Verbyl (Jan Govertsz.)</i>	91	(II)
<i>Verdoel (Adriaan)</i>	57	(II)
<i>Verhaegt (Tobias)</i>	45	(I)
<i>Verhaest (Aart)</i>	33	(I)
<i>Verhoek (Gysbert)</i>	188	(III)
<i>Verhoek (P.)</i>	116	(III)
<i>Verkolje (Johannes)</i>	282	(III)
<i>Verschuring (Hendrik)</i>	193	(II)
<i>Verschuring (Wilhem)</i>	196	(II)
<i>Verschuuring (Willem)</i>	286	(III)
<i>Vertangen (Daniel)</i>	129	(I)
<i>Verveer (Ary Huibertsz)</i>	213	(III)
<i>Verwilt (Francois)</i>	129	(I)
<i>Vinne (Laurens van der)</i>	379	(III)
<i>Vinne (Vincent van der)</i>	210	(II)

<i>Visscher (Johan)</i>	76	(III)
<i>Visscher (Kornelis)</i>	77	(III)
<i>Visscher (Lambert)</i>	77	(II)
<i>Visscher (Kornelis de)</i>	92	(III)
<i>Vlieger (Simon de)</i>	325	(II)
<i>Vliet (Henrik van)</i>	121	(I)
<i>Vliet (Willem van der)</i>	121	(I)
<i>Vois (Ary de)</i>	162	(III)
<i>Vollevens (Joan)</i>	336	(III)
<i>Voorhout (Johannes)</i>	224	(III)
<i>Vorstermans (Johannes)</i>	108	(III)
<i>Vos (Kornelis de)</i>	188	(I)
<i>Vos (Paulus de)</i>	291	(I)
<i>Vos (Simon de)</i>	235	(I)
<i>Vosmeer (Jakob Woutersz)</i>	118	(I)
<i>Vreem (Antony)</i>	384	(III)
<i>Vree (Nicolaas de)</i>	318	(III)
<i>Vrye (Dirk de)</i>	34	(I)
<i>Vuurpyl</i>	145	(II)

W

<i>Waal (Jan de)</i>	42	(I)
<i>Waal (Kornelis de)</i>	153	(I)
<i>Waal (Lukas de)</i>	146	(I)
<i>Waas (Aart van)</i>	91	(II)
<i>Wabbe (Jaques)</i>	11	(II)
<i>Waterloo (Antoni)</i>	51	(II)
<i>Weenix (Jan Babtista)</i>	77	(II)
<i>Werf (Adriaan van der)</i>	387	(III)
<i>Weyerman (J.)</i>	52	(III)
<i>Wieringen (Kornelis)</i>	123	(II)
<i>Wilde (J. de)</i>	149	(I)
<i>Wildens (Joannes)</i>	218	(I)

<i>Wilkens (Theodoor)</i>	48	(III)
<i>Willaerts (Abraham)</i>	368	(I)
<i>Willaerts (Adam)</i>	60	(I)
<i>Willemans (Michiel)</i>	233	(II)
<i>Willigen (Pieter van der)</i>	287	(III)
<i>Wilt (Thomas van der)</i>	285	(I)
<i>Wissing (Willem)</i>	361	(III)
<i>Withoos (Alida)</i>	188	(II)
<i>Withoos (Frans)</i>	189	(II)
<i>Withoos (Johannes)</i>	188	(II)
<i>Withoos (Mathias)</i>	186	(II)
<i>Withoos (Pieter)</i>	189	(II)
<i>Wit (Peter de)</i>	144	(II)
<i>Witt (Emanuel de)</i>	282	(I)
<i>Wolf (Jakob de)</i>	312	(III)
<i>Wolfart (Artus)</i>	189	(I)
<i>Wolfart (Artus)</i>	145	(II)
<i>Worst (Jan)</i>	147	(II)
<i>Wouters (Franciscus)</i>	13	(II)
<i>Wouwerman (Jan)</i>	76	(II)
<i>Wouwerman (Philip)</i>	70	(II)
<i>Wouwerman (Pieter)</i>	75	(II)
<i>Wulfhagen (Frans)</i>	273	(I)
<i>Wulfraat (Mathys)</i>	248	(III)
<i>Wyk (Jan)</i>	17	(II)
<i>Wyk (Tomas)</i>	16	(II)
<i>Wytman (Matheus)</i>	291	(III)

Z

<i>Zaagmolen (Martinus)</i>	63	(III)
<i>Zachtleven (Herman)</i>	340	(I)
<i>Zachtleven (Kornelis)</i>	342	(I)
<i>Zaenredam (Pieter)</i>	174	(I)
<i>Zegers (Daniel)</i>	140	(I)
<i>Zustermans (Justus)</i>	291	(I)

